BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
42
3 I
29
FONDO EBORENSE

IVSTI LIPSI

AD

ANNALES

COR. TACITI

LIBER

COMMENTARIVS,

Variis in locis vtiliter auctus.

HABES *Commentarium meum, Lector, opinione tuâ, & promiſſo meo fortaſſe tardius. nec mirum: quia ſeriò opus adgreſſus, eiuſmodi comperi, vt properandum in eo mihi fuerit, non feſtinandum. Multa in Annalium libris rara, recondita, & paucitate ſcriptorum eius æui obſcura: multa etiam ex non vulgatis ritibus & vetuſtiſſimo iure haurienda. Nec dux mihi alius ad hoc iter. Primi, inquam, hanc viam ingredimur, Ferreto, Alciato, Vertranio viſam potius quàm tritam. Denique ſcripſi hos Commentarios, non exſcripſi: & meo remigio, vt ille ait, rem geſſi. Correctiones aliquot veteres firmaui, nouas addidi. neutrum ambitioſè: quia certè peccamus iàm nos Critici in hanc partem; & vt olim vitiis, ſic nunc remediis laboratur. Quædam etiam in aliis ſcriptoribus paſſim animaduerſa: non quia adfectarim, ſed quia dabant ſe ſub manum. Vt in ſegete flores quidam internaſcuntur ſuâ ſponte: ſic in his ſcriptis alieni generis notæ. Hiſtoriæ & moribus, cùm opus fuit, prætuli facem: ſed non niſi cùm opus. Nam vulgata quædam, & è Dione Suetonióque in loco prompta adſpergere, cui rei? Fanaticorum eſt*

& eo-

& eorum qui exierunt è poteſtate, mero meridie accendere lucernam. Et tamen, ſcio, facilia quædam mihi viſa, quæ obſcura aliis. ſed quid? iam antè teſtor me nec pueris iſta elaboraſſe (quid enim iis cum Tacito?) nec detortis quibuſdam varíſque iudiciis, quibus nuſquam liquet aut lucet. Inuêni tam fatuum, qui rectiſsimos Taciti locos inuerteret, & optimum quemque eius ſenſum. Breuitas etiam mea fortaſſe quibuſdam non ad guſtum. quid faciam? ita natura mea & iudicium eſt: & tractari malo, quàm ſemel adſpici & tangi. Aquam maris dulciorem in imo eſſe aiunt, quàm in ſummo: ſic fortaſſe ſuauiora tibi iſta cùm penetraueris. Aut ſi magis protrita tibi ſapiunt & vulgata: al i mi homo, non ego cymbalum ad tuas aures. A te ſerie & erudite Lector peto, vt ſicubi lapſus ſum aut ſiquid mihi elapſum; corrigas, non culpes. quia reuerâ in tanto opere nec vnus omnia peruidi, & in quibuſdam alludo potius ad ſententiam fortaſſe, quàm tango. Politica non attigi. Siue enim peritis, ſiue imperitis; fruſtrà. Illi ſponte eligere poſſunt: hi nec electis rectè vti. Et audio iam eſſe, quibus propriè ea cura. Ego quod potui, id feci: nec impedio, ſiquis in eodem Circo curret ad palmam. Vale, &, ſi merui, faue Lector.

MONITIO
AD LECTOREM.

VT fidei & induſtriæ noſtræ ratio tibi conſtet, ſcire te cupio, Lector, hæc pauca. Libris Romæ ſcriptis vſi ſumus tribus: Vaticanis duobus, altero ſanè bono: tertio è Farneſianâ Bibliothecâ, ſuggerente nobis humaniſſimo Fuluio Vrſino. Miſit & amicus noſter And. Schottus ex Hiſpaniis Excerpta quædam ſiue Notulas è codice ſcripto viri Illuſtris Antonij Couarruuiæ, quibus rarenter ſumus vſi. nec enim codex ille fuiſſe videtur optimæ rei. Habuimus & Rodolphi Agricolæ docti viri iudicia ſiue coniecturas in aliquot locis: quæ miſit tranſſcripta ad nos ex ipſo Rodolphi codice Franc. noſter Modius. Aliquod etiam adiumentum nobis à Romanâ editione priſcâ, plurimùm probâ. Siquid aliud aliunde habuimus, moneo id ſuis locis. Ceterùm, vniuersè Commentarium iſtum pleniorem melioremque aliis ſcito: cui inſeruïmus è CVRIS SECVNDIS, ſuis quæque locis. Quòd ſi quid in iis tale, quod cohærere cum priori Notâ parùm aptè poſſet (puta, ſiquid ambigerem, mutarem, firmarem, refellerem:) hæc ſub ipſam Notam diſiunctim paullùm ſubtexi iuſſimus cum ſigno iſto * quod moneat te illud adtextum eſſe è poſterioribus CVRIS. Obſerua, & vale.

IVSTI LIPSI

AD LIBRVM I. ANNALIVM COMMENTARIVS.

PAG. I.

Prænomen Taciti quod.

CAII *Cornelij Taciti.*] Id verum huic ſcriptori prænomen adſerui. Sidonius lib. IV. ad Polemium epiſtolâ : *Caius Tacitus è maioribus vnus tuis, Vlpianorum temporũ conſularis.* Et ad Leonem: *Namque & antiquitùs cùm Caius Cornelius Tacitus Caio Plinio Secundo paria ſuaſiſſet.* Sed & epigraphe Farneſiani libri, *C. Cornelij Taciti Romanas hiſtorias ſcribentis ex his qui reperiuntur liber primus.* Publium prænomen quod in libris tritis, à caſu aut à vulgo eſt. Mihi autem in ipſo aditu teſtari placet, *Odi profanum vulgus & arceo.*

Inſcriptio horũ librorum.

Acta diurna non eſſe,

Annales eſſe.

Annalium liber.] Bene Rhenanus, qui hanc inſcriptionem adſerit, etiam contra libros. In quibus pleriſque eſt, *Actorum diurnalium*, vel, vt in Veneto, *Actionum diurnalium.* Qui tamen titulus non accepto referendus alicui imperito. Vnde enim illi in mentem fuiſſent Acta, vel Diurna? ſed cuipiam antiquioris æui, qui Taciti Annales non ineptiſſimè comparauit cum Actis vrbis. Quem tamen refellit ipſe Tacitus lib. XIII. *Nerone* II. *L. Piſone Coſſ. pauca memoriâ digna euenêre, niſi cui libeat laudandis fundamentis & trabibus volumina implere: cùm ex dignitate populi Rom. repertum ſit, res illuſtres Annalibus, talia diurnis vrbis actis mandare.* Alibi: *Nemo Annales noſtros cum ſcripturâ eorũ contenderit.* Itémque: *Ni deſtinatum mihi foret ſuum quaque in annum referre.* Etiam Iornandes in rebus Gothicis, Cornelium hunc citat *Annalium ſcriptorem.*

Vulgata lectio retenta.

Neque Decemuiralis poteſtas vltra biennium.] Ita accipio, quaſi dicat, haud multo vltra biennium. Nam exa-

ctè ſi putas, reuera vltra biennium Decemuiri imperium tenuêre. Liuium & Faſtos vide. Nec tamen Vertranio adſentior, *vltra triennium*, ſufficienti. Nam id includat triennium eos imperaſſe: quod contrà eſt, & non niſi ſupra biennium, aliquot menſes.

Principis nomen, & origo.

Nomine principis ſub imperium accepit.] Non ergo tam celebre tunc Imperatoris nomen, eâ quidem notatione. Et Auguſto viſum iſtud Principis, minuendæ inuidiæ: quia etiam olim Princeps Senatûs. Quod exemplum non dubiè ſecutus. Noſter infrà: *Non regno tamen neque dictaturâ, ſed Principis nomine conſtitutam rempublicam.* Ouidius de Auguſto ad Romulum:

Tu domini nomen, Principis ille tenet.

Dio de Tiberio: πρόκριτός τε τῆς γερουσίας, κατὰ τὸ ἀρχαῖον, ὠνομάζετο. καὶ πολλάκις γε ἔλεγεν, ὅτι δεσπότης μὲν τῶν δούλων, αὐτοκράτωρ δὲ τῶν στρατιωτῶν, τῶν δὲ δὴ λοιπῶν πρόκριτός εἰμι. id eſt: *Princeps autem Senatus, ritu priſco, dicebatur. & ipſe ſæpe aiebat, Dominum ſe ſeruorum eſſe, Imperatorem militum, Principem ceterorum.* Nec temerè aliter Tacitus appellat. Inde Principatus, & Principium etiam pro imperio, Suetonii cap. XXXI.

Principiū, pro Principatu poſitum.

Auguſti principium, clade Varianâ, Tiberij, ruinâ ſpectaculorum memorabile factum. Ita opt. liber, nec ambigo quin ſincerè. Tertullianus quidem receptam eam ſignificationem fuiſſe oſtendit, aduerſus Hermogenem: *Poſſunt & aliter*, inquit, *principium interpretari, non abs re tamen. Nam & in Græco principij vocabulum quod eſt* ἀρχὴ, *non tantùm ordinatiuum, ſed & poteſtatiuum capit principatum. Vnde & ἄρχοντες dicũtur principes. Ergo ſecundum hanc quoque ſignificationem Principium pro poteſtate & principatu ſumetur.* Sed & Gloſſæ Græcæ diſtinctè ἀρχὴ, τὸ προοίμιον, *exordium.* & deinde Ἀρχὴ, *imperium, magiſterium, præſidatus, principium.*

Pag. 2.

Veteris reip. proſpera.] Ita Vertranio placitum, traiectis notis, quæ vulgò, *p. r.*

Gliſcente adulatione detererentur.] Ita rectè. non *deterrerentur.* Tacitus lib. II. Hiſtor. *Siquid ardoris ac ferociæ miles habuit, popinis & comeſſationibus & principis imitatione deteritur.* Horatius pari metaphorâ: —*Culpâ deterit ingeni.*

Tiberij,

Tiberij, Caiique, & Claudij ac Neronis res.] Fines deſignat intra quos hi libri: qui attingunt quattuor dumtaxat principes. Vt vel hinc liqueat Hiſtorias ſeorſum ſcriptas, finemq́ue Annalium fuiſſe in fine Neronis. Annales Taciti quatenus progreſſi.

Pompeius apud Siciliam oppreſſus.] Non mehercules apud Siciliam. In Aſiâ oppreſſum eum iugulatumq́. conſentiunt ſcriptores. de vrbe tamen ambigitur Dio cæſum vult ἐν Μιδαείῳ τῆς Φρυγίας, in Phrygiæ opido Midaio: Florus & Appianus Mileti, quæ Cariæ adſcripta. Sed noſter victum eum ſaltem intellegit, & copias eius apud Siciliam oppreſſas. Nec maiori cautione Florus de eodem, *In Siculo freto iuuenis oppreſſus eſt.* Florus lib. IV. cap. VIII. Dio XLIX.

Exutoque Lepido.] Eleganter, id eſt, exarmato, & exercitu ſpoliato. Nam XX. legiones ei ademit.

Vbi militem donis, populum annonâ.] Reſpexit huc Victor cùm de eodem Auguſto ſcripſit: *Illectis per dona militibus, atque annonæ curandæ ſpecie vulgo, ceteros haud difficulter ſubegit.*

Claudium Marcellum ſororis filium.] Magnam illam Romæ & libertatis ſpem. De cuius laudibus plenâ manu Seneca ad Martiam: *Octauia Marcellum amiſit, cui & auunculus & ſocer incumbere cœperat, in quem onus imperij reclinaret:* (malo, *reclinare*) *adoleſcentem animo alacrem, ingenio potentem, ſed & frugalitatis continentiæq́ in illis aut annis aut opibus non mediocriter admirandæ: patientem laboris, voluptatibus alienum, & quantũcumque imponere illi auunculus, &, vt ita dicam, inædificare voluiſſet, laturum.* Seneca leuiter emendatus.

M. Agrippam ignobilem loco.] Adeò vt ipſum generis ſui nominiſq́ue pœniteret. Narrat comiter Seneca pater Controuerſ. lib. II. *Tantâ autem Mæcenas ſub diuo Auguſto libertate fuit* (corrigo, *Tanta autem ſub diuo Auguſto libertas fuit.* nihil hîc de Mæcenate, & exculcanda vox malè inculcata) *vt prapotenti tunc M. Agrippæ non defuerint qui ignobilitatem obiicerent. Vipſanius Agrippa fuerat. Vipſanij nomen quaſi argumentum paternæ humilitatis ſuſtulerat, & M. Agrippa dicebatur. Cùm defenderet reum, fuit accuſator qui diceret Agrippam & quod in medium eſt* (iterum reſcribo, *Agrippa M. & quod in medio eſt.* ea enim verba ioci, & gentis nomen medium inter M. Agrippæ ignobilitas. Correctus Seneca. Iterum.

*Mutila iſta. Videtur verſus fuiſſe *Concurrite omnes augures aruſpices.*

cognomen prænomenq́ue) *volebat Vipſanium intellegi. Fuit qui diceret * Concurrite Agrippa malum habebis reſponde diis. Ea in arte* (potius *parte*) *vtique mihi videtur admiratione dignus Auguſtus: ſed horum non poſſum non miſereri, qui tanti putant caput potius quàm digitum perdere.* Scribendum, *dictum*.

Geminatus Conſulatus, quid.

Geminatis conſulatibus extulit.] Ideóne geminatis, quia bis conſul? Caue cenſeas. tertiùm énim fuiſſe Dio docet & Faſti. itemq́. Velleius: *Agrippa*, inquiens, *quem vſque in tertium conſulatum & mox collegium Tribuniciæ poteſtatis, amicitia Principis euexerat.* Sed ideo id dixit, quia poſtremi duo conſulatus Agrippæ coniuncti contineteſque. Qui ſanè honos erat: & raro cuiquam eâ ætate tributus, præter principes re, aut deſtinatione.

De loco mortis Marcelli.

Mox defuncto Marcello·] Qui Baiis obiit, vt clarè teſtatum reliquit, Elegiâ huic rei propriâ, poëta Vmber. Nec ſcio cur vir doctus tanto opere pertendat mortuum eum potius in * Stabiano. Quid? Propertius qui vixit id æui, locum neſciuit funeſtum iuueni tam illuſtri? Sciuit. ſed dedit hoc, inquit, Liuiæ, quæ ſuſpicione laborabat Marcelli interempti. Nec hercle immeritò. Num ergo venenum dari Baiis minus potuit, ac in Stabiano? Scilicet ſoluta omni crimine illa aulica Medea, ſi Marcellus obiit Baiis. Ego verò, vir maxime, cauſſam nullam video huius tuæ tam ſeriæ adſertionis: placétque cum Propertio & vulgatis Seruij libris mortuum eum in Baiano. Suſpicionem quidem de Liuiâ Dio eiuſmodi inſeruit: αἰτίαν μὲν οὖν ἡ Λιβία τοῦ θανάτου τοῦ Μαρκέλλου ἔσχεν, ὅτι τῶν υἱέων αὐτῆς προετετίμητο. At Tacitus Pliniúſque eâ culpâ non liberant etiam Auguſtum. Annal. 11. *Sed ſuberat occulta formido reputantibus, haud proſperum in Druſo patre eius fauorem vulgi: auunculum eiuſdem Marcellum flagrantibus plebis ſtudiis ereptum, breues & infauſtos populi Rom. amores.* Plinius lib. VII. inter Auguſti infortunia, *Suſpecta Marcelli vota, pudenda Agrippæ ablegatio.* Quaſi conceperit aliquid cupieritq́ue contra Auguſtum, amore priſtini ſtatus & libertatis.

* Tamen concilies non difficulter, quia Stabij haud procul Baiis.

Liuiam cauſſam ei mortis fuiſſe;

Siue etiam Auguſtum.

Tiberium Neronem & Claudium Druſum imperatoriis nominibus auxit.] Non eo more quo rei Romanæ domini, imperatores dicti: ſed quo olim, qui remp. militiæ feliciter

Imperatoris duplex notio.

liciter

liciter geſſiſſent. Vulgatus olim honos : non item ſub Impp. qui rei proſperè geſtæ lauream & laudem ſibi adſcribi volebant auſpiciíſque ſuis. Turbat in ſententiâ huius loci vir doctus, & miror. Tu vide Dionem Caſſium lib. LIV. & Velleium, itémq. ea quæ ſcribo ad extremum librum quartum. Vide & Dion. LV.

Caium ac Lucium in familiam Cæſarum induxerat.] Emptos domi à patre per æs & libram. Ita loquebantur, non per aſſem, vt perperam inoleuit Suetonii capite LXIIII. Quamquam reuera in eâ formulâ AEs non aliud notat quàm Aſſem. Varro lib. VIII. *Pro aſſibus nonnumquam as dicebant antiqui. à quo dicimus aſſem tenentes, Hoc ab are aneáque librâ.* Ritum hunc (vt omittam notata aliis) notat explicátque eleganter Clemens Alexandrinus Strom. quinto : Καὶ τὰ παρὰ ῥωμαίοις ἐπὶ τῶν διαθηκῶν γινόμενα τάξιν εἴληχε διὰ δικαιοσύνην ἐκεῖνα ζυγὰ καὶ ἀσσάρια, καρπισμοί τε, καὶ αἱ τῶν ὤτων ἐπιψαύσεις. τὰ μὲν γὰρ ἵνα δικαίως γένηται, τὰ δὲ εἰς τὸν τῆς τιμῆς μερισμὸν, τὰ δ' ὅπως ὁ παρατυχὼν, ὡς βάρους τινὸς αὐτῷ ἐπιτιθεμένου, ἑστὼς ἀκούσῃ, καὶ τάξιν μεσίτου λάβῃ. Triplex antiquitatis ritus, interpreti non intellectus. AEs & libra in teſtamentis, Vindiciæ, & Anteſtatio. Nam καρπισμοὺς ad vindicias adſertionemq́ue refero : τὰς τῶν ὤτων ἐπιψαύσεις , aurium tactiones , ad Anteſtationem. Omnia enim hæc ad familiæ mutationem pertinent, quæ per teſtamentum , de quâ Quinctilianus Declamat. CCCVII. *Non dixerim teſtamentum , cui libripens deeſt & familia emptor & cetera iuri neceſſaria.* * Agellius, & Iuriſconſulti. Emtio per æs & libram. De eâ Clementis locus. * Lib. XV. cap. XXVII.

Necdum poſitâ puerili prætextâ, principes iuuentutis appellari.] Quod ſanè ridiculum , vt principes iuuentutis ſint, qui etiamnum in pueris. Natus autem Gaius anno vrbis DCCXXXIV. Sex. Apuleio, P. Silio Coſſ. At Lucius biennio toto minor, ex Dione LV. in actis eius anni. Princeps iuuentutis (προκρίτους τῆς νεότητος Zonaras hîc reddidit) ab Auguſto inualuit, ad futurum imperium titulus & omen. Sunt nummi cum inſcriptione : C. L. CAESARES. AVGVSTI. F. COS. DES. PRINC. IVVENT. adpoſitæ effigies Caii Luciíque, cum clypeis & haſtis: quæ Tirocinii die equites dederant , honoris Auguſti cauſsâ. Dio: καὶ αἱ πέλται τά τε δόρατα, ἃ παρὰ τῶν ἱππέ- Pag. 3. AEtas Caij & Lucij. Princeps iuuentutis.

Dionis error, ſiue à lapide diſſenſio.

τῶν ἱππέων εἰς τοὺς ἐφήβους ἐσιόντες χρυσᾶ εἰλήφεσαν, εἰς τὸ βουλευτήριον ἀνετέθη. Obſerua Dionem aureas haſtas dicere, quas lapis Ancyranus (magnæ apud me fidei, vt quem viuus conceperit Auguſtus ipſe) argenteas. Verba ſunt, vti ad me miſſa beneficio viri illuſtris Augerii Busbequii: EQVITES. AVTEM. ROMANI. VNIVERSI. PRINCIPEM. ·.·.·.·. HASTIS. ARGENTEIS. DONATVM. APPELLAVERVNT. quam lacunam ritè expleueris, *Principem iuuent. Caium.*

Caius & Lucius quando Conſules.

Deſtinare conſules flagrantiſſimè cupiuerat.] Et verò perfecerat. Romæ marmor, de Caio: QVEM. POPVLVS. COS. CREAVIT. ANNOS. NATVM. XIIII. Ait annos natum quatuordecim: & addicit Dionis ratio, qui conſulem facit deſignatum anno vrbis DCCXLVIII. Tamen Auguſtus in iam dicto lapide, XV illi annum circumdat, verène, an velandæ ignominiæ? Verba ſunt: *Honoris mei cauſſa Senatus populúſque Romanus annũ quintum & decimum * agentis Conſulis deſignauit, vt eum magiſtratum inirent poſt quinquennium ex eo die quo deducti in forum.*

**pro* Agentes, *&* Conſules, *antiqua ſcriptura.*

Diſſenſus ſcriptorum in morte Caij.

Caium remeantem Armeniâ.] In Lyciâ mortuum eum voluit Suetonius cum Velleio. Ille his verbis: *Caium & Lucium in duodeuiginti menſium ſpatio amiſit ambos: Caio in Lyciâ, Lucio Maſſiliæ defunctis.* Iſte his: *Deinde reluctatus inuitúſque reuertens in Italiam, in vrbe Lyciæ, Limyram vocant, morbo obiit.* Etiam Florus: *Maſſiliæ Lucius morbo ſoluitur, in Lyciâ Caius ex vulnere.* Fugerit ergo ratio memorioſum illum ſenem neceſſe eſt, qui in Syriâ tradidit defunctum. Dico Senecam patrem in Controuerſiis: *Itaque cùm mortuo in Syriâ C. Cæſare codicillo queſtus eſſet Auguſtus, quòd in tam magno & recenti luctu ſuo cœnaſſet.* Sed erit fortaſſe qui culpam eam in exſcriptorem conferet, reſcribétque, *Lyciâ.* * Addi velim Suetonii locum, Tib. cap. XV. *Caio & Lucio intra triennium defunctis, adoptatur ab Auguſto.* nec addi ſolùm, ſed & corrigi. Nam hoc de triennio, nónne nimis laxum? appâret è Velleio: *Caius*, inquit, *in vrbe Lyciæ morbo obiit, cùm ante annum fermè L. Cæſar Maſſiliæ morbo deceſſiſſet.* En, dumtaxat interuallum facit paullò plus anni. Et ipſe Suetonius *Duodeuiginti* modò *menſes* interponit, verbis quæ

Senecæ fortaſſe error.

De C. & L. morte.

Suetonius correctus.

quæ ſuprà. Non ergo ambiges, quin ſcribendum, *intra biennium.*

Nouerca Liuia dolus abſtulit.] Nata exitio reipub. hæc mulier, & ſuæ domus. Sed bene quòd Tacitus nuſquam diſſimulat fraudem eius & ſcelus. Plinius cautior, qui ſuſpicionem hanc tangens, cauit ſibi obſcuritate ſermonis: *Incuſata filiorum mortes, luctúſque non tantùm orbitate triſtes.* Nec enim aliò traxeris ea verba, non me quidem interprete. Plinius explicatus, lib. VII. cap. XLV.

Druſo pridem exſtincto.] Haud ita pridem, ne fallare. ſaltem ante biennium, ex lapſu equi, in Germaniâ. Dionem adi initio lib. LV.

Agrippam in inſulam Planaſiam.] Atqui Siciliam vocat Scholiaſtes Iuuenalis vetus: *Agrippa,* inquit, *in Siciliâ propter morum feritatem ab Auguſto relegatus eſt.* Errat. nam de Planaſiâ adfirmat cum noſtro etiam Dio, & ait vicinam Corſicæ eſſe, libro extremo LV. in quâ narratiunculâ quod legitur, καὶ τὴν Ἰουλίαν ὡς μητρυιὰν διέβαλλεν: *& Iuliam vt nouercam aſpernabatur,* meo iudicio τὴν Λιουίαν faciendum eſt. Non enim matrē ſuam Agrippa inſectabatur, (& illa verò iam relegata aberat) ſed Liuiam, vt probabile eſt, Auguſtæ ſtirpi numquam æquam. Error Scholiaſtæ. In Dione diuinatiuncula.

Nullius tamen flagitij compertum.] Imitatione Liuii, ſi fortè, qui de T. Manlio: *Filium iuuenem, nullius probri compertum, extorrem vrbe egit.*

Quo pluribus munimentis inſiſteret.] Verè emendaui. Filii enim heredéſque, paſſim dicuntur ſubſidia & firmamenta regni. Tacitus v. Hiſtoriar. *Non legiones, non claſſes proinde firma imperij munimenta quàm numerum liberorum.* Euripides: Filij munimēta regni.

φῦσαι τυράννους παῖδας ἔρυμα δώμασι.

Sic *Subſidia aulæ,* Suetonio; *Adminicula Auguſti,* Senecæ: heredes imperii dicuntur: & verè. Siculus ille momar (exprimit quod verum eſt à me indignatio) cum ſuâ coniecturâ, *ſed qui pluribus morum vitiis inſiſteret,* abeat Morboniam.

Ægro & corpore fatigabatur.] Velim traiici, *& ægro corpore.*

Imminentes dominos variis rumoribus differebant.] Notabis ingenium plebis. Pag. 4. Plebs iniqua dominis.

cui

* Statius in Theb.

— * *cui mos humili laſiſſe veneno*
Summa, nec impoſitos vnquam ceruice volenti
Ferre duces.

Rhodi ſpecie ſeceſſus exſulem egerit.] Ita Principem agere, & Agere ſe paullò minus quàm priuatum, in Suetonio aliíſque lego. Et in noſtro lib. I I I. Hiſtor. *Quanto ferocius paullò ante ſe egerint, tantò cupidiùs voluptates hauſiſſe.* M. Antonio tamen Mureto, cuius ſcripta Venus inhabitat pariter cum Muſis, leg. videtur, *exſul egerit.*

Conſule Muretum lib. XI. cap. I.

Duobúſque inſuper adoleſcentibus, qui remp. interim premant, quandoque & diſtrahant.] Dixi corruptum olim locum mutilumque. Redeo in viam admonitu amici, qui explicat: Druſus & Germanicus nunc quidem coniuncti prement remp. at olim orto, fors fuit, diſcidio, eamdem diſtrahent per bellum ciuile diſſipabuntque.

Quidam ſcelus vxoris ſuſpectabant.] Hæc eſt tertia venenariæ huius palma, & iure lemniſcata. Tangit verò ſuſpicionem illam de ficubus, quæ nota ex Dione.

Maximum vxori Martiæ aperuiſſe, illam Liuiæ.] Habes eleganter hiſtoriam totam in Plutarchi περὶ ἀδολεσχίας. quem locum pretium puto vt conuertam pænè verbatim.

De Maximo hiſtoria.

Fuluius verò Cæſaris Auguſti amicus, cùm iam ſenem eum ſæpiùs querentem audiret de ſolitudine ſuæ domus; quodq́ duobus nepotibus fato functis, Poſtumo, qui ſolus reliquus, ex calumniâ neſcio quâ exſulante, cogeretur vxoris ſuæ filium ad ſucceſſionem imperij vocare, quamquam miſerans & conſilium captans reuocandi ab exſilio nepotis: cùm, inquam, hæc audiret Fuluius, enuntiauit ſuæ vxori, illa Liuiæ. Liuia autem acerbè cum Cæſare egit, Cur, quoniam iampridem id decreuiſſet, non accerſeret nepotem, ſed ſe odio inuidiaq́; ſucceſſoris obiiceret? Venientem igitur, de more, manè Fuluium, & ſolitum illud dicentem, Aue, Cæſar reſalutauit, * *Vale, inquit, Fului. Atque ille id intellegens, domum ſe illicò ſubduxit, & vocatâ vxore: Reſciuit, inquit, Cæſar non ſiluiſſe me arcana. ideo mori mihi decretum eſt. Vxor autem: Iure, ait, quoniam tamdiu mecum habitans viuenſq́; nec noueris nec caueris intemperantiam meæ linguæ. Sed præcedam tamen ego. & accepto gladio, ſeipſa viro coram interemit.* Hæc Plutarchus: nec alibi tam liquidè

* Quod ſolet morituris dici al iturîſque ὑγίαινε Græcè eſt, quod interpres vertit, *ſanus eſto*, non rectè.

quidè narrata res. Hoc tantùm malè, quòd Φάβιον vbique vocat, qui Fabius eſt. Fabius ille Maximus, qui conſul fuit Anno vrbis DCCXLII. Item quòd Martiam interfectam vult ante maritum. cùm noſter clarè vixiſſe eam dicat, & auditos gemitus eius in funere mariti. Atque hæc homini vera cauſſa mortis: ne innocuum poëtam oneremus, aut potius ipſe ſe, De Ponto,

Plutarchi duplex error.

Occidis ante preces, cauſſámque ego Maxime mortis,
Nec fueram tanti, me reor eſſe tua.

Eſt enim hic Maximus, quem Naſo coluit, & ad quem Elegia non vna. Sed & vxor Naſonis, propinqua Maximi ſeu coniugis eius Martiæ, ex his verſibus:

Maximus Naſoni amiciſſimus.

Ille ego, de veſtra cui data nupta domo eſt.
Hanc probat, & primis dilectam ſemper ab annis
Eſt inter comites Martia cenſa ſuas.

Eleg. II I. lib. I.

Eſt cenſa, pro cenſuit, ſatis nouè, imò antiquè. Sic Adfectatus eſt regnum, pro Adfectauit: *Spectatus eſt ſuem*, in Varrone lego, retineoque: *Communicati ſunt*, pro Communicauerunt, in Liuio: *Peragratus eſt regionem*, in Velleio; & plura. Tangit hanc de Fabio tragœdiam etiam Plinius: *Iuxta hac abdicatio Poſtumi Agrippæ poſt adoptionem: deſiderium poſt relegationem. inde ſuſpicio in Fabium, arcanorúmque proditiones.*

Freqnens antiquis patiendi verbum agendi ſignificatione.

C. Nauum id Cæſari] Pridem emendaui firmauique, *Gnarum id Cæſari.* Gaij Naui nulla perſona eſt in hoc actu. Sic lib. v. *Gnarum id Cæſari. eoq́; dubitauit de tradenda rep.* Alibi: *Gnarum id duci. inceſſitq́; itineri & prœlio.* Sed ecce hanc mihi quaſi deſponſam coniecturam eſt qui ſine vllo deuortio velit abducere. Ego verò non dimitto. nec enim ſoli Atridæ vxores ſuas amant, ait ille.

Quem ignarum Centurio ægrè confecit.] A Tribuno interfectum Suetonius voluit: *Hunc*, ait, *Tribunus cuſtos adpoſitus occidit, lectis codicillis quibus vt id faceret iubebatur.* Sed Dio pariter vt noſter, à centurione: ὁ ἑκατόνταρχος ὁ τὴν φρουρὰν αὐτοῦ ἔχων καινοτομοῦντά τι ἀπέσφαξεν. Credo verum eſſe vt à Centurione occiſus ſit, at iuſſu Tribuni.

Suetonii à Tacito diſſenſus.

Nuntianti Centurioni, vt mos militiæ, factum eſſe quod imperaſſet.] Sollennia militiæ verba, Factum quod imperaſti. Suetonius: *Renuntianti Tribuno factum eſſe quod*

PAG. 5.
In renuntiando militiæ mos.

quod imperaſſet: Et in Claudio: *De nece Conſularis viri renuntiante centurione factum eſſe quod imperaſſet.*

Salluſtius amicus Auguſti.

Salluſtius Criſpus.] Eſt ille, cuius vitam mortémque infrà memorat lib. III. Salluſtij hiſtoriarum regis ex ſorore nepos. Nominat eum Seneca, inter intimos Auguſti, lib. I. De clementiâ: *Ignouit abauus tuus victis. Nam ſi non ignouiſſet, quibus imperaſſet? Salluſtium & Cocceios & Duillios & totam cohortem interioris admiſſionis ex aduerſariorum caſtris conſcripſit.* Sed cedò, quis in Seneca Duillius? Falſus. ſcribendumque, *Dellios*, ſiue *Dellios*. Deillius à Senecâ patre dicitur, in Suaſoriâ: *Belliſſimam tamen rem Deillius dixit, quem Meſſalla Coruinus deſertorem bellorum ciuilium vocat: quia à Dolabella ad Caſſium, à Caſſio deinde tranſiuit ad Antonium, nouiſſimè ab Antonio transfugit ad Cæſarem. Hic eſt Deillius cuius epiſtolæ laſciuæ ad Cleopatram feruntur.* Græcis tamen eſt Dellius, Plutarcho Dioníque. Item Horatio, inſcriptione odes tertiæ libro II. vbi temerè interpretes *Gellium* ſufficiunt. Plutarchus cum hiſtorias quoq. ſcripſiſſe oſtendit: Πολλοὺς, inquit, καὶ τῶν ἄλλων φίλων οἱ Κλεοπάτρας κόλακες ἐξέβαλον, τὰς παροινίας καὶ βωμολοχίας οὐχ ὑπομένοντας, ὧν καὶ Μάρκος ἦν Σίλανος, καὶ Δέλλιος ὁ ἱστορικός. Eadem Dio, quinquageſimo libro. Ad Salluſtium autem iſtum facit, quod Plinius lib. XXXIIII. *Metallum quoddam Salluſtianum appellatum*, ſcribit, *ab amico diui Auguſti.*

Dellius inter amicos Auguſti. Correctus Seneca.

Siue Dellius.

Mos mandādæ cædis per libellum.

Is ad Tribunum miſerat codicillos.] Ita enim receptum, quò magis cautum militibus eſſet, cædem mandari per libellum. ſcilicet ne Imperator auctoritatem poſſet defugere. Pulchrè Herodianus lib. III. de Saturnino & Plautiano: ὁ δὲ Σατουρνῖνος γραμματεῖον ᾔτησε τοῦ φόνου φέρον τὰς ἐντολάς. ἔθος γὰρ τοῦτο τυραννικὸν, εἴ τινα ἐκπέμποιεν ἐπὶ φόνον ἀκρίτων, ἐντέλλεσθαι τοῦτο διὰ γραμμάτων, ἵνα μὴ γιγνόμενον ᾖ ἀναζησήματος. Ad quem vſum Duplices adhibitos,* alibi lectum.

* Herodiano lib. VII. de Quæſtore miſſo ad cædem Vitaliani.

Rationē conſtare, quid.

Eam eſſe conditionem imperandi, vt non aliter ratio conſtet, quàm ſi vni reddatur.] Scitum dictum, nec quidquam mutemus. A menſulariis ductum eſt, quibus conſtant rationes cùm pares ſunt. Plin. lib. I. epiſt. *Mirum eſt quàm ſingulis diebus in vrbe ratio aut conſtet aut conſtare*

ſtare videatur, cunctiſque non conſtet. idem Panegyrico: *Augeo principis munus, cùm oſtendo liberalitati eius ineſſe rationem. Ambitio enim, & iactantia, & effuſio, & quiduis potius quàm liberalitas eſt, cui ratio non conſtat.* Vſi & auctores priſci iuris l. 1. De obſeq. parent. l. pænult. De re militari. Adde Valentis dictum apud Spartianum: *Non ſibi apud deos inferos conſtare rationem, quod quamuis hoſtem ſuum, Piſonem tamen iuſſiſſet occidi, virum cuius ſimilem Rom. reſp. non haberet.*

Lacrimas, gaudium; queſtus, adulationes miſcebant.] Acutè Muretus: *lacrimas gaudio, queſtus adulatione miſcebant.* Placet rei hominiſque cauſſâ.

C. Turranius præfectus annonæ.] Et quidem primus in eo munere, ab Auguſto. Nam Auguſtus acceptam à populo Præfecturam, niſi fallor, tenuit dum vixit: aut certè paullò ante mortẽ ſubſtituit ſibi Turranium iſtum. Adſero id ex Cornelii noſtri verbis Annalium XI. *Tum potiſſimum amicorum vocat, primúmque rei frumentariæ præfectum Turranium.* Nec enim eſt, vt aliter accipias, niſi placeat diſtinctione ſententiam vertere: *potiſſimum amicorum vocat primúmque, rei frumentariæ præf.* vt illud *primum* gradum in amicitiâ principis notet, non officii tempus. Turranii etiam mentio Senecæ, ad Paulinum cap. extremo: neſcio an huius, quia procurationem illi tribuit, non præfecturam. Nominat & Ouidius in poëtarum albo:

Turranius præf. annonę.

Verba Taciti ambiguæ mẽtis.

Muſáque Turranî tragicis ſubnixa cothurnis.

& in doctorum, Plinii index. Sed quæras. cùm præf. prætorio & Annonæ in verba Tiberii iurarint, cur omiſſus præfectus vrbis? cuius auctoritas non minor, (maior imò illo Annonario) & cui proprius in vrbe miles. Credo equidem omiſſum, quia nemo fuit. Taurus Statilius defunctus erat, cui Piſo ſuffectus poſt aliquot annos à Tiberio, vti doceo clarè lib. VI.

Præf. vrbis cur non iurauit in Tiberij verba.

Neque abſcedere à corpore.] Non reip. corpore, ne inducat te Maurus, ſed Auguſti. Datum enim honori defuncti Auguſti à Tiberio, quod ab eo olim Druſo. Lib. III. *Ipſum quippe Auguſtum aſperrimo hiemis Ticinum vſque progreſſum, neq. abſcedentem à corpore vrbem ſimul intrauiſſe.* Sed cur id è publicis muneribus? Viſum ita Tiberio

Pag. 6.

Tiberio loqui, ad honorem Auguſti. quaſi magiſtratuum præcipuè eſſet, & eorum qui reip. primi, curare funus ſemonis illius, & viri ſupra viros.

Inſignia olim principatus.

Excubiæ, arma, cetera aulæ.] Lictores, faſces laureati, & ſi quid prætereà tunc receptum principi diſtinguendo. Neque enim adhuc illa Principatus inſignia, Ignis, Diadema, Purpura: quæ reperta ſequenti æuo, & ad exemplum regum. Ignis originem neſcio: niſi quòd antiquum video, & à temporibus Antoninorum. Herodianus ſanè in Commodo ſtatim meminit, vt rei vulgatæ, vbi de Lucilla ſorore eius: οὐδὲν ἧττον μέντοι καὶ ὁ Κόμμοδος ἐφύλαττε τιμὰς τῇ ἀδελφῇ. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθῆστο ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς. id eſt: *Nihilo ſecius Commodus honores ſorori ſuæ ſeruauit. nã & in theatris ſellâ imperatoriâ ſedebat, & ignis eam præcedebat.* Itẽ de Marciâ Commodi concubinâ: ἣ οὐδὲν, inquit, ἀπεῖχε γαμετῆς γυναικὸς, ἀλλὰ πάντα ὑπῆρχεν, ὅσα σεβαστῇ, πλὴν τοῦ πυρός. id eſt: *quæ nihilo differebat à legitimâ vxore, ſed omnia vt Auguſtæ aderant, præter ignem.* Et de Pertinace: κατῆλθεν ἐπὶ τὸ συνέδριον τῆς βουλῆς, οὔτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτοῦ προπομπεῦσαι, οὔτε τι ἄλλο τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἀρθῆναι. *Venit*, ait, *in Senatum, neq. ignem ſibi paſſus præferri, neq aliud vllum principatus inſigne attolli.* Nec ambigimus de more. Illud tamẽ mirũ, bis mirum, non alium

Prælatio ignis.

Silentium de eo more apud priſcos.

è Græcis Latiníſque exprimere tam inſignitam rem, præter Herodianum. Non Dionem, non Capitolinum, Spartianum, Lampridium, qui eadem ſcripſerunt illi. Nec enim, quod ſciam, meminerunt verbo. Quis tamen iſte ignis? non è carbonibus aut ligno, nec qualis ille apud Horatium prunæ batillus: lampas tantùm fuit. Rem adhuc ignotam doceo, firmoque ex M. Antonino in libris ſuæ vitæ: ὅτι δυνατόν ἐστι, inquit, ἐν αὐλῇ βιοῦντα μήτε δορυφορήσεως χρῄζειν, μήτε ἐσθήτων σημειωτῶν, μήτε λαμπάδων καὶ ἀνδριάντων τοιῶνδέ τινων, καὶ τοῦ ὁμοίου κόμπου. Deſcribit recenſetque inſignia omnia principatus, *& poſſe*, ait, *eum qui in aulâ viuat, carere ſtipatoribus, carere veſte inſigni purpuráque. item lampadibus, & certis ſtatuis, ſimilique luxu.* Vt ergo in deorũ cultu adhibitæ lucernæ faceſque, vt docui in * Electis, ſic Imperatorum. Opinor autem Romam traductum morem è Perſis. Illorum enim Regi prælatus

Qualis ille ignis.

Cap. III. Lib. I.

prælatus ignis. Xenophon lib. VIII. παιδείας. καὶ πῦρ ὄπισθεν τοῦ ἅρματος ἐπ' ἐσχάρας μεγάλης ἄνδρες εἵποντο φέροντες. & poſt ignem illum ſecutus Cyrus. Imò & Aſiaticis, ſi rectè capio Ammianum lib. XXIII. *Feruntque etiam, (ſi iuſtum eſt credi) ignem cælitus lapſum apud ſe ſempiternis foculis cuſtodiri. cuius portionem exiguam fauſtam præiſſe quondam Aſiaticis regibus dicunt.* Diadema autem primus Romanorum Principum vſurpauit Aurelianus; vti in vitâ eius Victor. Etſi alibi malè id refert ad Caligulam. Purpuram quis primus ſumſerit, adhuc quæro. Diademate quis primus vſus.

Cuius teſtamentum inlatum per virgines Veſtæ.] More ſcilicet Romano, qui pactiones, fœdera, teſtamenta, pecunias etiam deponebant in templis: & ſæpiſſimè in iſto Veſtæ, quod religione primum. Dio XLVIII. de pace inter Triumuiros & Sextum initâ: ταῦτά τε οὖν συνθέμενοι, καὶ συγγραψάμενοι, τά τε γραμματεῖα ταῖς ἱερείαις ταῖς ἀειπαρθένοις παρακατέθεντο, καὶ μετὰ τοῦτο δεξιάς τε σφίσιν ἔδοσαν, καὶ ἐφίλησαν ἀλλήλους. Eâdem in re Appianus: καὶ ταῦτα συνεγράψαντο, ἐσημήναντο, καὶ ταῖς ἱεραῖς παρθένοις φυλάσσειν ἔπεμψαν ἐς ῥώμην. Sed & Iulianum teſtamentum virgini Maximæ traditum, Suetonius ait: M. Antonij, depoſitum apud Veſtales, Plutarchus. Et generatim de templis, * Vlpianus: *Si cuſtodiam teſtamenti æditus ſuſcepit.* Dixi & pecunias in templis deponi ſolere. quod verum adeò, vt quidam omnes fortunas in iis haberent, quaſi cuſtodiâ certâ. Herodianus lib. I. de templo Pacis, quod exuſtum ſub Commodo: πλουσιώτατον δὲ ἦν πάντων ἱερῶν, δι' ἀσφάλειαν. ἕκαστος δὲ ἃ εἶχεν, ἐκεῖσε ἐθησαύριζε. ἀλλὰ τὸ πῦρ ἐκ τῆς νυκτὸς πολλοὺς ἐκ πλουσίων πένητας ἐποίησεν. Nec mirū, quia milite hæc templa cuſtodiebantur. Tertullianus de Corona, vbi non vult Chriſtianum militem ſcribi: *Et excubabit pro templis, quibus renunciauit? & cœnabit illic, vbi Apoſtolo non placet? & quos interdiu exorciſmis fugauit, noctibus defenſabit, incumbens & requieſcens ſuper lanche quo perfoſſum eſt latus Chriſti?* Et in Apologetico: *Ædes ſuas dij tuerentur & imagines: quæ, vt opinor, Cæſarum milites excubijs ſalua præſtant.* Ideò Iuuenalis Caſtora vigilem dixit: — *& ad vigilem ponendi Caſtora nummi.*

Pacta & teſtamenta olim in templis.

*L. III. De tabulis exhib.

Pecuniæ in templis.

Excubiæ militares circa templa.

Liuia in familiā Iuliam, nomēnque Auguſtæ adſumebatur.] Ideò in Nummis & lapidibus exhinc ferè Iulia ſcripta Liuia in nomen Iuliæ & Auguſtæ.

b aut

Quod tamen Suetonius negat.

aut ſculpta, non Liuia. Sed nomen Auguſtæ an recepit? Negat ecce Suetonius Claudio, cap. XI. *Auia Liuia diuinos honores, & Circenſi pompâ currum elephantorum Auguſteo ſimilem decernendum curauit. Patri Circenſes annuos natali die, matri carpentum quod per circum duceretur, & cognomen Auguſtæ, ab auiâ recuſatum.* Dicit ab Auiâ id recuſatum: quæ non alia quàm Liuia eſt. Mirum. Liuiam enim Auguſtam faciunt ſcribúntque alij omnes. & herclè ſi ambitionem feminæ noui, non recuſauit. Tacitus lib. IIII. *Decretum quotiens Auguſta theatrum introiſſet.* Alibi: *Auguſtæ valetudo atrox.* Et: *Iulia Auguſta mortem obijt.* Plinius: *Liuia Druſilla, quæ poſteà Auguſta matrimonij nomen accepit.* Idem lapides ſexcenti teſtantur & nummi. Quid ergo Suetonio viſum diſſentire? Non ipſi quidem, ſed librario qui peruertit. Liquet enim nobis corruptum locum, ſcribendúmque *ab viuâ recuſatum*: vel, *ab eâ viuâ.* Ad matrem Antoniam hæc referuntur, non ad Auiam: vti docet vel ἀνακολουθία ſermonis. Quæ viua donata Auguſtæ nomine à Caligula (ταύτῃ τε γὰρ Αὐγοῦσταν διδοὺς καὶ ἱέρειαν τοῦ Αὐγούστου ἀποδείξας, ait Dio) id ſpreuit: & mortua nunc per Claudium recepit. Itaque in lapidibus Claudiani æui: ANTONIAI. AVG. DRVSI ſculptum hodiéque. Hoc verum. at interpretes in Suetoniano loco quàm natant! qui licet ad portum ſe recipiant, me duce.

Ille verè correctus. Et explicatus.

Legata non vltra ciuilem modum.] Id eſt, nihil præcipuum nouúmque in legatis, nihil regium, aut præter ciuium modum morémque. Nam de Falcidiæ modo accipere, (ignoſcent viri magni) prauum acumen eſt.

Mureto lib. XI. Variar.

Populo & plebi CCCCXXXV.] Video placere viro docto, emendari è Suetonio: *populo & plebi* CCCC. *tribubus* XXXV. vt intelligamus, ait, præter quadringenties legatum populo, etiam in ſingulas tribus centena millia relicta eſſe. Hæreo: & è vulgatis Taciti verbis eruo eundem illum ſenſum. Coniunctim ſcilicet extulit noſter, quæ magis diſtinctè Tranquillus. Ea tamen eius mens, vt populo legatum ſit quadringenties, tribubus ſiue plebi XXXV. Ni eſſet; non iunxiſſet duas eas voces, *populo & plebi.* Sed populus ergo alius à tribubus? Alius, hac quidem in parte. Populo legauit quadringenties viritim diſtribuen-

De legatis Auguſti.

ſtribuendum , & καθ' ἕνα: tribubus triciesquinquies. id eſt, corpori tribuum vniuerſo, veluti ſi collegio legem, & collegis ſingulis ſeorſum. Diſcrimen hoc ſummámque exactam neglexit Dio, qui ſatis habet dicere legatum populo CCCC. neglexi vereor & ego, dum in Electis motus hæſitatione aliorum tentaui corrigere in Suetonij verbis, *tribulibus* XXXV. Pœnitet. Retractatio probabilis aliis notæ.

Legionarijs cohortibus ciuium Romanorum.] Benè additum, ne accipiamus etiam cohortes ſociales. Ideò & Dio vertit, τῷ τε λοιπῷ τῷ πολιτικῷ πλήθει πέντε καὶ ἑβδομήκοντα δραχμάς. Itaque ille idem legiones πολιτικὰ στρατόπεδα non ſemel appellat: quia ſcriptæ ex ciuibus tantum. Fuit tamen cùm in Dione placeret, τῷ ὁπλιτικῷ πλήθει. malè. Suetonius, *Legionariis trecenos nummos: quam ſummam repræſentare iuſſit. nam & confiſcatam ſemper, repoſitámque habuerat.* Vbi confiſcatam, in fiſcis adſeruatam: vti Tertullianus eleganti metaphorâ, de Fugâ, *Felices itaque pauperes, qui animam totam in confiſcato habent.* Cohortes ciuium. Confiſcandi verbum propriè.

Renouandum per annos ſacramentum in nomen Tiberij.] De eo ritu dico ad lib. XVI.

Corpus humeris Senatorum ferendum.] Qui honor, niſi fallor, Sullæ habitus primo Romanorum. Appianum lege I. Ciuil. Pag. 7.

Remiſit Cæſar, adroganti moderatione.] Quid? non ergo elatum corpus humeris Senatorum? Eſt verò. Suetonius: *Senatorum humeris delatus in campum crematúſque.* Idem Dio. At Remittendi verbum eò valet, vt non ſit factum. Lib. IIII, *Remiſſa Ædilibus talis cura.* Lib. XI. *Hortantibus dehinc inediam & leuem exitum. remittere beneficium Aſiaticus ait.* Scribo ergo, *permiſit Cæſar.* Sed eam ipſam permiſſionem arrogantem eſſe vult Tacitus: quia per ſpeciem modeſtiæ, & quaſi pugnare cum Senatu nollet, habuit ampliſſimum ordinem inter veſpillones. Simile illud libri VI. de Aſinio Gallo: *conſultúſque Cæſar an ſepeliri ſineret, non erubuit permittere.* Remittere & permittere contraria.

* De correctione nunc ambigo. quia docuit me vir ille qui omnes, (Cuiacium dico, quem nemo ſatis vnquam miratus eſt qui cepit) eamdem vim ineſſe verbo Remittendi. Exempla apud ipſum in poſtremis Obſeruationibus. Remitto pro permitto.

bus. Et ſanè in Irenæo etiam legi: *Remittite mortuos ſepelire mortuos ſuos.*

Quòd idem dies accepti quondam imperij princeps, & vitæ ſupremus.] Erit fortaſſe qui hîc adhæreat, cui adiutorium ego. Triplex enim ratio numerandi imperij Auguſtæi. Alij, plurimíque, ab Actiacâ pugnâ numerant, cùm victo Antonio potens fuit imperij ſolus. Ea pugna pugnata IV. Nonas Septembres. Quidam à ſexto eius conſulatu, cùm imperium illi à Senatu firmatum, datúmque cognomen Auguſti. quaſi is legitimi principatus primus dies. Id fuit, VII eidus Ianuar. Atque ea ratio numerandi prouincijs ferè familiaris. ita in lapide, qui Narbone: VII. QVOQVE. IDVS. IANVARIAS. QVA. DIE. PRIMVM. IMPERIVM. ORBIS. TERRARVM. AVSPICATVS. EST. THVRE. VINO. SVPPLICENT. Oroſius paullùm à lapide diſſentiens, VIII. nominat idus. *Cæſar*, inquit, *victor ad Oriente rediens, octauum Idus Ianuar. vrbem triplici triumpho ingreſſus eſt. Hoc die primùm Auguſtus conſalutatus eſt. atque ex eâ die ſumma rerum ac poteſtatum penes vnum eſſe capit & manſit, quod Græci μοναρχίαν vocant.* Longiùs recedit Cenſorinus, qui reijcit in XVI. Kal. Febr. *Ante diem*, inquit, XVI. *Kal. Febr. C. Iulius Cæſar diui filius Imp. Auguſtus ſententiâ Munatij Planci dictus eſt.* Ouidius Idus dumtaxat nominat:

Idibus in magni cuſtos Iouis æde ſacerdos
Semimaris flammis viſcera libat ouis.
*Redditáque eſt omnis populo * prouincia noſtro:*
Et tuus Auguſto nomine dictus auus.

Sed lapidem ego credo verum dicere. Tertij denique numerabant à primo eius conſulatu: ſcilicet quia is gradus & aditus ad reliquos honores. Is fuit XIIII. Kal. Septembres. Eam rationem ſecutus eſt quicumque ille ſcriptor de cauſſis corruptæ eloquentiæ, qui imperitaſſe Auguſtum ait annis LVI. fallente numero, niſi ad hanc rationem. Quam ipſam ſecuti curioſi iſti, qui initium imperij & finem Auguſti vitæ in eundem diem, miraculi cauſsâ, conferebant. Satis dixi: tu abi liber & expeditus.

Varius dies primi imperij Auguſti. Prima ratio. Secunda. Oroſij & Cenſorini error. Tertia ratio.

* Prouinciarum enim diuiſio facta eodem illo die.

Numerus etiam conſulatuum celebrabatur, quo Valerium

rium Coruinum, & C. Marium ſimul aquauerat.] Nam Valerius ſextùm, Marius ſeptimùm conſul. At

Conſulatus Auguſti.

Ter Latio deciéſque tulit labentibus annis
Auguſtus faſces. —— ——

vt ait Statius in Siluis.

Antonium Tarentino Brundiſinóque fœdere] Ὑστερολογία eſt. Nam Brundiſinum fœdus aliquot annis prius Tarentino. Vtrumque autem à loco, vbi ictum. Brundiſinum, quod Cæſar cum Antonio coiit, Peruſiâ captâ: cùm morte opportunâ Fuluiæ, ſublatum eſſet non dubium bellum, anno vrbis DCCXIV. Octauia tunc Antonio data, & prouinciæ Orientis. At Tarentinum trienio poſterius eſt: cùm iterum ſimultate exortâ, ὁ μὲν Ἀντώνιος (verba Appiani ſunt Ciuilium quinto) ἐξ Ἀθηνῶν ἐς Τάραντα διέπλει ναυσὶ τριακοσίαις. ſed prudentiâ Octauiæ, adnitente item Agrippâ & Mæcenate, iterum compoſitæ res. Antonius Cæſari centum naues ad bellum Siculum, ipſe illi duas legiones ad bellum Parthicum attribuit. Adi, ſi libido eſt, Plutarchum Antonio, Dionem XLIX.

Pag. 8.

Brundiſinum fœdus.

Tarentinum.

Nuptijs ſororis illectum.] Octauiæ ex Anchariâ. de quo inſtabili coniugio mirè fœdatus Senecæ patris locus Suaſoria prima: *Cùm Antonius vellet ſe Liberum patrem dici, & hoc nomen ſtatuis ſubſcribi: occurrerunt venienti ei Athenienſes cum coniugibus ac liberis, & Dionyſium ſalutauerunt. Bene illis ceſſerat, ſi naſus Atticus ibi ſubſtitiſſet. dixerunt deſpondere ipſos* (malim, *ipſi*) *in matrimonium Mineruam Muſam ſuam, & rogauerunt vt duceret. & Antonius ait ducturum, ſed dotis nomine imperare ſe illis mille talenta. Tum ex Graculis quidam ait* .·.·.·.·.·.·.·.·.· *Huic quidem impune fuit, ſed Athenienſium ſponſalia mille talentis æſtimata ſunt. quæ cùm exigerentur, multi contumelioſi libelli propoſiti ſunt, ſicut ille qui ſubſcriptus eſt ſtatuæ eius, cùm eodem tempore Octauiam vxorem haberet & Cleopatram: Hoc tu euita reſtituas, tibi habe.* Primum offendimus in Minerua Muſa. quoniam neque Dio nominat in hac hiſtoria, Ἀθηνῶν dixiſſe contentus: nec cognomen noſtrarum dearum ſcio aliâs adhæſiſſe Mineruæ. Itaque inductâ eâ voce ſcribo *Mineruam ſuam.* nata fuit ex confuſâ repetitione litteræ vocíſque ſequentis. In

Antonij cum Octauiâ nuptiæ.

Pater Seneca ſemel atq. iterum correctus.

Dionis à Seneca diſſenſio.

tis. In ſummâ diſcrepat idem Dio, qui ἑκατὸν μυριάδας imperatas pro dote ait, id eſt, Romano ritu H·S. quadragies. Mille autem talenta Senecæ, paullò minus faciunt ducenties quadragies: ſexto tanto immaniore ſummâ. Tamen non muto. Græculi iocum, cui ſpatium vacuum, * doleo abeſſe. at Latinum commodè reſtituo, *Octauia res tuas tibi habe.* Quicumque ille, comiter iocatus eſt ex deuortij Romani formâ. Cùm enim Cleopatram amaret haberétque Antonius: ecce ſubſcripſit iſte quaſi nomine Antonij Octauiam repudiantis, *Octauia res tuas tibi habe.* Quæ ſollemnia in libello repudij verba fuiſſe, iam notum. Apuleius: *Tu quidem ob iſtud* (ita emendo) *tam dirum facinus confeſtim thoro meo diuorte, tibique res tuas habeto.*

* Monuit me per litteras And. Schottus ex Ant. Couarruuiæ libro ſuppleri poſſe: Κόρει, ὁ ζῆλος τῶν μαλιερῶν ἐκ Σεμέλην ἀπορίαν εἶχεν.

Minerua Muſica.

*In Senecæ loco de Mineruâ Muſâ, mente nunc & manu amplector ſententiam Iani mei Grotij, amœniſſimi & acutiſſimi viri, reponentis *Mineruam Muſicam.* Inter nobiles Athenis ſtatuas fuit Minerua hoc cognomento; ſic dicta, *quoniam dracones in Gorgone eius ad ictus citharæ tinnitu reſonant.* Plinius lib. XXXIV. cap. VIII.

Lollianas.] Non impleo paginas iſtis, quæ alibi expoſita & prompta. In hac Lollianâ clade Iulium Obſequentem emendo de prodigijs: *Inſidiis Romanorum Germani circumuenti, ſub M. Lollio Legato, grauiter vexati.* nam contrà ſcribo *inſidiis Germanorum Romani circumuenti.* Vide prætereà Suetonium in Aug. Dionem LIIII. Euſebium Chronicis, olympiad. CXC.

Super Senecæ loco quæſitum.

Varianáſque clades.] Clades ea nota. ſed Senecæ de illâ locus non ſine labe, etiam in emendatis nuper libris. Epiſt. XLVII. *Marianâ clade quàm multos ſplendidiſſimè natos, Senatorium per militiam auſpicantes gradum, fortuna depreſſit! alium ex illis paſtorem, alium cuſtodem caſulæ fecit.* Cladene Marianâ? vbi iſta, aut quando? Nam C. ille Marius victor vbique, ſi memini, & fecit ſeruos non dedit. Quod de eâ acipias, quam Germanis intulit: nugæ. An Germani Senatorium per militiam auſpicantur gradum? Certiſſimè reſcribendum: *Varianâ.* Hanc enim noſtram intellegit: & opportuno recentíque exemplo admonet, poſſe è ſummâ fortunâ labi ad imam.

Is emendatus.

Licinius Varro.

Interfectos Romæ Varrones.] Fuit Licinius Varro Murena,

rena. de cuius inſidijs, præter alios, Strabo libro XIV. εἶτ᾽ ἐμπεσὼν εἰς τὴν Μουρῆνα φιλίαν, ἐκείνῳ συνεάλω φεύγων, φωραθείσης τῆς κατὰ Καίσαρος τοῦ Σεβαστοῦ ἐπιβολῆς.

Egnatios.] M. Egnatius Rufus Aedilis. de quo Dio LIII. Suetou. cap. XIX. *Mox M. Egnatij, exin Plautij Ruſi.* ita ibi ſcrib. nō *Genutij.* Vide Senecam de Clementiâ I. c. IX. Egnatius Rufus.

Interfectos Iulos.] Dicere videtur iuſſu Auguſti occiſum Iulum: ídque & Dio prodidit, lib. LV. At Velleius ſuâ manu cecidiſſe eum dat intellegi: *Iulus Antonius*, inquit, *ſingulare exemplum clementiæ Cæſaris, violator eius domus, ipſe ſceleris à ſe commiſſi vltor fuit.* Quid tum? nihil hæc pugnant. præceſſit ſcilicet iuſſus Auguſti: quem ille exſecutus ſuâ manu. Iulum autē Antonium intellegit Triumuiri filium, ad quem Horatij Oda. Cognomen ei Africanus: quod malè adhæſit Fabio, cum quo conſul fuit, apud Sueton. in Claudio cap. II. Paullo enim Fabio cognomen Maximi fuit. & ſunt duæ ex ordine Horatianæ odæ, libri quarti prima & ſecunda, ad hos non dubiè conſules, pérque eam occaſionem coniunctim ſcriptæ. De eo Iulo, Seneca in De breuitate vitæ: *Filia & tot nobiles iuuenes, adulterio velut ſacramento adacti, infractam ætatem territabant. poſtquam* (melius, *póſtque*) *iterum timenda cum Antonio mulier.* Apparet enim hunc Iulum arcanum aliquod ſcelus (cui proximus ab adulterio gradus eſt) cum Iuliâ in Auguſtum concepiſſe: vti olim cu Cleopatrâ eius pater. Velleius Tacito conciliatus. Iulus Antonius. Explicatus Seneca.

Qui Tedij & Vedij Pollionis luxus.] Non extrico quis hîc Tedius. Vtrúmne Atedius ſcribendum? vt ſit ille qui * Ciceroni dictus inter Cæſaris amicos. An Sex. Tedium Afrum capimus, qui conſul deſignatus ſe præcipitauit, apud Suetonium? Leuiter placet. magis eſt, vt geminata ab hæſitante librario vox ſit, ſcribamúſque: *Qui Vedij Pollionis luxus.* In Senecâ ſanè ſimile mendum ſuccreuerat, tertio de Irâ, cap. XL. *Diuus Auguſtus cùm cœnaret apud Vedium Pollionem.* ita reſtituit Pincianus, cùm anteà, *Atedium*, legeretur. Pincianus, ſelectus mihi cenſor, & verbis modicus, re iudicióque ingens. Mentio huius Vedij luxuriæque eius apud multos, Dionem LIIII. Plinium lib. IX. Tertullianum de Pallio: facti etiam eius, quod ſæuum & ſcæuum. Piſcinam habebat refertam murænis. quem piſcem ille non ad delicias parauerat, ſed ad pœnas. * Epiſtolis ad Atticum. Vedius Pollio. Pinciani laus. Hiſtoria celebris de Pollione.

 Humanâ

Humanâ enim carne eas alebat. Serui, domeſticíque ſiquid deliquerant, dabantur ad hos piſces. Fors fuit vt cœnaret apud eum Auguſtus. puer qui ad cyathos erat, dum porrigit potum, cryſtallinum fregit pretii grandioris. & ſimul fracta eius vita. Iubetur ab immiti domino murænis obiici in piſcinam. Puer accidit ad Cæſaris pedes. non vitam, ſed aliam mortem petit, neu piſcibus eſca ſit in terrâ. Obſtupuit inauditam ſæuitiam Cæſar. dimitti puerum iubet, ſimul adferri ad ſe quidquid in domo cryſtallinorum; allata frangi comminuíq. & abiici in piſcinam. addit Seneca, *Fuit Cæſari ſic caſtigandus amicus, bene vſus eſt viribus ſuis.* Hic eſt ille Pollio qui teſtamento Cæſari Pauſylypum legauit: & è cuius dirutâ domo, facta Romæ porticus quæ Liuiæ dicta.

Porticus Liuiæ quâ cauſâ facta.

Cùm ſe templis & effigie numinum, per flamines & ſacerdotes coli vellet.] Magna & inſana ambitio. quam exemplo Herculis & Liberi patris, excuſare tamen videtur libro IV. noſter. Sed Auguſtus adhuc viuus & hominem fungens, in prouinciis eſſe colique voluit pro deo. in prouinciis, non in Italiâ aut Romæ. Suetonius: *Templa quamuis ſciret etiam proconſulibus decerni ſolere: nullâ tamen in prouinciâ recepit, niſi communi ſuo Romaq; nomine. Nam in vrbe quidem pertinaciſſimè abſtinuit hoc honore.* De vrbe ait; Dio etiam de Italiâ lib. LIIII. Quod Tacitus ſcribit *effigie numinum*: valet in eam mentem, vt ſigna adpoſita Auguſti ſtatuis ſint, quæ ſolent deorum. puta, radius, haſta, fulmen. Lucanus,

Auguſtus pro deo.

Imagines Auguſti, ad formam deorũ.

Fulminibus manes, radiíſque ornabit & aſtris.

Itaque Nummi etiam hodie, in quibus Auguſti caput radiatum.

At de Flaminibus & ſacerdotibus Auguſti, plena omnia monumenta: & putidum ſit referre. Nec viri ſolùm ad ſacerdotium adſcripti magni huius diui, ſed, quod rideamus, feminæ. Adeò proiecti in adulationem tunc mores. Marmor:

Feminæ ſacerdotes Aug.

P. POSTVMIÆ. P. F. PAVLLÆ.

SACERD. D. IVLI. AVGVST.

Item in Hiſpaniis, LVCR. L. F. CAMPANA. FLAM. PERP. DOMVS. AVG. id eſt, *Lucretia L. filia, Flaminica perpetua.* Exemplum huius rei à Liuiâ, quæ miro

exemplo,

exemplo, * ſacerdos ſui viri: & quidem ex decreto Senatus. Dio L V I. extremo: τότε δὲ ἀθανατίσαντες αὐτὸν, καὶ θιασώτας οἱ καὶ ἱερὰ, καὶ ἱέρειαν τὴν Λιουίαν ἀπέδειξαν id eſt: *Tunc verò conſecrantes Auguſtum, ſodales ei & ſacra inſtituerunt, & ſacerdotem Liuiam.* Quod noto eo libentiùs, vt lux inde adfulgeat tenebricoſo Ouidij loco, I V. De Ponto:

Liuia, prima Aug. ſacerdos.

*Adde Velleij locum huic reiquem correxi intrà lib. XIII. ſub initium.

> *Nec pietas ignota mea eſt, videt hoſpita tellus*
> *In noſtrâ ſacrum Cæſaris eſſe domo.*
> *Stant pariter natúſque pius, coniúxque ſacerdos,*
> *Numina iam facto non leuiora deo.*

Ouidio noua lux.

Natus pius, Tiberius eſt: *coniux ſacerdos*, Liuia. Puto ad hæc ſacerdotia, quæ cum ambitu & ſumptu adfectabant in prouinciis paſſim, pertinere Arriani locum elegantem, De ſermonib. Epicteti, lib. I. cap. XIX. σήμερόν τις ὑπὲρ ἱερωσύνης ἐλάλει μοι τοῦ Αὐγούστου. λέγω αὐτῷ, ἄνθρωπε ἄφες τὸ πρᾶγμα. δαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν. ἀλλ' οἱ τὰς φωνάς, φησί, γράφοντες, * γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα. μήτι οὖν σὺ τοῖς ἀναγινώσκουσι λέγεις παρών, ἐμὲ γεγράφασιν; εἰ δὲ καὶ νῦν δύνασαι παρεῖναι πᾶσιν, ἐὰν ἀποθάνῃς, τί ποιήσεις; μενεῖ μου τὸ ὄνομα. γράψον αὐτὸ εἰς λίθον, καὶ μενεῖ. ἄγε, ἔξω δὲ Νικοπόλεως τίς σου μνεία; ἀλλὰ χρυσοῦν στέφανον φορήσω. εἰ ἅπαξ ἐπιθυμεῖς στεφάνου, ῥόδινον λαβὼν περίθου, ὄψει γὰρ κομψότερον. Lepidus & ad Philoſophum, dialogiſmus: *Hodie*, inquit, *locutus mecum quidam ſuper ſacerdotio Auguſti. Dico ei, Mi homo mitte rem, ſuptum multum facies fruſtrà. At ſcribæ publici, inquit,* (corrupta hac parte Græca) *nomen meum adnotabunt. Num tu igitur legentibus omnibus coràm dices, Me inſcripſerunt? & vt nunc poſſis adeſſe omnibus legentibus, mortuus quid facies? Manebit meum nomen. Inſcribe ipſum lapidi, & manebit. Age, extra Nicopolim autem qua memoria tui? At coronam auream geſtabo.* (qua ſcilicet ornati ſacerdotes, dum faciunt, ex Liuio, Plutarcho, aliis) *Si prorſum appetis coronam, roſeam indutus circumi, aſpectu enim id iucundius.*

Arriani egregia irriſio harum ineptiarum.

* Intellegit ſanè id quod Auguſtinus expreſſit I. contra Acad. *Si edentem te munera & ſpectacula plauſus proſperrimus accepiſſet: ſi municipales tabulæ te non ſolùm ciuium ſed etiam vicinorum patronum ære ſignarent.*

Coronati ſacerdotes in ſacris.

Templum & cæleſtes religiones decernuntur.] Templum in Palatio ipſo, ex decreto Senatus. Dio: καὶ αὐτῷ (Αὐγούστῳ) ἔν τε τῇ Ῥώμῃ ἡρῷον ψηφισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας, οἰκοδομηθὲν δὲ ὑπό τε τῆς Λιουίας καὶ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ἐποιήθη, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι. Liuiæ tamen ſoli id opus attribuit

Pag. 9.

Templum Palatinum Aug. Quis exſtruxerit.

(præter Dionis & Suetonij mentem cap. XLVII.) Plinius lib. XII. *Radicem eius magni ponderis vidimus in Palatij templo, quod fecerat diuo Auguſto coniux Auguſta, aurea patera impoſitam.* Huc reſpicientem credo Senecam ſcribere, Conſolatione ad Polybium: *Fortuna ibit violentior per omnia, ſicut eſt ſolita, eas quoque domos auſa iniuria causâ intrare, in quas non niſi per templa aditur, & atram laureatis foribus inducere veſtem.* Puto enim id templum in Palatij veſtibulo fuiſſe. etſi referre fortean poſſis ad templum Apollinis Palatini. Ceterùm ἀποθέωσιν hanc Auguſti, quam Tacitus commemorat, carmine ſingularis libri complexus videtur Ouidius, vt ipſe quidem indicat, De Ponto:

De Senecæ loco.

Ouidius carmen emiſit de nouo deo.

> *Quale tamen potui de cælite, Brute, recenti*
> *Veſtra procul poſitus carmen in ora dedi.*

& alibi.

Ad effigiem Auguſti.] Quæ in ipſâ curiâ. Apparet etiam ex illis quæ de Hortenſio infrà: *Modò Hortenſij inter oratores ſitam imaginem, modò Auguſti intuens.*

Effigies Aug. in curiâ.

Cùm proferri libellum recitaríque iuſſit.] Libellum eumpſe, quem Suetonius Rationarium imperij nòn incommodè adpellat. ſcilicet quia rationes eo publicæ continebantur. Videbatur autem prolatione libelli flexus paullum Tiberius; & imperium accepturus, cùm curas ſuſciperet. Vocat idem auctor etiam Breuiarium imperij, cap. vltimo: *De tribus voluminibus, vno mandata de funere ſuo complexus eſt: altero, indicem rerum à ſe geſtarum, quem vellet incidi in aneis tabulis, quæ ante Mauſoleum ſtatuerentur: tertio, breuiarium totius imperij, quantum militum ſub ſignis vbique eſſet, quantum pecuniæ in ærario & fiſcis, & vectigaliorum reſiduis.* Vbi nota mihi etiam, Indicem hunc rerum Auguſti, certò illum eſſe cuius exemplar Ancyræ poſitum, & curante nobiliſſimo Busbequio, exſcriptum. Nam titulus in eâ ipſa tabulâ iſte: *Rerum geſtarum diui Auguſti, quibus orbem terrarum imperio populi Romani ſubiecit, & impenſarum, quas in rempublicam populúmque Romanum fecit, inciſarum in duabus aheneis pilis, quæ ſunt Romæ poſitæ, exemplar ſubiectum.* Ex quo haud temerè collegerim dixerimque, in Suetonio ſcribendum, *in aneis pilis*, non tabulis. De eâdem

Aug. cap. XXVIII.

Breuiarium imperij.

Index rerum Aug. quid.

Idem cum reperto lapide.

Suetonius dubiè correctus.

dem reloqui vtrumque, id quidem clarum eſt.

Neceſſitates ac largitiones.] Neceſſitates vocat onera publica, quæq. neceſſariò in milites, in populum, aliáſque imperij res eroganda. Liuius eadem ſententiâ lib. XXIIII. *Prodeundum in concionem Fuluio prætori eſſe, indicandáſque populo publicas neceſſitates.* Lampridius Alexandro: *Quartarios iam formatos in monetâ detinuit, exſpectans vt ſi vectigal contrahere potuiſſet, eoſdem ederet. Sed cùm non potuiſſet per publicas neceſſitates, conflari eos iuſſit.* Capitolinus paullò aliter in Gordianis: *Familia Gordiani hoc Senatus decreuit, vt à tutelis atque legationibus, & à publicis neceſſitatibus ſemper vacarent.* Videtur non ſciungere ab ære alieno Tacitus lib. II. *Hortaturq; ad luxum & æs alienum, ſocius libidinum & neceſſitatum, quò pluribus indiciis illigaret.*

Neceſſitatis non trita notio.

Addiderat conſilium coërcendi intra terminos imperij.] Quod conſilium ſuum plenè extollit Auguſtus ipſe apud Iulianum in Menippæâ de Cæſaribus: ὑπὸ δὲ τῶν ἐμφυλίων στάσεων τὴν ῥώμην ὁρῶν εἰς ἔσχατον ἐλαύνουσαν πολλάκις κινδύνων, οὕτω διέθηκα τὰ περὶ αὐτήν, ὥστε εἶναι δι' ὑμᾶς ὦ θεοί, τὸ λοιπὸν ἀδαμαντίνην. οὐ γὰρ ταῖς ἀμέτροις ἐπιθυμίαις εἴξας, ἐπικτᾶσθαι πάντως αὐτῇ διενοήθην, ὅρια δὲ διττὰ ὥσπερ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποδεδομένα, Ἴστρον καὶ Εὐφράτην ποταμοὺς ἔθηκα. Sed qui termini ſiue limites Rom. imperij ſub Auguſto? Duos nominat Iulianus, Iſtrum & Euphratem: quibus adde Rhenum, & Oceanum. Tacitus: *Mari Oceano, aut amnibus longinquis ſeptum imperium.* Ad eos terminos Limitanei milites: qui ſublati demum à Conſtantino, magno rei Romanæ malo. Narrat Zoſimus lib. II. Vide Appianum in Præloquio operis ſui.

Termini imperij ab Aug.

Neglexit deſeruitq. Conſtantinus.

Interrogo quam partem reip. mandari tibi velis?] Explicat Dio. Tiberius, inquit, tres fecerat reip. partes. prima Romam & Italiam complectebatur: altera, exercitus: tertia, prouincias. Vni ex iſtis parem ſe aiebat, non omnibus. At bono hiſtrioni detracta propemodum perſona eſt, improuiſâ interrogatione Galli.

Pag. 10.

Tres reip. partes.

Tanquam, ductâ Vipſaniâ M. Agrippæ filiâ, pluſquam ciuilia agitaret.] Calpurnius Flaccus declamatione VI. *Sceleratis ingeniis & pluſquam ciuilia cupientibus non dominari inſtar ſeruitutis eſt.*

Arrun-

Arruntius quis.

Arruntium diuitem, promptum artibus egregiis.] Eſt is qui conſul anno vrbis D C C X X X I I. Artes in eo doctrinámque ſuſpicit. non vanè, quoniam ex Plinii Indice lib. III. & V. inter ſcriptores cenſitus illuſtres fuit. & ſcripſit, niſi fallor, Geographica. Diuitias etiam commemorat. quas Seneca non fuiſſe oſtendit à bonâ arte, ſi de eo quidem ſenſit lib. VI. De Benef. *An tu Aruntium & Hateriun & ceteros qui captandorum teſtamentorum artem profeſſi ſunt, non putas eadem habere, quæ deſignatores & libitinarios vota?* Sed alium ab iſto, opinor, intellegit Seneca: qui ſub Caio magnus, & qui antè præco. Ioſephum vide XIX. Antiq. cap. I. ſub finem.

Quouſque patieris Cæſar non adeſſe caput reip.]Sententiam potius in hoc loco expedimus, quam verba. Lectio quam poſui, à Ferreto eſt, qui adſeuerat in Medicæo codice ſic ſcriptum. Et cur ambigimus? ſententia herclè percommoda eſt: offenſum Tiberium, pro reliquâ ſuâ modeſtiâ, quòd *caput reip.* nominaretur, qui tamquam veteri libertate vnus vellet eſſe è multis. Nec abſurdè legeris è vulgatis, *non eſſe caput te reip.*?

Pag. II. Correctus Tacitus.

Eiúſque accuratiſſimis precibus.] Ita correxi: vulgò, & *vſque accuratiſſimis.*

Ne lictorem quidem ei decerni paſſus eſt.] Quo tamen vulgò feminæ principes vſæ, Veſtalium exemplo. Claudij quidem Agrippina, etiam duobus. Tacitus, *Decreti & à Senatu lictores duo, Flaminium Claudiale.*

Lictores Auguſtarum.

Aduerſus Vertranium.

Arámque adoptionis & alia huiuſcemodi prohibuit.] Ludos hîc facit vir doctùs, equite non plaudente. Damnat lectionem veterem, & multis verbis ſuadet hanc nouam, *aráque adoptionis*. quaſi Tiberius, inquit, in æs incîdi adoptionem publicéque proponi vetuerit. Mi homo, hodie nihil credo tibi. Nam notus mihi mos Romanus, quo receptum vt propagandæ memoriæ cauſsâ, ara aut templum ſtatueretur virtuti reíque, quam cuperent laudatam. Noſter lib. III. *Præceperant animis orationem patres: quò quæſitior adulatio fuit. nec tamen repertum, niſi vt effigies principum, aras deûm, templa & arcus, aliáque ſolita cenſerent.* Ita apud eundem, cùm Tiberius publico iudicio vltus eſſet Germanici mortem: *Cæcina Seuerus cenſuit aram Vltioni.* Et ob amicitiam cum Seiano, lib. IIII. Pa-

Mos ſtatuẽdi aras.

Vide ad hunc morem lib. I. Electórum cap. XIV.

IIII. Patres *aram Clementiæ, aram Amicitiæ, effigiéſque circum Cæſaris, & Seiani ſacrauère.* Et lib. XV. poſt natam ex Poppæâ prolem, *Supplicationes à Senatu decretæ, & templum Fecunditati.* Eôdem traho Suetonij illud in Caligulâ, cap. VIII. præter interpretum mentem: *Addit etiam pro argumento aras ibi oſtendi inſcriptas, ob Agrippinæ puerperium.* Errat idem ille dum cenſet, de Tiberij adoptione hîc agi: cùm Tacitus intellegat de Liuiæ. Nam Liuia teſtamento adoptata in familiam Iuliam noménque Auguſtæ: & nouo exemplo, coniux facta filia mariti. Ideò dum Liuiæ adulantur, decreta ara Adoptioni. Paſſim in lapidibus & Nummis, Diui Filia lego. vt in marmore Hiſpanienſi:

Explicatus Suetonius.

Liuia mariti sui filia.

IVLIÆ. AVG.
DIVI. F. MATRI
TI. CÆSARIS, AVG. PRIN
CIPIS. ET. CONSERVATORIS
ET. DRVSI. GERMANICI
M. CORNELIVS. PROCVLVS
PONTIFEX. CÆSARVM.

Nummo æreo, S.P.Q.R. DIVÆ. IVLIÆ. AVGVSTI. FIL. carpenti formâ tracti à duobus mulis.

Germanico Cæſari proconſulare imperium petiuit.] Quódne antè habebat? Nam Dio diſertè proconſulare imperium illi tribuit, anno DCCLXIIII. id eſt, triennio antè. Lib. LV. Τιβέριος μὲν καὶ Γερμανικὸς ἀντὶ ὑπάτου ἄρχοντες τὴν Κελτικὴν ἐσέβαλον. Sed intellexit, credo, proconſulare imperium perpetuum: quod inter titulos principatus. In oratione Alexandri apud Lampridium: *Gratias vobis* P. C. *de Cæſareo nomine, de pontificatu max. de Trib. poteſtate, & proconſulari imperio. quæ omnia nouo exemplo vno die in me contuliſtis.* Ab eâdem mente Nero lib. XII. curante Agrippinâ, *Proconſulare imperium extra vrbem habet, & Princeps iuuentutis appellatur.* Exemplum ab Auguſto; cui decretum perpetuum Proconſulare imperium, Dio tradit lib. LIII.

Candidatos Præturæ XII. nominauit.] Prætorum origo, progreſſus, augmentum, ſatis ambiguè tradita: etiam ab iis, quibus hæc vna cura fuit. Ego breuiter rem expediam, & ad hiſtoriæ fidem. Primus Prætor Romæ inſtitutus, Prætorum origo.

anno

Progreſſus. anno vrbis CCCXXCVIII. Furius Camillus. Liuius lib. VII. & Suidas in voce πραίτωρ. Additus alter anno DX. cui cognomen datum Peregrini, quòd plerumque inter ciues ius diceret & peregrinos, Epitomâ Liuij XIX. Additi duo alij, anno vrbis DXX. Siciliâ & Sardiniâ in prouinciam redactis, qui illuc cum imperio mitterentur, Epitoma XX. Iterum duo, victis Hiſpanijs; anno DLVII Ita in vniuerſum ad id tempus Prætores ſex: è quibus duo iuridicundo præerant, reliqui in prouincias mittebantur

Quæſtiones perpetuæ, quando. expertes iudiciorum. Id manſit, donec Quæſtiones perpetuæ conſtitutæ, anno DCV. L. Cenſorino, M. Manlio Coſſ. Patribúſque tunc viſum, vt in totum magiſtratus ſui annum, prætores in vrbe manerent. è quibus duo, more priſco, ius dicerent: reliqui quattuor publicis iudiciis præeſſent. iidem omnes exacto anno, ſorte in prouincias

Sulla auget prætorum numerum. prætorias mitterentur. Cornelius deinde Sulla Dictator auxit Quæſtionum publicarum numerum: paritérque Prætorum. non tamen eatenus, vt quot Quæſtiones

Pomponius errat in prætt. eſſent, totidem Prætores: (errat largiter Pomponius, qui id ſenſit; quia plures ſæpe Quæſtiones apud eumdem prætorem exercitas conſtat) ſed in vniuerſum addidit duos. Ita non plures octo Prætores ad Ciceronis æuum: idque ex variis eius ſcriptis clarum, non decem, vt voluit

Sub Cæſare, quot prætt. Anno vrbis DCCVII. Iuriſconſultus. Oppreſsâ mox rep. C. Cæſar Dictator primus inſtituit decem; quo pluribus bellorum ſociis honorem eum gratificaretur. Dio lib. XLII. ἵνα πλείους αὐτῶν (συναγωνιστῶν intelligo) ἀμείψηται, στρατηγούς τε δέκα ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀποδεῖξαι, καὶ ἱερέας ὑπὲρ τὸ νενομισμένον. qui Pom-

Hæc ex Dione lib. XLIII. ponium refellit diſertim. Sed nec in eo numero ſtetit Cæ-

Sub Augusto quot. ſar, creauítque biennio pòſt XIIII. iterúmq. anno pòſt XVI. idque, vt Dio idem ait, in multos annos. At Augu-

Varietas magna in numero. ſtus rep. & imperio potitus, pariter varium ſe in hac creatione geſſit. Anno vrbis DCCXXXI. minuit Cæſarianum numerum, retraxítque ad decem. Dio LIII. ταῦτά τε οὕτως ὁ Αὔγουστος ἐποίησε, καὶ στρατηγοὺς δέκα, ὡς οὐδὲν ἔτι πλειόνων δεομένος ἀπέδειξε. Velleius: *Imperium magiſtratuum ad priſtinum redactum modum. tantummodò octo Pretoribus allecti duo.* Anno DCCLXIIII. creauit XVI. propter turbam competitorum: ita tamen (ait Dio lib. LVI) vt poſterioribus deinceps multis annis XII. dumtaxat crea-

ret.

ret. Atque hoc eſt quod hîc Tacitus de duodenario numero tradito ab Auguſto adſeuerat: verè & rectè, ſi reſpicias inſtituta eius extrema. Nam ad prima adiecit oculos Pomponius, qui XVI. prætores conſtituit ſub Auguſto. & in tempore ſaltem errat. At quòd Tiberium iuraſſe Tacitus ait ſe numerum XII. non exceſſurum: quis Pontifex periurio eum ſoluet? Nam ego manifeſtò hominem teneo, ex Dionis teſtimonio lib. LVIII. qui adfirmat Tiberium, anno vrbis DCCXCVI. quindecim Prætores creaſſe, additque: καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνέβη, ὥστε ἔστι μὲν ὅτε ἑκκαίδεκα, ἔστι δ' ὅτε καὶ παρ' ἕνα, ἢ καὶ δύο χειροτονεῖσθαι. Imò Claudius Imp. aliâs XIIII. aliâs XVIII. creauit, interdum medio inter hos numero. Vide eumdem Græcum, lib. LX.

Tiberius falsò aſſeruit ſe non exceſſurum.

Sub Claudio quot.

Numerum ab Auguſto traditum.] Diffusè magis Velleius: *Poſt redditum cælo patrem, & corpus eius humanis honoribus, nomen diuinis honoratum: primùm Principalium eius operum fuit ordinatio comitiorum, quam manu ſuâ ſcriptam D. Auguſtus reliquerat. quo tempore mihi fratríque meo candidatis Cæſaris deſtinari Prætoribus contigit. Conſecutis, vt neque poſt nos quemquam D. Auguſtus, neque ante nos Cæſar commendaret.*

Tunc primùm comitia è campo ad patres tranſlata ſunt.] Comitiorum res, amiſsâ libertate, variè habita. Iulius Cæſar ius creandi magiſtratus non totum à populo tulit, crudâ adhuc ſeruitute: ſed cum eo diuiſit. Suetonius ſatis clarè, cap. XLI.* *Comitia cum populo partitus eſt, vt exceptis conſulatus competitoribus, de cetero numero candidatorum, pro parte dimidia, quos populus vellet, pronuntiarentur*: (iuſtum comitiorum verbum eſſet, *renuntiarentur*) *pro parte alterâ, quos ipſe dediſſet.* (ſcribe, *edidiſſet*) *Et edebat per libellos circum tribus miſſos ſcripturâ breui, Cæſar Dictator illi tribui. Commendo vobis illum & illum, vt veſtro ſuffragio ſuam dignitatem teneant.* Vbi vides, Conſulibus exceptis, in ceterorum ſuffragia æquale ius principi fuiſſe cum plebe. Nam Conſules quidem, ſummi imperij olim nomen, & ipſe & ſecuti principes ſepoſuerunt Senatui ſibíque. Auguſtus deinde *Comitiorum priſtinum ius* (verba Suetonij ſunt, cap. XL.) *reduxit: ac multiplici pœnâ coërcito ambitu, die comitiorum tribuli-*

Comitia, qualia ſub Cæſare.

* Vide Dionem lib. XLIII. actis anni DCCIX.

Suetonij leuiuſculæ correctiones.

Comitia ſub Aug.

Suetonius explicatus, præter mentem vulgi. *tribulibus ſuis, &c.* Quo loco priſtinum ius, non vetus illud accipio quod integrâ libertate: ſed hoc idem, quod à patre eius Iulio inſtitutum. Priſtinum tamen ideo, quia per bella ciuilia & impotentem Triumuiratum, abolitus Cæſarianus mos. quem reduxit longo interuallo nunc Auguſtus. Eum Suetonij ſenſum (nam interpretes ſilent aut vacillant) adſtruo ex Dione, lib. LIII. *ὅ, τε δῆμος ἐς τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ τὸ πλῆθος αὖ συνελέγετο, οὐ μέντοι καὶ ἐπράττετό τι, ὃ μὴ καὶ ἐκείνῳ ἤρεσκε. τοὺς γοῦν ἄρξοντας, τοὺς μὲν αὐτὸς ἐκλεγόμενος προεβάλλετο, τοὺς δὲ καὶ ἐπὶ τῷ δήμῳ τῷ τε ὁμίλῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ποιούμενος ἐπεμελεῖτο, ὅπως μήτ' ἀνεπιτήδειοι, μήτ' ἐκ παρακελεύσεως, ἢ καὶ δεκασμοῦ ἀποδεικνύωνται*). Aliquid tamen plebi etiam cum conſulum comitijs fuiſſe, videtur colligi ex Dione LIIII. in actis anni DCCXXXIIII.

Comitia Tiberiana, cuiuſmodi. Tiberius primus, animis Quiritium fractis iam & ad ſeruitium factis, ius omne ſibi & ſenatui ſumpſit, populi nullo loco. Quod Tacitus his verbis voluit, *comitia è campo ad patres tralata.*

In conſulibus obſcura. Sed in Conſulibus quid eius æuo fuerit, Tacitus ipſe effari non poteſt fine huius libri: *De comitiis conſularibus, quæ tum primũ illo principe ac deinceps fuêre; vix quidquam firmare auſim. adeò diuerſa non modò apud auctores, ſed in ipſius orationibus reperiuntur.* Poteſt Dio: qui videtur omnem conſulum renuntiationem ad Tiberium referre: aliorum magiſtratuum ad Senatum, commendatione principis interpoſitâ. quem lib. LVIII. vide. Ex eo tempore expers ſuffragiorum populus, donec Caius *Tentauit comitiorum more reuocato, ſuffragia populo reddere*, ait Sueton. cap. XVI. ſcilicet Tiberij inſtituto omiſſo, Auguſti reuocato: ſed idem ille omiſit. Tiberianúmque morem, apud ſecutos principes valuiſſe deinceps, clarum ex memorijs rerum.

Caius innouat, & omittit.

Pag. 12. Ludi Auguſtales. Origo corũ. *Ludos, qui de nomine Auguſti Auguſtales vocarentur.*] Verum eſt. nam & in Kalendario veteri hodiéque legimus, IV. eid. Octob. AVGVST. id eſt, Auguſtalia. Eorum ludorum originem repperio, anno DCCXXXV. cùm ex Græcienſi & Siculâ peregrinatione redux Auguſtus, paſſus eſt inter alios honores, *τύχῃ τε ἐπαναγώγῳ* (Fortunam reducem Latini dicunt) *βωμὸν ἱδρυθῆναι, καὶ τὴν ἡμέραν ἣν ἀφίξοιτο, ἔν τε ταῖς ἱερομηνίαις ἀριθμεῖσθαι, καὶ Αὐγουστάλια ὀνομάζεσθαι.* Ludíque eo die ex decreto Senatus inſtituti, oſten-

octennio poſterius, AElio Tuberone, Paullo Fabio Coſs. Idem ſcriptor: τὰ δὲ δὴ Αὐγουστάλια, ἃ καὶ νῦν ἄγεται, τότε πρῶτον ἐκ δόγματος ἐπλέσθη. At Suidæ Auguſtale etiam locus eſt, in quo præfecti regionum & cultores Auguſti ſaltabant, Idibus Octobris. Video hominem alludere velle ad hos ludos: ſed ita, vt eum plane non capiam. Αὐγουστεῖον, inquit, ἐκλήθη διότι τῇ ιε. τοῦ ὀκτωβρίου μηνὸς οἱ ῥεγεωνάρχαι καὶ σεβαστοφόροι ἐχόρευον ἐν τῷ αὐγουστείῳ, οἷον ἐν τῷ ὀψοπωλίῳ, εἰς τιμὴν Τιβερίου. Scies tamen & alios ludos fuiſſe, die natali Auguſti, qui pariter celebrabantur in Circo, notatos Faſtis, VIIII. Kal. Octob. H. D. AVGVSTI. NATALIS. LVD. CIRC. Quorum mentio eſt Dioni in actis anni DCCXLIII. & Suetonio, niſi fallor, cap. LVII. *Equites Romani natalem eius ſponte atque conſenſu biduo ſemper celebrarunt.* Quos intellegit & Ouidius lib. IIII. de Ponto:

Suidæ obſcurior nota.

Ludi natalitij Auguſti.

Ouidius explicatus.

Pontica me tellus, quantis hac poſſumus orâ
Natalem ludis, ſcit celebrare dei.

Sed eos caue cum Auguſtalibus confundas.

Vtque per Circum triumphali veſte vterentur.] Tribuni, mortuo Auguſto, præfecti his ludis, ait Dio, quaſi ſacri: vt id quoque cederet honori Auguſti. Ludi autem ipſi, Circenſes; id eſt, curules, & ſi forte Venatio. Quòd veſtem triumphalem petunt Tribuni: faciunt ad exemplum Conſulum & Prætorum, quibus in Circo ludos præbentibus ius togæ pictæ. Iuuenalis:

Auguſtalia, edita à Tribunis.

Cuius generis ij ludi.

Toga picta prætorib. per ludos.

——ſimiliſque triumpho
Prædo caballorum Prætor ſedet.——

Quo verſu hæſi aliquando, num leg. *præda*: quia magna ſcilicet pecuniæ vis effundenda prætori in aurigas & equos, iiſque ipſe quaſi præda. Idem alibi,

Addubitatum de Iuuenalis lectione.

——& medio ſublimem in puluere Circi
In tunicâ Iouis, & pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ.

Nec alius ſententiæ illud Cornelij noſtri, lib. XII. *Ludicro Circenſium Britannicus in prætextâ, Nero Triumphalium veſte tranſuecti ſunt.* vt dicam in loco.

Curru vehi haud permiſſum.] Ne prorſus æquarentur poteſtati maiori. De curru Prætorum in Circo, Iuuenalis,

Prætores curru vecti in Circo.

Quid ſi vidiſſet prætorem in curribus altis Exſtantem?

Plinius: *non vetus & bigarum celebratio in his qui prætura functi, curru vecti eſſent per Circum.* De conſulum, Plinius alter in Laudatione Traiani: *Nos ſub tuis oculis anguſtior ſolito currus accipiet: nos inter ſecunda omina & vota certantia vehemur alacres, & incerti utrâ ex parte maior auribus noſtris clamor accidat.* Scripſique de his vberius peculiari De ſpectaculis libro, cui Saturnalia Index.

Etiam cõſules

Dux olim theatralium operarum, & miſcere cœtus hiſtrionali ſtudio doctus.] In theatro, ſicut in Circo, ſuæ partes & factiones: diſtracto videlicet fauore plebis in hunc hiſtrionem, in illum. Eæ non rarò in tumultum exibant, imò pugnam, imò cædem. Dux his factionibus & ſignifer, leuiſſimus quiſque è plebe: cui lingua manúſque ad iniurias & contumelias promptæ. Ab vno exemplo diſce rem totam, apud Suetonium Nerone, cap. XXVI. *Interdiu quoque clàm geſtatoriâ ſellâ delatus in theatrum, ſeditionibus Pantomimorum ex parte proſcenij ſuperiore, ſignifer ſimul ac ſpectator aderat. & cùm ad manus ventum eſſet, lapidibúsque & ſubſelliorum fragminibus decerneretur, multa & ipſe iecit in populum, atque etiam prætoris caput conſauciauit.* Operæ autem Theatrales Tàcito: vt Ciceroni, operæ Clodianæ: & in lapide priſco, OPERÆ. VETERES. A. SCÆNA. Plinio etiam operæ in Circo, ſed à me correcto: lib. VIII. cap. VI. *L. Piſo inductos dumtaxat* (elephantos intellegit) *in Circum, atque vt contemptus eorum increſceret, ab operariis haſtas præpilatas habentibus per circum totum actos.* vbi *ab operis* ſcribendum eſſe confirmo.

Factiones theatri.

Vide aliquid in Epiſtolic. meis, lib. I. cap. I.

Operæ theatrales.

Plinius correctus.

Quod tricena aut quadragena ſtipendia ſenes tolerent.] Qui ergo, & quot, legitimæ militiæ anni? nec enim tam in procliui ea res, quàm imber cùm pluit, ait ille. Et antiquitus quidem Seruianam formulam tenuiſſe credo, vt initium militiæ eſſet annus decimus ſeptimus; finis, quadrageſimus ſextus. Tubero apud Agellium, *Seruius Tullius Rex populi Rom. pueros eſſe exiſtimauit, qui minores eſſent annis ſeptemdecim: atque inde ab anno XVII. quos idoneos iam eſſe reip. arbitraretur, milites ſcripſiſſe: eóſque ad annum quadrageſimum ſextum iuniores, ſupráque eum annum ſeniores appellauit.* Nec variatum de initio, niſi

De ſtipendiorum vero numero.

Annus XVII. initiũ Romanæ militiæ.

Lib. X. cap. XXVIII.

forte

fortè ſub bella Punica, accíſis patriæ rebus. Liuius: *Tribuni plebis ad populum ferrent, vt qui minores ſeptem & decem annis ſacramento dixiſſent, iis perinde ſtipendia procederent, ac ſi ſeptem & viginti* (mendum eſt, & ſcribe ex manuſ. *ſeptem & decem*) *annorum aut maiores, milites facti eſſent.* Idque tamen ipſum vetitum mox C. Gracchi lege, qui cauit νεώτερον ἑπτὰ ἐτῶν καὶ δέκα, μὴ καταλέγεσθαι στρατιώτην. Plutarchus in Gracchis. Ideóque Seruius, in illud Virgilij, Lib.xxv | Correctus Liuius. | Gracchi lex.

Ante vrbem pueri & primæuo flore iuuentus
Exercentur equis.

Benè Romana militia exprimit morem. Nam poſt pubertatem armis exercebantur, & decimo ſeptimo anno militabant: quo etiam ſolo ſub cuſtodibus agebant. At in fine militiæ, poſterior ætas aliquid mutauit. Non enim quadrageſimus ſextus annus, vti Seruio placitum, vacationem militiæ dabat: ſed quinquageſimus, quo validæ adhuc ſcilicet & crudæ vires. Quæ lex id ſciuerit, aut quando, incertum: lex tamen.* Seneca, *Lex à quinquageſimo anno militem non cogit, à ſexageſimo Senatorem non citat.* * Pater eius paullo aliter id poſtremum: *Senator poſt ſexageſimum & quintum annum in curiam venire non cogitur*: ſed numeris corruptis, & corrigendis ad exemplum prius. Liuius lib. XLII. *Nec vlli, qui non maior annis quinquaginta eſſet, vacationem militiæ eſſe.* Qui militiæ anni, dixi: nunc quot fuerint, quæram. Et priſco æuo numerum definitum ſtipendiorum, vix opinor. hoc tantùm obtinuit, vt quotiens bellum incidiſſet, rogari ſacramento omnes poſſent intra eos terminos ætatis quos poſui. Commoda enim adhuc militiæ non erant, nec hiberna caſtra quidem, aut perpetuæ legiones. At ſtipendio militari conſtituto: prouinciis externis deuictis: emerito & veteri milite in agros coloniáſque deducto: pro bono viſum patribus, definire certum ſtipendiorum tempus, quo exacto, commoda veteranorum haberent & nomen. Credóque ſtipendia prima definita vigintiquinque annis. Seruius id mihi perſuadet in Virgilij illud, Annus quinquageſimus immunis à militiâ. | * De Breuitate vitæ cap. vlt. | * Lib. II. Controu. vlt. | Quot anni ſtipēdiorum. | Quando videantur cœpiſſe.

——ſacrata reſoluere iura.

Militiæ, ait, tria ſunt genera. Plerumque enim Euo-

Hæc eadem Iſidorus è Seruio ſumſit, iiſdem ferè verbis, lib. I X. in voce Sacramentum.

cati dicuntur, & non ſunt milites, ſed pro milite. unde Salluſtius, Neu quis miles, néve pro milite. Plerumque tumultuarij, hoc eſt, qui ad vnum militant bellum. Plerumque ſacramento rogati, qui poſt electionem in rempub. iurant. & hi ſunt qui habent plenam militiam. Nam & viginti quinque annis tenentur. Nec ambigo, quin id ſcitum valuerit ad ciuilia bella Triumuirorum: quibus rapta præmia, non data. Liuij locus non me mouet loco, lib. X L I I. qui ſtipendia definit annis X X I I. Nam excuſans ſe à belli munere Sp. Liguſtinus ſic loquitur: *Quater intra paucos annos primum pilum duxi: quater & tricies virtutis cauſsâ donatus ab Imperatoribus ſum: ſex ciuicas coronas accepi:* X X I I *ſtipendia annua in exercitu emerita habeo: & maior annis ſum quinquaginta.* Mihi enim conſtat de vitio eius ſcripturæ, ex ratione annorum. Nam Sp. hic Liguſtinus auſpicatus eſt militiam P. Sulpicio, C. Aurelio Coſſ. vt ipſe fatetur exordio huiuſce orationis. Atqui ab iis Conſulibus ad P. Licinium & C. Caſſium, quo anno hæc geſta, clarum eſt annos intereſſe X X X. Ergo cum ipſum numerum in Liuio hîc non timidè reponendum, etiam contra libros. Hæc in rep. liberâ. Oppreſsâ ab Auguſto; ipſe, vt multa in militiâ, ſic in ſtipendiorum numero mutauit, reduxítque, in gratiam turbæ militaris ad annos X X quibus expletis cenſebantur Veterani. Suidas, Βετερᾶνος παρὰ Ῥωμαίοις, ὁ ἀπολυθεὶς τῆς στρατείας, ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἢ ὅτι ἐδούλευον. Dio, & Tacitus infra: itémque Antoninus Imp. in l. I. C. De excuſat. veter. Quæ dixi, in pedeſtri militiâ obtinuerunt: aliud fuiſſe videtur in equite, qui dena ſtipendia tantùm fecerunt, ſi rectè Liuium capio lib. X X V I I. *Illis omnibus adempti equi, qui Cannenſium legionum equites in Siciliâ erant, addiderunt acerbitati etiam tempus, ne præterita ſtipendia procederent iis qui equo publico meruerant, ſed dena ſtipendia equis priuatis facerent.* Nec mirum etiam in hac parte potiorem fuiſſe equitum conditionem.

Solutus nodus, è Liuij loco.

Ipſe correctus.

Auguſtus definit ſtipêdia.

Veterani, qui propriè dicti.

Equeſtria ſtipendia quæ.

Duplex ſub Aug. miſſio.

Apud vexillum retentos.] Attende qui hiſtoriam principum legis. Apud antiquos ſimplex & vna honeſta miſſio: ab Auguſti æuo facta duplex: Exauctoratio & Miſſio. Tacitus auctor ſic diſtinguendi, infrà: *Placitum vt epiſtolæ nomine principis ſcriberentur, miſſionem dari*

vicena

vicena ſtipendia meritus; exauctorari qui ſenadena feciſſent, ac retineri ſub vexillo, ceterorum immunes niſi propulſandi hoſtis. Exauctorationis ea vis, vt (exempli cauſâ) legio aliqua ſacramento ſolueretur, ſignis aquilaque ademptis: non tamen dimitteretur protenus, ſed ſeorſum in exercitu ageret ſub vno aliquo * vexillo, donec præmia ſoluerentur & agri. Intereà immunis à labore, excubiis, vigiliis, & munere omni caſtrenſi eſſet: exceptâ pugnâ in hoſtem. At plenæ miſſionis effectus, vt ſtatim ab exercitu caſtriſque domum aut in colonias irent, præmiis acceptis. Cui bono hoc inuentum? inquies. Bono fiſci. Suetonius in Tiberio, cap. XLVIII. *Atque etiam miſſiones veteranorum rariſſimas fecit, ex ſenio mortem, ex morte compendium captans.* Præmia enim, de quibus mox dicam, mortuis non debebantur: ſicut nec cum cauſſâ miſſis, ante ſtipendia completa. Ideò Caligula (Suetonio narrante, cap. XLIIII.) *in exercitu recenſendo, pleriſque Centurionum maturis iam, & nonnullis ante pauciſſimos quàm conſummaturi eſſent dies, primos pilos ademit, cauſſatus ſenium cuiuſque & imbecillitatem.* Capis ergo nunc, cur hic de tricenis quadrageniſque ſtipendiis querela: & infrà totiens mentio retentionis apud vexillum, fons Pannonicæ & Germanicæ ſeditionis.

Exauctoratio propriè quid.

* Addit Appian. lib. II. Ciuil. *& vno deducendæ coloniæ Principe.* quem omnino vide.

Plena miſſio, quid.

Cauſſa inuenti eius diſcriminis.

Alio vocabulo.] Quomodo? Veterani enim propriè dicebantur, non legionarii. Ita lib. III. *Vexillum veteranorum, non plus quingenti.* Hiſtor. lib. III. *Ipſum Othonem comitabantur ſpeculatorum lecta corpora, cum ceteris prætoriis cohortibus, veterani è prætorio, claſſicorum ingens numerus.* Nam & Prætoriani poſt XVI. annos habebantur ſub vexillo. Dicti etiam Emeriti. Gloſſæ priſcæ, *Emeritus* ἀπολιστρατηγήσας ἢ ἀποστρατευσάμενος. iterumque *Emeritus,* ἴσημος τῶν στρατιωτικῶν καμάτων. Sæpe item Vexillarii. vt mox, *Vexillarii diſcordium legionum:* in Hiſtoriarum libris *vexillarii* XIII[æ] XV[æ] *legionum,* &c. De iiſdem laboribus, quod addunt: mentiuntur.

Veterani, iidẽ cum exauctoratis.

Emeriti etiam dicti.

Et Vexillarii.

Ac ſiquis tot caſus vita ſuperauerit.] Nónne melius? *ſiqui tot caſus vita ſuperauerint.*

Vbi per nomen agrorum, vligines paludum vel inculta montium accipiant.] Id quidem contra leges militares. Nam in Flacco Siculo lego, *Siluas & loca aſpera in aſſignationem*

Pag. 13. Paludes militi non aſſignatæ.

gnationem non veniſſe. ſiquid amari vel incerti ſoli eſſet, id aſſignatione non datum: ſed militi veteranóque, culturam aſſignatam. Querela autem conſimilis apud Salluſtianum Lepidum: *Egregiâ ſcilicet mercede, cùm relegati in paludes ac ſiluas, contumeliam atque inuidiam ſuam, præmia penes alios intellegent.* Illudit enim atque imminuit Sullanas agrorum diuiſiones, quòd pleraque paluſtria adſignata militibus aut inculta.

Salluſtij locus ſimilis Tacit.

Denis in diem aſſibus animam & corpus æſtimari.] Gordius, vt multis viſum, hic nodus: nec ego tamen Alexander. ſoluam enim, non ſcindam. Originem & progreſſum ſtipendij Romani docui nuper in Electis, & verè, Aureus in menſem fuit, id eſt, deni in diem aſſes, vt hîc milites fatentur. Quomodo ergo iidem milites, ſtatim denarium petunt, quaſi ad ſtipendium augendum? *Vt ſingulos denarios mererent.* &, *Vt denarius diurnum ſtipendium foret.* Nónne enim, inquiunt, denarius idem quod deni aſſes? Et AEmilius Ferretus quidem poſt multum æſtum hæſit in hoc vado. Locos eos pugnantes ſic conciliat, quaſi milites petant, inquit, duplicari ſtipendium: id eſt, alios denos aſſes, præter illos datos. Vir optimus non didicit * conciliaturas. Quod Suetonius dicit voluiſſe eos æquari ſtipendio Prætorianis, (ij autem binos denarios capiebant:) de Germanico milite dixit, non de Pannonio, vt cenſet ipſe, & poſt eum vir doctus. Dio de hac ſeditione nimis clarè, τό, τε ζύμπαν, ὅθ' ὑπὲρ ἑκκαίδεκα ἔτη στρατεύεσθαι ἤθελον, καὶ δραχμὴν ἡμερησίαν φέρειν, τά τε ἆθλα διδοὺς αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ λαμβάνειν ἠξίουν. En, petebant, ait, δραχμὴν ἡμερησίαν. non ergo duas, vt volunt illi. Sed quid alludo? res ſic ſe habet. Aliud illo æuo Denarius, aliud deni aſſes. Per bella videlicet ciuilia (& ſentimus etiam nunc) creuerat auri pretium & argenti. Itaque Denarius XVI. primò aſſibus, (& pro ratione, ſeſtertius item aſſibus quattuor, quod ex Mæciano & Vitruuio diſco) tandem æſtimari XII. cœpit. in eóque ſtetit Auguſti & ſequentium aliquot Principum æuo. Quo argumento? Claro quidem, è loco Suetonij, vt * nos eum emendauimus orcheſtræ non dubio conſenſu, in Domit. cap. VII. Ex quo clarum, Aureum Romani militis ſtipendium fuiſſe in menſes. At ſi aureus: ergo non plus XXV. denarij.

Cap. II. Deni aſſes, diurnum militis.

Errat Ferretus, refelliturque.

*Turpi notione conciliaturæ vox.

Diſcrimen inter Denarium & Denos aſſes.

*Vide Electa

denariis. Abi nunc ad menſularios, & reduc denos in diem aſſes (ita vt menſis dies habeat triginta) ad denarios x x v. reperies Denarium ipſum planiſſimè valuiſſe duodecim aſſes. Quid ergo miraris, ſi milites pro denis aſſibus denarium petant: vt quinque ſcilicet denarios in menſem faciant lucri? At acriter in hanc ſententiam pugnat Plinius. qui ait in militari ſtipendio ſemper denarium pro decem aſſibus datum. Pugnet, ego cum tam tranquillum reddam, quàm alcedo olim mare. Nam Plinius quidem planè à me eſt. Ea, inquit, ſeueritas diſciplinæ militaris fuit, vt quamquam denarij pretio ſæpius aucto; miles tamen nihil inde commodi ſenſerit; ſed proinde illi in ſtipendium denarius proceſſerit, quaſi ſi eſſet tantùm aſſium denûm. Ea Plinij mens: aut ſi alia, de priſcâ rep. ſenſit, non de hac Auguſtæâ. Simile prorſus ante annos paucos vidimus in vrbe, vrbium ocello. Hiſpani militis in petulanti illâ ſeditione præcipuum poſtulatum fuit, vt Aureos in ſolutum acciperet priſcâ æſtimatione, nō hac grandi quæ obtinebat. Nec impetrauit ſecitq. lucri in auri pretio fiſcus: quod olim in argenti reſp. Romana. Porrò quod ad modum hunc ſtipendij attinet: ſcire licet eumdem propemodum fuiſſe Græcis. Daricum enim in menſes accipiebant, id eſt, x x. drachmas: in expeditione Cyri, ſeſquidaricum extorſerunt, tantùm non per ſeditionem. Xenophon, lib. I. περὶ ἀναβάσεως Κύρου. ὁ Κῦρος ὑπισχνεῖται ἡμιόλιον πᾶσι δώσειν οὗ πρότερον ἔφερον, ἀντὶ δαρεικοῦ, τρία ἡμιδαρεικὰ τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ. Et ſimilis de Darico menſtruo locus, VII. lib. Melior ergo conditio militis Romani.

Eruta denarij æſtimatio ex Aureo menſtruo.

Lib. XXXIII. cap. III. E Plinio obiectum, ſolutū.

Græcis militū ſtipendij idem modus ferè.

Hinc veſtem, arma, tentoria redimi.] Vides ergo, aucto à Iulio vel ab Auguſto ſtipendio, abrogatam illam Gracchi legem, quâ militi è publico veſtem dari iuſſit, ſine vlla ſtipendij detractione. Quod fugerat me admonere in Electis, cap. De ſtipendio. Ambigas tamen an ſecuti principes iterum non reduxerint Gracchi hac parte legem. Lampridius certè in Alexandro: *Donauit*, inquit, *& ocreas & braccas, & calciamenta inter veſtimenta militaria.* & pòſt in perſonâ Principis: *Qui acceptam à prouincialibus annonam, qui veſtem, qui ſtipendia vobis attribuit.*

Veſtis militi non vltrà è publico.

Vacationes munerum redimi.] Scripſi eâ de re ad libros Hiſtoriarum.

Præmium pecuniarium in miſſione.

Ne vltrà ſub vexillis tenerentur, ſed iiſdem in caſtris præmium pecunia ſolueretur.] Quale iſtud pecuniarium præmium? Suetonius id quoque ab Auguſto eſſe oſtendit, ſed obſcurius, cap. XLIX. *Quidquid vbique militum eſſet, ad certam ſtipendiorum præmiorúmque formulam aſtrinxit: definitis, pro gradu cuiuſque, & temporibus militiæ, & commodis miſſionum: ne aut ætate aut inopiâ poſt miſſionem ſolicitari ad res nouas poſſent.* Nam commoda miſſionum, hanc pecuniam accepit. Sed clariſſimè Dio, lib. LV. ſumma etiam præmij expreſſa; χαλεπῶς δὲ δὴ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὴν τῶν ἄθλων σμικρότητα διὰ τοὺς πολέμους τοὺς τότε ἐνεστηκότας οὐχ ἥκιστα ἐχόντων, καὶ μηδενὸς ἔξω τοῦ τεταγμένου τῆς στρατείας σφίσι χρόνου ὅπλα λαβεῖν ἐθέλοντος, ἐψηφίσθη, τοῖς μὲν ἐκ τοῦ δορυφορικοῦ πεντακισχιλίας δραχμὰς ἐπειδὰν ἑκκαίδεκα ἔτη, τοῖς δ' ἑτέροις τρισχιλίας ἐπειδὰν εἴκοσι στρατεύσωνται, δίδοσθαι. id eſt: *Cùm milites præmiorum tenuitatem, ob bella tunc exorta, ægrè ferrent, nec facilè quiſquam extra definitum militiæ tempus arma ſumere vellet; decretum eſt, vt Prætorianis quinque millia drachmarum poſtquam ſedecim annos, reliquis tria millia darentur poſtquam viginti militaſſent.* Ex quo loco pronum mihi eluere vetuſtam Suetonij maculam, Cal. cap. XLIIII. *Ceterorum increpitâ cupiditate, commoda emeritæ militiæ ad ſexcentorum millium ſummam recidit.* Hæc præmia enim haud dubiè intellegit. At quomodo conſtat immanis illa ſexcentorum millium ſumma: ſi ex Dione veriſſimum eſt τρισχιλίας δραχμὰς tantùm, id eſt, Romano more, duodena millia nummûm deſtinata iis fuiſſe? Caligula autem de eâ ipsâ ſummâ aliquid recîdit. Scribe igitur, *ad ſex millium ſummam.* Ea enim veritas: & Caligula dimidium imminuiſſe putandus eſt præmij militaris. Pretium operæ eſt ſanè hæc loca inter ſe conferri, & non per caliginem vltrà ſciri rationem militiæ ſub Auguſto. Hæc pecunia alio nomine, Emeritum dicta: quia ſcilicet emeritis debebatur. Modeſtinus: *Qui militiæ tempus in deſertione impleuit, emerito priuatur.* Et, *Vt veteranus, reſtituetur, & emerita accipiet.* Menander Arrius, *Et præmia & emeritum capiet.* Sueton. in Aug. c. XXIIII.

Præmij eius definita ab Aug. ſumma.

Suetonius emaculatus.

Emeritum, ea ipſa pecunia.

Alias

Alias legiones immodeſtè miſſionem poſtulantes citra commoda emeritorum præmiorum exauctorauit. vbi malo, *emeritorum & præmiorum.* Commoda iuſtæ militiæ idem ſcriptor dixit Vitellij cap. XV. *Dilectum eâ conditione in vrbe egit, vt voluntarijs non modò miſſionem poſt victoriam, ſed etiam veteranorum iuſtæq; militiæ commoda polliceretur.* Dio * alibi adſerere videtur, eam pecuniam adtributam pro agris, his verbis : καὶ διέταξε (Auguſtus ſcilicet) τά τε ἔτη ὅσα οἱ πολῖται στρατεύσοιντο. καὶ τὰ χρήματα, ὅσα παυσάμενοι τῆς στρατείας, ἀντὶ τῆς χώρας, ἣν ἀεί ποτε ᾔτουν, λήψοιντο. cui ambigo an adſentiar, quia non ſemel hic in Tacito & pecuniæ mentio & agrorum. * Lib. LIIII. Ea pecunia an agrorum vice data.

An prætorias cohortes quæ binos denarios acceperint.] Bini denarij decreti à Senatu Prætorianis, in honorem Auguſti : vt ſcilicet fidelem gererent eius curam, in ſalute cuius ſalus publica nixa. Id accidit in VII. eius Conſulatu. Si tamen Dionis verba vera, non binos denarios meriti Prætoriani : ſed tantùm XX. aſſes. Nam ait, τοῖς δορυφορήσουσιν αὐτὸν διπλάσιον τὸν μισθὸν τοῦ τοῖς ἄλλοις στρατιώταις διδομένου ψηφισθῆναι διεπράξατο. Si, inquam, duplum quod ceteris militibus, datum Prætorianis : conſtat inuidioſam orationem eſſe nebulonis Percennij de duobus denariis, & augendæ rei. Quantum enim interſit, docui ante. At exemplum hoc ſtipendij prætorianiis augendi, ſumptum à militiâ veteri : apud quos Prætoria cohors ſeſquiplum accipiebat, honoris cauſsâ. Vide Feſtum in Prætoriâ cohors. Prætorianum ſtipendium. Non exacte duo denarij.

* Vir doctus, in re nummariâ, nuper emendari cenſuit, *quæ bis denos acciperent.* Nam conſtat ex Dione, inquit, accepiſſe eos ſaltem duplum quàm alij milites : nec id plus fecerit, quàm vicenos nummos. Denariûm autem duorum æſtimatio amplior. Intellego. vellem & ipſe ea, quæ in hanc rem ſatis ſcripſi. Quis noſtrûm exigit iſta rigidè ad veri lancem ? Binos denarios ? ſic nempe, quomodo legionarij vnum Denarium. Is enim eis definitus, ſed ſolutus numquam niſi æſtimatione infimâ & priſcâ. Eâdem igitur fide & pretio duos denarios cepere Prætoriani. Quos quòd diſertè tamen exprimit Percennius : quis miretur ? in ſeditione id facit, & ad animos ſcilicet vero an falſo inflammandos. Defenſa recepta lectio. Denarius non ſtrictè accipiendus.

In actis anni DCCXLI.

Quæ poſt ſedecim annos penatibus ſuis reddantur.] Lapſus ergo Dio, qui lib. LIIII. diſerte tradit, Auguſtum definiſſe annos Prætoriis cohortibus duodecim, aliis ſedecim. Niſi tamen id decretum mutatum poſteà, Anno DCCLVIII. Quod apparet ex eodem Dione, lib. LV. vbi de præmiis militaribus. quem adi.

Ceſpiticii tribunalis occultior mos.
Plinius ſtricti [illegible]rrectus.

Simul congerunt ceſpites, exſtruunt tribunal.] Nota morem antiquum. Tribunal Imperatorium ecce in caſtris, etiam illâ ætate ceſpiticium. Plinius in Laudatione Traiani: *Decora facies Conſulis: multa poſt ſæcula tribunal viridi ceſpite exſtructum, nec faſcium tantùm ſed pilorum ſignorúmque honore* (malim *horrore*) *circumdatum.* Xiphilinus de Boodiciâ reginâ Britanniæ, *συνήγαγε δὲ τὸ στράτευμα ἀμφὶ δώδεκα μυριάδας ὄν, καὶ ἀνέβη ἐπὶ βῆμα ἐκ γῆς ἑλώδους ἐς τὸν Ῥωμαϊκὸν τρόπον πεποιημένον.* Eleganter. *& aſcendit,* inquit, *tribunal è terrâ paluſtri, more Romano confectum.* Statius in Siluis: *Hic ſuetus dare iura parens, hoc ceſpite turmas Adfari.* Ammianus lib. XXIII. *Ipſe aggere glebali aſſiſtens, coronáque celſarum circumdatus poteſtatum, talia ore ſereno diſſeruit.* Lucanus lib. V. de Cæſare concionante,

—ſtetit aggere fulti
Ceſpitis, intrepidus vultu; meruítque timeri
Non metuens.

Plutarchus in Pompeio: *βήματος δὲ οὐκ ὄντος, οὐδὲ τοῦ στρατιωτικοῦ γινομένου φθάσαντος, ὃ ποιοῦσιν αὐτοὶ τῆς γῆς ἐκτομὰς βαθείας λαμβάνοντες, καὶ καταλλήλων συντιθέντες,* &c. Claudianus de bello Getico:

Tribunal è ceſpite.

Dictis antè tamen princeps confirmat ituros,
Aggere conſpicuus. ſtat circumfuſa iuuentus
Nixa haſtis, pronáſque ferox accommodat aures.

Tribunalis erectio, quid ſignet.

Clamitans, meâ potius cæde imbuite manus.] Mirum videri poſſit. & quid cauſſæ, cur ob tribunal ceſpiticium adeò inclamet Blæſus? Nam ſubiungit, *Leuiore flagitio legatum interficietis, quàm ab imperatore deſciſcitis.* Capitale ergo adeò facinus illud? capitale prorſus. Nam tribunalis exſtructio, aſcenſioque, ſignum proprium Imperatoris: quod allocuturus milites conſcenderet. Simile apud Vopiſcum in Probo: *Vndique ab omnibus adclamatum eſt, Probe Auguſte dij te ſeruent. Deinde concurſus, &*

Solius Imp. id eſſe.

ſui, & ceſpiticium tribunal, appellatúſque Imperator. Sed & allocutio ipſa ſoli Imperatori ſeruata poſteà. Ammianus de Iuliano nondum Principe, lib. XVI. *Et cùm alloqui pariter omnes nec longitudo ſpatiorum extenta, nec in vnum coacta multitudinis permitteret crebritas, (& alioqui vitabat grauioris inuidiæ pondus, ne videretur id adfectaſſe quod ſibi ſoli deberi Auguſtus exiſtimabat) cautior ſui, &c.*

Nauporto, quod municipij inſtar erat.] Meminit & Velleius. Strabo collocat in Tauriſcis, ſitu ab Aquileiâ ſtadijs CCCL. ſed vocat Ναύποντον corruptè vt opinor. Pag. 14. Lib. VII. Nauportum.

Aufidienum Rufum, Præfectum caſtrorum.] Munus fuit, neſcio an antiquum. mentionem quidem eius ante Principes nondum inuêni: poſteâ, ſæpius. Deſcribit Vegetius lib II. cap. X. *Erat etiam caſtrorum Præfectus licet inferior dignitate, tamen occupatus non mediocribus cauſſis. Ad quem caſtrorum poſitio, valli & foſſæ deſtinatio* (neſcio an *deſignatio*) *pertinebat. Tabernacula vel caſæ militum cum impedimentis omnibus nutu ipſius curabantur: præterea ægri contubernales, & medici à quibus curabantur. vehicula, ſagmarij, nec non ferramenta quibus materia ſecatur vel cæditur: item ligna vel ſtramina, arietes, onagri, balliſtæ, ceteráque genera tormentorum procurabat, aliquando ne deeſſent. Is poſt longam probatámque militiam legebatur, vt certè* (potius, *rectè*) *doceret alios, quod ipſe cum laude feciſſet.* Quæ verba ad lucem huius loci pertinent; & plurium infra, in quibus de caſtrorum Præfecto. Cuique autem legioni ſuus caſtrorum præfectus fuit, ſi tamen tenderet ſeorſum. Colligo ex Tacito, lib. XIV. *Pœnius Poſthumus, Præfectus caſtrorum ſecundæ legionis*; & Velleio lib. II. *At è præfectis caſtrorum duobus, quàm clarum exemplum L. Eggius, tam turpe Ceionius prodidit.* Supra Tribunos militum collocare eos viſus noſter Hiſtor. ſecundo in pompâ Vitellianâ. *Ante aquilam Præfecti caſtrorum, Tribuníque, & primi Centurionum candidâ veſte.* Vir egregius, cuius memoriam amo, colo, in Semeſtribus ſuis cenſuit hunc eumdem eſſe cum Prætorij Præfecto. & Veſpaſiani auum etiam auget hac dignitate, quoniam Suetonius ſcripſerit: *Polla patrem habuit Veſpaſium Pollionem ter Tribunum militum,*

Præf. caſtrorum quando.

Vegetius emêdatus obiter.

Quæque legio ſuum præf. habuit.

Lapſus viri docti, qui hûc cõfudit cum præf. præt.

militum, Præfectúmque caſtrorum. Abi vir maxime, lucriſac, reliquæ virtutis tuæ cauſsâ, cenſoriam hanc notam.

Quem direptum vehiculo.] Melius *dereptum.*

Inuictus operis ac laboris.] Medicea ſcriptura, *intus operis.* Verum cenſeo, *vetus operis.* In Tacito obuiæ & paſſiuæ hæ phraſes: & in Silio ipſa hæc verba:

—*gnaros belli, veteréſque laborum.*

Carcer caſtrorum. *Claudi carcere iubet.*] In caſtris ſtatiuis ergo carcer. & cùm exercitus moueret, eoſdem catena trahebant, more militari, vt alibi dicam. Iuuenalis, Sat. VI.

Inde fides arti, ſonuit ſi dextera ferro
Lauáque, ſi longo caſtrorum in carcere manſit.

Pag. 15. **Gladiatores apud præſides.** *Iugulauit per gladiatores ſuos.*] Refer ad ſolutum ſæculi eius morem, quo Præſides, Præfecti prouinciarum, familias gladiatorum alebant ad ſpectacula exhibenda. Non enim inter milites lecti, ne erres.

Pag. 16. **Cognominādi militaris mos.** *Cui militaribus facetiis vocabulum, Cedò alteram indiderant.*] Moris huius militaris exemplum item in Aureliani vitâ: *Huic ſignum exercitus appoſuerat, Manu ad ferrum: vt ſi fortè quæreretur quis Aurelianus aliquid feciſſet vel geſſiſſet, ſuggereretur, Aurelianus manu ad ferrum.* De vite autem Centurionum, protrita iam res & conculcata.

Sirpicus, cur dictus. Varro de L. L. lib. III. *Centurionem cognomento Sirpicum.*] Cauſſa huius cognomenti me fugit. An fortè Sirpicus, à ſirpando? quod eſt ligare, nodóque conſtringere, priſcâ quidem voce. Vnde Sirpi, ænigmata ſiue nodi. Quiáne verberauit obſoleto illo verbo militum aures? an quia aſperior in conſtringendis militibus duriórque?

Robora Germanorum, qui tum cuſtodes Imperatori aderant.] Recepit ergo iterum Germanos cuſtodes Tiberius, deſtitutos poſt cladem Varianam ab Auguſto. Sueton. Aug. cap. XLIX. De cuſtodibus iſtis, alibi abundè.

Ornari inſignia, quid fuerit. *Legiones non læta, vt adſolet, neque inſignibus fulgentes.*] De cultu & incultu inſignium hæc obſeruo. Rebus lætis & militiâ proſperâ, ornari ſigna mos fuit, lauru, floribus, vnguentis. Claudianus:

Floribus coronata. *Lætatúrque tamen: Mauortia ſigna rubeſcunt*
Floribus, & ſubitis animantur frondibus haſtæ.

Suetonius Claudij cap. XIII. *Verùm intra quinctum diem*

*diem oppreſſus eſt, legionibus in pœnitentiam religione conuerſis: poſtquam denuntiato ad nouum Imperatorem itinere, caſu quodam an diuinitus; neque * aquilæ ornari, neque ſigna conuelli potuerunt.* Et Oroſius eadem de re: *Die dicto vt in vnum vndique ad nouum Imperatorem conuenirent, neque aquilæ ornari, neque conuelli quoquo modo ſigna moueri ve potuerunt.* Signa ergo in eiuſmodi lætitijs obuiamque itionibus ornabantur. cui rei adhibita etiam vnguenta. Plinius lib. XIII. cap. IIII. *Aquilæ certè ac ſigna puluerulenta illa ac cuſtodiis horrida inunguntur etiam feſtis diebus. vtinámque dicere poſſemus, quis primus inſtituiſſet. Ita eſt: hac mercede corrupta terrarum orbem deuicêre aquilæ.* Nec aliud eſt, quod noſter hîc appellat inſignium fulgorem. Ita lib. XV. *Hinc agmina legionum ſtetêre fulgentibus aquilis ſigniſque. & ſimulacris in modum templi.* Et Liuius etiam libro XXVIII. *Aſdrubal clamore equitum excitatus, vt ex tabernaculo proſiluit, tumultúmque ante vallum & trepidationem ſuorum, & procul ſigna legionum fulgentia plenóſque hoſtium campos vidit.* etſi paullo aliter id accipio de fulgore argenti, puluere deterſo: quia nondum illo æuo notus luxuriæ mos. Contra in triſtitiâ & rebus artis, ſigna horrida & incompta. Tacitus in funere Germanici: *Præcedebant incompta ſigna, verſi faſces.* Libro IV. Hiſtor. *Reuulſæ imperatorum imagines, innexa ſigna, fulgentibus hinc inde Gallorum vexillis.* Libro XV. de fuga Pæti: *Corbulo cum ſuis copiis apud ripam Euphratis obuius, non eam ſpeciem inſignium & armorum prætulit vt diuerſitatem exprobraret.* Nec plura mihi notata de hôc parum cognito adhuc militiæ ritu.

* Malè in Suet. aquila, plures enim legiones.

Vnguentis perfuſa.

Fulgor inſignium.

Signa incompta, quid, & quando.

* Ad Plinij verba de Aquilis inunctis addo, manaſſe videri eum ritum à ſtatuis deorum: quas melioribus diebus, vnguentis perfundebant, quaſi in cultum & honorem. Aquilæ autem nónne dij militares? Cicero IIII. in Verrem: *Omnes matronas & virgines conueniſſe, cùm Diana exportaretur: vnxiſſe vnguentis, compleſſe coronis & floribus.* Arnobius lib I. *Si quando conſpexeram lubricatum lapidem, & ex oliui vnguine ordinatum,* vbi malim, *odoratum.* Apuleius I. Florid. *Lapis vnguine delibutus.* Seneca Fragmento de Superſtitione: *Alius fictor eſt, alius*

eſt, alius vnctor. Lapis vetus Romæ: DEINDE. CORONIS. INLATIS. SIGNISQVE. VNCTIS. Adde ſodes quæ notaui lib. II. Elect. cap. XVIII.

Plebs iuncta, audax. *Illi quoties oculos ad multitudinem retulerant, truculentis vocibus ſtrepere.*] Is quidem mos & affectus vulgi, in turbâ ſuâ audacis. Lucanus pariter in ſeditione:

——quippe ipſa metus exſoluerat audax
Turba ſuos. quidquid multis peccatur inultum eſt.

Et Velleius: *Subita deinde exercitus ſeditio, qui plerumque contemplatus frequentiam ſuam, à diſciplinâ deſciſcit.*

Atrox clamor, repentè quies.] Video expulſam priſcam vocem, *repens quies.* Porrò huic ſententiæ Silianum illud planè geminum eſt:

Clamor ſæpe repens, & ſæpe ſilentia fixis
In tellurem oculis.

Pag. 17. Taciti tranſpoſitio. *Numquámne niſi ad ſe filios familiarum venturos?*] Verior lectio è verborum traiectu: *numquámne ad ſe niſi filiosf.*

Pag. 18. Correctus Tacitus. *Luna clariore penè cælo viſa langueſcere.*] Quid hoc, clariore pænè cælo? caſſa palearum, ſi examinas. A Beroaldo ea lectio eſt, quam ſperne: & ſubſtitue, *Luna clarorepente cælo.* Facit ſententia, & priſca ſcriptura, *clamore pena cælo.* Claro autem cælo is Lunæ languor: & ideò ſequitur, *poſtquam orta nubes offecêre viſui.*

Tinnitus æris in defectu Lunæ. *Igitur æris ſono, tubarum cornuúmque conſentu.*] Clarum exemplum vanæ religionis, ad leuandos Lunæ labores. Ita enim opinio erat. Iuuenalis, nimis facetè de ſexu tinniente:

Adi Turneb. in lib. XXII. cap. XXIII. *Vna laboranti poterit ſuccurrere Luna.*

Liuius lib. XXVI. *Diſpoſita in muris Campanorum imbellis multitudo cum æris crepitu, qualis in defectu Lunæ ſilenti nocte cieri ſolet.* Quem morem nec Chriſtianos deſiiſſe, Clamor laborante Luna. diſcas è Diuo Maximo Taurinenſi Epiſcopo: qui nimis id indignatur & culpat Homiliâ propriâ, *De defectu Lunæ.* Ait inter alia hîc apta: *Cùm requirerem quid ſibi* Etiam Chriſtianis receptus. *clamor hic vellet, dixerunt mihi quòd laboranti Lunæ veſtra vociferatio ſubueniret, & defectum eius ſuis clamoribus adiuuaret.*

Pag. 19. *Nobilitate ingenitâ incuſat priora.*] Culpaui; nec nunc omnino

omnino capio. niſi quod videtur ſimile illi dicto apud Lucanum:

—— quos Lentulus omnes
Virtutis ſtimulis & nobilitate dolendi
Praceſſit.

Huic apud Claudianum:

—— miſtâ ſed nobilis irâ.

In quibus plus ſcilicet aliquid intellegitur, quàm dicitur.

Iuſtúſque Catonius primi ordinis Centurio.] Credo eum eſſe, qui poſteà Prætorij præfectus imperante Claudio, & Meſſalinæ fraude interfectus. Suadeo legas Dionem, LX. Iuſtus Catonius quis.

Adiiciendos ex duce metus] Ne mutemus. dictio eſt quam amat Tacitus. Itâ lib. II. *Langueſcet induſtria, ſi nullus ex ſe metus aut ſpes.* Vitâ Agricolæ: *Tenentibus arma pleriſque, quos conſcientia defectionis, & proprius ex legato timor agitabat.* A Salluſtio ſumpſit De rep. ad Cæſ. *Neque quemquam à multis metuendum eſſe, quin ad eum formido ex multis recidat.* Metus ex duce.

Corpora extra vallum abiecta oſtentui.] Vt in opidis animaduerſiones extra muros; ſic & in caſtris extra vallum. Ideò corpora hîc abiecta in eum locum: qui fuit extra portam Decumanam, à caſtrorum tergo, vti ex Vegetio diſcas lib. I. cap XXIII. Seneca I. De irâ cap. XVI. *Damnatus extra vallum deductus eſt, & iam ceruicem porrigebat, cùm ſubitò apparuit commilito ille.* Hirtius de bello Africano: *Sic extra vallum deducti ſunt, & cruciabiliter interfecti.* Calpurnius Declamatione VII. in ipſo argumento: *Imperator corpora eorum extra vallum proiici iuſſit.* Eiuſdem ſententiæ, quod idem Tacitus ſtatim: *Conuulſos laniatóſque, & partim exanimos, ante vallum aut in amnem Rhenum proiiciunt.* Militares animaduerſiones extra caſtra.

Agendo Galliarum cenſui tum intentum.] Cenſum accipies, non qualis Romæ, vt notæ ſaltem eſſent Gallorum facultates: ſed vt ex modo cenſus tributum penderent & vectigal. Quod cùm in aliis Prouinciis ſeruabatur (apud Iuriſconſultos Titulo toto De cenſibus:) tum in Galliâ potiſſimùm, ditiſſimâ prouinciarum. Res initium habuit non à Iulio Cæſare, vt famam eſſe video; ſed ab Auguſto. Pag. 20. Cenſus diuerſa ratio. Quando cœperit. Non à Iulio, vt putant, ſed ab Auguſto.

guſto. Nam Cæſar quidem tributi nomine H-S. quadringenties impoſuit Galliæ victæ, vti apud Suetonium & Eutropium in melioribus libris legi: cenſendi prouincialem rationem non ipſe, non priores inſtituerunt ante Auguſtum. Ille auctor rei. Claudius oratione, quam in Senatu habuit Cenſor: *Sed deſtrictè iam Comata Gallia cauſſa agenda eſt. in quâ ſi quis hoc intuetur, quòd bello per decem annos exercuerunt Diuom Iulium: idem opponat centum annorum immobilem fidem obſequiúmque, multis trepidis rebus noſtris pluſquam expertum. Illi patri meo Druſo Germaniam ſubigenti, tutam quiete ſuâ ſecurámque à tergo pacem præſtiterunt. & quidem cùm ad cenſus* (neſcio, an, *à cenſu*) *nouo tum opere & inadſueto Galliis, ad bellum auocatus eſſet. Quod opus quàm arduum ſit, nobis nunc cum maximè, quamuis nihil vltrà quàm vt publicè notæ ſint facultates noſtræ exquiratur, nimis magno experimento cognoſcimus.* Ait clarè, Nouo tum opere & Galliis inadſueto. Rem inſignem epitoma Liuij non tacuit, libro CXXXIIII. *Cùm Auguſtus conuentum Narbone ageret, cenſus à tribus Galliis, quas Cæſar pater vicerat, actus.* Idque accidiſſe ex Dione diſco, ſeptimo Auguſti conſulatu. ἐς δὲ τὰς Γαλατίας ἐλθὼν ἐνταῦθα διέτριψεν. ἐκεῖνοί τε γὰρ ἐπικηρυκευσάμενοι ἐδόκουν, καὶ τὰ τούτων ἀκατάστατα ἔτι, ἅτε τῶν ἐμφυλίων πολέμων εὐθὺς ἐπὶ τῇ ἁλώσει σφῶν ἐπιγενομένων, ἦν, καὶ αὐτῶν καὶ ἀπογραφὰς ἐποιήσατο, καὶ τὸν βίον τήν τε πολιτείαν διεκόσμησε. Huius autem cenſus duplex modus. Videntur enim tributum & in capita contuliſſe: & in agros, lacus, pecudes, aliáſque facultatés. Prius illud eleganter ab Ammiano ſuggeſtum, lib. XVI. vbi de Iuliano Cæſare verba; *Quàm profuerit anhelantibus extrema penuria Gallis, hinc maximè claret, quòd primitùs partes eas ingreſſus pro * capitibus ſingulis tributi nomine viceno ſquinos aureos repperit flagitari, diſcedens verò ſeptenos tantùm munera vniuerſa complentes.* Tertullianus Apologetico: *Sed enim agri tributo onuſti, viliores; hominum capita ſtipendio cenſa, ignobiliora: nam hæc ſunt notæ captiuitatis.* Panegyricus ſcriptor in laudibus Conſtantini: *Septem millia capitum remiſiſti, quartam amplius partem noſtrorum cenſuum.* & ſtatim: *Remiſſione iſtâ ſeptem millium capitum, vigintiquinque millibus dediſti vires,*

In ſeptimo eius Conſulatu.

Modus eius cenſus.

*Capita etiam pro pabulis iumentorum. Ammianus lib. XXII.

vires, dediſti opes, dediſti ſalutem. iterumque: *Certè & tum liberi parentes ſuos cariores habent, & mariti coniuges non grauatè tuentur, & parentes adultorum non pænitet filiorum, quorum onera ſibi remiſſa lætantur.* quæ poſtrema non eſt vt vllo modo transferas ad capita, quæ vocabant, agrorum. Aliàs non ſum ignarus illud ipſum tributum quod pro modo agrorum penderent, Capitationem dictam a Iuriſconſultis, & Saluiano Maſſilienſi, libro v. *Plerique pauperculorum atque miſerorum ſpoliati reſculis ſuis, & exterminati agellis ſuis, cùm rem amiſerint, amiſſarum tamen rerum tributa patiuntur: cùm poſſeſſio ab his receſſerit, capitatio non recedit:* ſcilicet à numero iugorum & capitum quibus agri coluntur. Sed perſeuero, vt Galli in capita contulerint etiam humana. De agris autem, lacubus, aliiſque, quæ obnoxia tributo, habes apud Iuriſconſultos De cenſibus, & Panegyriſtem illumipſum: *Iacebat illa ciuitas non tam * innixa Romanis, quàm virium defectione proſtrata: ex quo eam noui cenſus exanimauerat acerbitas. Nec tamen iuſtè queri poterat, cùm & agros quos deſcripti fuerant haberemus, & Gallicani cenſus communi formulâ teneremur, qui fortunis nemini poſſumus æquari.* Vtrique cenſui olim præpoſiti ex primâ nobilitate viri, vt Druſus ab Auguſto, Germanicus hic à Tiberio: Videturque ea non exigua dignitas fuiſſe, ex Tacito, lib. XIV. *Cenſus per Gallias à Q. Voluſio & Sex. Africano, Trebellióque Maximo acti ſunt, æmulis inter ſe per nobilitatem Voluſio atque Africano. Trebellium dum vterque dedignatur, ſuprà tulêre.* In lapide,

Capita agrorum.

* Pro leg. inniſa

Exactores & præpoſiti cenſus.

Q. MANILIO
C. F. CORDO. T.
LEG. XXI. RAPAC.
PRÆF. EQVIT. EXACT.
TRIBVT. CIVITAT. GALL.
FAC. CVR.
CERTVS. LIB.

Id eſt, *Exactori tributorum ciuitatum Galliæ.* Hi cenſus in tabulis perſcripti. Dio in vitâ Caligulæ: Κυβεύων δέ ποτε, καὶ μαθὼν ὅτι οὐκ εἴη οἱ ἀργύριον, ἤτησέ τε τὰς τῶν γαλατῶν ἀπογραφὰς, καὶ ἐξ αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους θανατωθῆναι κελεύσας, &c. Vide Tabulæ cenſuales in Codice Theodoſiano

Tabulæ cenſus. De anno & trib.

Quando exacti ij cenſus. doſiano, & Iuſtiniani, lib I V. De Agric. & cenſit. & alibi, Paginæ cenſuales. Actique videntur ſingulis luſtris. Panegyricus: *Quinque annorum nobis reliqua remiſiſti. O lucrum omnibus luſtris felicius!* Aut etiam ſingulis annis. Nam ecce in Tacito anno poſt, P. Vitellius & Scantius mittuntur ad cenſus Galliarum, lib. I I. Tributum tamen ipſum, videtur olim deſcriptum fuiſſe in ſingulos menſes. Docet factum Licinij Procuratoris apud Dionem, qui, vt ait, eò malitiæ peruenerat, vt quoniam ſingulis menſibus tributū erat Gallis pendendum, quattuordecim definiret anni menſes. Vide rem non iniucundam apud optimum ſcriptorem; quod quidem ad ritus priſcos attinet, lib. L I I I I.

Vnaetuiceſima legio. *Orto ab vndeuiceſimanis quintaniſque initio.*] In Germaniâ inferiori, hac ætate, vbique XXI^am^ legionem reperio, non decimamnonam. Itaque hic & ſæpius, repone, *Vnaetuiceſimanis.* Quæ vox remotior ab vſu hodie, impoſuit ſcriptorum vulgo. Adi ſi placet, ad lib. 1. Hiſtor. Notas.

Vernacula multitudo, nuper acto in vrbe dilectu.] Ante quinque circiter annos, nuntiatâ in vrbe clade Varianâ. cùm quidem Romæ ſubitum militem Auguſtus conſcripſit, ad tutelam ripæ Rheni; & pleroſque è libertinis. Sueton. cap. XXV. & Dio LVI.

Germanici cognomen Imperatorium. *Inſuum cognomentum adſciſci Imperatores.*] Si ad ſua tempora Tacitus reſpexit, clara res: omnes enim poſt Tiberium ferè Imperatores cognomen ſumpſerunt â pugnaciſſimâ gente. At quid eſt, quòd hîc milites in eo glorientur, niſi ſi diuini & præſcij futurorum? Nam ad hoc æui ſolus Druſus & Germanicus, cognomine illo vſi, ex decreto quod apud Dionem habes LV. & ſi quiſquam ex Imperatoribus, ſolus certè Tiberius. Sed correctione explico me, & omnino ſcrib. cenſeo, *adſciſci imperaturos.* idque verum, cognomento illo inſignitos eos, qui in ſpe Principatus. Præter dictos, ecce Vitellius Imp. *filium ſinu retinens Germanicum appellauit, cinxitque cunctis fortunæ principalis inſignibus.*

Mulcare quid. *Proſtratos verberibus mulctant.*] Malim, *mulcant*, in hac ſignificatione. Cicero pro Milone: *Quâ in turbâ C. Viuienus ſenator ita eſt mulcatus, vt vitam amiſerit.*

Liuius

Liuius lib. XXIX. *In legatum, lictoribus prius indignum in modum mulcatis, impetum faciunt.* Idem lib. VIII. *Sperare ſe, corpore regio mulcato, virum & ſuos redempturam.* & alibi, *Mulcare virgis.* Quibus locis omnibus, *Multare*, non æquè placet.

Sexageni ſingulos, vt numerum centurionum adæquarent.] In legione plenâ, ſexaginta centuriones. Dionyſius Halicarnaſſeus, lib. IX. & Vegetius, aliique.

Nil paucorum inſtinctu.] Rhenano placet, *vel paucorum*, nec ſperno. Pag. 21.

Germanico per Galliam cenſus accipienti.] Eâ formâ ſermonis Iuriſconſulto dicta *legatio ad cenſus accipiendos.* c. I. D. De munerib. & honoribus.

Credebatúrque ſi rerum potitus foret, libertatem redditurus.] Imò prodita à Tiberio eius epiſtola eſt, quâ de cogendo ad reſtituendam libertatem Auguſto agebat. Quæ vna cauſſa necis, pio in patriam iuueni, ſed infelici. Sueton. in Tib. cap. L.

Mederetur feſſis, neu mortem in iiſdem laboribus.] Similia Iuliani milites, in ſeditione apud Lucanum: Pag. 22.

—— Iam reſpice canos,
Inualidáſque manus & inanes cerne lacertos.
Vſus abit vita. bellis conſumpſimus æuum;
Ad mortem dimitte ſenes.

Fauſtis in Germanicum ominibus.] An verò, *nominibus*? Sic quidem Suetonius de Caligulâ: *Denſiſſimo & latiſſimo obuiorum agmine inceſſit, ſuper fauſta nomina, ſidus & pullum & pupum appellantium.* Fauſta nomina ſunt, Di te ſeruent Auguſte, Imperator, Princeps, Felix, Victor. aliaque ab adulatione vulgi nata. Dio quidem ab hac lectione eſt: τόν τε Τιβέριον, inquit, ἐκακηγόρησαν καὶ τὸν Γερμανικὸν αὐτοκράτορα ἐπεκάλεσαν. Læta nomina fauſtaque.

Ferrum à latere diripuit.] Rectè *à latere*. Nam mos priſcus gladium ex humero ſuſpendere, & demittere ad latus. Homer, Iliad β. Gladius olim ab humeris.

*Ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ὤμοισι βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον.

Odyſſ. β.

—* Περὶ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ᾽ ὤμῳ.

Virgilius:

Tum lateri atque humeris Tegeæum ſubligat enſem.

* *Circum humeros iecit clauis gladium argentatis.*
* *Gladium circumdedit armo.*

Idem : *—— atque enſem collo ſuſpendit eburnum.*
Nec id heroum modò ſæculo, ſed obtinuit poſteà. atque adeò apud Romanos. Claudian.

Geſtatóſque patri ſcapulis radiantibus enſes.

Et Germanos. Windichindus, *Subnixi ſtabant* (Saxones) *paruis ſcutis, habentes ad renes cultellos magnos.* Ad renes enim (vt eiuſmodi ſcriptorum Atticiſmus eſt) valet ad latera. Sed ad vtrum igitur lätus gladij? ſoluamus enim & hunc nodum, qui Antiquarios noſtros illigauit. Ego aio ad ſiniſtrum, ritu qui hodie obtinet, & quem pænè ſuadet

Ad latus ſiniſtrum dependens. ipſa natura. Nónne prompta & facilis ita eductio? Tamen ad dextrum malunt alij. & Polybium in fidem

Negat Polybius: aduocant: qui ſic de Romanis libro VI. *Ἅμα δὲ τῷ θυρεῷ μάχαιραν, ταύτην δὲ περὶ τὸν δεξιὸν φέρει μηρόν. καλοῦσι δὲ αὐτὴν Ἰβηρικήν. Vnà cum ſcuto, & gladium geſtat. hunc quidem ad femur dextrum: & appellant eum Ibericum, ſiue*

Sed loco ſpurco. *Hiſpanienſem.* Quid reſpondeo? ambigere me non de teſte, ſed de teſtis dictione. Vitij locum eum inſimulo palàm & defectus. Argumento mihi iſta. Primùm ipſa res, falſa, vana: & quam numquam eſt vt ſic tradiderit fidiſſimus ille ſcriptor. Deinde Ioſephi locus, in eâdem Romanâ armaturâ, paullò diuerſus. Libro III. De bello Iudaico, cap. III. *Οἱ μὲν πεζοὶ θώραξι πεφραγμένοι καὶ κράνεσι, καὶ μαχαιροφοροῦντες ἀμφοτέρωθεν. μακρότερον δὲ αὐτῶν τὸ λαιὸν ξίφος πολλῷ. τὸ γὰρ κατὰ δεξιὸν, σπιθαμῆς οὐ πλέον ἔχει*

Bini Romanis gladij. *μῆκος. Pedites quidem loricis muniuntur & galeis: gladios geſtantes vtrimque, quorum longior ille eſt, qui ad ſiniſtram. Nam is qui ad dextram, palmo non eſt productior.* Leo Imperator cap. VI. *Habent ſpathas Romano more ab humeris pendentes, & Parameria.* Hæc vera, hæc ple-

Maior, Hiſpanienſis. na. Ita armati inquam Romani milites, vt binos geſtauerint gladios: longum & Hiſpanienſem ad ſiniſtrum

Minor, ſica. latus; minorem illum qui Sica dictus, ad dextrum. Neque ego dubium habeo, quin Polybius paria ſcripſerit, etiam verborum quæ ſuperſunt argumento. *Περὶ τὸν δεξιὸν μηρόν*, inquit. Si de longo id gladio, quod volunt: an ille propriè ad femur? non hercules, ſed ad latus. Sica ſiue Parazonium eſt, quod femori appendet: ideò etiam Græcis *παραμήριον* dictum. Gloſſæ priſcæ: *μάχαιρα, τὸ παραμήριον*, ſica. Itaque in Polybij verbis diſtinctè de vtroque

iſto

iſto fuiſſe arbitror, æquè atque in Ioſephi: ſed vel incuriâ pluſcula verba omiſſà, vel imperitiâ acciſa. De reipsâ quidem quid fluctuant? Cæſar adfirmat ſatis lib. v. Com. vbi de Pulſione Centurione Rom. *Auertit hic caſus vaginam, & gladium educere conantis dextram moratur manum.* Si dextrâ educendus ei gladius: profectò habuit ſiniſtrum. Nõnne etiam monumenta & ladides Romæ docent paſſim? ego quidem ita vidi. nónne & Nummi? ecce iſtos probos, & veteres.

In Polybij verbis defectus.

Lapides contra Polybiũ. Et Nummi.

Alter eſt M. Poblicij Proprætoris & Legati Cn. Pompeij: alter Titurij Sabini, fortaſſe Cæſariani in Galliâ Legati. At enim, inquiunt, Polybij æuo ita omnino fuerit: poſteà ea res immutata. Numquam id dederim. Quis enim halitus aut quæ aqua hauſta fecit ſubitò hos diuinos? Denique vt decîdam, dabo nummum qui ætate par aut maior Polybio, in quo gladius palàm ſiniſter. Vide.

Effugiũ quorundam. Sed id vanũ. Nummus vetus arguit.

Seruilij nummus eſt: vt ipſe clamat: eius, qui Floraria primus fecit. Quando igitur ea facta? Plinius ait, libro XVIII. anno vrbis DXVI. Velleius referre videtur in annum DXIV: certè vterque, ante bellum Punicum ſecundum. Et iámne effugium illud ſatis obſeptum de re

mutatâ? At pugnant etiam in me Diodori verbis, lib. v. *Ἀντὶ τοῦ ξίφους σπάθας ἔχουσι μακρὰς, σιδηρᾶις ἢ χαλκαῖς ἀλύσεσιν ἐξηρτημένας, παρὰ τὴν δεξιὰν λαγόνα. loco gladij Spathas habent oblongas, ferreis ſiue æreis cathenis dependentes ad latus dextrum.* En palàm, inquiunt, collocat ad latus

Ad Diodori verba reſponſum.

dextrum. Fateor. ſed de quibus populis id Diodorus? non de Romanis, ne fucum faciant, ſed de Gallis. Quod idem de Germanis etiam Strabonem tradidiſſe ſciô: Μάχαιρα, inquit, μακρὰ παρηρτημένη παρὰ τὸ δεξιὸν πλευρόν.

Et Strabonis.

Machæra longa, aptata ad latus dextrum. Atqui mea aſſertio omnis eſt de Romanis. Barbari ita geſtauerint ſanè: quid me lædit? Nec iam dicti ſolùm, ſed quod eos doceo, etiam Parthi. Valerius Flaccus quidem Acinacem dextrum apertè iis tribuit, lib. VI.

Barbaris gladius dexter.

Etiã Parthis.

Inſignis manicis, inſignis acinace dextro.

Itaque eo exemplo in Notitiâ Imperij, vbi de Baliſtâ Quadriroti, reperient aſſiſtentem Barbarum cum gladio ad latus dextrum. Hem, hem, quid feci? cauſſam prodidi & perdidi, cùm Notitiam nominaui, nam illic Thoracomachus, id eſt, Romanus legionarius miles, cum gladio conſpicitur dextro. Ita nuper tradidit & effigiem ipſam vulgauit amicus meus, vir litteratus. Quid ego dicam? Lipſium non eſſe Lipſium, ſi ea res eſt. Librum quiuis inſpicito. niſi Thoracomachum illic viderint alligatum gladio ſiniſtro, excutiant mihi oculum dextrum. Quin paſſim in eo libro imagines, pro ſententiâ meâ. At ille idem lapides etiam iacit, & figuras profert cum gladio ad dextrum. Fungos, non lapides. Sunt enim gladioli illi, non gladij, vt cenſet: Parazonia inquam, de quibus dixi. Hæc ſemper militi ad Baltheum pendula, velut ordinis & militiæ inſigne. Herodianus lib. II. vbi Seuerus Prætorianos exauctorat & militiâ ſoluit: *Προσδραμόντες οἱ Ἰλλυρικοὶ στρατιῶται, τά τε ξιφίδια περιαιροῦσιν αὐτῶν ἃ παρῃώρουν, τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χρυσοῦ εἰς πομπὴν κεκοσμημένα. Procurrentes Illyriciani milites, & gladiolos illos detrahunt, quos auro argentóque ornatos in vſum pompæ ſuſpenſos habebant.* Meminit Martialis lib. XII. item Gloſſæ: *παραζώνιον μάχαιρα, ſica.* Benè & ſignatè etiam Sozomenus, Eccleſ. Hiſt. lib. IX. cap. XII. Γερόντιος δὲ πρῶτον ἑαυτὸν παίσας, ὡς οὐ καιρίαν λαβὼν ἤσθετο, σπασάμενος τὸ παρὰ

Imago in Notitiâ imperij declarata.

Item alia, in quâ nô nemo luſit, aut luſus.

Figuræ aliquot declaratæ.

Parazonium militare.

παρὰ τὸν μηρὸν ξιφίδιον, κτ̀ τὸ καρδίας ἥλασε. Gerontius tertium ſeſe percutiens, vt vidit letalem non eſſe ictum, ſtricto gladiolo illo qui ad femur, in cor eum ſibi defixit. Sed ſatis iã ſuper gladiis digladiatus ſum: niſi quòd in extremâ Arenâ retinent me paullum Iudæi. Illi videntur geſtaſſe dextros, ex libro Iudic. cap. I I I. Ibi enim legas, *Aod fecit ſibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, & accinctus eſt eo ſubter ſagum in dextro femore.* Et mox: *extulit ſicam de dextro femore.* Atque ego facilè id dederim, ex ritu ſcilicet Orientalium: ſed tamen doceor Magiſtros veteres cenſere, hominem eum fuiſſe ſcæuam. atque ideò tuliſſe dextrum. An Iudæis dexter gladius?

Legata quæ petiuerant exſolui duplicaríque.] Rectè ergo in Suetonij Tiberio ſcriptum: *Militi poſt duplicata ex Auguſti teſtamento legata, nihil vmquam largitus eſt.* vbi malè Beroaldus, *publicata.* Pag. 23.

In hiberna cuiuſquam non abſceſſere.] Malim: *in hiberna vſquam non.*

Cùm fiſci de imperatore rapti inter ſigna intérque aquilas veherentur.] Tangit non dubiè morem priſcum, quo pecunias ſolitum deponere ad ſigna. Ii enim militares dij, id templum. Vegetius lib. II. cap. X X. Sueton. Domit. cap. VII. Pecuniæ militum apud ſigna.

Legiones nihil cunctatus ſacramento adigit.] Imò, *cunctatas.* vti ad legiones ipſas referas.

Iuſſerat id Menius caſtrorum præfectus, bono magis exemplo quàm conceſſo iure.] Soli enim illi ius plectendi militis, qui exercitus rector. Et Auguſti quidem inſtituto (quod apud Dionem libro L I I I.) ſolis Proprætoribus ſiue legatis Auguſti, quos gladio ſuccinxerat, id ius fuit: poſteà etiam proconſulibus, vniuerſiſque prouinciarum rectoribus, ex lege VI. De off. præſid. Saltem vt punirent milites gregarios. leg. I X. De cuſtod. reorum: *Qui exercitum accipit, ius animaduertendi in milites caligatos habet.* Qui ius habuerint militis animaduertendi.

*Intereà legati ab Senatu * egreſſi.*] Vulgò, *regreſſi.* præter hiſtoriam. Sunt enim ij qui à Senatu decretum proconſulare imperium deferre debebant, ſimulque mæſtitiam eius ob exceſſum Auguſti ſolari, de quibus ſuprà: aut certè, qui cognito motu, à Tiberio Senatúque miſſi ad Pag. 24. * Siue etiam *degreſſi.* Spreta vulgi lectio.

res componendas, vt Dio ſentire videtur. Regreſſioni quidem locus non eſt, quia nulli à Germanico digreſſi.

Munatium Plancum, conſulatu functum.] Et quidem nuper. Conſul enim fuit anno antè, cum C. Silio. Munatium illum eſſe, qui Cenſor fuit anno DCCXXXII. fuge credere. Non facilè ætas fert: non Taciti verba. Dixiſſet enim potius à præcipuo honore, *Cenſurâ functum*. Filius, credo, eius.

Vexillum in tabernaculo ducis.

Nocte concubiâ vexillum in domo Germanici ſitum flagitare occipiunt.] Quod vexillum? illúdne ſub quo veterani habebantur? non videtur. Non enim illi ſolùm, ſed duæ legiones in eâdem culpâ. quarum ſigna aquilæque in caſtris, non in tabernaculo ducis. Refer ergo ad aliud vexillum, & obſerua ritum antiquum. Signum futuræ pugnæ, vexillum purpureum fuit. quod adſeruabatur meritò in tabernaculo ducis, quia illi ſoli ius & arbitrium proponendi. Hoc inſignitè & κατ᾽ ἐξοχὴν, Vexillum dictum. Doctè Gloſſæ veteres: * Ῥούσιον φάρος, vexillum.

Signũ pugnæ.

* id eſt, ruſſeũ

At de more, Cæſar belli Gallici lib. II. *Cæſari omnia vno tempore erant agenda, vexillum proponendum, quod erat inſigne cùm ad arma concurri oporteret.* De bello ciuili: *Sequenti die cùm iter facere Cæſar vellet, renunciatum eſt à ſpeculatoribus, Pompeium de tertiâ vigiliâ in acie ſtetiſſe. Hoc nuncio allato, vexillum propoſuit.* Plutarchus formam eius ſatis deſcribit in Fabio: τὸ τῆς μάχης σημεῖον ἐξέθηκεν. ἔστι δὲ χιτὼν κόκκινος ὑπὲρ τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς διατεινόμενος. Quod Plutarchus χιτῶνα dicit, Tunicam etiam Iſidorus: *Ruſſata, quam pœniceam vocant, nos coccineam. Hac ſub conſulibus Romani vſi ſunt milites, vnde etiam Ruſſati vocabantur. Solebat enim pridie quàm dimicandum eſſet, ante principia poni* (vellem dixiſſet, *ante prætorium poni*, vel *ſupra prætorium*; id enim verius) *quaſi admonitio & indicium futuræ pugnæ.* Plutarchus iterum in Bruto: ἅμα δὲ ἡμέρᾳ προὔκειτο μὲν τοῦ Βρούτου χάρακι καὶ τοῦ Κασσίου σύμβολον ἀγῶνος, φοινικοῦς χιτών. Non ergo ſimpliciter velum fuit, ſed tunicæ forma. Manſit is mos ad tempora imperij labentis. Ammianus, lib. XXVII. *Signis illicò fixis ex more, cùm vndique ad arma conclamaretur, imperio principis & ductorum ſtetit regibilis miles: vexillum operiens extollendum, quod erat oportunè ſubeunda*

Tunicæ forma fuit.

eunda indicium pugna. Hoc illud vexillum eſt quod lymphati milites poſtulant, & cum eo ius ſcilicet cædis & armorum.

Quàm caſtra primæ legionis: illic ſigna & aquilam amplexus.] Hæreo an diſtinguendum ſit, *quàm caſtra. primæ legionis illic ſigna.* Videntur enim duæ hæ legiones vnis in hibernis fuiſſe: ſic tamen, vt ritu Romano, quæque legio cum ſignis ſeorſum locaretur. Ideo ait, Plancum confugiſſe ad aquilam & ſigna primæ legionis. Suprà, tres legiones Pannonicæ caſtris æſtiuis ſimul habebantur: ſeparatæ tamen aquilæ, donec per furorem, *vnà tres aquilas & ſigna cohortium locarent*, ait Tacitus. Receptam tamen interpunctionem tueri videtur quod ſequitur, *Quantum dedecoris adierit legio, facundè miſeratur.* vt videantur hæc in vnius legionis caſtris geſta. Legionibus ſingulis ſua principia.

Diu contatus, aſpernantem vxorem.] Puto verius, *aſpernante vxore.* Pag. 25.

Nec minus triſtes qui manebant.] Lego, *quæ.* de feminis enim ſermo, conjugibúſque amicorum.

Iam infans in caſtris genitus, in contubernio legionum eductus.] Caium Caligulam in caſtris natum verſiculi priſci adfirmabant, Contra Suetonium diſputatio, de Caligulæ natali ſolo.

In caſtris genitus patriis nutritus in armis,
Iam deſignati Principis omen erat.

Etiam Plinius in Germanicâ hiſtoriâ, apud Treueros vico Ambitarino, id eſt, apud hiberna legionum. Et clarè hîc, noſter. Suetonius tamen non ſpernit ſolum ſententiam hanc, ſed longâ & acri diſputatione euertit. Cui manus ego nondum do. Quid enim? an vulgus eius æui (nam verſiculi illi, Caligulâ principe, ſtatim diuulgati ſunt) neſciit Imperatoris ſui ſolum genitale? tam impudenti mendacio ludere ius fuit? Non Plinius & Tacitus, ea quæ Suetonius peruiderunt? Scilicet iis cura non fuit inſpiciundi Acta? logi. non copia? nugæ. At enim, inquit, natus eſt Caius patre ſuo & C. Fonteio Coſs. pater autem conſulatum eum anno toto geſſit, & quidem in vrbe. Non igitur naſci potuit in caſtris: quoniam pater demum exacto Conſulatu in Germaniam eſt miſſus. Primùm, Suetoni, quod tu ſumis vt datum, fieri poteſt vt quis illorum iubeat te reponere. ambigo, inquam, vtrum Ad primum Suetonij argumentum.

illæ meæ partes conſentiant conſciſcántq. natum eo anno Caium eſſe. Video enim diſſentire alios in numero annorum quos dicitur vixiſſe. Et quid ſi paullo antè natus ſit, cùm pater in Germaniâ eſſet? quid ſi paullò pòſt? Deinde, mi homo, quæritur quando natus Caligula ſit, non quando ſatus. Nónne ipſo patre Conſule vt tu vis, naſci potuit in caſtris? Nec enim opus credo eam ad rem præſentiâ patris. Nam Germanicum conſtat ex Dione ſtatim à clade Varianâ continenter in Germaniâ manſiſſe, ad hunc vſque Conſulatum. Suſpicari autem probabiliter poſſum, vxorem quæ tumida & vicina partui, relictam ab eo in Germaniâ donec vterum poſuiſſet. Nam circumduci in longo itinere feminas, vt priſci dicebant, incientes, non ex more, non ex vſu. Potuit ergo naſci in caſtris, & tamen in conſulatu patris. Sed in actis reperio, ais, natum eum Antij. Quid ſi nomen tibi imponit, &

Ad II. argumentum. acta de alio quopiam Caio, filio pariter Germanici ſenſerunt? Non enim Caligulæ cognomen diſcriminis cauſsâ, opinor, apponi potuit Actis. quoniam Profeſſio apud acta, nato ſtatim puero fieri ſolita: cognomen autem illud poſteà in caſtris illi datum, à veſte. Denique contra tabulas actorum, Plinij pagina eſt, & hic noſter fideliſſimus ſenex: mihi quidem teſtis ἐκ τῶν δύο ἄλλων. Addis amplius, ex Auguſti epiſtolis liquere bimulum demum perductum in caſtra: non ergo ibi natum. Batuis

Ad tertium. tu, non pugnas: rude, non gladio feris. Quid enim obſtat Agrippinam peperiſſe in Germaniâ, rediiſſe in vrbem mariti ſui Conſulatu: deinde ipſam & infantem in

Ad quartum. Germaniam reuertiſſe? Quòd Antium prætulerit omnibus ſeceſſibus Caius: quin tu hoc argumento, Tiberium Capreis genitum dicis, Tibure aut Lanuuij Auguſtum? Itaque quidquid Suetonius conetur; me quidem iudice, Hæc pars adhuc, vt in formulâ Senatoriâ eſt, maior eſſe videtur. Cui, præter conſulares illos, ſubſcribunt Pedanij Senatores, Sex. Victor, & Athenæus libro IIII. cap. VII.

Militari vocabulo Caligulam appellabant, quia plerumque ad concilianda ſtudia vulgi eo tegmine pedum induebatur.] Ait, ſtudia vulgi: militaris ſcilicet. Nam Tribuni & centuriones digrioreſque militum; veſte & habitu erant à gregariis diſtincti, vt alibi dicam accuratè.

At cali-

Atcaliga, tegmen vulgi. infrà: *Tanquam parum ambitioſè filium gregali habitu circumferat, * Caligulámque appellari velit.* Non cepit prorſus Dio, qui vertit, ὅτι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλεῖστον τραφεὶς τοῖς στρατιωτικοῖς ὑποδήμασιν ἀντὶ τῶν ἀστικῶν ἐχρῆτο. Melius Suetonius, *Caligulæ cognomen caſtrenſi ioco traxit, quia manipulario habitu inter milites educabatur.* Caligatus igitur, manipularis, gregarius eadem ſunt: pro militum plebe, id eſt, qui honorem aut gradum in caſtris nondum ceperunt. Sueton. in Auguſto, cap. XXV. *Dona militaria aliquanto faciliùs phaleras & torques, quidquid auro argentoque conſtaret, quàm vallares ac murales coronas quæ honore præcellerent, dabat: has quàm parciſſimè & ſine ambitione, ac ſæpe etiam caligatis tribuit.* Iuriſconſultus, l. IX. De cuſtod. reorum. *Qui exercitum accipit, ius animaduertendi in milites caligatos habet.* cum exceptione dixit, quia in digniores non habet. Legi in lapide vetuſto,

Caliga militis gregarij.

* Quaſi paruam caligam.

C. OPPIO. C. F. VEL.
OMNIBVS. OFFICIIS.
IN. CALIGA. FVNCTO.

Et ab eâdem ſententiâ Seneca quinto De Beneficiis ſcripſit, *Marium à caligâ ad conſulatum perueniſſe*: id eſt ab infimis ordinibus. Item Plinius lib. VII. Ventidium *inopem iuuentam in militari caligâ toleraſſe.* Quanquam non abnuam, quin caligæ digniorum etiam militum: ſed cum diſcrimine, puta aureis argenteiſve clauis diſtinctæ. Vnde cum additione *Speculatoria caliga*, apud Sueton. & Tertullianum.

Cal. cap. LII. De coronâ militis.

Quod nomen huic cœtui dabo? militéſne appellem.] Imitatum videtur ex oratione Scipionis apud Liuium, pariter in ſeditione militari, lib. XXVIII. *Quos nec quo nomine quidem appellare debeam, ſcio. ciues? qui à patriâ veſtrâ deſciſtis. milites? qui imperium auſpiciúmque abnuiſtis, ſacramenti religionem rupiſtis.*

Pag. 26.

Diuus Iulius ſeditionem exercitus verbo vno compeſcuit.] Plutarchus, Dio, Suetonius, & Lucanus,

———diſcedite caſtris,
Tradite noſtra viris ignaui ſigna Quirites.

Illa ſignis à Tiberio acceptis.] Appâret religionem aliquam fuiſſe in militiâ ordiendâ. Credo autem hanc primam

Religio in capiendis ſignis

mam legionem conſcriptam, poſt cladem Vari.

Pag. 27. Belgarũ laus, ſed olim. *Vt Belgarum iſtud decus ſit.*] Gloriemur Belgæ. Nos iam olim Cæſaris teſtimonio, *omnium Gallorum fortiſſimi*: nos nunc Germanici, idonei & validi *ſubuenire Romano nomini, comprimere Germania populos.* Nos * Ciuilis voce, *Gallorum robur.* Præclara iſta, at non illud,

* Verba Taciti vide I V. Hiſt. * Olim fuêre ſtrenui Mileſii.

—* Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

Imago Druſi inſignis. *Tua pater Druſe imago.*] Cur imaginis mentio? Suſpicor huius Druſi inter ſigna imaginem cultam: quia eo duce res pulcherrimæ geſtæ. Nec enim ſolæ Impp. imagines habebantur innexæ ſignis, ſed & aliorum quos Imperator ſibi velut æquabat. Sueton. Tiberio: *quadam munera Syriacis legionibus dedit, quòd ſola nullam Seiani imaginem inter ſigna coluiſſent.* Hanc igitur præſentem intuens, iſta pronuntiat filius.

Animaduerſionis nouum genus. *Stabant pro concione legiones diſtrictis gladiis.*] Exemplum, niſi fallor, primum animaduerſionis à milite ipſo vſurpatæ: quod hodie in noſtrâ militiâ vulgò obtinet. Ammianus tamen id recenſuit, quaſi ex more priſco, lib. XXIX. *Cùm inueniſſet eos exercitu circumſeptos; Quid de iſtis nefariis, inquit, proditoribus fieri oportere contubernales deuoti cenſetis? Secutúſque adclamationem rogantium ſanguine vindicari, eos qui inter Conſtantianos merebant, priſco more militibus dedit occidendos.*

Pag. 28. *Centurionatum inde egit.*] Neſcio an, *legit.* quâ formâ Senatum legere dicimus.

Milites promoti ex donis. *Et cui erant donaria militaria.*] Scilicet, torques, phaleræ, haſtæ, coronæ. ex quibus promoueri ad ordines altiores milites ſolere, indicat etiam Lucanus, lib. I.

—ſummi tum munera pili
Lælius, emeritíque gerens inſignia doni
Seruati ciuis referentem præmia quercum.

Etiam ex cẽſu Inter omnia autem quæ noſter enumerat, cur ſiluit cenſum? cuius rationem habitam in declamatione quapiam oſtendit Portius Latro: *Cenſus ſenatorium gradum aſcendit, cenſus in caſtris ordinem promouet, cenſus iudices in foro legit.*

Pag. 29. *Maieſtate ſaluâ, cui maior è longinquo reuerentia.*] Vera & callida gnome. A Thucydide videri poteſt, lib. VI.

τὰ γὰρ

τὰ γὰρ, inquit, διὰ πλείϛου πάντες ἴσμεν θαυμαζόμενα, καὶ τὰ πέραν ἥκιϛα τῆς δόξης δόντα.

Duodecim millia è legionibus ſex, & viginti ſocias cohortes.] Diſtinctio præter hiſtoriam. Interpunge, *è legionibus, ſex & viginti ſoc.* Quattuor enim dumtaxat legionum miles, in id bellum ductus: nec plures in Germaniâ inferiori erant. Clarum ex ſeq. entibus, vbi legiones enumerat: *Mox prima legio: ſiniſtrum latus vnaetuiceſimani clauſere, dextrum quintani: viceſima legio terga firmauit.* Pag. 30.

Limitémque à Tiberio cœptum ſcindit.] Fortè, *ſcandit.* Vtrum autem limes hic à Tiberio ſtructus ad ſecernendos diſcriminandóſq. Germanos? an potius agger & via?

Latera concadibus munitur.] Alij, *munit:* ego, *munitus*, malo. Muniendi hic mos à Germanis Galliſque. Ammianus, lib. XVI. *Difficiles vias & ſuapte naturâ cliuoſas concadibus clauſere ſollerter, arboribus immenſi roboris cæſis.* Vſus eâ voce & Cæſar. At *Conciſa* vocare videtur P. Diaconus: *Factis etiam conciſis*, inquit, *per deuia ſiluarum irruit ſuper eos.* Concædes.

Templum quod Tanfana vocabant.] Quis deus, quæ dea? Quidam ἐτυμολογίζουσι quaſi eſſet, *Taenfanck*, quod linguâ noſtrâ principium rerum. At Britanni priſci, ſuâ linguâ Tan, ignem vocant. Tanfanæ templum.

Iulia ob impudicitiam olim à patre Auguſto inſulâ clauſa.] Qui feminam hanc impudicitiæ arguant, multi teſtes. Seneca de Benef. lib. VI. cap. XXXII. *Auguſtus flagitia principalis domus in publicum emiſit, admiſſos gregatim adulteros, pererratam nocturnis comeſſationibus vrbem, forum ipſum ac roſtra ex quibus pater legem de adulteriis tulerat, filia in ſtupra placuiſſe, cotidianum ad Marſyam concurſum, cùm ex adulterâ in quaeſtuariam verſa ius omnis licentia ſub ignoto adultero peteret.* Plinius, *Apud nos huius licentiæ exemplum non eſt aliud, quàm filia D. Auguſti, cuius luxuria noctibus coronatum Marſyam litteræ illius dei gemunt.* vel, vt clariſſimus Torrentius emendat, *illius deſcribunt.* etſi ego malim, *degemunt.* De hoc Marſyâ, præter ea quæ dixi Antiquis, Sidonius; Pag. 31. Iuliæ impudicitia.

*Márſyaque timet manum ac * rudentem.* Emendo tridentem.

id eſt, tribunal metuit & forum. Arnobius lib. II. *Quia forni-*

fornicem Lucilianum & Marſyam Pompony obſignatum memoriâ continetis. Vide Dionem lib. LV.

Spreueratq. vt imparem.] Taurum non ad illud iugum.

Pag. 32. *Obſcuram fore necem longinquitate exily ratus.*] Id eſt, diuturnitate. Nam relegata Iulia anno DCCXLVIII. ex quo ad hunc diem anni ferè viginti.

Par cauſſa ſæuitiæ in Sempronium Grachum.] Velleius lib. poſteriore: *Quinctius Criſpinus ſingularem nequitiam*

Sempronius Gracchus. *ſupercilio truci protegens, & Ap. Claudius & Sempronius Gracchus ac Scipio, aliique minoris nominis vtriuſque ordinis viri, quaſi cuiuſlibet vxore violatâ, pœnas pependêre: cùm Cæſaris filiam, & Neronis violaſſent coniugem.* Vidimus & nummos huius Gracchi, TI. SEMPRONIVS. GRACCVS. IIII. VIR. Q. DESIG. id eſt, quatuoruir, quæſtor deſignatus. in parte alterâ, DIVI. IVLII. F.

Aſprenatum familia. *Ab L. Aſprenate proconſule Africæ.*] Credo cognomen eſſe gentis Noniæ. De Aſprenatum claritudine & familiâ conſulari Plinius lib. XXX. cap. VII. Suetonius in Aug. cap. XLIII.

Sodales Auguſtales. *Idem annus nouas cærimonias accepit, addito Auguſtalium ſodalium ſacerdotio.*] Idque exemplum placuit deinceps in omnibus Imperatoribus, qui facti Diui. Ita ſodales Flauij, Hadrianales, AEliani, Antonini, paſſim in hiſtoriâ memorati. Lapis priſcus:

NERONI. CÆSARI. GERMANICI. F.
TI. AVGVSTI. N. DIVI. AVGVS. PRON.
FLAM. AVGVSTALI. SODALI. AVGVSTALI. Q. Q. NOVANIVS. Q. L. SÆVIVS.

Sodales Titij. *Vt quondam T. Tatius retinendis Sabinorum ſacris ſodales Titios inſtituerat.*] Pugnat aperto Marte ſecum Tacitus, lib. II. Hiſtoriarum: vbi vult ſodales Titios (ita

Diſſidet à ſe Tacitus. enim ſcrib. non Tatios, ex lapid. & libris; dictique à prænomine Tatij) inſtitutos non retinendis ſacris, ſed memoriæ Tatij ſacrandæ. Quæ cauſſa hoc quidem loco aptior erat, fortaſſe & verior. *Faces Auguſtales ſubdidere, quod ſacerdotium vt Romulus Tatio regi, ita Cæſar Tiberius Iuliæ genti ſacrauit.* Dionyſius hanc rem non attigit, contentus dixiſſe, honeſtè ſepultum Tatium, & quotannis ei publicas inferias factas.

Ludos

Ludos Auguſtales tunc primùm cœptos turbauit diſcordia.] Quomodo id verum? ſiquidem ludi Auguſtales iampridem inſtituti celebratíque. Q. AElio Tuberone, Paullo Fabio Coſs. vt dixi ſuprà. Reſcribe igitur, *tunc primùm cœpta.* idque Tacito ipſo auctore, infrà: *Theatri licentia proximo priore anno cœpta grauius tum erupit.*

Indulſerat ei ludicro Auguſtus, dum Mæcenati obtemperat effuſo in amorem Bathylli.] Imò verò, quod cenſeo me primum aduertiſſe, Auguſtus id ludicrum inuênit. Suidas: ὄρχησις, πάντιμος. ταύτην ὁ Αὔγουστος Καῖσαρ ἐφεῦρε. Πυλάδου καὶ Βαθύλλου πρῶτον αὐτὴν μετελθόντων. Emenda, ὄρχησις, παντόμιμος. Et verè Suidas. Ante Auguſtum ſanè liberáque rep. Pantomimorum nullum veſtigium. Zoſimus lib. I inter cauſſas labefactati imperij non vanè refert, quòd *Octauiani temporibus pantomimorum ſaltatio priùs incognita in vſu eſſe cœperit, Pylade ac Bathyllo primis eius auctoribus.* Quod Suidas notat, in Ἀθηνόδωρος: caue ad Tiberij tempora referas, ſed Auguſti: κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἡ παντόμιμος ὄρχησις εἰσήχθη, οὔπω πρότερον οὖσα. Emenda etiam ſuprà in Suidâ, Βαθύλλου. Duo Pantomimi ſiue hiſtriones (vulgò enim in hiſtoriâ, vt hîc Tacito, miſcentur eæ voces) eximij, Pylades & Bathyllus. Poſterior, ignis & delicium Mæcenatis. Dionem non capiunt vulgo, qui hunc amorem honeſtè tetigit, lib. LIIII. ὅθεν καὶ πάνυ σοφῶς ὁ Πυλάδης ἐπιτιμώμενός ποτε ὑπ' αὐτοῦ (Αὐγούστου) ἐπεὶ Βαθύλλῳ ὁμοτέχνῳ τέ οἱ ὄντι καὶ τῷ Μαικήνᾳ προσήκοντι διεστασίαζεν, &c. vbi tamen intellegi etiam poteſt, hunc Bathyllum ſeruum Mæcenatis fuiſſe. Seneca pater, *Recitabit reſcriptum Labieni pro Bathyllo Mæcenate* (corrige, *Mæcenatis*) *in quo ſuſpicietis adoleſcentis animum illos dentes ad mordendum prouocantis.* Corruptum id nomen apud eumdem Senecam, Præfat. lib. III. *Si Thrax eſſem, Fuſius eſſem: Si Pantomimus eſſem, Pantillus eſſem: ſi eques, Meliſon.* lege, *Bathyllus eſſem.*

Pantomimorum origo.

Suidas emendatus.

Bathyllus deliciæ Mæcenatis.

Itemque ſeruus. Alexādrinus fuiſſe videtur hîc Bathyllus, ex Athenæo lib. I.

Correctus Seneca.

Caterua Germanorum cis Rhenum colentium.] Vt erant Vangiones, Triboci, Nemetes, Treueri, Neruij. ſed & pars aliqua Batauorum. Pag. 33.

Cæſar incenſo Mattio.] Ματτιακόν Germaniæ vrbs eſt Ptolemæo. Marſpurgum Haſſiæ eſſe, non abhorret à vero. Pag. 34. Mattiacum.

vero. Adfirmare enim hæc talia, in tantâ mutatione temporum, ſtultum: & tamen ſuauis hodie ingeniorum luſus. Ab hoc autem Mattio, Mattiacos noſtros quídni deducam? Vt non ſolùm contermini iam & ſocij, ſed etiam conſanguinei ſint Batauorum.

Mattiaci è Cattis.

Tanto magis fidus, rebus commotis potior habetur.] Imò ſcribo, *rebúſque motis*; ex ſententiâ, & Taciti exemplo, lib. XIIII. *Ducem tantum defuiſſe, qui rebus motis facilè reperiretur.*

Hodie Sigiſmundus.

Addiderat Segeſtes legatis filiũ, nomine Segimundum.] Horum & plurium ducum mentio apud Strabonem, lib. VII. ἔτισαν δὲ δίκας ἅπαντες καὶ παρέσχον τῷ νεωτέρῳ Γερμανικῷ λαμπρότατον θρίαμβον, ἐν ᾧ ἐθριαμβεύθη τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν σώματα καὶ γυναικῶν, Σεγιμούντός τε ὁ Σεγέστου υἱός, corrige Σεγιμοῦντός τε Σεγέστου υἱός, copulâ item deletâ) Χηρούσκων ἡγεμὼν, καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ, γυνὴ δ' Ἀρμενίου τοῦ πολεμαρχήσαντος ἐν τοῖς Χηρούσκοις ἐν τῇ πρὸς Οὔαρον παρασπονδήσει.

Strabo correctus.

Sacerdos apud aram Vbiorum creatus.] Frequens huius aræ mentio. Vidi qui vellet* Bonnam nũc eſſe. ego vereor vt propius abfuerit ab opido Vbiorum. Quidquid hodie ſit, puto originem ei loco à veneratione Auguſti, cui nouo cæliti ara illîc, receptâ adulatione, exſtructa, vti * ara Lugduni: & ad eam ſacerdotes ex primoribus gentis. inter quos hic Segimundus.

* Vide Epiſt. Iac. Campij in Nouo Ant. Modij.

* De quâ & de eius ſacerdote. Epitoma Liuij CXXXVII

Pag. 35. Prouincia vetus.

Ipſi ſedem veterem in prouinciâ pollicetur.] Neſcio an verius, *vetere in prouinciâ.* id enim ad ſecuritatem Segeſtis, ne ſedem acciperet in prouinciâ nouâ obnoxiâ hoſti. Per veterem autem prouinciam, ceperim Galliam. infrà, *Coleret Segeſtes victam ripam, redderet filio ſacerdotium.* Tamen fieri poteſt vt ſedem iam ante defectionem in Galliâ habuerit.

Puer quo mox ludibrio conflictatus ſit, in tempore memorabo.] Apud alios nihil reppeni. Tacitus hæc narrauerit, in rebus Caij aut Claudij, libris qui perierunt.

Pag. 36.

Hominem Germanos numquam ſatis excuſaturos.] Fortè, *accuſaturos.* & ſtatim, *ignorantiam imperij Rom.*

Equitem Pedo Præfectus finibus Friſiorum ducit.] Credo Albinouanus Pedo, cuius fragmentum exſtat de nauigatione Oceani. Eſt tamen & alius Pedo Pompeius vir illu-

Pedo Pompeius.

vir illuſtris, quem nominat Seneca in Ludo de morte Claudij.

Haud procul Teutoburgienſi ſaltu.] Nomen etiamnum retinet inclytus Romanâ clade ſaltus, *Teuteberg*. & victoriæ cognomine inſignis campus, *Winfeldt*; ad oppidulum Hornam, in Weſtfaliâ. Pag. 37. Teutoburgienſis ſaltus.

Et dimenſis principiis trium legionum manus oſtentabant.] Quo argumento ex principiis colligebatur manus trium legionum? Quia quotiens plures legiones vnis caſtris, principia ſuæ cuique legioni deſcripta: in quibus aquila & ſigna. Dixi aliquid ſuprà.

Quot patibula captiuis, quæ ſcrobes.] Obſeruo ſcrobium mentionem aliquotiens in ſuppliciis. ſiue quia ſoliti puniendum in ſcrobe collocare, quo ſecurius ferirent: ſiue, quia depoſituri in eâ * cadauer. Vix enim eſt, vt eiuſmodi damnati, combuſti fuerint, aut iuſta eis facta. Tacitus lib. x v. *Pœna Flauij Veianio Nigro Tribuno mandatur. Is proximo in agro ſcrobem effodi iuſſit: quem Flauius vt humilem & anguſtum increpans, Ne hoc quidem, inquit, ex diſciplinâ.* Philo Iudæus, εἰς Φλάκκον, apparatum ſupplicij eius deſcribens: οἱ δ᾽ ἀπνευστὶ διώκοντες καταλαμβάνουσι, καὶ οἱ μὲν αὐτοῦ ὤρυττον βόθρον, οἱ δὲ πρὸς βίαν εἷλκον ἀφηνιάζοντα καὶ κεκραγότα. id eſt, *Illi (milites) vno ſpiritu perſequentes eum comprehendunt: & pars ſtatim foueam fodiunt, pars per vim clamantem reluctantémq. trahunt.* Mos de foueis non vulgatus. *Tale aliquid è Suetonij Nerone eruas, cap. XLIX.

* De Scrobe, veriſſimè notaſſe me cenſeo, iacta in eam corpora damnatorum. Id, qui tunc mores, pro ignominia. nec enim terrâ corpora condebant, ſed igne abſumebant. Iuuat in arcano ritu Polybius, de Carthaginienſibus ſupplicio affectis: κολοβώσαντες δὲ καὶ συντρίψαντες τὰ σκέλη, ἔτι ζῶντας ἔρριψαν εἴς τινα τάφρον: *Admutilantes eos & crura frangentes, etiam viuos adhuc proiecerunt in quandam ſcrobem.* lib. I. Damnati in ſcrobē iacti.

Neque Imperatorem auguratu & vetuſtiſſimis carimoniis præditum adtrectare feralia debuiſſe.] Non augures ſolùm, ſed Pontifices, &, opinor, omnes ſacerdotes arcebantur à funeſtis. Appâret ex facto Auguſti & Tiberij, qui velo interpoſito, mortuos laudarunt. Pag. 38. Dio L V.

Quondam à L. Domitio aggeratus.] Neronis principis auo. Tacitus, libro IIII. *Poſt exercitu flumen Albim* L. Domitius.

 tranſ-

tranſgreſſus eſt, longiùs penetratâ Germaniâ quàm quiſquam priorum. eaſque ob res inſignia triumphi adeptus eſt. Sueton. Nerone, cap. IIII. *Non minus aurigandi arte in adoleſcentiâ clarus, quàm deinde triumphalibus ornamentis ex Germanico bello.* In alium ſanè Domitium iſta non cadunt. Vides autem ex his ſimilibuſque in Tacito locis, quàm vetus in paluſtribus aggerundæ terræ mos. Quod genus, Pontes, Aggeres, Limites, Kaij dicuntur. Quæ vox poſtrema etiam hodie Batauis familiaris.

Aggeres in paludibus.

Pag. 39. Cæcina Seuerus.

Quadrageſimum id ſtipendium Cæcina parendi aut imperitandi habebat.] Eſt ergo idem ille, de quo lib. III. *Inter quæ Seuerus Cæcina cenſuit, ne quem magiſtratum cui prouincia eueniſſet, uxor comitaretur. multum antè repetito concordem ſibi coniugem, & ſex partus enixam. ſéque, quæ in publicum ſtatueret, domi ſeruauiſſe, cohibita intra Italiam, quamquam ipſe plures per prouincias quadraginta ſtipendia expleniſſet.*

Xenophontæa imitatio.

Apud Romanos inualidi ignes.] Similis prorſus deſcriptio Xenophontæa, in deſperatione pari; περὶ Κύρου ἀναβάσεως γ. ταῦτα ἐννοούμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες, ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἑσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὅπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτῃ τῇ νυκτί. ἀνεπαύοντο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης, καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων, οὓς οὔποτε ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι.

Voces vigilũ.

Interruptæ voces] Quæ, aut quorum? Vigilum. Ita capiendi auctor ipſe Tacitus v. Hiſt. *Vigiles flagitium ſuum ducis dedecore excuſabant, tanquam iuſſi ſilere, ne quietem eius turbarent. Ita intermiſſo ſigno & vocibus, ſe quoque in ſomnum lapſos.* Duo igitur ſollennia Romanis vigilibus; Signum & Voces. Signum, capio Tubam: Voces, iſtas quas interpoſuiſſe videntur munere ſuo functi, ad vigiles alios excitandos. Colligo ex Ambroſio Hexaëm. lib. v. cap. xv. vbi militari more de vigiliis gruum: *Ceteris quieſcentibus, aliæ circumeunt. pòſt vbi vigiliarum tempus fuerit impletum, perfuncta munere, in ſomnum ſe præmiſſo clangore componit, vt excitet dormientem, cui vicem muneris traditura eſt.*

Pag. 40. Portæ caſtrorum.

Quarum decumana maximè petebatur, auerſa hoſti & fugientibus tutior.] De nominibus portarum, quæ in ca-

ſtris

ſtris, facilè rem expedio: non tam facilè de numero. Caſtrorum Rom. plerumque * quadrata forma ex Polybio, Hygino, Vegetio. Ideo videntur portæ fuiſſe quattuor. Ioſephus lib. III. Ἰουδαϊκ. ἁλώσεως clarè: πύλαι δὲ ἐνοικοδομοῦνται τέσσαρες, καθ' ἕκαστον τοῦ περιβόλου κλίμα, id eſt: *Portæ autem caſtris inædificantur quattuor, ad cuiuſque valli partem.* Argumento etiam loci Liuiani, lib. XL. vbi eruptio deſcripta L. Æmilij in Ligures: *Ad quattuor portas exercitum inſtruxit, vt ſigno dato ſimul ex omnibus partibus eruptionem facerent.* nominatque deinceps, Portam extraordinariam, Dextram Principalem, Siniſtram Principalem, Quæſtoriam. Sed ſi hic iuſtus numerus: quid fiet Prætoriæ portæ, quid Decumanæ, & Quintanæ? Æſtuamus. nec ſcio an me emergam. Primum quod ibi in Liuio ſcribitur, *erumpere extraordinariâ portâ iuſſit*, falſum eſt: & emenda, *ordinariâ*. quæ eadem cum Prætoriâ: Liuio hîc ſic dicta, quia legitimum & ordinarium eâ erumpere in hoſtem. Quæſtoriam, cenſeo eandem cum Decumanâ. Quintanam, dico eſſe nullam. Feſtus ſolus eam adſtruit: *Quintana appellabatur porta in caſtris poſt Prætorium, vbi rerum vtenſilium forum fuit.* & ego deſtruo, reponoque, *Quintana appellabatur pars in caſtris*, vel ſimpliciter, *appellabatur in caſtris.* nam portæ nomen additum a Paullo, non à Feſto. Quintanam certe portam non fuiſſe, ſed partem certam caſtrorum vbi res venales, patet clare ex Liuio lib. XLI. *Prætorio deiecto, direptis quæ ibi fuerunt, ad quæſtorium, forum, quintanámque hoſtes peruenerant.* & lege ſequentia, videbis quintanam eſſe in mediis caſtris. Hyginus manuſcriptus, *In quæſtorio maximè legati hoſtium & obſides, & ſi qua præda facta fuerit in quæſtione ponitur. Lateribus eiuſdem tendere debet ad Viam quintanam centuria ſtatorum, vt poſticum prætorij tueantur.* Iſidorus lib. XV. cap. II. *Quintana, pars plateæ quinta eſt, quâ carpentum progredi poteſt.* Via igitur. idémque diſces ex Polybij libro VI. Suetonius in Nerone planè idem adſignificat, cap. XXVI. *Tabernulas etiam effringere & expilare, quintana domi conſtituta, vbi partæ & adlicitationem * diuidendæ prædæ pretium aſſumeretur.* Non aliud ergo quàm via latior, in vſum fori; à metatione agrorum inuento

* Interdum enim trigona, vel rotunda, pro re nata, aut ingenio loci.

Veget. lib. I. cap. XXIII.

Quattuor tantū fuiſſe.

Portā vnam pluribus nominibus dictam.

Prætoria & ordinaria eadem.

Quæſtoria & Decumana eædem.

Quintana, nulla porta.

Correctus Feſtus.

Quintāna via.

* Legerim diuidendæ

 nomine,

Ordo ſitusq. portarum. I. Prætoria

nomine, vt in portâ Decumanâ. Ecce ergo tibi portas quattuor: ſed videamus ordine. Prætoria, ſiue Ordinaria, aduerſa hoſti. Hyginus ille non vulgatus, *Vt regiones caſtris ſubiaceant, porta prætoria ſemper hoſtem ſpectare debet.* Vegetius lib. I. cap. XXIII. *Porta prætoria aut Orientem ſpectat, aut illum locum qui ad hoſtes pertinet; aut ſi iter agitur, illam partem ad quam exercitus eſt iturus, intra quam primæ centuriæ tendunt, & dracones ac ſigna conſtituunt.* Idem & Feſtus. Huic oppoſita ex diametro, Decumana. vel à limite decumano, vel, vt Hygini verba ſunt, *à cohortibus decimis ibi tendentibus Decimana appellata.* Vegetius, *Decumana porta quæ appellatur poſt Prætorium eſt, per quam delinquentes milites educuntur ad pœnam.* Hanc eandem quòd Quæſtoriam appellem, moueor, quia Quæſtorium Prætorio proximè ſubiectum. Vt ergo ab illo, porta antepoſita Prætoria: quídni à Quæſtorio pariter hæc Quæſtoria dicta? Nam Decumanam recto rigore (loquar cum Gromaticis) Quæſtorio cenſeo reſpondiſſe. Ex narratione Liuianâ, lib. X *Ab tergo caſtrorum decumanâ portâ impetus factus. itáque captum Quæſtorium.* Conſidera tu. nam mihi non vacat omnia ἀκριβολογεῖν. Ex his item Hygini verbis, *Quæſtorium dicitur, quòd aliquando Quæſtores ibi pedaturam acceperint: quod eſt ſupra Prætorium, in rigore portæ quæ à cohortibus decimis Decimana eſt appellata.* Et tamen ſi quis miſcere Quæſtoriam cum dextrâ principali mauelit aut ſiniſtrâ: non pertendam ego. Reliquæ ſunt duæ portæ, Principales: quæ limitem quem poſui ſcindunt è tranſuerſo, ſpacio vtrimque pari. Dextra, Prætorij reſpectu. de quâ Liuius lib. XL. *Ad dextram principalem haſtatos legionis primæ inſtruxit.* & lib. IIII. *Fabius Vibulanus coronâ primùm vallum defendit. intentos deinde hoſtes in vallum, egreſſus dextrâ principali cum triariis repentè inuadit.* Siniſtra, de quâ idem ſcriptor: *Tertia legio aduerſus principalem ſiniſtram portam inſtructa eſt.* Vtrique nomen, à principibus qui ibi tendebant. Adi Feſtum, in voce Principalis. Sed & via Principalis * Liuio Hyginóque dicitur in caſtris, à cauſsâ eâdem.

II. Decumana.

III. Dextra principalis.

IV. Siniſtra, principalis.

* Lib. X.

Cæcina proiectus in limine portæ, miſeratione demum, quia per corpus legati eundum erat, clauſit viam.] Habes idem

idem prorſus factum in Plutarchi Pompeio, ſub initium. Vide.

Equos dehinc, orſus à ſuis.] Ferri poteſt intelligíque: præoptem tamen, *à ſuo.* Vt Commentario Cæſaris primo: *Cæſar primùm ſuo, deinde omnium, è conſpectu remotis equis.* Statim etiam, *Hoſtis facile excidium.* ſententia deſiderat, non, *Hoſti*, quod inoleuit. Pag. 41. Tacitus correctus.

Acni Agrippina impoſitum Rheno pontem ſolui prohibuiſſet.] Quâ parte Rheni iſte pons? Ne trahant ad ſe Agrippinenſes: falluntur. apud Treueros fuit. Nam Agrippina diſcedens à marito, tumultu militari, in Treueros iit, vt ſuprà lectum nobis, ibíque manſit. Pons ergo eopſe in loco. Strabo lib. IV. μετὰ δὲ τοὺς Μεδιοματρικοὺς καὶ Τριβόχους παροικοῦσι τὸν Ῥῆνον Τρευάχροι (puto, Τρευηροί) καθ' οὓς πεποίηται τὸ ζεῦγμα ὑπὸ τῶν ῥωμαίων νυνὶ τῶν στρατηγούντων τὸν Γερμανικὸν πόλεμον. Pons in Rheno. Tamen & alij duo Rheni pontes, Bonnæ & Geldubæ; ex Floro.

Sidere æquinoctij, quo maximè tumeſcit Oceanus.] Idem Cæſar ſenſit ſcripsitque nauigatione Britannicâ, in Commentariis ſuis. Et vide Poſſidonij non abhorrentem ab vſu hodierno diſputationem ſuper totâ re, apud Strabonem, libro tertio extremo. quem tamen ipſe haud iuſtè refellit. Pag. 42.

Eadem freto, litori, campis facies.] Ex his pluribúſque locis clarum, non fuiſſe loco litoris olim arenarias illas moles verius quàm montes, quæ Oceanum hodie arcent: ſuccreuítque maiorum æuo illa arenarum vis, ſatione carecis, non ſine monitore deo. Arenarij mōtes ad mare.

Nihil ſtrenuus ab ignauo, ſapiens à prudenti, conſilia à caſu differre.] Clarum eſt ſcribi debere; *ſapiens ab imprudenti.*

Penetratúmque ad amnem Viſurgim, quò Cæſar claſſe contenderat.] Ego verò hîc obhæreo. Suprà ſcriptum: *Reducto ad Amiſiam exercitu, legiones vt aduexerat, reportat.* Si ad Amiſiam Germanicus claſſem conſcendit, Rhenum & Galliam petiturus: quo caſu nunc ad Viſurgim? Tempeſtate, inquies. Benè. ſed quomodo Vitellius, qui & ipſe paullo antè ad Amiſiam, & (ne tempeſtatem iterum ſuſpicêre) terrâ iit, nunc quoque ad Viſurgim? Hæc ſi probè narrantur, Germaniam profectò petiêre: non Galliam repetiêre. aut fallunt me locorum omnes ſitus. Pag. 43. Intricata narratio Taciti. Contra rationem omnem viæ.

* Hærentē hic transfert me vir magnus & è magnis, qui *Viſurgim* prauum gloſſematium cenſet: & ſcripſiſſe Tacitum: *Penetratúmque ad amnem, quo Cæſar.* Aſſentior.

Ipſum & filium eius in ciuitatem Vbiorum perduxerat. Segimeri filium Seſithacum nomine. Strabo lib. VII. ἔτι δ' Σεσίθακος Αἰγιμήρου υἱὸς τῶ Χηρούσκων ἡγεμόνος. Sed corrige in Strabone, Σιγιμήρου. Nam Taciti ſcriptura ad etymon apta eius linguæ.

Pag. 44. *Caſſii Seueri libidine.*] Scribam infrà, ad librum IIII.

Carmina incertis auctoribus vulgata in ſæuitiam ſuperbiámque eius.] Intellegit ea ipſa carmina quæ exſtant Suetonio, cap. LIX.

Cultores Aug. per domos. *Cultores Auguſti, qui per omnes domos in modum collegiorum habebantur.*] Hoc eſt quod Ouidius de pietate ſuâ gloriatur,

Nec pietas ignota mea eſt. videt hoſpita tellus
In noſtrà ſacrum Cæſaris eſſe domo.

Imagines Cæſaris an vendi ius ſit. *Quódque venditis hortis, ſtatuam Auguſti ſimul mancipaſſet.*] Rideamus. & eo magis, quod Iuriſconſultis etiam diſcrimen aliquod repertum hac in re. qui tradunt, * *Non videri contra maieſtatem fieri ob imagines Cæſaris, nondum conſecratas, venditas.* Ergo conſecratas vendi, commiſſum fuit. Iure exagitat purpuratos illos ſtipites Tertullianus: *Publicos æquè deos fœdatis, quos in haſtario vectigales habetis. Si Capitolium, ſi olitorium forum petitur, ſub eâdem voce præconis, ſub eâdem haſtâ, ſub eâdem annotatione Quæſtoris diuinitas addicta conducitur.*

* L. non contrahit. D. Ad L. Iuliam Mai. & l. qui ſtatuas.

Iuramentum per nomen Aug. *Rubrio crimini dabatur violatum periurio nomen Auguſti.*] Vulgatum, vt ſanctiſſimum iuramentum eſſet per nomen & numen Auguſti. Horatius id accidiſſe teſtatur eo etiam viuo:

Præſenti tibi maturos largimur honores,
Iurandáſque tuum per nomen ponimus aras.

Eius religio. Sapiens ille Claudius, *Iuſiurandum neque ſanctius ſibi neque crebrius inſtituit, quàm per Auguſtum.* Ait Sueton. cap. II. Tertullianus: *Maiore formidine & callidiore timiditate Cæſarem obſeruatis, quàm ipſum de Olympo Iouem: citius denique apud vos per omnes deos, quàm per vnum Genium Cæſaris peieratur.* Minutius Felix: *Et eſt eis tutius per Iouis Genium peierare, quàm regis.* Nec mentiuntur duo

tur duo ſanctiſſimi ſcriptores, ex iis quæ legibus firmata vides. De iureiurando, l. XIII. ſub finem. * Lucanus inter vltiones ſanguinis ciuilis hanc poſuit, vt mihi videtur, facunde. * Lib. VII.

—cladis tamen huius habemus
Vindictam, quantam terris dare numina fas eſt.
Bella pares ſuperis facient ciuilia diuos.
Fulminibus Manes radiiſque ornabit & aſtris,
Inq; deum templis iurabit Roma per vmbras.

Formulæ autem iurandi erant, per Genium, per Fortunam, per Salutem Principis.

Quæ vbi innotuere Tiberio, ſcripſit conſulibus.] Errat igitur Dio fine libri LVII. qui ait Tiberium voluiſſe damnari eum qui ſtatuam cum hortis vendidiſſet: ſed obtiſſe pudorem. quia primus a Conſule ſententiam rogatus eſſet. Nam Tiberius, vt vides, non interfuit. Dionis error.

Ludis quos mater ſua in honorem Augusti ſacraſſet.] Credo eos eſſe, qui Palatini poſteà à loco dicti, alij ab Augustalibus. Videnturque non equeſtres aut curules fuiſſe, vt illi, ſed ſcenici. Dio LVI. χωρὶς δὲ τούτων καὶ ἡ Λιουία ἰδίαν δή τινα πανήγυριν αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ παλατίῳ ἐποίησεν, ἣ καὶ δεῦρο ἀεὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀεὶ αὐτοκρατόρων τελεῖται. id eſt, *Præter hæc etiam Liuia proprios quoſdam ludos Augusto per triduū in Palatio fecit. qui ad hoc annum celebrantur ab iis qui rerum potiuntur.* Suetonius Caligulâ: *Cúmque placuiſſet Palatinis ludis ſpectaculo egreſſum meridie aggredi.* Ludi Palatini, cuiuſmodi.

Deorum iniurias dis curæ.] Expreſſit eam ſententiam & Iuriſconſultus l. II. De reb. cred. *Iuriſiurandi contempta religio ſatis deum vltorem habet.*

Granium Marcellum Prætorem Bithyniæ.] De ſcripturâ ambigit ſidus exoriens ſuæ Galliæ Ioſ. Mercerus, nec de nihilo. Prætorem Bithyniæ ait: nónne debuiſſet Proconſulem? Ex re quidem & ex vero. Nam Bithynia, diuiſione Augusti inter eas prouincias quæ Senatui & populo relictæ: id eſt, proconſulares. Dio, & Strabo. Quid dicam? Vulgatam haud tuear, niſi ſi quid poſt Auguſtum in eâ re mutatum, quod obſerues haud ſemel.

Subſcribente Romano Hiſpone.] Cuius declamationum Electa in Senecæ controuerſiis non vno loco.

Pag. 45. *Ex pauperibus diuites, ex contemtis metuendi.*] Videri poſſit à Demoſthene, Philip. I I I I. καὶ γὰρ τούτων μὲν ἐκ πτωχῶν ἔνιοι ταχὺ πλούσιοι γεγόνασι, καὶ ἀδόξων ἔνδοξοι καὶ γνώριμοι.

In ſtatua amputato capite Auguſti, effigiem Tiberij inditam.] Quod nunc crimini datur, id receptum fuiſſe ſuo æuo Plinius indicat: *Surdo*, inquit, *figurarum diſcrimine capita permutantur.* Et Caligula, ſimulacra numinum è totâ Græciâ conquiſiuit, quibus capite dempto ſuum imponeretur. Suetonius. Cur tamen Tiberius ita hîc exarſit? cauſſa aliqua eſt. Nam ſolebant Tyrannos eâ ignominiâ afficere: videbaturque occultè quaſi talem Marcellus damnaſſe Auguſtum. Hieronymus in Prophetam Abacuc, cap. I I I. *Cùm Tyrannus detruncatur, imagines quoque eius deponuntur & ſtatuæ, & vultu tantummodò commutato, ablatóque capite, eius facies qui vicerit ſuperponitur.*

Pœnitentiâ patiens tulit abſolui reum.] Abſoluíne? Abit à Tacito Suetonius. atqui damnatum cum Suetonius ait: *Statuæ quidem Augusti caput demſerat, vt alterius imponeret. acta res eſt in Senatu, & quia ambigebatur, per tormenta quæſita eſt. Damnato reo, paullatim genus calumniæ eò proceſſit*, &c. Ego non concilio: niſi ſi repetundarum damnatus fuit, non maieſtatis. quod tamen omnino Suetonius voluiſſe videtur.

Antonini maior. *Pius Aurelius Senator.*] Fortaſſe hic inter maiores optimi principis Antonini: etſi nulla mentio Capitolino.

Tentantes eadem alios probare cauſſam Senatui iuſſit.] Adi Senecam De beneficiis lib. II. cap. VII.

Pag. 46. *Achaiam ac Macedoniam.*] Achaiam quod ait, capies Achaiæ nomine Græcia dicta. Græciam totam. nec enim aliter tunc appellabant Romani. Scriptor quiſpiam apud Suidam: μόμμιος τὴν κόρινθον εἷλεν αὐτοβοεὶ, περιδίκοσιν π αὐτὸς, καὶ τοῦτο, τοῦ ἑλληνικοῦ. ὅθεν δοκοῦσι καὶ νῦν Ἀχαΐαν ὀνομάζειν τὴν ἑλλάδα ῥωμαῖοι, ἐς τὸ χειρωθὲν ἔθνος ὁ πρῶτος ἦν τότε τῆς ἑλλάδος τὴν ἄλλην μεταβαλόντες τῆς χώρας ἐπωνυμίαν. Pauſanias lib. VII. *Porrò redactâ vniuerſâ Græciâ in prouinciæ formam, mittitur ad eam obtinendam ex vrbe Prætor, quem Achaiæ non Græciæ appellant, quòd ſcilicet Græci ſubacti ſunt, obtinentibus principatum Achæis.*

Leuari proconſulari imperio.] Durius ergo Proconſulare

lare imperium Præſidiali: nec cauſſam ſatis ſcio. Prouinciarum quidem diuiſio a Cæſare Auguſto in ſexto conſulatu facta duplex. Aliæ populo datæ, aliæ Cæſari. In eas quæ populi, propriè dicti Proconſules mittebantur: in Cæſaris, Legati aut Proprætores. qui interdum tamen & Prætores dicti; aut coniunctim Legati proprætores, vt in lapidibus plerumque. Rectorum, & Præſidum nomen generale eſt: etſi Præſes, Præſidialéſque prouincias, de Cæſarianis reperies etiam, ſignificatione arta. Diſcrimen inter Proconſules Legatoſque multum. Primò, quòd ij in populi prouincias miſſi, quæ ferè inermes: hi in Cæſaris, quæ copiis inſtructæ. II. quòd illorum annua tantum adminiſtratio (vnde in Taciti lib. III. Flamen ait, *Quanto facilius ſe abſuturum ad vnius anni proconſulare imperium?* Et Apuleij Florid. II. *Quid nobis cum iſtis proconſulum vicibus? quid cum annis breuibus & feſtinantibus menſibus?* horum longior contractiórve, vt Cæſari viſum. III. Proconſules ſorte miſſi. eóque Suetonius Aug. cap. XLVII. *ceteras prouincias Proconſulibus ſortitò permiſit.* & Tacitus lib III, *eóque etiam Aſiæ ſorte depellendum incuſauit:* at Legati, Cæſaris dilectu, ἀκληρωτεὶ, vt ait Dio. Statius lib. I. Silu.

—cùm tanti lectu rectoris habenas
Gallice fortunâ non admirante ſubiſti.

IIII. Proconſules ſtatim egreſſi vrbe inſignia imperij ſumunt (τὰ τ̃ ἀρχῆς ἐπίσημα, ait Dio) puta lictores, faſces, nec deponunt, niſi ingreſſi iterum vrbem: at Legati, non antequam prouinciam attigerint, & in ipsâ prouinciâ deponunt. V. Proconſules * pacato habitu, & gladio non accincti fuerunt, (ex inſtituto quidem Auguſti, quod tamen poſtea mutauit:) Legati, τὴν στρατιωτικὴν στολὴν, id eſt, paludamentum, geſtarunt, & gladium, vt quibus ius eſſet militis animaduertendi. VI. Proconſules ſex lictoribus faſcibúſque vſi: quinque dumtaxat Legati qui conſulatum nondum geſſiſſent. Dio auctor, LIII. Septimò, Proconſuli tres Legati fuêre: Legato vnus. Dio ibidem. Atque hæc diſcrimina. ſed ex iis nihil eruas, cur prouinciarum Cæſaris conditio (quod tamen hîc ex Tacito clarum) melior penſiórque. Niſi id tamen in bonum prouincialium vertit, quòd vtraque prouincia vni credita

Proconſulare imperium deterius præſidiali.

Qui propriè proconſules & legati.

Diſcrimina inter vtroſq.

Coniungit vtroſque Tacitus lib. II. *Qui ſorte, aut miſſu prouincias tenerent §*

* Statiũ hinc intellege, lib. V. Sil. ad Criſpinum. *Mille vrbes Aſiæ ſortito rexerit anno, Imperium mulcente toga.* per ſortem enim & togã circumſcribit proconſulatum.

Legato. ideoque minus onerum in alendo ipſo & canibus illis qui tribunal lambunt. Clare Tacitus libro v. *Is Macedoniæ tum intentus Achaiam quoque curabat.*

Tradíque Cæſari placuit.] Quod etiam factum. ideóque Strabo, qui vixit medio Tiberij principatu, libro extremo, Achaiam & Macedoniam Cæſarianis prouinciis accenſuit: aliter quàm Dio, qui populi. Sed mutauit iterum Claudius, qui populo reſtituit. Habes in Suetonij cap. xxv. & Dionis LX.

Quod vulgus formidoloſum.] Confirmo ſcrib. *quod in vulgus.* Ita priſci ſcriptores, & ipſe Tacitus, *Multaque in vulgus grata vſurpauit, incedere ſine milite, pedibus intectis, & pari cum Græcis amictu.*

Militibus & centurione, vulnerato Tribuno.] Refer ad cohortem, quæ adſidere ludis ſolita.

Auguſtus populi indulsit ad ludos. *Quia diuus Auguſtus immunes verberum hiſtriones quondam reſponderat.*] Auguſtus ad frangendos rigidos illos animos, non dubie rei ludicræ fautor. Ideo *Coërcitionem in hiſtriones magiſtratibus, omni loco & tempore, lege veteri permiſſam, ademit: præterquàm ludos & ſcenam.* ait Sueton. cap. XLV. Vbi emendo, *ludis & ſcenâ.*

Suetonius correctus. Coërcitio in histriones. veriſſima optimáque ſententia. Mos vetus puniri hiſtriones ab AEdilibus, Prætoribus, Conſulibus, quouis tempore & quouis loco permittebat: artauit Auguſtus, & non niſi per tempus ludorum permiſit, & in loco ipſo

Virgæ. vbi peccarant, id eſt, in ſcenâ. Ademit etiam ius virgarum. Quod tamen redditum eſſe magiſtratibus videtur lege Iuliâ de vi publicâ: non quidem nominatim, ſed prudentum interpretatione. Vide Paulum lib. v. Sentent. tit.

Carcer & exſilium. Lib. IIII. * Lib. XIII. XXVI. Quæ tamen coërcitio relicta ab Auguſto? Exſilium, & carcer. Ideò infrà in Tiberij principatu legis, *Pulſi tum hiſtriones Italiâ*: & * alibi, *in vincla ductos fautores hiſtrionum.* idem ergo iuris in hiſtriones ipſos.

De modo lucaris, & aduerſus laſciuiam fautorum multa decernuntur.]

Lucar quid. Lucar, merces hiſtrionum. à lucis, qui multi circa vrbem, quorum reditus deſtinati ad ludos, Plutarchus in Cauſſis, & Feſtus: ibíque, magni patris

Quis modus lucaris. magna proles. Sed quis olim, quæſo, modus lucaris? omnia enim aut peruadit aut tentat noſtra curioſitas. Vulgaris actoris videntur fuiſſe denarij quinque. Seneca,

Epiſt.

Epiſt. LXXXI. *Ille qui in ſcenâ elatus incedit, & hæc reſupinus dicit*, Imperito Argis, *ſeruus eſt; quinque modios accipit & quinque denarios.* Aut certè ſeptem, vt apud * Lucianum in loco qui re & verbis Senecæ illi par: ἐοικότες μάλιστα τοῖς τραγικοῖς ἐκείνοις ὑποκριταῖς, ὧν ἢν ἀφέλῃς τὰ προσωπεῖα, καὶ τὴν χρυσόπαστον ἐκείνην στολὴν, τὸ καταλειπόμενόν ἐστι γελοῖον ἀνθρώπιον, ἑπτὰ δραχμῶν ἐς τὸν ἀγῶνα μεμισθωμένον. Mutata tamen ſæpius res, cùm vulgus editoreſque multa adderent hiſtrionibus famoſis, præter morem. Ideo Tiberius, *Ludorum ac munerum impenſas corripuit, mercedibus ſcenicorum reciſis.* & M. Antoninus Imp. *Temperauit ſcenicas donationes, iubens vt quinos aureos ſcenici acciperent: ita tamen vt nullus editor decem aureos egrederetur.* magno tamen corruptis moribus incremento, ſi pro quinque denariis ventum ad aureos quinque. Sed Seneca, fortaſſe & Lucianus, de diurnâ mercede agunt: Capitolinus de menſtruâ, aut certè productione tota. Aut denique merces tam ampla ad principes ſcenæ pertinet, non ad pueros hiſtrionum. Quod ait de editore, video labi virum doctum. hoc iubet Imperator, vt nemo editor, id eſt, Prætor aut magiſtratus qui ludos præbet, ſuggerat iis ſupra decem. eſtque quaſi correctio in capite eiuſ e lege. Sed vnde hæc pecunia? ſæpe ab editoribus, ſæpe à fiſco. Ideo Gloſſæ: *Lucar*, μισθὸς ἀπὸ φίσκου. Aliàs, *Lucar*, τὸ θεατρικόν. Plutarchus, τὸ πλέθρον εἰς τὰς θέας.

* In Icaromenippo.

Lucar ſæpe mutatum.

Capitolinus explicatus.

* NOTAVI è Capitolino, quinque aureos ſtatam mercedem fuiſſe ſcenicorum. Adde Scholiaſtem Iuuenalis in illud,

—victori populus quod poſtulat aurum.

Vt in theatro, inquit, *ſolent petere quinque aureos. nam non licebat amplius dare.*

Præmium hiſtrionum.

Ne domos Pantomimorum Senator introiret, ne egredientis in publicum equites Romani cingerent.] Magnum ſtudium, vt video, Romanorum in has nugas hominum, imò furor. Veſtibula eorum, quaſi principum, frequentabantur: adhærebant egreſſibus, non vulgus modò, ſed Eques Senatúſque. Plinius, *Nullius hiſtrionis equorumve trigarij comitatior egreſſus in publico erat: cùm Crinas Maſſilienſis, &c.* Seneca Epiſtolâ XLVII. *Oſtendam nobiliſſimos iuuenes mancipia Pantomimorum.* Idem fine libri

Pag. 47.

Honos in hiſtriones. Deducebant eos.

Lib. XXIX.

libri I. Quæſt. natural. *Stat per ſucceſſores Pyladis & Bathylli domus, harum artium multi diſcipuli ſunt multique doctores. priuatim vrbe totâ ſonat pulpitum: in hoc viri, in hoc femina tripudiant. mares inter ſe vxoréſque contendunt, vter det latus illis.* Dare latus, explico, vter latero ſit illis: vt hîc Tacitus; *Ne egredientes, Equites Rom. cingerent:* vt Martialis,

Eutychus ille tuum, Caſtrice, dulce latus.

Tertullianus correctus. Hanc inſaniam quàm bene notat damnátque ſaniſſimus ſcriptor, Tertullianus! *Etenim ipſi actores* (ait, libello De Spectaculis) *& adminiſtratores ſpectaculorum, quadrigarios, ſcenicos, xyſticos, arenarios illos amentiſſimos, quibus viris animas, feminis aut illis etiam corpora ſua ſubſternunt, propter quos in ea committunt quæ reprehendunt, quàm magnifaciunt? deponunt & diminuunt ignominiâ & capitis minutione.* quem libens adduxi, vt eruam correctione elegantem ſenſum: *quibus viri animas, feminæ autem illis etiam corpora ſua ſubſternunt.* ídque veriſſimum. Vir magnus qui conatus eſt ante me, non attigit. Faber Sem. I. cap. XX.

Aut alibi quàm in theatro ſpectarentur.] Puta, ne domi, ne in hortis.

Spectatores exſilio puniti. *Spectantium immodeſtiam exſilio mulctandi poteſtas prætoribus fieret.*] Etiam vinculis. Infrà, lib. XIII. *Inter Vibullium prætorem & Tribunum Antiſtium ortum certamen, quòd immodeſtos fautores hiſtrionum à Prætore in vincla ductos omitti iuſſiſſet. comprobauere patres, incuſatâ Antiſtij licentiâ.* Ex hoc decreto patrum nata lex, quæ Pandectis inſita, De pœnis, l. XXVIII. *Solent quidam qui vulgo ſe Iuuenes appellant, in quibuſdam ciuitatibus, turbulentibus ſe adclamationibus popularium* (ita vocat locum ipſum, vbi ſpectabat populi plebs) *accommodare. qui ſi amplius nihil admiſerint, fuſtibus caſi dimittuntur, aut etiam ſpectaculis eis interdicitur. quòd ſi correcti in eiſdem deprehenduntur, exſilio puniendi ſunt.* Ait ecce diſertè, Exſilio; vt hîc, noſter.

Templũ Aug. Tarracone. *Templum vt in coloniâ Tarraconenſi ſtrueretur Auguſto.*] Manſit id templum ad æuum Hadriani. In eius vitâ, *Tarracone hiemauit, vbi ſumptu ſuo ædem Auguſti reſtituit.* Quod ſequitur, *Datúmque in omnes prouincias exemplum*, caue acceperis, quaſi litterarum exemplaria diffuſa

diffuſa & transſcripta ad omnes prouincias, cum Vertrano. ſed hoc ait, exemplo Tarraconenſium monitos alios, vt peterent impetrarentq́ue idem.

Centeſimam rerum venalium.] Dico libro II.

Militare ærarium eo ſubſidio niti.] Cuius inuentor Auguſtus. Aerarium militare. Suetonius, cap. XLIX. *Vtq́; perpetuò ac ſine difficultate ſumptus ad tuendos milites proſequendóſque ſuppeteret, ærarium militare cum vectigalibus nouis inſtituit.* Id factum anno DCCLIX. ex Dionis LV. Zonaras Agrippæ Poſtumi damnati bona in ærarium militare relata ait. Propriíque huic ærario Præfecti. Tacitus lib. V. de C. Vitellio. *clauſtra ærarij cui Præfectus erat, & militarem pecuniam rebus nouis obtuliſſe.* Lapis in Samnio,

L. NERATIO. C. F.
VOL. PROCVLO
PRÆF. ÆRARI. MILITARIS.

Imparem oneri remp. niſi viceſimo militiæ anno veterani mitterentur.] Quo enim citius dimittebantur (expleuerant autem vt decimoſexto anno) eo plura & ſtatim repræſentanda præmia. Ideo id indultum, reuocatum.

Actum in Senatu ab Aruntio & Ateio, an ob moderandas Tiberis inundationes.] Tacitus hîc & ſuprà duobus Curatores Tiberis. modò commiſſam eam curam ſcripſit. at Dio auctor quinqueuiros à Tiberio conſtitutos, qui Tiberis inundationes arcerent verterentq́ue. Vide eius verba, lib. LVII. actis anni DCCLXVIII. Cur opus fuerit nouâ electione neſcio: quia præfecerat pridem Auguſtus. Sueton. cap. XXXVII. In monumentis frequenter, CVRATOR. RIPARVM. ET. ALVEI. TIBERIS.

Vt in ſententiam Piſonis concederetur, qui nil mutandum cenſuerat.] Ita omiſſa nunc res. Nerua tamen poſteà, ſiue Traianus, ad arcendos fatales huius fluuij & Foſſa Tiberina. non ſine omine auctus, foſſam duxit. de quâ Plinius ſenſit lib. VIII. Epiſtol. *Tiberis alueum exceſſit, & quamquam foſſâ, quam prouidentiſſimus Imperator fecit, exhauſtus, premit valles, innatat campis, quáque planum ſolum, pro ſolo cernitur.* Legerim, *quáque planum, ſolus pro ſolo cernitur.* Diuinatio in Plinio.

AD LIBRVM II. ANNALIVM.

Pag. 50. Liberi & nepotes Phraatis. lib. XVI. PARTEMQVE *prolis firmandæ amicitiæ miſerat.*] Quattuor filios, ſi Straboni credimus, & eorum vxores duas cum filiis item quattuor miſit Romam. Verba eius ſententiáque, genuina ſunt huic loco. ὁ Φραάτης καλέσας εἰς σύλλογον Τίτιον, τὸν ἐπιστατοῦντα τότε τῆς Συρίας, τέτταρας παῖδας γνησίους ἐνεχείρισεν ὅμηρα αὐτῷ, Σαρασπάδην, καὶ Κεροσπάδην, καὶ Φραάτην, καὶ Βοώνην, καὶ γυναῖκας τούτων δύο, καὶ υἱεῖς τέτταρας, δεδιὼς τὰς στάσεις καὶ τοὺς ἐπιτιθεμένους αὐτῷ.

Correctus Strabo. Tantum in iis emendaueri, Φραάτην καὶ Βονώνην. Fuerunt enim inter obſides, Phraates & Vonones. Vide eundem ſcriptorem, libro VI. Hac ipsâ de re Iuſtinus lib. XLII. *Sed & filij nepoteſque Phraatis obſides Auguſto dati.*

Reges Parthoru, quatenus ad Rom. pertinent. *Poſt finem Phrahatis & ſequentium regum.*] Adeò ergo multi interiecti inter Phraatem, & filium eius hunc Vononem? Ego ſane duos reperio, Phraatem, & Orodem. Sed quia confuſum hoc totum ſtemma, & multa eius in Tacito mentio: ecce tibi in hoc albo Parthorum reges: eos quidem qui innexi rebus Romanis. vlteriora mihi non ſunt curæ.

I. ORODES. Iuſtino, Herodes: Plutarcho, Ὑρώδης. qui vicit Craſſum.
- PACORVS, à P. Ventidio victus cæſúſque. Dio, & alij.
- PHRAATES, Plutarcho Phraortes.

II. PHRAATES. cum quo M. Antonius bellum geſſit. Teridates eum regno pepulit: ſed ipſe breui pulſus, Phraate reſtituto. cui legitimi filij quattuor.
- SARASPADES.
- CEROSPADES.
- PHRAATES.
- VONONES. eius F.
  - MEHERDATES.

Vnus ex concubinâ Romanâ muliere, Thermuſâ, genitus. qui aſtu matris in Parthis remanſit. de quo Ioſeph. lib. XVIII. cap. IIII.
- PHRAATES, nothus.

III. PHRAA-

III. PHRAATES, patris interfector, maritus matris. breui pulſus, facinorum odio, moritur. Idem Ioſephus.

IV. ORODES, Ioſepho, Herodes, neſcio cuius proles. cœtu popularium facto cæſus in ſacrificio vel venatu, ob crudelitatem. Ioſeph.

V. VONONES, de quo hic Tacitus, & loco dicto Ioſephus.

VI. ARTABANVS. non ex rectâ priorum regum ſtirpe, tamen Arſacides & Medorum antea rex, ait Ioſephus. Contra eum rex miſſus à Tiberio Phraates, de quo ſuprà, Vononis frater. ſed in viâ periit. poſteà Teridates (neſcio cuius proles, nepos tamen Phraatis) qui pepulit Artabanum, iterumq. ab eo pulſus. Regnum tenuit ad Claudij principatum.

Duo filij { ORODES, qui Armeniæ rex. Tacit. lib. VI.
DARIVS, qui Vitelliano fœdere cum Artabano, obſes miſſus Romam. Ioſeph. Is eſt quem nominat Sueton. Calig. cap. XIX.

VII GOTARZES. Artabani frater, qui necem ipſi filiiſque maturauit. Tacit. lib. XI.

VIII. * VARDANES. item Artabani frater. pepulit Gotarzem. Tacit. lib. XII. * Imperitante Apollonij tẽpore. Vide Philoſtratum lib. I.

IX GOTARZES, iterum, mortuo fratre. Contra eum ſubmiſſus MEHERDATES, filius Vononis, imperante Claudio. Fruſtra. victor prœlio Gotarzes.

X. VONONES (ignoro ſtirpem) antea Mediæ rex, lectus accitúſque à Parthis, ſed breui & inglorio regno. Tacit. XII. { VOLOGESES.
TIRIDATES, ſub Nerone Armeniæ rex.

XI. VOLOGESES, vel vt Græci, VOLOGÆSVS, Vononis huius F. per tempus Neronis. Vixit ad Veſpaſiani imperium, vt liquet ex Taciti Hiſtor. lib. IIII.

Raro venatu. ſegni equorum curâ.] Quæ tamen vnica ſtudia procerum regiſque. Xenophon lib. VIII. παιδείας. Venationi addicti Parthi.
τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως, ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν οὕσπερ ἀσκεῖν ταῦτα ᾤετο χρῆναι, ταύτην ἡγούμενος καὶ ὅλως ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην. καὶ νῦν δὲ βασιλεύς, καὶ οἱ ἄλλοι περὶ βασιλέα ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν.

Viliſſima

Pag. 51. *Viliſſima utenſilium anulo clauſa.*] Signatorium anulum intellegit, ſiue, vt alij appellant, ſigillaricium, qui habeat χαρακτῆρα. De quo Vopiſcus in Aureliano: *Vxori & filiæ anulum ſigillaricium quaſi priuatus inſtituit.* Moris autem Romani, vt domi ſupellex penuſque omnis eo ſignaretur: nequid negligentiâ aut furto periret. Apud Plautum mater familias,

Anulus ſignatorius.

Eo ſignabant penum & vtenſilia.

Obſignate cellas, referte anulum ad me,
Ego huc tranſeo in proximum ad meam vicinam.

Et alibi ſeruus:

Iſti parcipromi qui ſalinum ſeruis obſignant cum ſale.

Plinius XXXIII. *At nunc cibi quoque & potus anulo vindicantur à rapinâ.* Ab hoc more Martialis lib. IX.

Septem poſt calices Opimiani
Denſo cùm iaceam triente laſſus,
Adfers neſcio quas mihi tabellas,
Et dicis, Modò liberum eſſe iuſſi
Zenam, ſeruulus eſt mihi paternus,
Signa cras melius, Luperce, fiet:
Nunc ſignat meus anulus lagenam.

Et ſimile, quòd mater Ciceronum amphoras vinarias ſignare ſolita etiam inanes. Clemens lib. III. Pædag. feminis Chriſtianis talem anulum dat: δίδωσιν οὖν (ὁ παιδαγωγὸς) αὐταῖς δακτύλιον ἐκ χρυσίου, οὐδὲ τοῦτον εἰς κόσμον, ἀλλ' εἰς τὸ ἀποσημαίνεσθαι τὰ οἴκοι φυλακῆς ἄξια, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς οἰκουρίας. εἰ γὰρ οἱ πάντες ἦσαν πεπαιδαγωγημένοι, οὐδὲν τῶν σφραγίδων ἔδει. ἐπίσης ὄντων δικαίων καὶ οἰκετῶν καὶ δεσποτῶν. ἐπεὶ δὲ ἡ ἀπαιδευσία πολλὴν ἐνδίδωσι ῥοπὴν εἰς ἀδικίαν, σφραγίδων ἐδεήθημεν. id eſt: *Tribuit etiam feminis anulum aureum, non herclè ad ornatum, ſed ad ſignandum ea quæ domi cuſtodienda ſunt, propter curam domeſticam quæ illis incumbit. Si enim omnes à pædagogo rectè inſtituti eſſemus, ſuperuacua eſſent ſignacula, omnibus ex æquo bonis, ſeruis, dominiſque. Sed quoniam aut nulla aut mala inſtitutio cauſſam magnam præbet iniuriæ, opus habuimus ſigillis.* Vbi vides etiam illo æuo morem priſcum.

Claues anulatæ.

Anulos eiuſmodi ſignatorios (ferreos tamen, vt appareat ſeruorum fuiſſe, aut vulgarium militum) complures erutos ipſi vidimus in Batauis, cum adiunctâ claui ad duplicem

cem ſcilicet vſum, ſignandi aperiendique. Eorum hæc forma, magnitudine minimiſſimi digiti.

Plinius Iliacis temporibus ignotum anulorū vſum fuiſſe docet, *quoniam conditas arcis veſtes vaſaque aurea & argentea, & ea colligata nodi non anuli notâ Homerus indicat.* Verſus Homeri, quos reſpexit, ſunt, Odyſſ. θ.

Αὐτὸς νῦν ἴδε πῶμα, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλον,
Μήπις τοι καθ' ὁδὸν δηλήσεται.

Ad hos anulos pertinere velim, Valerii locum lib. VII. cap. vlt. *Inſuperque anulos ſuos ei tradidit: videlicet ne quid ex eâ hereditate, quam non erat aditurus, amitteret. Quos ocyus vir diligens, ſed morientis amici plenum contumeliæ ludibrium, in locellum repoſitos & à præſentibus obſignatos diligentiſſimè, heredibus illius exheres ipſe reddidit.*

Primoque congreſſu fuſus reparat vires.] Fugâ captâ ad montes Mediæ, ait Ioſephus.

Victo Vononi perfugium Armenia fuit.] Primò Seleucia. Vide eumdem Scriptorem libro XVIII.

Ob ſcelus Antonij qui Artauaſden regem Armeniorum.] Verè ſcelus. nec enim cenſori Tacito, ludus & iocus, vt hodie, fallere fidem. Artauaſdes autem Antonium expeditione Parthicâ deſeruiſſe viſus, fallacibus ab eo litteris excitus, in vincla habitus, & in triumpho Alexandriam ductus eſt. Vide Dionem, & Plutarchum.

Occiſo Artaxia per dolum propinquorum, datus à Cæſare Armeniis Tigranes, deductuſque in regnum à Tiberio Nerone.] Ioſephus hunc Artaxiam filium facit Artabazis. ita enim appellat pro Artauaſde, vt alibi etiam Plutarchus. occiſum eum à propinquis non dicit, dicit à Ti- Diſſenſio, in hac hiſtoriâ non imbuſq. ſcriptorum.

berio & Archelao pulſum. Horatius gloriam tribuere Tiberio videtur non pulſi ſolum, ſed etiam occiſi. Ad Itium, *——Claudî virtute Neronis*

Armenius cecidit.

Facit huc Epigramma I. lib. IIII. Florilegij Græci, εἰς εἰκόνας βασιλέων.

Suetonius, *Ducto ad Orientem exercitu regnum Armeniæ Tigrani reſtituit, ac pro Tribunali diadema impoſuit.* Dio hiſtoriã confundit, & Artabazem nominat pro Artaxiâ, Tigranem facit eius fratrem, lib. LIIII. Res autem ita habet. Artauaſdes ſiue Artabazes, duûm filiorum pater, Artaxiæ & Tigranis. ille maior natu. Adi Ioſephum, lib. XV. cap. IIII.

Barbari reges cum ſororibus matrimonio iuncti.

Quamquam ſociatis more externo, in matrimonium regnúmque.] Qui mos etiam Aegyptiis, aliiſque barbaris ad Orientem.

Sed vbi minitari Artabanus.] Qui Orodem ſiue Herodem filium ſuum regem iis dedit, Ioſephus lib. XVIII. cap. IIII. qui etiam hanc rem fuſius exſequitur, paullùm tamen à Tacito diuerſus.

Pag. 51.

Vt effugere agitauerit Vonones, in loco reddemus.] Reddidit, hoc ipſo libro ſub finem.

Quot annos in Germaniâ Germanicus.

Qua ſibi tertium iam annum belligeranti.] Imò plures. Nam continenter in Germanos bellum geſſit, à clade Vari: exceptò anno Conſulatus. Sed Tacitus à poſtremâ eius miſſione annos numerat, quæ fuit exacto conſulatu eius, ſub Auguſti mortem.

Acie & inſtis locis.] Noue dictum, pro æquis locis.

Naues duplici gubernaculo.

Appoſitis vtrimque gubernaculis, conuerſo vt repentè remigio hinc vel illinc appellerent.] Id quidem genus nauigij binis gubernaculis, hodie inuiſum. At noſter iterum deſcribit, lib. III. Hiſtor. vocatque Cameras: *Sic inter vndas voluuntur pari vtrimque prorâ, & mutabili remigio, quando hinc vel illinc appellere indiſcretum & innoxium eſt.* Item De moribus Germanorum: *Forma nauium eo differt, quòd vtrimque prora paratam ſemper appulſui frontem gerit.* Reperio & apud Suidam priſci ſcriptoris verba, neſcio an hanc ipſam rem narrantis: *πλοῖα μονήρη, ἔστιν ἃ δὲ δίκροτα κατεσκεύασαν. τινὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς πρύμνης καὶ ἐκ τῆς πρώρας ἑκατέρωθεν πηδαλίοις ἤσκηντο, ὅπως αὐτοῖς μὴ μεταστρεφόμενοι καὶ ἐπιπλέωσι καὶ ἀναχωρῶσι, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐν τῷ παράπλῳ καὶ ἀπόπλῳ αὐτῶν σφάλλωσιν.*

Accipien-

Accipiendíſque copiis, & transmittendum ad bellum opportuna.] Siqua alia inſula, in hac mundi pilâ. Batauiæ opportunitas.

Tumulum nuper Varianis legionibus structum.] De quo ſuprà lib. I. *Primum extruendo tumulo ceſpitem Cæſar poſuit, gratiſſimo munere in defunctos.* Tumulus ille, non aliud quàm κενοτάφιον fuit. habéſque huius ritus illuſtre apud Xenophontem exemplum, lib. VI. expeditionis Cyri. vbi inane ſepulchrum conſtituitur militibus defunctis, quorum reliquiæ non faciles repertu. ἐνίους δὲ τοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν συνεγκόντες ἔθαψαν, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐδιωάντο κάλλιστα. οὓς δὲ μὴ εὕρισκον, κενοτάφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, καὶ πυρὰν μεγάλην, καὶ στεφάνους ἐπέθεσαν. Et apud Virgilium lib. III. Pag. 53. Cenotaphiũ eiúſq. ritus.

—— manéſque vocabat
Hectoreum ad tumulum, viridi quem ceſpite inanem
Et geminas, cauſſam lacrimis, ſacrauerat aras.

Veterem aram Druſo ſitam diſiecerant.] Druſo mortuo cenotaphium decretum ad Rhenum ipſum. Dio LV. & Suetonius, *Exercitus honorarium ei tumulum excitauit, circa quem ſtato die, quotannis decurreret, & Galliarum ciuitates publicè ſupplicarent.* Neſcio an huic tumulo adiuncta ara: apparet, quia Suetonius ait, ſupplicarent. Volunt id cenotaphium ad * Moguntiacum fuiſſe. repugnat hic locus, qui conſtituit inter Lupiam & Rhenum. Sed & Rauennæ ſepulcrum Druſus habuit, à Claudione eius F, an ab Auguſto ipſo exſtructum? cuius memoria in lapide priſco, ibi: Ara Druſi & cenotaphiũ.

*Idque ex Eutropio ſumſit, lib. VII.

Monumẽtum Druſi Rauẽnæ.

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. CÆS. AVG. GERM. PONT. MAX. TRIB. POT. II. COS. DESIG. III. IMP. III. P. P. DEDIT. OB. MEMORIAM. PATRIS. SVI. DEC. VII. COLLEGII. FABR. M. R. HS. ∞. N. LIBERALITATE. DONAVIT. SVB. HAC. CONDICIONE. VT. QVOTANNIS. ROSAS. AD. MONVMENTVM. EIVS. DEFERANT. ET. IBI. EPVLENTVR. DVMTAXAT. IN. V. ID. IVLIAS. QVOD. SI. NEGLEXERINT. TVNC. AD. VIII. EIVSDEM. COLLEGII. PERTINERE. DEBEBIT. CONDICIONE. SVPRADICTA.

Honoríque patris Princeps ipſe cum legionibus decucurrit.] Antiquiſſimi inuenti Decurſio in funere illuſtrium viro-

Decurſio funebris.

rum. Homerus in funere Patrocli, Virgilius Pallantis deſcripſit.

Ter circum accenſos cincti fulgentibus armis
Decurrêre rogos.

Liuius Pœnis etiam vſitatam oſtendit lib. xxv. in morte Gracchi. *Alij ab Hannibale, & ea vulgarior fama eſt,*in veſtibulo primorum caſtrorum rogum extructum eſſe: armatum exercitum decurriſſe cum tripudiis Hiſpanorum, motibúſque armorum & corporum ſua cuique genti aſſuetis.* Lucanus lib. VIII.

* Legerim, *in veſtibulo primore.*

—— totus vt ignem
Proiectis mærens exercitus ambiat armis.

Statius lib. VI. optimè:

Tunc ſeptem numero turmas (centenus vbique
Surgit eques) verſis ducunt inſignibus ipſi
Graiugenæ reges, luſtrántque, ex more, ſiniſtro
Orbe rogum, & ſtantes inclinant puluere flammas.
Ter curuos egêre ſinus, illiſáque telis
Tela ſonant: quater horrendum pepulêre fragorem
Arma, quater mollem famularũ brachia planctum.

Cuncta inter caſtellum Aliſonem ac Rhenum.] Diſtinguendum videri, *caſtellum, Aliſonem, ac Rhenum*, pronuntiauit Vertranius. & rectè, ad mentem Dionis, lib. LIV. Nam ſcribit à Druſo caſtellum extructum ad Lupiæ & Aliſonis confluuia, aliúdque in Chattis ad ipſum Rhenum. Velleio tamen loci nomen Aliſo eſt: & Ptolemæo ἄλεισον inter Germaniæ vrbes.

Volunt eſſe opidū, quod hodie, Veſalia.

Precatúſque Druſum patrem vt ſe eadem auſum libens placatúſque iuuaret.] Ita eſt. Nam & Druſus claſſe Oceanum tentauit; imò & pugnam nauibus conſeruit in Amaſiâ fluuio, vicítque Bructeros. Strabo lib. VII. Εἰσὶ δὲ μεταξὺ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ πλωτοὶ, ὧν ἐν τῷ Ἀμασίᾳ Δροῦσος Βρουκτέρους κατεναυμάχησε. Sed & Petracha auctor, arcum triumphalem Romæ ſibi viſum Druſo Neroni huic inſcriptum: è quo fracto hos dumtaxat verſus à ſe lectos.

Druſi res in Germaniâ.

—— ad diuortia Rheni
Peruaſi hoſtiles depopulatus agros.
Dum tibi Roma decus æternáque ſudo trophæa,
Iſter pacatus lenior ibit aquis.

Lacus inde & Oceanum vſque ad Amiſiam peruehitur.]

tur.] Lacus nominat ſemper plures, vt lib. 1. ſuprà. *Ipſe impoſitas nauibus quattuor legiones per lacus vexit.* At hodie vnus, quod mare Meridionale appellant. Apparet autem clarè gentes ibi terráſque fuiſſe pluribus lacubus interſtinctas. Vide chorographiam noſtram Batauiæ.

Claſſis Amiſiæ relicta læuo amne: erratúmque in eo quòd non ſubuexit. Tranſpoſuit militem dextras in terras iturum. ita plures dies efficiendis pontibus abſumpti.] Locus mihi ambiguæ ſententiæ & perplexæ. Vidi qui ſic vellet. Claſſem relictam in ripâ citeriore (aſpectu Galliæ dico:) & in hoc culpari Germanicum, quòd non in ripâ vlteriore. Pontibus enim tunc nihil opus fuiſſet, quibus nunc iunxit amnem, & dies plures abſumpſit. Simplex hæc ſententia, fateor, & ex primo verborum aſpectu. At qui ſcrutetur; valdè, vereor, repugnet. Primùm ſi claſſis in citimâ ripâ poſita: quomodò aptè annectitur; militem tranſpoſitum in terras dextras? Sanè eo poſitu, ſi quid ego capio, vti amnis claſſi læuus fuit, ita & terræ trans amnem. Deinde, quis hic (malum) Germanici & Romanorum ſtupor, claſſem nón appellere ad vlteriorem ripam, in flumine iam noto: & vanam illam operam ſumere in exſtruendo ponte? præſertim re nullâ aut hoſte impediente. Tertiò, ſi ea res, cur Pontes multitudinis numero nominat? potuit enim & debuit tranſmitti ponte vno. Cur *Subuehendi* verbo vtitur, cùm verius *Tranſuehendi*? Neſcio an hæc diluent. Mea de Taciti mente mens eſt: Claſſem relictam in vlteriore ripâ fluminis, vti debuit: ſed tamen in imâ, & mari proximâ, quod non debuit. Quomodo igitur tunc, inquies, amnis illi læuus? ex poſiturâ nempe nauium, quas veriſimile eſt quieſcentes eas & in ſtatione habuiſſe. Nempe proras in Oceanum verterunt, tanquam redituræ, nec vltrà ſcilicet progreſſuræ. Pone autem milites in iis & vectores vt ſolet, facie ad proram verſâ: nónne ſic læuus iis amnis, & terræ in quas tranſponuntur dextræ? Peccatum tamen à Germanico, quòd humilibus & humentibus illis locis militem expoſuerit (debuiſſet ſubuehere:) in quibus tranſeundis, opus pontium ſtructurâ. Ad mare enim æſtuaria: non ſic ſuprà.

Flumen Viſurgis interfluebat.] Mutuâ Romanorum Germanorúmque clade nobilis amnis. cui famam præci- Pag. 54.

 puè

Taciti ſcripta ad Viſurgim reperta.

puè Tacitus dedit: & ipſe Tacito (mirum fatum) vitam. Nam quinque hi primores libri inuenti Corbeiæ, quod monaſterium ad Viſurgim eſt. atque illinc depromptum verè hunc theſaurum Quæſtor quidam Pontificius ad magnum Leonem detulit, donatus ab eo aureis quingentis.

Pag. 55. Augurale ſiue Auguraculum in caſtris.

Nocte cœptâ egreſſus Augurali.] Nihil muto. in caſtris Romanis ad dextram Prætorij Auguraculum fuit, vbi duces auſpicarentur & ex pullis auguria captarent. quod Græcis οἰωνιστήριον eſt, Hyginus manuſs. verbis tamen corruptis, *Auguratorium parte dextrâ pratoriatur à principalem agnouimus, vt dixi, ne & augurium rectè capere poteſt. parte lanâ tribunal ſtatuitur, vt augurio accepto inſuper aſcendat & exercitum * felicia hoſpicio alloquatur.* Ita Tacito Auguralis ara commemoratur in caſtris Corbulonis lib. XV. Erudito tamen viro, *egreſſus Auguſtali*, legend. videtur: quia in Quinctiliano ſcriptum libro VIII. *Carmen funebre, propriè Nænia; & tabernaculum ducis, Auguſtale.* Non idem mihi videbatur.

* Lego, *felici auſpicio*

Germani pelliti.

Contectus humeros ferinâ pelle.] Quare ferinâ pelle? vt habitum mentiretur Germani, credo; qui plerumque pelliti. Germani autem multi non in caſtris ſolùm, ſed, vt opinor, inter eius cuſtodes.

Pag. 56. Operari, ad ſacra.

Viditque ſe operatum & ſanguine ſacro reſperſâ prætextâ.] Operandi verbum, ad ſacra. Tibullus, *Tunc pubes operata deo.* Curtius: *Per dies decem Libero patri operatum habuit exercitum.* Reſtitue apud Liuium, lib. X. *Dum hoſtes operati ſuperſtitionibus, concilia ſecreta agunt, Amiternum opidum de Samnitibus vi cepit.* ita meus codex. vulgò, *ſuperati.* Quod ait, reſperſam prætextam: ſcire licet, pontifices, imò ſacerdotes omnes, cùm diis facerent, prætextâ vſos: Germanicus autem Augur. Lampridius in Alexandro, *Accepit prætextam etiam cùm ſacra faceret, ſed loco Pontificis maximi, non Imperatoris.* Appianus ἐμφυλ. α. οὕτως μὲν Ἀσελλίων στρατηγοῦντι καὶ σπένδων, καὶ ἱερὰν καὶ ἐπίχρυσον ἐσθῆτα ὡς ἐν θυσίᾳ περικείμενος, ἀμφὶ δὲ δευτέραν ὥραν ἐσφάζετο ἐν ἀγορᾷ μέσῃ παρὰ ἱεροῖς. Quinctilianus declamat. CCCXL. *Ego vobis allego etiam ipſum illud ſacrum prætextarum, quo ſacerdotes velantur, quo magiſtratus; quo infirmitatem pueritiæ ſacram facimus ac vene-*

Liuius correctus.

Prætextæ vſus in ſacris, ita tamen vt fuerit tantùm ſacerdotum.

nerabilem. Spartianus in Hadriano: *Natali ſuo vltimo cùm Antoninum commendaret, prætexta ſponte delapſa caput ei operuit.* vbi corrigo, *aperuit*: quia ſacrificabant capite velato. Adi & Zoſimum lib. IIII. vbi delata ad Gratianum Chriſtianum Principem prætexta pontificia, & ſpreta. ab hac mente Plinius placari purpurâ deos ſcripſit, reſpiciens ſcilicet ad prætextam libro IX. *Diſtinguit ab equite Curiam, dis aduocatur placandis, omnémque veſtem illuminat.* Spartianus correctus.

Nullâ vulnerum patientiâ, ſine pudore flagitij, ſine curâ ducum, abire, fugere.] Videntur adumbrata è Thucydide, qui Braſidam inducit hortantem ſuos contra Illurios: eóſque iiſdem moribus fingit. lib. IIII. vbi inter cetera: ὅτι γὰρ τάξιν ἔχοντες, αἰσχυνθεῖεν ἂν λιπεῖν τινα χώραν βιαζόμενοι, ἡ τε φυγὴ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτῶν, ἴσην ἔχουσα δόξαν τοῦ καλοῦ, ἀνεξέλεγκτον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἔχει.

Aduerſis diis obiiciant.] Ita correxi: vulgo, *odiis.* Pag. 57.

Octo aquilæ petere ſiluas viſæ aduertere Imperatorem.] Sic lib. IIII. Hiſt. *Aduertit aures Veſpaſianus.* & Liuius lib. I. emendante me, *Aduerteratque ea res etiam Sabinos tanti periculo viri.* Nam hactenus *auerteratque*, ſcriptum reperies ignorantiâ hiſtoricæ dictionis. Ceterùm, illud mirum vnde hîc aquilæ noſtris terris haud temerè viſæ. Ac ſubuereor vt falſa ſpecies obiecta Germanico, aliæque alites fuerint. Pag. 58. Aduertendi verbum, aliâ notione. Liuius emendatus.

Sequerentur Romanas aues.] Aquilas intellegit, quæ à C. Marij æuo propriæ Romanis. Exemplum credo eſſe à Perſis, quibus in militiâ, Aquila præcipuum & regale ſignum. Xenophon de Expeditione Cyri lib. I. ἦν τὸ βασίλειον σημεῖον ὁρᾶν ἔφασαν, ἀετόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ πέλτης, ἐπὶ ξύλου ἀνατεταμένον. Et Pædiâ Cyri, lib. VII. ἦν δὲ αὐτῷ τὸ σημεῖον ἀετὸς χρυσοῦς ἐπὶ δόρατος μακροῦ ἀνατεταμένος. καὶ νῦν δ' ἔτι τοῦτο τὸ σημεῖον τῷ Περσῶν βασιλεῖ διαμένει. id eſt: *Erat autem ei ſignum, aurea aquila in longâ haſtâ ſuſpenſa. & nunc etiam id inſigne Perſarum regibus manet.* Sed diuerſa tamen ea paullum ab aquilâ Romanorum. Nam hæc non aliud, quàm modica ex argento aquila, quæ ſummæ haſtæ inſiſtebat, alis expanſis, pede fulmen aureum tenens. Ita, præter M. Antonij nummos, etiam Dio deſcribit libro XLIII. de prodigiis ante pugnam Mundenſem: Aquilæ Romanæ exemplum à Perſis. Romana aquila qualis.

ſem: οἱ δὲ δὴ ἀετοὶ τῶν στρατοπέδων αὐτοῦ, τάς τε πτέρυγας σείσαντες, καὶ τοὺς κεραυνούς, οὓς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν τινες χρυσοῦς ἔφερον, ἐκβαλόντες, ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν ἄντικρυς ἐνεσκήπτοντο, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπεπέτοντο. id eſt, *Aquilæ legionum eius, alas concutientes, & fulmina, quæ nonnulla earum aurea pedibus tenent, abiicientes, Pompeio exitium palam denunciabant, ipſæque ad Cæſarem quaſi auolabant.*

Non magnū id aquilæ corpus.

Dixi modicam fuiſſe. collige ex his Flori verbis lib. IIII. *Tertiam aquilam ſignifer, priuſquam in manus hoſtium veniret, euulſit, merſamque intra baltei ſui latebras gerens incruentâ palude delituit.* Neque enim baltei latebris tegi potuiſſet aquila admodum magna. Dixi ex argento.

Ex argento olim facta. Poſt aurea.

quia, vt Plinius ait, eo metallo olim omnia ſigna, & in Appiano Aquilas reperio ex argento in caſtris Bruti: tamen aureas poſteà fecit luxus. itaque eas Dio deſcribit lib. XL. ex more ſui ſecli: ὁ γὰρ Ἀετὸς ὀνομαζόμενος, ἔστι δὲ νεὼς μικρός, καὶ ἐν αὐτῷ ἀετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται. καθίσταται ἐν πᾶσι τοῖς στρατοπέδοις. καὶ αὐτὸν εἷς ἀνὴρ ἐπὶ δόρατος μακροῦ, ἐς ὀξὺ τὸν στύρακα ἀπηγμένου ὥστε καὶ ἐς τὸ δάπεδον καταπήγνυσθαι, φέρει. id eſt, *Quod Aquilam dicunt, eſt modicum ſacellum, & in eo aquila aurea. conſtituitúrque in omnibus legionibus. eam vir vnus aliquis haſta oblonga impoſitam portat: cuius haſtæ ima pars acuta eſt vt defigi in ſolum poſſit.*

Aquilæ ſacellum ſiue domūcula in caſtris.

Quod ait ſacellum eſſe, caue cenſeas in haſtâ ipsâ ſimile quidpiam fuiſſe templi (nuda enim aquila fuit, vt docent monumenta & nummi) ſed ad caſtra referendum eſt: in quorum principiis ædicula quædam, ſiue templum, in quo religionis cauſsâ aquilæ & ſigna ſeruabantur. Herodianus lib. IIII. ὡς δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐς τε τὸν νεὼν ἔνθα τὰ σημεῖα καὶ τὰ ἀγάλματα τοῦ στρατοῦ προσκυνεῖται. id eſt, *Poſtquàm in caſtra venit & id ſacellum in quo ſigna & imagines exercitus adorantur.*

Propria legionum numina.] Ita alibi: *Mox conuerſus ad ſigna & bellorum deos.* Dionyſius, de iiſdem: τιμιώτατα γὰρ Ῥωμαίοις ταῦτα ἐπὶ στρατείας, καὶ ὥσπερ ἱδρύματα θεῶν ἱερὰ νομίζονται. Adeò autem ſigna pro diis, vti per ea miles iuraret. Liuius lib. VI. *Obſtringere periurio non ſe ſolùm ſuúmque caput, ſed ſigna militaria & aquilas, ſacramentique religionem.* Tertullianus: *Religio Romanorum tota caſtrenſis ſigna veneratur, ſigna iurat, omnibus diis præponit.*

Aquilæ & ſigna, dij militum.

ponit. Exemplum eius ſacramenti egregium apud Lucanum lib. I. vbi Lælius Cæſari:

Milites per ſigna iurabãt.

——per ſigna decem felicia caſtris,
Pérque tuos iure quecumque ex hoſte triũmphos.

Imò & adorata ea. Diſce e Sozomeno Eccleſ. Hiſt lib. I. cap. I V. vbi de Labaro: Σημεῖον δὲ τοῦτο τιμιώτατον, καθότι ἀεὶ τοῦ βασιλέως ἡγεῖσθαι, καὶ προσκυνεῖσθαι νενόμιστο παρὰ στρατιωτῶν. *Hoc ſignum venerabile maximè: quia & principem antecedere, & adorari etiam à militibus ſolebat.*

Signorũ adoratio.

Repertis cathenis, quas in Romanos vt non dubio euentu portauerant.] Fecit idem M. Antonius apud Florum lib. III. qui *Cretam inuaſit cum ingenti quidem victoria ſpe atque fiduciâ, adeò vt plures cathenas in nauibus quàm arma portaret.* Fecit Flaminius, in Polybio lib. III. qui ſuos ita vanitatis impleuit, *vt plures eſſent qui* ἀλύσεις καὶ πέδας καὶ τὴν τοιαύτην παρασκευὴν, *ferrent, quàm qui arma.* Sed vtriuſque quis exitus? qui nunc Germanorum. Nec aliter ſolet magnus ille deus, qui deiicit quidquid vanè ſe attollit.

Fiducia belli; improſpera.

Miles in loco pralij Tiberium Imp. ſalutauit.] Oportuerat Germanicum ipſum, qui dux & auctor facti. Sed Auguſtus vt auſpicia ſeruauit ſibi; ſic honorem omnem rei à ducibus ſuis legatíſve geſtæ. Nam qui ductu quidem ſuo, alienis tamen auſpiciis vicerat: ne antiquitùs quidem Imp. ſalutabatur, aut triumphabat. Hoc adulans ſuo Principi Horatius voluit:

Imperatoris nomen ad ſolum principẽ.

Apud eum vnũ auſpicia.

Te copias, te conſilium, & tuos
Prabente diuos.

Et ab hac re ſtatim, in trophæi inſcriptione legis, *Exercitum Tiberij Imperatoris ea monumenta conſecrauiſſe*; non, Germanici, qui ducebat.

Dextraxerat tegimen capiti, quò magis adgnoſceretur.] Idem video Cyrum minorem feciſſe in pugnâ illâ ſibi extremâ: cuius cauſſam tamen Xenophon ambiguè refert ad morem Perſarum, qui nudis capitibus pugnam inibant.

Pag. 60.

Nudo capite, in periculo, duces.

Sed æſtate iam adultâ.] Sæpè ita loquitur noſter, imitatione apertâ Salluſtij, quam phraſim operæ eſt ſemel à iuuentute intelligi, ex Seruianis notis, ad illud *Vere nouo. Id eſt, ait, primo menſe Martio. Nam veteres per ſingula*

Adulta æſtas.

Noua.

tempora anni, quæ in tres menſes diuiduntur, obſeruant, vt ſic dicant: Primum menſem, Nouum ver: ſecundum, Adultum: tertium, Præceps. Præceps. *Ita de Hieme, Æſtate, Autumno. ſic ſemper Salluſtius.* Simile, quod Græci annum partiuntur: *ἱσαμένου τοῦ ἔτους, μεσοῦντος, ἢ λήγοντος.*

Effuſa grando.] Sub quam, occultâ cauſsâ, ſemper, vt aiunt, Oceanus intumeſcit.

Auſter, pro quouis alio vento imbrico. *Mare omne in Auſtrum ceſſit.*] Propriéne Auſtrum dicit? an ποιητικῶς, poetarum ex ritu, quemuis ventum? Ambigo ego, ne Notum voluerit intellegi: quia clarè ſubdit, *qui tumidis Germaniæ terris, immenſis nubium tractu validus & rigore vicini Septemtrionis horridior.* Nam certè non Auſter eſt tyrannus, vt ille loquitur, Germaniæ terræ: nec vicinus Septemtrioni, cui rectâ lineâ diſtans & aduerſus. Adde quòd Auſtro turbante, vix eſt vt naues ex orâ Friſiorum in Britanniam rapiantur. quod mox narrat factum. Poſſunt tamen fortaſſe & hæc dilui; & illa non incommodâ interpretatione iuuari.

Poſtquam mutabat æſtus, eôdem, quò ventus ferebat.] Non malè etiam, *eodémque quò ventus*, Liuius lib. XXVI. *Acer etiam Septemtrio ortus inclinatum ſtagnum eôdem quò æſtus ferebat.*

Aluei manantes per latera.] Nec diſpliceret ſcribi, *nantes.*

Pag. 61. *Propinquo loco defoſſam aquilam.*] Malim, *luco.* Hìc autem inuenta aquilarum vna, & ſuprà lib. I. altera. ergo

Flori incogitantia. receptæ nunc omnes, quia tertia ſeruata militis aſtu. Florus tamen ſcripſit, *Signa, & aquilas duas adhuc Barbari poſſident: tertiam ſignifer, &c.* Parum conſideratè. niſi ex Liuij perſonâ & ætate loqui hominem placet.

Non auſum congredi hoſtem.] Legerim hæc & ſequentia, *non auſo c. hoſte, Pulſo, Pauente.*

Pag. 62. *Reductus inde in Hiona miles.*] Vera correctio Beroaldi, *in hiberna miles.* ex Taciti verbis ipſis. Rhenanus, qui, *In hiona*, legit: & ego qui ſeriò olim refelli, digni ambo qui plemur.

Sic Sugambros in deditionem acceptos, ſic Sueuos.] Id accidit Tiberio ipſo duce. Vide Dionem lib. LV. in cuius verbis menda, Cantabríque appellantur in Germaniâ, qui reuerâ Sugambri: vt monui olim Antiquar. lect. lib. I. cap. VI.

cap. VI. Suetonius: *Sueuos & Sugambros dedentes ſe in Galliam traduxit, & in proximis Rheno agris collocauit.* Eutropius lib. VII. *Tiberius* CCCC. M. *captiuorum ex Germaniâ tranſtulit, & ſupra ripam Rheni in Galliâ collocauit.* Iſidorus non obſcurè indicat hosipſos eſſe, qui Burgundiones poſteà appellati, largiter potuerunt. *Burgundiones*, inquit, *quondam à Romanis ſubactâ* interiore Germaniâ per caſtrorum limites poſiti à Tiberio Cæſare, in magnam coolueruntgentem. atq. ita nomen ex locis ſumſerunt, quia crebra per limites habitacula conſtituta, Burgos vulgò vocant. Hi poſteà rebelles effecti Romanis, pluſquam* LXXX. ∞. *armatorum ripas Rheni fluminis inſederunt, & nomen gentis obtinuerunt.* A quo tamen diuerſus it Ammianus, qui originem eorum à Romanis trahit: *Gratanter ratione geminâ Principis accepta ſunt litteræ. primâ, quòd iam inde temporibus priſcis ſobolem ſe eſſe Romanam Burgundij ſciunt: dein quòd ſalinarum, finiúmque cauſsâ Alemanis ſæpe iurgabant.*

Sueui & Sugambri in Galliam.

Qui poſteà Burgundiones dicti.

* Fortè, *vlteriore Germ.*

Diſſentit Marcellinus, Lib. XXVIII.

Adſequi nomen Imperatorium, & deportare lauream poſſet.] Id eſt, triumphare. Triumphantes enim aſcendere Capitolium ſoliti, & laurum quam manu tenebant, quæque in faſcibus lictorum, deponere in gremio Iouis: arbitri ſcilicet victoriæ & auctoris. Statius: Laurea triũphantium in gremio Iouis.

—— Laurúmque ſuperbam
In gremio Iouis exciſis deponere Pœnis. Idem:
—— Et nondum gremio Iouis Indica laurus.

Dixi in faſcibus lictorum: & cum ritum clarè ponit Dio LIIII. de Auguſto: καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνελθὼν, τήν τε δάφνην ἀπὸ τῶν ῥάβδων περιεῖλε, καὶ ἐς τὰ τοῦ Διὸς γόνατα κατέθετο. Sicut & Iulius Obſequens: C. *Antonius cùm in agro Piſtorienſi Catilinam viciſſet, laureatos faſces in prouinciam tulit. Apparuit eum hoſtibus portendiſſe victoriam, cùm ad eos laurum victricem tulerit, quam in Capitolio debuerat deponere.* Rectè ergo in Plinio ſcriptum: *Faſces imperatorum laurus decorat, ex his in gremio Iouis optimi maximi deponitur, quotiens lætitiam noua victoria adtulit.* nec rectè mutauit è libro vetere, vt ait, vir doctus, *exhinc in gremio.* Senecam turpi notâ deformauit quicumque nebulo ignarus huius ritus, Conſolatione ad Elbiam, cap. X. *Scilicet minus beatè viuebat Dictator noſter, qui Samnitum*

Item laurus è faſcibus.

Defenſa Plinij recepta lectio.

tum legatos audiit cùm viliſſimum cibum in foco manu ſuâ verſaret, illâ, quâ tam ſæpe hoſtem percuſſerat, lancémque in Capitolini Iouis gremio repoſuerat: quam Apicius noſtrâ memoriâ vicit, qui &c. & moleſtiam obiecit quærendæ lancis, quam numquam inuenies. Libri aliquot,

Seneca ad eũ morem correctus.

lancéamque. Emendo, *lauréamque*, veriſſimè ad hunc triumphi morem. ſequentia etiam ſcribe, *quàm Apicius noſtrâ memoriâ vixit.* non, *Vicit:* & ſententia omnis clara. Ne hæreas, ſimillimus de hiſdem Fabriciis Panegyriſtæ locus Laudatione Theodoſij: *Curÿ, Coruncanÿ, Fabricÿ, cùm inducia bella ſuſpenderant, inter aratra viuebant: & ne virtus quiete langueſceret, depoſitis in gremio Capitolini Iouis laureis, triumphales viri ruſticabantur.*

Pag. 63.
Stemma huius Libonis obſcurum.

Dum proauum Pompeium, amitam Scriboniam, conſobrinos Caſares.] Ante lucem quærere occepi hoc ſtemma, & vereor vt concubium noctis ſit priuſquam pertingam. Cur Liboni huic proauus Pompeius, ſcio: cur Cæſares conſobrini. In Scriboniâ amitâ hæreo, quæ ex hiſtoriis quidem adſtruitur ſaltem matertera maior. niſi placet amitæ nomine abuſum Tacitum eſſe. Si non eſt: ſequitur vt paternum genus etiam (nam de materno conſtat) huic adoleſcenti è Scriboniis ſit. Et ſuadet herclè nomen: quia Tacito dicitur, Scribonius Libo Druſus. Cenſeo L. Scribonio Liboni, qui conſul cum M. Antonio fuit, fratrem fuiſſe alium Scribonium, cuius nepos iſte. ita, inquam, vt maritus Pompeiæ Scribonius aliquis fuerit. Liquere res niſi ex ſubiectâ geneſi non poteſt.

L. SCRIBONIVS LIBO, qui Conſul cũ Antonio, anno DCCXIX. Vxor incerta. Ex his	SCRIBONIA, quæ nupſit SEX. POMPEIO, filio Magni, per bellum Siculũ. Dio, Appian. Ex his	POMPEIA, quæ deſponſa M. MARCELLO, pignus pacis cũ Triumuiris initæ. ſed non deducta. Nupſit, vt coniicio, pôſt SCRIBONIO LIBONI. ex quîs	L. SCRIBONIVS LIBO. qui conſul initio libri huius. SCRIBONIVS LIBO DRVSVS. de quo hic, qui tantùm Prætor.

SCRIBONIA, eius ſoror, vxor OCT. AVGVSTI. Ex his	IVLIA. cui maritus VIPSANIVS AGRIPPA. Ex his	CAIVS, LVCIVS	Cæſares.
		IVLIA, nupta L. Paullo.	
		AGRIPPINA, nupta Germanico.	

SCRIBONIVS LIBO, de quo nihil legi. { SCRIBONIVS, de quo nihil. { SCRIBONIVS LIBO. quem volo maritum Pompeiæ fuiſſe.

Priores duæ lineæ huius generis veræ, & ex hiſtoriâ Dionis, Appiani, collectæ. Tertia à ſolâ coniecturâ eſt. ſed aliter de amitâ Scriboniâ explicari à me nõ poteſt L. Scribonium Libonem, qui cõſul fuit hoc ipſo anno quo damnatus adoleſcens, non patrem eius fuiſſe ſed fratrem ex narratione Taciti liquet. Patrem enim nuſquam nominat: nominat fratrem. Hunc fuiſſe arbitror à quo Scribonia lex denominata: quem vir * magnus in libello ſingulari ad eam legem imperitè confudit cum iſto qui nunc reus. *Iac. Rævardus ad leg. Scrib.

Amitam Scriboniam.] Digna lectu de totâ re vide apud Senecam epiſtolâ LXXI.

Per Flaccum Veſcularium.] Qui tamen infrà lib. v. eſt Veſcularius Atticus, inſidiarum in Libonem internuncius.

Lecticâ delatus ad fores curiæ.] Quod receptum in ſolis ægris. Nam lecticæ quanquam iam vulgatæ, tamen ſpernebantur adhuc à Curiæ aditu. Suetonius de Tiberio: *Numquam curiam niſi ſolus intrauit: lecticâ quondam introlatus æger, comites à ſe remouit.* Ægri in lecticâ.

Innixúſque fratri.] Puto L. Scribonio Liboni, qui hoc anno conſul.

Et C. Liuius.] Neſcio an, *Cluuius.* Pag. 64.

Quis viam Appiam Brundiſium vſque pecuniâ operiret.] Non temerè de viâ Appiâ conſultauit vanum caput, quia ea inter Romanas vias longiſſima, & quaſi regina, vt ait Statius: Appia regina viarum.

——quà limite noto
Appia longarum teritur regina viarum.

Sed pertinuítne ea Brundiſium vſque? Negat Frontinus de Aquæductibus, qui vltra Capuam non porrigit. *Appia aqua*, inquit, *inducta eſt ab Ap. Claudio Cenſore. qui & viam Appiam à portâ Capenâ vſque ad vrbem Capuam muniendam curauit.* Adfirmat tamen hîc Tacitus, & Strabo, prolixè lib. v. & vi. & Horatius: Diſcidium ſcriptorum in viâ Appiâ.

Brundiſium melius Numici via ducat, an Appi.

aliique. Omnes benè. Nam Appius ipſe non herclè vltra Capuam perduxit, ne potuit quidem, vt fines tunc erant Conciliati omnes.

imperij

imperij Romani. perduxit poſteà ſiue C. Gracchus Tribunus, qui pleraſque vias fecit, refecit: ſiue C. Cæſar, qui curator viæ Appiæ non leuiter in eam impendit: ſiue Auguſtus, de quo inſcriptiones priſcæ, S. P. Q. R. QVOD. VIÆ. MVNITÆ. SVNT. Nam certum aliquid non alij, non ego inueni.

Atroces vel occultas notas.] Quæ ad mortem eorum pertinerent, aut cædem.

S. C. de tormentis ſeruorum.

Vetere Senatuſconſulto quæſtio in caput domini prohibebatur.] Quando & à quo latum id S. C. quæro. Sanè antiquum eſt, & Cicero referre videtur ad morem maiorum potius, quàm ad legem. *Nam cùm more maiorum de ſeruis in dominum ne tormentis quidem quæri liceat: exortus eſt ſeruus, qui quem in eculeo appellare non poſſet, eum accuſet ſolutus.* Idem: *Maiores noſtri in dominum de ſeruo quæri noluerunt, non quia non poſſet verum inueniri, ſed quia videbatur indignum eſſe, & domino morte ipsâ triſtius.* Derogatum ei legi antiquitus, in cauſsâ inceſti. Pro Milone: *De ſeruis nullâ lege quæſtio eſt in dominum, niſi de inceſtu, vt fuit in Clodium.* Iuriſconſulti excipiunt etiam adulterij crimen, fraudati cenſus, & maieſtatis. l. 1. C. de quæſtionibus.

Quando torqueri in dominum ſeruus poſſit.

Callidus & noui iuris repertor Tiberius.] Imò infamia huius inuenti penes Auguſtum: erratque noſter, ſi non errat Dio lib. LV. ὅτι δὲ οὐκ ἐξὸν οὐδ᾽ ἄλλον κατὰ δεσπότου βασανισθῆναι, ἐκέλευσεν ὁσάκις ἂν χρεία τοιούτου τινὸς γένηται, τῷ δημοσίῳ αὐτὸν, ἢ καὶ ἑαυτῷ πιπράσκεσθαι, ὅπως ἀλλότριος τοῦ ἐγκαλουμένου ἀνεξετάζηται, οἱ μὲν ᾐτιῶντο, ὅτι ὁ νόμος τῇ τοῦ δεσπότου μεταλλαγῇ καταλύεσθαι ἔμελλεν.

A Tacito diſcrepat Dio.

Mancipari.

Mancipari ſingulos actori publico iubet.] Mancipari, mancupio tradi: πιπράσκεσθαι, ſiue *vendi*, dixit Dio. Suprà: *Hortiſque venditis ſtatuam Auguſti ſimul mancipaſſet:* Lib. III. *Seruos quoque Silani, vt tormentis interrogarentur, actor publicus mancipio acceperat.* Sed quis publicus actor? non alius, quàm publicus ſiue ſeruus ſiue libertus: proprio tamen munere, qui res rationéſque reipub. adminiſtrabat. Græci διοικητὰς, πραγματευτὰς vertunt. Itaque ferè cum Procuratoribus æquiparantur: ſic tamen vt minus latè vagetur eorum poteſtas. Plinius in laudatione Traiani: *Dicitur actori, atque etiam procuratori*

Actor publicus.

Similis procuratori.

tuo, In ius veni, ſequere ad tribunal. Idem lib. III. epiſtol. ad Caluiſium: *Deinde quod non minus vtile quàm voluptuoſum, poſſe vtramque eâdem operâ, eodem viatico inuiſere, ſub eodem procuratore ac penè iiſdem actoribus habere.* Saluianus Maſſilienſis: *Pauent quippe actores, pauent ſilentiarios, pauent procuratores: prope vt inter iſtos omnes nullorum minus ſerui ſint, quàm dominorum ſuorum.* In marmore priſco:

HERCVLI. DEFENSORI
PRO. ITV. ET. REDITV
D. CLODI. SEPTIMI
ALBINI. CÆSARIS
D. CLODIVS. D. L.
FELIX
ACTOR. CÆS. N. D. D.

id eſt, *Actor Cæſaris noſtri dedicauit.* Sic Actores prædiorum l. XVI. C. De procuratoribus. Actores rerum, l. vlt. De offic. præſid. & in Suetonij Domitiano cap. XI. Actorem ſummarum ritè fortaſſe repoſuit Torrentius. Certè enim pecuniæ recipiendæ & expendendæ præerant. Apuleius lib. II. *Philodeſpotum requirit actorem* (ita è codice ſcripto Giſelini noſtri legimus, cùm malè adhuc *auctorem.*) *eique præcepit, bono cuſtodi redderet ſine morâ præmium.* Vt ergo iſti in priuatâ familiâ; ſic & in rep. Actores. de quibus Plinij locum correctum imputo iuuentuti, lib. VII. Epiſtolâ ad Caninium: *Equidem nihil commodius inuenio, quàm quod ipſe feci. Nam pro quingentis millibus nummûm, quæ in alimenta ingenuorum promiſeram, agrum ex meis longè pluris exactori* (corrigo, inquam, *actori*) *publico mancipaui, eumdem vectigali impoſito recepi, tricena millia annua daturus.* quibus verbis nihil clarius poteſt ad Taciti mentem. Vt enim ibi ager Actori publico mancipatur: ſic hîc ſerui. Vide quæ de reip. ſeruis ſcripſi libro Electorum, cap. XXII. & adde (quod tunc me fugit) de appellatione eorum à magiſtratibus, Varronis inſignem locum, quem ſecius accepit vir doctus: Lib. VII. De linguâ Latinâ: *Nomina habent plerique liberti à municipio manumiſſi: in quo, vt ſocietatum & fanorum ſerui, non ſeruarunt proportionem & rationem. Et Romanorum liberti debuerunt dici, vt à Fauentiâ*

Correctus Plinius.

Serui publici agnominati à magiſtratibus.

uentiâ Fauentinus, à Reate Reatinus, ſic à Româ Romanus; vt nominantur libertini à libertis orti, & è publicis ſeruis populi Romani, qui manumiſſi antequam ſub magiſtratuum nomina, qui eos liberarunt, ſuccedere cœperunt.

Varro explicatus præter mentem viri docti.

Dicit Varro. Serui publici manumiſſi, dicti ſunt liberti populi Romani, vti reapſe erant: manumiſſi quidem, priuſquam ambitioſa hæc conſuetudo inualeſceret nominandi à magiſtratibus. Nam ecce cœperunt à Conſule quopiam aut Prætore, Corneliani dici, Gelliani, Clodiani. Et adde iſtis, quæ notaui ibi. Ille amicus noſter ad ſucceſſiones refert & teſtamenti factionem. Acutè. ſed quò tam acutè?

P. Quirinio propinquo ſuo.] Eſt P. Sulpicius Quirinius, qui Aemiliam Lepidam habuit vxorem. vnde adfinitas. Nam ipſe ignobilis.

Prætura extra ordinem data.] An ſupra numerum eos Prætores adiectos vult? certè enim vnius prætura tantùm vacabat. An potius, in annum proximum deſtinatos eos, extra ſortem aleamque comitiorum?

Pag. 65.

Lib. x. ca xxii.

Tunc Cotta Meſſallinus, ne imago Libonis poſterorum exequias comitaretur, cenſuit.] Cotta hic inter notas & vibices eius ſecli, filius, vt Plinius * ait, Meſſallæ oratoris: patris optimi degener proles. De imaginibus in funere, deque hoc interdicto, non repeto ea quæ ſcripſi in Electis cap. XXIX. Sic Bruti & Caſſij imagines abolitæ, infrà lib. III. *Viginti clariſſimarum familiarum imagines antelatæ ſunt, Manlij, Quinctij, aliáque eiuſdem nobilitatis nomina: ſed præfulgebant Caſſius atque Brutus hoc ipſo, quòd effigies eorum non viſebantur.*

Aſinii plures prænominibus diuerſi.

L. P. & Gallus Aſinius]. Vereor vt elapſum exſcriptori ſit aliquod nomen. Diuinabam olim, *L. Pætus, Gallus Aſinius.* Pætos ſanè illo æuo in Senatu fuiſſe, docet liber XV. vbi Cæſonius Pætus. Quid ſi etiam, *L. P. & Gallus Aſinij?* vt prænominibus diſtinguat plures eius gentis. Nam Aſinij aliquot Senatores, imò conſulares, vti infrà dicam.

Mathematici quando & quotiens pulſi.

Facta & de Mathematicis Magíſque Italiâ pellendis Senatuſconſulta.] Imò repetita potius. Nam veteri lege edictoque, pridem amota è rep. illa peſtis. Anno vrbis DCXIIII. *M. Popillio Lænate, Cn. Calpurnio Coſſ. C. Cornelius Hiſpallus Prætor edicto Chaldæos intra decimum diem*

diem abire ex vrbe atque Italiâ iuſſit: leuibus atque ineptis ingeniis, fallaci ſiderum interpretatione, quaſtuoſam mendaciis ſuis caliginem iniicientes. ait Valerius libro primo. Anno DCCXXI. M. Agrippa Aedilis τοὺς ἀστρολόγους καὶ τοὺς γόητας ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασεν. auctor Dio XLIX. in extremo. Iterùm anno DCCLXI. ab Auguſto interdictum ſeuerè omni vaticinio ac prædictione, notat idem Græcus lib. LVI. Sed ſeriò in primis & cum curâ ea res habita, hoc anno. Senatuſconſulti, quod factum, formam & verba certò repperi in * Fragmentis Iuriſconſultorum, quæ dedit nuper doctiſſimus P. Pythoeus. Ait ibi Vlpianus, lib. VII. de offic. Proconſ. *Praterea interdicta eſt* (ita legit Pythoeus) *Mathematicorum callidâ impoſturâ & obſtinacitate perſuaſio. Nec hodie primùm interdici eis placuit, ſed vetus hac probibitio eſt. Denique exſtat S. C. Pomponio & Rufo Coſſ. factum, quo cauetur, vt Mathematicis, Chaldæis, ariolis, & ceteris qui ſimilem in certum fecerunt* (Pythoeus, *ſimilem artem*, ego legerim, *ſimilem ceſtum*, ſiue *quaſtum*) *aquâ & igni interdicatur, omniáque bona eorum publicentur: & ſic * eternus gentium qui ſi id fecerit in eum animaduertatur.* Dico Domitium intellegere Sc. hoc ipſum. At enim ille refert ad Pomponium & Rufum Coſs. hoc autém anno Taurus, & Libo Coſſ. fuerunt. Non hoc nouum, vt inter ſcriptores anni vnius diſcrimen ſit. Cælius enim Rufus, & L. Pomponius, conſules fuerunt ſequenti hunc anno. Addit Vlpianus alia, quæ ad cognitionem iſtam: *Sapiſſimè denique interdictum eſt ferè ab omnibus principibus, ne quis omnino huiuſmodi ineptiis ſe immiſceret: & variè puniti ſunt hi qui id exercuerunt, pro menſurâ ſcilicet * & conſultationis* (legerim, *ſceleris & conſultationis*, vel inductâ copulâ, *ſcilicet conſultationis*.) *Nam qui de Principis ſalute, capite puniti ſunt, vel quâ aliâ grauiore pœnâ adfecti.* Non omittam oraculum noſtri vatis, de his vanis vatibus: *Mathematici genus hominum potentibus infidum, ſperantibus fallax: quod in ciuitate noſtrâ & vetabitur ſemper, & retinebitur.*

Verba propemodum eruta huius Senatuſconſulti.

*Libro cui titulus: Moſaicarum legum & Romanar. collatio tit. XV Correctus Vlpianus.

De tempore Senatuſconſulti diſſenſio.

Vlpianus iterum emendatus.

Saxo deiectus eſt.] Tarpeio. ita dicebant, ſine aliâ additione. Plautus:

Saxum Tarpeium.

> *Qui in amore*, (malim, *amorem*) *pracipitauit, peius periit, quàm ſi ſaxo ſaliat.*

Lucretius, —*ſceleriſque luela*
Carcer, & horribilis de ſaxo iactus deorſum.

Animaduerſiones extra vrbem.

Extra portam Eſquilinam.] Supplicia pleraque apud Romanos ſumi ſolita extra portas. credo, ne frequenti ſanguine & cæde, contaminari oculi ciuium, aut delibari videretur libertas. Plautus,

—credo ego iſtoc exemplo tibi
Eſſe eundum actutùm extra portam, diſpeſſis manibus
Patibulum quom habebis.

Carnificis domus extra vrbem.

Itaque & carnifex domicilium habuit extra vrbem. Cicero, pro Rabirio perduellionis reo: *Sed moreretur prius acerbiſſimâ morte millies Gracchus, quàm in eius concione carnifex conſiſteret. quem non modò foro, ſed etiam cœlo hoc ac ſpiritu Cenſoria leges, atque vrbis domicilio carere voluerunt.* Ideò Plautus,

Plautus explicatus.

—extra portam Metiam currendum eſt priùs;
Lanios inde accerſam duo cum tintinnabulis.

intellegit enim carnifices, quorum extra eam portam domus, ad ſolemnem ſuppliciis locum. Imò & Coriarij ac Viſpelliones vrbe ſubmoti, à pari cauſsâ. Morticina enim tractant. Artemidorus lib. I. cap. LIII. τὸ δὲ βυρσοδέψειν, πᾶσι πονηρὸν· νεκρῶν γὰρ ἅπτεται σωμάτων ὁ βυρσοδέψης, καὶ τῆς πόλεως ἀπῴκισται. *Coriariam exercere, malum omnibus. Corpora enim mortua attrectat cerdo, ideóque ab vrbe ſecluditur.*

Coriarij extra vrbem.

Sed quid eſt quod Tacitus hîc diſertè nominat Eſquilinam? non temerarium eſt. nec facilè reperies, vt ego cenſeo, vbi ſupplicij res, nominari portam aliam: niſi tamen Metiam, vt iterum apud Plautum:

Porta Eſquilina ſuppliciorum fuit.

Illum edepol videre ardentem te extra portã Metiam,
Credo ecaſtor velle.

Metia, eadem cum illâ.

Sed profectò quæ Metia Plauto, eadem eſt cum Eſquilinâ. argumento loci de ſuppliciis, tum numeri ſituſque portarum vrbis. Idque ante me cenſuiſſe audio Octauium Pantagathum, virum magnum, altum, & qui eſſe doctus eligeret quàm videri. Non, inquam, reperies aliam nominatam ab iſtis, niſi fortè Collinam in Veſtalium morte. quod aliud à ſupplicio vulgato. Facit ad portam Eſquilinam, quod Suetonius in Claudio ſcripſit: *Ciuitatem Romanam vſurpantes in campo Eſquilino ſecuri percuſſit.* Quod Horatius, anus illas lapidatas in Eſquiliis abiicit:

Vos

Vt turba vicatim hinc & hinc ſaxis petens
Contundet obſcenas anus.
Poſt inſepulta membra different lupi,
Et Eſquilinæ alites.

Itaque & Puticuli ibi, quò vilium damnatorúmque hominum cadauera proiiciebantur. Varro, Feſtus, aliique. Ibidem locum fuiſſe, qui Seſtertius diceretur, infrà docebo. Puticuli.

Cùm claſſicum canere iuſſiſſent.] Non cuilibet è plebe doctorum notus mos. Cùm ciui rei capitalis dies dicta eſſet, claſſicum in celeberrimis vrbis locis canebat, & poſtremò ante ianuam damnati. Plutarchus in Gracchis: καίτοι πάτριον ὂν ἡμῖν, εἴ τις ἔχοι δίκην θανατικὴν μὴ ὑπακούει, τούτου πρὸς τὰς θύρας ἕωθεν ἐλθόντα σαλπιγκτὴν ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ μὴ πρότερον ἐπιφέρειν ψῆφον αὐτοῦ τοὺς δικαστάς. Seneca lib. I. de Ira: *Itaque etſi peruerſa induenda magiſtratui veſtis, & conuocanda claſſico concio eſt, procedam in tribunal non furens nec infeſtus, ſed vultu lenis, & illa ſolemnia verba graui magis quàm rabidâ voce concipiam.* In Commentario M. Sergij apud Varronem, lib. v. de L. L. *Quo die comitia erunt, in arce claſſicum canat, endo* (ſic emendo) *circúmque mœros, & ante priuati huiuſce T. Quinctij Trogi ſcelerosi hominis hoſticum* (leg. eſt, *hoſtium*) *canat, & vt in campo cum primo luci adſit.* Seneca iterum huc reſpexit Epiſt. x v I I. *Cùm claſſicum cecinit, ſcit non ſe peti: cùm aliqua conclamatio eſt, quomodo exeat, non quid efferat, quærit.* Puto & Lucilius, hoc verſu trochaico: Claſſicum canebat in morte ciuium. Varro correctus.

Rauco concionem ſonitu & curuis cogant cornibus.

Nec Romæ ſolùm & inter ciues ſeruatus ille mos: ſed etiam in prouinciis, niſi fallunt me Declamatores (& hercle vereor vt animi ingeniíque cauſsâ fallant) apud Senecam patrem libro IX. Controu. II. de Flaminio qui inter cœnam noxium puniuit. Capito: *Fit à præcone ſilentium: adhibentur deinde legitima verba: canitur ex alterâ parte claſſicum.* Caſſius Seuerus: *Si tribunal conſcenderit conuiuiali veſte: ſi cùm claſſicum canere debeat, ſymphoniam canere iuſſerit.* In prouinciis ſeruatus ille mos.

More priſco aduertêre.] Supplicium priſci moris quale, pete à me in lib. x v.

Ne vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fierent.] Vide luxum eius æui; & gratulare ſæculo noſtro. Dio paullo communiùs id concipit: quaſi interdicta omnia vaſa auri, niſi quæ ad ſacra.

Pollux, l. VII. cap. XVII. De byſſo, &. ſerico.

Byſſinas veſtes in AEgypto repertas tempore Semiramidis vult Clemens Strom. I.

Iſidori & Othonis error.

Bombyx quo modo ad Italos peruenerit.

Serica veſtis parum propriè nominata inferiore æuo.

Ne veſtis ſerica viros fœdaret.]. Nolim erres. diſtincta genera veſtium olim. Byſſina, Bombycina, Serica. Byſſina, è lino: Bombycina, è verme: Serica, ex arborum lanâ confectæ. Bombycina eadem eſt cum Ceâ ſiue Coâ (nihil enim intereſt) manetque hodiè: reliquarum nihil ſupereſt præter nomen. Byſſum cum Serico, imperitè confundit Philoſtratus lib. II. & vult ex arbore Indicâ naſci, quæ altitudine quidem populos æquet, foliis ſalici non abſimilis. Sericum debuiſſet dicere. Nam Byſſus è terrâ gignitur vt linum, circa Elidem præcipuè, Achaiæ vrbem. Eâdem imperitiâ Bombycinam, Sericam facit Iſidorus lib. XIX. Si tamen imperitia eſt, & non recepta opinio inferioris æui. Nam & Zonaras in Iuſtiniani vitâ ſcribit *illis temporibus telam ſericam à Romanis* (id eſt, Græcis Byzantinis) *texi cœptam, cum anteà à Perſicis mercatoribus tantùm importaretur; nec Romani ſcirent fila illa eſſe vermium.* Et addit, duos monachos oua illa vermium ex Indiâ attuliſſe, & mori foliis aluiſſe, & inde ſericum confeciſſe. Otho item Friſingenſis in hiſtoriâ Friderici lib. I. ait Rogericum Siculum expugnatis in Græciâ Athenis, Corintho, Thebis, opifices qui ſericos pannos texebant deduxiſſe captiuos, & in Siciliæ vrbe Palermo collocaſſe. Inde factum vt quam textrinam prius ſoli Græci inter Chriſtianos habuerint, cum Romanis communicata ſit ingeniis. Nec abhorrent ab hac ſententiâ Pauſanias, Pollux, Seruius. At magis veteres diſcriminant clarè: & lanam arborum eſſe Sericum volunt, apud Seres Indos. Virgil.

Velleráque vt foliis depectant tenuia Seres.

Veſtes è ſerico pellucidæ.

Plinius: *Seres lanicio ſiluarum nobiles; perfuſam aquâ depectentes frondium canitiem.* Seneca poeta: *Quæ fila ramis vltimi Seres legunt.* Marcellinus lib. XXIII. *Apud Seras ſublucida ſilua, in quibus arborum fœtus aquarum aſperginibus crebris velut quædam vellera mollientes, ex lanugine & liquore mixtam ſubtilitatem tenerrimam pectunt, nentéſque ſubtemine conficiunt ſericum.* De his Seneca, lib. VII. De beneficiis: *Video ſericas veſtes, ſi veſtes*

vocandæ ſunt, in quibus nihil eſt quo defendi corpus, aut denique pudor poſſit. quibus ſumptis, mulier parum liquidò nudam ſe non eſſe iurabit. Hæc ingenti ſummâ ab ignotis etiam ad commercium gentibus accerſuntur, vt matronæ noſtræ ne adulteris quidem plus ſui in cubiculo, quàm in publico oſtendant. Pellucebant enim tenerrimâ, vt Ammianus loquitur, ſubtilitate, ideoque quoties pellucidam veſtem, pellucentem togam, taliaque legis; capito de Sericâ, aut Coâ. Iuuenalis:

Acer & indomitus libertatíſque magiſter
Cretice pelluces.

ceperim de Sericâ. Tibullus, de bombycinâ:

Illa gerat tenues veſtes, quas fœmina Coa
Texuit, auratas diſpoſuitque vias.

Item è bombyce.

& Horatius: *Altera nil obſtat Cois tibi.* Serica quando venerint in vſum, planiſſimè non ſcio. ſuſpicor Iulij Cæſaris æuo, (nam antè non inuenio) qui etiam ludis theatrum totum velis contexit ſericis: vt ex quorundam fide Dio refert lib. XLIII. Eam veſtem etiam Medicam dictam, ſcriptum reliquit Procopius. Genera eius facta poſteà Holoſerica, Subſerica. vſuſque primus Holoſericâ, Eligabalus. de quo adi ſcriptores hiſtoriæ Auguſtæ.

Quando Serica Romæ.

Medica veſtis, de quâ vide Procop. lib. II. de bello Vandalico.

Aliam apud Scipiones pecuniam.] Largâ ſignificatione pecuniam dixit, vt lex X. viralis, & Iuriſconſulti.

Vt locis, ordinibus, dignationibus antiſtent, taléſque ad requiem animi aut ſalubritatem corporũ parentur.] Quid eſt illud, *tales*? Cenſeo reſcribendum, *dignationibus antiſtent, aliíſque, quæ ad requiem.* Ideò (inquit bonus patronus luxuriæ) repertum diſcernere cenſum Senatorum equitumque à plebe: non ſolùm vt loco, ordine, dignitate, præmineant, ſed etiam ſupellectile, veſte, aliiſque quæ animo aut corpori cara. Potes etiam legere, *& aliis quæ ad.* minúſque recedes à ſcripturâ.

Confeſſio vitiorum.] Poſſit legi, *conſenſio*

Miſſus eſt Prætor, qui domi interrogaret.] Quod in egregiis perſonis obſeruari Paulus iubet, l. XV. De iureiurando: *Ad egregias perſonas, eóſque qui valetudine impediuntur, domum mitti oportet ad iurandum.* Pag. 66.

Cenſuit in quinquennium magiſtratuum comitia habenda.] Non à ſe id inuênit Gallus, ſed imitari decretum Pag. 67.

Lib. II. ἐμφυλ.

C. Cæſaris voluit, de quo Appianus, in perſonâ M. Antonij: ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ μὲν ἤρξαμεν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. οἱ δ' ἔτι ἄρχομεν, αἱρεθέντες πρὸς ἐκείνου γενόμενοι, οἱ δὲ ἐς τὸ μέλλον ἄρχειν κεχειροτονήμεθα, ἐς γὰρ πενταετὲς, ὡς ἴστε, καὶ τὰ ἀστικὰ ἡμῖν καὶ τὰ ἐτήσια, καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας διετάξατο. De quo etiam Suetonius ſentit cap. LXXVI. in Iulio: *Magiſtratus in plures annos ordinauit.*

Legati exercituum.

Vtq́; legionum legati, qui ante præturam eâ militiâ fungebantur.] In exercitu duplices legati, Conſulares & Prætorij. Conſularis toti exercitui plerumque: Prætorius legioni vni præſidebat. At interdum à Cæſare etiam non prætorij præponebantur. ad quos pertinere hoc conſilium Gallus voluit. Sed quod ſequitur, *in annos ſingulos nominaret*, nónne potius ſcribi eſt, *in annos quinos*? Et mihi ex prioribus ſequentibuſque ſic videtur. Refero hoc autem ad candidatos Præturæ; quod numerus facilè indicat.

Quaſi augeretur poteſtas eius.] In Medicæo, *auretur*, legitur voce admutilatâ. Illa vera lectio. Augebatur enim poteſtas, cùm in eius manum comitia darentur.

Ortalus cognomen Hortenſiorum.

Preces M. Hortali nobilis iuuenis.] Ortalus ſcribitur in Suetonio: *Pleroſque modeſtiâ & pudore deterruit, in quibus Ortalum Q. Hortenſij oratoris nepotem, qui permodicâ re familiari, auctore Auguſto, quattuor liberos tulerat.* Ortalus igitur Hortenſiæ gentis cognomen. Cicero ad Atticum, lib. IV. *Ortalus in eâ cauſâ fuit, cuiuſmodi ſolet.* Infanda quædam de hoc ipſo, niſi fallor, Hortenſio Valerius Maximus narrat lib. III. *Iam Q. quidem Hortenſij, qui in maximo & ingenuorum ciuium & ampliſſimorum prouentu; ſummum auctoritatis atque eloquentiæ gradum obtinuit, Nepos Hortenſius Corbio omnibus ſcortis abiectiorem & obſceniorem vitam exegit: ad vltimúmque lingua eius tam libidini cunctorum inter lupanaria proſtitit, quàm aui pro ſalute ciuium in foro excubuerat.* ſed vocat Corbionem. An ne igitur ſcrib. *Hortalus Corbio?* an corrupta ea vox, ſubſtituendúmque, *Ortalus*? alterum certè horum. Principio etiam Valerianæ narrationis emendo, *in maximo & ingeniorum, & ciuium ampliſſimorum prouentu.* Facio iudicem noſtrum Pighium, cui ſcriptor hic non medicinam debet, ſed vitam. Sed hic Or-

Mala proles boni patris Ortalus.

Diuinatio in Valerio Max.

talus Hortenſij nepos, nunquid ex filio? Appâret. nam & Valerius diſertè Hortenſium eum appellat. Attamen filius magni illius Oratoris, bello ciuili Brutiano periit, præmaturè. Velleius: *Eadem Lucullum Hortenſiúmque eminentiſſimorum virorum filios fortuna abſtulit.* Sed debuit ſcilicet iam tunc prolem ſcuiſſe, & reliquiſſe in vrbe. Catulli Elegia quæ ad Ortalum eſt: cenſeo eam eſſe ad huius auum.

Ortalus Hortenſij nepos.

En ſtirps & progenies tot Conſulum, tot Dictatorum.] Vaniloqua hominis oratio & falſa. vbi enim iſti tot Conſules, tot Dictatores? Certè ego in Hortenſiâ gente vnum Dictatorem reperio, & Conſulem vnum. Dictatorem anno vrbis CDLXVII. ſeceſſione plebis. Conſulem, Q. Hortenſium, huius auum. Sed intellegit fortaſſe maiores ſuos etiam ex gente maternâ.

Pag. 68.

Eandem vim in me tranſmittere.] Priſca ſcriptura, *in me tranſmerei.* ex quo Beatus, *tranſumere.* Legebam, *eâdem, inuidiam in me tranſmittere.* vel, *eâdem, inuidia me tranſdere.* Tranſdere plerumque libris ſcriptis, pro Tradere. Eâdem, notum ex Plauto. Nec diſſidet à vero poſterior diuinatio.

Pag. 69.

Vectúſque Coram Etruriæ promontorium.] Apud Dionem leges, in Galliam profectum eum. Sed Coræ nomen ego apud Geographos in hoc tractu non reperio: reperio Coſæ. quod Etruriæ opidum fuit in ſublimi colle ad mare, cum ſubiecto ſinu. Strabo lib. v. μετὰ δὲ Ποπλώνιον Κόσσα πόλις μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης. ἔστι δὲ ἐν κόλπῳ βουνὸς ὑψηλός. Vicinum id portui Herculis Sex. Rutilius in Itinerario locat: *Et deſolata mœnia fœda Coſa.* Seruius de eodem: *Coſa ciuitas Thuſciæ, quæ numero ſingulari etiam ſecundum Salluſtium dicitur.* Nominat & Plinius lib. II. Itaque qui me audiet, *Coſam* hîc reſtituet.

Coſa Etruriæ.

Vine militum ſeruum ſuum coërceret.] Rectum eſt. Etſi enim Clemens hic ſeruus Agrippæ olim: tamen nunc Tiberij, ad quem ſcilicet vniuerſa Agrippæ hereditas venerat.

Pag. 70.

Sacrarium genti Iuliæ, effigiéſq. diuo Auguſto apud Bouillas dicantur.] Addito etiam ludicro Circenſi. quod docent Cornelij verba, lib. XV. *Ludicrum Circenſe, vt Iuliæ genti apud Bouillas, ita Claudiæ Domitiæque apud Antium*

Templum Iuliũ apud Bouillas & ludi.

tium ederetur. At de Sacrario, exemplum imitatus in gente Flauiâ Domitianus. Statius v. Siluar.

—— æterna modò qui ſacraria genti
Condidit, ínque alio poſuit ſua ſidera cælo.

Triumphauit de Cheruſcis, Cattiſque, & Angriuariis.] Plures gentes in hoc triumpho Strabo nominat, ſed verbis corruptis: de quibus videro in Germaniâ Taciti.

Pag. 71. *Currus quinque liberis onuſtus.*] Ex triumphantium ritu, qui pueros minores in curru, grandiores interdum equis triumphalibus imponebant. Cicero, pro Murenâ, Plutarch. Suetonius, alij.

Suet. in Cal. cap. 11. *Rex Archelaus quinquageſimum annum Cappadociâ potiebatur.*] Iuſta putatio. Cepit enim regnum ab Antonio, anno vrbis DCCXVIII. Conſule Dionem lib. XLIX.

Regnum eius in prouinciã redactum eſt.] Non nunc quidem, ſed paullò pòſt à Germanico miſſo ad res Orientis. Infrà: *At Cappadoces in formam prouinciæ redacti, Q. Veranium legatum accepêre.* Strabo, lib. XII. τῆς δὲ μεγάλης Καππαδοκίας νυνὶ μὲν οὐκ ἴσμεν πω τὴν διάταξιν. τελευτήσαντος γὰρ τὸν βίον Ἀρχελάου τοῦ βασιλεύσαντος ἔγνω Καῖσαρ τε καὶ ἡ σύγκλητος ἐπαρχίαν εἶναι Ῥωμαίων αὐτήν. Regnum autem Cappadociæ à Tiberio primùm in prouinciam redactum, conſenſu traditum eſt. Appianum quis hîc audiet,

Appiani palam error. qui refert ad Auguſtum? Verba eius in Mithridatico: Ἀριοβαρζάνης μὲν οὖν τὴν βασιλείαν ὅλην τῷ παιδὶ ἐνεχείρισε. καὶ πολλαὶ μεταβολαὶ μέχρι Καίσαρος ἐγένοντο τοῦ Σεβαστοῦ. ἐφ' οὗ καθάπερ τὰ λοιπὰ, καὶ ἥδε ἡ βασιλεία περιῆλθεν ἐς στρατηγίαν. *Ariobarzanes regnum filio tradidit: variaque mutationes interuenerunt ad Cæſarem vſque Auguſtum. Is, vt pleraque alia, etiam hoc regnum* (Cappadociam) *in Prouinciam redegit.* Viâ excidiſti, ô bone & fide aliâs ſcriptor.

Centeſimæ initium. Eaad ærariũ militare. *Fructibúſque eius leuari poſſe centeſimæ vectigal, ducenteſimam in poſterum ſtatuit.*] Onus hoc impoſitum vrbi & Italiæ, poſt bella ciuilia, ab Auguſto: anno, niſi erro, DCCLIX. quo tempore ærarium militare inſtitutum, vt tradit Dio lib. LV. Colligo ex verbis Taciti, quæ lib. I. *Centeſimam rerum venalium poſt bella ciuilia inſtitutam deprecante populo, edixit Tiberius militare ærarium eo ſubſidio niti.* Non aliud autem hoc vectigal, quàm centeſimus

mus rerum in auctione venalium nummus. Auctor ſic interpretandi Suetonius, qui Ducenteſimam auctionum appellat, in Caligulâ cap. XVI. *Ducenteſimam auctionum Italiæ remiſit.* vbi bene Turnebus emendat, *Centeſimam.* Bene, inquam, maximus ille Criticus æui noſtri. Nec iuuat Suetonij receptam lectionem hic locus Taciti: quia ille idem Tiberius, quaſi pœnitentiâ beneficij, centeſimam iterum inſtituit, ducenteſimâ inductâ. Clare Dio, lib. LVIII. ἐκ τούτου (id eſt, poſt Seiani mortem) τέλος διακοσιοστὸν ἔχον, ἑκατοστὸν ἤγαγε. Non narrat id Tacitus. fateor, quia ea omnis hiſtoria exſtincta. At Dio idem vbi de Caligulâ, ſibi conſtans, centeſimam ab eo ſublatam ait, non Ducenteſimam. Vide eius verba, LIX. Comprobata Turnebi ſententia.

Nec poſſe motum Orientem.] Rectè; quaſi dicat, turbatum commotúmque Orientem. aliâs, non peccabis ſi legas, *motum Orientis.* Pag. 72.

Maiúſque imperium quoquò adiſſet, quàm his qui ſorte, aut miſſu Principis obtinerent.] Id eximium ius tributum etiam olim Pompeio Magno, bello in piratas. Quod ait, ſorte aut miſſu: diuidit Proconſules, à Proprætoribus Legatíſque. vt verè notaui libro I. ſuprà.

Creticum Silanum.] Ex Iuniâ familiâ hic Silanus, ſed adoptione in Cæciliam tranſierat. Itaque nomina illi, Q. Cæcilius Metellus Creticus Silanus. Ex Dione, Caſſiodoro, aliiſque qui ſcripſerunt Faſtos. Conſul fuit anno vrbis DCCLX. cum Neruâ Siliano. Silanus Creticus.

Donec vltro ambiretur delatum ab Auguſto conſulatum accipere.] Conſul fuit Cn. Calpurnius Piſo, cum ipſo Auguſto, anno DCCXXXI. De miniſterio eius in bello Africo, vide, ſi lubet, Hirtium initio libri. Cn. Piſo.

Vxoris quoque Plancinæ nobilitate & opibus accendebatur.] A Dione Munatia Plancina dicitur: vt certum ſit eam celebris illius L. Munatij Planci filiam fuiſſe aut neptem. Nominat hanc ipſam Romæ lapis, in ædibus Cæſiis: Plancina.

DIS. MANIBVS
L. MVNATI
PLANCINÆ. L.
POLYCLITI.

id eſt, Plancinæ liberti.

Vix Tiberio concedere, liberos eius vt multum infrà deſpectare.] Germanicum intellege, & Druſum.

Non frequens phraſis. *Plancinam Auguſta monuit Agrippinam inſectandi*] Non muto, etſi dictio non trita. Sic lib. x v. *Vologeſi penitus infixum erat arma Romana vitandi.*

Auum M. Antonium, auunculum Auguſtum ferens.] Tu qui in hiſtoriâ tiro, hæc pete ex Tabulâ ſtirpis Auguſtæ, quam inſerui, fine librorum.

Pag. 73. *Diſceſſu Romanorum, ac vacui externo metu.*] Simile illi Salluſtiano: *Poſtquam remoto metu Punico ſimultates exercere vacuum fuit.*

Maraboduus rex. *Sed Maraboduum regis nomen inuiſum apud populares.*] Iure. Nam hic Maraboduus adoleſcens, Romæ benignè ab Auguſto habitus, reuerſus ad ſuos, artes & ſeruitutem intulit externas. de quo iucunda & neceſſaria ſcitu Strabo lib. v i i. ἐν ταύτῃ δ' ἐστὶ καὶ ὁ Ερκυνιος δρυμὸς, καὶ τὰ τῶν Σοήβων ἔθνη, τὰ μὲν οἰκοῦντα ἐντὸς τοῦ δρυμοῦ, καθάπερ τὰ τῶν Κολδούλων. ἐν οἷς ἐστι καὶ τὸ Βουίασμον, τὸ τοῦ Μαροβόδου βασίλειον, εἰς ὃν ἐκεῖνος τόπον, ἄλλους τε μετανέστησε πλείους, καὶ δὴ τοὺς ὁμοεθνεῖς ἑαυτῷ Μαρκομάννους. Επέστη γὰρ τοῖς πράγμασιν οὗτος ἐξ ἰδιώτου, μετὰ τὴν ἐκ Ῥώμης ἐπάνοδον. νέος γὰρ ἦν ἐνθάδε, καὶ εὐεργετεῖτο ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ· ἐπανελθὼν δ' ἐδυνάστευσε, καὶ κατεκτήσατο, πρὸς οἷς εἶπον, Λουΐους τὸ μέγα ἔθνος, καὶ Ζούμους, καὶ Βούτωνας, καὶ Μουγίλωνας, καὶ Ζιβίνους καὶ τῶν Σοήβων αὐτῶν μέγα ἔθνος Ζέμνωνας. Id eſt: *In hac Germaniæ parte eſt etiam Hercynius ſaltus, & gentes Sueuorum: quarum aliæ ipſam incolunt ſiluam, vt Colduli* (ſuſpecta lectio, nec eam gentem nominatam alibi reperio) *in quibus eſt & Bouiaſmum* (fortè, *Boyhaimum* vera ſcriptura, quaſi Boiorum domus) *Marobodui regia.*

Eius regia. *in quem locum cùm alios complures tranſtulit, tum populares ſuos Marcomannos. Occupauit enim dominationē priuatus, poſt reditum ſuum Româ: vbi iuuenis vixerat, & beneficiis ab Auguſto affectus fuerat. Reuerſus autem regnauit, & ſubiecit ſibi, præter dictos, Luios* (omnino ſcribo Λυγίυς, ſiue Lygios, quæ præcipua Sueuorum gens Tacito) *magnam nationem, Zumos,*

Correctus Strabo. *Buteues* (lego, *Guthones*) *Mugilones, Sibinos, & inter ipſos Sueuos magnum populum Semnonas.* Ex his clara illa Taciti, quæ ſequuntur, Maroboduum *Hercyniæ latebris defenſum: Cæſaris ſatellitem.*

Quia

Quia fratris filio iuueni, patruus ſenex parere dedignabatur.] Iuuenili prorſus ætate res magnas geſſit, decus illud Germaniæ. Varum fudit anno vigeſimoſexto ætatis. Maraboduum nunc, anno XXXV. facile collectu ex Tacito, qui eum triginta ſeptem annos vitæ, duodecim imperij expleſſe ſcribit. Obiit autem anno DCCLXXII. biennio poſt hanc pugnam. Arminij ætas.

Eodem anno XII. *celebres Aſiæ vrbes conlapſæ.*] Terræmotus huius mentio Plinio: *Maximus terræ, memoriâ mortalium, exſtitit motus Tiberij Cæſaris principatu,* XII. *vrbibus Aſiæ vnâ nocte proſtratis.* Bonū Oroſium quàm fugit ratio, qui hunc tremorem terræ ad tempus refert mortui noſtri Seruatoris? quod nos quidem ſcimus totis quatuordecim annis poſterius fuiſſe. Scilicet egebant hoc fuco ſacræ litteræ. De eodem Strabo, lib. XII. καὶ τὰ περὶ Σίπυλον δὲ καὶ τὴν ἀνατροπὴν αὐτοῦ, οὐ δεῖ μῦθον τίθεσθαι. Καὶ γὰρ νῦν τὴν Μαγνησίαν τὴν ὑπ' αὐτῷ κατέβαλον σεισμοί, ἡνίκα καὶ Σάρδεις καὶ τῶν ἄλλων τὰς ἐπιφανεστάτας κατὰ πολλὰ μέρη διελυμήναντο. ἐπανώρθωσε δὲ ὁ ἡγεμὼν χρήματα ἐπιδούς, καθάπερ καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς γενομένης συμφορᾶς Τραλλιανοῖς ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ Λαοδικεῦσιν. Pag. 74. Magnus terræmotus. Oroſij ſupinus error.

Duodecim.] At tredecim eas facit Euſebius in Chronico, ſed nominibus valdè corruptis. *Tredecim vrbes terræ motu corruerunt; Epheſus, Magneſia, Sardis, Moſthene, Megachyero, Cæſarea, Philadelphia, Himolus, Temis, Cuma, Myrrhina, Apollonia, Diahircania.* Emendabis: *Moſthene, Ægæ, Hierocæſarea, Philadelphia, Tmolus, Temnus, Cume, Myrina, Apollonia, Hircania.* Euſebij ſiue Hieronymi, chronicon correctum.

Aſperrima in Sardianos lues.] Bianoris epigramma in hanc rem eſt, lib. I. Anthologiæ: Sardes concuſſæ terræmotu.

Σάρδεις αἱ τὸ πάλαι Γύγου πόλις, αἵ τ' Ἀλυάττου
　Σάρδεις, αἱ βασιλεῖ περσὶς ἐν Ἀσιάδι,
αἱ χρυσῷ τὸ παλαιὸν ἐπλινθώσασθε μέλαθρον,
　ὄλβον Πακτωλοῦ ῥεύματι δεξάμεναι.
νῦν δὲ ὅλαι δύστηνοι ἐς ἓν κακὸν ἁρπασθεῖσαι,
　ἐς βυθὸν ἐξ ἀχανοῦς χάσματος ἠρίπετε.
Βοῦρα, καὶ ἐς Ἑλίκην κεκλυσμένα, αἱ δ' ἐνὶ χέρσῳ
　Σάρδεις, ἐν βυθίαις εἰς ἓν ἔχεσθε τέλος.

Magnetes à Sipylo proximi damno ac remedio habiti.] Pag. 75.
Strabo: οὐκ ἀπαθὴς δὲ τούτων τῶν πόλεων, οὐδ' ἡ Μαγνησία ἐστὶν

ἡ ὑπὸ

ἡ ὑπὸ Σιπύλῳ, ἐλευθέρα πόλις ὑπὸ ῥωμαίων κεκριμένη, καὶ ταύτην δ' ἐκάκωσαν οἱ νεωστὶ γενόμενοι σεισμοί. id eſt: *Haud procul his vrbibus & Magneſia eſt à Sipylo: qua libera iudicata eſt à Romanis. Hanc & terræmotus ij adflixerunt, qui nuper exſtiterunt.* Scitum iam autem duas Magneſias eſſe, à Sipylo, & à Mæandro. Tiberiani nummi exſtant, monumentum beniuolentiæ & liberalitatis in adflictas vrbes, quibus inſcriptum: CIVITATIBVS. ASIÆ. RESTITVTIS.

Duplices Magnetes.

Temnios.] Vrbs ipſa Temnus Straboni XIII.

Quique Moſceni aut Macedones Hyrcani vocantur.] Verius Moſteni: quo nomine vrbs Lydiæ.

Correctus Tacitus.

Bona Æmiliæ Muſæ locupletis inteſtatæ petita in fiſcũ.] In tenebroſo loco collineabo ad ſcopum, & neſcio an tangam. AEmiliam hanc Muſam libertam fuiſſe, id primùm pono. argumento cognominis Græci, quod ſcio notam ſeruitutis. Ideo in Tacito legerim, *Muſæ L. locupletis*, id eſt, Libertæ locupletis, vſitatâ formulâ ſcribendi. Sed cur, inquies, bona eius petita in fiſcum? cur non data patrono patroniſve, vti lex iubet? Iulianus ait: *Si libertus inteſtato deceſſerit, patronum aut filium nepotémve eius ad ſucceſſionem vocari, indubitatum eſt.* Vlpianus ait: *Liberto inteſtato mortuo, primum ſuis deferri hereditatem verum eſt: ſi hi non fuerint, tunc patrono.* Hæc ſi vera; quis locus potuit eſſe fiſco? An fortè nec ſuus heres huic Muſæ, nec patronus ſuper quiſquam fuit? Tale aliquid elicias ex Taciti verbis, dum ait, *Lepido conceſſit, cuius è domo videbatur*: quaſi ambiguum de domo patronoque fuiſſet. Erant autem non Romæ ſolùm, ſed & in prouinciis Procuratores ſiue Rationales, qui bona eiuſmodi caduca legerent tollerentque. Strabo de Aegypto: ἄλλος δ' ἐστὶν ὁ προσαγορευόμενος ἴδιος λόγος, ὃς τῶν ἀδεσπότων καὶ τῶν εἰς Καίσαρα πίπτειν ὀφειλόντων ἐξεταστής ἐστι.

De ſucceſſione in bonis libert.

Leg. XXIII. De bon. libert.

Leg. III. De ſuis heredib.

Procuratores fiſci.

Q. Vitellium mouit Senatu.] Suetonius in Vitellio cap. I. ſatis obſcurè: *Quintus caruit ordine, cùm auctore Tiberio ſecerni minus idoneos Senatores remouerique placuiſſet.*

Libero, Liberæque, & Cereri, iuxta Circum maximum, quam A. Poſtumius Dictator vouerat.] Emendo, *quam*. His enim tribus vnum templum. A ſolo Dionyſio copioſa lux

Tacitus correctus.

lux huic loco. lib. VI. de A. Poſtumio: ἀπὸ δὲ τῶν λαφύρων ἐξελόμενος τὰς δεκάτας, ἀγῶνάς τε καὶ θυσίας τοῖς θεοῖς ἐποίει, καὶ ναῶν κατασκευὰς ἐξεμίσθωσε Δήμητρι, καὶ Διονύσῳ, καὶ Κόρῃ, κατ' εὐχήν. Vouit igitur A. Poſtumius, ſed dedicauit C. Caſſius Conſul. Idem Dionyſius, fine eiuſce libri: Κάσσιος δὲ ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων, ὁ καταλειφθεὶς ἐν τῇ Ῥώμῃ, τόν τε ναὸν τῆς Δήμητρος καὶ Διονύσου καὶ Κόρης ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ καθιέρωσεν, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς τοῦ μεγίστου ἱπποδρόμου τέρμασιν, ὑπὲρ αὐτὰς ἱδρυμένος τὰς ἀφέσεις, εὐξαμένου μὲν αὐτὸν Αὔλου Ποστουμίου τοῦ δικτάτορος, &c. id eſt: *Caſſius alter Conſul relictus Romæ, templũ interim Cereris, Liberi, Liberaq́; dedicauit. quod eſt in extremo Circo maximo ſuper ipſos carceres ſitum, votum olim ab A. Poſtumio dictatore, &c.* Eſt autem Liber, Bacchus; Libera, ſoror eius Proſerpina, nati ex Cerere vterque. Ideò ordo decentior in Dionyſio, qui matrem religioſè vbiq. præponit, quàm in noſtro qui poſthabuit. Liberâ autem aliâs Cora. Lapis Romæ, DEO. BACCHO. CERERI. ET. CORÆ. SACRATÆ. APVD. ÆGYNAM. Eſtq́ue eadem cum Proſerpinâ. E Solino tolli velim gloſſema cap. XI. *Quem propter eſt demerſum foramen quo Ditem patrem ad raptus Proſerpinæ liberè exeuntem fama eſt in lucem auſum.* ſcribe, *ad raptus Liberæ exeuntem.* &, *fama eſt lucem auſum.* Adde Liuij locum lib. III. *Familia ad ædem Cereris, Liberi, Liberaq́; venum iret.*

Liber & Libera.

Libera eadem cum Cora.

Solinus gloſſemate liberatus, & correctus.

Spei ædes à Germanico ſacratur: hanc Atilius vouerat eodem bello.] Cicero II. de Legibus: *Rectè etiam à Calatino Spes conſecrata eſt.* Liuius lib. XXIII. *Ædem Spei, quæ in foro olitorio eſt, fulmine tactam.*

Templum Spei.

Adulterij grauiorem pœnam deprecatus.] De hoc loco, & pœnâ legitimâ adulterij dicendum mihi infra lib. IIII. Si tibi curæ eſt, vide.

Pag. 76.

Vt exemplo maiorum, propinquis ſuis vltra ducenteſimum lapidem remoueretur.] Id eſt, à propinquis. Amat ita loqui noſter, vt, *Ceteráſque vrbes, quæ Macedonibus ſita Græca vocabula retinent.* Suetonius in Aug. cap. I. *Et oſtendebatur ara Octauio conſecrata.* id eſt, ab Octauio: nec crede cum interpretibus, rudi illo & ignaro adulandi æuo, Octauio ipſi ſacratam aram. Quod ait, exemplo maiorum: ſatis notum eſt, ex lege Romuli vxorem ita

Suetonius interpretatus.

Vxor in manu viri.

fuiſſe

Ipſe cum propinquis de eâ ſtatuebat.

fuiſſe in manu viri, vt de crimine eius omni, cum propinquis cognoſceret, ſtatueretque. Dionyſius auctor lib. II. & Cato: *Vir cùm diuortium facit* (ita inibi leg. eſt) *mulieri iudex procenſorque eſt. imperium quod videtur habet. Siquid peruersè tetréque factum eſt à muliere, multatur: ſi vinum bibit, ſi cum alieno viro probri quid fecit, condemnatur.* Liuius lib. XXXIX. *Mulieres damnatas cognatis, aut in quorum manu eſſent, tradebant, vt ipſi in priuato animaduerterent. ſi nemo erat idoneus ſupplicij exactor, in publico animaduertebatur.* Suetonius in Tiberio: *Matronas proſtratæ pudicitiæ, quibus accuſator publicus deeſſet, vt propinqui, more maiorum de communi ſententiâ coërcerent, auctor fuit.* Tacitus lib. XIII. *Plautius, priſco inſtituto, propinquis coram, de capite famáque coniugis cognouit, & inſontem nuntiauit.* Adi & Valerium lib. VI. cap. III.

Haterium Agrippam propinquum Germanici.] Eſt is, qui ſuprà Tribunus plebis fuit: *Interceſſit Haterius Agrippa Tribunus plebei, increpitúſque eſt Aſinij Galli oratione.* De propinquitate, nihil mihi compertum.

Papia lex valebat ad honores conſequendos.

Vt numerus liberorum in candidatis præpolleret, quod lex iubebat.] Non ergo prorſus libera comitia illa patrum, ſed deuincta lege. Legem quam intellegit, eſt Papia. quæ in magiſtrâtu, & ſorte prouinciarum, prætulit improlibus eos quibus proles. Noſter lib. XV. *Percrebuerat eâ tempeſtate prauiſſimus mos, cùm propinquis comitiis aut ſorte prouinciarum, plerique orbi fictis adoptionibus adſciſcerent filios: præturáſque & prouincias inter patres ſortiti, ſtatim emitterent manu quos adoptauerant.* vbi clarè dè Præturis, vt hîc. Simile in Tribunatu. Plinius lib. VII.

*Aliter tamê hunc locum infrà expuco, De lege Papiâ.

* *Caleſtrium Tironem familiariſſimè diligo. ille me in Tribunatu liberorum iure præceſſit: ego illum in Præturâ ſum conſecutus, cùm mihi Cæſar annum remiſiſſet.*

Muſulanorum dux haberi.] Ptolemæus vocat, *Μισουλάμους*: Plinius Miſulanos.

Pag. 77. *Compulerántq. Cinithios.*] Plinio dicti videntur Ethini.

Ne bellum metu eluderent.] Optimè. id eſt, ne metu Romanarum virium traherent bellum, nullâ copiâ pugnæ. Aſſidet huic illud Claudiani, De laudib. Stilic. lib. I.

——res mira relatu;

Ne

Ne timeare, times, & quem vindicta manebat,
Deſperare vetas.

Acuta ſententia exemplo firmata.

Rhenanus tamen, *aſtu*, maluit.

Nam poſt illum reciperatorem vrbis, filiúmque eius Camillum, penes alias familias imperatoria laus fuerat.] Tamen ex eâdem gente duo adhuc triumphi notantur, alter P. Furij de Galleis, anno DXXX. alter L. Furij Purpureonis de hiſdem Galleis, DLIII. Huius autem Camilli, de quo nunc, filius credo fuit, qui imperium temporibus Claudij fruſtrà ſibi vindicauit.

Furius Camillus.

Fœderíque ſocia & vetuſta vrbis datum, vno vt lictore vteretur.] Vim terrorémque imperij Romani oſtendebant, lictores, ſecures, faſces. Ideò cùm, ademto illo metu, magiſtratus quaſi ad amicos agere volebant: remouebant inſignia poteſtatis. Sic Antonio olim in eadem vrbe (ait Appianus) ἔξοδοι ἦσαν ἄνευ σημείων, σὺν δύο φίλοις καὶ σὺν ἀκολούθοις δύο, εἰς διδασκάλων διατριβὰς ἢ ἀκροάσεις. Et Tiberius Rhodi, *genus vitæ admodum ciuile inſtituit, ſine lictore aut viatore, gymnaſio interdum obambulans.* Suetonius cap. XI.

Remotio lictorum.

Lib. IIII. ἐμφ.

Illum in regreſſu ſacra Samothracum viſere nitentem.] Samothracia inſula non eadem cum Imbraſiâ, vt cenſet Muſarum decus: nec Imbraſus fluuius ſiue Parthenius in hac, ſed in Ionicâ Samo, quæ ideò Parthenias dicta, vt diſcimus ex Strabone, Plinio, & Hygino. Euſtathius, ἡ δὲ Θρᾳκία Σάμος λέγεται, καὶ Σαμοθράκη συνθέτως, καλεῖται καὶ οὕτω πρὸς διαστολὴν τῆς ἑτέρας Σάμου, τῆς Ἰωνικῆς. Imò tres diſtinctæ Sami, de quibus doctè noſter Ortelius in Synonymiâ, quem vide. Ideò firmanda in Varrone priſca lectio. *Terra & cælum, vt Samothracum initia docent, ſunt Dei magni, & hi, quos dixi, multis nominibus. Nam neque quas Samothracia* (non *Ambracia*, aut, *Imbraſia*) *ante portas ſtatuit duas viriles ſpecies ahenas, dei magni: neque vt volgus putat, hi Samothraces dij, qui Caſtor & Pollux: ſed hi, mas & fœmina, & hi quos augurum libri ſcriptos habent ſic Diui potes: & ſunt pro illis qui in Samothrace θεοὶ δυνατοί.* Initia quæ Varro dicit, ſunt hæc ſacra de quibus noſter. ſacra religioſa in primis etiam apud Romanos. Ideò poëta ſatyricus,

Pag. 78.

Samothracia alia ab Imbraſiâ.

Tres Sami.

Firmata Varronis lectio.

Colebantur Cabiri, ſiue penates, vt interpretatur.

Vide Strabon. lib. x.

——iuret licet & Samothracum Et noſtrorum aras.

Suidas,

Suidas, Ἐν Σαμοθρᾴκῃ ἦσαν τελεταί τινες, ἃς ἐδόκουν πλεῖον πρὸς ἀλεξιφάρμακόν κινδύνων τινῶν. ἦν δὲ ἐκεῖσε καὶ τὰ τῶν Κορυβάντων μυστήρια, καὶ τὰ τῆς Ἑκάτης. Propter religionem loci, confugiebant illuc olim nocentes, vt colliges ex * II. Anthologiæ, & facto Perſei Macedonum regis, apud Liuium.

* Epig. εἰς θεούς.

Corruptus Taciti locus.

Igitur aliáque quæ ibi varietate fortunæ] Turbatus locus, aut mutilus. Si turbatus tantùm, ſic reponito: *Atque illum in regreſſu ſacra Samothracum viſere nitentem, aliáque quæ ibi varietate fortunæ & origine noſtri veneranda; obuij Aquilones depulere. Igitur relegit Aſiam.* Sed quæ varietas fortunæ aut origo Romanorum in Samothrace? Principium Troianæ gentis inde: à Troianis autem Romani. Dionyſius lib. I. Dardanum facit in hanc inſulam veniſſe, quæ tunc Melane dicta; & pulſum inde ſterilitate ſoli deueniſſe ea Phrygiæ loca, vbi pòſt Troia. Ideò olim Dardania dicta Samothrace, vt Plinius auctor. Benè ergo, origine noſtri. Sed & Varro II. Humanarum, *Dardanum deos penates ex Samothrace in Phrygiam, Æneam ex Phrygiâ Italiam aduexiſſe*, tradit. Et quædam huic rei ſuggeret Seruius, in illud vatis magni,

Origo Rom. à Samothrace.

——antiquam exquirite matrem.

Vide & Plutarch. in Camillo, & Dionyſiû de Veſtalibus inſtitutis à Numâ. qui volût eos deos eſſe, quos occultos habeat templum Veſtæ.

Varietatem fortunæ vel ad Dardanum refer; vel ad Romanos, qui ex tam paruis magni. Fieri tamen poteſt, vt mutilus locus ſit, fuerítque aliquid de Ilio etiam inſertum, fonte non dubio Romulæ gentis.

Colophona, vt Clarij Apollinis oraculo vteretur.] Strabo tamen, qui huic ætati compar, ita loquitur de hoc oraculo tanquam nullum tunc fuerit: Κολοφὼν πόλις Ἰωνική, καὶ πρὸ αὐτῆς ἄλσος τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ καὶ μαντεῖον ἦν ποτε παλαιόν.

Strabonis à Tacito, vt videtur, diſſenſus.

Pag. 79.

Decurſio campeſtris.

Exercitio equitum, decurſibus cohortium intereſſe.] Alia hæc Decurſio ab illâ funebri, de quâ dixi. Nam hæc exercitij fuit: ſolita vſurpari ter quot menſibus ex inſtitutione Diui Auguſti. Vegetio Campicurſio dicitur: quem vide lib. I. cap. XXVII. & lib. III. cap. IV. Campeſtris decurſio Suetonio, in Galbâ: *Campeſtrem decurſionem ſcuto moderatus.* in Nerone: *Indictáque decurſione Prætorianis, ſcutum ſuâ manu prætulit.*

In eâ ſolemne vt pedes ſcutum præferret.

Prauerti ad Armenios.] Ita infrà: *Aut ſi quando ad interna*

terna prauerterent. Curtius VI: *Tamen ad Satibarzanem opprimendum prauerti optimum ratus.* Apuleius Apol. II. *Nunc tempus eſt ad epiſtolas Pudentillæ præuerti.* Atque alibi Plautus.

Zenonem Polemonis regis Pontici filium.] Melius, *regis Ponti.* Polemo autem Zenonis Rhetoris filius ad regnum peruenit conceſſu Antonij & Auguſti. de quo vide Dionem in actis anni DCCXXIX. Vxorem habuit Pythodorim: quam mirè à prudentiâ aliiſque virtutibus laudat Strabo; & quæ nunc, mortuo marito, præerat rebus regni. Polemoni illi filius item Zeno, qui nunc Armeniæ datus rex. Strabo lib. XII: τῆς δὲ Πυθοδωρίδος υἱῶν ὁ μὲν ἰδιώτης συνδιοικεῖ τῇ μητρὶ τὴν ἀρχήν, ὁ δὲ νεωστὶ καθέσταται τῆς μεγάλης Ἀρμενίας βασιλεύς.

Polemo rex eiuſq. ſtirps.

Inſtituta & cultum Armeniorum æmulatus.] Poſſit Salluſtiano exemplo legi, *æmulus. At Pompeius à primâ adoleſcentiâ, Alexandri regis facta dictáq. æmulus erat.*

Igitur Germanicus inſigne regium capiti eius imponit.] Zenonem itaque regem Armeniæ dedit Germanicus, ſed ſine vllo, vt vides, bello, addo, nec metu belli. Mirum igitur à Suetonio ſcribi, Cal. cap. I: Germanicus *ad componendum Orientis ſtatum expulſus, cùm Armeniæ regem deuiciſſet, Cappadociam in prouinciæ formam redegiſſet, Antiochiæ obijt.* Quem, ſodes, ille regem deuicit? auctoritate tota res perfecta, nō armis. Videbār appoſitè corrigere, *deieciſſet.* ſed nec id plenè verum: quia Vonones à Silano dudum regno amotus, ante Germanici aduentum. Itaque corrigas potius, *regem dediſſet.*

Tranquilli prauus locus.

Ad hiſtoriam directus.

Quod illi vocabulum indiderant ex nomine vrbis.] Mirum. cùm iam antè plures reges eo nomine fuerint: & vrbs ipſa potius nomen habuit ab aliquo regum, vti Tigranocerta.

At Cappadoces in formam prouinciæ redacti, Q. Veranium Legatum accepere.] Hiems media eſt, tamen æſtuo: Legatum, inquit; nonne id eſt, Prætorem ſiue Proprætorem? Ita enim dicti, qui in Cæſaris prouincias miſſi. & hos omnes legi repetio è Senatu. Si id eſt: quis Dionem nobis conciliet, ſuper eâdem re ſcribentem? Κἀκ τούτου καὶ ἡ Καππαδοκία τῶν τε Ῥωμαίων ἐγένετο, καὶ ἱππεῖ ἐπετράπη: *Secundum hac & Cappadocia Romani iuris facta,*

Pag. 80. Scrupulus in Tacito.

Nam Dio aduerſatur.

 & Equiti

& Equiti regenda permiſſa. Si enim Equiti, quomodo Legato? Fateor in minores prouincias ſæpe Equites miſſos, imò & Libertos; ſed cum Procuratorum titulo, non Legatorum. Tamen à Dione & Tranquillus eſt, in

Et Suetonius. Veſpaſ. cap. VIII. *Cappadociæ, propter aſſiduos Barbarorum incurſus, Legiones addidit, Conſularémque rectorem*

Tentatâ concordia. *impoſuit pro Equite Romano.* Ego cenſeam primò quidem Legatum impoſitum: ſed pòſt id mutaſſe. Dionem autem oculos habuiſſe in eo quod obtineret, non quod obtinuiſſet.

Comagene prouincia facta. *Comagenis Q. Serueus praponitur, tum primùm ad ius pratoris tralatis.*] Verius eſſet, *propratoris*; ſed iſta miſcentur, & paſſim in Tacito Prætor, Proprætor, Legatus, munere eodem. Strabo ad hanc rem: ἡ Κομμαγηνὴ μικρά τίς ἐστιν. ἔχει δ' ἐρυμνὴν πόλιν Σαμόσατα, ἐν ᾗ τὸ βασίλειον ὑπῆρχε. νῦν δ' ἐπαρχία γέγονε. id eſt: *Comagene, modica regio, vrbem munitam habet Samoſata, in quâ regia fuit.*

Remota difficultas è Suetonio nata. *nunc in prouinciam redacta eſt.* Nec moueat te quòd Suetonius prouinciam eam factam primùm vult à Veſpaſiano, cap. VIII. quia Caligula regibus eam iterum tradiderat, vt narrat Dio LIX. *Antiocho*, inquit, *Antiochi filio Comagenem paternum regnum adiectis Cilicia maritimis dedit*, Vti ergo Caligula Tiberij; ſic Caligulæ decretum Veſpaſianus reſcidit.

Diſceſſeràntque opertis odiis.] Lego, *apertis*.

Corona aurea magno pondere Caſari.] Coronæ conui-

Coronæ in mēſis aureę. uiorum è floribus foliiſque vulgatæ: non æquè ex auro. Quas tamen non ſolùm in illo Orientis luxu, ſed etiam Romæ vſum aliquem habuiſſe diſcas ex Capitolino: qui in AElio Vero ſcribit: *Data etiam conuiuis aurea atque*

Gemmatæq. *argentea pocula & gemmata: coronas quinetiam datas lemniſcis aureis, interpoſitis, & alieni temporis floribus.* Item Vlpiano, De auro & argento legato: *Cedent igitur gemma fialis vel lancibus, incluſa auro argentóve, ſed & in coronis menſurarum, gemma coronis cedent, & ha menſis.* Primus autem coronas auro argentoque, ludis ſuis Craſſus Diues dedit. Plin. lib. XXI.

Coronæ aureæ in conuiuio, ritu Orientis. * At pænè nefas ſit omitti hunc Iuſtini locum libro XVIII. *Miſſi*, inquit, *à Senatu in Ægyptum Legati, cùm ingentia ſibi à Ptolemao rege miſſa munera ſpreuiſſent, interiectis*

teriectis diebus ad cænam inuitatis aureæ coronæ miſſæ ſunt. quas illi honoris cauſsâ receptas, poſterâ die ſtatuis regis impoſuerunt.

Principis Romani, non Parthi regis filio eas epulas dari] Claret ſententia. quaſi dicat, luxum illum alienum Romanis moribus, dignum Parthorum. AEmilius tamen hîc λιπτολογεῖ, & perdit multa verba.

Pedibus intectis incedere & pari cum Græcis amictu.] Interpretor, inceſsiſſe crepidatum palliatumque. Quod ait, pedibus intectis: non planè verum eſt, ſed in comparatione cum calceis Romanis, qui altiuſculi, non ſolùm imos pedes ſed tibias velabant crure tenus. Horatius: Pag. 81. Pedibus intectis, quid. Romani calceiquales.

——nigris medium impediit crus
Pellibus.

Titinius in Setina: *Iam cum mulleis te oſtendiſti, quos tibiatim calceas.* Tertullianus de Pallio: *Impuro cruri purum aut mulleolum inducit calceum.* Et exſtat exemplum hodie in calceis Turcarum Pannoniorumque. At crepidæ, ſoleæ, plantarum calces tantùm imas tegebant, ceteris ferè nudis. Ideò bene noſter, pedibus intectis. Hunc ſenſum firmat ipſe, dum ſubdit: *P. Scipionis æmulatione, quem eadem factitauiſſe apud Siciliam accepimus.* Scipio autem ibi crepidatus. Liuius: *Ipſius etiam Imperatoris non Romanus modò, ſed ne militaris quidem cultus iactabatur cum pallio crepidiſque inambulare in gymnaſio.* Quod tamen molle & effeminatum cenſebatur: & Manilius delicatos inſignit hac notâ, Crepidæ ſoleæque quid. Crepidis vti molle erat.

Femineæ veſtes, nexæ ſine tegmine plantæ.

vt Scaliger emendauit. etſi vetus lectio, *nec inſunt tegmina*: ex quâ tentabam, *nec in vſum tegmina.* Dionem etiam non aliter exaudio, de Caligulæ ludis: ἐξῆν καὶ ἀνυποδήτοις βουλομένοις θεάσασθαι, νομιζόμενον μέν πως ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου, καὶ δικάζειν τινὰς ἐν τῷ θέρει οὕτως, καὶ πολλάκις ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἐν ταῖς θεριναῖς πανηγύρεσι γιγνόμενον, ἐκλειφθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου. id eſt, *Volentibus etiam diſcalceatis ſpectare permiſſum. quod vſitatum olim; vt etiam* * *quidam iudicia hoc habitu æſtatis tempore exercuerint, & ipſe Auguſtus ita ſæpe ſpectarit æſtiuos ludos. omiſſum tamen à Tiberio.* Vbi ἀνυποδήτους verè verteris, ſoleatos aut crepidatos. quomodo etiam conuiuia frequentabant Romani, Manilius taxatus.

* Intellegit Catonem, de quo Plut. ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων πολλάκις ἐπὶ τὸ βῆμα προερχόμενος, καὶ θανατικὰς δίκας οὕτω βραβεύων, &c.

 calceis

calceis (qui inter forenſia cenſebantur) omiſſis. In omni ergo remiſſione, per conuiuia, per ludos, per otium, Romani ſoleati. Nota etiam Ciceronis increpatio in Verrem, qui in littore ſoleatus: & in Antoniũ, qui Gallicis indutus.

Quòd contra instituta Augusti, Alexandriam non ſponte Principis introiſſet.] Vide Suet. Tiberio, cap. LII. & quæ dicam ad lib. I. Hiſtor.

Equitibus Romanis illustribus.] De hoc cognomine equitum infrà.

Inde proximum amnis os dicatum Herculi.] Interpunctio vitioſa hiſtoriæ facit noctem. ego illuſtro; *Menelaus Græciam repetens diuerſum ad mare terrámque Libyam delatus inde. Proximum amnis os, &c.* Bina deſcribit Nili ora. alterum Canopicum, ab opido cui nomen à gubernatore Menelai qui illinc & ex eo portu in Libyam delatus. Alterum Heracleoticum, quod ait Herculi ſacrum. Hæc ex Geographis clara. At peregrinatio Menelai, ex Homero, Odyſſ. δ.

Oſtia Nili bina.

> Κύπρον, φοινίκωντε καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθεὶς,
> Αἰθίοπας θ' ἱκόμην καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβοὺς,
> Καὶ Λιβύην.

quorum verſuum interpretationem plenam pete ex Strabonis primo. Verum ergo eſt, Menelaum delátum è Canopo, in Sidonios, Libyamque.

Structis molibus littera Ægyptiâ.] Intellegit obeliſcos, de quorum frequentiâ & notis conſule omnino Ammianum, lib. XVII.

Rhamſes AEgypti rex.

Regem Rhamſen Libyâ, Æthiopiâ.] De hac tantâ potentiâ AEgyptiorum nihil legi. nec facilè credam. Nam quod Suidas ait, Thulin quemdam AEgyptium regem, vſque ad Oceanum imperium tenuiſſe, à quo dicta ſit Thule: quid tam infandum ſomniauit vllus ægrotus? Neſcio an hic ſit Rhamſes quo regnante Ilium captum eſſe vult Plinius libro XXXVI. cap. VIII. vbi tamen leges, *Ramiſes*, corruptè.

Pag. 82.

Strabo in AEgyptum iuit.

Legebantur & indicta gentibus tributa.] De his prioribusque vide Strabonem in deſcriptione Thebarum lib. XVII. qui cum Cornelio Gallo illuc profectus pleraque refert oculatâ fide: egregius mehercules, & non ad vulgi guſtum ſcriptor.

Mem-

Memnonis ſaxea effigies, vbi radiis ſolis icta eſt, vocalem ſonum reddens.] Viſitur, vt Plinius vult, in Serapis templo formâ coloſſi: *quem*, ait, *cottidianò, ſolis ortu contactum radiis crepare dicunt.* Iuuenalis: Memnonis miranda effigies.

Dimidio magicæ reſonant vbi Memnone chordæ.

Dimidium cur vocet, explicat Strabo: τοῦ δὲ ἑτέρου τὰ ἄνω μέρη τὰ ἀπὸ τῆς καθέδρας πέπτωκε σεισμοῦ γενηθέντος, ὥς φασι. qui etiam vidiſſe ſe ait, & cum multis aliis circiter horam primam diei ſonitum aliquem audiſſe. Philoſtratus ab Apollonio eam ſtatuam in AEthiopiâ viſam ait: & mentitur non inſolens, ſiue ipſe, ſiue impurus ille magus. Nam certum eſt in AEgypto fuiſſe. Vide præter alios Pauſaniam, in Atticis.

Clauſtra olim Romani imperij, quod nunc rubrum ad mare pateſcit.] Inſertum hoc in gratiam laudémque Traiani, qui res magnas geſſit ad Orientem, limitibus imperij ad rubrum mare promotis. Elegantèr apud Suidam ſcriptor incertus ſuper hâc ipſâ re: Ῥωμαίων ἀρχὴ, αὕτη τῆς Ἀσσυρίων καὶ Περσῶν καὶ Μακεδόνων τῶν πρὶν, μακρῷ ὑπερῆρεν. ὡρισμένη πέρασι ἑαυτῆς, πρὸς μὲν ἕω, Ἰνδοῖς καὶ ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ Νεῖλον καὶ καταρράκτας, τὴν λίμνην Μαιῶτιν. & reliqua, quæ non dubiè adtexit de rebus Traiani. Ita Tacitus libro IIII. *Quanto ſit anguſtius imperatum*: præ quàm nunc videlicet meo æuo. Clauſtra ergo hîc imperij; non aliud quàm limes, finis. Auctū imperium à Traiano.

Irrumpit regiam.] Bouiaſmum in Hercyniâ ſiluâ, de quo attuli ſuprà Strabonis verba.

Inter flumina Marum & Cuſum locantur.] Mariſus hîc fluuius dictus Straboni lib. VII. Maris, Herodoto: Mariſia, Iornandi: AEthico Margus. Retinet nomen hodie, & incolis appellatur Maros. Pag. 83.

Cum effigie Cæſarum.] Germanici, & Druſi.

Rheſcuporim.] Non in alio nomine magis variatum. Dio Ῥασκύποριν: Velleius Rhaſcupolin; Suetonij optimus in Vaticano codex, Thraſcypolin. quomodo & in Liuio ſcriptum leges. At Lucanus vocat *gelidæ dominum Raſcupolin oræ.* De hiſtoriâ autem ipſâ conſule Dionem libro LIIII. in actis anni DCCXXXVIII. Rhaſcuporis rex.

Ipſorúmque regum ingenia, illi mite & amœnum.] Adeò hoc verum eſt, vt Cotys ille etiam litteris & poëſi Pag. 84. Cotys rex eruditus.

excultus fuerit. Ad eum enim eſt elegia IX. Ouidij libro III. De Ponto: & in huius regno Vates ille exſulauit. quod ſcire volo iuuentutem.

Pag. 85.
Pomponius Flaccus. Ouidio lux data.

Pomponium Flaccum veterem ſtipendiis.] Eſt ipſe de quo Ouidius lib. IIII. De Ponto, eleg. IX.

Præfuit his, Græcine, locus modò Flaccus, & illo
Ripa ferox Iſtri ſub duce tuta fuit.
Hic tenuit Myſas gentes in pace fideli:
Hic arcu fiſos terruit enſe Getas.

Atque idem præfuit poſteà Syriæ, vt ſcribit noſter lib. IV.

Lepidus tutor liberûm Ptolemæi.

Exemplo quo maiores M. Lepidum Ptolemai liberis tutorem in Ægyptum miſerant.] Valerius Maxim. lib. IIII. cap. IIII. *Cùm Ptolemæus rex tutorem populum Rom. filio reliquiſſet, Senatus M. Æmilium Lepidum Pontif. Max. bis Conſulem ad pueri tutelam gerendam Alexandream miſit: ampliſſimíque & integerrimi viri ſanctitatem, reip. vſibus & ſacris comparatam externæ procurationi vacare voluit, ne fides ciuitatis noſtræ fruſtrà petita exiſtimaretur.* Iuſtinus lib. XXX. *Mittitur & M. Lepidus in Ægyptum, qui tutoris nomine regnum pupilli adminiſtraret.* Exſtant & denarij argentei cum inſcriptione, M. LEPIDVS PONT. MAX. TVTOR. REG. in parte verſâ, caput turritum, ſubſcriptum, ALEXANDREA.

Amotum in Ciliciam memoraui.] Pompeiopolim, ſuprà. Suetonius paullò aliter hæc narrat, & cum Tiberij probro: *Sed & Vononem Parthorum regem qui pulſus à ſuis, quaſi in fidem populi Romani cum ingenti gazâ Antiochiam ſe receperat, ſpoliauit perfidiâ, & occidit.* Vt Taciti narratio eſt, Imperator extra culpam.

Pag. 86.

*Quæ ab illo in Cæſarem tentabantur * Dein Piſo abire Suriâ ſtatuit.*] Ad eam quam poſui notam, ſuſpicio mihi eſt ne quid deſit. non enim ſatis plena videtur narratio.

Admouere hoſtias.

Admotas hoſtias.] Sacrorum verbum eſt. Suetonius in Caligulâ, *Admota altaribus victima, ſuccinctus poparum habitu.* idem ſignificat, quod Tibullo & aliis, ſtatuere ad aram.

Magorum deu[illegible]tionumque, ritus.

Reperiebantur erutæ humanorum corporum reliquiæ, & nomen Germanici plumbeis tabulis inſculptum.] Dio ſic expreſſit, ὀστᾶ γὰρ ἀνθρώπων ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ᾗ ᾤκει κατορωρυγμένα, καὶ ἐλασμοὶ μολίβδινοι ἀράς τινας μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχον-

ἔχοντες δόξαν. Sunt hæ perſuaſiones à vulgo: & ideò vanæ. Appuleius callidè deſcripſit III. Mileſiar. *Inſtruxit feralem officinam omne genus aromatis, & ignorabiliter laminis litteratis, & infelicium manium durantibus caluis, defletorum, ſepultorum etiam cadauerum expoſitis multis admodum membris. hic nares & digiti, illic carnoſi* (vel etiam *carioſi*) *claui pendentium: alibi trucidatorum ſeruatus cruor, & extorta dentibus ferarum trunca caluaria.* Ita nos eum locum totum emaculamus.

Componit epiſtolas, quis amicitiam ei renuntiabat.] Mos ex veteri illâ & ſimplici vitâ: quâ receptum, amicitiam & inimicitiam promptam habere in ore & in fronte. Mos qui publicè obtinebat, priuatimque. Publicè, Liuius lib. XXXVI. *Conſulti feciales à M'. Acilio Conſule num prius Ætolis renuntianda amicitia eſſet, quàm bellum inferendum.* Lib. XLIII. *Miſſi legati Perſeo amicitiam renuntiarunt.* Priuatim, infrà lib. VI. *Morem fuiſſe maioribus quoties dirimerent amicitias, interdicere domo, eúmque finem gratiæ ponere.* Lib. III. *Quamquam non vltrà foret ſanctum, quàm vt amicitiâ Cæſaris prohiberetur.* Suetonius Aug. cap. LXVI. *Cornelio Gallo ob ingratum & maleuolum animum domo & prouinciis ſuis interdixit.* Idem in Claris Grammat. de Curtio Niciâ: *Pompeium offendit, dómoque ei interdictum eſt.* Sic Badius Campanus apud Liuium XXV. palam omnibus renuntiat hoſpitium Criſpino. Atque hoc eſt, quod Cicero inimicitias denuntiare ait, pro L. Flacco: *Etenim cùm à clariſſimis viris iuſtiſſimas inimicitias ſæpe cum bene meritis ciuibus depoſitas eſſe vidiſſem: non ſum arbitratus quemquam amicum patriæ nouas huic inimicitias nullâ acceptâ iniuriâ denuntiaturum.* Seneca epiſt. [illegible]XVII. *Inimicitias mihi denuntias, ſi quidquam ex iis quæ cottidie facio, ignoraueris.* Idem, quod Indicere inimicitias. Seneca lib. III. De irâ: *Quid iuuat tamquam in æternum genitos iras indicere & breuiſſimam ætatem diſſipare?* Vnde inimicitiæ indictæ, vti indictum bellum. Sidonius lib. VII. *Inimicitias indictas honeſtè exercet, tardè credit, celeriter deponit.* Item Inimicitiæ teſtatæ, quaſi quæ litterarũ teſtimonio ſignatæ: Valerius lib. IIII. *Acerrimè cum Scipione Africano Macedonicus diſſenſerat, eorúmque ab æmulatione virtutis pro-*

Mos renuntiandæ amicitiæ.

Inter priuatos idem mos.

Denuntiare inimicitias.

Indicere inimicitias.

Teſtatæ inimicitiæ.

tis profecta contentio ad graues teſtatáſque inimicitias progreſſa fuerat. Nec aliud cenſeo, cùm legimus inimicitias ex profeſſo. Huic aperto mori vtinam his moribus locus. Sed vt omnia vitia noſtro æuo; ſic fraus, ſimulatio, dolus ſuccreuit, & peſſimum amicitiæ venenum blanditiæ fallaces. Nouimus nos eiuſmodi ſtelliones, qui amicos quibus arrident mox arrodunt: & quibus nulla ſpes famæ eſt, niſi in labe famæ alienæ. Datum eſt nobis grande *exemplum præcauendi, quomodo fraudibus inuolutos aut flagitiis commaculatos: ſic ſpecie bonarum artium falſos, & amicitiæ fallaces*, vt verè dixit noſter vates.

Quo propiùs regrederetur.] Bene, ſuo quodam ſenſu. quid ſi tamen, *properius?*

Pag. 87. *Muliebri fraude cecidiſſe.*] Plancinam intellege: nec Liuiam omitte. quam certum mihi eſt huic ſceleri fuiſſe architectam.

Per dextram iurare.

Iurauere amici, dextram morientis contingentes.] Quæ ſedes fidei. Sed & apud Xenophontem Cyrus moriens hortatur amicos vt dextram ſuam contingant. ὅτις οὖν ὑμῶν, ἢ δεξιᾶς βούλεται τῆς ἐμῆς ἅψασθαι, ἢ ὄμμα τοὐμὸν ζῶντος ἔτι προσιδεῖν ἐθέλει, προσίτω.

Pag. 88. *Haud multum triginta annos egreſſum.*] Obiit Germanicus anno XXXIIII. vitæ acceptæ.

Prætuleritne veneficij ſigna.] Multi adfirmant. Plinius lib. XI. *Cor negatur cremari poſſe in iis qui cardiaco morbo obierunt, aut veneno interemptis. Certè exſtat oratio Vitellij, quâ reum Piſonem eius ſceleris coarguit, hoc vſus argumento: palámque teſtatus non potuiſſe ob venenum cor Germanici Cæſaris comburi.*

Pag. 89. *Quæ luctum amiſſa ſororis tum primum læto cultu mutauit.*] Quaſi in gratulatione, aut quaſi voti damnata. Vide Feſtum, in verbis, Minuitur luctus. Sed quid vocat lætum cultum? Veſtémne albam, poſitâ nigrâ? an aurum & ornamenta, quæ in luctu ponebant feminæ, coque finito recipiebant? Non tam procliue id ſtatuere, propter veteres ſcriptores, qui hâc in re ſententiis diuerſi.

Quæ veſtis feminarum in luctu.

Nigra, vt multi adſerunt.

Dionyſius lib. VIII. nigram veſtem feminis attribuit. γυναῖκες Ῥωμαίων, ἃ νόμος ἐστὶν αὐταῖς ἐπὶ τοῖς ἰδίοις καὶ ἀναγκαίοις ποιεῖν κήδεσιν, ἀποθέμεναι χρυσόν τε καὶ πορφύραν καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, μέλανσιν ἀμφιεσμοῖς χρώμεναι τὸν ἐνιαυτὸν

ἐπένθησαν χρόνον. Apud Suidam incertus ſcriptor, de Marcij funere: καὶ αἱ γυναῖκες ἀπεθέμεναι χρυσὸν καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ μέλασιν ἀμφιεσμοῖς χρησάμεναι, καὶ πενθήσασαι ἐνιαύσιον χρόνον Et Varro clare lib. III. De vitâ populi Romani, *vt dum ſupra terram eſſet, ricinis lugerent: funere ipſo, vt pullis pallis amictæ.* Ibidem: *Propinquæ anthracinis, proximæ amiculo nigello, capillo demiſſo, ſequerentur lectum.* Valerius lib. I. cap. I. De Cannenſi clade. *Itaque matres ac filiæ coniugéſque nuper interfectorum, abſterſis lacrimis, depoſitiſque doloris inſignibus, candidam induere veſtem & aris ture dare coactæ ſunt.* At alij ecce conſenſu, albam. Herodianus in funere Seueri: αἱ γυναῖκες λιτὰς ἐσθῆτας λευκὰς ἀμφιεννύμεναι σχῆμα παρέχουσι λυπουμένων. Statius in Lacrimis Etruſci: Alba vt alij.

> *Huc vittata comam, niueóque inſignis amictu*
> *Mitibus exſequiis ades.*

adſignat, vt vides, niueam veſtem, quia mulier. Sed clariſſimè Plutarchus: Διὰ τί λευκὰ φοροῦσιν ἐν τοῖς πένθεσιν αἱ γυναῖκες ἱμάτια, καὶ λευκοὺς κεκρυφάλους; & vide apud eum cauſſas. Quid ſtatuemus in diſſenſu tam aperto? pacem. quam facilè conficio ex temporum ratione. Variatum ſcilicet hâc in re apud Romanos fuit. Priſcis temporibus dum reſp. vixit & libertas, nigræ veſtes etiam feminis in luctu. id. docent ij ſcriptores, qui omnes conſentiunt in narratione moris qui illo æuo. At ſub Impp. rep. exſtructâ, in vſum venerunt lugubrium, albæ. docent ij alterius claſſis teſtes, qui non id referunt niſi de temporibus ſecutis. Hoc niſi tenes, nunquam erit vt ſoluas eum nodum. Sed quæ cauſſa huius mutationis? Credo, diuitiæ & luxus. Matronis antiquis color albus & niger cogniti: iiſque ſolis, vel præcipuis vſæ. At poſt ſericam traductam veſtem, & vulgatam Coam; poſt galbanam, cæruleam, amethyſtinam, & tot genera reperta colorum; rarus dignioribus feminis albi vſus. ſpretus inquā, (quod ex poëtis facilè diſces) contemtuſque color albus, adeò vt nota luctus fuerit ſuperbo ſexui, cum induiſſe. Hoc conſtanter cenſeo. mouet me leuiter Appuleij locus lib. II. qui inferiori illo æuo, *matronam flebilem fuſcâ veſte contectam* deſcribit, non vt debuit, albâ: nec tamen demouet, quia aut priſcum ritum in animo habuit, vt ſolet, Ap-

In concordiam ſcriptores iſti reducti.

Cauſſæ coloris mutati, parum certa.

Remota ex Appuleio obiectio.

pulcius; aut aliud in prouinciis fuit, vbi id geſtum, more Græciæ videlicet retento, apud quos feminæ in luctu nigræ.

* Pro veſte nigrâ Tibullus clarè eſt, lib. III.

Pars quæ ſola mei ſuperabit corporis, oſſa
Incinctæ nigrâ candida veſte legant.

At Liuius ſuſpicionem facit, nihil in veſte mutatum: ſed dumtaxat in muliebri mundo. Valerij certè Tribuni in legem Oppiam verba apud eum ſunt, lib. XXXIV. *Mulieres quid aliud in luctu, quàm purpuram atque aurum deponunt; quid cùm eluxerunt, ſumunt?* Nam quod Feſtus tradidit lugentes in pellibus fuiſſe, αἰνιγματῶδες eſt. *Pellem*, inquit, *habere Hercules fingitur, vt homines cultus antiqui admoneantur. Lugentes quoque diebus luctus in pellibus ſunt.* Nihil tale reperio, niſi conſentis mihi magne Feſti interpres, (te, Scaliger, appello) vt accipiam de laneis Vittis: quas mulieres in luctu ſumſiſſe è variis ſcriptorum locis certum. An hoc mauis, inſiticium illud emblema à Paullo eſſe qui reſpexerit ſcilicet ad Barbaricum morem ſui æui. quo etiamnunc apud nos receptum, pelles extremis oris veſtium aſſui in luctu. Tu nos doce.

Feſti obſcurus mihi locus. Scaliger aliquis illuſtrato.

Pag. 90. Celenderis.

Caſtellum Ciliciæ, cui nomen Celenderis] Nominat id Ioſephus lib. XVII. collocatq. in viâ quâ Romã ibatur. ſed in eo ſcriptum reperies, *Celendris.* meminit & Ptolemæus. Antiquiſſimum id fuit, ſi Apollodoro fides lib. III. Bibliοth qui conditionem eius refert ad Sandarum Tithoni nepotem. ὃς, inquit, ἐκ Συρίας ἐλθὼν εἰς Κιλικίαν πόλιν ἔκτισε Κελένδερεν.

Pag. 91.

Tum Sentius occanere cornua tubáſque.] Occultè ſurreptum Salluſtio eſt, *Iuſſu Metelli cornicines occanuere.*

Pag. 92. Iuſtitium in funere.

Sumpto iuſtitio deſererentur fora.] Olim in tumultu aut calamitate à Dictatore Conſulibúſve indici iuſtitium ſolitum: nunc paſſim in funere principum virorum. Sic lib. I. *Qui ſine Auguſti & initiis Tiberij auditis, ob iuſtitium aut gaudium intermiſerat ſolita munia.* De vi habituque iuſtitij nihil melius poſſum Petro Fabro, eruditæ diligentiæ viro. quem conſule lib. II. Semeſtrium cap. X.

Mutatio veſtis in iuſtitio.

Et quanquam neque inſignibus lugentium abſtinebant.] Indicto enim iuſtitio, mutabant etiam veſtem. Lucanus:

—ferale per vrbem ...

Iuſti-

Iuſtitium, latuit plebeo tectus amictu
Omnis honos, nullos comitata eſt purpura faſces.
Iuuenalis : *Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.* Seneca epiſt. XVIII. *Nam, quod fieri niſi in tumultu & triſti tempore ciuitatis non ſolebat, voluptatis cauſsâ veſtem mutauimus.*

Vt nomen eius Saliari carmine caneretur.] Qui honos non niſi nominibus deorum. Hoc exemplo M. Antoninus Philoſophus, mortuo filio Vero, *iuſſit vt nomen eius Saliari carmini insereretur.* ita malo apud Spartianum, quàm, *inferretur.*

Sedes curules ſacerdotum Auguſtalium locis, ſupérque eas querceæ coronæ ſtatuerentur.] Spectaculis Romam transductis, magno honori fuit publicus in iis locus. exempla multa. Eualuit paullatim adulatio, vt non ſolùm viuis, ſed etiam abſentibus mortuiſque daretur is locus, memoriæ conſeruandæ. Loci præbiti indicium, ſella eſſet. Primum veſtigium eius ritus odorari videor in Liuij verbis, lib. II. de Valerio Dictatore : *Dictator triumphans in vrbem inuehitur, ſuper ſolitos honores locus in Circo ipſi poſteriſque, ad ſpectaculum datus: ſella in eo loco curulis poſita.* Cæſari habitus deinde idem honos, vt clarè Dio lib. XLIIII. ἐψηφίσαντο τόν τε δίφρον αὐτοῦ τὸν ἐπίχρυσον εἰς τὰ θέατρα καὶ τὸν στέφανον τὸν διάλιθον καὶ διάχρυσον ἐσάγεσθαι. Mox M. Marcello defuncto. de quo verba eiuſdem ſcriptoris, lib. LIII. Μαρκέλλῳ δὲ καὶ εἰκόνα χρυσῆν, καὶ στέφανον χρυσοῦν, δίφρον τε ἀρχικὸν ἔς τε τὸ θέατρον ἐν τῇ τῶν ῥωμαίων πανηγύρει ἐσφέρεσθαι, καὶ ἐς τὸ μέσον τῶν ἀρχόντων τῶν τελούντων αὐτὰ τίθεσθαι ἐκέλευσε. id eſt, *Marcelli & imaginem auream, & coronam auream & ſedem curulem Romanis ludis in theatrum inferri iuſſit, mediáque illa poni inter ſedes editorum.* Sed & Seuerus, Pertinaci mortuo non vnam ſellam, ſed tres in theatro poſuit : vti apud Xiphilinum ſcribitur his verbis: καὶ χρυσῆν εἰκόνα αὐτοῦ ἐφ' ἅρματος ἐλεφάντων ἐς τὸν ἱππόδρομον ἐσάγεσθαι, καὶ ἐς τὰ λοιπὰ ἐκέλευσε θέατρα θρόνους τρεῖς καταχρύσους αὐτοῦ ἐσκομίζεσθαι. Lego etiam ſedes aureas in theatrum illatas Tiberio & Seiano abſentibus; & miror interpretem id vertiſſe, currus, apud Dionem lib. LVIII. δίφρους τε ἐπιχρύσους ἐς τὰ θέατρα ἀμφοῖν ἐσέφερον. Germanico igitur decretæ eiuſmodi curules ſedes per tri-

Sedes in theatris.

Quando inualuerit is mos.

Xylandri in Dione lapſus.

na, vt opinor, theatra inter ſacerdotũ Auguſtalium ſedes: & coronæ in iis è quercu, ob ciues ſcilicet ſeruatos. Hunc ritum non alibi adhuc videram explicatum.

Arcus cum inſcriptione rerum geſtarum, & mortem ob remp. obiiſſe.] Hoc Druſo quoque fratri eius tributum; & voluit dictum Pedo ad Liuiam:

Pedo emendatus.

Conſul, & ignoti victor Germanicus orbis,
Qui fuit, heu mortis publica cauſſa: legor.

Sed tu reſcribe, *Cui fuit:* ad hanc mentem.

Imagines illuſtrium in templis Curiaque.

Cùm cenſeretur clypeus auro & magnitudine inſignis inter auctores eloquentiæ.] Veteris inuenti fuit imagines illuſtrium virorum publice in templo, curiaque deponi & quaſi dedicari. Sic Africani imago in Capitolio, Catonis Cenſorij in Curiâ collocatæ. Valerius Maximus, lib. VIII. cap. XV. *Africanus imaginem in cellâ Iouis opt. max. poſitam habet: quæ quotieſcumque funus aliquod Corneliæ genti celebrandum eſt, inde petitur: vnique illi inſtar atrij, Capitolium eſt. Tam herclè quàm ſuperiori Catoni, Curia. vnde effigies illius ad eiuſdem generis officia expromitur. Gratum ordinem, qui vtiliſſimum reip. Senatorem tantum non ſemper ſecum habitare voluerit.* Sed cumulatiùs id fecit, vt apparet, Auguſtus; qui primarias imagines in Curiâ collocauit, ſuis quaſque locis diſtinctas: ſiue quis belli, ſiue pacis artibus claruiſſet. Ita ſupra legimus, *Hortenſij imaginem poſitam inter Oratores:* idemque honos nunc Germanico petitus. Sed clypei nomine Tacitus cur vſus? quia imagines illæ, vt cenſeo, inſtar militaris clypei rotundæ: ex ære, auro, argento. Plinius, *Scutis qualibus ad Troiam pugnatum eſt, continebantur imagines. vnde & nomen habuêre clypeorum, non vt peruerſa Grammaticorum ſubtilitas voluit à Cluendo.* Scuta autem apud Homerum, formâ orbis. Liuius lib. XXV. in ceterâ prædâ Haſdrubalis clypeum argenteum repertum ait, cum imagine ipſius. Suetonius Domitiano: *Senatus adeò lætatus eſt, vt repletâ certatim curiâ, ſcalas etiam inferri, clypeóſque & imagines eius coram detrahi, & ibidem ſolo affligi iuberet.* Capitolinus in Antonino: *ceteris honoribus refutatis, clypeum Hadriano magnificentiſſimum poſuit, ſacerdotes inſtituit.* Trebellius in Claudio: *Illi clypeus aureus, vel vt Grammatici loquuntur, clupeum aureum, Senatus totius*

Auguſti inſtitutum.

Clypeus, pro imagine.

ἀπὸ τοῦ γλύφειν, quia ſculpta.

Iotius iudicio in curiâ collocatum eſt, vt etiam nunc videtur. Quod ait Grammaticos malle, clupeum: verum eſt. & puto in Capro legiſſe, *Clupeum, imago: Clipeus, ἀσπίς.* Sed & Liuius Grammaticis paruit, lib. IX. *Ab his columnis, quæ incommodè poſita videbantur ſigna amouit: Clypeáque de columnis & ſigna militaria affixa dempſit.* In monumento priſco. HVIC. DECVRIONES. FVNVS. PVBLICVM. STATVAM. EQVESTREM. CLYPEVM. ARGENTEVM. LOCVM. SEPVLTVRÆ. DECREVERVNT. Nec tamen ſemper hi clypei cum effigie: ſæpe ſine eâ, cum nudo nomine ponentis, & cui ponebantur: ſiue etiam cum ponendi cauſsâ. Philo Iudæus egregiè, De legat. ad Caium: Πιλάτος ἦν τῶν ὑπάρχων ἐπίτροπος ἀποδεδειγμένος τῆς Ἰουδαίας. οὗτος οὐκ ἐπὶ Τιβερίῳ μᾶλλον, ἢ ἕνεκα τοῦ λυπῆσαι τὸ πλῆθος, ἀνατίθησιν ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἱερόπολιν Ἡρώδου βασιλείοις ἐπιχρύσους ἀσπίδας, μήτε μορφὴν ἐχούσας μήτε ἄλλο τι τῶν ἀπηγορευμένων, ἔξω τινὸς ἐπιγραφῆς ἀναγκαίας, ἣ δύο ταῦτα ἐμήνυε, τόν τε ἀναθέντα, καὶ ὑπὲρ οὗ ἡ ἀνάθεσις. Nec verò publicè ſolùm hos clypeos, ſed & priuatim ſibi quiſque ponebat. Plinius, *Suorum verò Clypeos in ſacro vel publico priuatim dicare primus inſtituit Ap. Claudius, qui Conſul cum Seruilio fuit, anno vrbis* CCLIX. & quæ ſequuntur. reperioque exemplum clypei priuati in lapide veteri: Grammaticorum acumen, à Liuio non ſpretum. Clypei priuatim dicati.

NESTORI
AVG. NEPETE
HIC. LVDOS. FECIT
ET. DEDICATIONE
STATVÆ. PATRONI
QVAM. IPSE. POSVIT
ET. CLVPEI. SVI. ITERVM
MVNICIPIPVS. NEPESINIS
EPVLVM. DEDIT.

Vti turma Idibus Iuliis imaginem eius ſequerentur.] Ita accipio, vt in ſolemni illâ Tranſuectione equitum Germanici imago pro vexillo eſſet, quod ſequerentur. Libro VI. *Quorum imagines pro vexillis ſecuti eſſent, duces Imperatoréſque deligerent.* Aliud autem Tranſuectio equitum: aliud Recognitio, ſiue Cenſio, ſiue Probatio. & caue ea confundas. Tranſuectio à Q. Fabio Rulliano inſtituta, vt Pag. 93. Equitũ tranſuectio.

Liuius

Liuius lib. IX. Valerius I. auctores ſunt. eiuſque formam & quaſi Pompam graphicè depinxit Dionyſius libro VI. Idibus Quinctilibus ſiue Iuliis fieri ſolitam Dionyſius idem dixit, quia victoria ad lacum Regillum incidit in eum diem. Sed & *Caſtorum ædes Idibus Quinctilibus dedicata*, ait Liuius lib. II. quorum honori præcipuè tranſ-

Recognitio equitum.

uectio inſtituta. At recognitio equitum, olim à Cenſoribus ſingulis luſtris: poſteà ab Imperatoribus paſſim facta tempore non certo, idque non aliud fuit, quàm cenſura quædam in equites equoſque publicos, & quaſi examen. Suetonius in Auguſto: *Equitum turmas frequenter recognouit.* In Caligula: *Equites Romanos ſeuerè curioſéque, nec ſine moderatione recognouit, palam adempto equo, quibus aut probri aliquid aut ignominia ineſſet. eorum qui minore culpâ tenerentur, nominibus modò in recitatione prateritis.* In Claudio: *Recognitione equitum, iuuenem probri plenum, ſed quem pater probatiſſimum ſibi adfirmabat, ſine ignominiâ dimiſit, habere dicens cenſorem ſuum.* Vide Plutarchum in Pompeio: Feſtum, Cenſio: Agellium, lib. IIII. & VII. ſed ante omnes, Iacobum Ræ-

Ræuardi laus.

uardum Variorum lib. II. cap. XV. Belgarum iuriſque magnam ſpem. cuius immaturæ mortis inuidiam ne nunc quidem ſuſtinent fata.

Liuia nupta Druſo, duos virilis ſexus ſimul enixa eſt.]

Gemini Druſo filij.

Diſce ergo hinc, quod nondum alij, Tiberium illum Druſi F. Tiberij N. quem Caius ſuſtulit, ſuperfuiſſe ex his geminis: & ideò Gemellum cognominatum. Et ſanè numiſmata quædam huius Druſi ærea exſtare aiunt, in quibus expreſſa gemellorum capita ſurgentia è copiæ cornu.

Eodem anno grauibus Senatus decretis libido feminarum coërcita.] Quorum decretorum particula hæc apud Tertullianum, De pallio: *Habes ſpectare quod Cacina Seuerus grauiter Senatui impreſſit, matrona ſine ſtolâ in publico. denique Lentuli Auguris conſultis, quæ ita ſeſe exauctoraſſet, pro ſtupro erat pœna: quoniam quidem indices cuſtodéſque dignitatis habitus, vi lenocinij factitandi impedimenta, ſedulò quædam deſueſecerant.*

Stupra quomodo olim vindicata.

Viſtilia licentiam ſtupri apud Ædiles vulgauerat, more inter veteres recepto, qui ſatis pœnarum aduerſum impudicas in ipsâ profeſſione flagitij credebant.] Minus expreſſa apud

apud alios veſtigia huius moris: quæ hic in Tacito clara. Appâret autem in ſtupra matronarum ordinis primi aut ſecundi, grauiter ſemper animaduerſum, ad ſeruandum publicum decus: non tam grauiter in libertinarum aut è plebe. quibus hæc militia Venerea, moribus tantùm non permiſſa: quod vel ex Horatio, Ouidio aliiſque liquere poteſt. Sed & illud paret cuius fœminæ licitum fuiſſe vulgare corpus, modò apud AEdiles id profiteretur. Cui profeſſioni conſequens, vt iure cederet & dignitate matronali, etiam, vt opinor, ornamentis, cenſeretur que inter togatas. Quod facilè adſtruo ex Suetonij verbis in Tiberio cap. XXXV. *Femina famoſa, vt ad euitandas legum pœnas iure ac dignitate matronali exſoluerentur, lenocinium profiteri cœperant: quas, ne quod refugium in tali fraude cuiquam eſſet, exſilio affecit.* Vt ergo ibi lenocinium profitebantur, ad amittendum ius matronarum: ſic hîc ſtuprum, eâdem fine. Quæ tamen profeſſio irrita facta poſteà ex nouâ lege: eleganterque ad hanc rem Papinianus l. X. De adult. *Mulier quae euitanda pœna adulterij gratiâ lenocinium fecit, aut operas ſuas ſcena locauit, adulterij accuſari damnarique Senatuſconſulto poteſt.* Sed apud AEdiles cur ea profeſſio: non apud Cenſores, alióſve? quia compertior ab antiquo AEdilibus curam fuiſſe fornicum, popinarum, locorumque eorum in quibus Honos non colitur aut Virtus: itémque perſonarum, quæ ſæpiùs in iis locis, quàm in templo Mariano. Ideò Seneca, vt ſolet, eleganter: *Inuenies voluptatem circa balnea & ſudatoria, ac loca Ædilem metuentia.* Id eſt, fornices & popinas. Et illuc alludens Iuſtinus ſcribit, Dionyſium *apud Ædiles aduerſus lenones iurgari* ſolitum, lib. XXI. Itaque AEdilibus curæ noſſe publica ſcorta; habere ea in tabulis, vt ſic dicam, & albo: & ſi quam vulgantem ſe, extra eum numerum nacti, multabant. Liuius lib. X. *Eo anno Q. Fabius Gurges Conſulis Filius* (is autem tunc AEdilis) *aliquot matronas ad populum ſtupri damnatas pecuniâ multauit.* Nec pecuniâ ſolùm, ſed & exſilio. Idem lib. XXV. *Vilius Tapullus & M. Fundanius Ædiles plebei aliquot matronas apud populum probri accuſarunt: quaſdam ex eis damnatas in exſilium egerunt.* Deducebantque iidem in iudicium etiam hoc crimine viros, vt in Liuio lib. VIII.

Permiſſa propemodum libertinis.

Etiam matronis, ſi profeſſæ.

Quæ habitum matronalem deponebant.

Profeſſio apud AEdiles.

AEdiles accuſabant ad populum.

Data

Data à M. Flauio viſceratio, erant qui per ſpeciē honorādæ parentis meritam mercedem populo ſolutam interpretarentur, quòd eum diē dictā ab Ædilibus crimine ſtuprata matris familias abſoluiſſet. Pertinere ad hanc rem Laberij verſum puto, vt ego eum reſtituo apud Agellium libro XVI. *Cocionem peruulgatè dicit, quem veteres Arilatorem dixerunt. Verba Laberij hæc ſunt: Duas vxores, hoc herclè plus negotij eſt, inquit Cocio ſex ædiles viderat.* Scribo: *Duas vxores? hoc hercle plus negotij eſt, inquit Cocio: ſed Ædiles viderint.* Non alia Laberij ſcriptio aut mens. Duáſne vxores ille habet? inquit. herclè ſatis negotioſum negotium homini, vt ait Cocio, verùm id AEdiles viderint, quorum hæc cura. Dixi eiuſmodi infames feminas ceſſiſſe dignitate matronali, etiam ornamentis. De dignitate, liquet ex Suetonio: de ornamentis, ex Tertulliano, De cultu: *Quid minus habent infeliciſſima illa publicarum libidinum victima? quas ſi quæ leges à matronis & matronalibus decoramentis coërcebant, iam certè ſeculi improbitas honeſtiſſimis quibuſque feminis vſque ad errorem dinoſcendi coæquauit.* Cenſeo autem poſuiſſe eas inſtitam, ſtolam, vittas, imò ſumpſiſſe meretriciam togam. Inducor à Iuuenali,

> —Carſinia talem
> Non ſumet damnata togam.

qui de matronâ aliquâ ſtupri damnatâ ſentire videtur, cui ex more ſumenda toga. De eâ ſatis dictum aliis, & præſertim M. Antonio Mureto: cuius doctrina, iudicium, facundia, ſemper mihi magna. Vnum addo, manaſſe videri morem eum ab Athenienſibus: apud quos ſcorta pariter veſte à matronis diſcreta. idque ex lege. Suidas. νόμος Ἀθήνησι, τὰς ἑταίρας ἄνθινα φορεῖν.

Exacta & à Titidio Labeone.] Vertranius, *exactum*: cui adſentio.

Illo prætendente LX. dies ad conſultandum datos necdum præteriiſſe.] Dies ſexaginta dati lege Iuliâ, à die deuortij, marito ad accuſandum. Clarum ex l. XI. XIIII. XV. Ad legem Iuliam de adulteriis. quas vide.

Actum & de ſacris Ægyptiis Iudaicíſq. pellendis.] Non tunc primū. Nam & Agrippa Præfectus vrbi ab Auguſto, ſacra Aegyptia repreſſit: edicto, ne quis ea intra quingentos ab vrbe paſſus exerceret. id accidit anno DCCXXXIV. vt ha-

Laberij reſtitutio.

Prouerbiali formâ eſt, Hoc plus negoti eſt, inquit Cocio. Et Cociones ſæpe in vulgi dicto veniebant: vt Plauti illud, Vetus eſt, Nihili cocio.

Vide eūdem Tertull. Apol. cap. VI.

Lecticas etiā poſuerunt, vtique poſt Domitiani edictum. de quo alibi.

Athenienſes meretrices quô habitu. Item Artemidorus notat li. II. cap. III.

Sacra externa repreſſa.

vt habes apud Dionem LIIII. Sed de hoc Tiberiano edicto capiendus Seneca epiſt. CIX. *His inſtinctus abſtinere animalibus cœpi: & anno peracto, non tantùm facilis mihi erat conſuetudo, ſed dulcis. Quæris quomodo deſierim? In Tiberij Cæſaris principatum iuuentæ tempus inciderat. alienigena tum ſacra mouebantur: & inter argumenta ſuperſtitionis ponebatur animalium quorundam abſtinentia.* Apparetque eum intellegere etiam Iudaica ſacra; qui abſtinuerunt animalibus quibuſdam, vt ſue. Quamquam & Romani poſteà diebus religioſis abſtinere carne cœperint, AEgyptio ritu. Spartianus in Iuliano: *Sæpe autem, nullâ exiſtente religione, oleribus leguminibúſque contentus, ſine carne cœnauit.*

Carne abſtinebant certis diebus AEgyptij & Romani.

Quattuor millia libertini generis in inſulam Sardiniam veherentur.] Ioſephus lib. XVIII. id deplorat, & oſtendit in eo numero ſolos Iudæos fuiſſe. cui ſubſcribit Suetonius: *Iudæorum iuuentutem, per ſpeciem ſacramenti, in prouincias grauioris cæli diſtribuit.* Huic calamitati occaſionem cauſſamque præbuiſſe ſtupra quædam & fraudes tectas nomine religionis non iniucundè Ioſephus idem deſcribit, in hiſtoriâ Paullinæ & Mundi. quem, ſi animus fert, vide lib. XVIII. cap. VII.

Iudæi in Sardiniam pulſi.

Quæ ſeptem & quinquaginta per annos Veſtalibus ſacris præſederat.] At lex definiebat miniſterio virginum tantùm annos triginta. ſpontanea igitur manſio illa Occiæ.

Quòd mater eius in eodem coniugio manebat.] Id eſt, vniuira eſſet: cuius rei honos. Tertullianus: *Monogamia apud Ethnicos in ſummo honore eſt: vt & virginibus nubentibus vniuira pronuba adhibeatur, & ſic auſpicij initium eſt. Item in quibuſdam ſollennibus & auſpiciis, vt prior ſit vniuiræ locus. Certè Flaminia non niſi vniuira eſt.*

Pag. 94.
Honos monogamiæ.

Statuit frumento pretium.] De modo pretioque annonæ, infrà lib. XV.

Cæſar poſthabitam decies ſeſtertij dote ſolatus eſt.] Numerus hic in dote, quod obſeruauimus, quaſi legitimus & ſolemnis. notatque diſertè Iuuenalis,

Decies H-S. ſemper ferè in dote.

——& ritu decies centena dabuntur
Antiquo.

Et Seneca: *Beatioréſne iſtos putas, quorum Pantomimæ*

decies ſeſtertio nubunt., quàm Scipionem, cuius liberi à Senatu in dotem æs graue acceperunt? Et Martialis non vno loco.

Domini vox variè vſurpata.

Aduerſum patres.

Acerbéque increpuit eos qui ipſum Dominum dixerant] Rectiſſime. facta tantùm ſuppetiiſſent dictis. Nam Domini vox propriè, non niſi in ſeruos. Tamen reperio Auguſti æuo & infrà, à liberis patres appellatos Dominos: & à fratribus blandientibus fratres. Quod tamen Auguſtus in ſuâ domo vetuit. Suetonius: *Dominum appellari ſe nec à liberis quidem aut nepotibus ſuis vel seriò vel ioco paſſus eſt: atque huiuſmodi blanditias etiam inter ipſos prohibuit.* Tangit ecce vtrumque morem, & vellem id interpretes monuiſſent. Quòd patres, domini: etiam ex

* Lampridius in eius vitâ.

* Diadumeni Cæſaris epiſtolâ cognoſco, ad matrem: *Dominus noſter & Auguſtus nec te amat, nec ipſum ſe, qui inimicos ſuos ſeruat.* Et clarè ex illo Martialis:

E ſeruo ſcis te genitum, blandéque fateris,
Cùm dominum appellas Soſibiane patrem:

Aduerſum fratres.

Quòd fratres ſic dicti: locus elegans Senecæ, epiſt. c v. *Illud mihi in ore erat domini mei Gallionis, qui cùm in Achaiâ febrim habere cœpiſſet, confeſtim nauim conſcendit: clamitans non corporis eſſe, ſed loci morbum.* nam loquitur de fratre Iunio Gallione. Itemque coniuges inter ſe eo nomine vſi. Virgil.

Aduerſus coniuges.

—— dominum Ænean in regna recepi.

Sueton. Claudio: *Occiſâ Meſſalinâ, paullò poſtquam in triclinio decubuit, cur domina non veniret, requiſiuit.*

Virgil. *—— dominam Ditis thalamo deducere adorti.* vbi Seruius: *De Græco tractum eſt, qui vxorem δέσποιναν dicunt.* Apud Iuriſconſultos De Legat. *Peto abs te dominà vxor.* Epictetus: *αἱ γυναῖκες εὐθὺς ἀπὸ τεσσαρεσ-καίδεκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κυρίαι καλοῦνται.* Vti & aduerſum amicas, paſſim in poëtis. Sed & obuios vulgò, Dominos vocabant. Idem Seneca: *Quomodo obuios ſi nomen non ſuccurrit, dominos ſalutamus.* Luſit eleganter in eo more poëta Græcus in Anthologiâ:

Aduerſum obuios.

ἦν ὁ φίλος τι λάβῃ, δόμινε φράτερ, εὐθὺς ἔγραψας.
ἢν δ᾽ αὖ μὴ λάβῃ, τὸ φράτερ εἶπε μόνον.
ὤνια γὰρ καὶ ταῦτα τὰ ῥήματα. αὐτὰρ ἔγωγε
οὐκ ἐθέλω δόμινε, οὐ γὰρ ἔχω δόμβρα.

Reperio

Reperio apud ſcriptores Senatoréſque eorundem temporum.] Non diſpliceat, *Senioréſque.* primùm quia ſæpe aduocat noſter teſtes eius æui, qui fuiſſent in re præſe. ti. vt lib. III. *Memini audire me ex ſenioribus, viſum inter manus Piſonis libellum.* & lib. XI. *Verùm audita ſcriptáque ſenioribus tradam.* Deinde quia peccatum & aliàs in eâ voce, vt lib. XIII. *Sed impetum eius, multum prius laudatâ magnitudine animi, attinuere Senatores, diſſolutionem imperij docendo,* &c. vbi certè ſcribo, *ſeniores.* vt dicam in loco. Poſſit tamen aliquis defendere hîc Senatores: quia res quaſi arcanò acta in Senatu. Sed viderit lector. à priori ſententiâ nobiliſſimus Ianus Douza noſter eſt; de quo plura dicere iubet & prohibet me amor. Tollam manum, & in tam boni nominis memoriâ pauliſper conquieſcam. Correctus Tacitus.

Ad Lib. III. ANNALIVM.

INCOMTA *ſigna, verſi faſces.*] De ornatu ſignorum dixi in lib. I. De verſis faſcibus, res ſic habet. In dolore quia omnia fieri præter morem amant: etiam lictores faſces præferebant inuerſos. Pedo in Elegiâ ad Liuiam, Pag. 96. Verſi faſces, in luctu.

> *Quos primùm vidi faſces, in funere vidi:*
> *Et vidi verſos, indiciúmque mali.*

Statius Thebaidos VI.

> —— *verſis ducunt inſignibus ipſi*
> *Graiugenæ reges.*

Nec faſces ſolùm ſuos lictores, ſed milites inuertebant etiam ſcuta & arma. Virgilius: Scuta item & arma.

> —— *& verſis Arcades armis.*

manentque in militiâ noſtrâ hodie veſtigia eius ritus. Adde, quod non indignum monitu, verſionem hanc armorum, non luctus ſolùm notam fuiſſe, ſed etiam tranſfugij & defectionis. Ammianus lib. XXVI. *Eumq́; ſecuti* Transfugæ pariter vertebant vexilla & ſcuta.

complures iam gladios quatientes & pila, ad Imperatorem tranſeunt, cum vexillis ſcuta peruerſa geſtantes: quod defectionis ſignum eſt apertiſſimum.

Trabea lætitiæ, non luctus.

Atrata plebes, trabeati equites.] Trabea quid ad luctum? nihil. imò contrà vtebantur eâ in diebus ſolemnibus lætiſque; vt equitum Tranſuectione, quod Dionyſius notat. Sed & Domitiano decretum per honorem, vt quotiens conſulatum gereret, *equites Romani quibus ſors obtigiſſet, trabeati, & cum haſtis militaribus præcederent eum, inter lictores apparitoréſque.* Denique nuſquam trabea in luctu: equiteſque Romæ togâ pullâ vſi in funere, vt reliqui ciues. Credo igitur veſtem hanc trabibus purpuræ intextis (id enim trabea) ſumptam hîc, non doloris indicium, ſed ordinis: ad diſcriminandum, inquam, in coloniis equitem à plebe, & ſplendorem funeri conciliandum, trabeæ ſumptæ. Illæ enim propriæ equitum: (nam Grammaticorum inuenta hîc non moror, qui faciunt etiam regum, ducum, augurum) & ideò Trabeata agmina, ipſi equites Statio, in Epulo Domitiani:

Trabeæ equitum propriæ.

Hic tum Romuleos proceres, trabeatáque Cæſar
Agmina, mille ſimul iuſſit diſcumbere menſis.

& in v. Siluarum ad Criſpinum: quem locum fuſius adſcribam, quia mei eget.

——non te ſeries inhonora parentum,
Obſcurum proauis, & priſca lucis egentem
Plebeiâ de ſtirpe tulit, non ſanguine cretus
Turmali trabéque ac remis, & paupere clauo
Auguſtam ſedem & Latij penetrale Senatus
Aduena pulſaſti: ſed præcedente tuorum
Agmine.

Statij locus emaculatus.

Verè enim emendo, *non ſanguine cretus Turmali, trabeáque Remi, nec paupere clauo.* id eſt, non tu ex plebe ſatus, imò nec ex ordine equeſtri. quem deinde deſcribit tribus notis, luxuriâ non indecorâ ingenij, vt ſolet in illo poëtâ. Turmalem ſanguinem vocat; quia propriæ equitum Turmæ: Trabeam Remi, quia ij trabeati, exemplo regum: Pauperem clauum, id eſt, anguſtum & artum, qui ordinis equeſtris.

Iſque explicatus.

Pag. 97. *Matrem Antoniam.*] Hæc illa eſt, antonia Druſi, quam Plinius ait nunquã ſpuiſſe. illa, quam Valerius mirè laudat

Antonia Germanici mater.

dat à continentiâ & amore in coniugem, lib. IV. cap. III.

Conlucentes per campum Martis faces.] Dixit ad morem priſcum: quo ij qui funus proſequebantur, cereos manibus geſtabant, candelas, funalia, faces. Donatus id obtinuiſſe eò cenſet, quia noctu olim cadauera ſolita efferri. Mos quidem adeò tritus, vt Iſidorus *Funus dictum à funibus accenſis*, velit, *quos ante feretrum papyris circumdatus ferebant.* Ambroſius De viduitate: *Vel cum accenſis funalibus mox ducitur, nónne pompa funebris exſequias magis putat, quàm thalamum præparari?* Alludit Ambroſius illuc, quò ſæpe poëtæ: vt

Viximus inſignes inter vtramque facem.

Faces & cerei in funeribus.

Funeris etymon.

Apuleius II. Florid. *Comœdiam eius prius ad funebrem facem, quàm ad nuptialem veniſſe.* Calpurnius Flaccus Declamatione XXVIII. *Facem nubenti filiæ præferam, an rogum iacentis accendam?* Quod Iſidorus ait, funes papyro circumdatos: non à ſe habet, ſed à priſco ſcriptore. nec errat. Plinium ita capio lib. XVI. cap. XXXVIII. *Nec in fruticum nec in veprium genere ſcirpi fragiles paluſtréſque: è quibus detracto cortice candelæ luminibus & funeribus ſeruiunt.* Cortex ille, non aliud quàm ſimilitudo AEgyptiæ papyri: quem vtebantur fortaſſe homines tenuiores. Faces autem, candeláſque in funeribus plerumque adultorum reperias: in puerorum, id eſt, acerbis immaturíſque, cereos ferè. Vt appareat, quod Interpres vetus Perſij monuit, pueros ad cereos ſolitos efferri, facibus tamen immixtis. Senecæ aliquot loca ſunt, quæ id peruincunt. vt epiſt. CXXIII. *Iſti mihi verò defunctorum loco ſunt. quantulum enim à funere abſunt, & quidem acerbo, qui ad faces & cereos viuunt?* De tranquillitate vitæ cap. XI. *Totiens in viciniâ meâ conclamatum eſt, totiens præter limen immaturas exſequias fax cereúſque præceſſit.* De breuitate vitæ, cap. vlt. *Quidam verò diſponunt etiam illa quæ vltra vitam ſunt, moles magnas ſepulcrorum, & operum publicorum dedicationes, & ad rogum munera, & ambitioſas exſequias. At me herculè iſtorum funera tamquam nimium vixerint, ad faces & cereos deducenda ſunt.* vbi ſcribi ſententia vult, *tanquam minimum.* Pertinet ad funebres faces etiam Suetonij locus, Aug. cap. XCVIII. *Maſgaba tumulum cùm ex triclinio*

Iſidorus Pliniuſque explicati.

Diſcrimen inter adulta immaturaque funera.

Pueri ad cereos elati.

Correctus Seneca.

i 3 *animad-*

animaduertiſſet magnâ turbâ multíſque luminibus celebrari, &c. qui tamen ad parentationem annuam ſpectat, non ad funeris deductionem.

Inſignia magiſtratus in luctu poſita.

Sine inſignibus magiſtratus.] Id eſt, ſiue togâ prætextâ, ſiue anulis, ſiue lato clauo. Quæ omnia accuratè mihi dicta in ſcripto De funeribus ſingulari· quod lucem videbit, ſi luce fruar ego. Loquor enim non eorum ritu, quibus pulchrum eſt, quod neque fuit vnquam neque futurum eſt, dare: qui ab hoc fuco gloriolam inter pueros partam, vnicam habent Helenam pro quâ pugnent. Miſelli! quia numquam in ſomniis calcabunt iter AEternitatis & veræ famæ.

Ticinum vſque progreſſum.] Vide quædam non vulgata apud Valerium Maximum, libro v. cap. v.

Druſus non inter Iulios.

Circumfuſas lecto Claudiorum Iuliorúmque imagines.] Druſus hic in Iuliam familiam ne adoptione quidem venit. vnde ergo in pompâ funebri imagines illi gentis Iuliæ? niſi fortè quia mater deducta in domum Auguſti. Hæc & talia de ſummo pectore dici poſſunt: at mihi nondum euiluit coniectura mea, *Liuiorum*. Cauſsâ duplici. primùm, non præpoſuiſſet Claudios Iulis Tacitus. id nefas. deinde cùm à patre latæ imagines, cur omiſſæ à matre? quæ præſertim antiquæ, & multæ?

Tacitus ergo correctus.

Pag. 98. Correctus Tacitus. Germanici duo fratres.

Non fratrem niſi vnius diei viâ.] Scribe, *fratres*. niſi fui & hiſtoriæ oblitus Tacitus. Duo enim Germanico ſuperſtites fratres, Claudius naturâ, adoptione Druſus. ſempérque eo nomine etiam hunc noſter inſignit. Scripſit autem ſuprà, Druſum & Claudium Tarracinam vſque progreſſos.

Edicta Principum. Seneca explicatus.

Vtq; premeret vulgi ſermones, monuit edicto.] Ita moris ætate illâ, vt Princeps populum peccantem aut exorbitantem alloqueretur per libellum, coërceretque. Eo reſpicit metaphora ſcita Senecæ, epiſt. x c v. *Præcepta ſapientiæ, quæ affectus noſtros velut edicto coërcent & obligant.* & caue quidquam ibi mutes.

Non enim eadem decora Principibus viris & Imperatori, populóque.] Si attendis, fateberis legendum, *& imperatori populo.* vinclo remoto. Quod ait, principes viros, ad ſe refert Tiberius: quod imperatorem populum, ad Romanos rerum dominos. Sententia autem ſimilis apud Pedonem

Pedonem: *Non eadem vilgúſque decent, & culmina rerum.*

Et quia ludorum Megalenſium ſpectaculum ſuberat.] Vides ergo multum temporis interceſſiſſe à die mortis Germanici, ad funus. Nam mortuus ipſe extremo Nouembri. quod facilè colligo ex Suetonij verbis ſcribentis: *Et vt fato functum palam factum eſt, non ſolatiis vllis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit: durauitq́ etiam per feſtos Decembris menſis dies.* Id eſt, per Saturnalia; quæ medio Decembri. At Megalenſium ſpectaculum, de quo nunc, incidit in Nonas Apríleis. per quas, LVDI. MATRI. MAG. vt in Kalendario notatum. Dies mortis Germanici. Megalenſia, quando.

Præſcripta & à Tiberio.] Melius *præſcripta ei.* Pag. 99.

Fuit inter irritamenta inuidiæ domus foro imminens, feſto ornatu.] Ob lætitiam domini redeuntis. Ornatum feſtum intellegit laurum & lucernas. Iuuenalis: Ornatus ædium.

Ornentur poſtes, & grandi ianua lauro.

De lucernis vide quæ notaui in Electis, cap. III. & adde egregium Arriani locum in Sermonibus Epicteti, lib. I. cap. XIX. ἠξίω] δημαρχίας; πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται, ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ, ἄλλος τὸν τράχηλον, οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας. ἔρχεται εἰς οἶκον, εὑρίσκει λύχνους ἁπτομένους. ἀναβαίνει εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἐπιθύει. id eſt, *Tribunatum aliquis adeptus eſt. omnes obuij gratulantur, alius oculos, alius collum, oſculatur, ſerui manus. Domum venit; inuenit collucentes lucernas. in Capitolium aſcendit, ſacrificat.* Idem lib. II. τέκνον, ἂν ἀκούσῃς ἅψω λύχνους. ταῦτ' ἐστὶ τὰ τοῦ φιλοστόργου. μέγα σοι ἀγαθὸν ἔσται σήμερον, τούτῳ καὶ λύχνον ἅπτειν ἄξιον. Nec lucernas ſolum in diebus eiuſmodi feſtis; ſed etiam funalia cereoſque accendebant. Panegyriſtes Laudatione Theodoſij: *Quid portas virentibus ſertis coronatas? quid aulæis undantes plateas, accenſiſq́ funalibus auctum diem referam?* vbi ex optimo libro lego, *aulæis vndantes plateas.* Lucernæ accenſæ. Arriani inſignis ad eum ritum locus. Funalia & cerei accenſi. Panegyricus ſcriptor emendatus.

T. Arruntium.] Nicolaus Faber, vir quem Probitas & Eruditio iuxtà amant (veris, nec ambitioſis laudibus vtor) Notis ad Senecam patrem legendum cenſet, *Lucium*, non *Titum*. veriſſimè. eſt illuſtris ille vir, Senator & Conſularis, Auguſti iudicio dignus Principatu: Tacito noſtro ſæpe nominatus. Pag. 100. L. Arruntius.

Ambigua Taciti lectio.

Fulcinium.] Quid? Fulcinium Trionem patronum petit Piſo? atqui is accuſationem eius petiit, obtinuitque. & mox etiam exſequitur. Ambigo de lectione, niſi alius aliquis Fulcinius ab iſto.

Marcellum.] Eprium, nomine: cuius celebre ingenium in foro.

Sex. Pompeius Valerii Maximi amicus.

Sex. Pompeium.] Eſt ille, qui ſuprà cùm Appuleio conſul. quem Valerius Maximus amicum patronumq. ſuum nimis plenâ manu laudat lib. IIII. cap. VII. Vocat clariſſimum ac diſertiſſimum virum, & addit: *A quo omnium incrementa commodorum vltrò oblata cepi: per quem tutior aduerſus caſus ſteti: qui ſtudia noſtra ductu & auſpiciis ſuis lucidiora & alacriora reddidit.* & ſatis facundè dicta, quæ ſequuntur. Et lib. II. cap. I. adſignificat proconſulem cum Aſiæ fuiſſe, comite ſe. vocat ibi, *virum vt omnibus virtutibus, ita humanitatis quoque laudibus inſtructiſſimum*: additque, *facundiſſimum ſermonem ore eius quaſi è beato quodam eloquentiæ fonte manaſſe.* Nec diſſentit* Ouidius, qui vitam illi ſuam fortunaſque non vno loco refert acceptas. vt appareat hunc Sextum amicum vnicè fuiſſe Muſis ſtudiiſque: & ideò à nobis fugitiuam memoriam eius non fruſtrà retractam.

Pompeius hic proconſul Aſiæ.

*Vt lib. IIII. De Ponto, eleg. I. & IIII. & V. quas vide.

Patris ſui legatum.] In Hiſpania, vt apparet ex ſequentibus.

Reſcriptus Taciti locus.

Priuatas inimicitias, non Principis vlciſcar.] Ita emendauimus. tamen cùm vetus lectio ſit, *noui Principis*; aptius, vt nunc cenſeo, ex eâ feceris, *non vt Princeps.*

Pag. 101.

Seruaus.] De hoc ipſo Tacitus lib. VI. *Quintus Seruaus poſt hæc, & Minutius Thermus inducti. Seruaus præturâ functus & quondam Germanici comes.*

Pag. 102.

Interior locus digniſſimus.

In conuiuio Germanici cùm ſuper eum Piſo diſcumberet.] Interior ergo diſcubuit Germanicus, vt digniſſimus, de quo ordine ſedendi non omnia mihi dicta in Conuiuio: dicam alibi, plenè & apertis tibiis.

In ordinem redacta verba Taciti.

Scripſiſſent expoſtulantes, quod haud minus.] Alieno loco hæc inſerta. Mihi ſententia præclarè reddi videtur, ſi iis amotis legas: *Senatus, numquam ſatis credito ſine fraude Germanicum interiiſſe: ſimul populi ante Curiam voces audiebantur.* Quò tamen illa quæ ſuperant remittenda ſint, non liquet.

Effigiéſque

Effigiéſque Piſonis traxerant in Gemonias ac diuelle-bant.] Id ſolet in damnatis. Iuuenalis,

——deſcendunt ſtatuæ reſtémque ſequuntur.

Sed aut lectio verborum Taciti non recta, aut ordo. Diuellere enim ſtatuas prius fuit quàm trahere, niſi tamen diuulſionem illam intellegit, fracturamque, quæ in Gemoniis ipſis facta. Poſſis legere, *ac diuellerant*, ſine noxâ.

Damnatorũ imagines tractæ.

Tacitus leuiter correctus.

Cuſtos ſalutis, an mortis exactor ſequeretur.] Exactor, qui præpoſitus ad exigendum perficiendumque, & quaſi cuſtos. Liuius lib. II. De Bruto filios plectente: *Et qui ſpectator erat amouendus, eum ipſum fortuna exactorem ſupplicij dedit.* Plinius lib. IX. epiſtolâ ad Paulinum: *Ac deinde ex meis aliquos operis exactores, cuſtodes fructibus ponam.* Romæ marmor epitaphium,

Exactor, quid.

M. AVRELIVS. AVGG. NN.

LIB. EPAPHRODITVS

EXSACTOR. OPERVM. DOM. NN.

Tacitus in ſuppliciis ferè vſurpat, vt lib. XI. *Denuntiat centurionibus qui aderant, exſequi cædem. cuſtos & exactor è libertis Euodus datus.* Ambroſius lib. de Tobiâ cap. VIIII. *Dum vadis cum aduerſario tuo ad magiſtratum, da operam liberari ab illo, ne fortè producat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.* Sed & * ἁπλῶς reperio, quaſi muneris nomen, Exactor. vt in Muſæo Carpenſi,

* Exactor, ſimpliciter: is credo, qui fructus prædiorũ, nomina, pecuniaſque exigit.

SEX. POMPEIVS. FAVSTVS

SEX. POMPEI. EXACTOR.

Ac deſtinatum premere, ni eluſus à Seiano.] Eiuſdem ſententiæ fuit, quod Suetonius ſcripſit, in Tib. cap. LII. *Quem* (Piſonem) *mox huius criminis reum putant quidam mandata prolaturum, niſi ea ſecreta obſtarent.* loco hodie non corrupto ſolùm, ſed defecto. Conatur tamen ingenioſè Torrentius, *ni Seianus ſecretò obſtaret.*

Pag. 103.

Suetonij deſperatus apud me locus.

Qualem Piſo diem ſupremum, noctémque egiſſet: atque illo pleraque ſapienter.] Non fugiet corruptio loci attentum lectorem. Quis enim erit, ad quem hæc referantur, *Atque illo*? nullum certè nomen præiuit. Puto mutila eſſe. niſi ſint; ſcribe, *Atque filio.* eſt enim ἀ'λογοι filium Piſonis attuliſſe parentis codicillos, & ab eo quæſiſſe Tiberium ſingulatim de morte.

Tacitus admutilatus.

Pag. 104. Piſo collega Aug. Tiberioque in conſulatu.

Per collegium conſulatus.] Quia n' Auguſto collega, an quia Tiberio ipſi? Vtrumque enim verum. & conſul cum Auguſto fuit anno DCCXXXI. conſul iterum cum Tiberio, DCCXLVII.

Magiſtratus non iudicant.

Nam referente Cæſare, magiſtratus etiam eo munere fungebantur.] Non vanè id notat. priſco enim more, magiſtratus à iudicandi onere immunes. Cicero in Verrem. actione I. & alij.

Pars vt Cn. Piſoni filio concederetur, iſque prænomen mutaret.] Quod & factum. niſi Dio mihi imponit; qui libro LX. Lucium (non Cnæum) Piſonem Cn. Piſonis & Plancinæ filium præfuiſſe Afiſcæ ſub Claudio tradidit.

M. Piſo exutâ dignitate.] Senatoriâ videlicet. Ita infeſrius ſcriptum, *exuere ordinem.*

Pag. 105. Taciti ſententia compar Thucydidææ.

Adeò maxima quæque ambigua ſunt, dum alij quoquo modo audita pro compertis habent.] Similis querela Thucydidis lib. I. οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενημένων, καὶ ἢν ἐπιχώρια σφίσιν ᾖ, ὁμοίως ἀβασανίστως παρ' ἀλλήλων δέχονται. & ſtatim: οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται. nec dubium quin ad hæc loca reſpexerit noſter.

Mos de auſpiciis Imperioq. repetendis. Liuius explicatus. Imperiũ minuebatur, ingreſſu vrbis.

At Druſus vrbe egreſſus repetendis auſpiciis, mox ouans introiit.] Quæras, quò hæc egreſſio & reditio? Ad morem priſcum. quo obtinuit, vt qui è prouinciis cum imperio redirent, illud ipſum amitterent ſimul intraſſent vrbem. Ideò Liuius lib. XXVI. *Quinto Fuluio ne minueretur imperium, ſi in vrbem veniſſet, decreuit Senatus.* Et magis ad lucem Taciti, quod Dio lib. LIII. tradit, Auguſto decretum perpetuum Proconſulare imperium, ita vt nec ſi intra vrbem veniſſet, minueretur, néve neceſſum eſſet (vt ipſe loquitur) ἀνανεῶσαι τὴν ἀρχήν. id eſt, renouare, ſiue vt Tacitus, repetere auſpicia. Nam auſpicij nomine etiam imperium hîc cape. Sed cui rei Druſo opus

Triumphus & ouatio non poteſt ſine imperio.

fuit repetito imperio? ad ouationem. Nam qui triumphans ouánſve vrbem ingreditur, cum imperio id facit in illum diem: Druſus autem imperium amiſerat ingreſſus vrbem ob fratris ſui mortem. Debuit ergo repetere, vt ouaret. Eius ſententiæ ſunt, quæ apud Ciceronem legis,

Cicero explicatus.

* Ad Atticũ, lib. VII. epiſt. VII.

ſpem triumphi abiicientem. * *Vtar eâ portâ, quam primam videro.* & apud Cœlium: *Neque enim ſtultè Appius,*

pius, qui ſimul atque Dolabella acceſſit ad tribunal, introierat in vrbem, triumphiq. poſtulationem abiecerat. Apud Vlpianum, l vlt. De off. Proconſul. *Proconſul portam Romæ ingreſſus deponit imperium.* Iterum apud * Ciceronem: *Mihi valdè placet de triumpho vos moliri aliquid, & extra vrbem eſſe cum iuſtiſſimâ cauſsâ.* * Ad Atticum lib. v i i. epiſt. i.

Vna omnium Agrippa liberorum miti obitu.] Miti obitu, id eſt, citra vim, & ex fato Sed videamus. M. Agrippæ tres vxores fuerunt. Prima, Pomponia Attici filia, conciliante eas nuptias M. Antonio Triumuiro. ex eâ genuit Vipſaniam, de quâ hîc, Druſi matrem. Altera, Marcella Octauiæ filia. ex eâ quoque liberi, ſi * Suetonio fides diſertè id in Auguſto tradenti. Nam ego (pace quod fiat caſtigatiſſimi ſcriptoris) leuiter ambigo. primum, quia nec nomina eorum, nec progreſſum, vſquam alibi reperio: & vellem interpretes ſoluiſſent mihi hunc nodum. Deinde, quia ex Plutarcho clarum, breue admodum coniugium id fuiſſe. Ita enim narrat (in extremo M. Antonio) ſtatim poſt nuptias Agrippæ & Marcellæ, defunctum generum Auguſti Marcellum: ideoque, ipsâ Octauiâ ſuadente, Iuliam nupſiſſe Agrippæ: abductâ ab eo Marcellâ & Iulo Antonio collocatâ. Non ergo ex eâ proles: aut ſi vna aliqua fuit, non vitalis. Tertia vxor, Iulia. ex eâ nati Caius & Lucius Cæſares, Poſtumus Agrippa, Agrippina & Iulia. In his pleriſque vera Taciti nota. Caius enim & Lucius veneno crediti periiſſe; Agrippina, fame; Poſtumus ferro. * Iuliam excipio, cuius mortem lib. iv. ita narrat ipſe Tacitus vt ex naturâ videatur, ferri aut veneni nullâ mentione.

Dubitatũ de adfirmatione Taci-i. Vxores M. Agrippæ, & liberi. * Cap. l x i i i. Suetonij, ſi fortè oblinio. Iulia vxor. * Iulia filia Agrippæ non periit ferro aut veneno: non ergo exactè vera Taciti nota.

Haud procul Pagydâ flumine.] Quem alio nomine Belum dici Plinius ait. Pag. 106.

Sorte ductos, fuste necat.] Totidem Salluſtiana verba Seruius citat, *Sorte ductos fuſti necat.* quod ad Craſſum referendum videri in decimatione cohortis vnius verè obſeruauit noſter Douza. Locus è Salluſtio totidẽ verbis.

Quòd non eam quoque Apronius iure proconſulis tribuiſſet, queſtus.] Huc refer illud Suetonij, cap. x x x i i. *Corripuit Conſulares exercitibus præpoſitos, quòd de tribuendis quibuſdam militaribus donis ad ſe referrent: quaſi non omnium tribuendorum ipſi ius haberent.*

Quaſi-

Pag. 107.

Vetita cõſultatio omnis ſuper Cæſare.

Quæſitúmque per Chaldæos in domum Cæſaris.] Quod ſemper capitale. *Cui enim opus perſcrutari ſuper Cæſaris ſalute, niſi à quo aliquid aduerſus illum cogitatur, vel optatur, aut poſt illam ſperatur & ſuſtinetur? Non enim eâ mente de caris conſulitur, quâ de dominis*, ait appoſitè ad hanc rem Tertullianus.

Dicere repudium, pro repudiare.

Quirinius poſt dictum repudium adhuc infenſus.] Non ita capies, quaſi alibi dixerit de eo repudio: ſed Dicere repudium vſurpat, quod Mittere vulgò. id eſt, poſtquàm repudiaſſet eam Quirinius. Repudiarat autem ante annos xx. Sueton, Tib. cap. XLIX.

De cuſtodiâ militari, ἐκδοσιν. Triplex carcer. Vrbanus. Ruſticus. Caſtrenſis.

Seruos Lepidæ cùm militari cuſtodiâ haberentur, tranſtulit ad Conſules.] Militarem cuſtodiam vti ſe habuit paullò vberiùs explicabo: non tibi veterane, ſed tibi tiro. Carcer triplex eſt, (ait vetus interpres Iuuenalis) Vrbanus, Ruſticus, Caſtrenſis. Vrbanus, vt ſunt turres: Ruſticus, vt ergaſtula: Caſtrenſis, quando captiui trahuntur catenati. Notat hoc ad eum locum Iuuenalis:

Inde fides arti, ſonuit ſi dextera ferro
Læuáque, ſi longo caſtrorum in carcere manſit.

Vrbanus ipſe triplex.

Sed potuit, imò debuit, paullò diſtinctiùs. Nam in vrbe ipſâ triplex ratio adſeruandi captiuos. Aut enim in carcere habebantur locoque concluſo, ſine vllo milite: vt ferè ſeruitia, & capita viliora. Aut in cuſtodiâ militari: aut in ædibus magiſtratuum. Cuſtodia militaris frequentiſſima, & Romæ & in prouinciis. eiuſque modus, vt is qui in noxâ eſſet catenam manui dextræ alligatam haberet, quæ eadem militis ſiniſtram vinciret cuſtodiæ eius præfecti. Satis apertè Seneca, De tranquillitate lib. I. cap. x. *Sed quid refert? eadem cuſtodia vniuerſos circumdedit, alligatique ſunt etiam qui alligauerunt. Niſi tu fortè leuiorem in ſiniſtrâ catenam putas.* Idem epiſt. v. *Quemadmodum eadem catena & cuſtodem* (emendo, *cuſtodiam*, ita enim ipſe captiuus dicebatur, vt mox docebo) *& militem copulat: ſic iſta quæ tam diſſimilia ſunt, pariter incedunt.* Et optimè Athenæus lib. v. cap. XI. vbi Athenion res Mithradatis extollit: Ῥωμαίων δὲ στρατηγὸς ὁ Παμφυλίας Κοΐντος ὁ ἵππιος παραδοθεὶς ἀκολουθεῖ δέσμιος. Μάνλιος δὲ Ἀκύλλιος ὁ ὑπατευκὼς ὁ τὸν ἀπὸ Σικελίας καταγαγὼν θρίαμβον, συνδέτην ἔχων ἁλύσει μακρᾷ Βαστάρνην πεντάπηχυν, πεζὸν

Catena in manu rei dextra, in militis ſiniſtra.

Cuſtodiæ militaris modus & ratio.

Seneca emendatus.

Athenæus explicatus, & contra interpretẽ verſus.

ὑπὸ

ὑπὸ ἱππέως ἕλκε‍ται). Id eſt, *E Romanis verò, prætor Pamphyliæ Q. Oppius* (malè enim in Græco, ὕππιος) *deditione acceptus, ſequitur in vinclis. Manius autem* (ita corrige, non Μάνλιος) *Aquilius conſularis, qui de Siculis triumphauit, colligatum ſecum habens longâ catenâ Baſtarnam quendam quinque cubitorum, pedes ab equite trahitur.* Nam ita ego verè interpretor: Natalis inſulſa, fatua, aliena. quem, ſi libido ridendi eſt, vide. Simile eſt quod Ioſephus narrat lib. XVIII. cap. XIII. de captiuo Agrippâ rege: *Centurionem illi ſatis benignum appoſitum, & militem cum quo vinciretur humanum.* Auguſtinus in Pſalm. CXXVIII. *Ligantur duo & mittuntur ad iudicem, latro, & colligatus. ille ſceleratus, iſte innocens, vnâ catenâ ligantur, & longè ſunt à ſeſe.* Addo, duos ſæpe milites vni reo datos, maiori cuſtodiæ. In Apoſtolorum Actis, cap. XII. de D. Petro: *Dormiebat inter duos milites, duabus alligatus catenis.* Catenæ autem eiuſmodi, vti ex Athenæo clarum, longiuſculæ erant; vt ambulare, incedere pariter non incommodè poſſent. Ad quas item pertinet, quod Suetonius in Domitiano ſcribit, cap. XIIII. *Nec niſi ſecretò atque ſolus pleraſque cuſtodias, receptis quidem in manu catenis, audiebat.* Vbi iterum Cuſtodiæ pro iiſipſis qui cuſtodiuntur: vt Plinio lib. XXI. cap. III. *Inde eductam cuſtodiam bibere iuſſit.* ita veteres, malè vulgò, *eductum è cuſtodiâ.* emendanduſque ita Suetonius Nerone, cap. XXXI. *Quorum operum perficiendorum gratiâ, quot vbique eſſent cuſtodiæ, in Italiam deportari iuſſit.* vulgata lectio, & interpretes turbant. Paulus in Senten. *Si pecunia acceptâ miles cuſtodiam dimiſerit, capite puniendus eſt.* Hæc de cuſtodiâ militari: de eâ quæ apud magiſtratus, opportuniùs dicam libro VI.

Catenæ iſtæ quales.

Cuſtodiæ, pro noxiis: ſicut Operæ pro operariis.

Plinij conſtituta lectio.

Suetonius emendatus.

Exemit Druſum Conſulem deſignatum dicendæ primo loco ſententiæ.] Appianus: Σιλανὸς μὲν δὴ πρῶτος ἐλέγχων, ὃς ἐς τὸ μέλλον ἤρεμα ὑπαιτιῶν, ὅδε γὰρ Ῥωμαίοις ὁ μέλλων ὑπατεύσειν πρῶτος εἰσφέρει γνώμην, ὡς αὐτὸς εἴμαρτο πολλὰ τῶν κεχαρισμένων ἐργασόμενος, καὶ οὐκ τοῦδε δυσχλότερόν τι καὶ εὐλαβέστερον ἐνθυμησόμενος περὶ ἑκάστου.

Cōſul deſign. primus rogatur ſententiã.

Et obſcuriſſima domui.] Abundè infrà hoc ipſo libro.

Deſtina-

Deſtinata vxor L. Cæſari, ac D. Auguſto nurus.] Non alibi quàm in lapide repperi hanc hiſtoriam, qui Bergomi viſitur,

Lapis vnicus ad hanc hiſtoriam.

PVDENS. M. LEPIDI. L. GRAMMATICVS. PROCVRATOR. ERAM. LEPIDÆ. MORESQVE. REGEBAM. DVM. VIXI. MANSIT. CÆSARIS. ILLA. NVRVS. PHILOLOGVS. DISCIPVLVS.

Poſt damnationem demum poſitus lapis videtur: & Pudenti adſcripta gloria, tanquam illo viuo, Lepida caſta, bona.

Cõfirmatum Ferreti iudicium.

Veneno eum à Lepidâ petitum illuſtrium domuum aduersâ.] Vitium in hoc loco eſſe, rectè olim Ferretus cenſuit: vitium animi in Vertranio, qui non credit. Diſplicet phraſis, *Aduersâ illuſtrium domuum*, pro aduerſariâ. Diſplicet ſententia. cur enim aduerſaria illuſtrium domuum Lepida, ſi Quirinium veneno petiuit, obſcuriſſimum ſenem & ex Quiritium fece? Ita enim capienda hæc verba, non de Tiberio. * Suetonius: *Condemnauit & generoſiſſimam feminam Lepidam, in gratiam Quirinij Conſularis prædiuitis & orbi, qui dimiſſam eam è matrimonio poſt vigeſimum annum veneni olim in ſe comparati arguebat.*

Lepida Quirinium veneno petiit.
* Cap. xlix.
Diuinatio mea.

Suſpicabar olim hæc verba *Illuſtrium domuum aduersâ*, non Taciti eſſe, ſed lectoris cuiuſpiam, qui ad hunc locum, *At enim haud multum diſtantis tempori, &c.* ea notaſſet, memoriæ cauſsâ.

* Hæc tamen nunc damno, præ coniecturâ Merceri, legentis & diſtinguentis: *veneno eum à Lepidâ petitum. Illuſtrium domuum aduerſâ (etenim haud multum diſtanti tempore Calpurnij Piſonem, Æmilij Lepidam amiſerant) ſolatio adfecit D. Silanus*, &c. Verbum non addo: Morychns, qui non probat.

Pag. 108.
De Lege Papiâ liber excurſus.

De moderandâ Papiâ Poppaâ.] Lex apud veteres in multâ famâ, & vſu. Fas mihi vt cum Tacito hîc leuiter exorbitem: & quæ faciunt huic legi, collecta à me & digeſta proponam. Non ſubtiliter omnia, (cui enim bono?) ſed ea ſaltim capita quæ ad vſum hiſtoriæ priſcæ. Romanis ſemper coniugiorum ſubolisque magna cura. Ideò Cenſoria illa ſolemnis quæſtio: *Ex animi tui ſententiâ. Tu vxorem habes?* Ideò Ciceroni ficta lex: *Cælibes eſſe prohiben-*

Coniugia curæ Romanis.
Cenſorum ea inquiſitio.
Cælibes mulctati.

bibento. Nec ignominiæ ſolùm cælibatus, ſed pœnæ erat. Ita apud Valerium, *Camillus & Poſtumius cenſores, æra pœnæ nomine, eos qui ad ſenectutem cælibes peruenerant, in ærarium deferre iuſſerunt.* Et Feſtus auctor, *Vxorium pependiſſe dici, qui quòd uxorem non habuerit, æs populo dedit.* Exemplum videtur ab Spartanis petitum, apud quos ἀγαμίου ζημία, imò ὀψογαμίου, καὶ κακογαμίου, vt notat Pollux. Nec tamen lege aliquid cautum reperio: niſi quòd C. Cæſar poſt bellum Africanum, vehementer exhauſtâ vrbe, præmia propoſuit multitudini liberorum. idque Præfectus morum, & quaſi Cenſor. Dio XLIII. ἐπειδή τε δεινὴ ὀλιγανθρωπία, διὰ τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος, ὡς ἔκ τε τῶν ἀπογραφῶν (καὶ γὰρ ἐκείνας, τά τε ἄλλα ὥσπερ τις τιμητὴς ἐποίησε) καὶ ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἠλέγχετο, ἦν, πολυπαιδίας ἆθλα ἐπέθηκεν. id eſt: *Et quoniam infrequens admodum vrbs erat, propter cæſorum multitudinem: quod ex recenſu (eum autem & reliqua velut Cenſor faciebat) & ex ipſo aſpectu animaduertebatur, iis qui multos liberos haberent præmia propoſuit.* Primus Auguſtus anno vrbis DCCXXXVI. certam legem poſuit, & præmia pœnaſq́; diſtinxit. Ea dicta, Iulia de maritandis ordinibus. quam tamen præ multitudine recuſantium perferre non potuit, niſi ademptâ lenitaue parte pœnarum. Hanc Propert. intellexit lib. III.

Libro XI. cap. IX. Vxorium æs.

Cæſar πολυπαιδίας præmia ponit.

Auguſtus Iuliam legem fert.

Sueton. Aug. cap. XXXIV.

Gauiſa eſt certè ſublatam Cynthia legem,
Quâ quondam edictâ flemus vterque diu:
Ne nos diuideret, ——

Propertio lux data.

elegiâ illâ totâ. Et Horatius in Cantu ſæculari:

——*patrúmque*
Proſperes decreta ſuper iugandis
Feminis, prolíſque noua feraci
Lege maritâ.

Et Horatio.

Vbi Scholiaſtes vetus: *Lex marita dicitur, quæ de maritandis ordinibus lata erat, quæ & Iulia dicta eſt. Cæſar enim poſt bellum legem tulit, ne quis aut cælebs eſſet, aut vidua nubilis, quo poſſet iactura iuuenum reparari, quæ bellis ciuilibus contigerat. Nam prope octoginta millia armatorum interierant.* Et de eadem in actis eiſuce anni Dio LIIII. ὁ δ' Αὔγουστος τά τε ἄλλα ἐνομοθέτησε, τοῖς τε ἀγάμοις καὶ ταῖς ἀνάνδροις βαρύτερα τὰ ἐπιτίμια ἐπέταξε, καὶ ἔμπαλιν τοῦ τε γάμου καὶ τῆς παιδοποιΐας ἆθλα ἔθηκεν. Ex Dionis verbis

Lex marita.

Etiam ante dictũ annum mota ea lex.

bis clarum, etiam antè curam eam fuiſſe Auguſto. ait enim βαρύτερα τὰ ἐπιτίμια : & addit, ἔμπαλιν ἔθηκε. Et non dubiè aliquid ſuper eâ re latum in eius ſexto conſulatu, annis decem antè. Suadet Tacitus hîc : *Sexto demum conſulatu Cæſar Auguſtus potentiæ ſecurus, quæ Triumuiratu iuſſerat, aboleuit deditque iura, quîs pace & principe vteremur. acriora ex eo vincla, inditi cuſtodes; & lege Papiâ præmiis inducti, &c.* Sed latum imperfectè. Capita legis Iuliæ fuerunt. Vti libertinas ducere liceret omnibus, præter Senatores. Vti ſponſiones pactionesque nuptiales non vltra biennium differri ius eſſet. Vti diuortiorum certus eſſet modus, aliaq. quæ poſtea in legem Papiam mixta & inſerta. Iulia ergo, tempore à Papiâ diſtincta. præceſſit enim XXV. ſolidis annis, & alucinati concinnatores legum qui confuderunt. Dico Iuliam. verius fortaſſe, Iulias : quia non ſemel tot annorum interuallo eâdem de re latum ac relatum. ideoque propriè locutum Tacitum cenſeo, cùm hîc πληθυντικῶς ſcripſit, Papiam latam poſt Iulias rogationes.

Ex Dione, eo-pſe loco. Ex Suetõ. ca. XXXIV.

Iulia diuerſa à Papiâ. Tempore & re.

Iuliæ leges.

Papia quãdo cœpit.

Lata autem Papia anno vrbis DCCLXII. ſene iam Auguſto : & latá per Senatum. Itaque & nomen à conſulibus illi, Papio Mutilo & Q. Poppæo Secundo. Dicta enim Papia Poppæa. Iſidorus lib. v. *Sub Octauiano Cæſare ſuffecti Conſules Papius & Poppæus legem tulerunt, quæ à nominibus eorum Papia & Poppæa nominatur, continens primùm* (cenſeo emendandum, *patrum*, cùm ſcriptum conciſè fuerit, *prũm*) *præmia pro ſuſcipiendis liberis.* Cauſſa iterum ferendæ, è Tacito duplex: *incitandis cælibum pœnis, & ærario augendo.* Incitandis pœnis, id eſt augendis : ſincera modò lectio ſit. Ambigo enim, & poſſit reſcribi, *incitandi cælibes pœnis*, ſiue, *intendendis cælibum pœnis*, ſenſu clariore. Capita legis Iuliæ confuſa cum iſtius: ideoque paſſim ſcripta Iuriſconſultorum laudata, *Ad legem Iuliam & Papiam.* ita inquam, vt Papia quæ plenior acerbiorque, aboleuerit & velut abſorbuerit Iulias leges. Latam dixi per Senatum: & verum eſt. eoque Paullus lib. v. ad legem Iuliam & Papiam auctorem Senatum nominat : *Sed illud quæri poteſt*, inquit, *an idem ſeruandum ſit quod Senatus cenſuit; etiamſi in aliam perſonam captionem direxerit.* Capita eius legis plura fuerunt adeò

Cauſſa nominis.

Cauſſa ferẽdi.

Leg. Iuliam Papia obſcurauit.

Papia, Senatoria lex. L. LXXI. De hered. inſtit. & L. XLVIII. De ritu nupt. l. capite, De ritu nupt.

adeò vt XXXV. laudet alibi Marcianus. Ea vt diſtinctè proponam, ab homine me exiget nemo homo: confuſè quædam recenſebo, & vti dabunt ſe ſub manum.

CAPVT. De enuptione extra gentem ordinemque. Vti omnibus ingenuis libertinas vxores ducere ius eſſet, Senatoriis exceptis. Concepta Capitis eius verba, apud Paullum lib. I. ad hanc legem. Lege Iuliâ ita cauetur, QVI SENATOR EST, QVIVE FILIVS PRONEPOSVE EX FILIO NATO CVIVS EORVM EST, ERIT: NE QVIS EORVM SPONSAM VXOREMVE, SCIENS DOLO MALO HABETO LIBERTINAM, AVT EAM QVÆ IPSA, CVIVSVE PATER MATERVE ARTEM LVDICRAM FACIT, FECERIT: NEVE SENATORIS FILIA NEPTISVE EX FILIO, PRONEPTISVE EX NEPOTE FILIO NATO NATA, LIBERTINO, EIVE QVI IPSE, CVIVSVE PATER MATERVE ARTEM LVDICRAM FACIT, FECERIT, SPONSA NVPTAVE SCIENS DOLO MALO ESTO. NEVE QVIS EORVM DOLO MALO SCIENS SPONSAM VXOREMVE EAM HABETO. Et è lege quidem Iuliâ recenſet Paullus: ſed inſitum in Papiam fuiſſe clarè docet Celſus: *Lege Papiâ,* inquit, *cauetur omnibus ingenuis, præter Senatores eorúmque liberos, libertinam vxorem habere licere.* Meminit & Dio eiuſce capitis lib. LIIII. ἐπειδὴ δὲ πολὺ πλεῖον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος τοῦ εὐγενοῦς ἦν, ἐπέτρεψε καὶ ἐξελευθέρας τοῖς ἐθέλουσι, πλὴν τῶν βουλευόντων, ἄγεσθαι, ἔννομον τὴν τεκνοποιΐαν αὐτῶν εἶναι κελεύσας. Vbi tamen interpretis ſupina μεταφορᾷ vertentis; *Ac quoniam* * *maſculi patricij generis numerum patriciarum feminarum multò anteibant, liberum fecit vt qui vellent (modò Senatores ne eſſent) libertas etiam* (cautius & verius, * *libertinas*: ἐξελευθέρας enim Dio dixit, nō ἀπελευθέρας. ἐξελεύθεροι autem οἱ τῶν ἐξελευθερωμένων υἱοί, ait Heſychius) *ducere poſſent, eorúmque liberos legitimos eſſe iuſſit.* En, τὸ εὐγενὲς, Patricium vbique vertit. at ingenuum debuerat, ex vi verbi, legiſque. Meminit iterum Dio lib. LV. in perſonâ Auguſti: καὶ ἐξελευθέρας τοῖς γε ἔξω τοῦ βουλευτικοῦ οὖσιν ἄγεσθαι συνεχώρησα. Et eodem errore ibi interpres, τὸ βουλευτικὸν, Patricios vertit: cùm

Eâ lege permiſſa enuptio. Vt libertinas ducere liceat.

Cōfunduntur clarè Iulia, & Papia, vti vides.

* Mirum & præter id quod philoſophis viſum vſuque doctū. Nam præpollet ferè ſexus ſequior.

* Tamē ex ritu eius æui, Libertini iidem cū libertis, vti notū.

Cauſſa huic capiti. Senatorios, verè poſſet. Latum hoc caput matrimoniis frequentandis: vt ſi quem digniorem amor aut voluntas traxiſſet ad impar iugum, lege iungi liceret. Nam anteà vetitum. Neque Decemuirali lege, patricio cum plebêiâ, neque ingenuo cum libertinâ connubij ius. Prius abolitum. meminitque Liuius lib. IV. in oratione Canuleij Tribuni: & lib. X. vbi matronæ patriciæ Virginiam, quòd è patribus enupſiſſet, ſacris arcuerunt. Manſit poſterius, ad hanc legem. Vide quæ Cicero Antonio de Fadiâ obiecit, Phil. II.

Decéuiri vetuerunt connubia cum plebe.

Lex ea abolita.

Patronus cũ liberta. CAPVT ſubnexum fortè priori: de connubio patronorum cum libertabus. Verborum partem Vlpianus appendit libro III. ad legem Iuliam & Papiam: In eo iure, quod dicit, INVITO PATRONO, LIBERTAM QVÆ EI NVPTA EST, ALII NVBERE NON POSSE, Patronum accipimus, &c. Et idem iterum l. XI. De diuortiis: Quod ait lex, DIVORTII FACIENDI POTESTAS LIBERTÆ QVÆ NVPTA EST PATRONO, NE ESTO, QVAMDIV PATRONVS VXOREM EAM ESSE VOLET. Vide interpretem cumpſe Vlpianum: & adde l. I. De concub.

Sponſalibus data lex. CAPVT De ſponſalibus. quando & quâ fini contrahenda. Sumptum è Iuliâ de maritandis ordinibus, indice Suetonio cap. XXXIIII. *Cúmque*, inquit, *immaturitate ſponſarum & matrimoniorum crebrâ mutatione vim legis eludi ſentiret, tempus ſponſas habendi coartauit.* Sponſalium enim olim licentia, adſpectu nullo ætatis. At Auguſtus, cùm quidam immaturas planè virgines deſponderent, & mariti eſſent non mariti: arcendæ huic fraudi tempus definiit ætatemque ſponſionum: ita vt non antè decimum annum ſponſa quæquam eſſet. Claré Dio, lib. L I L I I. ὡς δ᾽ οὖν βρέφη τινὲς ἐγγυώμενοι, τὰς μὲν τιμὰς τῶν γεγαμηκότων ἐκαρποῦντο, τὸ δ᾽ ἔργον αὐτῶν οὐ παρείχοντο· προσέταξε μηδεμίαν ἐγγύην ἰσχύειν, μεθ᾽ ἣν οὐκ ἐν δυοῖν ἐτοῖν διελθόντων γαμήσει τις: τουτέστι δεκέτιν πάντως ἐγγυᾶσθαι τόν γέ τι ἀπ᾽ αὐτῆς ἀπολαύσοντα. δώδεκα γὰρ ταῖς κόραις ἐς τὴν τοῦ γάμου ὥραν ἔτη πλήρη νομίζεται. Id eſt: *At cùm quidam pueras deſponderent, & præmia nihilominus ferrent maritorum, rem opúſque mariti non præſtarent: ſtatuit nullam ſponſionem firmam eſſe, poſt quam, biennio exacto, nuptiæ non ſequeren-*

Suetonius explicatus.

Quando ſpõſalibus locus.

quærentur. hoc eſt, vt omnino decennem deſpondere opus eſſet, ſiquis ſponſionis eius vellet fructum. Puellis enim duodecimus annus plenus, ad nuptias definita ætas cenſetur. Xylander Dionis mentem planè hic non cepit. Facit huic capiti quod Caius lib. I. Ad Iuliam & Papiam ſcripſit: *Sæpè iuſtæ ac neceſſariæ cauſſæ non ſolum annum vel biennium, ſed etiam triennium & quadriennium & vlterius trahunt ſponſalia: veluti valetudo ſponſi ſponſæ've, vel mortes parentum, &c.* Decennis tantùm deſponenda. Caius explicatus. L. XVII. De ſponſalibus.

CAPVT de ætate eorum qui ducerent, quæ'ue nuberent. Eo capite cautum ne mulier quinquaginta annis minor ſexagenario nuberet; neu vir minor ſexaginta, quinquagenariam duceret. Lactantius lib. I Senecæ verbis. *Quid ergo eſt quare apud poëtas ſalaciſſimus Iupiter deſierit liberos tollere? vtrū ſexagenarius factus eſt, & illi lex Papia fibulam impoſuit? an impetrauit ius trium liberorum?* Et Appuleio in iudicio obiectum, quòd Pudentilla *ei anno ætatis ſexageſimo ad libidinē nupſiſſet:* videlicet contra legem Papiam. Huic tamen capiti Claudius abrogauit, vt Suetonius notat cap. XXIII, *Capiti*, inquit, *Papiæ-Poppææ legis à Tiberio Cæſare, quaſi ſexagenarij generare non poſſent, edicto abrogauit.* Legerim, *addito*, vel, *edito*. Edictum certè Claudij non fuit, ſed Senatuſconſultum. Vlpianus in Fragm. tit. XVI. *Sed SC. Claudiano maior ſexagenario ſi minorem quinquagenariā duxiſſet, perinde habebatur ac ſi minor LX. annorū duxiſſet vxorem.* Cauſſæ quæ Tiberium, quæ Claudium mouerint, in aperto. Ille quod plurimum fieri ſolet, ſpectauit: hic, quod per naturam poteſt. Adeò autem amare & virum exercere ſexagenarius poteſt, vt ſint octogenarij ſenes iidemque patres inter exempla. At mulier quinquagenariâ maior, vix eſt vt impleatur. Ne ſexagenarij ducant. Ne quinquagenariæ nubant. Claudius fibulā laxauit ſexagenarijs. Suetonij vera lectio & mēs. Cauſſa variātis cōſtitutionis inter Tib. & Claud.

CAPVT de libertate coniungendi; quod tamen XXXV. in ordine fuit. Martianus: *Capite trigeſimoquinto legis Iuliæ, qui liberos quos habent in poteſtate iniuriâ prohibuerint ducere vxores vel nubere, vel qui dotem dare nōn volunt: ex conſtitutione, &c.* Simile in libertis, etiamſi iurauerint, l. VII. De operis libert. Ne arceantur à matrimonio liberi. L. XVIII. De titu nup.

CAPVT de interuallo temporis à morte coniugis vel diuortio, ad coniugium nouum. Neque enim probata Iuliis legibus monogamia: ſed ad matrimonia compulſi ite- Tempus legitimum inter nuptias vett. nouaſque.

rum, vidui, aut diſparati. Diſcreparunt in tempore Iulia & Papia. Nam vt Vlpianus notat tit. XIIII. Feminis lex Iulia à morte viri, anni vacationem tribuit: à diuortio, menſium ſex. At Papia clementior, à morte, biennium indulſit; à repudio, annum & menſes ſex. In Suetonio, Triennium leges: nec id te turbet. Exſoluit eum nodum Dio in oratione Auguſti ad cælibes lib. LVI. καὶ οὐδ' ἐς τοῦτο μέντοι κατήπειξα ὑμᾶς, ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον τρία ἔτη ὅλα πρὸς παρασκευὴν ὑμῖν ἔδωκα, τὸ δὲ δεύτερον, δύο. Id eſt: *Nec ad iſta feſtinanter impuli vos, ſed primùm tres integros annos ad apparatum rei conceſſi, deinde binos.*

Remota in Suetonij verbis hæſitatio.

Præmia maritis patribúſque.

CAPVT de præmiis maritorum, patrumq́ue: quod in ordine ſeptimum fuiſſe, colligas ex Agellij lib. II. cap. XV. Præmiis enim inuitandi fuerunt ad matrimonia & prolem frequentandam. Præmia duorum generum, Honores & commoda. Quæ largiora vtraque apud patres: quædam tamen ſeorſim data etiam maritis. Veluti, honeſtior in ſpectaculis locus. Suetonius Auguſti cap. XLIIII. *Militem ſecreuit à populo: maritis è plebe proprios ordines adſignauit.* Et ad eam ſententiam accipio, quod poëta Hiſpanus facetè ſcribit:

Maritorum priuilegia.

Martialis illuſtratus.

Spadone cùm ſis euiratior fluxo,
Theatra loqueris, & gradus, & edicta,
Trabeáſque & Idus, fibuláſque cenſúſque.
Sedere in equitum an tibi liceat ſcamnis
Videbo Didyme, non licet maritorum.

Mariti antelati in magiſtratu.

Præceſſerunt item mariti in magiſtratu, & in faſcibus. Agellius: *Capite ſeptimo legis Iuliæ priori ex Conſulibus faſces ſumendi poteſtas eſt, non qui plureis annos, natus eſt, ſed qui plures liberos quàm collega aut in ſuâ poteſtate habet aut bello amiſit. Sed ſi par vtrique numerus liberorum eſt, maritus aut qui in numero maritorum eſt præfertur.* In numero maritorum, id eſt, opinor, ſponſus: vel etiam qui ius habeat ab Imperatore mariti. Id enim quoque dari ſolet, pariter ac ius liberorum. Didici ex vnico Dionis loco lib. LX. de Claudio: τοῖς στρατευομένοις, ἐπειδὴ γυναῖκας οὐκ ἐδύναντο ἔκ γε τοῦ νόμου ἔχειν, τὰ τῶν γεγαμηκότων δικαιώματα ἔδωκε. id eſt, *Militibus, quoniam ex legibus vxores ducere iis non licebat, iura maritorum conceſſit.* Sed & plura maritis priuilegia in ſorte, in adminiſtratione prouinciarum:

Quid ſit, in numero maritorum eſſe.

Ius mariti.

Mariti in ſorte prouinciarum antehabiti.

quæ hauries ex præmiis patrum ſtatim, ne eadem iteranda ſint. Patribus certè, vt prædixi, præmia vberiora, & pleno velut dimenſo legum. Idque non ſolùm è Iulia aut Papiâ, ſed more Rom. priſco. *Lex ſociis ac nominis Latini, qui ſtirpem ex ſeſe domi relinquerent, dabat, vt ciues Romani fierent*, ait Liuius lib. XLI. Item à cenſoribus, *In quattuor vrbanas tribus* (eæ autem minus honeſtæ) *deſcripti erant libertini, præter eos quibus filius quinquenni maior ex Sc. eſſet*, ait idem lib. XLV. Iulius Cæſar, *agrum Campanum diuiſit extra ſortem* XX. *millibus ciuium, quibus terni pluréſve liberi eſſent*, vt notat Suetonius cap. XX. & Appian. Ciuilium II. & exempla reperies fors ſit plura. Sed Auguſto in primis ea cura: non lege Papiâ ſolùm; vt cenſent quidam haud è vulgo, ſed iamdiu antè. Quod clarum ex iis quæ Dio ſcribit LIII. de præſidibus prouinciarum; & LV. ante Papiam latam. Fateor tamen, quod Papia præſertim. Præmia πολυπαιδίας ex eâ lege, non abſurdè fecero, ſi ordine proponam. Primum vt in petitione candidati præferantur, quibus liberi plures. Tacitus lib. II. *Contrà plerique nitebantur, vt numerus liberorum in candidatis præpolleret, quod lex iubebat.* Lex non alia quàm hæc Papia. Secundum. Vti præferantur proletarij in ſorte prouinciarum: & eaſdem diutius obtineant. Prius membrum è Tacito firmo, Annali XV. *Percrebuerat ea tempeſtate prauiſſimus mos, cùm propinquis comitiis aut ſorte prouinciarum, plerique orbi fictis adoptionibus adſciſcerent filios, præturáſque & prouincias inter patres ſortiti, ſtatim emitterent manu quos adoptauerant.* Alterum è Dione LIII. *Præſides*, inquit, *annuos & ſorte lectos eſſe voluit*, πλὴν εἴ τῳ πολυπαιδίας ἢ γάμου προνομία προσείη, id eſt, *niſi ſi cui multitudinis liberûm aut nuptiarum cauſsâ priuilegium eſſet.* Quanquam id ad ſortem tantùm referri fortaſſe par eſt, non etiam ad manſionem. Tertium. præeant emineantque in omni magiſtratu. Colligas ex Agellij lib. II. cap. XV. verbis quæ ſuprà. Et ab hoc exemplo eſt, quòd qui plures liberos habet, in curiâ vel collegio primus ſententiam rogatur; in albo & proceſſu, ceteris præfertur. l. IX. C. De decur. Quartum. In honoribus petendis, gratia fit annorum qui liberos habent: & quidem pro numero liberorum. Exempli cauſsâ, minores XXV. annis ad hono-

Præmia patrũ multa. Etiam veteri rep.

Auxit ea Auguſtus.

I. Patres in petitione prælati.

II. Præferuntur in ſorte prouinciali.

III Præcedũt collegas in magiſtratu.

IIII. Patribus gratia fit Legis Annalis.

honores non admittuntur niſi beneficio prolis. Qui ergo quinque habent, anno vigeſimo admittuntur, qui tres, vigeſimoſecundo, & ſic deinceps. Vide l. 11. De minoribus, quæ ad hanc ſententiam clara. Et Plinij locum eódem traho, lib. VII. Epiſt. præter meam ſuprà, aliorumque mentem: *Caleſtrium Tironem familiariſſimè diligo, ſimul quæſtores Cæſaris fuimus. Ille me in Tribunatu liberorum iure præceſſit, ego illum in Præturâ ſum conſecutus, cùm mihi Cæſar annum remiſiſſet.* Vbi vides dimitti etiam annos beneficio Cæſaris ſolere, quaſi liberos haberent. Quintum. Qui plures liberos habet, id eſt, in vrbe tres, in Italiâ quattuor, in prouinciis quinque, à curâ, tutelâ, ceteriſque muneribus perſonalibus immunis eſt. l. 11. De excuſationibus. l. 1. C. Qui num. liberor. Sextum. Damnatorum liberi plures aſſem accipiunt, è conſtitutione Hadriani l. VII. De bonis damnat. Et ab eâ mente Dio ſcripſit, Hadrianum mitiores pœnas reis irrogaſſe liberos habentibus: quod Cuiacius notauit pridem. Et plura, quæ facilè colliges ex iis quæ dicam de mulctis. Ex his ortum celebre illud Ius trium liberorum (*Auctoritatem trium liberorum* Tertullianus dixit contra Valentinianos) quod orbis pro beneficio Princeps dabat. Plinius lib. II. Epiſt. *Nuper ab optimo Principe trium liberorum ei ius impetraui: quod quanquam parcè & cum dilectu daret, mihi tamen, tanquam eligeret, indulſit.* Idem ad Traianum lib. X. *Exprimere domine verbis non poſſum, quantum mihi gaudium attulerit, quòd me dignum putaſti iure trium liberorum.* Martialis,

Vxor cùm tibi ſit formoſa, pudica, puella,
Quò tibi natorum iura Fabulle trium?
Quod petis à noſtro ſupplex dominóque deóque,
Hoc dabis ipſe tibi, ſi potes arrigere.

Idem de ſe:

Præmia laudato tribuit mihi Cæſar vterque,
Natorúmque dedit iura paterna trium.

Dictum diſertè, trium liberorum: quia is numerus requirebatur ad præmia omnia legis. Iuuen.

Ni numerum, ni tres impleuero; iuſta doloris
Nauole cauſſa tui.

Origo eius è lege Iulia, vti diſcas ex Dionis apto ad hanc

rem

Plinij nouus intellectus.

V. Immunes ſunt à curâ, &c.

VI Mitius cū damnatis agitur.

Origo iuris triū liberûm

Id princeps dabat.

Tres liberi opus ad plena præmia.

rem loco, l. LV. ἡ δὲ δὴ Λιβία ἐς τὰς μητέρας τὰς τρὶς τεκούσας ἐπεγράφη. οἷς γὰρ ἂν τὸ δαιμόνιον εἴτ' οὖν ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν μὴ δῷ τοσαυτάκις τεκνῶσαι, τούτων τισὶν ὁ νόμος, πρότερον μὲν διὰ τῆς βουλῆς, νῦν δὲ διὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὰ τῶν γεγεννηκότων δικαιώματα χαρίζεται. ὥστε σφᾶς μήτε τοῖς τῆς ἀπαιδίας ἐπιτιμίοις ἐνέχεσθαι, καὶ τὰ τῆς πολυπαιδίας ἆθλα, πλὴν ὀλίγων τινῶν, καρποῦσθαι. id eſt : *Liuia in numerum matrum quæ ter peperiſſent adſcripta. Quibus enim ſeu viris ſeu feminis fatum aliquod prouentum tot liberorum negauit ; iis lex, antea quidem per Senatum, nunc autem per Principem iura gratificatur natorum, ita vt neque pœnis orbitatis obnoxij ſint, & præmia omnia multitudinis liberorum conſequantur, paucis ſaltem exceptis.* Vbi vides & feminis tribui ſolere id beneficium : quod primò & ex lege Iuliâ, à Senatu petebatur; poſteà à Principe. quanquam ea verba perperam, in longe aliam ſententiam abduxit interpres. Plutarchus de Veſtalibus notat, eas ſine tutore aut curatore res ſuas adminiſtraſſe, ὥσπερ, inquit, αἱ τρίπαιδες. At quod id ſolus Princeps dederit, clarè Martialis:

> *Natorum mihi ius trium roganti*
> *Muſarum pretium dedit mearum*
> *Solus qui poterat, valebis vxor.*
> *Non debet domini perire munus.*

Hoc idem, ius parentum Iuuenalis appellat:

> *Iura parentis habes, propter me ſcriberis heres.*

& Tacitus hic priuilegia parentum. Alij ſimpliciter etiam, Ius liberorum. In fragmento iuris veteris, quod euulgauit doctiſſimus Pythœus: *Mulier ſine auctoritate tutoris manumittere poteſt, ſi ius habeat liberorum.* Et Paullus lib. IIII. Sentent. ad. SC. Tertullianum, plus ſemel. Ius liberorum tamen propriâ quadam & aliâ ſignificatione capi in Vlpiani Frag. tit. XVI. & l. 1. C. De iure liber. non vanè notat noſtri æui Iuriſconſultus ad fragmenta ea ipſa: & nodum quem Duarenus ligauerat 1. Diſput. ca. XL. doctè ſoluit. Iubeo lucem huic rei mutuari te ab illo Sole, in capſe Fragmenta. Sed & quattuor liberorum ius fuit: quod pertinuit (niſi in alienâ regione aberro) ad libertinas, non ingenuas. certè ita diſtinguit SC. Tertullianum, de quo vide Paullum lib. IIII. tit. IX. Quod tamen ius vetuſtius eſt illo SC° : & mentio eius in Suetonij Claudio

Scripſit hæc Dio ante latā Papiam.

Feminis tributum etiam id ius.

Petiſolet à Senatu.

Ius parētum, idem.

Ius liberorū idem.

Quid tamen propriè ſit.

Ius quattuor liberorum.

cap. XIX. vbi Princeps *Feminis* (quæ naues ſcilicet mercaturæ cauſsâ fabricarent) *ius tribuit quattuor liberorum.* De præmiis, iſta.

Cœlibatus pœnæ & orbitatis. Cælibes nihil capiunt, orbi dimidium.

CAPVT de pœnis multiſque cælibum & orborum. Quæ etiam in lege Iuliâ fuerant. ſed Auguſtus, vt ipſe apud Dionem fatetur, intendit auxitque. Pœna prima & maxima, Vti cælibes ex teſtamentis nihil caperent, niſi è proximè iunctorum: orbi, non niſi dimidium. Melior ergo conditio orborum: & iure, quia mariti ſaltem. Sozomenus lib. I. Eccleſ. hiſtor. diſcrimen hoc bene notat: Νόμος ἦν Ῥωμαίοις παλαιὸς, ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι κωλύων τοὺς ἀγάμους τοῖς μὴ τοιούτοις, περί τε ἄλλα πολλὰ, καὶ τὸ μηδὲν κερδαίνειν ἐκ διαθήκης τοὺς μὴ γένει ἐγγυτάτω προσήκοντας· τοὺς δὲ ἄπαιδας, ζημιῶν τὸ ἥμισυ τῶν καταλελειμμένων.

Caducum fit quod cælibi relinquitur.

Cælibes ergo nihil capiunt: adeò vt ſcripſerit Vlpianus, *Cælibi relictum legatum caducum fieri, niſi legi intra centum dies paruerit.* Et reſpexit ad has pœnas Plutarchus, libello περὶ φιλοστοργίας. Ῥωμαίων πολλοὶ, inquit, γαμοῦσι καὶ γεννῶσιν, οὐχ ἵνα κληρονόμους ἔχωσιν, ἀλλ' ἵνα κληρονομεῖν δύνωνται. id eſt, *Romanorum plerique vxores ducunt & liberos ſerunt, non vt heredes habeant, ſed vt heredes ipſi eſſe poſſint.* Nec vanè imputat adulter apud Satyricum marito:

Iuuenalis explicatus.

——propter me ſcriberis heres,
Legatum omne capis, necnon & dulce caducum.

Tertullianus de Monogamiâ: *Aliud eſt ſi & apud Chriſtum Legibus Iuliis agi credunt, & exiſtimant cælibes & orbos ex teſtamento Dei ſolidum non poſſe capere.* Ideò toties apud Iuriſconſultos de ſolidi captione lectum quæſitumque. vt l. LXII. l. LXXVIII. De hered. inſtit. l. VI De vulg. & pupill. ſubſtit. l. XII. §. fin. De iure fiſci: quæ omnia propriè ad orbos ſpectant patréſq. ſolitarios. Quidquid autem hoc modo præter legem legatum aut relictum, caducum fiebat, ibatque in fiſcum. ideóque Caducaria lex Iulia dicta alibi Vlpiano. Tacitus: *Lege Papiâ præmiis inducti, vt ſi à priuilegiis parentum ceſſaretur, velut parens omnium populus vacantia teneret.* Id eſt; ærarium publicum bona quibus dominus non eſſet, occuparet. Ea enim mens; nec audio Vertranium emendantem, *ne ſi à pr. par. ceſ. v. p. o. populus vacantia teneretur.* quæ emendatio frigidior eſt, vt ille ait, Gallicâ niue. Ferretum

Solidum capere.

Caducaria lex.

Refutatus Vertranius.

potius

potius audio, de corruptione & defectu loci verè iudicantem. Prior enim pars ad præmia delatorum attinet: quibus ſequentia filo orationis non reſpondent. Ræuardus noſter ad l. CCVIII. De Reg. iuris, ex his Cornelij verbis efficit, lege Papiâ diſcrimen nullum fuiſſe inter cælibes orboſque, & pariter omnes ab hereditatibus legatiſque ſubmotos. Diſcrimina quæ deinde reperta, eſſe à Tiberio, qui legis eius nexus multos exſoluit & nodos. Ambigo. Illud ſcio, ex Vlpiani titulo XIII. totum hoc zetema definiri potuiſſe: integer exſtaret modò. At nunc nihil præter indicem eſt, *De cælibe, orbo, & ſolitario patre*. Et quidem ſi cælibes nihil acceperint, vti certum: orbos ſemiſſem habuiſſe, ſolitarios patres maiorem aliquam portionem ratio conſentit.

Ferreti iudiciũ probum.

Ræuardi ſententia noua.

Diſcrimen videri fuiſſe cælibis, orbi, ſolitarij patris.

CAPVT de iis quæ coniuges inter ſe capiunt, adfine priori. Vlpianus tit. XV. *Vir & vxor inter ſe decimam matrimonij nomine capere poſſunt. Quòd ſi ex alio matrimonio liberos ſuperſtites habeant, præter decimam quam matrimonij nomine capiunt, totidem decimas pro numero liberorum accipiunt.* Vide eumdem Vlp. tit. XVI. *De ſolidi capacitate inter virum & vxorem.* Cauſſæ enim ſunt, è quibus ſolidum interdum coniuges capiunt: quas omnes clarè ibi recenſet Iuriſconſultus. Reſpexit huc Orator vetus. *Placet ergo ô leges diligentiſſimæ pudoris cuſtodes, decimas vxoribus, quartas meretricibus dari?* Decimaria ea lex ſublata, l. II. C. De inf. pœn. cæl. & orbit.

Decimaria lex inter coniuges.

Interdum tamen ſolidum capiunt.

Sublatæ decimæ.

CAPVT de bonis libertorum. Vide Vlpianum tit. vlt. & inſtit. lib. III. Caput item de liberatione operarum: cuius verba l. XXXVII. De operis libert.

Iura in bonis libertorum: pro ratione liberorum.

CAPVT de diuortiis, quo modus impoſitus eorum crebritati. Clarè Suetonio traditum, in Aug. cap. XXXIIII. Iuuat aliquid Quinctilianus, qui de quinquennio ſuggerit in ſterilitate. Themate Declamationis CLI. *Intra quinquennium non parientem repudiare liceat.* Eodem capite iniuſti diuortij pœnæ: & vt dotem amittat, cuius culpâ diuortium factum. Eoque de dote, multa in Comment. Iuriſconſultorum ad Papiam legem. vide l. LXIIII. Soluto matrimonio. Plura capita omitto ſciens volenſque: quia ad ſubtilitates potius iuris pertinent, quàm cognitionem antiquitatis.

Modus diuortiis impoſitus, vt ait Suetonius.

Ego ſiquid in his humanitus omiſi, commiſi: adde, corrige, ignoſce. Illud moneo, in veteri Pandectarum Græcanico indice, Iuliam & Papiam, κατ' ἐξοχὴν & quia in iure plurimi vſus, appellari ἁπλῶς Leges. Ita inuenies. Μαυρικιανοῦ *Ad leges* βιβλία ἕξ. Τερεντίου Κλήμεντος *Ad leges* βιβλία εἴκοσι. Μαρκέλλου *Ad leges* βιβλία ἕξ. Γαΐου *Ad leges* βιβλία δεκάπεντε. Παύλου *Ad leges* βιβλία δέκα. Οὐλπιανοῦ *Ad leges* βιβλία εἴκοσι. & caue aliter acceperis, quàm ad Iuliam & Papiam leges. Argumenta clara: quoniam & numerus librorum fere conuenit; & nuſquam ij ſcriptores in Pandectis ſimpliciter Ad leges laudantur, ſed ad Iuliam & Papiam ſaltem. Scies & illud, valuiſſe has leges ad Seueri Imp. æuum, qui non abrogauit quidem, ſed imminuit: maximè eâ parte, quâ fuit de gignendis liberis. Tertullianus Apol. cap. IIII. *Nónne & vaniſſimas Papias leges, quæ antè cogunt liberos ſuſcipi, quàm Iulia matrimonium contrahi, poſt tantæ auctoritatis ſenectutem heri Seuerus conſtantiſſimus Principum excluſit?* Cælibatus deinde pœnas ſuſtulit Conſtantinus, propter Chriſtianos παρθενίαν καὶ ἀπαιδίαν διὰ θεὸν ἀσκοῦσι. Euſeb. in vitâ Conſtantini, & Sozomenus lib. I. Carpſit Papiam & in parte Theodoſius, vt habes l. I. C. De iure liberorum; & principes ſecuti. Sed nos ſatis exſpatiati, ad lineas redeamus, quod dicitur, & in gradum.

In Pandectis Ad leges, ſimpliciter: pro, ad Iuliam & Papiam.

Seuerus imminuit Papias leges.

Et Conſtantinus Theodoſiusque.

Incitandis cælibum pœnis.] Mercerus, phraſi antiquâ mallet, *Incitandi cælibum.* vt in Plauto, inquit, *Nominandi iſtorum*: in Agellio, *Docendi aliorum*; & talia.

Pag. 109.

Statim turbidus Lepidi rogationibus.] De quibus Florus lib. IIII. & quædam Salluſt. in Fragm.

Pag. 110.

Continua per viginti annos diſcordia.] Rotundus numerus, non verus. Nam à Pompeij III. conſulatu ad Augusti VI. ſunt inter anni XXIIII.

Numerus non exactus.

Lege Papiâ præmiis inducti.] Delatores ſcilicet accuſatoreſque. Suetonius Nerone, cap. X. *Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit.* vt appareat præmia magna fuiſſe, & fortean tertiam aut ſemiſſem.

Præmia delatorum in Papiâ.

Multorúmque exciſi ſtatus.] Hoc eſt quod antea dixit, *omníſque domus delatorum interpretationibus ſubuertebantur.* Et calumniæ multæ in hac lege circa ingenuitatis iura, & ſimilia: vt periclitaretur non dubiè multorum

Seges calumniarũ lex Papia, propter fiſci iura.

rum ſtatus. Plinius Panegyrico, de hiſdem: *Vidimus delatorum iudicium quaſi graſſatorum, quaſi latronum. Non ſolitudinem illi nouiter, ſed templum, ſed forum inſederant: nulla iam teſtamenta ſecura, nullus ſtatus certus; non orbitas, non liberi proderant. Auxerat hoc malum Principum auaritia. Aduertiſti oculos, &c.* Quibus in verbis emendo, *Non ſolitudinem illi, non iter.* quod perperam coolеuerat, *nouiter.* Itinera ſanè inſident obſidentque graſſatores.

Plinius emendatus.

Vtq; munere capeſſendi vigintiuiratus ſolueretur.] Non ergo aditus ad maiores honores, niſi illo adepto? Appâret ex his verbis. niſi ea Taciti mens eſt, vt ſolueretur legibus in capeſſendo vigintiuiratu. Dictio ſubobſcura eſt. Vigintiuiros aperuit nobis ſolus Dio L. LIII. Triumuiros Monetales, Triumuiros Capitales, Quattuoruiros viales, Decemuiros Stlitibus. Inſtituti ſunt ab Auguſto, anno DCCXLI.

Vigintiuiratus capeſſendi neceſſitas.

Qui ſint viginti viri.

Quinquennio maturiùs quàm per leges Quæſturam peteret.] Vides ergo quàm aberret vir doctus & Italiæ ſuæ Suada, qui negat legitimam vllam ætatem Quæſturæ fuiſſe. Fuit. præter hunc locum, Spartianus in Iuliano: *Quæſtor, ante annum quàm legitima ætas ſinebat, deſignatus eſt.* Sueton. in Calig. cap. I. *Quæſturam quinquennio antequam per leges liceret, & poſt eam Conſulatum ſtatim geſſit.* Se quæ'nam illa? Opinor Auguſti, & deinceps æuo, fuiſſe annum* vigeſimum quintum. Certè non intrà. argumento Quinctiliani verborum lib. XII. *Caluus, Cæſar, Pollio multò, ante quæſtoriam omnes ætatem grauiſſima iudicia ſuſceperunt.* Atqui anno, *vno & vigeſimo Cæſar Dolabellam, altero & vigeſimo Aſinius Pollio C. Catonem, non multò ætate antecedens Caluus Vatinium iis orationibus inſecuti ſunt, quas hodiéque cum admiratione legimus,* ait alibi idem ſcriptor. Nec multum citrà. quia reperio Catonem XXIX. ætatis, Gracchum vigeſimo ſeptimo Quæſturam geſſiſſe. Plinij locus eſt, qui XXII. adſtruere videatur, ad Traianum; *Cautum eſt domine, Pompeiâ lege, ne quis capiat magiſtratum, néue ſit in Senatu minor annorum XXX. Secutum eſt dein edictum Diui Auguſti, quo permiſit minores magiſtratus ab annis duobus & viginti capere.* ſed cùm is ad prouincias, & propriè ad Bithyniam

Ætas Quæſturæ.

*Aut certè vigeſimumquartum, argumento claro, quòd Tiberius Quæſtor fuit vndeuigeſimum annum agens, ait Velleius. Atqui ille ipſe non niſi quinquennio maturius creatus, quàm per leges, vt Dio notat clarè L. LIII. & Tacit. ſtatim. Ergo legitimus Quæſturæ annus videtur XXIIII. ſed expletus.

thyniam ſpectet, nihil muto. Quòd verò diſertè finierim vigeſimum quintum; inducit me Dio lib. LII. Qui ex decreto Mæcenatis (quod ſecutus haud dubiè Cæſar, aut vt melius dicam, accommodata à Dione tota oratio illa ad formam reip. Auguſtææ) Senatoriæ ætati definit annum XXV. Quæſtura autem primus gradus in Senatum: illa ergo etiam Quæſtoria ætas. Colligas & non obſcurè idem ex l. II. De minoribus.

Senatoria ætas.

Prætendebat ſibi atque fratri decreta eadem.] Vide Dionem de Tiberio, lib. LIII. in actis anni DCCXXX. de Druſo lib. LIIII. actis anni DCCXXXV.

Nero an Pontifex.

Additur pontificatus.] De Nerone agit Germanici F. quem tamen ego Pontificem, in lapidibus, qui datâ operâ honori eius & memoriæ poſiti, non lego. Exſtat vrna (à Caligulâ, vt è Suetonio colligas, dicata) Romæ:

OSSA.
NERONIS. CÆSARIS
GERMANICI. CÆSARIS. F.
DIVI. AVG. PRON. FLAMIN
AVGVSTALIS. QVÆSTORIS.

Et in Hiſpaniâ marmor, quod amicus noſter Carolus Cluſius deſcripſit:

NERONI. CÆSARI
GERMANICI. F.
TI. AVGVSTI. N. DIVI. AVG.
PRON. FLAMINI. AVGVSTALI
SODALI. AVGVSTALI

An potius Augur.

Vbi cùm Flamen vtrobique inſculpatur, non Pontifex: ſubuereri in mentem venit, ne in cognato honore Tacitus ſi fortè aberrarit.

Tirocinij dies ſolemnis.

In forum Capitoliumq́. ab agnatis deducebantur tirones.

Quo primùm die forum ingreſſus eſt, congiarium plebi.] Id eſt Tirocinij die, ſiue togæ virilis. quo, auſpicij cauſsâ, tirones à patre proximíſque ſolemni officio in forum deduci, & inde in Capitolium ſolent. Notat Plutarchus in Bruto: & Valerius Max. lib. V. cap. IIII. *M. Cotta eo ipſo die quo togam ſumpſit virilem, protinus vt è Capitolio deſcendit, C. Carbonem, à quo pater eius damnatus fuerat, poſtulauit.* Suetonius in Auguſto: *Duodecimum & decimumtertium conſulatum magno, id eſt*, XVII. *annorum interuallo, vltrò petiit, vt Caium & Lucium filios amplißimo*

pliſſime praditus magiſtratu, ſuo quemque tirocinio deduceret in forum. In Tiberio: *Romam reuerſus, deducto in forum filio Druſo.* Munera etiam ſportuláſque dari tirocinio ſolere, obſeruabis hîc ex Tacito, & Suetonij Nerone, cap. VII. *Deductus in forum tiro, populo congiarium, militi donatiuum propoſuit.* & Calig. cap. X. Nec in principum modò liberis, ſed vulgo id ſeruatum, diſco ex Plinio lib. X. Epiſt. *Qui virilem togam ſumunt, vel nuptias faciunt, vel ineunt magiſtratum, ſolent totam bulen atque etiam è plebe non exiguum numerum vocare, binóſque denarios vel ſingulos dare.* Sportulas dabant. Etiam vulgò.

Quòd filio Claudij ſocer Seianus deſtinaretur.] Explicat Suetonius, Claudij cap. XXVII. *Druſum Pompeiis impuberem amiſit, pyro per luſum in ſublime iacto & hiatu oris excepto:* * *cui & ante paucos dies Seiani filiam deſpondiſſet.* ita enim eum locum in Antiquis olim reſtituimus. Vide infrà, initium lib. IV. Pag. 111. Seiani filia Claudij filio deſponſa. * Fortè leg. *cum ei.*

Cenſoriâ etiã poteſtate legendis equitũ decuriis, functus.] Munúſne illud intellegit, quod Auguſtus inſtituit, Triumuiratum recognoſcendi equites? de quo Suetonius cap. XXXVII. An potius lectas ab eo decurias iudicum vult, (quod Cenſorium olim munus) honore à Principe dato? Pro cenſore legebat equites.

*Quòd ſibi inter ſpectacula gladiatorum * loco non deceſſiſſet.*] In theatro olim diſcreta loca: nondum, vt vides, in Circo aut Amphitheatro. Aliâs, cauſſa non fuiſſet huic querelæ. Diſcreuit primus Claudius Imp. & *in Circo*, (Suetonij verba ſunt cap. XXI.) *propria Senatoribus conſtituit loca, promiſcuè ſpectare ſolitis.* Tamen Auguſti temporibus decretum Patrum fuit, *vt quoties quid ſpectaculi vſquam publicè ederetur, primus ſubſelliorum ordo vacaret Senatoribus*, ait idem Sueton. in Aug. ca. XLIIII. Sed id extra vrbem duntaxat fuit firmum. Pag. 112. * Neſcio an vox *loco* non redundet. Loca in Circo non diſcreta patribus. Suetonii verba ſtrictius capienda, præut ſonant.

Memorabantur exempla maiorum.] Si animus eſt, conſule Electa mea, capite De lictoribus. & adde quod in Plutarchi Gracchis ſcribitur, C. Veturio mortem allatam, quia Tribuno in forum venienti non deceſſiſſet. Decedere magiſtratui.

Oratorum eâ ætate vberrimus erat.] Dico lib. VI.

Fraude mancipum & incuriâ magiſtratuum, plurima per Italiam itinera interrupta.] Mancipes hîc, qui vias publicas reficiendas quæſtus ſui cauſsâ redimebant. Hyginus; Mancipes, qui dicti.

ginus; *Via publica & Curatores accipiunt, & per redemptores muniuntur.* Lapis Romæ in hortis Carpenſibus,

CN. CORNELIO.

CN. F. SAB.

MANCIPI. VIÆ. APPIÆ.

Olim cenſores vias curabant. Poſtea Quatuoruiri.

Sed qui magiſtratus? credo, intelligit minores, id eſt, Curatores viarum qui ab Auguſto. Nam olim Cenſoribus ea cura. Cicero de Legibus: *Cenſores vrbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor.* Deinde Quattuoruiri inſtituti; quorum propriè id munus. Pomponius De origine iuris: *Eodem tempore & Quattuoruiri qui curam viarum gererent conſtituti.* tempus intellegit, poſt creatum Prætorem peregrinum, qui fuit annus vrbis D X. Ij videntur à Varrone non inconcinnè dicti * Viocuri. Antiqui ergo Quattuoruiri viarum, ſed non ſufficientibus iis, additi duo, factique Seuiri, vti docebo mox ex Dione. Etiam Curatores extra ordinem reperti, quos deſtinabant ſingulis viis. Ita Cæſar Curator viæ Appiæ Plutarcho dicitur: Thermus Flaminiæ, Ciceroni. Auguſtus deinde, *quò plures partem adminiſtrandæ reip. caperent* (ait Suetonius) *noua officia excogitauit, Curam operum publicorum, Viarum, Aquarum.* Sed quomodo noua, ſi iam antè Quattuoruiri viarum, ſi Curatores? Silent ſcholiaſtæ: ſed verè dicam ego. Curatores ante Auguſtum, fateor: ſed nec perpetuum id, nec certum munus. Fecit vtrumque Auguſtus. Quod ad IV. viros: ſcito diſcretum à Curatoribus eorum munus. Quattuoruiri vias vrbis curabant: Curatores, eas quæ extra vrbem. Docuit me hòc Dio lib. LIIII. de Vigintiuiris: vbi clarè ſcriptum, è Seuiris viarum, amotos ab Auguſto duos qui vias curabant extra muros; τὰς (ait) ἔξω τοῦ τείχους ὁδοὺς ἐγχειριζομένους: retentos quattuor, qui in vrbe. Ergo ſub Auguſto & Curatores viarum & Quattuoruiri, quorum munera locis regionibuſque diſtincta. Et digniores ſanè Curatores: quia in vias illas grandes extra vrbem, ſumptus & moles maior. Ideò Plinius gratulatur Cornuto de eo munere, lib. V. Epiſt. *Receſſeram in municipium, cùm mihi nuntiatum eſt Cornutum Tertullum accepiſſe Æmiliæ viæ curam. Exprimere non poſſum quanto ſim gaudio adfectus & ipſius & meo nomine.* Et Statius Plotium dilaudans, IV. Siluar.

* Viocuri, id eſt, qui curant vias.

Seuiri viarū Curatores extraordinarii, viri illuſtres ferè.

Explicatus nodus in Suetonij verbis. Curatores perpetui ab Auguſto. Diſcrimen inter IIII. viros & Curatores.

Curatores digniores habiti.

Te

Te Germanicus arbitrum ſequenti
Annonæ dedit, omniúmque latè
Præfecit ſtationibus viarum.

Et in lapidibus paſſim inter alios honores inſculptum CVRATORI. VIARVM. aut plurimum, CVRATORI. VIÆ. APPIÆ. Salariæ, Flaminiæ, &c. nominibus expreſſis. quia ferè Curatores dabantur certis viis, vni pluribuſve. Et hos quidem Curatores fuiſſe cenſeam, à quibus mancipes redimebant, & quorum negligentia hîc culpata. Certis viis adtributi.

Executionem viæ negotij libens ſuſcepit.] Non nunc tantùm, ſed & poſtea iterum ſub Caio: & vir cetera magnus, hæſit in his calumniæ ſordibus, bonis omnibus inuiſis. Vide Dionem lib. LIX. Corbulonis prima fama non bona.

Quod exitioſum multis, quorum in pecuniam atque famam damnationibus & haſtâ ſæuiebat.] In poſſeſſorum videlicet, qui agros haberent viæ vicinos. Quaſdam enim vias collatitiâ pecuniâ tueri finitimi debebant: vt vulgò hodie. Hyginus manuſcriptus: *Via publica auctorum nomina optinent, & Curatores accipiunt, & per redemptores muniuntur. Nam & quarundam tutela, à poſſeſſoribus, per tempora, certa ſumma exigitur.* Poſſeſſorum vias reficere.

Ne quem magiſtratum cui prouincia obueniſſet, vxor comitaretur.] Olim id inſolens. Declamatores apud Senecam patrem, lib. IX. Controu. de Flaminio: *Hic eſt Flaminius qui exiturus in prouinciam, vxorem à portâ dimiſit.* & alius: *In hoc tecum vxorē non miſimus? vt ſalua prouincia ſit, optemus meretrici bonam mentem.* ita lego locum eum & diſtinguo. Nec in crebro vſu etiam temporibus Auguſti. vt ex Suetonij verbis appâret, cap. XXIIII. *Diſciplinam ſeueriſſimè rexit. ne Legatorum quidem cuiquam, niſi grauatè, hiberníſque demum menſibus, permiſit vxorem interuiſere.* Sed irrepſit: & Germanico Agrippina in prouinciis comes, ipſi Auguſto Liuia. Vxores non comitabantur maritos in prouincias. Seneca pater correctus. Mutatum id ſub Auguſto.

Plures per prouincias XL. ſtipendia expleuiſſet.] Eſt ergo idem ille Cæcina de quo ſuprà li. I. *Quadrageſimum id ſtipendium Cæcina parendi aut imperitandi habebat.* Pag. 113. Quis Cæcina.

Præfediſſe nuper feminam exercitio cohortium.] Tangit Plancinam ſuprà: *Nec Plancina ſe intra decôra feminis tenebat, ſed exercitio equitum, decurſibus cohortium intereſſe.* Plancina virilia munera obit.

Tot

Pag. 114. *Tot communium liberorum parente.*] Non plus trium. Infrà: *Eſſe illi coniugem, & tres liberos.*

Quot liberi Druſo.

M Lepidum & Iunium Blaſum.] Duóne ergo Lepidi eo tempore prænominibus iſdem? Nam alius certè ab iſto, qui Proconſul Aſiæ paginâ ſuperiore. Non cenſeo. Manium cenſeo prænomen fuiſſe huic, non Marcum, facili ſcriptorum in notâ eâ lapſu. Et herclè Manium Lepidum ſuprà reperies clarè, Lepidæ, quæ damnata, fratrem. Diuerſa etiam ingenia iſtorum. Marcus, ignauus, ſecors: Manius, prudens, grauis, ſæuis aliorum adulationibus aduerſus. quem Tacitus ex profeſſo laudat lib. IV. Repono ergo vbique Manium, in eo Lepido qui in Senatu & in vrbe.

Duo Lepidi, Manius & Marcus.

Diuerſis moribus ingeniiſque.

Pag. 115. *Incedebat deterrimo cuique licentia impunè probra & inuidiam in bonos excitandi, arreptâ imagine Cæſaris.*] Græci moris fuit, ad vim iniuriamque arcendam, confugere ad templa, ſtatuas, aras. Eo genere tutelæ frequenter ſupplices vtebantur, frequentiſſimè ſerui. Euripides,

Ad aram cõfugere mos Græciæ.

Supplices id faciebant & ſerui.

—— ἔχει γὰρ καταφυγὴν θὴρ μὲν πέτραν,
Δοῦλοι δὲ βωμοὺς θεῶν. ——

Seruulus apud Plautum:

Ego interim hanc aram occupabo.

Tibullus alludens:

Tibullus explicatus.

Et Veneris ſanctæ conſidam vinctus ad aram.

Et bene, conſidam, quia ſupplicum, ſedere. Nec diis modò is honos, ſed etiam heroibus quibuſdam, vt Theſeo Athenis. Plutarchus: κεῖται μὲν ἐν μέσῃ τῇ πόλει, παρὰ τὸ νῦν γυμνάσιον, ἔστι δὲ φύξιμον οἰκέταις καὶ πᾶσι τοῖς ταπεινοτέροις καὶ δεδιόσι κρείττονας. Itemque Regibus. vti Decium Magium Cyrenas tempeſtate delatum, ad ſtatuam Ptolemæi regis confugiſſe Liuius tradit lib. XXIII. Romæ haud ita frequens ille mos. nec liberâ rep. quidquam reperio, præter Romuli aſylum. Initium ei fuit à templo Iulij Cæſaris, quod Triumuiri exſtruxêre, cum hoc iure, vt perfugium in eo cunctis eſſet. Dio lib. XLVII. ἀπηγόρευσαν δὲ μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ, μήτ' ἀνδρηλατεῖσθαι, μήτε συλᾶσθαι, ὅπερ οὐδενὶ οὐδὲ τῶν θεῶν, πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ Ῥωμύλου γενομένων, ἐδεδώκεσαν. id eſt: *Edixêre etiam Triumuiri, nequis, qui impunitatis cauſâ in templum D. Iulij confugiſſet, inde eiici vel abripi poſſet. quod antè ne*

Theſei aſylum.

Romæ quando id cœperit.

Deo quidem cuiquam conceſſum, exceptis iis quæ ad Romuli aſylum pertinent. Quæ poſtrema Dionis cautè lege. Vercor enim vt erret. Nam præter Romuli aſylum etiam Dianæ in Auentino monte templum idem ius habuit: quod clarè notat Dionyſius Alicarnaſſeus, IV. Antiq. Sed ſub Impp. tamen maximè inualuit: nec templa ſolum, ſed ſtatuæ eorum imagineſque paſſim perfugium ſeruis. Seneca de clementiâ lib. I. *Seruis ad ſtatuam licet confugere. cum in ſeruum omnia liceant, eſt aliquid quod in hominem licere commune ius animantium vetet.* Vlpianus in Pythœanis Fragmentis: *Ideoque cognoſce de querellis illorum qui ex familiâ Iull. Sabini ad ſtatuam confugerunt, & ſiue durius habiti quàm æquum, vel infami iniuriâ adfectos cognoueris, venire iube, vt in poteſtatem Sabini non reuertantur.* Etiam ingenuis, iniuriâ adfectis. Suetonius in Aug. *Antonium iuuenem ſimulacro Diui Iulij, ad quod poſt multas & irritas preces confugerat, abreptum interemit.* In Tiberio, de Agrippinâ. *Nouiſſimè calumniatus modò ad ſtatuam Augusti, modò ad exercitus confugere velle.* Reſque eò euaſit, vt non periculi ſolùm fuga, imago imperatoris eſſet, ſed calumniæ occaſio. Eâ arreptâ, inferre iniuriam licebat, non ſolùm vitare. Vides hic in Tacito: & eleganter in Philoſtrato, De vitâ Apollonij lib. I. *Erat, ait, apud Aſpendios aſylum Tiberij, ſtatuaque ſanctiores illis in locis venerabilioreſque quàm Iouis Olympij ſimulacrum, habebantur. ita vt impietatis damnatus quidam fuerit, quòd ſeruum ſuum verberaſſet, qui drachmam argenteam Tiberij imagine ſignatam geſtabat.* Itaque ſubuenerunt mox leges: &, *Ne ad ſtatuas vel imagines quis confugiat, Senatus cenſuit: eúmque qui imaginem Cæſaris in inuidiam alterius prætuliſſet, in vincla publica coërceri Diuus Pius reſcripſit.* ait Calliſtratus l. XXVIII. De pœnis. Sed & ſtatuæ deorum eodem iure. itaque quibuſdam adſcriptum, A ſeruo non tangi. Lauinij, marmoreâ baſis,

Imperatorum ſtatuæ, perfugium.

Ad eas etiam ingenui confugiebant.

Hoc prætextu ad calumnias abuſi.

Philoſtrati egregius locus.

Perfugium illud vetitum. Vide l. vnic. C. De his qui ad ſtat. conf.

Statuarum quarundam ius eximium.

MAVORTIO
SACR.
HOC. SIGNVM
A. SERVO. TANGI
NEFAS. EST.

Dubitatum ſuper voculâ. *C. Ceſtius Senator diſſeruit.*] Neſcio an moris Tacito fuerit titulos addere, *Senator*. Et quid hîc opus? aut quis neſciat in Senatu non niſi Senatorem diſſeruiſſe? Ambigo (non enim affirmo) an non *Senior* ſubſtituendum: ad diſcrimen. quia reperio illo æuo duos Ceſtios fuiſſe, patrem & filium. libro VI. infrà: *Admonuit Ceſtium patrem.* An magis placet; *Senatu?* quod eſſet in Senatu: ellipſi Tacito percrebrâ.

Ceſtius, pater, ſiue Senior.

Neque ipſe audeat ius experiri.] A gloſsâ videtur, *Ius*. Experire enim, pro iure agere, frequentiſſimum priſcis.

Cuſtodia publica. *Conuictamque attineri publicâ cuſtodiâ iuſſit.*] Publicam cuſtodiam, puto carcerem: diſcretamque à militari.

Diem ædificationibus, noctem conuiuiis traheret.] Verane hæc lectio? ſi eſt; interpretor in Druſo notari ſtudium ædificandi, & crebras inſanaſque ſubſtructiones. ex ſententiâ ſcriptoris Græci apud Suidam: οἰκοδομήματα ἀοτόρεστα καὶ δαπανηρὰς λιθουργίας γράφειν ἐάσωμεν, χρῆναι τοὺς ἄρχοντας ἀρχῆν. ψεκτέον γὰρ, ὁ ἄρχων ὁ χαίρων οἰκοδομήμασι συνεχέσιν. Nam hoc tolerabile, præquam illud Ferreti. *Ædificationibus*, ait, *pro eo quod eſt emendandis rebus niſi in verbo mendum ſit.* Sed eſt profectò, me quoque iudice, mendum. Quis enim apud Romanos viro principi ædificationes vitio dedit? laudi potius: vt M. Agrippæ, Auguſto, aliiſque. Et vt vitium ſint: quis ſcriptor id prodidit de Druſo? cuius monumentum vllum ædificiumve ſuſpicione non tango. Lego, *editionibus*. conuenienter ſanè ad Druſi mores. Nam Editiones, propriè ſpectacula muneraque: Editores, qui ea præbent, vti in Saturnalibus dixi. Diem ergo trahebat Druſus editionibus, ſiue ſpectaculis: noctem, conuiuiis epuliſque. Notant vtrumque id vitium in eo ſcriptores. Noſter ſuprâ: *Edendis gladiatoribus Druſus præſedit, quanquam vili ſanguine nimis gaudens. quod in vulgus formidoloſum, & pater arguiſſe dicebatur.* Vbi vides deſcribi ſtudium eius in gladiatores, non ſine ſæuitiæ notâ. Nec in gladiatores modò, ſed & hiſtriones, ſceniсoſque, Dio: τοῖς τε ὀρχησταῖς οὕτω προσέκειτο, ὥστε καὶ στασιάζειν αὐτοὺς, καὶ μηδ' ὑπὸ τῶν νόμων, οὓς ὁ Τιβέριος ἐπ' αὐτοῖς ἐσενηνόχει, καθίστασθαι. Id eſt, *Pantomimis adeò deditus fuit, vt ad ſeditiones concitaret eos, neque legibus, quas Tiberius ſuper iis tulerat, parere ſineret.* Item:

Ferreti ridiculoſa interpretatio.

Refutata vulgata lectio.

Ædificationes in vitio.

Correctio in Tacito.

Druſi vitia duo, Ebrietas & crudelitas.

Studium eius in gladiatores, & ſcenicos.

rum;

rum: τῷ δὲ Δρούσῳ τῷ υἱεῖ, καὶ ἀσελγεστάτῳ καὶ ὠμοτάτῳ, ὥστε καὶ τὰ ὀξύτατα τῶν ξιφῶν Δρουσιανὰ ἀπ' αὐτοῦ κληθῆναι, ὄντι, καὶ ἤχθετο, καὶ ἐπετίμα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πολλάκις. Id eſt, *Druſo autem filio, cùm petulantiſſimus & crudeliſſimus eſſet, (adeo vt gladij acutiſſimi, Druſiani ab eo vocarentur) vehementer ſuccenſuit, publicéque ac priuatim ſæpe inclamauit.* Crudelis ergo Druſus, & ideò cruentis illis ſpectaculis gaudens: quæ ſibi non in publico ſolum, et opinor, ſed ſæpe domi repræſentabat & in hortis. De ebrietate eius, vide eundem lib. LVIII. Hæc Taciti mens, hæc lectio: me quidem iudice. Sed qui gladij illi Druſiani, quos Dio nominat? Liceat enim ἐν παρέργῳ lucem facere optimo ſcriptori, qui ſæpe nobis. Ego non alios cenſuerim, quàm illos quibus vſi gladiatores. Mos enim, priuſquàm paria committerentur, vt ſicæ ſiue gladij quibus pugnaturi, Editori publicè exhiberentur, ſatiſne eſſent acuti. Suetonius in Tito, cap. IX. de coniuratis duobus: *Ceterùm ipſos non ſolùm familiari cœnæ adhibuit, ſed & inſequenti die, gladiatorum ſpectaculo, circa ſe ex induſtriâ collocatis, oblata ſibi ornamenta pugnantium inſpicienda porrexit.* Ad quem locum nihil videre interpretes (quod per gratiam eorum dicam) ſcio. Intellegit Suetonius hoc ipſos gladios ex more iam dicto: ideòque Victor, *petiiſſe eum gladium dicit, quaſi ad explorandam aciem.* Sed apertiùs ipſe Dio in Nerua, de Craſſo & Calpurnio: παρακαθίσας δὲ αὐτοὺς ἐν θέᾳ ἀγνοοῦντας ὅτι καταμεμήνυνται, καὶ ἐπιδοὺς αὐτοῖς ξίφη, λόγῳ μὲν ἵν' ἐπισκέψωνται αὐτά, (ὅπερ εἰώθει γίγνεσθαι) εἰ ὀξέα ἐστίν, ἔργῳ δὲ ἐπιδεικνύμενος ὅτι οὐδ' εἰ αὐτοῦ μέλει, &c. *Collocauitque eos in ſpectaculo quodam iuxta ſe, ignaros quod proditi eſſent, iiſque gladios tradidit, verbo quidem vti inſpicerent (quod fieri ſolitum) ſatiſne acuti eſſent, re autem verâ vt oſtenderet, &c.* Cauſſa ergo huic quaſi prouerbio, quod cum Druſo crebrò edenti gladiatores, gladij explorandi offerrentur: non admittere ſolitus niſi acutiſſimos ſit. Iſte ergo ille ſanguinarius: leniſſimus contra M. Antoninus qui gladios acutos iis non permiſit, ſed hebetes dumtaxat & obtuſos.

Gladij Druſiani in prouerbio.
Qui fuerint.
Mos exhibendi gladios editori.
Suetonius explicatus.
Cauſſa agnominationis illius.
Idem Dio in M. Antonino.

Atque fratre interfecto.] Minimè hercle fratre, ſed (Taciti ipſi ſi fides) *fratris filio.* Ita enim libro II. ſcriptum: *Omnem eam nationem Rhœmetalces tenuerat. quo de-*

Pag. 116.
Taciti vacillatio.

functo Auguſtus partem Thracum Rheſcuporidi fratri eius, partem filio Cotyi permiſit. Et Velleius: *Quâ ille prudentiâ Raſcupolim interfectorem fratris ſui filij Cotyis euocauit.* Quin humani ergo aliquid Tacitus hic paſſus ſit, nemo negauerit.

Correctus Tacitus. *Cœlaletæ, Odrúſaque, & alij.*] A Plinio Celætæ dicuntur: à Dione lib. LIIII. Σιαλέται, ſed corruptè. Qui autem, Alij? Populi nomē, ſed peruerſum. Placuit in * Epiſtolicis, *Aſtij*, reponi. & cauſſam vide. At nunc verum cenſeo, *Dij*, quæ vox abiit in *alij*, linea tantùm diducta. Similis error notatus mihi infra, in Agricolæ vitâ. Dij autem, montani Thraces. Locuples auctor Thucydides lib. II. παρεκάλει δὲ καὶ τῶν ὀρεινῶν Θρᾳκῶν πολλοὺς, οἱ Δῖοι καλοῦνται, τὴν Ροδόπην οἱ πλεῖστοι οἰκοῦντες.

* Lib. v. cap. XXIIII. & nominat Aſtos etiam Strabo, lib. VII. inter Thracas.

Philippopolis. *Philippopolim.*] Deſcribit eam Strabo lib. VII. in Aſtorum regione: ὑπέρκειται δὲ τοῦ Βυζαντίου τὸ τῶν Ἀστῶν ἔθνος, (ex Liuio, Ἀσίων leg. eſſet) ἐν ᾧ πόλις Καλύβη, Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου τοὺς πονηροτάτους ἐνταῦθα ἱδρύσαντος, id eſt: *Superiacet Byzantium Aſtarum gens, in quâ opidum Calybe, in quâ Philippus Amyntæ F. peſſimos quoſque collocauit.* Dicta eadem eſt, Trimontium, Poneropolis, Δουλόπολις, cauſſis claris è Strabone.

Ea variè dicta.

An hic Velleius hiſtoricus? *P. Velleio.*] Sunt qui illum velint eſſe, cuius Breuiarium hiſtoriæ in manu: ſcitum, doctum, quantumuis opus, ſed plenum adulationis fœdiſſimæ, cuius me pudet. Nec abnuerim, quin ille ſit. Meruit ſeruitio tam proiecto euehi ad res magnas. quanquam modicus originis, vt ipſe fateri videtur, & diu tantum Trib. militum: poſteà præfectus Tib. Cæſaris per nouem annos aut Legatus, ait ipſe lib. II. Prænomen tamen illi in vulgatis libris eſt, Caius: nec id moueor. Nam Priſcianus lib. VI. eumdem Marcum appellat: noſter hic Publium. Quàm confundi illa ſoleant, doctus ſcio.

Diſſenſus in eius prænomine.

Pag. 117. *Acilius Auiola legatus.*] Hic ille ipſe, quem Plinius inſigni exemplo, elatum in rogo reuixiſſe tradidit: & quia ſubueniri non potuit, viuum exuſtum. Nam quod Onufrius aliique ad illum Acilium referunt, qui conſul extremus Claudio: deſinant licet erroris. Manifeſtus ἀναχρονισμὸς eſt. Nam ecce Valerius (quem ſcripſiſſe omnes ſcimus Tiberio imperante) lib. I. cap. VIII. eamdem hiſtoriam

Acilius viuus combuſtus. Nō ille, quem cenſet Onufrius, Beroaldus, aliique.

hiſtoriam recenſuit. Quomodo autem ille operi inſeruerit, quod poſt Claudium geſtum?

Viſellius Varro.] Nominatur in lapide Romæ, Viſellius Varro.

L. VISELLIVS. C. F. VARRO

CVRATOR. RIPAR. ET ALVEI TIBERIS.

Hicne, an alius?

Vulgus obaratorum aut clientium.] More Galliæ. Vide Cæſarem commentar. I. Varronem de Re ruſt. I cap. XVII.

Nobiliſſimam Galliarum ſobolem liberalibus ſtudiis ibi operatam.] Digna res notâ, quòd iam tunc ea vrbs hoſpitium Muſarum. Nam Rhenano quæ læua mens fuit, cùm gloriam eam transferre voluit ad Auguſtocliuienſes? Scilicet indigni hâc gloriâ nos Galli. Ille autem ecce in Oratione Eumenij Rhetoris, quà eſt: *Merentur & Galli noſtri, vt eorum liberis quorum vita in Auguſtodunenſium oppido ingenuis artibus eruditur, &c.* contra veterem editionem reſcribere audet *Auguſtocliuienſium.* itaque edidit. Os pugilis! Scilicet tota ea oratio in Cliuienſium ſcholis iuſtaurandis occupatur: quarum memoria (niſi apud hunc dormitatorem) nuſquam aut nomen. Adſero tibi tuam gloriam Auguſtodunum: vel vno ictu, quem non vitabit ipſe. Scriptum ibi enim: *Ciuitatem iſtam & olim fraterno populi Romani nomine gloriatam.* Qui autem è Gallis, fratres populi Romani, præter Æduos? quorum hæc vrbs caput. At enim ibidem ſcriptum (id nuper homo amicus mihi obiiciebat) *latrocinio eam Batauicæ rebellionis obſeſſam fuiſſe.* quod vix conuenire putabat in Æduos, qui à Batauis ſiti longo interuallo. Sed viro facilè petitionem eius, & diſcedo latere tecto. Nam corruptus locus, ſcriboque, *Bagaudicæ rebellionis.* Bataui latrones nunquam ad ea penita loca; nec latrocinij Batauici mentio in mediterraneis, ſub id æuum. At de Bagaudis, auctores credendi qui res ſcripſerunt Diocletiani. Victor: *Namque vbi comperit Carini diſceſſu Ælianum Amandúmque per Galliam excitâ manu agreſtium ac latronum, quos Bagaudas incolæ vocant, populatis latè agris pleraſque vrbium tentare: Maximianum Imperatorem iubet.* Saluianus lib. v. de Gubernat. *Itaque paſſim vel ad Gothos, vel ad Bagaudas, vel ad alios vbique dominantes barbaros migrant, & migraſſe non pœnitet.* Vide & Oroſium lib. VII.

Pag. 118. Auguſtodunum, Muſarum domus.

Rhenani temerarium facinus.

Vero argumento Beatus refutatus. AEdui fratres Rom.

Solutio obiectionis à viro docto oppoſitæ.

Panegyriſtes veriſſimè correctus.

Bagaudæ latrones Diocletiani tempore.

lib. VII. ybi tamen, *Baticada* in manuſ. codice, qui apud me eſt, legitur, ſicut & *Baccharida* in Euſebij Chronicis. Spernimus ergo Auguſto-cluienſes, Rhenani colonos nouos: & Mæniana illa Auguſtoduni conſtituimus, vt hîc ex Tacito vides, vetuſtiſſima poſt Maſſiliam, bonarum artium ſede.

Diſceptatiũcula de Scholi Auguſtodunenſi.

* Ergone certamen mihi nouum, pro veteribus Mænianis? nouum & magnum, cum viro magno. Tecum Stephane Pighi. qui in Hercule Prodicio nuper, ipſo aditu tui operis, ita acriter & multis machinis eas oppugnaſti: vt neſciam an ſim repugnãdo. Tamen quia cauſſæ bonitas, niſi fallor, à me eſt, nitar pro veritate. diſponam hanc ſtili aciem, manus tecum conferam; ſed vt cum amico, planè amicè. Vt non ſolùm ſine plagâ pugna hæc ſit, ſed ſine ſugillatione aut morſu. ſicut decet mitium dearum alumnos. —— Ἀγαθὴ δ᾽ ἔρις ἥδε βροτοῖσι.

Quiſquis hæc leges: affectum in me aut pro me pone: μικρὸν φροντίζων τοῦ Λιψίου, τῆς δ᾽ ἀληθείας πολὺ μᾶλλον. Dixi ego nobiles illas Oratione Eumenij ſcholas (Mænianas ipſe appellat) Auguſtoduni in Celticâ fuiſſe: tu Pighi Auguſto-cliuij eas collocas in extremâ Belgicâ ad Rhenum. Ita toto ſolo & cælo, quod dicitur, diſſidemus. Tua argumenta præuidebo, ſubſeram mea. Ais primò, niti te ſacrâ Conſtantij Cæſaris epiſtolâ (ea Orationi inſerta eſt) in quâ Auguſto-cliuienſium opidum diſertè nominatur. Verba: *Merentur & Galli noſtri, vt eorum liberis, quorum vita in Auguſto-Cliuienſium opido ingenuis artibus eruditur; & ipſi adoleſcentes, vt eorum indoli conſulere cupiamus.* Hoc, Pighi, adfers? vide ne Lunam hanc, quod Græci dicunt, in te detrahas: aut, quod Latini, aſciam tuis ipſe cruribus illidas. Nam ita quidem Rhenanus vulgauit, fateor: ſed, quod ſcire te tuâ intereſt, aliter & à meâ mente diu ante illum * Cuſpinianus, in quo reperies; *Auguſtodunenſium opido*; clarè. Vtri credendum magis? ego huic cenſeam; non ſolùm quia vir ſimpliciſſimæ probitatis, ſed magis quia libris probis & vetuſtis vſus: tota Editio docet; infinitis partibus illâ Rhenani melior, imò & auctior: quos alter habuiſſe * fatetur nullos. Igitur hoc telum anceps, aut tibi aduerſum: ideoque validiore iam pugnas. Exſtat ipſius Eumenij, inquis, Cliuij etiam nunc ſtatuæ

Ibi enim ego colloco.

At meus Pighius, Auguſtocliuij.

I. eius argumentum: à nomine

Idreiectum.

* In panegyricis editis Viennæ anno ∞. IO. XIII.

* In ipsâ Præfatione.

II. argumentum.

ſtatua, monumentum & Scholæ olim, & eius doctrinæ. Commouiſti me eo argumento, cùm legi, fateor: ſed idem facile in gradum repoſuiſti, deſcriptione quam addis. Qui enim euinces, aut illum talem ſtatuam Eumenij eſſe, aut priſci omnino æui? *Stat*, inquis, (nam verba tua vſurpo) *in veſtitu ſui temporis, tunicâ videlicet talari tectus, & calcei ex alutâ pedem ac talos cingunt, & ſupra pedem execti atque feneſtrati ſunt. Comam in fronte & ceruice decurtatam æqualiter conſtringit vitta, ſicut ventrem latus baltheus atque bullatus. Dextrâ maſſam vel auri vel argenti in patera poſitam præſentare videtur: ſiniſtrâ tenuit ferulam demiſſam, magiſterij inſigne.* Tuam fidem, Pighi. Hæc inſignia Eumenio Rhetori conueniunt? Baltheúſne? qui* militum eſſe ſolet. Vittáne? quæ ſacerdotum. Ferula? quæ pædagogorum: non iſtorum (ne id nobis ſuadeas) qui publice & cum dignitate docebant. Iam coma illa ſic decurtata, tunica illa ad talos, & calcei: numquam à tam priſco habitu mihi videantur, quidquid adferat tua Peitho. Velim & illud bonâ veniâ quæſitum, an nomen Eumenij inſculptum in hac ſtatuâ eſt? non enim dicis. Si eſt, aliquod pro te argumentum fateor, ſed fluxum; quià plures fuerunt Eumenij. ſi non eſt, quid vrges nos ancipiti coniecturâ? Sed tranſis ab hoc muſculo ad duplicem Arietem: quos intorques verbis & viribus Eumenij, & mœnia noſtra valdè quatis. Primùm, inquis, Eumenius ipſe docet ſentire ſe de Cliuio, cùm ait, *vrbem ſuam latrocinio Batauicæ rebellionis obſeſſam, Romani Principis auxilium flagitaſſe.* Bellè hoc in Rhenanos accolas conuenit, qui vicini Batauis: in Auguſtodunenſes qui poteſt? aut quis credat Batauos ab extremo Oceano, per tot ſola terrarum, in mediam Celticam penetraſſe? idque cùm tot oppida interiecta, & præſidia vbique Romana. Ne ego quidem, mi Pighi, credo. ſed arietem hunc tuum pridem haud incallidè laqueo auerti. Nam vitium hic verbi eſſe, & *Bacaudicæ* legendum, docui in Commentario meo: quem peto legas. Ætolica hæc audacia eſt, inquies. Non eſt. vide tempora, vide hiſtoriam: optime de Bacaudis omnia conuenient: haud æquè de Batauis. qui Romanis tunc fidi, qui fracti, & iniurias à Barbaris varias acceperunt, non ipſi aliis intulerunt. Tu

à ſtatuâ.

Id ſpecie firmũ, re infirmatum.

Nõ videri eius Eumenij ſtatuam:

* Quod eo magis apparet, quia iſte etiã bullatus. Imò nec valdè antiqua.

III. Argumẽtum: à locorum interuallo.

Id correctione repulſum.

Batauí non tunc rebelles

ipſe hæres, & ambiguè obſidionem hanc ad Taciti Imp. tempora refers: ſub quo Franci aliæque Germanorum gentes Batauiam & Galliam vaſtarint. Sed quî doces ipſos Batauos aliena tunc vaſtaſſe? Id enim neceſſum eſt, ſi proba verba *Batauicæ rebellionis.* Vocat etiam *Latrocinium* quod à me eſt, quia Victor aliq. Bacaudas hos appellant, *agreſtes ac latrones.* Argumentum vltimum. Verba, inquis, Eumenij ita clarè & graphicè Cliuium & finitimæ regionis ſitum deſcribūt, vt trahi aliorſum nullâ vi poſſint. Videamus. ponam ipſa pluſcula. *Niſi fortè non grauior Britanniam ruina depreſſerat, quàm ſi perfuſo tegeretur Oceano: quæ profundiſſimo Pœnorum* (ita Rhenanus. tu *Pictonum* legis: Cuſpinianus, *pœnarum*, quem ſequor) *gurgite liberata ad conſpectum Romanæ lucis emerſit. Aut hæc ipſa, quæ modò deſinit eſſe Barbaria, non magis feritate Francorum velut hauſta deſederat: quàm ſi eam circumfuſa flumina & mare alluens operuiſſet.* En, velut in tabulâ, vt ais, depictam exponit Batauiam cum vicinâ Germaniâ: quos ramis ſuis Rhenus circumfundit, & Moſa alluit, & Oceani ſinus vbique tangunt. * *Vbi autem Æduis mare alluens? vbi circumfuſa flumina?* Pax, mi Pighi. obiecto lanæ ſacco Arietis huius ictum mollio & excipio. Æduos non deſcribi fateor: adfirmo totam Galliam, in quâ Ædui. Franci quæ loca magis vaſtarunt, imò ceperunt ſibi & inſederunt, quàm Galliam? Itaque cùm Francos nominet, vides quàm appoſitè & omnium hiſtoriarum eius æui conſenſu, ad Galliam id trahamus. Sed vbi mare, inquis, & flumina? conſpicua & in aperto. Quid enim clarius quàm Galliam mari vtrimque allui? quid certius quàm Rheno, & Rhodano circumfundi, & multis aliis fluminibus perfundi? At Cliuium tuum extra Batauiam, reuerâ fluminibus non circumfuſum. Itaque mi optime & doctiſſime Pighi (talis reuera es) vide ne dum nimium pro gloriâ Cliuenſium tuorum Principum (cui & nos ex animo fauemus, ſed vanis rerum eam non augemus) pugnas, veritatem deſeras. quam nos fulcimus his etiam argumentis.

IV. argumentum: à ſitu oppidi.

Obiter emendatiuncula.

* Pighij verba.

Id interpretatione aliâ mollitum.

Sententiæ meæ ſtabilimenta.

Primùm quæro. vbi, aut à quo ſcriptore idoneo & veteri nominatum iſtud Cliuium? adfers nullum. Nam quod Antoninus Cleuum nominat, in Britanniâ ſcilicet id ponit,

I. quia ignotum priſcis Cliuium.

ponit, in hoc limite nuſquam. Conieċturas aliquot recenſes, & neſcio quid ex vulgi fama de Iulio Cæſare. ſed obſecro, ſi tam vetuſtum hoc opidum ſiue caſtrum: nonne mirum ſilentio id ab omnibus ſuperis, mediis, imis ſcriptoribus quaſi de compacto præteritum? Et ferrem, ſi in vili loco. ſed vrbem Mænianis iſtis celebrem, Coloniam populi Rom. (nam hoc quoque Eumenius tradit) verbulo nuſquam nominari, quæ incuria vel potius iniuria eſt? Deinde. Cliuium tuum in Rheni limite ſitum eſt, in confinio tot Barbarorum. Quis acri pectore tibi dabit, Scholam inſtitutam in officinâ illâ Martis?

II. Quia ſcholæ tunc inceptum.

Tertiò. magna & ampla ea vrbs fuit, de quâ Eumenius agit: templa pulcherrima habuit: Capitolium, & Aquæductus, & omnia more Romano. Cedò, vbi apud vos hæc veſtigia? Suſpicione leui ea quæris: ſed re & veritate reperies Auguſtoduni. Eius *muros ſpatioſi ambitus* alibi Ammianus appellat: *mœnium Auguſtoduni magnitudinem vetuſtam*, alibi: & clara indicia etiam nunc exſtant, indice & teſte * Petro San-Iuliano.

III. ex loci amplitudine & formâ.

* Qui Burgūdiam Gallicè deſcripſit nuper.

Quartò. Scribit Eumenius, *ciuitatem iſtam & olim fraterno populi Romani nomine gloriatam*. Nónne veriſſimum & teſtatiſſimum illud in Æduis? de Cliuio vbi tale repperis? Perfugium quæris in Batauis, & illi etiam, inquis, appellati fratres & amici populi Romani. Scio, & Commentariis meis iampridem inſerui: ſed hoc quoque ſcio, quod non vulgò. & ſi Bataui; non tamen ideò vicini Galli. Alia illorum cauſſa eſt, qui tributorum immunes, ſemi-liberi, arma tantùm & viros impetio ſuppeditabant. Itaque iure ſocios ſe dixerunt, fratres, amicos. In vobis quid ſimile? qui veri Galli & tributarij, iamdiu graue iugum ferebatis Romanæ ſeruitutis.

IV. è verbis Eumenij.

Quintò. Vetuſtiſſimæ ſunt illæ Eumenij Mænianæ, Colligas vel ex his verbis: *Mæniana illa ſchola quondam pulcherrimo opere & ſtudiorum frequentiâ celebres.* Quod de Auguſtoduno certum: vbi Scholam à nobilitate omni Gallicâ frequentatam, Tacitus iam inde ſub Tiberio agnoſcit. De Cliuio nihil tale habemus, præter ſuſpicari.

V. ab ætate.

Sexto. Mænianas illas *inter Apollinis templum atque Capitolium* Eumenius ponit. Atqui Apollinis quoque

VI. A ſitu Scholarum.

templum in Flauiâ Æduorum ſiue Auguſtodúno inclutum fuiſſe, alius panegyriſtes teſtatur in Oratione Conſtantino dictâ.

Miſcella quędã & leuiuſcula argumenta.

Poſtremò, Eumenius, *Artifices Tranſmarinos & ex ampliſſimis prouinciarum ordinibus incolas nouos induci* ſuæ ciuitati ab Imp. ſcribit. Alius Orator in panegyrico ad Maximinum: *Ciuitas Æduorum*, inquit, *ex hac Britannica facultate victoria plurimos, quibus illa prouincia redundabant, accepit artifices.* Nónne eadem de re palam atque vrbe loquuntur? Et quid verba facio? citius pili naſcantur in hac manus volâ, quàm opinio tua in mea mente, ex iis quidem, quæ adhuc dixiſti. Nam firmiora ſi adfers: facilè ego Plancus aut Dellius, nec morabor transfugij (dummodo in Veritatis caſtra) vllam notam. Hæc candidè à me ſcripta, homo candidiſſime, ſine vlla frontis nubeculâ: ſic leges.

Gallici gladiatores.

E ſeruitiis gladiaturæ deſtinati.] E Galliâ genus gladiatorum, qui Mirmillones: quorum arma hic deſcripta. Vide Saturnalia noſtra.

Crupellarios vocant.] Non alibi ea vox mihi lecta. Hæc ſi ne *Clibanarios* ſcribendum eſſet. Nazarius in Laudatione Conſtantini: *Qua enim illa fuiſſe dicitur ſpecies? quàm atrox viſu? quàm formidoloſa? operimento ferri equi atque homines pariter obſepti. Clibanariis in exercitu nomen eſt: ſupernè omnibus tectis, equorum pectoribus demiſſa lorica & crurum tenus pendens, ſine impedimento greſſus à noxâ vulneris vindicabat.*

Clibanarij.

Ammianus lib. XVI. *Sparſique cataphracti equites, quos Clibanarios dictitant.* Iterumq; *Norant enim licet prudentem ex equo bellatorem cum Clibanario noſtro congreſſum, tegminibus ferreis abſcondito bellatori nocere non poſſe.* Vocem peregrinam & Perſicam eſſe, ſuadeor Lampridij verbis in Seuero: *Centum millia equitum eorum fudimus Cataphractarios, quos illi Clibanarios vocant.* Alioqui non incommodè à Græco κλίβανος deduxeris. quod ἀγγεῖον τι ὀστράκινον, ἐφ' ᾧ τοὺς ἄρτους ὀπτῶσι definit Moſchopulus. Et Clibanus apud Leonem Imp. paſſim, pro thorace quo pectus tegitur. At hic tamen nihil mutem: & fortaſſe * Crupellarij pedites fuerunt, non equites. Sanè ex Taciti narratione non colliges pugnaſſe eos ex equis.

* In Gloſſis, Crupes χοιρία dicuntur: & Cruppes κρελλός, παχύς.

Quat-

Quattuor & ſexaginta Galliarum ciuitates deſciuiſſe.] In certas gentes videntur Galliam diuiſiſſe. Strabo libro IIII. Lugduni aram Auguſto exſtructam ait à communi Galliæ: cum inſcriptione LX. gentium. Quod in Nummis etiam M. Antonij legimus, LVGVDINI. A. XL. libentius ad gentiū numerum retulerim, quam vt alij, ad annorū coloniæ conditæ. Appianus in Celtico, ampliore numero ἔθνη τετρακόσια, in Gallis ponit πόλεις ὑπὲρ ὀκτακοσίας.

Galliarū gentes certo numero.

Quadrigētæ Appiano.

Neque oculis neque auribus ſatis competebant.] Salluſtianum eſt apud Nonium: *Formidine attonitus, neque animo, neque auribus, aut linguâ competere.* Etiam tale hoc Liuij lib. V. *Romani ne auribus quidem atque oculis ſatis conſtare poterant.*

Pag. 119. Salluſtiana imitatio. Competere auribus.

Neque decorum Principibus, omiſſâ vrbe, vnde in omnia regimen.] Nam in minoribus bellis, Principi, vt Claudianus ait,

Vindictam mandaſſe ſat eſt:

Et ipſa Roma huic rei apud eundem vatem:

—— medium non deſerit vnquam
Cæli Phœbus iter, radiis tamen omnia luſtrat.

Pag. 120. Princeps non ipſe ad omnia bella.

Conſulatum ſub Diuo Auguſto adeptus.] Conſul fuit anno vrbis DCCXLII. cum M. Valerio Meſſallâ. Quirinius à Dione, Ioſepho, Tacito conſtanter appellatur: vt mirer cur maluerit Onufrius, Quirinus.

Quirinius Conſul.

Mox expugnatis per Ciliciam Homonadenſium caſtellis inſignia triumphi adeptus.] Tangit hiſtoriam ſolus, quod ſciam, Strabo, lib. XII. τοὺς δὲ Ὁμοναδέας Κυρίνιος ἐξεπόρθησε λιμῷ, καὶ τετρακισχιλίους ἄνδρας ἐζώγρησε καὶ συνῴκισεν εἰς τὰς ἐγγὺς πόλεις. τὴν δὲ χώραν ἀπέλιπεν ἔρημον τῶν ἐν ἀκμῇ. id eſt, *Homonadenſes autem Quirinius fame expugnauit, quattuor millia virorum cepit & in vicinas vrbes diſtribuit, regione ſpoliatâ omni iuuentute.*

Quirini expeditio in Homonadenſes.

Datúſque rector C. Cæſari Armeniam obtinenti.] Diu etiam poſt, in Syriam miſſus ad cenſus deſcribendos. de quâ re multa Ioſephus lib. XVIII. cap. I. II. & ſeq. Et mentio eius apud Lucam in hiſtoriâ ſacrâ.

Quirinius in Syria.

Incuſato M. Lollio.] Ita emendaui olim, cùm vulgò eſſet *M. Folio.* Hauſi emendationem facile ex hiſtoriâ, quæ apud Suetonium: *Namque priuignū Caium Orienti præpoſitum, cum viſendi gratiâ traiecißet Samum, alieniorem*

Tacitus correctus.

Lollius rector C. Cæſaris.

rem ſibi ſenſit ex criminationibus M. Lollij comitis & rectoris eius. Item Plinium lib. IX. & Velleium lib. II. Fuit enim hic Lollius C. Cæſari rector, quo more principibus iuuenibus etiam nunc dantur: & poſt illum P. Sulpicius Quirinius, Tiberio amicus. Cauſſa errori, quod in priſcis libris ſine geminatione ferè, *Lolio*. Hæc notata mihi olim.

In carptorem meum.

ſed (rides, an indignaberis lector?) ecce qui adſerit ſibi. Cauſſam lege Fabiâ dicam, credo. Cenſura, non es tanti. ſed tamen ego te appello Victor Giſeline, te Iane Lernuti: amicos meos, ſed qui Fidem amatis, & quos Fides. Vobis vita mea ſemper patuit: vobis iam tunc cognita dicta mea, facta, ſcripta. Sponſione prouoco, ni pleraque ex illis Notis, ante viſum illum, viſa vobis. Quamdiu ero; non moueor his (verum nomen dabo) nugis: & conſcientia mea mihi, δὶς ψῆφος, vt aiunt Græci. Cùm non ero; vos habete hoc voluntatis meæ fidei commiſſum, & per famam veſtram, videte vt fama mea illæſa ſit.

Error ex adhæſu prænominis.

C. Lutorium Priſcum.] Vulgò, *Clutorium*. Sed Dio auctor ſic emendandi, apud quem eſt, Γαΐος Λυτώριος. Error ex adhæſu notarum, vt infrà *Panteius*, qui eſt P. Anteius. Mentio huius aut alterius Lutorij apud Plinium lib. VII. cap. XXIX. vbi tamen malè, *Sutorio Priſco*.

Pag. 121.

Ne ſeruiles quidē cruciatus.] Id eſt, patibula crucéſque.

Vita Lutorij in integro eſt.]. Sententia vult, *eſto*.

Pag. 122.

Coniectura in Tacito.

Deprecaretur tam præcipitis verborum pœnas.] Rectè. quia verba, non facta Lutorij pœnâ adfecta ſunt. Nec malè tamen, *reorum pœnas*, argumento decreti, quod ſecutum.

Pœna damnatorum in decimum diem dilata.

Ne decreta patrum ante diem decimum.] Interciderat nota numeri, quam nos certis auctoribus reſtituimus. Suetonio in Tiber. cap. LXXV. *Nam cùm Senatuſconſulto cautum eſſet, vt pœna damnatorum ſemper in decimum diem differretur.* Dione lib. LVII. καὶ δόγμα τι παραδοθῆναι ἐκέλευσε, μήτ' ἀποθνήσκειν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὸν καταψηφισθέντα ὑπ' αὐτῶν, μήτε τὸ γράμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ γινόμενον, ἐς τὸ δημόσιον ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρόνου ἀποτίθεσθαι. Qui &

Seneca explicatur.

idem repetit, fine lib. LVIII. Nec aliud Seneca ſenſit, De tranquillitate I. cap. XIIII. *Credíſne illum decem medios vſque ad ſupplicium dies ſine vllâ ſolicitudine exegiſſe?* Manſiſſe videtur id decretum, donec Theodoſius Imp. clemen-

clementiſſimè conuicto & damnato reo dies indulſit triginta vitæ: in l. Si vindicari C. De pœnis. Sidonius ergo non abeſt quin falſus ſit, lib. 1. Epiſt. qui id tribuit S C. Tiberiano. *Ex vetere*, inquit, S C. *Tiberiano triginta dierum vitam poſt ſententiam trahit.* Hæc ſatis certa videbantur. at turbant me Declamatores: inter quos Quinctilianus Themate declamationis CCCIII. *Damnatorum*, inquit, *ſupplicia in diem triceſimum differantur.* Et in ipſa Declamatione: *Et mihi videtur ideò conſtituta eſſe lex, qua damnatum poſt triceſimum diem puniri voluit: quoniam videbat legum lator poſſe fieri vt deciperetur accuſator* Item Calpurnius Flaccus (Pythœo noſtro auctores hos debemus) Declamat. XXV. *Pœna raptoris in diem trigeſimum differatur.* Nam vixiſſe iſtos ante Theodoſij longè æuum, ſatis claret. An igitur exoleſcentem rettulit dumtaxat * ratamque Tiberianam legem habuit Theodoſius, & in Tacito, Dione, Senecâ, ſuſpicamur de mendo? An potius declamatores illi in tranſſcribendo vitiati à poſteris ſunt, & ad poſteriorem illam legem aptati? Mehercle hæreo. eò magis, quòd Quinctilianum illum Augusti æuo vixiſſe volunt: quod ex hoc loco non poteſt.

Theodoſius XXX. dies dedit.
Sidonij memorialis error.

* Quod tamen aliter etiã ex Zonara appãret.

Ad ærarium deferrentur.] In ærario tabulæ publicæ & acta Senatus. Liuius lib. XXXV. *Verùm cùm ſint notiſſima ſibi cum Conſule inimicitia, quid ab eo poſſe quemquam æqui exſpectare, qui per infrequentiam furtim factum* S C. *ad ærarium detulerit?* Nec antè rata, donec delata. interea Auctoritas dicebatur, non Sc. vt ex Cicerone & Dione iam alij notarunt. Vide ſimilem in Tacito locum lib. XIII. de multis Ædilium.

Scta ad ærarium deferri ſolita.
Nec rata, niſi delata.
Auctoritas, quid.

Nam incipiente C. Bibulo, ceteri quoque Ædiles diſſeruerant ſperni ſumptuariam legem.] Auguſti ſumptuariam intellegit de quâ Agellius lib. II. *Poſtremò lex Iulia ad populum peruênit, Cæſare Auguſto imperante, quâ profeſtis quidem diebus ducenti finiuntur: Kalendis, Idibus Nonis, & aliis quibuſdam feſtis, trecenti: nuptiis autem & repotiis* H-S. *millies eſſe. Etiam dicit Capito Atteius edictum Diuine Auguſti an Tiberij Cæſaris, &c.* quo loco claram mendam per occaſionem tollo, legoque: *nuptiis autem & repotiis ſeſtertij mille. Eſſe etiam dicit Capito, &c.* Seſtertium millies ad nuptias vt definiat vlla lex? non poteſt:

Sumptuaria lex Auguſti.
Deceã Agellius emendatus.

teſt: nimis immane eſt. At ſeſtertij mille conueniunt, & *συμμετρίαν* habent cum numero priore, ducentorum trecentorumque. Ceterùm hanc Tiberij curam intelligo. Plinius lib. XXXIII. cap. II. hoc diuerſus, quòd C. Sulpicium Galbam Ædilem nominat, non C. Bibulum. reijcitque in annum ſequentem quo conſules Vetus & Pollio. *Tiberij demum,* inquit, *principatus nono anno, in vnitatem venit equeſter ordo, anulorúmque auctoritati forma conſtituta eſt. C. Aſinio Pollione, C. Antiſtio Vetere Coſſ. anno vrbis condita* DCCLXXV. *quod miremur, futili pane ac cauſsâ. Cùm C. Sulpicius Galba, dum iuuenalem famam apud principem popinarum pœnis aucupatur, queſtus eſſet in Senatu, vulgo inſtitores eius culpa defendi anulis.* Fieri tamen poteſt, vt iterata tunc ea inquiſitio.

Plinij, vt videtur, diſſenſus aliquis à Tacito.

Familiarum numerum & nationes.] Numerum ſeruorum Romanis cum reperio; qui nō facilè fidem inueniat moribus noſtris. Tacitus lib. XIV. Pedanio Coſtæ tribuit quadringentos: Plinius Cæcilio cuidam Iſidoro quinquies mille. Et hi nihil dicunt præ Athenæo, cuius ipſa ponam verba, è lib. VI. cap. VII. πρὸς ταῦτα ἀπαντήσας ὁ Λαρήνσιος ἔφη. ἀλλὰ Ῥωμαίων ἕκαστος, εἶδας δ' ἀκριβῶς ταῦτα ὦ καλὲ Μασσούριε, πλείστους ὅσους κεκτημένος οἰκέτας. καὶ γὰρ μυρίους καὶ δισμυρίους, καὶ ἔτι πλείους δὲ πάμπολλοι κέκτηνται: οὐκ ἐπὶ προσόδοις δὲ ὥσπερ ὁ τῶν Ἑλλήνων ζάπλουτος Νικίας: ἀλλ' οἱ πλείους τῶν Ῥωμαίων συμπροϊόντας ἔχουσι τοὺς πλείστους. id eſt: *Poſt hæc reuerſus Larentius ait. At Romanorum vnus aliquis quanto plures poſſideat ſeruos, tu noſti optime Maſſuri. Nam ad decem & viginti millia, imò plures etiam, multi habuerunt. nec tamen vt quæſtum ex iis faciant, ſicut Græcorum ditiſſimus ille Nicias: ſed plerique Romani anteambulones eos habent comitéſque maximá ex parte.* Seneca de Demetrio: *Feliciorem ne tu Demetrium Pompeianum vocas, quem non puduit locupletiorem eſſe Pompeio? Numerus illi quotidie ſeruorum velut Imperatori exercitus referebatur: cui iamdudum diuitiæ eſſe debuerunt duo vicarij & cella laxior.* Tot ſerui, ſi Deo placet, vni ſeruo. Vt non iniuriâ queratur & culpet Plinius *mancipiorum legiones & in domo turbam externam, & ſeruorum quoque cauſsâ nomenclatorem adhibendum.* Nec Romæ ſolum hæc copia: etiam Athenis, Thucydides

Pag. 123. Immanis ſeruorum numerus Romanis. Quinq. millia vni homini.

Imò viginti millia.

dem auctorem habeo, ex eâ vrbe, bello Peloponneſiaco, atque vno tempore, transfugiſſe ad hoſtem ſuper viginti millia ſeruorum: & quidem ſeruorum, qui manuarias operas exercerent. Quantam vim in vrbe ſuſpicari debemus fuiſſe reliquam? Verba eius, ſi quis requirit, hæc lib. VII. τῆς τε γὰρ χώρας ἁπάσης (οἱ ἀθηναῖοι) ἐστέρηντο καὶ ἀνδραπόδων πλέον ἢ δύο μυριάδες ηὐτομολήκεσαν. καὶ τούτων πολὺ μέρος χειροτέχναι.

Promiſcuas viris & feminis veſtes.] Sericas intellegit Coaſue, quibus abſtinebant hîc viri. Carpit non ſemel grauiſſimus auctor Seneca. vt epiſt. CXXIII. *Non videntur tibi contra naturam viuere, qui commutant cum feminis veſtem? non viuunt contra naturam, qui exſpectant* (corrigo *expetunt*) *vt pueritia ſplendeat tempore alieno?* & CXV. *Quòd vides iſtos ſequi, qui aut vellunt barbam aut interuellunt; qui labra preſſiùs tondent & abradunt, ſeruatâ & ſubmiſſâ ceterâ parte: qui lacernas coloris improbi ſumunt, qui perlucentem togam.* Et Plinius: *Nec puduit has veſtes* (de Cois loquitur) *vſurpare etiam viros, leuitatem propter æſtiuam. In tantum à loricâ gerendâ diſceſſere mores, vt oneri ſint etiam veſtes.* Plura pete è Clemente Alexandrino lib. III. Pædagog. cap. III. cuius index, περὶ τῶν καλλωπιζομένων τῶν ἀνδρῶν.

Pellucidæ veſtes ad viros abierunt.

Leuis in Senecâ correctio.

Atque illa feminarum propria, quis lapidum cauſâ, pecunia noſtra ad externas aut hoſtiles gentes transferuntur.] Gemmas intellegit, & inprimis vniones: quorum feminis ad inaures creber vſus. Seneca De Beneficiis: *Video vniones non ſingulos ſingulis auribus comparatos (iam enim exercitatæ aures oneri ferendo ſunt:) iunguntur inter ſe, & inſuper alij bini* * *ſupponuntur. Non ſatis muliebris inſania viros ſubiecerat, niſi bina ac terna patrimonia ſingulis auribus pependiſſent.* Tertullianus acutè, De habitu mul. *Graciles aurium cutes Calendarium expendunt & in ſiniſtrâ per ſingulos digitos ſaxis ſingulis ludit.* Auguſtinus hoc amplius queritur, ſuo æuo inſaniſſe in turpi iſto aurium cultu etiam viros. quem vide, ſi lubet, Epiſtolâ LXXIIII. Eum luxuriæ ritum referre quidam conantur ad æuum priſcum, ex Valerij verbis lib. V. cap. II. vbi de Martio exorato à feminis: *In quarum honorem, Senatus matronarum ordinem benigniſſimis decretis adornauit.*

Luxus feminarû in gemmis.

* Fortè *ſuppanguntur.*

Inquiſitio in Valerij locum lectionis dubiæ.

Sanxit

Sanxit namque vti feminis ſemitâ viri cederent, confeſſus plus ſalutis reip. in ſtolâ, quàm in armis fuiſſe: vetuſtiſque aurium inſignibus nouum vittæ diſcrimen adiecit. legunt enim, *inaurium inſignibus.* Non probo. & fortaſſe nec notæ quidem tunc Italiæ gemmæ. Scripſerim, *vetuſtiſque crinium inſignibus.* Crinibus enim poſituque comarum, matronæ antiquitus diſcretæ ab innuptis. Tertullianus, de Virginibus velandis: *Simúlque ſe mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu laſciuiore comam ſibi inferunt, crinibus à fronte diuiſis apertam profeſſæ mulieroſitatem.* Plautus milite:

De eo coniectura noſtra.

> *Vtique eam ornatam adducas matronarum modo,*
> *Capite compto, crines, vittáſque habeat.*

Matronæ crinium formâ aliâ à virginibus.

Moſtellariâ:

> *Soli gerundum morem cenſeo, & capiundas crines.*

id eſt, nubendum. Feſtus: *Senis crinibus nubentes ornantur, quod, &c.* Senis crinibus, id eſt, ſex crinium orbibus, ſiue ſertis. Implexi igitur capilli matronales, vt exemplum petere licet à ſtatuis nummiſque virginum puerorumque, cirri, & cincinni. Ammianus lib. XIIII. *Et licet quocumque oculos flexeris, feminas affatim multas ſpectare cirratas; quibus ſi nupſiſſent, per ætatem ter iam nixus poterat ſuppetere liberorum.* Cirratas, capio innuptas: vti Perſius eodem epitheto de pueris, *Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe.* Valerij ergo mens, præter crinium diſcrimen, adiectam illis & * alteram vittam. Propert.

Cirri virginũ.

> *Vinxit & acceptas altera vitta comas.*

Vbi legi in vet. cod. *aſperſas*; & placet. referoq́. ad aſperſionem aquæ nuptiis ſolemnem. De quâ idem: *Et Stygia ſum ſparſa lacu, nec recta capillis Vitta data eſt.* Sed redeo ad noſtrum.

* De quâ Capella n accipio lib. I. De Nupt. Philol. *Iuno quoque e. purgatioris au iſplendente v ·â addiderat crin bus ſociale vinculum.*

Simultates faciunt ac mihi relinquunt. Eruditus adoleſcens & inſigni indole Ioſias Mercerus legit, *ſimultates fugiunt.*

Pag. 124.

Remiſſa Ædilibus talis cura.] Suetonius contrà, aliquid actum per eos indicare videtur, cap. XXXIIII. *Annonam macelli Senatus arbitrio quotannis temperandam cenſuit; dato Ædilibus negotio, popinas ganeaſque vſque eo inhibendi, vt ne opera quidem piſtoria proponi venalia ſinerent.*

A Tacito videtur diſſentire Sueton.

Adea-

Ad ea arma, quîs Ser. Galba rem Rom. adeptus eſt.] Nata è capite meo lectio: & non mala. Vulgata συλλοιζεις, *rerum adeptus.* Solens autem ita loquitur noſter. Lib. IIII. infra: *Dubitauerat Auguſtus Germanicum * rei Romanæ imponere.* Suprà lib. I. *Neque aliâ re Romanâ, quàm vt ab vno regeretur*: vti vere reſtitui. In Hiſtor. lib. II. *Poſtquam Othonem & Vitellium ſceleſtis armis rem Rom. raptum ire vulgatum eſt.*

Res Romana, Tacito, pro imperio.
* Eam ſignificationem Auſonius adſpexit, in verſu. *Imperium, litem, Venerem cur vna notet Res?*

Verùm hæc nobis maiores certamina.] In funeſto hoc loco olim conclamaui. Fortè *nobis in maiores.* id eſt, aduerſum maiores. medicina, quæ huic mortuo non faciet vitam. Pag. 125.

Id ſummi faſtigij vocabulum Auguſtus repperit.] Ita cum Tacito plerique ſcriptores tradiderunt. quos refellit Dio, lib. XLII. vbi diſerte ſcriptum, *Cæſarem admiſiſſe vt Dictator in integrum annum diceretur; & Tribuniciam poteſtatem per omne æuum haberet.* Non ergo vocis auctor Auguſtus. Sed hoc tamen verum; Cæſarem eo titulo publicè non vſum: vſus eſt primus Auguſtus, & dedit ei ſplendorem. ideoque origo eius non immeritò relata ad ipſum.

Auguſtus inuentor Tribuniciæ poteſtatis.
Aliter tamen Dioni viſum.

Eámque ætatem quâ ipſe quondam à diuo Auguſto ad capeſſendũ hoc munus vocatus ſit.] Egit ergo Druſus tunc trigeſimum ſextum annum. Nam Tiberius natus eſt L. Munatio Planco, M. Lepido iterum Coſſ. anno vrbis DCCXII. A quo die, anni medij triginta ſex ad Tribuniciam eius poteſtatẽ, quæ delata, anno vrbis DCCXLVIII.

Aetas Druſi collecta.

Atque Haterius.] Non dubiè ſcribendum, *At Q. Haterius.* idque illi prænomen. Simile in Suetonij Vitellio mendum cap. I. *Exſtátque elogij ad Q. Vitellium libellus.* Scribo. *exſtat Q. Longini.* vel, vt Muretum video velle, *Q. Clodij.* Pag. 126.

Q. Haterius.
Suetonio mendum.

Fruſtrà vulgatum dictitans, non licere Dialibus egredi Italiâ.] Adeò non egredi, vt nec vrbe abeſſe iis liceret vnâ nocte. quod lege in Camilli oratione apud Liuium, lib. V. *Flamini Diali*, inquit, *noctem vnam manere extra vrbem nefas eſt.*

Flamini abeſſe vrbe nefas.

Neque aliud ius ſuum, quàm Martialium Quirinaliúmque Flaminum] Atqui nec his quidem antiquitùs egredi Italiâ conceſſum. Valerius lib. I. cap. I. *Metellus verò*

Falſo argumento ſe iuuat Flamen.

m

Martialis ad bellum non mittitur.

verò Pont. Max. Poſtumium Conſulem, eundemque Flaminem Martialem, ad bellum gerendum Africam petentem, ne à ſacris diſcederet, multâ indictâ, vrbem egredi paſſus non eſt: religioníque ſummum imperium ceſſit. Epitoma Liuij XIX. *Cæcilius Metellus Pont. Max. A. Poſtumium Conſulem, quoniam idem & Flamen Martialis erat, in vrbe tenuit, nec paſſus eſt à ſacris recedere.* Et de Quirinali, Liuius lib. XXXVII. *Priuſquam in prouincias Prætores irent, certamen inter P. Licinium Pont. max. fuit & Q. Fabium Pictorem Flaminem Quirinalem, quale patrum memoriâ inter L. Metellum & Poſtumium Albinum fuerat. Religio ad poſtremum vicit, & dicto audiens eſſe Flamen Pontifici iuſſus.* Eadem cærimonia Pontificem max. tenuiſſe videtur ex Liuianâ Epitome LIX. *Aduerſus eum P. Licinius Craſſus conſul, cùm idem Pont. max. eſſet, quod numquam antea factum erat, extra Italiam profectus, victus & interemptus eſt.* Sed ſcire licet quædam ex his cum æuo mutaſſe. Aliâs, apertè falſis exemplis ſe iuuet hic Flamen.

Nec Quirinalis.

Imò nec Pontifex max.

Corruptus Tacitus.

Porrò ſi hi duxiſſent prouincias.] Offendo in hac phraſi. Fortè *ſi hi duo rexiſſent.* Duo, Martialis & Quirinalis. vel, *ſi hi direxiſſent.*

Merulæ cædes quando.

Duobus & ſeptuaginta annis poſt Cornelij Merulæ cædem neminem ſuffectum.] Conſtat ratio. Nam Merula interfectus anno vrbis DCLXVIII. Suffectus Flamen nouus ab Auguſto, anno vrbis DCCXLIIII. Notat Dio libro LIIII. Κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ, ait, ὅ, τε ἱερεὺς τοῦ Διὸς πρῶτον μετὰ τὸν Μερούλαν ἀπεδείχθη. Non turbat, quòd Iulius Cæſar Flamen Dialis deſtinatus fuerit, teſte Suetonio cap. 1. quia tantùm deſtinatus, & à Sullâ eodem ſacerdotio mox multatus eſt. Facit huc Suetonij illud, cap. XXXI. in Auguſto: *Nonnulla ex antiquiſſimis cærimoniis paullatim abolita reſtituit, vt Salutis augurium, Diale flaminium.*

Pag. 127.

Auſpicia domo ferenda.

Auſpicia ſaltem gentile apud ſolum inciperet.] Lucem dat Liuij locus lib. XXII. de C. Flaminio, qui ante initum Conſulatum profectus ab vrbe. *Quod enim illi iuſtum imperium, quod auſpicium eſſe? Magiſtratus id à domo, publicis priuatíſque penatibus, Latinis feriis actus, ſacrificio in monte perfecto, votis ritè in Capitolio nuncupatis, ſecum*

cum ferre. nec priuatum auſpicia ſequi: nec ſine auſpiciis profectum in externo ea ſolo noua atque integra concipere poſſe. Vide etiam quæ de auſpiciis infra ſcribo, lib. IIII.

Bellum ſcilicet, aut diuerſo terrarum diſtineri.] Non male etiam, *bello.* ſed diſtinctione adhibitâ commodè ſeruaueris illud prius.

Complebantur templa peſſimis ſeruitiorum, ibidem ſubſidio obærati aduerſum creditores, ſuſpectique capitalium criminum receptabantur.] Tribus ergo generibus hominum perfugium in aſylis: ſeruis, obæratis, maleficis. De maleficis ſeruiſque, Plutarchus περὶ δεισιδαιμονίας. Ἔστι δούλῳ φεύξιμος βωμὸς, ἔστι καὶ λῃσταῖς ἄβατα πολλὰ τῶν ἱερῶν. καὶ πολεμίους φεύγοντες, ἂν ἀγάλματος λάβωνται ἢ ναοῦ, θαρροῦσιν. De obæratis, idem libello De vitandis vſuris: ἡ μὲν γὰρ Ἄρτεμις ἡ ἐν Ἐφέσῳ τοῖς χρεώσταις, ὅταν καταφύγωσιν εἰς τὸ ἱερὸν αὐτῆς, ἀσυλίαν παρέχει καὶ ἄδειαν ἀπὸ τῶν δανείων. Et Salluſtius eleganter de Pompeio, epiſtolâ ad Cæſarem: *eóque per omne tempus belli quaſi ſacro atque inſpoliato fano, debitores vſi.* Adde quæ de Aſylis Pollux: Εἰ δὲ καὶ ἄσυλον ἂν εἴη, τοῦτο καὶ κρησφύγετον λέγε, καὶ φεύξιμον, καὶ ἱεροὺς ὅρους, ἐφ' ὅσον τοῖς οἰκέταις ἀσφάλεια.

Primi omnium Epheſii adière.] Quibus Diana culta celebri illo templo. Statuam eius deſcribit Minutius Felix in Dialogo: *Diana interim eſt altè ſuccincta venatrix: & Epheſia mammis multis & verubus exſtructa*, vbi repono, *vberibus exſtructa.* De toto hoc Aſylo eleganter Strabo lib. XIIII. Ἄσυλον δὲ μένει τὸ ἱερὸν καὶ νῦν, καὶ πρότερον. τοὺς δὲ ἀσυλίας τοὺς ὅρους, ἀλλαγῆναι συνέβη πολλάκις. Ἀλεξάνδρου μὲν ἐπὶ στάδιον ἐκτείναντος, Μιθριδάτου δὲ τόξευμα ἀφέντος ἀπὸ τῆς γωνίας τοῦ κεράμου, καὶ δόξαντος ὑπερβαλέσθαι μικρὰ τὸ στάδιον. Ἀντωνίου δὲ πλησιάσαντος τοῦτο, καὶ συμπεριλαβόντος τῇ ἀσυλίᾳ μέρος τι τῆς πόλεως. ἐφάνη δὲ τοῦτο βλαβερὸν, καὶ ἐπὶ τοῖς κακούργοις ποιοῦν τὴν πόλιν. ὥστ' ἠκύρωσεν ὁ Σεβαστὸς Καῖσαρ. Cui deſcriptioni cauſſa non eſt vt aliunde quippiam addam.

Locum Ortygiam, vbi Latonam partu grauidam.]Scribendum, *Lucum.* Strabo: Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ παραλίᾳ μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης ἐστὶ καὶ ἡ Ὀρτυγία, διαπρεπὲς ἄλσος παντοδαπῆς ὕλης, κυπαρίττου δὲ τῆς πλείστης. διαρρεῖ δὲ ὁ Κέγχριος ποταμὸς, οὗ φασι νίψασθαι τὴν Λητὼ μετὰ τὰς ὠδῖνας. Ἐνταῦθα γὰρ μυ-

Tria genera hominum ad aſyla confugiebant. Malefici. Serui. Itē obærati.

Correctus Minutius.

Sanctitas templi Dianæ.

Pag. 128. Ortygia lucus.

γῶ μυθδύυσι τὴν λοχείαν καὶ τὴν τροφὸν τὴν Ορτυγίαν, καὶ τὸ ἄδυτον, ἐν ᾧ ἡ λοχεία, καὶ τὴν πλησίον ἐλαίαν, ᾗ πρῶτον ἐπαναπαύσασθαί φασι τὴν θεὸν ἀπολυθεῖσαν τῶν ὠδίνων. Quæ ſola, ſatis illuſtrant hunc totum Græcanicæ fabulæ locum. Vide tamen, ſi lubet, Epigrammatarium Græcum lib. III I. εἰς ναὺς. vbi Epheſum vocat, Dianæ τὰν τροφόν.

Strabo diuerſus paullum à Tacito.

Olea, qua tum etiam maneat, adniſam.] Paullo aliter Strabo, vt vidiſti: qui vult poſt partum demum, inniſam oleæ quietis cauſsâ.

Supplicibus Amazonum, quæ aram inſederant.] Aliquid eâ de re Pauſanias lib. VII. vbi de templo Dianæ Epheſiæ. quem ſuadeo legas.

Diana Leucophryna.

Vti Diana Leucophryena.] Scribe, *Leucophryna.* Eius deæ templum in Magnetibus, deſcripſit Strabo lib. XIV.

Cauſſa cognominis.

Cauſſam cognominis ad feminam aliquam quæ ibi condita, referre ex Arnobio poſſis, lib. VI. *In Didymæo Mileſio Cleochum dicit habuiſſe ſuprema Leandrus: funeris Leucophryna monumentum in fano apud Magneſiam Dianæ eſſe Myndius profitetur ac memorat Zeno.* Et Clemente in protrept. ἐνταῦθα τῆς Λευκοφρυώνης τὸ μνημεῖον, οὐκ ἄξιον παρελθεῖν, ἑπομένους Ζήνωνι τῷ Μυνδίῳ, ἣ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Μαγνησίᾳ κεκήδευται. Vel ad Tenedon inſulam, quæ olim appellata Leucophryn, vbi Dianæ ſanctiſſimum templum. Xenophon rerum Græcarum lib. III. τὸ δ' Ἑλληνικὸν στράτευμα εἰς Λεύκοφρυν ἀπῆλθε, ἔνθα ἦν Ἀρτέμιδος ἱερὸν μάλα ἅγιον, καὶ λίμνη. ciuſque exemplo & cognomine fortaſſe ædificatum in Magnetibus iſtud. Pauſan. lib. I. *Magnetes, quibus ex regis liberalitate imperauit Themiſtocles, Leucophrynem Dianam colunt.* At Appianus ἐμφυλ. ε. etiam alterum eius deæ fanum locat Mileti, cognomento pari: τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, inquit, ἱκέτιδα οὖσαν ἐν Μιλήτῳ τῆς Λευκοφρυώνης Ἀρτέμιδος, πέμψας ὁ Ἀντώνιος ἀνεῖλε. Et Pauſanias aram Athenis, cui à Themiſtoclis filiis dicata ſtatua.

Leucophryn inſula.

Etiam Mileti hæc dea culta, ſi non imponit Appianus.

Laudati quòd Parthorum inruptionem.] Parthorum irruptionem intellegit, quæ duce Labieno. de quâ, & de hâc ipsâ Stratoniceâ Dio XLVIII. ὁ δὲ δὴ Λαβιῆνος ἐν τούτῳ τήν τε Κιλικίαν κατέσχε, καὶ τῆς Ἀσίας τὰς ἠπειρώτιδας πόλεις παρεστήσατο, πλὴν Στρατονικείας, τὰς μὲν πλείους ἄνευ πολέμου, Μύλασα δὲ καὶ Ἀλάβανδα διὰ κινδύνων εἷλεν.

Stratonicea à Parthis obſeſſa

Iouis

Iouis & Triuiæ religionem tuebantur.] Iouis cognomento Chryſaori, & Hecates ſiue Triuiæ in Laginis. Vtrumque templum ſuburbanum.

IupiterChryſaorus. Triuia in Laginis.

Dareo regi vti.] Scribo, *niti.*

Pag. 129.

Cultus numinum vtriſque, Dianam aut Apollinem venerandi.] Sardiani Dianam cognomēto Coloënem; cuius templum μεγάλην ἁγιστείαν ἔχει, ait Strabo: Mileſij Apollinem venerabantur, cognomento Didymeum. De quo idem Strabo, & Suetonius Calig. cap. XXI.

Diana Coloëne Sardibus culta. Apollo Didymæus Mileti.

Factáque S C. quîs multo cum honore modus tamen praſcribebatur.] Non ſatis conſideratè ergo elapſum hoc Tranquillo: *Aboleuit & ius morémque aſylorum, quæ vſquam erant.*

Suetonij incauta & falſa adſeueratio.

Cùm Marcelli effigiem Diuo Auguſto Iulia dicaret.] Nota morem haud etiam notum ſtatuas effigieſque dedicandi certis diis. cuius veſtigium in hoc lapide vetuſto.

Statuas hominum deo cuipiam dicabant.

P. VEIDIVS. P. F. POLLIO.

CÆSAREM. IMP. CÆSARI. AVG.

ET. COLONIAI. BENEVENTANAI.

Pollio enim ibi non aliud quàm effigiem Cæſaris Imp. dedicat conſecratq́ue Auguſto & coloniæ ſuæ. Et clarius in Strabone lib. XIIII. Ἦν δὲ καὶ ἡ ἀναδυομένη Ἀφροδίτη, ἣ νῦν ἀνάκειται τῷ θεῷ Καίσαρι ἐν Ῥώμῃ, τοῦ Σεβαστοῦ ἀναθέντος τῷ πατρὶ τὴν ἀρχηγέτιν τοῦ γένους αὐτοῦ. id eſt: *Erat ibidem & Venus emergens, quæ nunc ſacrata eſt Diuo Cæſari Romæ, Auguſto eam patri vt auctorem generis dedicante.* Etiam Dionyſius, lib. II. Antiq. ſcribit, *Romulum ex manubiis Vulcano dedicaſſe quadrigas aureas, ſimúlque ſuam effigiem.* Hunc morem in Græciâ quoque fuiſſe, Diogenes mihi præit in vitâ Platonis. vbi ait Mithradatem, quamdam Platonis ſtatuam in Academiâ dedicaſſe, cum inſcriptione iſtâ: Μιθριδάτης ὁ Ῥοδοβάτου Πέρσης Μούσαις εἰκόνα ἀνέθηκε Πλάτωνος, ἣν Σιλανίων ἐποίησε. *Mithridates Rodobati filius Perſa, Muſis ſtatuam Platonis dedicauit, quam Silanio fecit.*

Ludíque Magni ab Senatu decernuntur, quos Pontifices & Augures, &c.] Ludi Magni, iidem cum Romanis. Quia autem ludi plerique ſacri diis, & inſtituti ad eos placandos: viſum eſt, vt cura eorum editioque ſacerdotibus eſſet. Non omnibus tamen: ſed collegiis ſacerdotum

Sacerdotes curabant ludos. Præſertim quattuor collegia.

quattuor. quæ iſta. Pontifices, Augures, Septemuiri epulones, Quindecemuiri. Dio lib. LIII. ſub initium de ludis Actiacis Agrippæ: καὶ αὕτη μὲν (ſcilicet ἡ πανήγυρις ἡ ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ) διὰ πέντε ἀεὶ ἐτῶν, μέχρι οὗ ἐγίγνετο, ταῖς τέσσαρσιν ἱερωσύναις ἐκ περιτροπῆς μέλουσα. λέγω δὲ τοὺς ποντίφικας, καὶ τοὺς οἰωνιστὰς τούς τε ἑπτὰ καὶ τοὺς πεντεκαίδεκα ἄνδρας καλουμένους. id eſt, *Atque ij ludi in hunc vſq. diem quinquennio quoque celebrati: quorum curatio penes quattuor collegia ſacerdotum, ordine & in vices Dico Pontificum, Augurum, Septemuirorum, vti appellantur, & Quindecimuirûm.* Idem lib. LVIII. de iis quæ decreta poſt mortem Seiani ἐψηφίσαντο δὲ ἑορτὴν διά τε τῶν ἀρχόντων καὶ διὰ τῶν ἱερέων ἁπάντων (ὃ μὴ πώποτε ἐγεγόνει) ἀχθῆναι, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἐτελεύτησε, καὶ ἵππων ἀγῶσι καὶ θηρίων σφαγαῖς ἐτησίοις διά τε τῶν ἐς τὰς τέσσαρας ἱερωσύνας τελούντων, καὶ διὰ τῶν τοῦ Αὐγούστου θιασωτῶν ἀγάλλεσθαι, ὃ οὐδέ ποτε ἐπεποίητο.

Xylandri lapſus in vertendo.

Quibus verbis interpretis errorem eſſe ſcio: qui vertit, *per quattuor collegia Pontificum.* imperitè, cùm debuiſſet, *ſacerdotum.* Pontificum ſanè collegium vnum eſt. Quòd

Dionis obſcuræ veritatis locus.

dicit autem Dio non anteà pronuntiatos ludos curatoſque per quattuor collegia, & Auguſtales: id ſi ſenſit, errat, & refellit hominem clarè hic, qui in manu, Taciti locus. Ceterùm ad curationē ſacerdotalem pertinet Cornelij & ille locus Annali XI. *Iiſque ludis intentiùs adfui, ſacerdotio Quindecimuirali præditus, ac tum Prætor. Quod non iactantiâ refero, ſed quia collegio Quindecimuirûm antiquitus ea cura.*

Pag. 130.

Opprobrium maiorum Mamercus.] Salluſtianum eſt.

L. Cottam à Scipione Africano.] Cicero Diuinatione in Verrem, ibique Aſconius: & Valerius lib. VIII. cap. I.

Ser. Galbam à Catone Cenſorio, P. Rutilium à M. Scauro.] De Galbâ, ibidem Cicero, & Valerius: de Rutilio Liuius epiſt. LXX. Cicero in Bruto, & Oratore I. Oroſius libro V.

Iunius Otho, rhetor. Genus eius dicendi.

Iunio Othoni litterarium ludum exercere vetus ars fuit.] Declamator eo æuo notus. Seneca pater & ipſum & genus eius dicendi deſcribit, non ſine notâ, libro II. Controu. I. Ait illum vſum tecto genere dicendi & ſuſpicioſo, vbi minimè opus, & cùm apertè liceret agere. *Bene, inquit, de hoc vitio illius Scaurus aiebat, illum acta in au-*

rem

rem tegere. Acumen ioci reddo, ſcriboque, *legere*. Acta, publica ſunt, nec aliud tam vulgò promtum notumque. adeò vt prouerbij loco Seneca filius alibi dixerit, *Beneficia in acta non mitto*, id eſt, non publico, non diuulgo. Quid autem magis ridiculum, quàm Acta publica alicui recitare in aurem? Subtilis ergo in id vitium hominis iocus: quem bellè æmulatus eſt Martialis: Correctus de eo Scauri venuſtus iocus.

Garris in aurem ſemper omnibus Cinna, Epigramma Martialis ex hoc ioco.
Garris & illud, teſte quod licet turbâ.
Adeóne penitus hic ſedit tibi morbus,
Vt ſæpe in aurem Cinna Cæſarem laudes?

Nec enim dubito, quin oculos habuerit ad breue illud Scauri acutumque dictum.

Obſcura initia impudentibus auſis propolluebat.] Clariſſimus Nic. Faber, *Perpolluebat*. Hieron. Groſlotius noſter (verè noſter, dudum ſtudiis, nuper amore mihi iunctus) *propellebat*: bono pariter & prompto ſenſu.

Brutidium artibus honeſtis copioſum.] Vera laus. Non ſolum enim inter oratores rhetoraſque locum habuit, recenſente Senecâ non ſemel: ſed etiam hiſtoriam ſcripſit, vt ex fragmentis appâret, cum laude. Pete à Senecâ patre, in Suaſoriâ De morte Ciceronis. Puto eumdem eſſe, quem ſignauit Iuuenalis: Brutidius orator & hiſtoricus.

—*pallidulus mî*
Brutidius meus ad Martis fuit obuius aram.

M. Paconius.] Quem poſtillà reum maieſtatis Tiberius interfecit, admonitu ſcurræ cuiuſdam. Sueton. Tib. cap. LXI.

Libellos diui Auguſti de Voleſo Meſſallâ.] Cuius ſæuitiæ clarum exemplum in Senecâ lib. II. De irâ. vbi item vocat eum Aſiæ Proconſulem ſub Auguſto. *Voleſus nuper ſub diuo Auguſto proconſul Aſiæ cùm trecentos vnâ die ſecuri percuſſiſſet, incedens inter cadauera vultu ſuperbo, quaſi magnificum quiddam conſpiciendúmq. feciſſet, Græcè proclamauit, O rem regiam! Quis hæc rex feciſſet? non fuit hæc ira, ſed maius malum & inſanabile.* Nec plura ſuper eo mihi comperta. Pag. 131. Voleſus Meſſalla. Eius inſignis crudelitas.

At Cornelius Dolabella.] Præter ceteros adulator: qui ſuprà cenſuit, vt Tiberius ouans vrbem iniret. cuius mentio in priſco lapide coniunctim cum hoc C. Silano: Corn. Dolabella.

P. CORNELIVS. P. F. DOLABELLA
C. IVNIVS. C. F. SILANVS. FLAMEN. MARTIAL.
EX. S. C.
FACIVNDVM. CVRAVERVNT. IDEM. QVE
PROBAVERVNT

Pag. 132. Tacitus correctus. *Minutura, quoties gliſcat poteſtas.*] Ne deliberare quidem quemquam puto, quin coniectura noſtra vera ſit, *Minui iura quoties g. p.* præclara & ex vſu rerum gnome.

Torquata Veſtalis. *Torquatam priſca ſanctimonia virginem.*] Cuius memoriam ſeruat marmor Romæ:

IVNIÆ. C. SILANI. F.
TORQVATÆ. VIR. VEST.
MAXIMÆ

itemque alterum in hortis Vaticani mihi lectum:

I. IVNONI
IVNIÆ. C. SILANI. F.
TORQVATÆ
SACERDOTI. VESTALI
ANNIS. LXIIII.
CÆLESTI. PATRONÆ
ACTIVS. L.

Poſt auditi Cyrenenſes, & accuſante Anchario Priſco Caſius Cordus repetundarum damnatur.] Fluctuaui in hoc loco. ſuprà enim ſcriptum eâdem de re: *Ancharius Priſcus Caſium Cordum Proconſulem Cretæ poſtulauerat repetundis.* Mirum videbatur agere Cyrenenſes in illum, qui alienæ prouinciæ rector: & inclinabam vt ſubſtituerem, *Cretenſes.* Diſpulit hanc caliginem Strabo, apud quem libro vltimo in diuiſione prouinciarum lego, Cretam cum Cyrenaicâ eiuſdem Proconſulis fuiſſe. Ab hac mente Suetonius Veſpaſian. cap. 11. *Quæſtor Cretam & Cyrenas prouinciam ſorte cepit*, vbi malè quidam libri, *prouincias.*

Creta & Cyrenaica ſub eodem Proconſule.

Egregium publicum.] Ita dictum, vt vulgò bonum publicum, & Liuio *peſſimum publicum*, lib. 11. Rhenanum riſi ſcribentem *Obſcurus locus eſt* (cenſeo Delphos mittamus ad conſulendum) *aut certè mendoſus: qui forſan ſic legi debeat, Se, remp. & bonas domi artes.*

In Tacito nodus, quem nō explico. *Etſi delubra eius deæ multa in vrbe, nullum tali cognomento erat.*] Mirum verò. Nam & Liuius & Valerius auctores

auctores ſunt, Q. Fuluium Romæ dedicaſſe ædem Fortunæ Equeſtri. Nominat & Iulius Obſequens : *C. Claudio,* inquit, *M. Perpernâ Coſſ. bubo in æde Fortunæ Equeſtris comprehenſus, inter manus exſpirauit.* Incendio conſumtam ſuſpicemur : niſi obſtaret P. Victor, qui eam collocat in regione IX. vrbis ſuo etiam æuo. Fatebor ingenuè: aliud quod pro Tacito dicam non habeo. Fortuna equeſtris.

Quoties aduerſa valetudo Flaminem Dialem inceſſiſſet, vt Pontificis max. arbitrio.] Suſpicor locum mutilum. ſi non eſt, diſtinguo cum Vertranio, *Vt * Pontificis max. arbitrio, dum ne plusquam binoctium, abeſſet: dum ne diebus, &c.* hoc ſenſu, vt in morbo gratia Flamini facta ſit abſentiæ, ſed non vltra binoctiũ, nec diebus publici ſacri. Pag. 133.

* Ita in lege Papiâ apud Gell. I. ca. XII. Vt Pontificis max. arbitratu, &c.

L. Metelli Pontif. maximi exemplum.] Auctorum loca adduxi ſuprà.

Baſilicam Paulli, Æmilia monumenta.] Bene Æmilia monumenta. Non enim vnius Æmilij opus. Æmilius Paullus qui poſteà cum C. Marcello conſul, duas Baſilicas, veterem refecit, nouam locauit. auctor Cicero ad Atticum lib. IV. epiſt. XVII. Nouam interuentu bellorum ciuilium non * perfecit ipſe, (vt alucinari video virum inter antiquarios primum:) perfecit ſub Auguſto Paullus Æmilius, qui conſul anno DCCXX. & poſteà cenſor. Dio libro XLIX. καὶ τὴν στοὰν Παύλου καλουμένην Αἰμίλιος Λέπιδος Παῦλος ἰδίοις τέλεσιν ἐξῳκοδόμησε, κἀν τῇ ὑπατείᾳ καθιέρωσεν. Eam incendio conſumptam refecit XX. annis pòſt alius Æmilius, vt narrat idem Dio lib. LIIII. ἡ μὲν γὰρ στοὰ μετὰ τοῦτο, ὀνόματι μὲν ὑπ' Αἰμιλίου, ἐς ὃν τὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὴν γένος ἐληλύθει, τῷ δὲ ἔργῳ ὑπ' Αὐγούστου καὶ τῶν τοῦ Παύλου φίλων ᾠκοδομήθη. Et nunc poſt annos XXXV. iterum collapſam, firmauit ornauitque Manius Lepidus, is de quo dixi ſuprà. Paulli Baſilica & porticus.

* Appianus eam exſtructã vult è pecuniã clↃ. IↃ. talentorum, quam à Cæſare acceperat, ne ei aduerſaretur. Lib. II. Ciuil.

Quis refecerit.

Nec Auguſtus arguerat Taurum, Philippum, Balbum.] Scribendum, *arcuerat.* id eſt, vetuerat, prohibuerat. Tauri, amphitheatrum intellegit in campo Martio : Martij Philippi, ædem Herculis Muſarum : Balbi, theatrum. Vide Suetonium Aug. cap. XXIX. Dionem lib. LI. & LIIII. Illuſtrium virorum opera.

Conceſſit quibuſdam & Auguſtus id vocabulum, ac tunc Tiberius Blaſo. Poſtremum obiere eo anno viri illuſtres.] Diſtinguo locum, *Blaſo poſtremum. Obiere eo* Pag. 135. Diſtinctio, cũ momento ad hiſtoriam.

Imperatoris nomen ſoli ſibi Aug. ſepoſuit.

anno, non leui ad hiſtoriam momento. Olim & liberâ rep. multi Impp. dicti, vt quiſque rem ſuis auſpiciis bene geſſiſſet. Diſplicuit Auguſto, & vt reliquos honores in ſe, ſic & hoc nomen traxit. quod communicatum poſteà cum paucis, & ferè non niſi ex gente Auguſtâ. Tiberius tamen hîc Blæſum Imperatoris nomine inſignit: eumque è priuatis poſtremum. id eſt, vt poſtinde ſoli Principes eo titulo ſint vſi, nemini vltrà conceſſo ſubditorum. Non indignum nota, quod obſeruamus in Numis & inſcriptionibus, Imperatoris titulum cùm Principis eſt, præponi; cùm victoris, ſubiungi. hoc modo. *Imp. Caſar Auguſtus, &c.* contrà *Iunius Blaſus Imp. M. Tullius Cicero Imp.* Quod etiam è Suetonij Iulio colligas cap. LXXVI. cuius id inuentum.

Vide Velleiũ lib. II.

Diſcrimen in poſitu nominis Imperatorij.

Stemma Aſiniorum. Cauſſa cognominis Salonini.

Aſinius Saloninus, M. Agrippâ & Pollione Aſinio auis, fratre Druſo inſignis, Caſarique progener deſtinatus.] Aſinio Pollioni oratori & hiſtorico filius natus Aſinius Gallus, quem captis Salonis Delmaticâ vrbe agnomento dixit Saloninum, Seruius auctor in Virg. ecl. II. Etſi id cognomen Tacitus & Dio illi nuſquam tribuunt, contenti dixiſſe Aſinium Gallum. Is Saloninus duxit Vipſaniam, Agrippæ filiam; dimiſſam paullò antè à Tiberio, qui ex eâ ſuſtulerat Druſum. Hoc eſt quod Tacitus lib. I. ſcripſit: *Nec Gallus ideò iram eius leniuit, pridem inuiſus tamquam ductâ in matrimonium Vipſaniâ M. Agrippa filiâ, qua quondam Tiberij vxor fuerat, pluſquam ciuilia agitaret.* Habuit ex eâ liberos complures. Virilis ſexus iſtos, C. Aſinium Saloninum, de quo hîc: Aſinium Gallum, de quo Suetonius, & Dio: Aſinium Pollionem, qui conſul anno vrbis DCCLVI. de quo Plinius, Tacitus, Dio & Faſti: Aſinium Agrippam, de quo libro ſequenti: Aſinium Celerem, quem conſularem Plinius nominat & ponit ſub Principe Caio. Nec vanum eſt, quod tribuo tam multos. Iubet hoc Tacitus lib. VI. vbi de morte Aſinij Galli patris: *Scilicet medio triennio defuerat tempus ſubeundi iudicium conſulari ſeni, tot conſularium parenti.* Cui loco abundè lucem fecerint iſta. Supereſt vt virum doctum eripiam è luto. qui hæret, quomodo hîc Aſinius Saloninus Druſi frater mortuus dicatur, quem Suetonius & Dio viuum ponunt Claudij æuo? Nam Suetonius ecce, cap. XIII.

Vipſania vxor Aſinij Galli.

Multi liberi huic Aſinio.

Tacito data lux contra Vertranium.

cap. XIII. in Claudio: *Conſpirauerant ad res nouas Gallus Aſinius, & Statilius Coruinus, Pollionis ac Meſſallæ oratorum nepotes.* & Dio lib. vltimo: Ἀσίνιος δὲ δὴ Γάλλος ὁ τοῦ Δρούσου πρὸς μητρὸς ἀδελφὸς ἐπεβούλευσε μὲν τῷ Κλαυδίῳ &c. Itaque quaſi in pugnâ clarâ, concludit: *Quid verum ſit, deus aliquis viderit.* Imò ego homo. Frater enim hic Salonini, non ipſe: ne vltrà turbes, & in ſimpulo, quod dicitur, excites fluctus. Qui diſcordiā fruſtrà quærit inter concordes.

Cæſarique progener deſtinatus.] Vti aliquam duceret è liberis Germanici.

Conſulatum ei adcelerauerat Auguſtus.] Quem cepit inter ſuffectos anno vrbis DCCLIX. Lapis priſcus Romæ. Capito conſul.

C. ATEIO. CAPITONE. C. VIBIO. POSTVMO. COS.

Sed Labeo incorrupta libertate.] Patrem æmulatus, virum præclarum & prudentem, qui bello Philippenſi pro libertate fortiter occubuit. Appianus lib. IIII. Λαβεὼν δὲ ὁ ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμος, ὁ πατὴρ Λαβεῶνος τοῦ κατ' ἐμπειρίαν νόμων ἔτι νῦν περιωνύμου, τοῦ πισιλάτου τῶν οἰκετῶν τὸ δεξιᾶς λαβόμενος, καὶ περιστρέψας αὐτὸν ὡς ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίοις ἐλευθερεῖν, ἐπιστρεφομένῳ ξίφος ἔδωκε, καὶ τὴν σφαγὴν ὑπέσχε. Labeonis Ic ti pater egregius.

Iunia Catone auunculo genita, C. Caſſii uxor.] D. Iunius Silanus, qui conſul cum L. Licinio Murenâ, vxorem habuit Seruiliam ſororem M. Catonis. Ex iis nata hæc Iunia ſoror M. Bruti per matrem (nam Bruti pater fuit M. Iunius Brutus) Tertia vel Tertulla cognomento: de quâ notus Ciceronis iocus, *Tertia deducta eſt.* Iuniæ ſtirps in parte explicata.

Manlij, Quinctij.] Quare Manlij? quia Iunij Silani, innexi Manliæ genti. T. Manlius Torquatus filium in adoptionem dedit D. Silano. de quo Ciceronem vide I de Finibus, Valerium lib. V. cap. VIII. De Quinctiis nihil dum repperi. Manlij, Iunios adtingunt.

AD LIB. IV. ANNALIVM.

AELIVM *Seianum.*] Funeſtum hoc Romanis caput patrem habuit Seium Strabonem: ſed in adoptionem datus alicui ex Æliis, dictus mutato inflexoque, vt ſolet, Pag. 137. Seianus adoptionis nomē habuit.

vt ſolet, patris nomine, L. Ælius Seianus. Id enim prænomen illi Dio dat lib. LVII. At in nummo æreo legi adfirmat mihi quidam Tiberium Seianum, cuius hæc inſcriptio: TI. CÆSAR. DIVI. AVGVSTI. F. AVGVSTVS. AVGVSTA. BILBILIS. parte alterâ, corona è quercu. TI. ÆLIO. SEIANO. Non vidi ego.

Iuuenalis explicatur. *Genitus Vulſiniis.*] Quia ergo Vulſinienſis Seianus, ideo acutè & non ſine morſu Iuuenalis:

> *——idem populus, ſi Nortia Thuſco*
> *Fauiſſet, ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus*
> *Principis, hâc ipsâ Seianum diceret horâ*
> *Auguſtum.*

Nurſcia, Volſinienſiū dea. Nam Nortia, vel potius, vt libri meliores, Nurſcia, Volſinienſium peculiaris dea. Liuius lib. VII. *Volſiniis quoque claues indices numeri annorum fixos in templo Nurſciæ Etruſcæ deæ diligens talium monimentorum* [*auctor*] *Cincius adfirmat.* Vbi velim deleri minutum illud gloſſema, quod circumſcripſi. Tertullianus: *Aſculanorum Ancaria dea, Volſinienſium Nurſcia, Otriculanorum Valentia, Sutrinorum Nortia.*

Apicio diuiti & prodigo ſtuprum venum dediſſe.] Quod idem Dio adfirmat lib. LVII. qui M. Gauium Apicium nominat. Sed Apicios eiuſdem notæ & luxus tres reperio. Apicios videri tres fuiſſe. Primum, qui Athenæo nominatus lib. IIII. cap. XX. qui veteri rep. vixit, quemque à Poſidonio celebratum ait, & auctorem fuiſſe vt Rutilius in exſilium mitteretur. Alterum, qui Auguſti æuo. de quo noſter hîc & Seneca Conſolat. ad Elbiam: *Apicius noſtrâ memoriâ vixit, qui in eâ vrbe ex quâ aliquando Philoſophi vt corruptores iuuentutis abire iuſſi ſunt, ſcientiam popinæ profeſſus, diſciplinâ ſuâ ſæculum infecit.* Qui idem Plinio dictus *nepotum omnium altiſſimus gurges*: & de cuius deliciis volumen Appioni Grammatico ſcriptum, lego in Athenæi lib. VII. At tertium, qui in imperio Traiani, cuius mentio apud Suidam in ὄστρεα. Τραϊανῷ ἐν Πάρθοις ὄντι καὶ τῆς θαλάσσης ἀπέχοντι ἡμερῶν πολλῶν ὁδὸν, Ἀπίκιος ὁ ὀψοφάγος ὄστρεα νεαρὰ διέπεμψεν ὑπὸ σοφίας τεθησαυρισμένα. ſi tamen Traiani ibi vox incorrupta.

Pag. 138. *Diſperſas per vrbem cohortes vna in caſtra conducendo.*] Non per vrbem modò, ſed per opida vicina diſperſæ fuerunt

runt Prætoriæ cohortes, ex Suetonij cap. XLIX. in Auguſto: *Neque vmquam plures quàm tres cohortes in vrbe eſſe paſſus eſt, eáſque ſine caſtris: reliquas in hiberna & æſtiua circa finitima opida dimittere aſſuerat.* Caſtra autem hæc ad muros vrbis, haud procul portâ Viminali: qui locus Viuarium vulgò dictus. Vide, ſi placet, Onufrium, in vrbe Româ. Scholiaſtes Iuuenalis ſic deſcribit: *iuxta aggerem primus caſtra poſuit Seianus, id eſt, ſuper Diocletianas: quæ dicta ſunt caſtra Prætoria.* Prætoriæ cohortes ſparſim habitæ. Caſtra earum quâ parte vrbis.

In ceteros metus crederetur.] Monuit me Ioſias Mercerus legendum videri, *dederetur*, vel, *dideretur*. quod verbum ſanè vbique in Tacito velut fataliter corruptum.

Intérque principia legionum ſineret.] Inter militaria ſigna, ait Suetonius cap. XLVIII. in Tiberio. de quo ritu abundè in libris Hiſtor.

Intenderat Seiano manus, & contrà tendentis os verberauerat.] Intendere manus, principium & cauſſa iurgij etiam hodie apud Italum vulgus. Libro I. ſupra: *Poſtremò deſerunt tribunal, vt quis Prætorianorum militum amicorúmve Cæſaris occurreret, manus intentare, cauſſam diſcordiæ & initium armorum.* Libro XIII. *Simul intendere manus, aggerere probra.* Seneca De clementiâ lib. I. *Conclamatio ciuitatis & fuga eſt, & diis ipſis manus intenduntur.* At quod ſequitur, Seiani os palmâ percuſſum à Druſo: aliter apud Dionem & Zonaram legas, qui Druſum percuſſum volunt à Seiano. Itaque eorum fide reſcribit hic Vertranius, *Et hic contrà tendentis os verberauerat.* Neutri mihi perſuadent; non illi ſententiam, non hic lectionem. Seianum non tam proruptâ audaciâ fuiſſe crediderim, vt vltrò verberarit Principis Romani filium, Tribuniciâ poteſtate, & imperij conſortem: & conuenit magis in mores Druſi, cui adeò promptæ ad verbera manus, vt hâc de cauſsâ Caſtor ſit cognominatus, teſte Dione ipſo lib. LVII. Intendere manus, rixæ nota. Dio & Zonaras diuerſi à Tacito. Sed errant. Druſus Caſtor agnominatus, ob violentiam.

Ad vxorem eius Liuiam conuertere.] Suetonius Liuillam ſemper vocat: vt Claudillam, quam noſter Claudiam. Nec te mouerit. ὑποκόρισμα eſt, vt Secundilla, Tertulla, Quartilla, in feminarum nominibus per blanditias frequens. Sic in Muſæo Carpenſi lapis de hac ipsâ Liuiâ, Liuilla, Claudilla.

SECVN-

SECVNDA LIVILLÆS MEDICA | TI. CLAVDIVS CÆSARIS. L. CELER. ÆDITVS A. VESTA.

Pag. 139. Eudemus, corruptor medicus. *Eudemus amicus ac medicus Liuiæ.*] In criminatione medicorum non omiſit eum Plinius lib. XXIX. cap. I. *Iam verò & adulteria etiam in principum domibus, vt Eudemi in Liuiâ Druſi Cæſaris.*

Quantò ſit anguſtiùs imperitatum.] Rectè. & dictum in Traiani laudem, qui fines imperij promouit. Dixi ſuprà.

Rhenum iuxta octo legiones erant.] Diuiſæ per varia caſtra & caſtella. Florus de Druſo: *Per Rheni quidem ripam ampliùs quinquaginta caſtella direxit.* Quæ non dubia origo nobilium in eo tractu opidorum.

Hiſpania ab Auguſto domita. Vide Velleiũ lib. II. *Hiſpania recens perdomita.*] Ab Auguſto. Liuius libro XXVIII. de Hiſpaniâ: *Ita ergo prima Romanis inita prouinciarum, quæ quidem continentis ſint, poſtrema omnium noſtrâ demum ætate ductu auſpicióque Auguſti Cæſaris perdomita eſt.* Propter Cantabros ſcilicet & Aſtures, quos deuicit.

Dalmatia quando præſidialis facta. *Totidem apud Dalmatiam locatis.*] Dalmatia Auguſto tradita, perpetuumque præſidium in eâ decretum, anno vrbis DCCXLIII. Antea inermis fuit. Adi Dionem, libro LIIII.

Cetera Africæ per duas legiones.] Ain' tu duas? Atqui vna legio adtributa Africæ ab Auguſto Tiberioque, te Aduerſum ſibi videri Tacitum. ipſo teſte non vno loco. Libro IV. Hiſtoriarum ſcribis: *Legio in Africâ auxiliáque tutandis imperij finibus, ſub Diuo Auguſto Tiberióque principibus, Proconſuli parebant.* Et lib. II. Annalium: *Furius Camillus Proconſul Africæ, legionem, & quod ſub ſignis ſociorum, ad hoſtem duxit.* Libro II. Hiſtor. *In Africâ legio, cohortéſque delectæ à Clo-* Nodi eius ſolutio. *dio Macro.* Vidimus hunc nexum, & ſoluemus. Vnam legionem ordinariam Africæ fuiſſe, veriſſimum eſt. Vnde hic ergo dux? Per bellum Tacfarinatis abducta è Pannoniâ legio, & in Africam miſſa. Supra lib. III. *Piſo adſequitur legionem, quæ è Pannoniâ in vrbem, dein præſidio Africæ ducebatur.* Et ibi manſit biennium paullò amplius, iterumque in Pannoniam remiſſa. Hoc ipſo libro, ſtatim:

ſtatim: *Cæſar poſt res à Blæſo geſtas, quaſi nullis iam in Africâ hoſtibus repertari Nonam legionem iuſſerat: nec Proconſul eius anni Dolabella retinere auſus fuerat, iuſſa Principis magis quàm incerta belli metuens.* At enim quia quo loco quæque legio hoc ipſo anno fuerit, decretum ſcribere Tacito, & nondum eâ abductâ; ideò duas ecce in Africâ collocauit, in Pannoniâ duas. Atqui tres in iſtâ debuerat: quod clarum vel ex iis, quæ in ſeditione trium Pannonicarum legionum dicta ſuprà. Vbi etiam recenſita hæc Nona. Tres ordinariæ in Pannoniâ legiones.

Tres vrbanæ, nouem prætoriæ cohortes.] Vigilum autem cur omittit? quæ numero & robore ſupra vrbanas. Septem enim cohortes erant, inſtitutæ iam inde ab Auguſto. Cauſſa hæc. quia id æui, inter legitimos iuſtoſque milites, Vigiles non cenſebantur. Itaque in omnibus bellis ciuilibus Galbæ, Othonis, Vitellij, rara eorum mentio, nullus vſus. E libertinis lecti erant, vile genus, & Vulcani potiùs miniſtri quàm Martis. Itaque nec Præfecti vigilum inter illuſtres dignitates mentio Tacito vſquam: cuius auctoritas tamen adoleuit, ſicut & militum ipſorum, vti ex Pandectis aliiſque ſcriptoribus clarum. Dicam de hoc omni vrbano milite cum curâ, ad libros Hiſtoriarum. Pag. 140. Cohortes vigilum. E nullo aut vili loco. Præfecti vigilum Tacitus non meminit inter primores.

Et colonis antiquitus Rom.] Potius, *coloniis.*

Sociæ triremes.] Vt claſſis in Danubio, claſſis in Rheno, claſſis Foroiulij.

Cerni effigiem eius in monumentis Pompeij.] Statuam æneam in theatro Pompeij. Dio. Pag. 141.

Communes illi cum Druſorum familiâ fore nepotes.] Conſideremus, quæſo. Suetonius Claudij filio Druſo deſponſam Seiani filiam ſcribit, cap. XXVII. in Claudio. nec alius ſententiæ eſt, quod noſter lib. III. dixit Claudij filio Seianum ſocerum deſtinatum. Hæc certa, clara. ſed quomodo hîc Druſus queritur, communes illi fore cum Druſorum gente nepotes? Locum non habet ea querela, vana eſt. ſi verè idem Suetonius ſcribit, Druſum exſtinctum poſt paucos dies, quàm ei Seiani filia eſſet deſponſa. Deſponſa * autem ante biennium, vt ex Taciti ſuprà verbis clarum: ante biennium ergo exſtinctus, & ſimul connubij nepotumque ſpes. An aliud aliquid eſt, quò noſter hîc reſpexit? nemo dicit. In Zonarâ lego, Iuliam Druſi filiam Inquiſitio in Tacitum. Filia Seiani quando deſponſa Druſo. * Anno vrbis DCCLXXIII. Zonaræ lectio vitioſa.

liam deſponſam Seiano: corruptè. quia ſcribendum Liuiam: intellegitque Germanici ſororem, de quâ infrà dicemus, Druſi maioris prolem. Quid nugamur? cùm omnia ſcrinia excuſſerimus, non inficiabimur, quin Tacitus guttam attigerit è flumine Lethes.

Cornelium aberraſſe videri.

Precandam poſt hac modeſtiam, vt contentus eſſet.] Mirum genus loquendi, quaſi modeſtia inter deas. Et caue tamen immutes. ſimile illud è lib. XV. *Sic quoque optimam Fortunam orandam, vt pedes confectus itinerum ſpatiis equitem aſſequeretur.*

Loquendi nona, ſed ſignificans ratio.

Vt octo poſt annos cognitum eſt.] Rectè. eo ipſo videlicet anno, quo interfectus Seianus, cùm Apicata eius vxor hæc ſcelera prodidit. Vide Dionem LVIII.

Conſules ſede vulgari per ſpeciem mæſtitiæ ſedentes.] Id eſt, in ſedibus Prætorum aut Tribunorum, vt Dio interpretari videtur, in morte Auguſti, lib. LVI. ἐκαθέζοντο δὲ οἱ μὲν πολλοὶ ὥς που ἕκαστος εἰώθει, οἱ δ' ὕπατοι κάτω ἐν τοῖς βάθροις, ὁ μὲν τῷ τῶν στρατηγῶν, ὁ δὲ τῷ τῶν δημάρχων. Verterem ego.: *Sederunt autem vulgus Senatorum, quo quiſque loco ſolebat: conſules verò infernè in ſubſelliis, alter Prætorum, alter Tribunorum.* Nec diſſimile eſt, quod Suetonius ſcribit, Claudium *de maiore negotio acturum, medium inter Conſulum ſellas Tribunicio ſubſellio ſediſſe.* Humiles autem Senatorum omnium ſedes, altæ Conſulum & excelſæ. Lucanus V.

Sedes vulgaris in curiâ, quid.

Conſulū ſublimes ſellæ.

Vt primùm mæſtum tenuêre ſilentia cœtum,
Lentulus è celsâ ſublimis ſede profatur.

Lentulus enim ibi conſul. & alius poëta quiſpiam,

Conſpicuum ſignis cùm premet altus ebur.

Intellegit conſulis ſellam curulem: in quâ, ornatus cauſsâ, ſigna. Idem:

Eædem cælatæ.

Signa quoque in ſellâ noſſem formata curuli
Et totum Numidæ ſculptile dentis opus.

Vix propinquorum alloquia.] Alloquia, propriè in conſolatione, notatum aliis.

Alloquia.

Pag. 142. *Vix diem aſpici.*] Ita enim moris, vt limine & domo ſe continerent in luctu. Plinius lib. IX. *Mitto ad Ariam. rogo vt veniat. quoniā me recens adhuc luctus limine contineret.*

Appius Clauſus.] Lego, *Atia Clauſus*, vel, *Attius.* Adi lib. XII. Annalium.

Has vulgo iactata.] Et credita Oroſio; qui libro VII. tradit Druſum à Tiberio veneno exſtinctum. At me non valdè mouent eiuſmodi ſcriptores, legitimæ hiſtoriæ (dicam iratis quorundam auribus) dehoneſtamenta.

Pag. 143. Oroſij error.

Laudante filium pro roſtris Tiberio] Velo quidem interpoſito, ne Pontificis maximi oculi adſpectu cadaueris funeſtarentur. Seneca, Conſolatione ad Martiam: *Tiberius Cæſar & quem genuerat, & quem adoptauerat, amiſit, ipſe tamen pro roſtris laudauit filium, ſtetitque, in conſpectu poſito corpore, interſecto tantummodo velamento, quod Pontificis oculos à funere arceret.* Recenſet eumdem ritum Dio LIIII. in funere Agrippæ, ſed cauſſam eius ignorare fatetur, & quam Seneca dedit, refellit. Verba ſunt: τόν τε λόγον τὸν ἐπ' αὐτῷ εἶπε παραπέτασμά τι πρὸ τοῦ νεκροῦ παρατείνας, ὅπερ ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα διὰ τί ἐποίησεν. εἴρηται δ' ὅμως τοῖς μὲν ὅτι ἀρχιερεὺς ἦν, τοῖς δὲ ὅτι τὰ τῶν τιμητῶν ἔπραττε, οὐκ ὀρθῶς φρονοῦσιν. οὔτε γὰρ τῷ ἀρχιερεῖ ἀπείρηται νεκρὸν ὁρᾶν, οὔτε τῷ τιμητῇ, πλὴν ἂν τὸ τέλος ταῖς ἀπογραφαῖς μέλλῃ ἐπάξειν: Id eſt: *Sed & laudationem Agrippæ Auguſtus recitauit, velo quopiam ante mortuum expanſo. Id cui rei factum, mihi non liquet. Tamen alij volunt ideò, quia Pontifex eſſet: alij, quia obiret munera Cenſoris. Neutri rectè. Neque enim vel Pontifici mortuum aſpicere nefas: neque Cenſori, niſi cùm finem cenſioni imponit, conditque luſtrum.* Hæc Dio. ſed ego exiſtimo, de Pontifice Senecam * vera dicere. Sacer enim: ideoq. non ipſum ſolum arceri aſpectu funeſto, ſed & ſtatuas deorum voluerunt. Quæ ſi in loco poſitæ, vbi ſupplicia & cædes, velari eas mos fuit, aut transferri. Notat ipſe Dio lib. vlt. *Claudius*, inquit, *delectabatur gladiatoribus, & præſertim meridianis. Ideo pleroſque ſeruos, qui dominos ſub Caio aut Tiberio calumniati erant, hoc modo perdebat. Eorumq́ tantus fuit numerus, vt Auguſti ſtatuā eo loci poſitam iuſſerit transferri, ne aut ſemper adſpiceret cædes, aut ſemper velata eſſet.* Mos rarus: & cuius veſtigia nō alibi mihi viſa.

Pag. 144. Velum inter mortuum interiectum.

De cauſsâ eius facti Dio diſſentit.

* Facit à Seneca Tacit. lib. II. *Neque Imperatorem auguratu & vetuſtiſsimis cæremoniis præditum contrectare feralia debuiſſe.*

Statuæ item velabantur.

Inter quos dilegerat Iulium Poſtumum.] Eſt'ne ille, qui Præfectus Ægypto poſtea? de quo Romæ lapis,

Iulius Poſtumus:

PRO SALVTE TI. CLAVDI. CÆSARIS. AVG.
GERMANICI. PONT. MAX. TRIB. POT. VII.
COS. IIII. IMP. XV. P. P. CENSORIS.

.·.·.·.·.·. LIBERORVMQVE
EX. VOTO. SVSCEPTO. C. IVLIVS. SEX. F. COR.
POSTVMVS. PRÆF. ÆGYPTI.

Vix puto. Claudij enim æuo ille floruit, non hoc Tiberiano. Magis ergo vt referas ad eum quem, Velleio indice, nouimus Conſularem & illuſtrem. *Quintus Poſtumius*, inquit, *vir Conſularis, Præpoſitus Delmatiæ, ornamenta meruit triumphalia.*

Hiſpaniæ diuiſio. *Proconſul vlterioris Hiſpaniæ.*] Id eſt Bæticæ, quæ populo relicta, & ideò in eâ Proconſul. Plura diſtinctius de Hiſpaniæ diuiſione infrà ad I. Hiſtor.

Probata coniectura in Tacito. *Ob atrocitatem temporum in inſulam Amorgum deportatur.*] Placet olim emendatio, *atrocitatem morum*, quam velim diſtinctione iuuari hoc modo: *de vi publicâ damnatus ob atrocitatem morum, in inſulam.* Facilis exſcribentium lapſus repetitione ſyllabæ, *tem morum.* Et ſi non ſum ignarus à Suetonio *temporum atrocitatem* dictam, Calig. cap. VI. ſed hîc vt cenſeo, parum opportunè. Puto autem pertinuiſſe ad Serenum caput hoc legis Iuliæ: *Iuliâ de vi publicâ tenetur, qui cùm imperium poteſtatémve haberet, ciuem R. aduerſus prouocationem necauerit, verberauerit, iuſſeritve quid fieri, aut quid in collum iniecerit vt torqueatur.* (Caput legis Iuliæ de vi publicâ.)

Pater Sempronius.] Qui adulter in Iulia, ſuprà lib. I.

Pag. 145. Oſci ludi. *Oſcum ludicrum.*] Quod celebratum Romæ, non Romanâ linguâ. Strabo lib. V. Ιδιον δέ τι τοῖς Οσκοις καὶ τῷ τῶν Αυσονίων ἔθνει συμβέβηκε. τῶν μὲν γὰρ Οσκων ἐκλελοιπότων, ἡ διάλεκτος μένει παρὰ τοῖς Ρωμαίοις, ὥστε ποιήματα σκηνοβατεῖσθαι κατά τινα ἀγῶνα πάτριον, καὶ μιμολογεῖσθαι. Cenſent, idem cum Atellanis ludis: nec errant. Nam Atella, Oſcorum vrbis, Sermo autem Oſcus, diuerſus à Latino. Titinnius,

Qui Oſcè & Volſcè fabulantur, nam Latinè neſciunt.

Quo & Campani vſi videntur, &, vt Liuius alibi me docet, Samnites.

Cenſorium funus. Vertranij ridicula ſententia. *Quamquam nouo homini Cenſorium funus.*] Quæri video quid ſit cenſorium funus. Vertranius cenſuit, id eſſe in cuius nimiam pompam, vt in opus cenſorium, animaduertere Cenſoribus licuiſſet, niſi iuſſus Prætoris adfuiſſet. Nimis velim ad manum mihi laurus ſit, quam mordeam:

deam : ita præcordia mihi ſaliunt ad riſum. Alij idem putant Funus publicum, Funus cenſorium, Funus indictiuum. Non audio. arbitror ego Funus publicum & Indictiuum, eadem: nec aliud eſſe, quàm cum denuntiatur & indicitur Publicitus per præconem. Cenſorium, partem eius eſſe : id eſt, vt omne Cenſorium funus, Publicum ſit (quî enim aliter honoratum eſſe poteſt?) at non omne Publicum, Cenſorium. Vt inter magiſtratus, honoratiſſimi Cenſores, iſque cumulus quaſi reliquarum dignitatum: ſic inter funera illud, primo loco. Itaque Capitolinus de Pertinace : *Funus imaginarium ei & Cenſorium ductum eſt, & ab ipſo Seuero funebri laudatione honoratus eſt.* Tacitus de Sabino fratre Imperatoris: *Funúſque Cenſorium Flauio Sabino ductum.* Et lib. XII. *Decretum Claudio cenſorium funus, & mox conſecratio.* Quâ ergo notâ eximium hoc funus? Credo iſtâ, vt omnia in eo purpurea eſſent, veſtes ſtragulaque. in aliis, tantùm purpurâ prætexta. Non obſcure annuere mihi videtur Polybius, lib. VI. *Vbi autem præclarus aliquis ex domeſticis obiit, inſtituunt funeris apparatum, & circumfuſi qui ſimiles magnitudine, ac ſtaturâ videntur, veſtes capiunt: ſi conſul vel prætor fuit, purpurâ prætextas; ſi cenſor, purpureas; ſi * triumphalis, auro intextas.* Poſtrema Græcè ſic habent : ἐὰν μὲν ὕπατος καὶ στρατηγὸς ᾖ γεγονὼς, περιπορφύρους (intellege ἐσθῆτας) λαμβάνουσι. ἐὰν δὲ τιμητὴς, πορφυρᾶς. ἐὰν δὲ καὶ τεθριαμβευκὼς, διαχρύσους. Publico autem funeri opponitur, Tacitum. id eſt, ſine pompâ, ſine diſſignatore, ſine ludis, præcone, indictione, ſilens & quietum. Seneca, De Tranquillitate lib. I. cap. I. *Quid opus eſt ſæculis duratura componere? Vis tu nunc id agere, ne te poſteri taceant? Morti natus es, minus moleſtiarum habet funus Tacitum.*

Funus publicum & Indictiuũ eadem.

Eius pars cenſorium.

Id honoratiſſimum.

Notæ eius funeris.

*At de triumphali, ſub principibus nihil legi. & videtur confuſum cum Cenſorio. Nam & Claudius & Pertinax eo elati, tanquam digniſſimo.

* E Polybij verbis ſuſpicêre diſtinctum Cenſorium funus à Triumphali fuiſſe, & hoc dignius. Mihi ita non videtur. Primùm, quia nemo Latinorum Triumphale nominat. Deinde, quia Cenſorium reperio Principibus ipſis ductum (vt Claudio, vt Pertinaci :) quos conſtat honeſtiſſimo affectos. Tertiò, quia illa ipſa ornamenta quæ Triumphali tribuit Polybius, reperire eſt in iſto. Vide Xiphilinum in Seuero. Currum huic interueniſſe ritu

Triumphale funus, idem Cenſorio.

triumphantium, non opinor. Nam quod in Propertio legis,

Propertij alia lectio.

Cuius honoratis oſſa vehantur equis:

verius eſt, *aquis.* & ille ipſe poëta ſuperiori eius libri Elegiâ, in amne infero diſtinxit duplices ſedes & * nauigationes. Quod in Dione etiam ſcriptum funere Auguſti, imaginem eius vnam (tres enim fuerunt) vectam ἐφ' ἅρματος πομπικοῦ, id eſt, *curru triumphali*, vt interpretes volunt: ego mallem, *curru pompali.* & Carpentum intellegam, quo per pompam Circenſium dij tranſuecti. Hoc enim noui honoris genus appoſitè tributum nouo diuo.

* *Turbáque diuersâ nauigat omnis aquá.*

Dio ſeorſim à vulgo intellectus.

In foro Auguſti ſtatuæ illuſtres.

Effigiem apud forum Auguſti.] Vbi in vtrâque porticu ab ipſo Auguſto locatæ ſtatuæ omnium veterum ducum. Suetonius.

Procurator Aſiæ Lucillius Capito.] Eadem omnia è Tacito Dio, lib. LVIII. in extremo.

Pag. 146.

Mos legendi Flaminis Dialis.

Flamines Patricij, & maiores.

Plebei & minores.

In ſacris confarreatio.

Matrimoniũ triplex.

Farre iunctũ.

Nam patricios confarreatis parentibus genitos tres ſimul nominari.] Non alibi tam expreſſi ritus in legendo Diali. Ait, *patricios.* Quia cùm quindecim Flamines eſſent, ex iis tres primi inſtituti à Numâ, non niſi ex patribus legebantur: iique Maiores dicti. alij etiam è plebe, appellatique Flamines minores. Addit, *confarreatis parentibus.* quia, vt Plinius ait, *in ſacris nihil religioſius confarreationis vinculo erat.* Triplex enim matrimonij contrahendi mos, Vſu, Farre, Coëmptione. Antiquiſſimum genus, Farre videtur, quod Dionyſius appellat γάμον κατὰ τοὺς ἱεροὺς νόμους. eratque neceſſum non ſolùm Flaminem naſci confarreatis parentibus, ſed & ipſum cum Flaminicâ farre iungi. Seruius Danielis in excerptis à Pythœo:

Seruij fragmentũ, quod bene iſta explicat.

Tribus modis apud veteres nuptiæ fiebant: Vſu, ſi, verbi gratiâ, mulier anno vno cum viro, licet ſine legibus fuiſſet. Farre, cùm per Pontificem Max. & Dialem Flaminem per fruges & molam ſalſam coniungebantur: vnde Confarreatio appellatur, ex quibus patrimi & matrimi naſcebantur. Coëmptione verò atq. in manuconuentione, cùm illa in filiæ locum, maritus in patris veniebat, vt ſi quis prior fuiſſet defunctus, locum hereditatis iuſtum alteri faceret. Iterum alibi: *Quid enim eſt aliud dextra, quàm in manum conuenire? quæ conuentio eo ritu perficitur, vt aquâ & igni adhibi-*

adhibitis duobus maximis elementis, natura coniuncta habeatur. quæ res ad farreatas nuptias pertinent, quibus Flaminem & Flaminicam iure Pontificio in Matrimonium neceſſe eſt conuenire. Et paullo pòſt: *Mòs fuit Flamini ac Flaminiæ vt per Farreationem in nuptias conuenirent, ſellas duas iugatas, ouili pelle ſuperiniectâ poni, eius ouis quæ hoſtia fuiſſet: & ibi nubentes velatis càpitibus in confarreatione Flamen ac Flaminica reſiderent. Confarreationes autem tonitru dirimit.* Pulchræ reliquiæ. Adde Feſtum in Diffarreatio, & Arnobium lib. IIII. *Vxores enim dij habent, atq; in coniugalia fœdera conditionibus veniunt antè quæſitis. Vſu, farreo, coëmptione, genialis lectuli ſacramenta condùcunt.* Ritus farreationis.

Et quando exiret è iure patrio.] Defectum locum cenſeo: & deeſſe quæ ad cærimoniarum difficultatem pertinent. Qui cautus cærimoniæque Flaminio adiunctæ, habes apud Agellium lib. x. cap. XV.

Flaminica Dialis.] Flaminia, appellari mulier ipſa videtur, ex lapide priſco, MARCELLA. FLAMINIA. AVGVSTÆ. Flaminia.

Auguſta ſedes inter Veſtalium conſideret.] Quibus locus è regione Prætoris. Suetonius Aug. cap. XLIIII. *Solis virginibus Veſtàlibus locum in theatro ſeparatim, & contra Prætoris tribunal dedit.* Veſtales in theatro vbi ſedebant.

Cùm pro incolumitate Principis vota ſuſciperent.] De quibus dicam Annali XVI. Ceterùm notat Dio hoc anno prima decennalia Tiberij Cæſaris celebrata: quorum originem pete ab eodem ſcriptore lib. LIII. Pag. 147. Vota annua.

Non vt ſtipendiariis pecuniæ redderentur.] Id eſt, Gallis prouincialibus, quos exhauſerat. Pag. 148.

Quartam accuſatoribus, ſecundum neceſſitudinẽ legis.] Legis, vt cenſeo, Iuliæ de Maieſtate. Nã quod alij de Papiâ ſuſpicantur, refuto. Dicit à me Tacitus, qui cuncta in hac quæſtione exercita ſcribit lege Maieſtatis. Quarta autem præmium, non in hâc ſolùm, ſed etiam De repetundis lege. de quâ ipſâ nihil abnuo, quin hîc accipiamus. Aſconius in Verrem non vno loco oſtendit, Quadruplatores dictos à præmio quartæ, quam conſequebantur. Innuit ipſe Cicero lege & more id receptum: *Non enim, inquit, ſpolia C. Verris, ſed exiſtimationem populi Rom.* Quarta, præmium in crimine Maieſtatis. Itẽ repetundarum.

Quarta, vulgare præmiū accuſatorum.

concupiui. Fortaſſe & in criminibus aliis præmium idem. Ideò vulgare præmium id interpreter in Paullo, l. XIII. De iure fiſci: *Heredem*, ait, *eius vltra vulgare præmium nihil conſecuturũm.* De lege Maieſtatis, auctor mihi adfirmandi Ioſephus lib. XIX. vbi de ſeruis, quos Caius in

Seruis octaua, præmium.

dominos emittebat: ῥᾴδιον γὰρ inquit, ψευσαμένοις τε κατὰ τῶν κυρίων πιστευθῆναι, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτῶν, ἅμα ἐλευθέροις γενέσθαι καὶ πλουσίοις, μισθὸν τῶν κατηγοριῶν, διὰ τὰ ἆθλα αὐτοῖς προκεῖσθαι τὰς ὀγδόας τῶν οὐσιῶν. id eſt: *Facile enim iis & mentientibus contra dominos credi, & opes aperientibus ſimul liberis diuitibúſque fieri: propter præmium accuſationum, quo octaua bonorum pars iis propoſita.* Si octaua ſeruo; bene colligo, libero quartam. Nec in ſeruili accuſatione aliud capere perſuadeor, quàm crimen maieſtatis. Illud moneo, Principum æuo, non tam ex lege quàm arbitrio Senatus præmia decreta. Libro VI. infrà:

Variatum in his præmiis, pro arbitrio Senatus.

Quâ damnatâ cùm præmium accuſatori decerneretur, Iunius Otho trib. pl. interceſſit. Sic libro XVI. *Liberto & accuſatori præmium operæ* (non pecunia vlla ſed) *locus in theatro inter Tribunicios viatores datur.* Interdum certa pecunia adtributa, vt Eprio Marcello quinquagies H-S, Thraſeâ damnato: Regulo ſeptuagies H-S & ſacerdotium, damnato Craſſo. Tacitus Ann. libro XVI. & Hiſtor. IIII. Nec prætereundus hîc Dionis locus, qui de præmiis eorum qui Cæſaris percuſſores accuſabant, χρήματα, inquit, ἐκ τῆς τοῦ ἁλόντος οὐσίας, καὶ τὴν τιμὴν ἢ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐκείνου, εἴ τινα ἄρα ἔχων ἦν, τό, τε μηκέτι μήτ' αὐτοὺς, τούς τε υἱεῖς, τούς τε ἐγγόνους αὐτοῦ στρατεύεσθαι, ἐλάμβανον. id eſt: *Præmium accuſationis pecuniam accipiebant è bonis damnati, & honorem aut magiſtratum quemcumque is gerebat: item vacationem à militiâ, ſibi, liberis, nepotibus.* Vt videantur legis eius Pediæ exemplo inſtituta præmia accuſatorum.

Pag. 149.
Diſſidium inter Vlpianum & Corneliū.

Meſſallinus Cotta cenſuit cauendum Senatuſconſulto; vt quamquam inſontes magiſtratus prouincialibus vxorum criminibus plecterentur.] Et cautum non dubiè hoc anno. Si enim antè; quorſum hæc ſententia? Tamen Vlpianus De Officio Proconſulis, decretum id refert ad Cottam & Meſſallam Coſſ. id eſt, ad quartum ante annum. Ait, *Proficiſci quidem Proconſulem melius eſt ſine vxore,*

ſed

ſed & cum vxore poteſt dummodo ſciat Senatum Cottâ & Meſſallâ Coſ. cenſuiſſe futurum, vt ſi quid vxores eorum qui ad officia proficiſcuntur deliquerint, ab ipſis ratio & vindicta exigatur. Vir * doctiſſimus conatur legere, *Senatum Cottâ Meſſallino conſulente cenſuiſſe.* acute: ſed me iudice, non exſoluet vllum acumen Domitium hâc culpâ. Sed Vlpianus certè errat. *Cuiac. obſeruat. lib. VI. cap. XXX.

Vt ſuprà rettuli.] Libro. I.

Piſonémque grauius ſecreti ſermonis incuſauit.] Mendum arguunt multa. Primum, quòd accuſator nemo expreſſus, vt ſolet. quòd Tiberius ipſe incuſaſſe eum dicitur, inſolens Imperatori. quòd pars accuſationis ſpreta dicitur, vt atrocior verò: quod non eueniſſet Principe accuſante. Ne quis dicat non legitimam accuſationem fuiſſe, tantùm Principis mandatum: ecce addit, *Ceterorum receptus eſt reus, neque peractus ob mortem opportunam.* At reus recipi ſine accuſatore non potuit. Lego igitur, *Piſonem Q. Granius.* Granij Romæ non ignoti iam inde à Lucillij æuo, apud quem Granius præco: & infrà lib. VI. Granius Martianus, ſuprà lib. I. Granius Marcellus. Mendoſus locus. Fortaſſe emendatus.

Relatum de Caſſio Seuero exſule.] Qui primus flexiſſe dicitur ab illâ rectâ & vetere dicendi via. quem & hiſtoriam ſcripſiſſe comperior ex Tertulliani Apolog. & Suetonij Vitellio, cap. II. Eius laudes vide apud Senecam patrem lib. III. Controuerſ. initio. Caſſius Seuerus.

Per immodicas inimicitias.] Suſpectum.

Vt iudicio iurati Senatus Cretam amoueretur.] Quod ſub Auguſto ei accidit, ſcriptis etiam libríſque abolitis. Sueton. Calig. cap. XVI. noſter ſuprà, lib. I. Ait, iudicio iurati Senatus. quod erat, cùm Senatus deum teſtem aduocabat, ſe cenſiturum, quod è fide ſuâ réque publicâ videretur. Liuius lib. XLII. *Vt iuratus Senatus decerneret, qui eam rem quæreret decerneretque.* Lib. XXX. *Patres igitur iurati (ita conuenerat) ita cenſuerunt, vti Conſules prouincias inter ſe compararent.* Appian. lib. II. Ciuil. τοῦτο μόνου δεξάμενοι τὸ λεχθὲν οἱ ἕτεροι, ἠξίουν σφίσι ψῆφον ἀναδοθῆναι περὶ τοῦ Καίσαρος ἐπὶ ὅρκῳ. Tacitus hoc ipſo libro: *P. Suillium amouendum in inſulam cenſuit tantâ contentione animi, vt & iureiurando obſtringeret è rep. id eſſe.* Morem eum poſteà obtinuiſſe in omni Senatu, idque lege quâdam Traiani, colligas ex Plinij verbis, lib. V. epiſt. Iuratus Senatus.

Idem mos Græcis.

Quinetiam Dextrum, qui primus diuerſum cenſuerat, perlatâ lege de Senatu habendo, iurare coëgit è republicâ eſſe quod cenſuiſſet. Græci id vocabant ἱερὰν συμβουλήν: & formula eius eleganter expreſſa apud Xenophontem περὶ ἀναβάσεως Κύρου, lib. v. in oratione Hecatonymi: εἰ μὲν συμβουλευοίμην ἃ βέλτιστά μοι δοκεῖ εἶναι, πολλά μοι ἀγαθὰ γένοιτο· εἰ δὲ μή, τἀναντία. αὕτη γὰρ ἱερὰ συμβουλὴ λεγομένη εἶναι, δοκεῖ μοι παρεῖναι. Sed is mos quando primum cœpit? haud temerè dixerim. Puto tamen Coriolani æuo. in cuius cauſâ Tribuni plebis volunt & impetrant, vt *Senatus iuratus ſententiam dicat, vti ſolet in conceſſu iudicum.* Dionyſius ait, lib. VII.

Saxo Seriphio.] Verè, ſaxo. Vide Strabonem lib. x.

Caſſij diuturnitas in exſilio.

Conſenuit] Benè, *Conſenuit.* Nam annos xxv. in exſilio hæſit. Euſebius Chronicis: *Caſſius Se[...]us orator egregius* XXV. *exſilij ſui anno, ſummâ inopiâ, moritur: vix panno verenda contectus.*

Similis planè in Quinctiliano narratio.

Plautius Siluanus Prætor Aproniam coniugem in præceps iecit.] Similis at non eadem res narrata Quinctiliano lib. VII. cap. III. *Id autem genus, de quo nouiſſimè dixi, non ſolùm in ſcholis ſæpe tractatur, ſed etiam in foro. Nam id eſt in cauſâ Nauij Apruniani* (lego, *Nonij Aproniani*) *ſolùm quæſitum, Præcipitatáne eſſet ab eo vxor, an ſe ipſa ſuâ ſponte iecisset. Quam actionem equidem ſolam in hoc tempus emiſeram: quod ipſum feciſſe ſeductum iuuenili cupiditate gloriæ fateor.* De hoc ipſo autem Plautio lapis,

Ti. Plautius.

TI. PLAVTIO. M. F. M. N.
SILVANO. ÆLIANO.
PONTIF. SODALI. AVGVSTALI
III. VIR. A. A. A. F. F. Q. TI. CÆSARIS
LEG. LEG. V. IN. GERMANIA.

Id eſt, *Triumuiro auro argento æri flando feriundo, Quæſtori Tiberij Caſ. Legato Legionis quintæ.*

Vrgulania Siluani auia.] Vrgulanij in gente Plautiâ ſunt. Lapis. A. PLAVTIVS. M. F. VRGVLANIVS. & Suetonij Claudio. Plautia Vrgulanilla, nō Herculanilla eius vxor: quod rectè monuit ex vet. libro Torrentius.

Pag. 150.

Nam priores duces ſibi impetrando.] Corrigo, *vbi impetrando.*

Tres laureatæ in vrbe ſtatuæ.] Furij Camilli, L. Apronij, Iunij

Iunij Blæſi. De ſtatuis triumphalibus Plinius. & Tacitus in Agricolâ: *Igitur triumphalia ornamenta, & illuſtris ſtatua honorem, & quidquid pro triumpho datur, multo verborum honore cumulata decerni iubet.* Statuæ pro triumpho.

Raptabat Aphricam Tacfarinas.] Non, *reptabat*, vt vulgò. Alibi: *Igitur raptare inter ſe, immittere latronum globos.*

Ptolemao Iuba filio.] Quem Caius poſteà interfecit. Sueton. cap. XXVI *Ptolemaum regis Iuba filium conſobrinum ſuum (erat enim & is M. Antonij ex Selenâ filiâ nepos) interfecit.* Seneca De Tranquillitate: *Ptolemaum regem Africa, Mithridatem Armenia, inter Caianas cuſtodias vidimus. Alter in exſilium miſſus eſt: alter, vt meliore fide mitteretur optabat.* Ex verbis Senecæ appâret dimiſſum Ptolemæum, ſed pèr viam iuſſu Caij interfectum. Ptolemæus Africæ rex.

Proconſul eius anni P. Dolabella.] Cuius memoriam in Illyrico ſeruat lapis. P. Dolabella.

P. CORNELIO
DOLABELLÆ. COS.
VII. VIRO. EPVLONI
SODALI. TITIENSI
LEG. PRO. PR. DIVI. AVGVSTI
ET. TI. CÆSARIS. AVGVSTI
CIVITATES. SVPERIORIS
PROVINCIÆ. HILLYRICI.

Thubuſcum opidum.] Mauritaniæ Cæſarienſis. aliâs, Tubuſuptus, & Succubæ dictum.

Perculſa gens & culpa neſcia.] Imò *culpæ conſcia*. atque ita ſcribo. Nam ſuprà ait, *pradarum receptorem & ſocium pradandi fuiſſe Garamantum regem, miſſis leuibus copiis.* Non ergo extra culpam. Pag. 151. Emendatus Cornelius.

Scipionem eburnum; togam pictam, àntiqua patrum munera ferret.] Et valdè quidem antiqua. Siquidem Porſenæ regi ea miſſa lego apud Dionyſium lib. v. ἡ δὲ τῶν ῥωμαίων βουλὴ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν τυῤῥηνῶν συνελθοῦσα, ἐψηφίσατο Πορσίνᾳ τε πέμψαι θρόνον ἐλεφάντινον καὶ σκῆπτρον, καὶ στέφανον χρύσεον, καὶ θριαμβικὴν ἐσθῆτα ὑφ' ἧς οἱ βασιλεῖς ἐκοσμοῦντο. Nec prius veſtigium, opinor, eius ritus. Quàm vetus mos mittendi ſcipionis ſiue ſceptri.

Pag. 152. Ambigua lectio. Calles prouincia. Adi Turneb. lib. III. cap. IX. & XXII.

Cui prouincia vetere ex more Cales euenerat.] Vtrum Calles hîc legimus, an Cales? Si Calles: interpretor ex Suetonij loco, in Iulio cap. XIX. *Opera ab optimatibus data eſt, vt prouincia futuris Conſulibus minimi negotij, id eſt ſilua calléſq. decernerētur.* Vt antiquitus quidem calles, (eo nomine intelligimus curam publicorum ſaltuum callium que, in quibus pecora paſcebantur, ære aliquo conſtituto) prouincia Quæſtorum fuerit: interdum & Conſulum, ſi bella nuſquam aut hoſtis. Sed nec Cales mihi

Cales, Quæſtorum prouincia. Lib. XXXVI. Lib. XLV. Prouinciæ Quæſtorum antiquitus.

diſpliceat: vt in eo oppido Quæſtoris fuerit ſedes. Sic enim in Liuio lego, Piſas Conſulibus decretas, &, Tarentum Prætoribus: & lib. XXV. *Nero prætor Sueſſulam ſortitur.* quibus opidorum nominibus, loca ſcio intellegi vicina. Veteri autem rep. ante Sullam, cùm octo Quæſtores eſſent, exque iis duo Militares, duo Vrbani: ſatis conſtat quattuor reliquos prouincias in Italiâ aut certè Siciliâ habuiſſe: externis prouinciis imperio nondum adiunctis. Eas puto ſic* conſtituendas, (quid enim niſi arbitrium interponam in re caſcâ & obſcurâ?) Aquariam

Aquaria, Oſtiæ. Vide Antiquas meas, lib. I. cap. XII.

ſiue Frumentariam, Oſtiæ: cuius mentio Ciceroni pro Cn. Plancio, pro Muræna, & Interrogatione in Vatinium teſtem. cui Quæſtori ora tota maris inferi, ſubuectio frumenti, res nautica, aliaque talia curæ. Secundam Gallicā, Arimini. Meminit Suetonius in Claudio, cap. XXIIII.

Gallica, Arimini. * Torrentium in eâ locum.

Detractâ Quæſtoribus Oſtienſi & Gallicâ prouinciâ, curam ærarij Saturni reddidit. Video ibi * virum doctum velle, *callium prouinciâ*: eruditè fateor & acutè. & tamen ſuſtinet aſſenſionem meam. Plutarchi locus Sertorio: quem Quæſtorem deſignatum ait Galliæ circumpadanæ. ταμίας, inquit, ἀποδείκνυται τῆς περὶ Πάδον Γαλατίας. Tertiam

Campana, Calibus.

Calibus, ad Vulturnum flumen. qui Quæſtor tractui Campano Sidicinoque præfuit Brundiſium vſque. Eam non alio tibicine fulcire poſſum, quàm hoc loco. Quartam adhuc quæro. niſi ſi fuerit in Siciliâ Lilybæi. argu-

Sicula, Lylibæi.

mento, quòd ea prima prouinciarum facta: & quòd etiam inferiori æuo cùm miſſus illuc Prætor, ſemper in Siciliâ duo Quæſtores Syracuſanus & Lilybætanus.

Nomen viri Q. Vibius Serenus in Senatum inducti ſunt.] Puto legendum totum locum, *reus pater, accuſator filius (nomen vtrique Vibius Serenus) in Senatum inducti ſunt.*

Hi ſunt. Nec malè etiam coiuerit hiulca aliâs oratio, traiectis verbis: *reus pater, accuſator filius in Senatum inducti ſunt. Nomen viri Q. Vibius Serenus, ab exſilio retractus.* Elige. Tacitus correctus.

Et tum catenâ vinctus, perorante filio. Præparatur adoleſcens multis munditiis.] Audio virum magnum & meritis in litteras clarum Err. Memmium legere: *perorante filio pater. Paratus adoleſcens.* Et rei & hominis cauſſâ quis non comprobet? Memmii coniectura.

Robur & ſaxum minitantium.] *Robus*, ait Feſtus, *in carcere is locus, quò præcipitatur maleficorum genus, quod antè arcis robuſteis includebatur.* Liuius XXXVIII. *Vt in carcere inſtar furis & latronis vir clariſſimus includatur, & in robore ac tenebris exſpiret; deinde ante carcerem nudus proiiciatur.* Plautus Pœnulo: Pag. 153. Robur in carcere. Plautus explicatus.

Vos ego iam detrudam ad molas: inde porrò ad puteum
atque robuſtum codicem.

Et alluſit per iocum idem Capteiuеis:

At ego faciam vt pudeat, nam in ruborem te totũ dabo.

vbi malim ſcribi, *in robur.* Nec tamen omiſerim, hîc in Tacito, Robur videri potiùs ſupplicij locum quàm cuſtodiæ. Valerius ita accepit, lib. VI. cap. III. *Quinetiam familiares Gracchorum, nequis reip. inimicis amicus eſſe vellet, de robore præcipitati ſunt.* & Lucanus lib. II. De robore præcipitari.

Sæua Tribunicio maduerunt robora tabo.

Itemque Calpurnius, ſcitus ſanè declamator, Decl. V. *Video carcerem publicum ſaxis ingentibus ſtructum, anguſtis foraminibus tenuem lucis vmbram recipientem. In hunc coniecti, robur Tullianum proſpiciunt: & quoties iacentes ferrati poſtis ſtridor excitat, exanimantur, & alienum ſupplicium aſpectando* (ita inibi lego) *ſuum diſcunt.* Ex quo clarè diſcas robur hoc in Tulliano fuiſſe, id eſt carceris inferiore loco: Liuius XXXIV. *Pleminius in inferiorem demiſſus carcerem eſt, necatúſque.*

Poſt damnatum Libonem miſſis litteris exprobrauerat ſuum tantùm ſtudium ſine fructu fuiſſe.] At in damnatione Libonis nulla mentio huius Sereni, nullæ partes.

Interceſſit Gallus Aſinius.] Vulgò vitioſa diſtinctio. Scribe totum locum, *interceſſit. Gallus Aſinius G. a. D. claudendum cenſere*, id eſt, cenſebat. Intercedendi Aſper- Vitioſa diſtinctio in Tacito.

nandi-

nandique verba ad Cæſarem ipſum referenda ſunt, qui iure Tribuniciæ poteſtatis interceſſit decreto, inuidiæ minuendæ.

Pag. 154. Suillius.

Suillium Quæſtorem quondam Germanici.] Gloriatur ipſe in oratione contra Senecam: *Se Quæſtorem Germanici; illum domus eius adulterum fuiſſe.*

Pag. 155.

Ex quîs magnarum ſæpe rerum motus oriuntur.] Lego, *monitus oriuntur.* [Non enim vllos motus ex accuſatione aliiſq. talibus oriri vult: ſed rerum ſalubrium exempla monitioneſque. Qui reuerâ pulcherrimus hiſtoriæ fructus.

Res Romana.

Neque alia rerum.] Emendaui, *neque aliâ re Rom.* Rem Romanã hoc ſenſu non ſemel dixit, vt monui ſuprà.

Sententia è Thucydide.

Ceterùm vt profutura, ita minimum oblectationis adferunt.] Dixit idem Thucydides: καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται.

De Caſſio inſigne dictum.

Laudatóque M. Bruto, C. Caſſium Romanorum vltimum dixiſſet.] Hoc quidem Bruti ipſius elogium fuit de Caſſio iam mortuo: publiceque dixit ἔσχατον ἄνδρα Ῥωμαίων τὸν Κάσσιον. Plutarchus in Bruto. Inde ergo magnificam eam vocem Cremutius ſumpſit. Omnino ſimile eſt, quod de Bruto, & ad Brutum, Lucanus canit:

O decus imperij, ſpes ô ſuprema Senatus,
Extremum tanti generis per ſæcula nomen.

Satrius Secũdus.

Satrius Secundus & Pinarius Natta Seiani clientes.] Alterius mentio Senecæ, in Conſolatione ad Martiam huius Cremutij filiam: *Propone*, inquit, *illud acerbiſſimum tibi tempus, quo Seianus patrem tuum clienti ſuo Satrio Secundo congiarium dedit. Iraſcebatur illi ob vnum aut alterum liberius dictum: quod tacitus ferre non potuerat, Seianum in ceruices noſtras non imponi quidem, ſed deſcendere.*

Correctus iocus Cremutij.

ſcribo, *eſcendere*, id eſt, pedetentim & per gradus Imperatorem fieri.

Pag. 156.

Hunc Caſſium, hunc Brutum, nuſquam latrones & parricidas, quæ nunc vocabula imponuntur.] Adſpexit ad has ſeruilis adulationis voces idem Lucanus, de Pompeij cæde:

Lucani liberi os in Principes.

——ſcelus hoc quo nomine dicent,
Qui Bruti dixere nefas?

Qui poëta vbique tam liberi, imò licentis ſtili in Principes eſt, vt mirer ea ſcripta ſub Principe, & quidem tali.

Aſinij

Aſinij Pollionis ſcripta.] Qui XVII. libros Hiſtoriarum ſcripſit, auctore Suidâ. Citat Suetonius, & alij. Aſinij Pollionis hiſtoriæ.

Illi quidem ſeptuageſimum ante annum.] Rotundum numerum poſuit, non verum. qui erat LXVI. Facilis ſupputatio. Nam bellum Philippenſe anno vrbis DCCXI. at nunc annus DCCLXXIIX. Pag. 157. Non accurata ſupputatio Taciti.

Egreſſus dein Senatu, vitam abſtinentiâ finiuit.] Diſtinctè totam hiſtoriam Seneca: *Vſus itaque balneo, & quò plus imponeret, in cubiculum ſe quaſi guſtaturus contulit: & dimiſſis pueris, quædam per feneſtram, vt videretur ediſſe, proiecit à cœnâ. Deinde quaſi* (corrupta interpunctio ab ignaris moris priſci, ſcribe, *Proiecit. A cœnâ deinde quaſi.* Mos vulgo obtinebat vt in balneo, aut ſtatim poſt balneum aliquid ſumerent, quod vocabant Guſtare & Guſtum, & deinde nihilominus venirent ad legitimam cænam) *iam ſatis in cubiculo ediſſet, abſtinuit: alteróque die & tertio idem fecit. Quarto ipſâ infirmitate corporis faciebat indicium. Cognito conſilio eius, publica voluptas erat, quòd è faucibus auidiſſimorum luporum educeretur præda. Accuſatores, Seiano auctore adeunt conſulum tribunalia: queruntur mori Cordum, vt interpellarent quod coëgerant. Adeò illis Cordus videbatur effugere. Magna res erat in quæſtione, an mortis rei perderentur. Dum deliberatur, dum accuſatores iterum adeunt, ille ſe abſoluerat.* Quem locum eo libentiùs adſcripſi, vt ab aliis depoſitum emendarem. Corruptum enim illud, *an mortis rei perderentur:* & ad Oedipum relegat nos Pincianus. In libro manuſ. legi, *proderentur.* itaque cum adſeueratione emendo, *an morte rei prohiberentur.* Probat ipſe Seneca, ſtatim: *Fles quòd quemquam tuorum mori neceſſe fuit? Penè non licuit.* Generoſa Cremutij mors. Poſt balneū, Guſtus. Seneca emendatus.

Libros per Ædiles cremandos cenſuêre patres.] Aliâs id per Triumuiros factum. In vitâ Agricolæ. *Delegato Triumuiris miniſterio, vt monumenta clariſſimorum ingeniorum in comitio ac foro vrerentur.* Alias per Prætorem. Valerius: *Græcos Numæ libros L. Petillius Prætor vrbanus ex auctoritate Senatus per victimarios igne facto in conſpectu populi cremauit.* Primus Romanorum hanc ingenij ſui pœnam ſubiit Labienus. Vide pulchra apud Senecam patrem lib. x. Controuerſ. initio. AEdiles cremabant libros. Interdum Triumuiri. Aliâs prætor.

Sed

Sed manſerunt occultati, & editi.] Occultati à filiâ, & ab eâdem poſteà editi. Itaque nihil muto. Vertranio tamen placet, *& abditi.* Non moris Tacito, bina verba ponere eiuſdem rei. Vide Senecæ I. caput Coſolat. ad Marciam. Scripſerat hic Cremutius bella ciuilia & res Auguſti: exſtantque fragmenta, ex quibus genus dicendi colligas, in Suaſoriâ Senecæ de morte Ciceronis.

Cremutius bellorũ ciuiliũ ſcriptor.

Præfectum vrbis Druſum.] Capio Druſum Germanici filium. Moris enim vt Latinarum diebus præficeretur vrbi adoleſcens aliquis ex primâ nobilitate. Dico adoleſcens, quoniam, vt Mutius ait, *ex eâ ætate præfectus fiat, quæ non ſit Senatoria.* apud Agell. XIIII. cap. vlt. Dio tamen indicare videtur ab Auguſto id inſtitutum, libro XLIX. ἐν δὲ ταῖς ἀνοχαῖς αἱρεθεὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πολίαρχοι παῖδες ἄνηβοι ἐξ ἱππέων, ἀλλ' οὐκ ἐκ βουλευτῶν γεγονότες ἦρξαν. Ita & Nero Præf. vrbi à Claudio. Sueton. cap. VII.

Præfectus Latinarum, è iuuentute.

Auſpicandi gratiâ tribunal ingreſſum.] Moris vt quicumque munus aut magiſtratum caperent, primo eius die leuiter aliquid delibarent, auſpicij ſaltem cauſsâ. Aſconius ad illud Ciceronis in Verrem, *Qui auſpicatò à Chelidone ſurrexiſſet: Auſpicari dicuntur ineuntes magiſtratus: & quia Chelidon, id eſt hirundo, vrbem frequentat, facetè vrbanam prouinciam Chelidonis, auſpicio meretricis dicit eſſe ſuſceptam.* Itaque appellabant primum illum,* Auſpicalem diem. Panegyriſtes: *Illum tamen primum Conſulatus tui auſpicalem diẽ tacitus præterire nullo modo poſſum: quo tu ſolus omnium conſecutus es, vt quod tempus anteà incipiendis tantummodo rebus aptum eſſe videbatur, tunc primùm potuerit ſufficere peragendis, vnóque ſcl curriculo & officia te Conſulis incohantem videret, & Imperatoris implentem.* Non alia fax clarior ad hunc ritum. & benè ait, incipiendis rebus: quia tantùm leues quædam & tralaticiæ cauſſæ proponi ſolent, dicis gratiâ. Suetonius Nerone: *Auſpicatus eſt & iuriſdictionem Præfectus vrbi* (ita lege, non, *præfecti vrbis*) *ſacro Latinarum, celeberrimis patronis non tranſlaticias, vt aſſolet, & breues, ſed maximas plurimáſq; poſtulationes certatim ingerentibus: quamquam interdictum à Claudio eſſet.* Nec magiſtratus ſolum, ſed etiam priuati homines vulgò Kal. Ianuariis artes ſuas, religionis omniſque cauſsâ auſpicabantur. Ouidius,

Auſpicari, in magiſtratu.

Auſpicalis dies.

* A quo more auſpicia conſulatus Symmacho. lib. I. epiſt. XCV.

Leues cauſſę exordio magiſtratus.

Artes delibabant vulgo kalẽdis anni.

Tempo-

Tempora commiſi naſcentia rebus agendis,
Totus ab auſpicio ne foret annus iners.
Quiſque ſuas artes ob idem delibat agendo,
Nec plus quàm ſolitum teſtificatur opus.

Seneca epiſtolâ LXXXIIII. *Ille tantus Pſychrolutes, qui Kal. Ianuariis in Euripum ſaltabam: qui anno nouo, quemadmodum legere, ſcribere dicere aliquid, ſic auſpicabar in Virginem deſilire.* Suetonium eôdem traho, Nerone, cap. XLVI. *Kal. Ianuariis auſpicanti, Sporus anulum muneri obtulit, cuius gemma ſculptura erat Proſerpinæ raptus.* Illud proprium ſtudioſis, vt auſpicarentur lucubrationes ſuas nocturnas, vt opinor, Volcanalibus ipſis. Appâret ex Plinij verbis epiſt. ad Macrum de auunculi ſui vitâ ſtudiiſque: *Lucubrare Vulcanalibus incipiebat, non auſpicandi cauſâ, ſed ſtudendi.* Volcanalia autem IX. Kal. Septembres.

Seneca ad hunc morem explicatus.

Et Suetonius.

Studioſi auſpicabantur Vulcanalibus.

Quod à Cæſare palam increpitum.] Iure, quia, vt dixi, non feriæ cauſſæ, ſed leues quædam tunc agi ſolitæ: multo minus capitales, & ominis ſæui ac ſcæui.

Obiecta Cyzuenis incuria cærimoniarum Diui Augusti.] Quòd fanum honori eius cœptum non perfeciſſent, & quòd ciues quoſdam Rom. in vincla habuiſſent. Dio. & Suetonius cap. XXXVII. *Cyzicenis in ciues Rom. violentiùs quædam auſis publicè libertatem ademit, quam bello Mithradatico meruerant.* Ademerat ſanè Cyzicenis libertatem & Auguſtus, ob ciues item Rom. flagris cæſos; ſed mox reſtituit. vti apud Dionem reperies lib. LIIII. actis anni DCCXXXIIII. & DCCXL. Strabo lib. XII. Cyzicum liberam fuiſſe ait ſuo etiam æuo. ex quo vides magnum illum ſcriptorem deſiiſſe viuere aut ſcribere, ante hunc Tiberij annum.

Cyzicenis libertas adêpta.

Strabo quâdo deſierit ſcribere.

Nam vt quis diſtrictior accuſator, velut ſacroſanctus habebatur: leues, ignobiles, pœnis afficiebantur.] Planè ex illo Salluſtiano oraculo: *Quàm quiſque peſſimè fecit, tam maximè tutus eſt.*

Diuus Auguſtus ſibi, atque vrbi Romæ templum apud Pergamum.] Exemplum huius adulationis à Perſis, de quibus apud Q. Curtium poſtremus ſeruorum Cleo: *Perſas non ſolùm piè, ſed etiam prudenter reges ſuos inter deos colere. maieſtatem enim imperij, ſalutis eſſe tutelam.* Eadem

Pag. 158.

Perſæ reges ſuos prodiis colunt.

Templa Romæ & Auguſto.

dem* Auguſto mens. ſed vt leniret inuidiam, non ſibi ſolũ permiſit templa ſtatui, ſed coniunctim vrbi Romæ: quæ iampridem ſcilicet inter deas. Suetonius: *Templa quamuis ſciret etiam Proconſulibus decerni ſolere: in nullâ tamen prouinciâ niſi communi ſuo Romaque nomine recepit.* Ita à communi Aſiæ Pergami ſtatutum templum, de quo hîc Tacitus, & denarij veteres: in quibus templi forma cum inſcriptione, COM. ASIÆ. ROM. ET. AVG. id eſt, Commune Aſiæ Romæ & Auguſto. de quo ſatis multa •Dio lib. LI. in actis anni DCCXXV. Facit quod in lapidibus legimus, FLAMINI. ROM. ET. AVG. & apud Rufum Templum Romæ & Auguſti, in ipsâ vrbe.

* De quo Philo ad Caium: *accepiſſe eum honores eiuſmodi, nō quod probaret, ſed quia id poſtularet amplitudo imperij, cui veneratio quædam parabatur his artibus.*

Qui omnia facta dictáque eius vice legis obſeruem.] Quod de ſe hîc Tiberius, tribuit illi etiam Strabo, lib. VI. extremo: *Tiberius*, inquit, *ſucceſſit Auguſto:* κάνονα τῆς διοικήσεως καὶ τῶν προσταγμάτων ποιούμενος ἐκεῖνον: *regulam normámque gubernationis & imperij illum faciens.*

Tiberius fixus in Auguſti veſtigiis.

Pag. 159. *Moris quippe tum erat quamquam præſentem ſcripto adire*] Probus ſapienſque mos, & quem ego ſanè laudem. Repertorem eius C. Cæſarem fuiſſe, moneatur à me iuuentus. Ita enim Plutarchum accipio in Cæſare, λέγεται δὲ καὶ τὸ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν, Καίσαρα πρῶτον μηχανήσασθαι, τὴν κατὰ πρόσωπον ἔντευξιν ὑπὲρ τῶν ἐπειγόντων, τοῦ καιροῦ, διά τε πλῆθος ἀσχολιῶν, καὶ τῆς πόλεως τὸ μέγεθος, μὴ περιμένοντος. id eſt: *Ferunt & Cæſarem primum rationem repperiſſe amicos per litteras conueniendi, cùm coram agendi de rebus iis quæ incidiſſent, nec multitudo occupationum, nec vrbis magnitudo ſemper ſpatium darent.* Quod referri non niſi ad amicos* præſentes poſſe, clarum eſt. Tenuit coluitque eumdem morem Auguſtus, qui *ſermones cum ſingulis, atque etiam cum Liuiâ ſuâ, grauiores, non niſi in ſcriptis & è libello habebat, ne plus minúſve loqueretur.* Suetonius cap. LXXXIIII.

* Nam iis diu certè repertæ litteræ ad abſentes.

Vt coniunctione Cæſaris dignus crederetur.] Filia eius Claudij filio deſponſa.

Nonnihil etiam de equitibus Romanis conſultauiſſe.] Suetonius. *Agrippâ defuncto, multis ac diu etiam ex equeſtri ordine circumſpectis conditionibus, Tiberium priuignum ſuum elegit.*

Ceteris mortalibus in eo ſtare conſilia, quid ſibi conducere

cere putent: Principum diuerſam eſſe ſortem, quibus praci- Pag. 160.
pua rerum ad famam dirigenda.] Vix abeſt quin ad Sallu-
ſtium reſpexerit, quem non legit ſolùm ſedulò, ſed ſublê- Salluſtiana imitatio.
git. Nam apud eum Cæſar, pari ſententiâ diſſerit: *Aliis alia licentia eſt, P. C. qui demiſſi in obſcuro vitam agunt. ſi quid iracundiâ deliquêre, pauci ſciunt: fama atque fortuna eorum pares ſunt. Qui magno imperio praditi in excelſo atatem agunt, eorum facta cuncti mortales nouêre. Ita in maximâ fortunâ minima licentia eſt.*

Falleris enim Seiane ſi te manſurum in eodem ordine putas.] Reſpondet illi parti, *Non enim exuere ſe impoſita munia.*

Qua C. Caſari.] Auguſti filio.

Exceſſiſſe iampridem equeſtre faſtigium.] Quare? aut quo in facto? Credo, quia Prætoriis honoribus inſignitus Seianus à Tiberio, atque ita velut exemtus Equiti, & inſertus in Senatum. Sed & poſteà Conſulem eum fecit, & Senatorem palàm. Suetonij igitur ſcriptio, adfirmantis (in Tito cap. VI.) *Prafecturam Pratorij, numquam ad id tempus, niſi ab equite Ro. adminiſtratam*, nónne legenda caute? videtur: & cum exceptione huius, atque etiam * alius, (vt alibi dicam) exempli.

Tacito lux data.

Suetonij incauta aſſertio.

* In Clemête Arretino, lib. IV. Hiſtor.

C. Proculeium.] Qui frater Varronis Murenæ, illius qui in Auguſtum conſpirauit: cuius etiam ſoror Mæcenati vxor. Dio LIIII. Laudat eum Horatius. C. Proculeius.

Viuet extento Proculeius auo
Notus in fratres animi paterni.

Litterarum magnâ ex parte ſe arbitrum fore, cùm per milites commearent.] Obſerua litteras per milites ſolere tranſmitti, & quidem per eos qui Speculatores dicti. Plutarchus in Galbâ Nymphidium præfectum prætorio valdè offenſum ſcribit, quòd Conſules litteras & diplomata μὴ παρ' αὐτοῦ ἐ σφραγῖδα καὶ στρατιώτας λαβόντες ἀνέπεμψαν. *ſine ſigno ſuo & militibus miſiſſent.* Nec alius ſententiæ illud Taciti lib. II. Hiſtor. *Vix credibile memoratu eſt, quantum ſuperbia Vitellio acceſſerit, poſtquam ſpeculatores Syriâ Iudaáque adactum in verba eius Orientem nuntiauêre.* Hæc clara, & firmandæ Suetonij ſcripturæ, quæ in omnibus ferè manuſs. Cal. cap. XLIIII. *Magnificas Romam litteras miſit, monitis ſpeculatoribus vt vehiculo ad*

Pag. 161. Litteræ per milites commeabant.

forum

Suetonius emendatus. *forum vſq. & Curiam pertenderent.* Deprauarunt vulgò, *ſap Platoribus.*

Votieno Montano celebris ingenij viro.] Cuius inter celebres oratores mentio Senecæ lib. v. Controuerſia VII. & Præfatione lib. IX. Etiam inter poëtas Ouidio:

Montanus poëta.

Quique vel imparibus numeris Montane vel æquis
Sufficis, & gemino carmine nomen habes.

Pag. 162. Votieni pœna quæ. *Et Votienus quidem maieſtatis pœnis adfectus eſt.*] Quibus pœnis, propius diſce ex Euſebio, in Chronicis: *Votienus Montanus Narbonenſis orator, in Balearibus inſulis moritur, illuc à Tiberio relegatus.*

Diſputatio de adulterij pœnâ. *Quamquam Lentulus Gatulicus Conſul deſignatus lege Iuliâ damnaſſet, exſilio puniuit.*] Adulterij pœnæ quæ olim, non in promptu: recludam ſi potero, & tenebris priſci æui radium aliquem dabo nouæ lucis. Romuli lege, matrona eius culpæ rea, marito permiſſa cognatiſque. Ij, vti viſum, multabant, puniebant. Sed vtrúmne morte? Puto, verecundè contra virum doctum, licuiſſe. Ex Dionyſio, qui lege regiâ maritum conſtituit *κύριον τ͂ μεγέθους τ͂ τιμωρίας, arbitrum magnitudinis pœnæ.* Ex iure ipſo. quia mulier quæ iuxta ſacratas Romuli leges nupta, ita in manu viri, vt proles in patris. Ex Tacito: apud quem *Plautius, priſco inſtituto, de capite famáque coniugis, propinquis coram, cognouit, & inſontem nuntiauit.* Ait capite famaque. Si in ſuperſtitionis crimine marito id iuris: credo & in adulterij. In eas quæ ſacris Bacchanalium inceſtu vſæ, cognati maritique intra domos animaduerterunt, aiunt Liuius & Valerius: nec dubito, quin ea animaduerſio ad caput pertinuerit. Denique Egnatius quiſpiam vxorem, quòd vinum bibiſſet, fuſti interemit, idque factum non modò accuſatore, ſed etiam reprehenſore caruit: quídni idem iuris in grauiori culpâ fit? Argumentum à Catone non petam, qui ait: *In adulterio vxorem tuam ſi prehendiſſes, impunè necares.* Vanum enim. & pertinere tantùm videtur ad deprehenſam. Tamen hoc fateor, eo ſeuero iure perquàm raro maritos vſos: moribuſque receptum videtur, vt adulteram apud cognatos conuictam domo ſaltem exigerent, multarentque dote. Id ius (ſiue mos fuit) Plautus indicat Amphitruone:

Valer. lib. VI. cap. III. Plin. lib. XIIII. cap. XIII. Tertullian. Apol. cap. VI.

Adulteræ domo exactæ, & dote priuatæ.

Quid ſi adduco tuum cognatum huc, à naui Naucratem,

Qui

Qui mecum vnà vectuſ ſt, vnâ naui: atque is ſi denegat
Facta, quæ tu facta dicis, quid tibi æquum eſt fieri?
Nunquid cauſſam dicis, quin te hoc multē matrimonio?
Et reſpondet mulier, *Si deliqui, nulla cauſſa eſt.* Et clarè Valerius lib. VIII. cap. II. *Cùm C. Titinius Minturnenſis Fanniam vxorem, quam impudicam de induſtriâ duxerat, eo crimine repudiatam ſpoliare dote conaretur.* Portius Latro, contra adulteram: *Illud, iudices, mihi tormento eſt, quòd notata iudicio vero, vt multiplicatam dotem perdat; plus tamen ex quæſtu habet, plus habitura eſt, quàm quantum damnata perdendum eſt.* Hæc antiquitus obtinuiſſe videntur. quibus addo: Si mariti cognatique diſſimulabant, aut, vt Liuij verbis vtar, idoneus in priuato ſupplicij exactor nemo erat: non rarò, publico iudicio, perſequebatur id crimen magiſtratus. Et præſertim Ædilis. ac damnatos damnataſque apud populum reperio pecuniariâ multâ, imò exſilio interdum. Exempla adduxi * ſuprà, de Veſtiliâ: & nunc non repono. Adde è Valerio de Cn. Sergio Silo, *cui promiſſorum matrifamiliæ nummorum gratiâ dies ad populum dicta, damnatúſque.* lib. VI. Nec plura reperio priſco æuo. Lex Iulia ſecuta eſt, ferente Auguſto. Pœna eius in volumine Digeſtorum, quod miremur, non expreſſa: & ideò ſerram inter ſe reciprocant viri docti. Capitalem eam fuiſſe plures ſenſerunt, deterioreſque: Relegationem tantùm, pauci bonique. Et hercle non fuit mors. * Ex Taciti verbis libro III. de Iuliâ filiâ, neptique: *Adulteros earum morte aut fugâ puniuit.* Statímque addit, culpans Auguſtum: *clementiam maiorum ſuáſque ipſe leges egrediebatur.* Nam intellegit Iulias leges. Ne exſilium quidem, ex eodem loco: ſic enim interpretor, fugam. & ex hoc, qui in manibus: vbi Tiberius contra legem Iuliam, ſeueritatem peruicaciter amplexus, Aquiliam exſilio damnat. Exſilium intellego, perpetuum, quod ſit vice deportationis. Eſto igitur Relegatio. Facit huc illud Taciti de Viſtiliâ, *Eáque in inſulam Seriphon abdita eſt.* id eſt, in inſulam relegata. & paullo clementiùs de Manlio, relegatione ſimplici: *Adultero Manlio Africâ atque Italiâ interdictum.* Iuuat aliquid illud Ouidij, qui ob adulterium damnatus: *Namque relegatus, non exſul dicor.* Et rationes quædam ex iure ſcripto: quas pete à

Magiſtratus accuſabant adulteras.

Et præſertim AEdiles.

* In libro II. Annal.

Quæ pœna legis Iuliæ.

Non fuit capitalis.

* Velim conſiderari Suetonij etiã locum in Aug. cap. v. vbi grauiorē adulterij pœnam nominat.

Relegatio fuit.

Cuiacio lib. VI. Obſeruat. cap. XI. Nodus aliquis eſſe poſſit in Iuriſconſulti verbis ad l. Iuliam: *Adulterij damnatam ſi quis duxerit vxorem, lege eâdem tenetur.* quod tollere videtur relegationem. Et in verbis Portij Latronis, quæ ſuprà: è quibus mulcta dotis ſaltem erui poteſt, & infamiæ nota. Portius autem poſterior Iuliâ lege. Dicam verè, parùm certa res eſt: & exempla relegationis quæ in hiſtoriâ in perſonis eximiis, videri poſſunt à ſeueritate principum, non à lege: aliudque ſeruatum fortaſſe in hominum vulgo. Ni fuiſſet: nō illæ tam frequentes eſſent de adulteriis apud ſcriptores id æui querelæ. Seneca audet ſcribere: *Numquid iam vllus adulterio pudor eſt? poſtquam eò ventum eſt, vt nulla maritum habeat, niſi vt irritet adulterum.* aliaq́. paſſim reperies in eam ſententiam, parum probabilia, ſi relegatio & fuga, adulterij pœnæ.

Aut fortaſſe tantū multa dotis, cum infamiæ notâ.

Adulteriorū crebritas.

Quidquid eius eſt: capitale poſteà id crimen factum, vt ex Apuleio notat idem Cuiacius: cui adde Arnobium lib. IIII. *Adulteria tamen legibus vindicant, & capitalibus adficiunt eos pœnis, quos in aliena comprehenderint fœdera genialis ſe lectuli expugnatione ieciſſe.* Et gladio animaduerterunt non in adulteros modò, ſed omnes impudicos ſtupratoreſq́ue, Wandalicæ leges, vt legi apud Saluianum lib. VII. *Addiderunt quoque hoc ad libidinem comprimendam, ſeueras pudicitiæ ſanctiones decretorum, gladio impudicitiam coërcentes.*

Poſteà tamen pœna capitis inducta.

Gladij pœna ex legibus VVandalicis.

Albo Senatorio eraſit.] Album τὸ λεύκωμα: id eſt, tabulæ albatæ in quibus nomina aliúdue quid inſcriptum. Sic legis Album Prætoris, Album Decurionum, Album iudicum: & in Tertulliano, Album Apoſtolorum. Senatorum autem Album primus inſtituit Auguſtus, anno DCCXLVI. cùm recenſo Senatu, mulctas infrequentibus impoſuiſſet, & ſimul definiſſet numerum intra quem Sc. non fieret. Eas ad res viſum neceſſarium Album: quod renouatum quotannis, & in Curiâ propoſitum. Dio: τά τε ὀνόματα συμπάντων βουλευόντων ἐς λεύκωμα ἀναγράψας ἐξέθηκε, καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ νῦν κατ' ἔτος οὕτω ποιεῖται. id eſt: *Nomina omnium Senatorum in albo deſcripta propoſuit: atque ex eo, quotannis etiam nunc ita fit.*

Album Senatorium. Quando inſtitutum.

Quotannis id refectum.

Dianæ Limenetidis.] Scripturam eam iuuare aliquid Callimachi verſus videntur in Dianæ Hymno: —— καὶ μὲν ἀγυιαῖς

Diana Limenetis.

ἀγυιαῖς Ἐστη καὶ λιμένεσσιν ἐπίσκοπος. quaſi eadem illa dea viis præſit portibuſque. At tu nihil ambigens repone, *Limnatidis*. Ita hiſtoria hic poſtulat, &. conſenſio ſcriptorum. Siue enim à Limnis vico (qui aliter Amyclæ dictus) Meſſeniæ: ſiue ἀπὸ τῆς λίμνης, à palude, agnominata ea dea, certè Limnatis ſcribendum, ſiue Limnetis. Prioris ſententiæ Strabo eſſe videtur lib. VIII. τὸ δ' ἐν Λίμναις τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν Λιμναῖον. ἐφ' ᾧ Μεσσήνιοι περὶ τὰς παρθένους ὑβρίσαι δοκοῦσι τὰς ἀφιγμένας ἐπὶ τὴν θυσίαν, ἐν μεθορίοις ἐστὶ τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς Μεσσηνίας, ὅπου κοινὴν συνετέλουν πανήγυριν καὶ θυσίαν ἀμφότεροι. Nec diſſimilia libro ſexto. At à lacu deriuat clarè Pauſanias lib. IIII. & VI. itemq. Artemidorus lib. II. qui Dianam in ſomniis viſam boni ominis piſcatoribus eſſe vult, quoniam & Λιμνῆτις dicatur. Limnatis. Cognominis eius cauſſa.

Suóque regi dent * *Heliatem agrum, in quo id delubrum ceſſiſſe.*] Lectionis & hiſtoriæ obſcuræ locus. Placet, *regi Penthilo Eleatem agrum*. Penthilus Arcadiæ, & niſi fallor, Meſſeniorum rex, filius Oreſtis. Strabo lib. XIII. Ὀρέστου δ' ἐν Ἀρκαδίᾳ τελευτήσαντος τὸν βίον, διαδέξασθαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πένθιλον λέγουσι. καὶ προελθεῖν μέχρι Θρᾴκης, ἑξήκοντα ἔτεσι τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον, ὑπ' αὐτὴν τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς Πελοπόννησον κάθοδον. id eſt: *Oreſti in Arcadiâ defuncto ſucceſſiſſe in regno Penthilum filium eius aiunt, & proceſſiſſe in Thraciam vſque, ſexaginta ferè poſt Troicas res annis: quo ipſo tempore in Peloponneſum redierunt poſteri Herculis.* Velleius lib. I. *Poſt Oreſtis interitum filij eius Penthelus & Tiſamenus, regnauêre triennio. Tum, ferè anno octogeſimo* (Strabo numerauit annos dumtaxat ſexaginta) *poſt Troiam captam, centeſimo & vigeſimo quàm Hercules ad deos exceſſerat, Pelopis progenies quæ omni hoc tempore, pulſis Heraclidis, Peloponneſi imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur.* Tempora & res ſatis conueniunt: diſconuenit fortaſſe Tacitus, qui regem ipſum è poſteris Herculis facere videtur. At cùm omnia Græcorum ſcrinia excuſſi, qui progeniem Herculis prodidêre, interque alios Theophilum lib. II. aduerſum gentes: Penthilum nullum reperio. Turbat etiam, quòd Pauſanias libro quarto, vbi Meſſeniorum reges ordine enumerat, neminem recenſet hoc nomine. Quid ſi legas ergo *Pentheo Eleatem agrum*? quid ſi, *Temeno*? qui certè

Ambigua lectio in Cornelio.

Penthilus Arcadiæ rex.

Aliquid hac de re & Tertul. De Pallio.

Coniectura plures.

inter Heraclidas eſt. Sed is Argis regnum habuit, vt Pauſanias auctor. Quem eumdem in hâc hiſtoriâ ſi ſequimur, Creſponti nomen fuit Meſſeniorum regi: cui in diuiſione per fraudem liqueſcentis ſortis, terra ea obuenit. Scripſerim ergo, *ſuóque regi dein Eleatem agrum*. Eleatem ſanè retineo. quia Strabo mihi auctor totam regiunculam inter Dymen & Meſſenam, Eleam vocatam fuiſſe. * Dentheleatem, ſiue potius Dentheletem recipere non poſſum, quia Thraciæ ij populi, apud quos qui potuit eſſe hoc templum? Dixi multa. ſi erro, da ſodes coronam: quia taurum toties non ferire difficile eſt, ait ille.

Creſpontes Meſſeniorum rex.

Eleas ager.

* Quæ opinio Vertranij eſt.

*Mercerus, *Tegeatem*, aut *Thuriatem* mallet: & cum eo Pauſanias profectò. quem vide. Nec enim ἔργα facio, hiſtoriarum hæc πάρεργα.

Quod ſi vatum annalium ad teſtimonia vocentur.] Alia dixi olim: nunc hoc. videri legendum: *vatum annalium atque*. quod proinde eſt quaſi ſcripſiſſet *atque annalium*, tranſpoſitu veteribus crebro. In Lege Mamiliâ, & Agellio, aliiſque ſcriptoribus, * notaui.

Traiectio copulæ.

* In Electis.

Ædem Veneris montem apud Erycum.] Imo, *Erycem*. Eryx enim Siciliæ ille mons dictus, deſcriptus Polybio lib. I. cum ipſo templo, & Straboni in VI. De eo Virgilius.

Eryx mons.

Tum vicina aſtris Erycino in vertice ſedes
Fundatur Veneri Idaliæ.

Et ad eius inſtar etiam Romæ templum erectum Veneris Erycinæ ad portam Collinam. de quo Ouidius & Liuius. At illud mirum, quod noſter hîc Tiberio tribuit, id Suetonium Claudio adſcripſiſſe, cap. XXV. *Templum in Siciliâ Veneris Erycinæ vetuſtate collapſum, vt ex ærario P. R. reficeretur, auctor fuit.* An Suetonius id ſcripſit ἀλογιςί, an verè inſtauratum iterùm à Claudio fuit? Quod tamen haud facile creditu, tam pauco annorum interuallo.

Veneris Erycinæ ædes Romæ.

Suetonij fortaſſe error.

Suſcepit curam libens vt conſanguineus.] Quia Segeſtani pariter à Troianis orti. Panegyricus tamen ſcriptor, ad ſolos in Siciliâ Mamertinos eam gloriam tranſfert: *Imputauêre ſe origine fabuloſâ*, inquit, *in Siciliâ Mamertini, in Aſiâ Ilienſes.*

Segeſtani à Troianis.

Mamertini.

P. Rutilij exemplum.] De quo Ouidius:

Et graue magnanimi robur mirare Rutili
Non vſi reditus conditione dati.

Smyrna virum tenuit, non Pontus & hoſtica tellus.
Velleius, Cicero, Seneca, omnes ſcriptores.

Lentulo ſuper Conſulatum & triumphalia de Gætulis.] Plures Lentuli ſub hoc æuum, & vereor vt confuderint quoſdam viri docti. Lentulum Augurem eumdem fuiſſe cum hoc Gætulico cenſent. Non conſentio ego. Primum quia ille ſemper Auguris cognomine, quaſi ad diſcrimen adfectus: quod deſiiſſet, facto loco agnomini meliori. Vbi, inquam, ille Augur nominatur, nuſquam adiectum Gætulici nomen. Iterum, quia huic Auguri liberi nulli, colligo ex Suetonij Tiberio. qui ait *Cn. Lentulum Augurem, cui cenſus maximus fuerit, angore & metu ad faſtidium vitæ à Tiberio actum: & vt ne quo niſi ipſo herede moreretur.* Non tam impudens Tiberius, (præſertim hoc imperij ſui æuo) qui id exprimeret ab homine, cui ſuus heres. At Lentulo Gætulico filius, vti docebo, cognomine eodem. Denique notari Augurem, vt inertem, ſine ingenio, ſine linguâ, à Senecâ video: illum laudari à Tacito hîc & lib. I. *Præcipuè infenſi Cn. Lentulo, quòd is ante alios ætate & gloriâ belli firmare Druſum credebatur, & illa militiæ flagitia primus aſpernari.* Non mouet me quòd opes magnas Gætulico Tacitus tribuit, magnas item Auguri Seneca Suetoniuſque. Diſparitas enim elucet eo ipſo. Gætulico gloriæ fuerunt opes innocenter partæ & modeſtè habitæ, ait noſter: vitio Auguri, cuius ſordes & ſterilitatem notat Seneca his verbis: *Cn. Lentulus Augur diuitiarum maximum exemplum, antequam illum libertini pauperem facerent (hic quater millies H.S. ſuum vidit. propriè dixi: nihil enim amplius quàm vidit) ingenij fuit tam ſterilis, quàm animi. Cùm enim eſſet auariſſimus, nummos citiùs emittebat, quàm verba. tanta erat illi inopia ſermonis.* Cenſeo ergo diuerſum ab Augure Gætulicum fuiſſe: cenſeo tamen, non pugno. Sed & Gætulici duo, Pater, Filiuſque. Pater ecce, qui hoc anno mortuus: filius, qui ſequenti Conſul. Nominant Faſti, Dio, Tacitus ipſe. Velleius clariſſimè: *Sed Coſſus etiam victoriæ teſtimonium in cognomen filij contulit, adoleſcentis in omnium virtutum exempla geniti.* Filius eſt, cui locus inter doctos: cuius Hiſtoriæ & poëmata laudantur à priſcis. Hiſtoria, à Suetonio, Cal. cap. VIII. *Cn. Lentulus Gætulicus*

Pag. 163.
Lentuli diſcreti.
Gætulicus ab Augure diuerſus.
Diuitiæ Lentulorum.
Gætulici duo fuerunt.
Gætulicus Filius, poeta & hiſtoricus.

licus Tiburi genitum ſcribit. Poëmata, Martiale, Præfatione quâpiam, Sidonio, & Probo. Leguntur & hodie quædam Græca III. & VI. Anthologiæ, vbi corruptè titulus, Γετουλλίου pro Γετουλικοῦ. Superuixit iſte ad Caij principatum, interfectus ab eo cùm Germaniæ præfuiſſet decem annos. Dio LIX.

Domitium decorauit pater.] Vide Suetonium in Nerone cap. I. Velleium II.

Hunc admodum adoleſcentulum ſororis nepotem.] Natus enim ex Iulo Antonio & Marcellâ Octauiæ F. Conſule Auguſti noſtrum Stemma.

Termiſum opidum, ſiue Termes.

Nationis Termeſtinæ.] Termiſum opidum clarum in Hiſpaniis agnoſcit Appianus: Τερμισὸν δὲ μεγάλην πόλιν ἀεὶ δυσπειθῆ Ῥωμαίοις γενομένην, ἐξ ἐρυμνοῦ κατήγαγεν ἐς τὸ πεδίον, καὶ ἐκέλευσεν οἰκεῖν ἀτειχίστους. Et credo me verè emendaſſe illud Salluſtij: *Hi ſaltibus occupatis Termeſtinorum agros inuasêre.* vbi vulgò, *tum externorum agros.* Opidum ipſum Termes * Plinio dictum: vnde Termeſtini.

* Lib. III. cap. III.

Heſternò, Cottidianò, & ſimilia.

Idémque cùm poſtero ad quæſitionem traheretur.] Vertranius notat, *Deeſt hîc nomen, die.* Imò iudicium hîc tibi. Solens priſcis ſine additione dicere, Heſternò, Cottidianò, Annò, Hornò, Poſterò: & ferè Aduerbiorum in morem. Exempla, iuuentutis cauſsâ, ſint iſta. Tacitus XV. Annal. *Poſterò cùm ad eoſdem cruciatus retraheretur, geſtamine ſellæ, &c.* Plautus Capteiuis, *Niſi cottidianò ſeſquiopus confeceris.* vbi perperam legas, *cottidianos*, vulgò. Sic idem ille Annò, non ſemel dixit, vt alibi notaui & correxi. Sic Cicero lib. IIII. ad Atticum, Anniuerſariò, item Voluntariò, Commodò, & plura. Heſternò etiam eâdem ratione mihi lectum.

Leuicula in Plauto emendatio.

Pag. 164.

Montani Thraces.

Thracum gentibus, qui montium editis inculti, atque eò ferociùs agitabant.] Hi ſunt quos ὀρεινοὺς Θρᾷκας Thucydides appellat, deſcribitque lib. II. παρεκάλει δὲ καὶ τῶν ὀρεινῶν Θρᾳκῶν τοὺς πολλοὺς τῶν αὐτονόμων καὶ μαχαιροφόρων, οἳ Δῖοι καλοῦνται, τὴν Ῥοδόπην οἱ πλεῖστοι οἰκοῦντες. Quod ait eos: αὐτονόμους: idem Tacitus voluit, cùm hic ſcripſit, *ne regibus quidem niſi ex libidine parêre ſolitos.*

Ij liberi.

Magna vis armata aut incondita.] Rectè. Rhenanus, *at incondita*, præter Taciti mentem.

More

More gentis, cum carminibus & tripudiis praſultabant.] Notat barbaricum eum ritum eleganter Thucydides in oratione Braſidæ, lib. IIII. οὗτοι δὲ τὴν μέλλησιν μὲν ἔχουσι τοῖς ἀπείροις φοβεράν. καὶ γὰρ πλήθει ὄψεως δεινοὶ, καὶ βοῆς μεγέθει ἀφόρητοι. ἥ τε διὰ κενῆς ἐπανάσεισις τῶν ὅπλων ἔχει τινὰ δήλωσιν ἀπλῆς, προσμῖξαι δὲ τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὰ οὐχ ὅμοιοι. Vbi ſcribi velim, πλάξει ὄψεως. quod Tacitus tranſtulit ad Germanos, *corpus viſu toruum*. De hoc ritu in loco plura. Barbarorum mos ante acië cantandi.

Rebúſque turbatis malum extremum diſcordia acceſſit.] Neque nollem, *malorum extremum*. Ceterùm ad vitam & vſum notanda gnome. quam adfirmat item Polybius lib. v. διόπερ ἦν, inquit, ἀμφισβητήσεως, φιλοτιμίας, ὀργῆς τὰ ἐν ἀλλήλοις πάντα πλήρη. τοῦτο γὰρ δὴ φιλεῖ γίγνεσθαι, καὶ περὶ κοινὰ πράγματα καὶ περὶ τοὺς κατ' ἰδίαν βίους, ὅταν ἐλλείπωσιν αἱ χορηγίαι τὰς ἑκάστων ἐπιβολάς. *Quamobrem ſuſpicionis, contentionis, iræ omnia plena erant. Hoc enim & in publicis & in priuatis rebus vſuuenire ſolet, cùm incepta noſtra deſerunt ſucceſſus & ſumptus.* Hæc talia, quiſquis vir es, obſerua & decerpe, ſerios hiſtoriarum fructus. Pag. 166. Diſcordia res peſſundat.

Claudia Pulchra ſobrina eius poſtulatur.] Dionem adi, qui hiſtoriam hancce recenſuit inter acta Caij, vbi de Domitio. Sobrina hæc Claudia quomodo Agrippinæ fuerit, nondum repperi, hoc tantùm, filium eius Quinctilium Varum, deſponſum filiæ Germanici. quod oſtendo infrà. Pag. 167.

Græco verſu admonuit, ideò lædi, quia non regnaret.] Suetonius extulit, *Si non dominaris filiola, iniuriam accipere exiſtimas?* Ex quo Canterus noſter diuinat, Εἰ μὴ κρατεῖς, τεκνίον, ὑβρίζεσθαι δοκεῖς. Sed non eſt dubium quin ad Iaſonis vocem aſpexerit Tiberius, quam ille in Tragœdiâ quapiam emiſerit. cuius mens hæc & verba apud Ariſtotelem III. Polit. cap. III. καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως Ἰάσων ἔφη, πεινῆν ὅτε μὴ τυραννοῖ, ὡς οὐκ ἐπιστάμενος ἰδιότης εἶναι. *& ob hoc non iniuriâ Iaſon dixit, Lædi ſe quia non regnaret: ſcilicet inſcius priuatum agere.* Verſus indicatus quem Tiberius aſpexit.

Suo iure diſertum eum appellauit.] Et ſanè magnificat eum vbique Quinctilianus, quem Senem ab ſe adoleſcentulo cultum ait, lib. v. Pag. 168. Domitij Afri laus.

*Eſſe in ciuitate * Germanici coniugem.*] Non ego medicus huic loco: ne ille quidem qui eſſe iactat, legitque: *eſſe in ciuitate, qui Germanici c.* Deſperatus, me iudice, locus.

Agrippinæ ingenium, & ſcripta. *Repperi in Commentariis Agrippinæ filiæ.*] Quæ mulier perita & induſtria præter ſexum. Citat eam Plinius indice libri VII. vocatque Agrippinam Claudij: ſcilicet vxorem. Et libro VII. *Neronem paullo antè principem, pedibus genitum parens eius ſcribit Agrippina.* Non pertinent ad

Viri docti in eâ error. hanc, vt vir doctus nuper cenſuit, Auguſti laudes apud Suetonium cap. LXXXVI. *Et quâdam epiſtolâ Agrippinæ neptis ingenium collaudans: Sed opus eſt, inquit, dare te operam ne moleſtè ſcribas aut loquare.* Manifeſtus eſt ἀνασχοινισμός. Pertinent ad matrem huius, quæ Auguſto neptis: iſta proneptis. Nec dubium, quin hæc quidem viuo Auguſto planè adhuc puera.

Seruis tramiſit.] Qui ad fulcra lecti, ex more.

Quænam in ciuitate templum ſtatueretur.] Illud, quod deſtinatum Tiberio & Senatui, à communi Aſiæ.

Pag. 169. Atys Herculis filius. *Tyrrhenum Lydúmque Atye rege genitos.*] Atys Herculis & Omphales filius, è duobus filiis ſorte iactâ alterum retinuit Lydum nomine, alterum in Italiam miſit coloniæ deducendæ: cui nomen Tyrrhenus, & ab eo Tyr-

Tyrrhenus in Italiam. rhenia terra. Ita ferè Strabo lib. V. conuenienter ad Taciti verba: & Tertullianus, De ſpectaculis, *Lydos ex Aſiâ tranſuenas in Etruriâ conſediſſe Tymæus refert, duce Tyrrheno, qui fratri ſucceſſerat* (lego, *ceſſerat*, ſiue *ſeceſſerat*) *regni contentione.* Paullo diuerſus tamen ab iſtis Dionyſius lib. I. quem licet legas, Velleiumque lib. I.

Siue Tantalus Ioue ortus illos, ſiue Theſeus, ſiue vna

Smyrnā quis condiderit. *Amazonum condidiſſet.*] Variantes has ſententias ſuper conditâ Smyrnâ notabis paſſim. De Theſeo & Athenienſibus, ſenſit Epigrammatarius lib. IIII. εἰς εἰκόνα Πεισιστράτου. vbi Athenienſes hoc argumento Homerum ſibi vindicant:

Ἡμέτερος γὰρ ἐκεῖνος ὁ χρύσεος ἦν πολιήτης,
Εἴπερ ἀθηναῖοι Σμύρναν ἀπῳκίσαμεν.

De Amazone, quæ nomen Smyrnæ à ſe dederit, initio lib. XIIII. Strabo, Ceterùm lapides nummique hoc opidum Zmyrnam ſcribunt, non vt obtinuit per Sigma.

Se primos templum vrbis Romæ ſtatuiſſe.] Obſeruabit

Quando primū templum Deæ Romæ. philologus. Accidit hoc anno vrbis DLVIII. Secuti exemplum ſunt Alabandenſes annis XXIIII. circiter poſterius. gloriantur apud Liuium, lib. XLIII. *Alabandenſes templum*

templum vrbis Romæ ſe feciſſe commemorauerunt, ludóſque anniuerſarios ei Diuæ inſtituiſſe. Prudentius de hâc Deâ: Templum Romæ & Veneris.

——colitur nam ſanguine & ipſa
More deæ, noménque loci ceu numen habetur:
Atque vrbis Veneríſque pari ſe culmine tollunt
Templa, ſimul geminis adolentur thura deabus.

Vbi vides commune Romæ templum in ipsâ vrbe cum Venere fuiſſe. Ad hanc quoque Diuam ille poëta:

Exaudi regina tui pulcherrima mundi
Inter ſidereos Roma recepta polos.

Claudianus in monte Palatino collocat; lib. II. De laudib. Stilic. vbi Prouincias facit Romæ ſupplicantes: Quâ parte vrbis?

Conueniunt ad tecta Deæ, quæ candida lucent
Monte Palatino.

Lepidus ipſe diligi ſe per modeſtiam abnuebat.] Aſſentior omnino Mercero legenti immiſsâ voculâ, *diligi à ſe.* Priora vide. Pag. 170.

Tandem Cæſar in Campaniam ſpecie dedicandi templum.] Vox abeſt ſententiæ explendæ. Lego, *Cæſar iit Campaniam.*

Apud Nolam Auguſto:] Loco vbi mortuus. Adi Dionem lib. LVI. in extremo; Suetonium cap. XL.

Cæde eius patratâ, ſex poſtea annos pari ſecreto coniunxit.] Abiit vrbe Tiberius, anno DCCLXXIX. nec rediit: abiit vitâ DCCXC. Vndecim ergo abfuit continuos annos. Errorem Plutarchi non diſſimulo, aut potius exſcriptoris, Libello de exſilio: vbi legitur Tiberius ſeptem annis Capreas inhabitaſſe. Verba ſunt: Τιβέριος δὲ Καῖσαρ ἐν Καπρέαις ἑπτὰ ἔτη διῃτήθη μέχρι τῆς τελευτῆς. Falſum. Neciuuerit eum, quòd non ſtatim Capreas ſeceſſit. Vix enim in Campaniâ hæſit dimidiatum annum, vt liquet ex Cornelio noſtro. Damna ergo lectionem, niſi mauis Plutarchum, & ſcribe, δέκα, vel ἕνδεκα ἔτη. Etiam in Suetonij loco, vbi de hâc abſentiâ, adhæreſco, cap. LI. *Toto quidem triennio, quo viuente matre abfuit, ſemel omnino eam, nec amplius quàm vno die, ac pauciſſimis vidit horis.* & malim, *toto biennio.* Egreſſus enim Tiberius fine anni DCCLXXIX. obiit illa principio anni LXXXII. vt ex Tacito clarum. Non ergo fuerunt inter toti tres anni.

Plutarchi ſeu librarij latus error.

Addubitatum de Suetonij ſcripturâ.

Quippe illi prægracilis & incurua proceritas.] Pugnat

hæc

Pugna aperta inter Suetonium Tacitumque.

hæc delineatio, è diametro, cum Suetonij verbis: *Corpore fuit amplo atque robuſto. ſtaturâ, quæ iuſtam excederet. latus ab humeris & pectore: ceteris quoque membris vſque ad imos pedes æqualis & congruens.* De veritate, ſecundum neutrum pronuntio. Quod ſequitur, *Vlceroſa facies, ac plerumque medicaminibus interſtincta*: explicat idem Suetonius, *Facie honeſtâ in quâ tamen crebri & ſubtiles tumores.* In cuius verbis vitium. quid enim eſt ſubtilis tumor? Libri aliquot Pulmanni noſtri, *ſubiti tumores.* nihilo melius. At tu me duce ſcribe: *ſubſtilli tumores.* vel etiam, *ſubſtilles.* Non potuit magis aptiore verbo exprimi liquor ſanieſque, quæ in eiuſmodi tumoribus minutatim ſtillat. Ita Subſtillum Feſto, tempus ante poſtque pluuiam, quòd iam ſtillaret aut nondũ deſiiſſet. Tertullianus: *Aut imbres ruunt, & ſi qua miſſilia cum imbribus, dehinc ſubſtillum, & denuò ſudum.* Cato De re ruſticâ, in Stranguriâ vſurpat: *Nunc de iis quibus ægrè lotium it, quibúſque ſubſtillum eſt.*

Vera in Suetonio correctio.

Subſtillus.

Pag. 171. *Eques Rom. ex illuſtribus Curtius Atticus.*] Eſt ille, quem libro VI. ſubuerſum artibus Seiani ait: & ad quem Ouidij Elegia IIII. & VII. libri ſecundi De Ponto.

Prætoria. Villæ ad ſpeluncas.

Villâ, cui vocabulum Speluncæ.] Prætorium Suetonius appellat, more ſui ſæcli; quo omnes villæ elegantiores & non ruſtici vſus, Prætoria dictæ. Nomen illi à re, quia impoſita vel adiuncta huic natiuæ ſpeluncæ. Id ſecutos in poſiturâ villæ Romanos, docet Senecæ locus de villâ Vatiæ: *Speluncæ ſunt duæ,* inquit, *magni operis, laxo atrio, paries manufactus* (ſcribo, *pares manufactis*:) *quarum altera ſolem non recipit, altera vſque in Occidentem tenet.* Ceterùm hoc ipſo in facto recenſendo non ſine cenſione Suetonium dimitto. cuius vulgati libri: *In Prætorio cui Spelunca nomen erat, incanante eo, complura & ingentia ſaxa fortuitò ſupernè delapſa ſunt.* & aio reſcribendum: *in cenantem eum.*

Seneca correctus.

Suetonius correctus.

Amyclæ in Italiâ.

Mare Amuclanum inter Fundanóſque montes.] Amyclæ duplices. Alteræ Laconum quæ ſilentio perierunt, vt parœmia eſt: alteræ Italorum, inter Caietam & Tarracinam, quas à Serpentibus deletas crediderunt Solinus Pliniuſque. Ab his Amyclis, mari illi nomen.

Pag. 172. *Falſum renidens vultu, ſeu loqueretur.*] Diſtinguo ſic: *renidens*

renidens vultu. ſeu loqueretur, ſeu taceret iuuenis; crimen ex ſilentio, ex voce. Turbant vulgò.

Cùm vxor.] Iulia Druſi F. quæ Neroni nupta: quamque poſtea Claudius, Meſſallinæ dolo, interfecit. Sueton. & Dio. Iulia.

Aſinius Agrippa.] Cenſeo filium Aſinij Galli: ideoque addit, clariores illi maiores, quàm vetuſtiores. Nam Aſinia gens in lucem protracta ab Auguſto, qui non iniuriâ extulit auum huius Pollionem. Aſinia gens.

Q. Haterius, eloquentia celebrata.] Inter declamatores recenſet Seneca pater, inuritque eandem notam quam hîc Tacitus. *Q. Haterius*, inquit, *pulcherrimam imaginem mouit. Cœpit enim ſubito quo ſolebat curſu orationis ſcribere* (vellem, *deſcribere*) *quaſi exaudiret aliquem tumultum, vaſtari omnia ac rapi, comburi incendiis villas, fugas agreſtium. & cùm omnia impleſſet terrore, adiecit, Quid exhorruiſti adoleſcens? ſocer tuus venit.* De eodem homine vitioque corrigendus Seneca filius, epiſt. XL. *Namque Echeri curſum ſuis temporibus oratoris celeberrimi, longè abeſſe ab homine ſano volo.* lege, *Nam Q. Hateri.* Elegans in hanc rem Auguſti iocus, *Haterius noſter* ſufflaminandus eſt.* quod à curribus tractum. Ad hunc hominem Euſebiana iſta refer in Chronicis: *Q. Haterius* (malè in eo *Atherius*) *promptus & popularis orator, vſque ad* XC. *prope annum ſummo honore conſeneſcit.* Q. Haterius orator. Seneca de eo emendatus. * *Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine conſul.* Q. Hateri ſenium.

Atilius quidam libertini generis.] Ergóne permiſſum libertis edere ludos? Appâret. Suetonius tamen aliud indicare videtur Claudij cap. XXVIII. De Harpocrâ magnæ gratiæ apud Imp. liberto: *Cui*, ait, *lecticâ per vrbem vehendi, ſpectaculáque publicè edendi ius tribuit.* Sed credo vetitum Romæ tantùm, non in municipiis coloniiſque. Liberti non edebant ludos in vrbe.

Quinquaginta hominum millia debilitata, vel obtrita ſunt.] Nihil mutemus. Suetonius & Oroſius viginti hominum millia periiſſe eo caſu aiunt: noſter quinquaginta, ſed latiùs ſumens, debilitatos, non ſolùm obtritos. Pag. 173. Conciliati ſcriptores.

Eueniſſe id olim Claudiæ Quintiæ.] Duo nomina gentilitia huic feminæ? Non eſt Romanum. Scribo, *Claudia Quinta.* Tertia, Secunda, Quarta, Quinta, mulierum agnomina ab ordine naſcendi. Ita Liuio lib. XL. *Calpurnius Piſo necatus à Quartâ Hoſtiliâ vxore dicebatur.* In Pag. 174. Claudia Quinta. Agnomina feminis numeralia.

vetuſto

vetuſto lapide, QVARTA. LIVIA. & alibi, QVINCTA. NONIA. Eoque exemplo hîc, Quinta Claudia. Iudicium meum firmat hiſtoria, quia Ap. Claudio huius patri quinque filiæ fuerunt. Cicero in Catone: *Quattuor robuſtos filios, & quinque filias Appius regebat, & ſenex & cæcus.* Malè ergo in ſcriptore de Viris Illuſtribus, Liuia Claudia. Quod ad hiſtoriam hanc, miraculumque: habes apud ſolum, niſi aberro, Valerium, lib. I. cap. VIII. *Poſſunt & illa miraculorum loco poni, quòd Q. Claudiæ ſtatua in veſtibulo templi Matriſdeûm poſita, bis eâ æde incendio conſumptâ, prius P. Naſicâ Scipione, L. Beſtiâ. item M. Seruilio & L. Lamiâ Cos. in ſuâ baſi flammis intacta ſtetit.*

Cæles Vibenna. De eo variantes ſententiæ.

A. Cale Vibennâ, qui dux gentis Etruſcæ, à Tarquinio ſedem acceperat.] Mutant annales, in nomine, in tempore, in re. Nomen illi Cælem, noſter & Varro faciunt lib. IIII. Cælium, Dionyſius & Tabula Claudiana, quæ Lugduni. Tempus aduentus eius, ad Romulum Varro & Dionyſius rettulêre: ad Tarquinium, Tacitus & Claudius in tabulâ dictâ. Feſtus, (vt Fragmenta ſunt) de Tarquinio item inſeruit: ſed diſpeſcuit nomen; & Cælem ac Vibennam facit duos fratres. In re ipsâ: Dionyſius Romam migraſſe eum, impulſum Romuli famâ; Tacitus, auxilij ferendi cauſsâ; Claudius, exactum variâ fortunâ pulſumque, deſcribunt. Tabulæ illius Claudianæ verba digna adſcribi. *Seruius Tullius, ſi noſtros ſequimur, captiuâ natus Ocreſiâ: ſi Tuſcos, Cæli quondam Viuennæ ſodalis fideliſſimus omniſq; eius caſus comes, poſtquam variâ fortunâ exactus cum omnibus reliquiis Cæliani exercitus Etruriâ exceſſit, montem Cælium occupauit, & à duce ſuo Cælio ita appellitatus. Mutatóque nomine (nam Tuſcè Maſtarna ei nomen erat) ita appellatus eſt, vt dixi.*

*Cùm auxilium appellatum * tauiſſet.*] Hæc ſcriptura, aiunt, codicis Medicæi. Variè reſtituunt. Putem τὸ *appellatum*, è priore lineâ repetitum fruſtrà, delendumque. Ita legerim, *cùm auxilium tuliſſet.*

Tuſcus vicus. Vnde dictus.

Vnde Tuſcum vicum è vocabulo aduenarum dictum.] Aliter viſum Liuio, qui lib. II. cognominatum vult à reliquiis exercitus Porſenæ, qui è fugâ receperant ſe Romam, victi ad Ariciam à Cumanis. *Pars, inquit, perexigua, duce amiſſo, quia nullum propius perfugium erat, Romam*

nam inermes & fortunâ & ſpecie ſupplicum delati ſunt. His locus ad habitandum datus, quem deinde Tuſcum vicum appellarunt. Varro item leuiter diſſentit. *Hi poſt Calis obitum*, inquit, *quòd nimis munita loca tenerent, neque ſine ſuſpicione eſſent, deducti dicuntur in planum. Ab eis dictus Vicus Tuſcus: & ideò ibi Vortumnum ſtare, quòd is deus Etruriæ.* De Vortumno quod ait, confirmat Propertius, Vortumnus deus Etruriæ.

Tuſcus ego, Tuſcis orior: nec pœnitet inter In Propertio coniectura.
Prœlia Volſcinos deſeruiſſe focos.

Vbi perperam Volſcinos, quia Volſci in Etruriâ non fuerunt. Libri manuſſ. *Volſanos.* quos ſequor, aut certè, *Volſinios.*

Varum Quinctilium diuitem & Cæſari propinquum.] Cenſeo filium eſſe infelicis patris, qui in Germaniâ cæſus. Sed quomodò Cæſari propinquus? Credo, quia Germanici filiam duxerat vxorem. Seneca lib. 1. Controuer. 111. *Declamauerat apud illum hanc controuerſiã Varus Quinctilius, tunc Germanici gener & prætextatus.* Itaque abſocer illi Tiberius fuit. An etiam propinquus aliâ de cauſsâ? Puto, quia Claudia Pulchra Vari mater, ſobrina Agrippinæ dicitur ſuprà. nec tamen vltrà reperi. Quinctilius Varus, Gener Germanici.

Capreas.] Scholiaſtes Iuuenalis, ad hæc poëtæ —*anguſtâ Caprearum in rupe ſedentis*: *Sedentis*, inquit: *ſignificat & diuem turpiter vixiſſe Capreis Tiberium.* Corrige, *& diu & turpiter.* Pag. 175.

Thelebois habitatas fama tradit.] Ideò Theleboæ pro ipſis Capreis, Auſonio: Theleboæ, pro Capreis.

—*viridéſque reſultant*
Theleboa.

Virgilius cauſſam nominis tangit:

—*Teleboûm Capreas dum regna teneret.*

Emit, ſiue permutauit eas cum rep. Neapolitanorum Imp. Auguſtus, traditis earum vice Pithecuſis, ſiue, vt Suetonius appellat, Ænariâ, Aug. cap. XCII. Notat Dio LII. in extremo, & clarè Strabo lib. V. Αἱ δὲ Κάπρεαι δύο πολίχνας εἶχον τὸ παλαιὸν, ὕστερον δὲ μίαν. Νεαπολῖται γὰρ καὶ ταύτην κατέσχον, πολέμῳ δὲ ἀποβαλόντες τὰς Πιθηκούσσας, ἀπέλαβον πάλιν, δόντος αὐτοῖς Καίσαρος τοῦ Σεβαστοῦ, τὰς δὲ Καπρέας ἴδιον ποιησαμένου κλίσμα. Ab hâc cauſsâ ergo Capreæ Eas Auguſtus emerat. Manſeruntq. apud Cæſares.

in cenſu·

Villæ XII. à deorum nominibus. in cenſu Cæſarum: quam Tiberius XII. villarum nominibus inſedit, ait noſter. Iis villis nomina fuiſſe cenſeo XII. deorum, ex Suetonio, qui Capreis adſignat *Villam cui nomen Iouis*, cap. LXV. Sed & Pharus in eâ inſulâ, vſui nautis. Idem, *Turris Phari terræ motu Capreis concidit.* quod ponit inter omina Tiberianæ mortis. Exſtructa iterum, ex his Statij verſibus:

Pharus Capreis.

Theleboúmque domos: trepidis vbi dulcia nautis
Lumina noctiuaga tollit Pharus æmula Lunæ.

Pag. 176. T. Sabinus. *Inluſtri equite R. Titio Sabino.*] Titum prænomen illi dat Plinius. *Ap. Iunio*, ait, *P. Silio* Cos. *Cùm animaduerteretur ex cauſſâ Neronis, Germanici F. in T. Sabinum & ſeruitia eius.*

Turpis fraus: eaq. ab Ephoris ſumpta. *Tectum inter & laquearia tres Senatores ſe abſtrudunt.*] Di deæque auctores perdant tam ſceleſtæ fraudis. cuius tamen exemplum ab Ephoris eſſe, moneo iuuentutem. Pauſaniam Spartæ regem, cùm ad Ephoros detuliſſet Argilius quidam proditionis, & occultæ cum Rege ſocietatis, eamque in rem litteras eius oſtendiſſet: vt tamen ipſi coràm ea audirent cognoſcerentque, commenti fraudem ſunt, vt in templum perfugeret Argilius quaſi ad aram. ibi Pauſaniæ in os hæc exprobraret, apud conſcium non negaturo: Ephori autem in occulto laterent, duplici quodam tabulato díſcluſi. Pete hæc à Thucydide diſertim narrante lib. I. Nec dubitabis, quin perfidiæ nouum exemplum ſit à facto illo.

Pag. 177. Tegere aduerſum aliquem. *Non alias magis anxia & pauens ciuitas, egens aduerſum proximos.*] Litterulâ additâ reſtituo: *tegens*. Dictio ſimilis in Cicerone, pro Roſcio, *Tecti eſſe ad alienos poſſumus: ſocium verò fallere qui poſſumus?*

Cæſar ſollennia incipientis anni Kal. Ianuarias epiſtolâ precatus.] Illudit nobis vir doctus, dum interpretatur, Tiberium ipſo Calendarum die à Senatu populoque ſtrenas per epiſtolam exegiſſe. & id multis verbis. Quantò procliuius & verius erat, dicere, Tiberium initio epiſtolæ præfatū (ita ſcripſerim, quàm *precatum*) de Kalendis noui anni quæ feſtæ & ſacræ vulgo? Nec, *precatus*, damno ſententiâ iſtâ: vt ſacra auſpiciaque eius diei primâ epiſtolâ veneratus Cæſar ſit. Ita ſuprà legi: *Sed principio litterarum veneratus deos.* Sanè dies ille, ſiquis alius, religioſus

Duplex lectio in Tacito.

gioſus in vulgus. Plinius: *Primum incipientis anni diem latis precationibus inuicem fauſtum ominamur.* Templa aperiebant, vota concipiebant pro ſuâ quiſque publicaque ſalute. Prudentius: Religio Kalendarum.

——Iano etiam celebri de menſe litatur
Auſpiciis epuliſque ſacris: quas inueterato,
Heu miſeri, ſub honore agitant, & gaudia ducunt
Feſta Kalendarum.

Vide & Ouidium in Faſtis. Sed & ludi tum in palatio. Ludi in Palatio. Iulianus in Miſopog. Εἴργω τῶν θεάτρων ἐμαυτὸν ὑπ' ἀβελτηρίας, οὐδ' εἴσω τῆς αὐλῆς παραδέχομαι τὴν θυμέλην, ἔξω τῆς νουμηνίας τοῦ ἔτους. At de ſtipe ſtreniſque, quæ eſt ratio? Refutatus Maurus. cùm adeò auerſatus eum morem Tiberius ſit, (homo aliâs abhorrens omnes eiuſmodi vitæ amœnitates) vt plerumque extra vrbem Kalendis ipſis egerit, ne admitteret ſtrenas. Clarè Dio: τούτου δ' οὖν ἕνεκα ἔξω που τῆς νουμηνίας διῆγε, καὶ ἵνα μηδένα τῶν ἀνθρώπων ἄχολον περί τε τὰς νέας ἀρχὰς καὶ περὶ τὴν ἑορτὴν ἔχοντα ποιῇ, ἢ καὶ ἀργύριον παρ' αὐτῶν λαμβάνῃ. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τῷ Αὐγούστῳ ἐπὶ τούτῳ ἐπῄνει, διὰ τὸ πολλὴν δυσχέρειαν ἐν αὐτῷ, πολλὴν δὲ καὶ ἀνάλωσιν ἐκ τῆς ἀντιδόσεως γίγνεσθαι. Religionem & auſpicia Kalendarum illuſtrabit etiam hic D. * Maximi locus, viri docti, vetuſti, (æuum illius ante mille annos:) è Sermone cui Titulus, *De Kalendis Ianuariis increpatio.* In quo multa appoſite in hanc vanitatem: & iſtud: *Nouum annum Ianuarias appellant Kalendas, cùm vetuſto ſemper errore & horrore ſordeſcant. Auſpicia etiam vaniſſimi colligere ſe dicunt: ac ſtatum vitæ ſuæ inanibus indiciis æſtimantes, per incerta auium ferarúmque ſigna, imminentis anni futura rimantur: cùm vtique apud deum ſolum ſit notitia futurorum.* At de Epulis illo die, vide omnino epiſt. LXIV. D. Auguſtini ad Aurelianum.

* Quanquam iſta & Ambroſio tributa, vt multa alia.

Vbi inter ſacra, & vota, quo tempore verbis etiam profanis abſtineri mos ſit, vincla & laqueus inducantur?] Nihil enim triſte publicè priuatimque primo illo die patrabant: nedum vt punirent. Triſtia omnia ſpreta Kalendis. Plutarchus in Mario: καὶ προελθὼν (ὁ Μάριος) αὐταῖς καλάνδαις Ἰανουαρίαις, ἔτους ἀρχῇ, Σέξτον τινὰ Λικίννιον κατεκρήμνισεν. ὃ κἀκείνοις καὶ τῇ πόλει τῶν αὖθις ἔδοξε κακῶν γεγονέναι σημεῖον μέγιστον. Id eſt: *Progreſſúſque Marius Calendis ipſis Ianuariis, initio anni,*

Sextum quendam Licinium de ſaxo iecit. quod & illis & vrbi impendentium malorum maximum viſum præſagium. Nec mirum ſi Romani diem illum eximium habuerint à pœnâ : quippe qui omnes dies feſtos. Seneca pater lib. v controuerſiâ IIII. *Accuſatus eſt à fratre parricidij, & damnatus. Diebus feſtis intercedentibus, pœna ex lege dilata eſt.* Suetonius de Tiberij ſæuitiâ : *Nullus à pœnâ hominum ceſſauit dies, ne religioſus quidem & ſacer.* Philo Iudæus contra Flaccum : τοῖς ὀρθῶς πολιτευομένοις τῶν ἀρχόντων ἔθος ἐστὶ μηδένα κολάζειν τῶν κατακρίτων, ἄχρις ἂν αἱ ἐπιφανεῖς γενέθλιοι καὶ πανηγύρεις αὗται τῶν ἐπιφανῶν σεβαστῶν διεξέλθωσιν. id eſt : *Bonis & benè adminiſtrantibus Præſidibus mos eſt, in neminem damnatum animaduertere, donec ſolennes celebritates natalitiique dies Auguſtorum prætericrint.* Similis Athenis lex, vt in morte Socratis Xenophon expreſſit : ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο αὐτῷ μετὰ τὴν κρίσιν τριάκοντα ἡμέρας βιῶναι. διὰ τὸ Δήλια μὲν ἐκείνου τοῦ μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδένα ἐᾶν δημοσίᾳ ἀποθνήσκειν, ἕως ἂν ἡ θεωρία ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ. Sed & videntur Romani etiam in bello, per Kalendas iſtas, abſtinuiſſe ab armis. Subindicat Appianus v. Ciuilium : νουμηνίας δ᾽ ἔτους ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν οὔσης, φυλάξας ὁ Λεύκιος τὴν ἑορτὴν, ὡς ἀμελείας τοῖς πολεμίοις αἰτίαν, ἐξέθορε νυκτὸς ἐπὶ τὰς πύλας αὐτῶν.

Supplicium numquam die feſto.

Seruatū idem Græcis.

Kal. Iannariis etiam à cæde & pugnâ abſtinebant.

Exitus quos Latinius atque Opſius habuere.] De Opſio in his libris nihil : de Latinio habes libro VI.

Pag. 78. *Aſinius Gallus, cuius liberorum Agrippina matertera erat.*] Nimirum quia Vipſania vxor Aſinij, conſanguinea Agrippinæ ſoror : id eſt, eodem patre Vipſanio natæ ambæ, diuerſâ matre. Vide noſtrum Stemma.

Agrippina matertera filiorum Aſinij.

Tributum iis Druſus iuſſerat modicum, vt in vſus militares coria boum penderent.] Obſerua, Tributa non ſemper pecuniaria fuiſſe, ſed aliarum quoque rerum quæ vſui ad bellum. Ita Dalmatæ equos pro tributo dabant. Mamertinus in Panegyr. Iuliano dicto : *Ipſo enim tempore leuati equorũ pretiis enormibus Dalmatæ, Epirotæ intolerandi tributi mole depreſſi non modò miſerias exuerunt ſed amplam reuexerunt fortunam.* Sed hoc quoque vides, pretia pro equis perperàm & auarè capta, quod ipſum hîc in coriis boum affectabat Olennius.

Modica

Modica domi armenta ſunt.] Aliter eſt noſtro æuo.

Et poſtquam non ſubueniebat.] Legendum, *ſubueniebatur*: aut, *nemo ſubueniebat.*

Caſtello, cui nomen Fleuum.] Scribo in libris Hiſtor. Pag. 179.

Alam Caninefatem.] Cuius mentio Vulſinijs in lapide: PRÆF. EQVITVM. ALÆ. PRIMÆ. CANNANEFATVM.

Auiam Octauiam præferebat.] Quia filius L. Domitij Pag. 180. ex Antoniâ maiore. Antonia autem ex Octauiâ & M. Antonio ſata. Auunculus ergo maior illi Auguſtus. Eſt autem hic Domitius, qui pater Principis Neronis. Domitij genus.

AD LIB. V.

ANNALIVM.

IVLIA *Auguſta mortē obiit, ætate extremâ.*] De cuius Pag. 181. vitæ annis diſſenſus eſt ſcriptorum. Plinius lib. XIIII. cap. VI. annos ei tribuit LXXXII. *Iulia*, inquit, *Auguſta LXXXII. annos vitæ Pucino rettulit acceptos, non alio vino vſa.* At Dio: ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ait, ἡ Λιβία μετήλλαξεν, ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη ζήσασα. Sed labor, vt Plinium è Dione corrigendum cenſeam. In ætate Iuliæ diſſenſio. Plinius forſitan corrigendus in numeris.

Adoptione Liuiorum Iuliorúmque clariſſima.] Duas ergo familias complexa per adoptionem Liuia. Ipſa enim è Claudiis, vnde & cognomen tenuit Druſillæ. Sed pater eius inſertus adoptione in Liuios, quod hic Tacitus voluit dictum. Nec aliter accipies quod ſcriptum extremo libro ſexto: *quamquam mater in Liuiam, & mox Iuliam familiam adoptionibus tranſierit.* Non enim ipſa, ſed pater: cui nomen apud Velleium, Liuius Druſus Claudianus. Vocat ſimpliciter Dio lib. XLVIII. Liuium Druſum: & cùm à Bruto ſtetiſſet, poſt pugnam Philippenſem manus ait adtuliſſe ſibi. Clara hæc e Suetonio, in Tib. cap. III. *Ex hac ſtirpe Claudiâ Tiberius Cæſar genus trahit, & quidem vtrumque: paternum à Tiberio Nerone, maternum ab Ap. Pulcro, qui ambo Appij Cæci filij fuerunt. Inſertus* Pater Liuiæ adoptatus. A Bruto ſtetit. Suetonio ex iſtis lux.

eſt & Liuiorum familiæ, adoptato in eam materno auo. Ad quæ verba tamen interpretes conniuent.

Sanguini Auguſti per coniunctionem Agrippinæ & Germanici adnexa communes pronepotes habuit.] Nam Germanicus Druſo ortus, Liuiæ ſanguis: Agrippina, ex Iuliâ ſanguis Auguſti.

Pag. 182. Liuia à Claudio cõſecrata.

Addito, ne cæleſtis religio decerneretur.] Quam tamen poſteà ei tribuit Claudius, effigie eius in templo Auguſti conſecratâ, ſacriſque, quæ Veſtales facerent, inſtitutis: edicto etiam, vt per nomen eius feminæ iurarent. Dio lib. LX. & Suetonius cap. XI. Claudij. Exſtant Nummi, DIVVS. AVGVSTVS. PATER. caput radiatum, ara ante pedes: parte auersâ, S. P. Q. R. DIVÆ. IVLIÆ. AVGVSTI. FIL. carpentum, cui ſubiuncti duo muli. Nec dubito, quin conſecrata hæc Iulia habitu & nomine Iunonis. Prudentius,

* Libri vett. *Iulia*, rectè, ſi adoptionem ſpectes.

*Adiecere ſacrum, fieret quò * Liuia Iuno,*
Non minus infamis thalami ſortita cubile,
Quàm cùm fraterno caluit Saturnia lecto.

Quamquam eo nomine adfecta à poëtis etiam viua. Ouidius,

Cùm tibi contigerit vultum Iunonis adire.

Druſilla habitu Veneris.

Vt autem Liuia habitu Iunonis, ſic Druſilla à Caio conſecrata Veneris, cognomento Pantheæ. Auctor idem Dio LIX. Quò refero inſcriptionem priſcam,

VENERI. CÆLESTI
AVGVSTÆ. SACR.
NVMMIA. C. F. DORCAS
S. P. F. C.

Vergens dominatio.

Prærupta & vergens dominatio.] Ita repoſui. eoque exemplo, vergens ætas, vergentes anni. Vulgò *vrgens*.

De Actis eorumque diſcrimine. Acta Senatus.

Iunius Ruſticus componendis patrum actis delectus à Cæſare.] Duplicia Acta reperio, Senatus, Populique. Acta Senatus alio nomine, Commentarij Senatus, Tacito lib. XV. Acta populi, aliâs Diurna, aliâs Publica. Dicam breuiter de vtriſque, quia confundi video non à iuuentute, ſed & à doctis. Acta Senatus vocabant, commentarios (ὑπομνήματα vertunt Græci) quibus breuiter inſcriptum quidquid apud patres diceretur, agereturque. Tantum apud patres. Origo eorum, vt videtur, à Iulio Cæſare: qui

Ea confecit primus Cæſar aut certe publicauit.

qui Conſul, *Inito honore, primus omnium inſtituit, vt tam* Sueton. c. xx.
Senatus, quàm populi diurna acta conficerentur, & publicarentur. Confectio manſit: publicatio abrogata ab Augusto. Sueton. cap. XXXVI. *Auctor & aliarum rerum Senatus fuit: in quis ne acta Senatus publicarentur.* Conficiebat ea quiſpiam è Senatu: ſcilicet ne arcana patrum ſciret non è patribus. Colligimus ex Tacito hîc, qui Iunium hunc Ruſticum Senatorem oſtendit infrà: *Quòd fraude vnius Senatoris eluſa maieſtas imperatoria eſſet.* Et Spartiano, qui Hadriano munus hoc tribuit poſt Quæſturam. *Poſt Quæſturam,* ait, *acta Senatus curauit.* eumque vocabant A curâ actorum, vel, Ab actis Senatus. Lapis vetus, C. PORCIO. C. F. QVIR. X. VIRO. STLITIB. IVDICAND. ADLECTO. INTER. QVÆSTOR. AB. ACTIS. SEN. Conficiebat dixi Senator: ſiue præerat conficiendis. cui tamen adiuncti ſcribæ cenſualeſque, quos à re Actuarios item dicebant.

Præerat conficiendis Senator.

Officium ab actis Senatus.

Capitolinus Senatuſconſultum Tacitum ita deſcribit, *vt non ſcribæ, non ſerui publici, non cenſuales illis actibus intereſſent: Senatores exciperent, Senatores omnia officia cenſualium ſcribarúmque complerent, nequid fortè proderetur.* Cenſuales illa ætas dixit, librarios, ſcribas, tabellioneſque. Inde titulus in Codice lib. x. conceptus, *De tabulariis, ſcribis, logographis, & cenſualibus*: inde & Cenſuale officium, haud abſimili ſenſu, l. XVIII, C. De teſtamentis. Eaque mente Tertullianus Apol. cap. xx. *Græcorum cenſuales conferēdi.* * Actuarij qui excipiunt ſcribuntque, vt Iulio Suetonij cap. LV. Senecæ epiſt. XXIII. *Non quidem hæc quæ alienis verbis commodatur, & actuarij vice fungitur*: & Gloſſis Græcis, ὑπομνηματόγραφος, *Actuarius, Memoralius.* Qui non in vrbe ſolùm, ſed in prouinciis militiaque. Actuarij in militiâ, l. V. C. de erogatione militar. annonæ. Et Spartiano: *Ipſe quod matrimoniis militum & militarium corrumpendis operam daret, à quodam Actuario cuius vxorem ſtuprauerat percuſſus eſt.* Quos eleganter & cum adfectu deſcribit Victor in Gallieno: *Actuarij,* inquit, *genus hominum nequam, venale, callidum, ſeditioſum, habendi cupidum, atque ad patrandas fraudes velandáſque quaſi ab naturâ factum. annonæ dominans: eóque vtilia curantibus & fortunis*

Scribæ actorum & Cenſuales.

* Ineptè Velius Longus *Actuarij, diuerſis actibus occupati. Actarij, ſcriptores tantum dicuntur actorum.*

Actuarij in militiâ.

aratorum infeſtum : prudens in tempore his largiendi, quorum vecordiâ damnóque opes contraxerit. Satis de Actis

Acta publica. Senatus : venio ad populi. Ea dicta Publica acta, Suetonio in Tiberio cap. v. & aliâs paſſim. Item Diurna, quia

Diurna. Vrbana. in dies conficerentur, Tacito lib. xvi. & xiii. Item Vrbana. Sæpius etiam ἁπλῶς, Acta, κατ' ἐξοχήν. Iis continebantur res rationeſque populi, iudicia publica, ſuppli-

Materies eorum. cia, comitia, ædificia, natiuitates, illuſtres mortes, matrimonia, diuortia. De iudiciis ſuppliciiſque admonuit Ammianus lib. xxii. *Et acta ſuper eo geſta non ſine magno legebantur horrore, cùm id voluminis publici contineret exordium : Conſulatus Tauri & Florentij, inducto ſub*

Forma conficiendi. *Praconibus Tauro.* Vbi & formam aliquam ſeruabis conficiendorum Actorum. De ædificiis, Tacitus lib. xiii. *Nerone* ii. *L. Piſone* cos. *pauca memoriâ digna euenêre. niſi cui libeat laudandis fundamentis & trabibus, quîs molem Amphitheatri Cæſar exſtruxerat, volumina implere: cùm ex dignitate populi Rom. repertum ſit, res illuſtres an-*

Natiuitates in actis. *nalibus, talia diurnis vrbis actis mandare.* De natiuitatibus, Suetonius ſæpe : qui plerumque argumenta ſibi ſumit de die cuiuſq. principis natali, ex Actis. vt Tib. cap. v.

Seruij inſtitutum. Cal. cap. ix. Origo eius inſtituti à Seruio Tullio, quî vt numerum ſciret naſcentium, morientium, virorum; adinuênit, Vti propinqui natâ prole certũ aliquem nummum in ærarium Iunonis Lucinæ inferrent; iidem aliquo mortuo, in Veneris Libitinæ : & ſumente quopiam virilem togam, in Iuuentutis. Exoleuiſſe is mos videtur, ſed in pueris natis retraxit Auguſtus : eaque adnotatio in Actis cum curâ habita, vtique poſt Iulias Papiaſque leges. Iuuenalis,

—— *Tu libris actorum ſpargere gaudes*
Argumenta viri. ——

Profeſſio apud acta. Appulëius : *Pater natum ſibi filium ceterorum more profeſſus eſt.* Scæuola l. xxviii. De probationib. *Mulier grauida repudiata, abſente marito filium enixa, vt ſpurium in actis profeſſa eſt.* Capitolinus in Gordianis : *Filium Gordianum nomine Antonini & ſigno illuſtrauit, cùm apud Præf. ærarij, more Romano, profeſſus filium, publicis*

Cautè legendus Capitolinus. *actis eius nomen infereret.* Non fallet te idem Capitolinus in M. Aurelio, qui ita de hac Profeſſione diſſerit, quaſi

ille

ille inuenerit primus: *Inter hac, inquit, liberales canſſas ita muniuit, vt primus iuberet apud Præfectos ærarij Saturni vnumquemque ciuium natos liberos profiteri, intra tertium diem nomine impoſito.* Quod aliter eſt: ſed addidit quædam, immutauitque. De matrimoniis diuortiiſque, clarum eſt in acta relata fuiſſe propter præmia pœnaſque legum.

Diuortia in actis.

Imò etiam ante Iuliam, Papiamque. Cælius ad Ciceronem, *Paulla Valeria*, (ſcribo, *Valerij*, id eſt, coniunx) *ſoror Triarij diuortium ſine cauſſâ fecit. Nuptura eſt D. Bruto: * nondum rettulerat.*

Cicero correctus & explicatus.

Rettulerat, ſcilicet in Acta. Seneca De Beneficiis: *Quia verò nulla iam ſine diuortio acta ſunt, quod ſæpe audiebant, facere didicerunt.* Et ad matrimonia pertinet verſus Iuuenalis,

*Fulnius tamen legit, mũdum. de quo etiam cogito.

Fient iſta palàm, cupient & in acta referri.

Vbi repoſita Acta.

Hæc Acta à ſcribis tabulariiſque confecta videntur, & ad *Atriũ Libertatis in Tabulario adſeruata. Liuius XLIII. *Cenſores extemplò in atrium Libertatis aſcenderunt, & ibi ſignatis tabellis publicis, clauſóque tabulario, & dimiſſis publicis ſeruis.* Cui vetus inſcriptio Curatores tamen quoſdam adſignat,

*Siue etiã ad ædem Nympharum, ex Cicerone, pro Milone.

Tabularium.

C. CALPETANVS. STATIVS
SEX. METRORIVS
M. PERPENNA. LVRCO
T. SARTIVS. DECIANVS
CVRATORES. TABVLARIOR.
PVBLICORVM. FAC. CVR.

At ex Taciti XIII. colligas, curam eam Quæſtorib. fuiſſe aut ærarij Præfectis. *Princeps*, inquit, *curam tabularum publicarum à Quæſtoribus ad Præfectos tranſtulit.* Eoque facit quòd M. Aurelius Profeſſiones infantium rettulit ad Ærarij præfectos.

Præfecti ærario tabulas publicas adſeruabant.

Tabularij mentio etiam Ciceroni, pro Rabirio perduellionis reo: Virgilioque II. Georg.

—— *aut populi tabularia vidit.*

Vbi Seruius quædam. Lampridius in Alexandro referre videtur Actorum confectionem ad præf. vrbis: *Fecit Romæ*, inquit, *curatores vrbis* XIIII. *ſed exconſulares viros, quos audire negotia vrbis iuſſit, vt omnes aut magna pars adeſſent, cùm Acta fierent.* Sed intellegit iudiciaria acta.

Regiſtra publica.

Fuerunt & Regiſtra quædam publica, præter hæc Acta, de quibus Vopiſcus in Probo: *Vſus ſum etiam Re-*

giſtris ſcribarum porticus Porphyretica, Actis etiam Senatus, ac populi. Perierant hæc publica acta (γράμματα δημόσια, appellat Dio) quà vetuſtate, quà incendio: ſed repa-
Acta reparata à Tiberio. rauit primo principatu ſuo Tiberius, tribus Senatoribus ad deſcribendum conquirendumque dilectis. Adi Græcum eum ſcriptorem lib. LVII. in actis anni DCCLXIX. Dixi iſta vberius, & præter rem, vt conſtaret in parte iu-
Acta, materia hiſtoricorum. uentuti, quæ eſſent illa Acta, quorum teſtimonio totiens noſter aliique in memoriâ rerum vſi: quæque habita ſemper hiſtoriæ materia & seges.

Pag. 183. *Ab Senatu deſciuiſſe populum.*] Diſtingue contra vulgus, *ſpretum dolorē principis ab Senatu, deſciuiſſe populum.*

Defectus in Tacito. *Vt principis impediri teſtarentur * Quattuor & quadraginta orationes.*] Malum tuum, Corneli, fatum! Non paginæ aliquot ſed libri hîc perierunt, quibus geſta ferè triennij continebantur, de Agrippinæ liberûmque eius exitu, de Seiani ſpe conatuque, de eiuſdem cum agmine amicorum ſtrage, de Liuiæ flagitiis & morte. ad ſummam, flos quaſi hiſtoriæ tuæ. Adeò bonis illis patribus cura otiumque fuit deſcribere Oroſios & Vopiſcos, & huiuſmodi quiſquilias, præ tuo auro.

Iactura quanta in Tacito. *Quattuor & quadraginta orationes.*] Quæ præeunt, geſta ſunt Fuſio & Rubellio Coſſ. initio anni: hæc autem C. Memmio Regulo & Fulcinio Trione. Ita interciderunt acta pleraque anni DCCLXXXII. acta omnia anni ſequentis, quo Coſſ. M. Vinucius & L. Caſſius. Item huius anni, quo ex Kal. Maij ſuffecti Tiberio & Seiano Conſules Regulus & Trio.

Mihi pudorem, aut Seiano inuidiam allaturum cenſui.] Ἀποσπασμάτιον ex oratione cuiuſpiam damnandi ob Seianum, vti & ſequens membrum.

Pag. 184. *Tunc ſingulos, vt cuique adſiſtere.*] Quis iſte? dignus erat quem noſſemus, ob conſtantiam mortis.

Cùm in Blæſum multa fœdáque incuſauiſſet.] Mallem deletâ voculâ, *Cùm Blæſum.*

Relatum inde de P. Vitellio.] Vide Suetonium Vitellij capite II.

Petito per ſpeciem ſtudiorum ſcalpro.] Doctus enim fuit, & ſcripta reliquit. Tertullianus De animâ: *In Vitellij commentariis conditum eſt.*

Puella

Puella adeò neſcia.] Illa ipſa quæ ſponſa Claudij filio, vt hîc notat Dio.

Quia triumuirali ſupplicio adfici virginem inauditum habebatur, à carnifice laqueum iuxta compreſſam.] Triumuiri, qui aliâs Iudices capitales, prorſus iidem Romæ qui vndecimuiri Athenis. Munus eorum præeſſe carceri, punire damnatos: itemque cognoſcere de furtis admiſſiſque ſeruorum aut eiuſmodi viliorum capitum ad Mæniam columnam. Quod idem in Athenienſibus fuiſſe, diſco ex Suidâ. Ἕνδεκα, inquit, ἀρχὴ ἐν Ἀθήναις ἐπιμελουμένη τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ καταχείτων, ἐφ' ἣν ἀνήγοντο οἱ κλέπται καὶ οἱ ἀνδραποδισταί. Nec ambigo quin Romanis exemplum inde. Alia de his habes apud Ræuardum I I. Varior. & Fabrum, quæ non recoquam ego. Sed cur ait inauditum virginem adfici triumuirali ſupplicio, id eſt, laqueo? Id quidem ita ceperim, quaſi non ſimpliciter virginem dixerit, ſed impubem inueſtemque. Lex enim non tam virginitati ignotum cautumque voluit, quàm ætati. Ita nec pueros interfici fas, niſi togâ ſumptâ & relatos in viros. Hinc apud Dionem ſcriptum, à Triumuiris in proſcriptione iuſſum puerum quemdam Togam virilem ſumere, vt ſcilicet iure poſſet interfici, lib XLVII. καὶ ἄλλα τε, ait, διὰ τοῦτο πολλὰ παρενομήθη, καὶ παιδίσκον τινὰ ἐς ἐφήβους ἐσήγαγον, ἵν' ὡς εἰς ἄνδρας ἤδη τελῶν ἀποθάνῃ. Appulcius I I. apol. de puero præcoci militiâ: *Hoc magis noxius, quòd cum veniâ pernicioſus eſt: & nondum pœna, iam iniuria ſufficit.* Quam cauſſam & hîc ſubeſſe arbitror, vt compreſſa deuirginataque, mulier videretur & plena annis.

Pag. 185.

Triumuiri ſimiles Vndecimuiris Græcorum.

Impubes non maturus ſupplicio.

Triumuirorũ impotens factum.

Quippe lapſum cuſtodia.] Forte, *elapſum.*

Is Macedonia tum intentus Achaiam quoque curabat.] Ex decreto illo, lib I. quo *Achaiam & Macedoniam onera deprecantes leuari proconſulari imperio, tradique Cæſari placuit.*

Achaia & Macedonia ſub vno Præſide.

Toronæum Thermaúmque ſinum.] Quorum ille ad Toronem Macedoniæ vrbem; hic iuxta Macedoniam, Axij fluuij receptor.

Ibi demum cognoſcit.] Locus inter mancos. Nec enim vbi aut quomodo deprehenſus fugitiuus ille, narratum. Poſt, *cognoſcit*, * ergo ponenda nota. Et ſtatim ſcribe, *interrogato.*

Defectus.

Neque nos originem finémve eius rei vltrà repperimus.] At reppererunt Zonaras & Dio, qui miſſum eum ad Tiberium tradiderunt, Caligulæ nuptias Antij celebrantem.

AD LIB. VI. ANNALIVM.

Pag. 187. Cauſſa abiuncti huius libri

INITIVM ſexti libri arbitrario hîc iure conſtitui, non certo. Cui enim probes, tantam vim rerum, quantam dixi, trienniiq́ue geſta vno libro cum ſequentibus incluſa fuiſſe? Secreui igitur. non quia liqueret mihi initium in his demum verbis faciundum: ſed quia magnitudinem reſq́ue geſtas æſtimanti, ita videbatur. Denique vt ſcires ſaltem, hunc vulgo quintum librum in duos eſſe tribuendum.

Horti Cæſaris.

Aditis iuxta Tiberim hortis.] Hortos Cæſaris accipio, de quibus Horatius:

Trans Tiberim longè cubat is prope Cæſaris hortos.

Ij vicini Naumachiæ fuerunt, ſiquidem eâdē de re Suetonius Tiber. ca. LXXII. *Bis omnino toto ſeceſſus tempore Romam redire conatus, ſemel triremi vſque ad proximos naumachiæ hortos ſubuectus eſt, diſpoſitâ ſtatione per ripas Tiberis, quæ obuiam prodeuntes ſubmoueret.* Vide iis de hortis & Sueton. Iulio, cap. LXXXIII.

Sellarij.

Vocabula reperta ſellariorum ac ſpintriarum.] Vide ſi lubet Suetonium Tiber. cap. XLIII. & Turnebum lib. v. cap. I. Qui tamen non ſatis explicant, cur Sellarij dicti à fœditate loci. Sed ego non violo te Pudor.

Sententiæ dicebantur in effigies quoq; & memoriam eius.] Diſce ſemel hunc morem, in Tacito variè ſparſum. Olim qui damnati grauioris criminis, puta Maieſtatis, Perduellionis, Tyrannidis: non ipſi ſolùm adflicti & perditi, ſed nomen & memoria eorum. Deterrere omnes à culpâ ſimili volebant, non pœnæ modò, ſed ignominiæ metu.

Pœnæ in damnatos.

Itaque hæc duo ferè vſurpata: vt nomen deleretur, vt Effigies tolleretur. De nomine, Cicero Philip. XIV. cùm

Nomen tollebant.

Antonij

Antonij nomen è Faſtis ſublatum decreto Senatus eſſet: *Cuius totus conſulatus eſt ex omni monumentorum memoriâ reuulſus.* Noſter lib. I I. *Nomen Piſonis radendum Faſtis cenſuit.* Lampridius in Eligabalo: *Nomen Antonini eraſum eſt, Senatu iubente.* Radebant igitur: ſed & ſæpe contenti erant per dedecus oblinere aut lutare. Lampridius Eligabalo: *Miſit qui & in caſtris ſtatuarum eius titulos luto tegerent, vt fieri ſolet de Tyrannis.* Euſebius pulchrè Eccl. Hiſtor. lib. I X. cap. vlt. de Maxentio: γραφαί τε ὅσαι εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων κατὰ πᾶσαν ἀνέκειντο πόλιν, αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος ῥιπτούμεναι συνετρίβοντο, αἱ δὲ τὰς προσόψεις ἠχρειοῦντο, σκοτεινῷ χρώματι καταμελανούμεναι: *Inſcriptiones etiam & tituli, quicumq. honori eius aut liberorum per ſingulas vrbes poſiti erant, partim è ſublimi in terram detracti confractíque ſunt; partim vt videntibus inutiles fierent, obſcuro quodam colore obducti & nigrefacti.* At de effigie fractâ & abolitâ, Ambroſius: *Vide quemadmodum in ciuitatibus bonorum Principum imagines perſeuerent, deleantur tyrannorum.* Capitolinus in Gordianis: *Statuas Maximini deiecerunt, imagines perfregerunt, nomen publicitus eraſerunt.* Liuius de Athenienſibus: *Rogationem extemplo tulerunt, vt Philippi ſtatuæ, imagines omnes, nomináque earum, tollerentur delerentúrque.* Iuuenalis: Oblinebant. Effigiem frangebant.

Frangendâ miſeram funeſtat imagine gentem.

Euſebius loco quē dixi: Ἀνδριάντων τε ὁμοίως ὁπόσοι εἰς τὴν αὐτοῦ τιμὴν διανεστήκεσαν, ὡσαύτως ῥιπτούμενοι συνετρίβοντο. γέλως καὶ παιδιὰ τοῖς ἐνυβρίζειν καὶ ἐμπαροινεῖν ἐθέλουσιν ἐκκείμενοι: *Statuæ etiam quotquot in honorem illius fuerant erectæ, ſimiliter deiectæ & protritæ ſunt: ac ludibrio & irriſui expoſitæ omnium qui iniuriâ & ignominiâ afficere eas vellent.* Ratio autem iſta abolendi duplex. Prior, vt modeſtè id fieret, & per magiſtratum ſubmouerentur è publico conſpectu. Cicero in Verrem I V: *Centuripinorum Senatus decreuit, vt quæ ſtatuæ C. Verris ipſius & filij eſſent, eas Quæſtores demoliendas locarent, dúmque ea demolitio fieret, Senatores non minus X X X. adeſſent.* Suetonius Domitiano: *Senatus ſcalas inferri, clypeóſque & imagines eius coràm detrahi & affligi ſolo iuſſit.* Altera, vt per impetum, & tota res permitteretur furori cuidam plebeio. Aliquādo per decretum. Aliàs per impetum.

beio. Tum receptum, laqueos ſtatuis altioribus inijcere, atque ita detrahere. Iuuenalis:

——deſcendũt ſtatuæ, reſtémque ſequuntur.

Seneca, ſeu quis alius, in Octauiâ: de ſtatuis Poppææ:

Seneca correctus.

——membra per partes trahunt

Deducta laqueis.

Ita enim rectè illic legimus, non *Diducta.* Plinius graphicè hoc totum depingit, Panegyrico: *Ergo iſta quidem area & pauca manent, manebúntque quamdiu templum ipſum: illa autem aureæ & innumerabiles, ſtrage & ruinâ publico gaudio litauerunt. Iuuabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, inſtare ferro, ſæuire ſecuribus, vt ſi ſingulos ictus ſanguis dolórque ſequeretur. Nemo tam temperans*

Et Plinius.

gaudij ſeraque (velim ſcribi, *ferúſque*) *lætitia, quin inſtar vltionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, poſtremò truces horrendáſque imagines abiectas* (lego, *obiectas*) *excoctáſque flammis, & ex illo terrore & minis, in vſum hominum ac voluptates ignibus mutarentur.* Mos

Quàm vetus id inſtitutum.

autem hic damnandi imagines ſanè antiquus. Ex Cicerone colligo, pro C. Rabirio: *Sex. Titius, quòd habuit imaginem L. Saturnini domi ſuæ, condemnatus eſt.* Vbi

Nefas habere eiuſmodi imagines.

& hoc vides, culpæ fuiſſe vel priuatim damnatorum imagines habere. Quâ mente illud Taciti ſcriptum, lib. XI. *Ac primùm in veſtibulo imaginem patris Silij Sc[to] abolitam demonſtrat.* Pulchrè Ambroſius officior. lib. I. cap. XLIX. *Si tyranni aliquis imaginem habeat, nónne obnoxius eſt damnationi?*

Mutilus locus.

*Vt in fiſcum cogerentur, * tum rettulère Scipiones.*] Stigmatias locus non fruſtrà. Deſunt enim quædam. Vel hoc argumẽto, quòd rettuliſſe Scipiones dicit. at relatio Conſulum erat, cenſio tantùm Senatorum. Poſſit ſi fortè, legi: *vt in fiſcum cogerentur coſſ. rettulère. Scipiones hæc, & Silani, & Caßij, &c.* Sed vt tectum ſit, non ſanatũ vulnus.

Pag. 188. In curiâ etiã non Senatores. Laticlauij.

Honoribus perfunctos, an iuuenes?] Quidam ergo in Senatu, honoribus nondum functi. Quod manauit ab Auguſto: *qui liberis Senatorum, quò celeriùs reip. adſueſcerent, protenus virili toga latum clauum induceret, & Curiæ intereſſe permiſit.* ait Sueton. Aug. cap. XXXVIII. Tacitus Annali XIII. *Iulius Montanus Senatorij ordinis, ſed qui nondum honorem capeßiſſet.* Plura ibi.

Quos

Quos neque dicta Imperatoris, neque præmia niſi ab Imp. accipere par eſſet.] Explicatius veriuſque, ſi ſcribas: *neque dicta, neque præmia*, voce, *Imperatoris*, inductâ.

Retrahitur in vrbem, cuſtoditúrque domibus magiſtratuum.] Præter carcerem & cuſtodiam militarem, cuſtodia alia duplex: Apud magiſtratus, & Apud vades. Apud magiſtratus, cùm reus Conſuli, Prætori, Ædili (interdum & Senatori, etiam non è magiſtratu) committebatur. quod non niſi in reis illuſtrioribus vſurpatum, eaque cuſtodia libera dicta. Salluſtius in Catilinario: *Senatus decreuit vti abdicato magiſtratu Lentulus itémque ceteri in liberis cuſtodiis haberentur. itaque Lentulus P. Lentulo Spintheri, qui tum Ædilis erat, Cethegus Q. Cornificio, Statilius C. Cæſari, Ceparius Cn. Terentio Senatori traduntur.* Cicero in Bruto: *Domi teneamus eam ſeptam liberali cuſtodiâ.* quaſi ſi alia illa, ſeruilis. Iulius Firmicus: *In cuſtodiâ quandoque, ſed liberâ exponetur.* Et ſanè hæc Libera, digniorum tantum & plerumque Senatorum. Hieronymus contra Vigilantium: *Sint ergo non tetro aliquo carcere, ſed amœnâ & liberâ cuſtodiâ, tanquam patres quidam ordinis Senatorij.* Dio optimè libro LVIII. de Aſinio Gallo: qui hanc cuſtodiam, φυλακὴν ἄδεσμον vocat, id eſt, liberam & ſine vinclis. additque, πρός τε γὰρ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐτηρεῖτο, ἔξω τοῦ Τιβερίου ἀρχῆς. τότε γὰρ πρὸς τῶν στρατηγῶν ἐφυλάχθη, ἵνα μὴ φύγῃ, οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἵνα μὴ τελευτήσῃ. id eſt, *Cuſtodiebaturque ſemper à Conſulibus, niſi cùm Tiberius Conſul eſſet. tunc enim à Prætoribus obſeruabatur, non hercle ne effugere, ſed ne mori poſſet.* Sidonius I. Epiſt. de Aruando: *In Capitolio cuſtodiebatur à Flauio Aſellio hoſpite, Comite ſacrarum largitionum.* Cuſtodia apud vades; cùm eorum periculo fideiuſſoribus reus tradebatur. Tacitus lib. v. *Nec aliud periclitantibus ſubſidij, quàm in conſtantiâ fratrum fuit, qui vades exſtitêre.* Clariuſq. de eâdē re Suetonius Vitell. cap. II. *Publius poſt Præturæ honorem inter Seiani conſcios arreptus & in cuſtodiam fratri datus.* Vlpianus L. I. De cuſtod. reorum: *De cuſtodiâ reorū æſtimare Proconſul ſolet, vtrum in carcerē recipienda ſit perſona, an militi tradenda, an fideiuſſoribus committenda.* Symmachus lib. I. Epiſtol. *Statui vt Felix vadibus, qui Fulgentio non eſſent cogniti, traderetur.*

Cuſtodia apud magiſtratus.

Quæ eadem cuſtodia libera.

Cuſtodia apud vades.

Seſtium

Sextius Paconianus. *Seſtium Pagonianum.*] Sextius Paconianus ſcribitur infrà : *Nec diſpares Trebellieni Rufi & Sextij Paconiani exitus.*

Prorupêre concepta per idem odia.] Emendo , *concepta pridem.*

Vt verò Latinum Latiarem ingreſſus eſt accuſator

Reſtitutio certa in Tacito. *Acrius.*] Reſtitui non malè , *aggreſſus eſt , accuſator ac reus iuxtà innifi.* Paconius & Latiaris odiorum duo nomina. Itaque gaudium patrum fuit perculſo Paconio à Cæſare : gaudium alterum nominato ab eo indice , Latiari.

Pag. 189. *Metum prorſus & noxam conſcientiæ pro fœdere haberi.*] Si examinas, ſtabis à Groſlotio legente: *noxa conſcientiam.* Ego etiam velim , *habere* , non , *haberi* : ſententiâ volente.

Sanquinius Maximus. *Sanquinius maximus è Conſularibus.*] Verius vt grandiori litterâ notes, *Sanquinius Maximus* , vt ſit eius gentis cognomen. Nam maximum æuo inter Conſulares fuiſſe, non placet, nec verum eſt. Conſul enim ſuffectus demum

Idem præf. vrbi. fuit ante annos quattuor , Vrbis anno DCCLXXXI. Præfectum vrbis eum fuiſſe comperior ſub Caio , ex Dionis corruptis verbis, lib. LIX. τριάκοντα δ' ἡμέρας ἦρξε, (Caius videlicet) καίτοι Λουκίῳ Απρωνίῳ τῷ συνάρχοντι ἐξ μῆνας ἐπιτρέψας, καὶ αὐτὸν Σακίνιος Μάξιμος πολιαρχῶν διεδέξατο. ſcribe. Σαγκίνιος , & hunc cape , qui tunc Præf. vrbi & ſecundùm conſul. Præfuit & inferiori Germaniæ, ex Tacito lib. XI. *Chauci nullâ diſſenſione domi , & morte Sanquinij alacres.*

Arguitur pleraque * *C. Cæſarem quaſi inceſtæ virilitatis.*] Ne hunc quidem locum , ex Ædilitio edicto , perhibeo ſanum integrumque. Remedium aliquod , ſi legas:

Coniectura leuior. *Arguitur pleraque : C. Cæſarem quaſi inceſtæ virilitatis, & cùm die natali Auguſtæ inter ſacerdotes epularetur nouemdialem eam cœnam dixiſſet*, vt, inquam, *τὸ dixiſſet*, reducas etiam ad priora , ſtatimque eodem exemplo legas, *addidiſſet*. Sed metuo vt hæc, cum Ariſtophane, ſit σικίνη ἐπιχωρία.

Incerta virilitas. *Quaſi inceſtæ virilitatis.*] Conſtabit ſentētia iocuſque, *Incertæ virilitatis.* atq. ita ſcribe. Sic alibi, *Abdus ademtæ virilitatis.* Notat autem Caligulam quaſi ambiguè virum,

virum, quique, vt Suetonius ait, pudicitiæ neque ſuæ neque alienæ pepercerit. Infrà: *Sine compoſuerat quadam in C. Caſarem vt impudicum, ſiue facto habita fides.* Iocus aliquis in verbis: quaſi dicas Androgynum eum fuiſſe, *ἀμφοτέραν ἀφροδίτην τηράμενον.*

Die natali Auguſta.] Imò verò, *Auguſti.* Liuiæ quidem natalem poſt mortem eius epulo ludíſve celebratum non inuenio, Nec verò Tiberius, aliâs haud pronus in matrem, id permiſerit: cùm etiam minores quoſdam honores à Senatu ei decretos vetuerit abrogaritque. Dionem vide, vbi de iis quæ Liuiæ decreta: verbum nullum de natali. At de Auguſti certum eſt: cuius vitalis dies annuis ludis epulíſque celeber. Repete ea quæ ſcripſi, de Auguſtalibus ludis ad lib. I. Correctus noſter. Auguſti natalis dies feſtus.

Inter ſacerdotes epularetur.] Obſerua ergo illo die epulum fuiſſe, &c, vt appâret, per collegia. Dio auctor, Senatores tunc conuiuatos in Capitolio, libro LIIII. *τὰ γενέθλια*, inquit, *τοῦ Αὐγούστου ὁ Ἴουλλος ὁ τοῦ Ἀντωνίου παῖς στρατηγῶν, καὶ ἱπποδρομίᾳ καὶ σφαγαῖς θηρίων ἑώρτασε. καὶ ἐν τῷ καπιτωλίῳ ἐκεῖνόν τε καὶ τὴν βουλὴν, κατὰ δόγμα αὐτῆς εἱστίασεν: Natalem Auguſti Iulus Antonij filius, tunc Prator, celebrauit Circenſibus & Venatione. Senatum etiam & ipſum Auguſtum, ex decreto patrum, epulo excepit in Capitolio.* Videtur idem ſcriptor hoc Conuiuium extendere ad vulgus etiam hominum, libro eodem infra: *Καὶ αὐτὸν διά τε ταῦτα καὶ διὰ τἆλλα, ἀνδριάσι τε ἐκ συντελείας ἐτίμησαν, καὶ τοῖς τε ἀγάμοις καὶ ταῖς ἀνάνδροις καὶ συνθεᾶσθαι τοῖς ἄλλοις, καὶ συνδειπνεῖν ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ ἔδωκαν. Et ipſum* (Auguſtum) *ob hac & alia merita, cum ſtatuis ex are collato honorarunt, tum etiam iſto, quòd permiſerunt vt ij quibus vxor non eſſet aut quibus vir deeſſet, ſpectare nihilominus vnà cum aliis & conuiuari in Natali eius poſſent.* Sed fallor, aut hoc de iis tantùm, qui quæve Senatorij gradus. Pòſt Principes ſeruarunt, imò lætitiam eius diei etiam auxerunt. D. Maximus quædam mihi ſuppeditat ſine præuaricatione non omittenda, Sermone In vigiliis Natalis Dominici: *Latitia quanta ſit, inquit, quantúſque concurſus cùm Imperatoris mundi iſtius Natalis celebrandus eſt, benè noſtis. quemadmodum Duces eius & Principes, omnes etiam militantes, accurati ſericis veſtibus, accincti* Epulū Natali Principis. Eius diei celebritas.

cincti operoſis cingulis auro fulgente precioſis, ambiant ſolito nitidiùs in conſpectu regis incedere. Et paullo poſterius: *Deinde, quia in die Natalis ſui ſciunt eum largum futurum ac donaturum plurima vel miniſtris ſuis, vel his qui in domo eius abiecti putantur & viles: tantâ prius theſauros eius replere diuitiarum varietate feſtinant, vt inquantum erogare voluerit, intantum prærogatio copioſa non deſit, & antè voluntas donandi deficiat quàm ſubſtantia largiendi. Hæc autem ideò ſollicitè faciunt, quia maiorem ſibi remunerationem pro hac ſolicitudine ſperant futuram.* Quibus in poſtremis, nota mihi morem donandæ ſtipis Principi; natum, vt opinor, ex more Auguſti. qui Kalendis, & aliâs ſolitus largiter munera capere & dare.

Munera dat Princeps.

Parentalia nono die.

Nouemdialem eam cœnam dixiſſet.] Cauſſam ioci paullò altiùs petendum. Mortuis, ritu Romano, non ante diem nonum parentabatur. Tunc iis iuſta, ludi, epulæ, inſcriptio, & funeri finis. Donatus Phormione: *In nuptiis ſeptimus dies inſtaurationem voti habet, vt in funere nonus, quo parentalia concluduntur.* Poëtæ alludunt. Vt Virgilius:

> *Præterea ſi nona diem mortalibus almum*
> *Aurora extulerit.* ——

Vt Statius in Archemori funere:

> *Roſcida iam nouies cælo dimiſerat aſtra*
> *Lucifer.* ——

Nouemdial, ſacrum.

Et ab eâ mente Iuſtinianus in Nouellâ quadam ſcribit, *in nonum diem fieri μνήμας defunctorum.* Gloſſæ: *Nouemdialia,* ἔννατα ἐπὶ νεκρῦ ἀγόμενα. Auguſtinus in Geneſim: *Neſcio vtrum inueniatur alicui ſanctorum in ſcripturis celebratum eſſe luctum nouem dies, quod apud Latinos Nouemdial appellant.* Nono ergo illo die, præter alia, cæna funebris epulæque. Iulius Obſequens: *In ſacro Nouemdiali cæna deæ poſita, à cane adeſa, antequàm delibaretur.* etſi ambigo an id ad ſacrum Nouemdiale referendum, quod * ſolitum fieri poſt lapidum imbrem. Tertullianus de Teſtimonio animæ: *Vocas ſecuros mortuos, ſiquando extra portam cum opſoniis & * mattiis tibi potiùs parētans ad buſta cedis, aut à buſtis dilutior redis.* Idem de Reſurrectione carnis: *At ego magis ridebo vulgus tunc quoque cùm ipſos defunctos atrociſſimè exurit, quos poſtmodum guloſiſſimè*

Cæna funebris.

* Quod inſtituit Tullus rex. de quo abunde Liuius lib. I.

* Aliquid Suidas in ματτῦα.

loſiſſimè nutrit : iiſdem ignibus & promerens & offendens. Eam vocat Appuleius Cænam feralem lib. I I I I. Florid. *Procul igitur faces abigerent, procul ignes amolirentur, cænam feralem a tumulo ad menſam referrent.* Et Iuuenalis, — Eadem Feralis cæna.

——dimidio conſtrictus gammarus ouo
Ponitur, exigua feralis cæna patellâ.

Vbi nota * oua videri in eiuſmodi cænis tralatitia fuiſſe, vti * lentem & ſalem ; ἃ νομίζουσι Ῥωμαῖοι πένθιμα, καὶ προτίθενται τοῖς νέκυσιν, ait in Craſſo Plutarchus. Sanè certos quoſdam cibos proprios fuiſſe huic mortuali cænæ, docet etiam Xiphilinus in Domitiano, vbi de ſimulato illo ſepulcrali epulo. καὶ μετὰ τοῦτο πάνθ' ὅσαπερ ἐν τοῖς ἐναγίσμασι καθαγίζεται, καὶ ἐκείνοις μέλανα ἐν σκεύεσιν ὁμοίοις παρετέθη. Hanc cænam Silicernium vocatam, docent Nonius, Feſtus, & Tertullianus: *Quò differt ab epulo Iouis ſilicernium? à ſimpuuio obba? ab aruſpice pollinctor?* Hunc morem tranſiſſe ad Chriſtianos etiam Auguſtinus narrat & leuiter excuſat, De ciuit. Dei lib. IX. cap. vlt. *Quicumque,* inquit, *epulas ſuas eò* (ad ſepulchra martyrum) *deferunt: quod quidem à Chriſtianis melioribus non fit, & in plerisque terris nulla eſt talis conſuetudo: tamen quicumque id faciunt, eas cùm appoſuerint, orant, & auferunt vt veſcantur.* Et lib. VI. Confeſſ. cap. II. de matre ſuâ: *Cùm ad memorias ſanctorum, ſicut in Africâ ſolet, pultes, & panem & merum attuliſſet.* addit mox, vetitum ab Ambroſio. *quòd illa parentalia ſuperſtitioni gentium eſſent ſimillima.* Paullini locum huic rei ſubtexo, in Felicis Natali IX.

* Quia adhiberi ad luſtrationem ſolita.

* In Plut. Craſſo eſt φακὸς καὶ ἅλας: at in Appiani Parth. eadem narrantis, φακὸς καὶ μάζαν, lentem & libum.

Silicernium.

Epulæ ad ſepulchra.

——ignoſcenda tamen puto talia, paruis
Gaudia quæ ducunt epulis. quia mentibus error
* *Irrepit rudibus: nec tanta conſcia culpæ*
*Simplicitas pietate * cadit, malè credula ſanctos*
Perfuſis halante mero gaudere ſepulcris.

* *Legam*, Incepit.
* *Legam*, caret,

Vbi ruſticulos ſuos in Italiâ excuſat, quòd vſi vel abuſi per ſimplicitatem, veteri gentilium more ad ſepulchrum ipſum D. Felicis. Ad eas ergo nouem diales epulas hic alluſum. & cùm natalis Auguſti celebraretur, dies lætus auctorque vitæ, videri ſibi Cotta ferales potius eas epulas dixit. ſiue quia ille natus, exitij cauſſa multis, ſiue quia, ante nouem fortè dies, multi à Tiberio animaduerſi in-

Cauſſa ioci explicata.

terfectique. Quod placet. & mirum ni exciderit is iocus (verior liberiorque quàm vt Cottam deceat) poſt ſtragem Seiani. Non abſimile Plauti illud:

Cecus nundinalis. Plautus illuſtratus. *Cecus iſte nundinalis eſt, in nonum diem*
Solet ire coctum.

id eſt, Feralis nouemdialiſque, & qui mortuis tantùm parat in cænam, vt præit nobis bene Feſtus.

M. Lepidi.] *Manij*, vt ſæpe.

Pag. 190. *Præſtantiſſimus ſapientia firmare ſolitus.*] Credo Socrati hoc elogium, & iure, tribuit. Apud Platonem ſane in Taciti de Socrate laus. nono De rep. gnome talis: Ἔστιν ἄρα τῇ ἀληθείᾳ κἂν εἰ μή τῳ δοκῇ, ὁ τῷ ὄντι τύραννος τῷ ὄντι δοῦλος τὰς μεγίστας θωπείας καὶ δουλείας, καὶ κόλαξ τῶν πονηροτάτων, καὶ πένης τῇ ἀληθείᾳ φαίνεται, ἐάν τις ὅλην ψυχὴν ἐπίστῃ] θεάσασθαι, καὶ φόβου γέμων διὰ παντὸς τοῦ βίου, σφαδασμῶν τε καὶ ὀδυνῶν πλήρης.

Sanctiſſimis Aruntij artibus.] De eo dixi, ſuprà ad lib. 1. At de accuſatione eius, nihil in libris qui nunc ſunt.

C. Caſtium patrem.] Duo ergo Cæſtij Romæ, pater filiuſque? Non inuêni. Fuit qui Cæſtium Pium vellet legi: quia frequens declamatoris eius Senecæ mentio. Mihi, Cæſtius Prætor. ſiquid mutandum, placeat, *Caſtium Prætorem.* potuitque obiici error ex notis. Cæſtius quidem Prætor fuit, ille ipſe, vti diuino, de quo Romæ inſcriptio,

C. CESTIVS. L. F. POB. EPVLO. PR. TR. PL.
VII. VIR. EPVLONVM.

Itaque appâret ſcribendum *Ceſtius*, litterâ ſpretâ, quoniam & in nummis L. CESTIVS.

Reum deſtinare properat.] Non abiecerim, *poterat.*

Pag. 191. *Fatebor & fuiſſe me Seiano amicum, & vt eſſem, expetiſſe.*] Tota hæc Terentij oratio, vt & cauſſa, ſimillima Quædam à Curtio videri. eſt illi Amyntæ apud Curtium libro VII. Et membra ſanè aliquot ſunt, quæ dicas illinc tranſlata.. Nam Amyntas ita: *Amicitiam quæ nobis cum Philotâ fuit, adeò non inficior, vt expetiſſe quoque nos, magnóſque ex ea fructus percepiſſe confitear. An verò Parmenionis, quem tibi proximum eſſe voluiſti, filium, omnes penè amicos tuos dignatione vincentem, cultum à nobis eſſe miraris? Tu hercule, ſi verum audire vis rex, huius nobis periculi cauſſa es. Quis enim alius effecit, vt ad Philotam decurrerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiæ tuæ aſcendi-*

aſcendimus. Is apud te fuit, cuius & gratiam expetere, & iram timere poſſemus. Et mox: *Igitur ſi hoc crimen eſt, paucos innocentes habes, imò hercule neminem. Omnes enim Philotæ amici eſſe voluerunt: ſed totidem quot volebant, eſſe non poterant. Ita ſi à conſciis amicos non diuidis, nec ab amicis quidem ſeparabis illos qui idem eſſe voluerunt.* Quæ delector, ita me deus amet, exſcribere, candidiſſimè & diſertiſſimè dicta. At poſtrema verba etiam correctiunculâ iuuo & interpunctis. *Omnes enim Philotæ amici eſſe voluerunt. Sed totidem quot volebant, eſſe non poterant. Ita. ſed ſi à conſciis*, &c. Prorſus ita legendum, ex Amyntæ quidem mente. quod facilè videbis, qui ipſe eam habes. Is correctus.

Claudiæ & Iuliæ domus partem.] Claudiæ per filium, Iuliæ per ſe: quia Liuiam duxerat Germanici ſororem.

In cohortem ſuam tranſtulerat.] Cohortem amicorum. Pag. 192. ita enim vocabant exemplo prætoriæ cohortis. Seneca De Clementiâ, *Salluſtium, & Cocceios, & Deſſios, & totam cohortem primum interioris admiſſionis ex aduerſariorum caſtris conſcripſit.* Vbi vides plures fuiſſe amicorum cohortes, & quaſi gradus. Quod originem habuit à Graccho & Liuio Tribunis. Idē ſcriptor, De Beneficiis: *Apud nos primi omnium Gracchus & Liuius Druſus inſtituerunt ſegregare turbam ſuam, & alios in ſecretum recipere, alios cum pluribus, alios, cum vniuerſis. Habuerunt itaque iſti amicos primos, habuerunt & ſecundos,* * *numquam veros.* Itaque dicebantur Amici primæ, ſecundæ, tertiæ admiſſionis. ex ordine, quo admittebantur. Ille ipſe: *Non ſunt iſti amici qui agmine magno ianuam pulſant, qui in primas & ſecundas admiſſiones digeruntur.* Lampridius in Alexandro: *Moderationis tanta fuit, vt amicos non ſolùm primi ac ſecundi loci, ſed etiam inferioris, ægrotantes viſeret.* Et Tiberius ipſe amicos ſolitus deſcribere in tres claſſes. Vide Sueton. cap. XLVI. Ab hoc more Admiſſiones manarunt, * Admiſſionales, & Officium admittendi. Admiſſionum eius facilitatem in Traiani laudatione Plinius admiratur: Alexandrum *quaſi vnum è Senatoribus, patētē velo, Admiſſionalibus remotis, ſalutatum eſſe* Lampridius ſcribit: & Accoleius *magiſter Admiſſionum* nominatur in Flauij Aureliano. Id munus fuit libertorum, vt clarum ex Suetonij Veſpaſ. cap. XIIII. *Quidam ex officio*

Cohors amicorum.

Suetō. Calig. cap. XIX.

* Legerim, *numquid*, interrogatione ſententiâ erectâ.

*Quos Arrianus deſcribit l. IIII. Diſs. οἱ inquit ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος ϗ οἱ ἀποκλείοντες τοὺς εἰσιόντας.

Admiſſiones & Admiſſionales.

Ii ex libertis. *officio admiſſionis ſimul expellens, abire Morboniam iuſſerat.* Fuit autem is libertus Phœbus. Plinius hoc idem oſtendit loco non ſano, lib. XXXIII. cap. III. *Fuit & alia Claudij principatu differentia, in ſolis his quibus admiſſionem liberti eius dediſſent, imaginem principis in anulo ex auro gerendi, magnâ criminum occaſione: quæ omnia ſalutaris exortus Veſpaſiani principis aboleuit, æqualiter publicando principem.* quem corrigo, *quibus admiſſionum liberti ius dediſſent.* Quod ait criminum occaſionem fuiſſe: refer ad ea quæ de imagine Principis dicta mihi in lib. III. & quæ Seneca De Benef. III. cap. XXVI.

Correctus Plinius.

Annius Pollio.] Eſt ille, qui poſtea in Neronem coniurauit, amicorum eius præcipuus. Tacitus lib. XV.

Vinicianus Pollio.

Vicinianus Pollioni patri adiiciebatur.] Lego, *Vinicianus.* auctore Dione lib. LX. qui hunc Annium Vinicianum coniuraſſe in Claudium cum Scriboniano adſerit.

Lacrymæ intutæ ſub tyrannis.

Ob lacrimas incuſabantur.] Heu, miſera conditio ſub tyrannis: vbi nec liber, liberrimus affectuum, dolor. Claudianus hoc pulchrè exprimit:

——tacitíque ſepultos
Suſpirant gemitus, indignaríque verentur.

Fuſii Gemini.] Qui antè Conſul.

Pag. 193. *Curtium Atticum.*] Equitem R. ex inluſtribus, qui Tiberio comes Capreas. ſuprà lib. IV.

Per idem tempus L. Piſo Pontifex obiit.] Quid ergo *Ioſepho *Zonaræque in mentem venit viuum cum faceſe, Tiberio iam defuncto? Nec enim alium habeo de quo poſſint illa intellegi: *à Caio binas epiſtolas miſſas, vnam ad Senatum de Tiberij morte & ſuo imperio; alteram ad Piſonem Præf. vrbis, quâ iubebat Agrippam è caſtris transferri in priſcas ſuas ædes.* An impoſuit Syro celebritas nominis Piſonis, & per Syrum (nam ab illo hauſit) Græco? An alius aliquis Piſo tunc Præfectus? quod non repperi. huic quidem Piſoni Ælius Lamia ſuffectus eſt, de quo Dio: τόν τε Πείσωνα τῆς πολιάρχον τελευτήσαντα δημοσίᾳ ταφῇ ἐτίμησεν. καὶ Λούκιον ἀντ' αὐτοῦ ταμίαν ἀνθείλετο, ὃν πρόπαλαι τῇ στρατιᾷ προστάξας κατεῖχεν ἐν τῇ ῥώμῃ. ſcribe Λαμίαν. Ridiculus interpres, qui vertit *Lucium ei Quæſtorem ſuffecit*, inductus puerili errato. Sed ille ipſe paullo pòſt obiit, vt habes mox in noſtro: & ſucceſſit Lentulus Coſſus.

* Lib. XVIII. cap. XIII.
* II. Annal.

Ordo ſucceſſionque præf. vrbi.

AElius Lamia.

Xylandri cõniuentia.

Lentulus Coſſus.

Coſſus. Diſco ex Senecâ, epiſt. LXXXIIII. *L. Piſo vrbis cuſtos, ebrius ex quo ſemel factus fuit, maiorẽ partem noctis in conuiuio exigebat, vſque in horam ſextam ferè dormiebat. hoc erat eius matutinum. Officium tamen ſuum, quo tutela vrbis continebatur, diligentiſſimè adminiſtrauit. Huic & D. Auguſtus dedit ſecreta mandata cùm illum præponeret Thraciæ, quam perdomuit: & Tiberius proficiſcens in Campaniam, cùm multa in vrbe & ſuſpecta relinqueret & inuiſa. Puto quia illi bene ceſſerat Piſonis ebrietas, poſtea Coſſum fecit vrbis præfectum, virum grauem, moderatum, ſed merſum vino & madentem.* Lego ex libro manuſ. *ebrius, ex quo ſemel factus eſt, fuit.* id eſt, poſt vnam illam ebrietatem (quæ tam bene ceſſerat, & cuius pretium Præfecturam ipſam habebat, vt Plinius ſcribit lib XIIII. cap. vlt. & Suet. Tib. cap. XLII.) ſemper placuit ei eſſe ebrium. Iacet alioqui ſententia, nec à me erigi poteſt. Seneca emendatus.

L. Piſo Pontifex.] Neſcio an ex notis error. ſcribendumque, *Piſo P. V.* id eſſet, Præfectus vrbi. Ambigua lectio.

Patrem ei Cenſorium fuiſſe memoraui.] Non quidem in his libris qui exſtant. Tamen intellegi vult L. Piſonem ſocerum C. Cæſaris, qui Cenſor cum Appio Claudio, Anno vrbis DCCIII. quo ipſo anno, vt ratio ætatis Taciti conſtet (ait enim vixiſſe octoginta annos) natus fuiſſe debuit hic Piſo. Ratiocinatio de ætate Piſonis.

Decus triumphale in Thraciâ meruerat.] Velleius: *Atrox in Thraciâ bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accenſis, L. Piſonis, quem hodiéque diligentiſſimum atque leniſſimum ſecuritatis vrbanæ cuſtodem habemus, virtus compreſſit.* Vide & Dionem LIII. Piſonis triũphalia è Thraciâ.

Cilnium Mæcenatem.] Non vt receptum eſt, *Cillinium.* Cilnius enim gentile nomen patris huius & altoris Muſarum. Cui domus priſca Arretium, vt olim ex Liuio * docui: & adde Silij verſus huiuſce rei: Cilnius Mæcenas. * Antiqu. Lect. lib. I. cap. XXII.

> *Cilnius Arreti Tyrrhenis ortus in oris*
> *Clarum nomen erat.*

etſi ibi quoq. vulgo, *Cilinus.* Nã Silius, vt ſolet, hiſtoriam exornat flore hominum ſui ſuperioriſque æui. Præfecit autem Romæ Italiæque Mæcenatẽ Auguſtus per bellum Siculum. Conſule Dionẽ XLIX. in actis anni DCCXVIII, Silius correctus.

Poteſtas & munia præfecturæ.

Sumpſit è conſularibus qui coërcerent ſeruitia, & quod ciuium audaciâ turbidum niſi vim metuat.] Circumſcribit poteſtatem Præfecturæ, quæ tamen aucta. Suadeo legas Dionem in Oratione Mæcenatis lib. LII.

Ambigua adſeueratio Taciti.

Primúſque Meſſalla Coruinus eam poteſtatem accepit.] Tradit idem Euſebius Chronico: *Meſſalla Coruinus*, inquit, *primus Præfectus vrbis factus, ſexto die magiſtratu ſe abdicauit, inciuilem poteſtatem eſſe conteſtans.* At Dio lib. LIIII. in actis anni DCCXXXIII. ita narrat, vt M. Agrippam primum faciat Præfectum vrbi. cui mox anno DCCXXXVIII. Taurum ſufficit, huius Coruini nullâ mentione.

De numeri veritate quæſtum.

Dein Piſo viginti per annos probatus.] Ligat me nodus. Quid? viginti per annos Præfectus Piſo? Fuerit ergo neceſſe eſt ab anno vrbis DCCLXV. Nam ab eo die in hoc tempus viginti ipſi anni. Atqui Auguſtus tunc vixit, imperauitque. Quomodo ergo verum, quod Plinius Suetoniúſque conſenſu tradiderunt, à principe Tiberio Piſonem factum Præf. vrbis propter bidui aſſiduam compotationem? Illius verba ſunt lib. XIIII. *Eáque commendatione* (ebrietatis ſcilicet) *credidère L. Piſonem vrbis Romæ curæ ab eo delectum, quòd biduo duabúſque noctibus perpotationem continuaſſet apud ipſum iam principem.* Nota ea, *apud ipſum iam principem.* Suetonius cap. XLII. *Poſtea princeps in ipsâ publicorum morum correctione cum Pomponio Flacco & L. Piſone, noctem* (diſſentit Plinius, qui ait duas noctes) *continuúmque biduum epulando potandóq. conſumpſit: quorum alteri Syriam prouinciam, alteri Præfecturam vrbis confeſtim detulit.* Ait diſertè, *Poſteà princeps.* Atqui vel ab initio principatus Tiberij ad hunc diem Piſonianæ mortis anni dumtaxat XVII. Sed hoc amplius ex Suetonio colliges, factum Piſonem Præfectum, ſub idem tempus quo Pomponius Syriæ Prætor. Ille autem * Syriæ non ante annum DCCLXXIII, præponi potuit (Mœſiam enim prouinciam adminiſtrabat anno DCCLXXII. vti ex Taciti libro II. clarum :) non ergo tot annos Piſo Præfectus vrbi. His rationibus cogor vt in Tacito reſtituam, *Piſo decem per annos:* quia Pomponium Syriæ præfuiſſe ante annum LXXV. non probabile. Sit ergo hic error ex notis geminatis.

Piſonē ebrietas Præfectū fecit.

* Mortuus enim eſt in adminiſtratione Syriæ vt Tac. infrà.

Correctus Tacitus.

Lecto

Lecto per magiſtros æſtimatóque carmine.] Magiſtri ſunt ſacerdotum. Valerius lib. I. *A patre ſuo collegij Saliorum magiſtro iuſſus.* Plinius lib. XXVIII. cap. II. *Quindecimuirûm collegij magiſter.* In Lapide: ORDO. SACERDOTVM. MAGISTRO. SVO. Et Sueton. Calig. cap. XXII. Domit. cap. IIII. Capitolinus, *Fuit in eo ſacerdotio, & vates, & præſul, & magiſter.* Pag. 194.

Sanxiſſe Auguſtum.] Pete è Suetonio, cap. XXXI. in Auguſto.

Poſt exuſtum Sociali bello Capitolium.] Quid ais? Sociali ſiue Italico bello Capitolium flagrauit? Non alios, ſed te in te aduoco: qui ſcribis Hiſtor. lib. III. *Capitolium flagraſſe L. Scipione, C. Norbano* coss. Atqui tunc iamdiu poſitum Sociale bellum. Tullius tibi adſit, à memoriæ vitio non excuſet. *Ciuili bello* ſcripſiſſe omnino te ex hiſtoriâ oportuit.

Quanto maiorem quàm Auguſtus rei frumentariæ copiam aduectaret.] Aliquid hac de re ſcripſi in Electis cap. De Annonâ. Sed modum tributi Ægyptiaci, qui tunc me latuit, erui è Sex. Victore, in Auguſto: *Huius*, inquit, *tempore ex Ægypto vrbi annua ducenties centena millia frumenti inferebantur.* velim interſeri, *centena millia modiûm frumenti.* quæ vox, litterâ ſaltem notata, M. vt ſolet, periit. Modus tributi Ægyptiaci.

Neque ſegnius Conſules edixère.] Fortè, *ſequius.*

Sanus repertus apud fretum Siciliæ.] Quaſi dicat illuc tantùm itare ſolitos ægros. Suſpecta lectio, & τὸ *Sanus*, nomen aliquod detortum loci. Incerta ſcriptura hic.

L. Caſſium.] Ita rectè, eſtque ille qui conſul cum M. Vinucio Quartino fuit, anno vrbis DCCLXXXIII. Nam Suetonius diſertè notat Druſillam collocatam L. Caſſio Longino conſulari. Pomponius de Origine iuris manum adiit * viris magnis, qui ſcribenti credunt, C. Caſſium Longinum illum qui Iuriſconſultus, conſulem fuiſſe cum Quartino, Tiberij temporibus. Atque cenſent hunc ipſum eſſe, qui progener Cæſari nunc factus. Mihi cautio eſt ne temerè credam homini, etiam aliâs fallaci. Erras. Non eſt hic, Pomponi, iuris antiſtes ille quem cenſes. Primùm, quia Tacitus inter elogia morum generiſque, laudem ei nullam tribuit iuris: deinde, quia prænominibus diuerſi. Pag. 195. L. Caſſius. *Onufrio in Faſtis, & Antonio Auguſt. De Familiis Rom.

Lucius hic eſt; Caius ille tuus, conſtanti veterum ſcripto.
L. Caſſius, & C. Caſſius. Caſſiodorus ecce L.Caſſium & M.Vinicium Coſſ. nominat: Suetonius in Caio, *Lucium Caſſium Longinum*: & Tacitus in hoc loco. Diuerſi vitâ etiam, & morte. Iuriſconſultus ille in honore ſub Claudio fuit, Syriam adminiſtrauit, pulſus à Nerone, per Veſpaſianum rediit, & omne illud tempus vixit, iſte ſub Caio proconſule Aſiæ, & monentibus ſortibus caueret Caſſium, à tyranno cæſus eſt. Sueton. cap. LVII. & Dio LIX. qui tamē malè Caium
Vitiatum in Suetonio prænomen. vocat. Denique quid reſpondes ad illud Taciti, *Facilitate ſæpius quàm induſtriâ commendabatur?* Demit ecce illi induſtriam ingeniumque: & audeant dicere, hæc conuenire in magnum illum ſacerdotem. Plura de hoc C. Caſſio, lib. XVI.

Calibus ortus, patre atque auo Conſularibus.] Hic eſt
M. Vinicius. M. ille Vinicius (placet aliis Vinucius ſcribi, etſi Dio ſemper, οὐινίκιος) ad quem Hiſtoriam ſuam Velleius miſit, cuique indecorè & ſeruiliter blanditur. Produxit vitam ad Claudium, & à Meſſalinâ, quia pudorem ſeruauit, interfectus. Habes in Dione libro extremo. Pater eius Publius, Conſul anno vrbis DCCLV. Auus Marcus, annô DCCXXXV.

Redditis abſentiæ cauſſis admodum vagis.] Neſcio an melius, *vanis*. vt cauſſas dicat futiles leueſque. Tamen non malè, *vagis*: quaſi alienis & parum certis.

Ambigens patriam & declinans.] Beato placuit, *ambiens*. Vulgatam tueri videtur, quod ſuprà ſcriptum: *Campaniam prælegebat, ambiguus an vrbem intraret*; ni ſuſpecta eſſet dictionis nouitas.

Aduerſus legem Cæſaris, de modo credendi poſſidendíque,
Iulia nalex de modo poſſidendi. *intra Italiam.*] Suggerit eam legem apertè, quod ſciam, ſolus Dio lib. XLI. ἐπειδή τε συχνοὶ πολλὰ χρήματά τε ἔχειν καὶ πάντα αὐτὰ ἀποκρύπτειν ἐλέγοντο, ἀπηγόρευσε μηδένα πλεῖον πεντακισχιλίων καὶ μυρίων δραχμῶν ἐν ἀργυρίῳ ἢ καὶ χρυσίῳ κεκτῆσθαι. id eſt: *Et quoniam complures pecuniam multam habere & occultare dicebantur: edixit nequis in argento aurôve amplius poſſideret quàm* LX. *ſeſtertia.* Et alludunt alij ſcriptores, vt Sueton. Tib. cap. XLIX. dum ſcribit quoſdam damnatos, *quibus nihil aliud ſit obiectum, quàm quòd partem rei familiaris in pecuniâ haberent.*

rent. Partem, ſcilicet maiorem quam pro lege. In quâ Suetonij verâ ſententiâ eruendâ Scholiaſtæ ſunt fruſtrà. Reliquum pecuniæ conferri Cæſar voluit in agros.

Duodecim tabulis ſanctum, ne quis vnciario fœnore amplius exerceret.] At eam ſanctionem Liuius ad M. Duellium Trib.pl. refert poſt XII. tabulas, aliquot annis Lib VII. *C. Marcio, Cn. Manlio Coſ. de vnciario fœnore à M. Duellio Tribunopl. rogatio eſt perlata: & plebs aliquanto eam cupidiùs ſciuit, accepitque.* Vnciarium fœnus.

Dein rogatione Tribuniciâ, ad ſemuncias redacta.] Decem annis poſt illam Duellij. Liuius. *T. Manlio Torquato, C. Plautio Coſ. ſemunciarium tantùm ex vnciario fœnus factum.* Semunciariũ fœnus.

Poſtremò vetita verſura.] Id eſt, ſublatum omne fœnus. quod ambiguè Liuius ponit in actis anni CDXII. quinto anno, poſt ſemunciam conſtitutam: *Præter hæc, inquit, inuenio apud quoſdam L. Genutium Tribunumpl. tuliſſe ad populum ne fœnerare liceret.* Magis cum Tacito adfirmat Appianus lib. I. Ciuilium: τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου καὶ τὸ ἄστυ οἱ χρῆσται πρὸς ἀλλήλους ἐστασίασαν, οἱ μὲν πράττοντες τὰ χρέα σὺν τόκοις, νόμου τινὸς παλαιοῦ (Genutij legem intellegit) ἀπαγορεύοντος μὴ δανείζειν ἐπὶ τόκοις, ἢ ζημίαν τὸν οὕτω δανείσαντα προσοφλεῖν. ἔθους δὲ χρονίου τοὺς τόκους βεβαιοῦντος, οἱ μὲν κατὰ τὸ ἔθος ᾔτουν, οἱ δὲ οἷον ἐκ πολέμων τε καὶ στάσεων ἀνεβάλλοντο τὰς ἀποδόσεις, εἰσὶ δ' οἳ καὶ τὴν ζημίαν τοὺς δανείσαντας ἐκτίσειν ἠπείλουν. Vſuræ ſublatæ.

Duas quiſque fœnoris partes in agris per Italiam conlocaret.] Sueton. Tiber. cap. XLVIII. Simile quod Plinius lib. VI. epiſtol. de Senatu ſui æui: *Patrimonij tertiam partem conferre iuſſit in ea quæ ſolo continerentur.* Capitolinus de M. Antonino. *Iuſſit vt ſenatores peregrini quartam partem in Italiâ poſſiderent.* Pag. 196. Fœnus in agris collocatum.

Datum erat crimini, quòd Theophanem Mitylenæum proauum eorum.] Horum auus fuit M. Pompeius Theophanes, Aſiæ Procurator, Tiberio ex intimis amicis. Strabo lib. XIII. οὗτος δὲ Θεοφάνης καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ ὑπῆρξε, καὶ Πομπηΐῳ τῷ Μάγνῳ κατέστη φίλος, μάλιστα διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτὴν, καὶ πάσας συγκατώρθωσεν αὐτῷ τὰς πράξεις. καὶ ἑαυτὸν πάντων Ἑλλήνων ἐπιφανέστατον ἀνέδειξεν. υἱόν τε ἀπέλιπε Μάρκον Πομπήιον, ὃν τῆς Ἀσίας ἐπίτροπον κατέστησέ ποτε Pag. 197. Pompeius Theophanes.

Καῖσαρ ὁ Σεβαστός. καὶ νῦν ἐν τοῖς πρώτοις ἐξιλάζεται τῶν Τιβερίου φίλων.

Sex. Marij opes.

Magnitudinem pecuniæ malo vertiſſe.] De quâ vide Dionem lib. LVIII. & de hâc hiſtoriâ totâ. neſcio an hic idem ille Marius qui ante annos aliquot poſtulatus. ſuprà lib. IV. *Druſum auſpicandi gratiâ tribunal ingreſſum adiit Calpurnius Saluianus in Sex. Marium.*

Suetonius frequenter in num. ris corruptus.

Correcti aliquot loci.

Iacuit immenſa ſtrages, omnis ſexus, omnis ætas, inluſtres, ignobiles, diſperſi aut aggregati.] Mirum tragœdias eas verborum Tacitum miſcere, ſi interfecti non plures viginti. Ita enim Suetonius cap. LXI. *Viginti vno die abiecti, tractique: inter eos pueri & feminæ.* Sed numerum eum, reipsâ admonente, corruptum dixero: ſubſtituoque, ∞ : id eſt, mille. quod fatuus exſcriptor interpretatus eſt Viginti. Certè de maiori numero fatebitur, qui Taciti verba vigilans leget. Menda numerorum in Suetonio plura, & quædam magnæ rei. vt Nerone, cap. XII. *Exhibuit ad ferrum etiam quadringentos Senatores, ſexcentóſque equites Romanos.* Quadringenti Senatores, dimidia Senatus pars. quos omnes depugnaſſe in arenâ, fuge credere. Corrigo, *quadragenos.* De equitibus etiam malim, *ſexagenos.* firmante coniecturam Dione, qui auctor eſt pugnaſſe tantùm equites triginta. Simile in Claudij cap. XXXII. *Conuiuia & ampla & aſſidua agitauit, ac ferè patentiſſimis locis, vt plerumque ſexceni ſimul diſcumberent.* Scribo, *plerumque ſexageni.* Sexcenti conuiuæ, epulum publicum, non conuiuium. Plura huius generis aliâs. Statim etiam in Taciti verbis lego, *interciderat ſortis hu. commercium vi, metu.*

Locus, in quo deſpero.

Qualem diem Tiberius induiſſet.] Corruptè. Videntur verba huc tralata ex pag. ſequenti: *quem tum annum, qualem diem haberet.* Vertranius conatur, *qualem die Tiberius.* hoc ſenſu, Caligula talem habitum induebat, qualem Tiberius quoque die induiſſet. Coniectura, quam ego non emerim ſeſtertio nummo.

Suetonî pugna cum noſtro.

Præſagium Tiberij de Seruio Galbâ tum Conſule.] Pugnat Suetonius, qui non Tiberio ſed Auguſto præſagium hoc tribuit; nec de Conſule Galbâ, ſed puero. Lege eum lib. VII. cap. IIII. A Tacito ſtant Ioſephus & Dio.

Pag. 198. Thraſullus.

Thraſullum.] Qui etiam de re medicinâ libros compoſuiſſe

poſuiſſe videtur, laudante Plinio plus vno loco. Pete fusè hæc à Dione, lib. LV.

Plurimis mortalium non eximi.] Scribe, *eximis.* Pag. 199.

Quippe à filio eiuſdem Thraſulli prædictum Neronis imperium in tempore memorabitur.] Non eſt in libris qui ſuperſunt id vaticinium; ne in Suetonio quidem.

Aſinij Galli mors vulgatur.] Quem eodem die & conuiuam Tiberij fuiſſe, & eo ſubornante damnatum, narrat Dio lib. LVIII. in actis anni DCCXXCII. Eſt ille qui filius Pollionis Aſinij librum edidit, quo patrem Ciceroni comparauit: cui reſcripſit imperator Claudius. Suetonius in eius vitâ, & Plinius in Epiſtolis. Agellius lib. XVII. cap. I. Euſebius in Chronicis notat *Aſinium Gallum diris ſuppliciis mactatum anno ante T. Liuij mortem.* Aſinius Gallus.

Conſulari ſene, tot conſularium parenti.] Plures enim filios habuit, qui Conſules. Vide ea quæ notaui in fine libri tertij Annal. ſuprà.

Nerua continuus principis.] Celeber iuris auctor, de quo Pomponius: *Hic etiam Nerua Cæſari familiariſſimus fuit.* Conſul fuit cum Vibio Rufino anno DCCLXXV. Pag. 200. Nerua Iuriſconſultus.

Rubellij Blandi, cuius auum Tiburtem equitem R. plerique meminerant.] At pater eius tamen conſularis, de quo lib. III. *Solus Lepido è conſularibus Rubellius Blandus adſenſit.* Conſul ſuffectus fuit anno DCCLXXI. Pag. 201. Rubellius Blandus.

Flacco Pomponio Syriæ proprætore.] De eodem Suetonius cap. XLII. Tiberij: *Poſteà princeps in ipsâ publicorum morum correctione, cum Pomponio Flacco & L. Piſone, noctem continuúmque biduum epulando potandóque conſumpſit: quorum alteri Syriam prouinciam, alteri præfecturam vrbis confeſtim detulit.* Vbi aliquot libri, *Pompeio Flacco.* malè. eſt enim ille ipſe, qui ante XV. annos Mœſiæ præfuerat. Tacit. lib. II. Pomponius Flaccus.

M. Lepidus.] Iterum, *Manius.*

Paullo Fabio L. Vitellio Coſ. Phœnix in Ægyptum venit.] Dio, Solinus, Plinius, biennio poſteriùs veniſſe eum volunt, Q. Plautio, Sex. Papinio Coſſ. Vereor vt ſtare ſententia Taciti poſſit, contra tot teſtes. Nota autẽ ex Dione hos ipſos Conſules poſt celebrata Decennalia Tiberij pœnâ adfectos, quod tacuit noſter. Ex quo non vanè dixerim, Contra Tacitum plerique ſcriptores veniũt, de Phœnice.

Taciti liber non integer. rim, narrationi huic annali deeſſe quædam. Non enim Conſulum ſupplicium certè omiſiſſet.

Sepulturâ qui prohibiti. *Quia damnati, publicatis bonis, ſepulturâ prohibebantur.*] Sepulturâ luctuque adfinium prohiberi, niſi magnorum ſcelerum damnatos (puta parricidij, perduellionis; itemque ſuſpendioſos) non moris apud priſcos. Inualuit ſub Tyrannis, ideoque quaſi nouum, in Tiberij ſæuitiâ Suetonius notat, cap. LXI. *Interdictum ne capite damnatos propinqui lugerent.* itemque: *Nemo punitorum* Quorum bona publicari ſolita. *non in Gemonias abiectus, vncóque tractus.* Qui autem tracti, Tiberis eis ſepultura. Idem in publicatione bonorum fuit. quæ apud antiquos in crimine perduellionis & hoſtilitatis tantùm exercita, & fortaſſe parricidij. ita Sp. Mælij *bona contacta pretiis regni mercandi vendere atque in publicum redigere Quæſtores iuſſi*, ait Liuius: ita Ciceronis damnati, à Clodio: M. Lepidi, à Senatu publica facta, Cæſar publicationem induxit. quia ſecutus Antonij ſectam. Primus publicationem ad omnia crimina (publica intellego) traxit Cæſar: qui, vt Suetonius ait, *pœnas facinorum auxit: & cùm locupletes eò facilius ſcelere ſe obligarent, quòd integris patrimoniis exſulabant: paricidas,* [*vt* * *Cicero ſcribit*] *bonis omnibus, reliquos dimidiâ parte multauit.* Tenuit ea lex ſub *A Gloſſemate ſunt, tolle. Augusti decretũ in ea re. Auguſto. qui tamen cum multis diuitibus vel dimidia pars, nimiæ eſſent opes, & in ipſo exſilio cauſſa luxus: ſanxit, vt iis omnibus quibus aquâ & igni interdictum (id eſt Iuriſconſultorum verbo, Deportatis) non plus poſſidere liceret quingentis millibus numûm. Dio LVI. Intenditque iterum ſæuitiam eam Tiberius, latâ lege, Deportatis teſtamenti factione interdictum. quâ interdictis aquâ & igni adempta omnis teſtamenti factio. Idem Dio LVII. Quam legem interpretans Caius l. VIII. Qui teſt. fac. poſſunt: *Si cui aquâ & igni interdictum ſit*, inquit, *eius nec illud teſtamentum valet quod antè fecerit, nec id quod poſteà. Bona quoque quæ tunc habuit cùm damnaretur, publicabuntur.*

Eorum qui de ſe ſtatuiſſent, humabantur corpora, manebant teſtamenta.] Non mirum, quia ne damnati quidem, nec peracti rei. Dio hæc omnia exprimere voluit, Qui ſe interfecerant, eorũ rata teſtamenta. in actis anni DCCLXXXIIII. ἔς τε τὴν ἀγορὰν τὰ σώματα ἁπάντων ἐρρίπτετο, καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὸν ποταμὸν ἐνεβάλλετο. ὅδη δὲ ὅπως οἱ παῖδες τῶν οὐσιῶν αὐτοὺς κληρονομῶσιν. vbi puero mendum

mendum clarum, ſcribendumque, μὴ κληρονομεῖν, incertâ voce. Ideò enim abiecta corpora tractaque, ne liberi ſuccedere in bona poſſent, quæ iam publica vt damnatorum palàm punitorumque. Mirum ex ſequentibus Dionis verbis interpretem id non vidiſſe. Bona ergo manebant, ſiquis præueniſſet damnationem; & teſtamenta. Sed quid in præmiis accuſatorum? nihilo ſeciuś dari ſolere, oſtendit Taciti locus ſuprà, lib. IV. *Et quia Cornutus ſuâ manu ceciderat, actum de præmiis accuſatorum abolendis, ſiquis maieſtatis poſtulatus, ante perfectum iudicium ſeipſe vitâ priuauiſſet. ibatúrque in eam ſententiam, ni duriùs contráque morem ſuum palàm pro accuſatoribus Cæſar, irritas leges, & remp. in præcipiti conqueſtus eſſet. Sic delatores, genus hominum publico exitio repertum, per præmia eliciebantur.* Dari non ſolere, Seneca in narrandâ Cremutij morte, quæ ſub hoc Tiberij tempus. *Cognito conſilio eius*, inquit, *publica voluptas erat, quòd è faucibus auidiſſimorum luporum eriperetur præda. Accuſatores adeunt conſulum tribunalia, queruntur Cordum mori, vt interpellarent quod coëgerant. Adeò illis Cordus videbatur effugere. Magna res erat in quæſtione, an morte rei prohiberentur.* Nec ſatis ſcio, quomodo in concordiam reducam eos locos. Sub Claudio & Nerone fortean aliud fuerit: & Senecam deceperit mos ſui æui.

Dio palàm vitioſus.

Præmium an tunc accuſatoribus? Ait Tacitus.

Negat Seneca.

Mamercus Scaurus, inſignis nobilitate & orandis cauſis, vitâ probroſus.] Malè hic à Dione Μάρκος. De probroſâ eius vitâ, lege Senecam lib. IIII. de Benef. cap. XXXI. aut potius non lege impuritatem hominis & ἄῤῥητον μίξιν. Notat eum breui ſtigmate Tertullianus de Pallio: *Dabo catharticum impuritati Scauri, & aleæ Curij & vinolentiæ Antonij.*

Pag. 203. Mam. Scaurus libidine infamis. Tertullianus illuſtratus.

Argumentum Tragœdiæ à Scauro ſcriptæ.] Cui nomen Atreus fuit. Verſus qui in Tiberium flecti videbatur, ex Euripide:

Τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας χρὴ φέρειν. Adi Dionem.

Ab Seruilio & Cornelio accuſatoribus.] Cornelio fuit cognomen Thuſci. Seneca pater Suaſoria II. *Thuſcus ille qui Scaurum Mamercum, in quo Scaurorum familia exſtincta eſt, maieſtatis reum fecerat, homo quàm improbi animi, tam infelicis ingenij.*

Cornelius Thuſcus delator.

Non

Pag. 204. *Non deſpectum id apud barbaros, vltróque potentiam*
Eunuchi in pretio apud Perſas. *habet.*] Ex inſtituto Cyri apud Xenophontem lib. VII. qui cuſtodiam curamque ſui corporis ſolis commiſit Eunuchis: & intimam aulam ex hoc ſemiuiro genere conſtituit, quaſi fidiſſimo. Itaque deinceps in honore. Sed
Qui primi crediti virum excidiſſe. & Perſæ primi priuaſſe viro creduntur. Stephanus de Vrbibus: Σπάδα, ὑδστέρας, κώμη περσικὴ, ἐν ᾗ πρώτη εὐνουχισμὸς γέγονε. Petronius,

Perſarum ritu, malè pubeſcentibus annis
Surripuêre viros, exſectáque viſcera ferro
In Venerem fregêre.

Siue, vt alij, Semiramis. Alij ad Semiramim referunt, vt Ammianus. Vtramque famam poſuit Claudianus in Eutropium, libro I.

——ſeu prima Semiramis aſtu
Aſſyriis mentita virum, ne vocis acutæ
Mollities, lauéſque genæ ſe prodere poſſent,
Hos ſibi coniunxit ſimiles: ſeu Perſica ferro
Luxuries vetuit naſci lanuginis vmbram.

Vbi ſcriptum etiam, *Parthica*, nullo vitio, quia populi ij tùnc confuſi.

Pag. 205. *Exemplar apud poſteros adulatorij dedecoris habetur.*]
In Senecâ emendatio. Corrigamus ergo Senecam, vbi vulgò lib. IIII. Natural. Quæſt. cap. I. *Alius adulatione clàm vtetur, alius ex aperto palàm, ruſticitate ſimulatâ quaſi ſimplicitas illa non ars ſit. Plancus artifex ante Villeum maximus, aiebat, non eſſe occultè, nec ex diſſimulato blandiendum.* & legamus, *ante Vitellium.* Villeus enim ignotus: at Vitellij
Vitellius inſignis adulator. huius mirum in adulando ingenium etiam Suetonius celebrat, cap. II. in Vitellio, & Dio LVIII. Plancus autem in Senecâ, eſt is qui apud Fuluiam Antonij magnus: de cuius adulatoriis moribus Appianus lib. III. Ciuilium.

Vrbe Artaxata potiuntur.] Malim, *vrbem.* Tamen & Artaxatam & Tigranocertam priore numero, noſter aliíque ſcripſerunt.

Filium Orodem vltorem parat.] Omnis hæc hiſtoria apud Ioſeph. lib. XVIII. cap. VIII.

Pag. 206. *Ferúntque ſe Theſſalis ortos.*] Strabo lib. XI. qui de
Oraculum Phryxi. Oraculo item Phryxi, & vetitâ arietis cæde, his verbis: ἐν τῇ Μοσχικῇ τὸ τῆς Λευκοθέας ἱερὸν, Φρίξου ἵδρυμα καὶ μαντεῖον ὄντος, ὅπου κριὸς οὐ θύεται. At aliter Iuſtinus, qui hos ad

Orientem Albanos, deducit ex Italiâ ab Albano monte. Eius verba libro XLII. *Cum Albanis fœdus percuſſit* Iaſon. *qui Herculem ex Italiâ ab Albano monte, cùm Geryone extincto, armenta eius per Italiam duceret, ſecuti dicuntur: quique memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeij, bello Mithridatico fratres ſalutauere.* Iuſtini diuerſa traditio.

Modò equeſtris prœlij more, frontis & tergi vices.] Scribo, *vice*. & ſententiam expedio. A Salluſtio eſt, qui in hiſtoriis: *More equeſtris prœlij, ſumptis tergis, atque redditis.* Et in Iugurthâ: *Quibus illi freti, non vti equeſtri prœlio ſolet, ſequi, dein cedere: ſed aduorſis equis concurrere, implicare, ac perturbare aciem.* Frontis & tergi vice. id eſt, alternâ mutatione modò frontis, modò tergi. Tacito emendatio. Mos equeſtris prœlij.

Fama tamen occiſi falsò credita.] Lego, *dedita*. vel, *dicta*. At Ioſephus reuerâ occiſum eum tradit lib. XVIII. Pag. 207. Ioſephus aliter quàm noſter tradidit.

*Totâ mole regni vltimi * id peritiâ locorum.*] Niſi quid deſit (nec puto herclè, quoniam totâ hac narratione belli externi conciſus Tacitus) commodò reſtituemus: *regni vltum iit. peritiâ l. a. H. m. pugnatum.* Amat ita loqui noſter, & Salluſtius: *Quàm maximâ curâ vltum ire iniurias feſtinat.*

Alióſque occultos conſulit.] Scribo, *conligit.*

Cùm hic more Romano Suouetaurilia daret, ille equum placando amni adornaſſet.] De Suouetaurilibus dico ad lib. IIII. Hiſtoriarum. De equo res ſic habet. Solemnis Perſarum victima Soli, equus. Iuſtinus: *Solem vnum eſſe deum Perſæ credunt, & equos eidem deo ſacratos ferunt.* Xenophon lib. IIII. περὶ Κύρου ἀναβάσ. καὶ ἵππον ὃν εἰλήφει παλαιότερον, δίδωσι (Ξενοφῶν) τῷ κωμάρχῃ ἀναθρέψαντι καταθῦσαι, ὅτι ἤκουσεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ ἡλίου, δεδιὼς μὴ ἀποθάνῃ. Et lib. VIII. Κύρου παιδείας. πρῶτον μὲν ἦγον τῷ Διὶ ταύρους πάγκαλους εἰς τέσσαρας. μετὰ δὲ τούτους, ἵπποι ἤγοντο θῦμα τῷ ἡλίῳ. Idemque Pauſaniæ in Laconicis notatum. At de amne, nihil nobis lectum. Sed & aliis gentibus victima, equus. Apud Romanos, Marti. Feſtus, in Equus. Et apud Myſios: Florus: *Illi ſtatim ante aciem immolato equo, concepêre votum, &c.* Apud Maſſagetas, item Soli. Strabo lib. XI. θεὸν δὲ ἥλιον μόνον ἡγοῦνται, τούτῳ δὲ ἱπποθυοῦσι. Pugnat cū ſuperioribus, quod idem Strabo lib. XV. de Carmanis ſcribit: ὄνον τι θύουσι τῷ Ἄρει, ὃν Πέρσαι σέβονται. Equus victima Soli, apud Perſas. Marti, apud Romanos, & Myſios. Strabonis mira adſeueratio Martem deum Perſis adſignantis.

ϐορτῷ θεῶν μόνον. Alij enim Perſis Solem, quem Mithram dicunt, deum vnicum tribuunt, non Martem, vt hic (per obliuionem fortè) Strabo.

Pag. 208. *Albentibus ſpumis in modum diadematis ſinuare orbes.*] Ad diadematis formam aſpicit: quam, ſi vacat, à me cape. Diadema commune olim inſigne regum, non aliud quàm faſcia tenuis cingens caput. Seneca: *Vides illum Scythiæ Sarmatiæ've regem inſigni capitis decorum? ſi vis illum æſtimare, totúmque ſcire qualis ſit, faſciam ſolue. multum mali ſub illâ latet.* Florus lib. III. *Ipſe veſte purpureâ, argenteóque baculo, & regium in morem fronte redimitâ.* Atque ea faſcia, alba. Tacitus hic: *Albentibus ſpumis, in modum diadematis.* Silius lib. XVI. de Iubâ rege:

Diadema quid.

Quo colore.

—*regnique inſigne vetuſti*
Geſtat læua decus, cinguntur tempora vittâ
Albenti.

Plinius: *Regibus apum in fronte macula, quodam diademate candicans.* Ab hac cauſâ, *quidam è turbâ* (apud Suetonium in Iulio, cap. LXXIX.) *ſtatuæ Cæſaris coronam lauream candidâ faſciâ præligatam impoſuit*: quaſi diadema illi attribuens. Et apud Valerium lib. VI. cap. II. Pompeio *candidâ faſciâ crus alligatum habenti, Fauonius, Non refert, inquit, quâ in parte corporis ſit diadema.* Corrige Egeſippum, belli Iudaici lib. II. cap. I. *Quid enim ſella aurea, allatúmque diadema, niſi regni forent inſignia?* & ſcribe, *albatúmque.* Apud Perſas paullo aliter. quibus nec omnino candidum diadema, nec capiti nudo circumplexum, ſed Cidari ſiue Tiaræ. Xenophon libro VIII. *Habebat Cyrus diadema circum Tiaram; vti & cognati eius idem inſigne ferebât.* Curtius libro III. *Cidarim Perſæ vocabant regium capitis inſigne. hoc cærulea faſcia diſtincta albo circuibat.* Quæ verba ἐξ ἀπαλῆς, pronuncio parum ſana. Damnat ipſe Curtius, lib. VI. de Alexandro: *Itaque purpureum diadema diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit, veſtémque Perſicam ſumpſit.* Si purpureum, quomodò cæruleum? nec ſanè cærulum colorem inter regios aut Principales lêgi. An illic ſcribendum, *coccinea faſcia?* an, *hoc cæruleum?* vt inſigne capitis tali colore fuerit, non faſcia ipſa. De medicinâ enim certâ alius viderit: non hic mihi cognomen Sullæ.

Correctus Egeſippus.

Curtij verba in vitio.

Ea ambiguè emendata.

Supremis

Supremis tabulis multa & atrocia in Macronem compoſuit.] Quæ teſtamentorum licentia adeò recepta, vt plerique ingeniorum petulantiam non alio velo exercerent. Ita Fabricius Veiento *multa & probroſa in patres & ſacerdotes compoſuit, iis libris quibus nomen codicillorum dederat.* ait Tacitus lib. XIV. Et ab hac mente in Auguſto Suetonius, cap. LVI. *Iocis quoque quorundam inuidioſis aut petulantibus laceſſitus, contradixit edicto. Et tamen de inhibendâ teſtamentorum licentiâ, ne Senatus quidquam conſtitueret, interceſſit.* Ab hac, inquam, mente. nec virum doctum, C. Sigonium quiſquam audiat corrigentem, *de inhibendâ ſcommatorum licentiâ.* Enimuerò exempla huius libertatis in extremâ tabulâ habebis in Tacito plura. Et hæc autem & quæ ſequuntur, tantum non ad verbum conuertit Dio: addito; Trionem vitâ interfeciſſe ſeipſum. quod neſcio an intellegi ſatis habuerit Tacitus; an expreſſum ab eo per ignauiam deſcribentium exciderit.

Teſtamentorum licentia.

Suetonius explicatus.

Sigonii lectio reiecta.

Trebellieni Rufi.] Illius; qui præturâ functus, tutor à Senatu liberis Cotyis Thraciæ regis datus fuit, lib. II. ſuprà.

Pag. 209.
Trebellienus Rufus.

Ob carmina illic in principem factitata.] Video eſſe qui tranſponant, *ob carmina in Principem factitata, illic ſtrangulatus eſt.* Quaſi carmina extra carcerem facta. Fallunt, falluntur que. Ante triennium enim hîc Paconianus in carcere fuit, & quia indicium profeſſus erat, retentus: donec carmina exitiũ illi maturauêre. Lege initiũ libri huius.

Contra Vertranium.

Vrbem iuxta.] Tuſculi, aut in Albano. Dio.

Poppæus Sabinus conceſſit vitâ.] Suâ ſponte, non fato. Vide Dionem.

Eò anno neque quòd L. Aruſeus.] Deſunt non dubiè propria aliquot nomina eorum qui damnati occiſique. Vertranius labentem locum immiſsâ voce fulcit, *Eo anno neque quòd alij, neque quòd L. Aruſeius.* ſed tibicine non bono.

Mutilus locus.

Vibulenus Agrippa.] Vibilius dicitur Dioni.

Galba triſtibus Cæſaris litteris.] Frater eſt illius, qui poſteà Princeps. Suetonius: *Caius attritus facultatibus vrbe ceſſit, prohibitúſque à Tiberio ſortiri anno ſuo Proconſulatum, voluntariâ morte obiit.*

Galba frater principis.

Pag. 210. *Æmilia Lepida quam iuueni Druſo nuptam rettuli.*] Nuſquam id in his libris ſcriptum.

Clitarum natio Cappadocia, Archelao ſubiecta.] Male

Clitæ Cilices. vulgò, *Citarum*. Iidem Clitæ, Cilices, non Cappadoces dicuntur ab eodem Tacito lib. XII. *Nec multo poſt agreſtrium Cilicum nationes, quibus Clitarum cognomentum eſt.* Ideò hîc legerim, *Clitarum natio, Cappadoci Archelao ſubiecta.* Nam Cilicia cognomento Trachea, proprios

Archelaus Cappadox. Suet. Veſpaſ. cap. VIII. reges habuit ad tempora Veſpaſiani. Caue enim de Archelao acceperis Cappadocum rege, qui pridem mortuus, & regnum eius in prouinciam redactum. Neſcio tamen an hic Archelaus eius filius fuerit: ideò Cappadox dictus.

Pag. 211. *Cteſiphon ſedes imperij.*] Vt Herodianus ait, ἔνθα ἦν τὰ

Cteſiphon vrbs. βασίλεια τῶν Παρθυαίων. Ea vrbs, ſiue pagus potius, vicinus Seleuciæ. Strabo: πλησίον δ' ἐστὶ κώμη Κτησιφῶν λεγομένη, μεγάλη. ταύτην δ' ἐποιοῦντο χειμάδιον οἱ τῶν Παρθυαίων βασι-

De conditore eius diſſenſio. λεῖς. Plinius: *Cteſiphontem iuxta tertium ab eâ lapidem in Chalonitide condidêre Parthi.* Et conditorem eius Vardanem regem facit Ammianus, lib. XXIII. Pugnat tamen iis Procopius lib. II. De bello Perſico: *Apud Aſſyrios ciuitates duæ maximæ ſunt, Seleucia & Cteſiphon, Macedonum ædificia.* de vrbis huius ſitu, & duplici munitiſſimâ arce, lege Gregorium Nazianzenum, Orat. IV. in Iulianum.

Pag. 212. *Templum Auguſte & ſcenam Pompeiani theatri*] Vide Sueton. cap. XLVII. in Tiberio, & cap. XXI. Calig. qui leuiter diſſentit. Ille enim ſemiperfecta opera fuiſſe ait, quæ noſter perfecta.

Pag. 213. *Occidentem ab eo deſeri; orientem ſpectari.*] Gloria acuti dicti penes Pompeium, qui Sullæ abneganti triumphum confidenter dixit, ὅτι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα πλείονες, ἢ δυό-

* Adorant. id ad moré orientalium populorum referendum. μενον * προσκυνοῦσιν. ὡς αὐτῷ μὲν αὐξανομένης, μειουμένης δὲ καὶ μαραινομένης ἐκείνῳ τῆς δυνάμεως. Fons dicti ab eo, quod pleriſq; populis religione receptum, ſalutare ſolem orientem: vt alibi dicam.

Solitus eludere medicorum artes, atque eos qui poſt triceſimum annum ad internoſcenda corpori ſuo vtilia, alieni conſilij indigerent.] Tiberianum hoc apohthegma etiam

Plutarchus in numero corruptus. Plutarchus inſeruit præceptis de valetudine tuendâ, ſed corruptus, vereor, in numero: ἤκουσα Τιβέριόν ποτε Καί-

σὺ ἄρα εἰπεῖν ὡς ἀνὴρ ὑπὲρ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη καὶ προτείνων ἰατρῷ χεῖρα, καταγέλαστός ἐστι. Nam poſt ſexageſimum annum ait, quod noſter triceſimum non dubiè verius: Reſcripſerim, ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη. iuuante etiam Suetonio. *Valetudine proſperrimâ vſus eſt, quamuis à trigeſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit, ſine adiumento conſilióque medicorum.*

Satrio Secundo coniurationis indice.] Ille idem eſt, qui ſuprà cliens Seiani, & nunc, vt apparet, eius euerſor. Pag. 214.

Perpuliſſet iuuenem ad ea, quorum effugium non niſi morte inueniret.] Intellegit inceſtum ſimile, quale obiectum Ciceroni in Tulliolam. de quo infami ſermone Seruius ad illud Virgil. *Hic thalamum inuaſit nata.* Pag. 215. Matris cum filio cœtus.

Luctúmque communem.] An'ne etiam, *lectum?*

Mœſta & miſeranda diu ferret.] Emendo, *miſeranda differret*, coniunctis vocibus quas diduxerant.

In villâ cui L. Lucullus quondam dominus.] De eâ ferè his verbis Plutarchus in Mario: *Villam in Miſenenſi Marius amœnam & mollius exſtructam poſſidebat, quam deceret virum militarem & tot bellorum victorem. Eam aiunt LXXV. ∞. denariûm emiſſe Corneliam, nec multò pòſt L. Lucullum quingentis millibus denariûm & ducentis. Tantum breui luxuria creuit, & ciuitas inualuit in abundantes opes.* Villa Luculli.

Per ſpeciem officij, manum complexus.] Neſcio an, *per ſpeciem oſculi.* Ea quidem mens. Suetonius: *cùm manum ſibi oſculandi cauſâ apprehendiſſet.*

Octauo & ſeptuageſimo ætatis anno.] Vel vt Victor, poſt ſeptuageſimum octauum annum & menſem quartum. Dio tamen anno toto diuerſus ab iſtis, qui ait vixiſſe ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἡμέρας ἐννέα. Et herclè verius, ſi Suetonio credendum & actis; qui natum Tiberium ponunt anno vrbis DCCXII. Munatio & Lepido Coſs. XVI. Kal. Decembres. mortuus autem eſt, conſenſu omnium, anno DCCXC. XVII. Kal. Aprilis. Quanquam & Dionis rationes non planè ad eum calculum pariaueris. Pag. 216. De Tiberij ætate anniſque.

AD LIB. XI. ANNALIVM.

Pag. 117. Cornelianæ hiſtoriæ ingẽs defectus.

HVNC librum ἀκέφαλον eſſe ne moneri quidem neceſſe eſt. Deſunt autem, à fine libri VI. ad huius initium, res geſtæ annorum circiter decem. In quibus C. Caligulæ principatus in vniuerſum, & Claudiani imperii primores anni ſex perierunt. Olim adoleſcens contexui Caianam hiſtoriam Corneliano exemplo, ſtiloque. At fœtum eum tanti non puto, vt agnoſcam aut tollam.

Fuiſſe quondam adulterum eius credidit.] Poppææ, vt apparet.

Horti Luculliani.

Hortis quos ille à Lucullo cœptos inſigni magnificentiâ extollebat.] Libri vett. *à Lucullo emptos.* iidem *extollebat*, non quod Rhenano ſupponere viſum, *excolebat.* Lucullani horti infrà ſæpiùs nominati: & vides quomodò in principis res peruenerint, manſerintque ad ætatem Traiani. De iis quidem Plutarchus: ὅπου καὶ νῦν, ἐπίδοσιν τοιαύτην τῆς τρυφῆς ἐχούσης, οἱ Λευκολλιανοὶ κῆποι, τῶν βασιλικῶν ἐν τοῖς πολυτελεστάτοις ἀριθμοῦν]. id eſt: *Ex quo etiamnunc, tantâ acceſſione factâ ad luxum, horti Lucculliani inter ſumptuoſiſſimas res principis cenſentur.*

Soſibius Grãmaticus.

Soſibius Britannici educator.] Neſcio an ille ſit, qui Arnobio nominatus lib. IIII. *Nam ab Hippocoöntis liberis ipſum Soſibius Herculem cruciatum rettuliſſe pronunciat.* itemque Clementi Alexandrino, Ad gentes. Suidas etiam litteratoris meminit hoc nomine, in Σωσίβιος.

Auri vis.

Auri vim atque opes principibus infenſas.] In vulgatis eſt, *Cauri vim.* & turbant in reſtituendo loco Rhenanus & Maurus. Mihi veræ lectionis auctor Farneſianus liber, in quo *cauri.* c. litterâ ſuperius adpictâ: & hiſtoria ipſa, quoniam auri vis Aſiatico cauſſa necis. Dio: ὁ δ' Ἀσιατικὸς ἀφῆκε τὴν ἀρχὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πλούτου, ὑφ' οὗπερ καὶ ἀπέθανεν. & ſi otium eſt, adde reliqua, cum iis quæ apud Zonaram excerpta. Auri vis, optima dictio, quam iterum vſurpat noſter lib. XVI. *Specum altitudine immenſâ, quo*

Diuitiæ Aſiatici.

magna

magna vis auri contineretur. Quod Vertranius interpunctione iuuari locum exiſtimat, *per ſpeciem b. moneret, Claudium caueri, vim atque opes.* quaſi Soſibius Aſiaticum monuiſſet, non Claudium: ita clare ſequentia aſpernantur. Denique quid hoc ſit, Vim eſſe principibus infenſam? quaſi non cuiuis etiam e plebe. Nam omnis certe vis omnibus mala.

* Repugnauerunt mihi quidam e ſuperuacuo, in veriſſima emendatione. quam probet iis vel Ariſtoteles, VIII. Politic. cap. XI. οἱ μὲν ἐν ὑπεροχαῖς εὐτυχημάτων ὄντες, ἰσχύος καὶ πλούτου, καὶ φίλων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἄρχεσθαι οὔτε βούλονται, οὔτε ἐπίστανται: *Qui in affluentia fortuna, virium, opum, & amicorum aliorumque talium, conſtituti ſunt: regi atque obedire neque volunt, neque norunt.* Ex quo vides, Soſibium nimis vere monuiſſe *abruti & opes Principibus infenſa.*

Stalilita noſtra lectio.

Non extimuiſſe in concione:] Adſentior Rhenano, ſcribenti, *extimuiſſe concionem populi R. gloriámque facinoris vltro petere.* Quod ait præcipuum auctorem inter ſciendi Cæſaris Aſiaticum; addicit ei Seneca lib. II. De Tranq. cap. XVIII. *Ea referam quæ illum (Caium) exitio dederunt: Aſiaticum Valerium in primis amicis habebat, ferocem virum & vix æquo animo alienas contumelias laturum. Huic in conuiuio, item in * concione, clariſſima voce, qualis in concubitu eſſet vxor eius, obiecit. Di boni, hoc virum audire, principem ſcire, & vſque eo licentiam perueniſſe, vt non dico conſulari, non dico amico, ſed tantum marito, princeps & adulterium ſuum narret & faſtidium?* Suetonius & Ioſephus omittunt.

Aſiaticus auctor Caianæ cædis.

* Forte, *cognitione*, cum videlicet adſeſſor ei cõſiliariuſque Aſiaticus eſſet. Nam de concione, vix eſt vt habeat fidem.

Dedita per prouincias fama.] Siue mauis, *didita.* Lucretius:

> ——*rerum ſimulacra feruntur*
> *Vndique, & in cunctas iaciuntur didita partes.*

Virgilius:

> *Cognatique patres, tum terris didita fama*
> *Coniunxere tibi.*

Gentiles nationes promptum haberet.] Alter Vatic. *proprety haberet.* Nihil elicio, quod anteferam vulgatæ. Pag. 218.

Ad quod victo ſilentio.] Veteres, *indicto.* recte, vt prorupiſſe ad loquendũ intellegamus, etſi ſilentiũ ante iuſſum.

Vxores in conuiuiis ritu Ro.

Percunctaretur, cur ſine vxore diſcubuiſſet.] Diſcis hinc vxores vulgò adhiberi ſolitas ad conuiuia. Æmilius Probus: *Quem enim Romanorum pudet vxorem ducere in conuiuium?* Et olim quidem cubantibus viris ſedere ſolitæ, (vt Seruius ex Varrone notat, ad illud, *Perpetuis ſoliti patres conſidere menſis*, & Valer. Maximus lib. II. De matrimoniorum ritu:) poſteà etiam accumbere. In accubitu ille mos, vt recumberent in ſinu virorum. Ouidius ad puellam, quæ cum viro cænatura:

Iacebant in ſinu maritorum.

Alteriuſque ſinus aptè ſubiecta fouebis?
Iniiciet collo cùm volet ille manum? Iterumque:
Nec premat indignis ſinito tua colla lacertis,
Mite nec in rigido pectore pone caput.

Amicæ in ſinu amatorum. Interior decubitus.

Sed & amicæ puerique meritorij non aliter iacebant apud amatores. Id vocabant interiorem iacere. Scipio in Oratione aduerſus Gallum: *Qui in conuiuiis adoleſcentulus cum amatore, cum chirodotâ tunicâ interior* (etſi Agellij in libris, *inferior*, ſcriptum: non item malè) *accubuerit; eumne quiſquam dubitet quin idem fecerit, quod cinædi facere ſolent?* Itaque arguit ecce mollitiam à decubitu ipſo.

Interior ſponda.

Suetonius in Cæſare, cap. XLIX. Cæſarem à Dolabellâ dictum ait, *ſpondam interiorem regiæ lecticæ*: non ab aliâ cauſâ, ne interpretes vltrà alucinentur. Eòdem faciunt

Suetonius illuſtratus.

Tranquilli verba de Caij libidinibus, cap. XXIIII. *Cum omnibus ſororibus ſuis ſtupri conſuetudinem fecit, plenóque conuiuio ſingulas infra ſe viciſſim collocabat, vxore ſuprà cubante.* Nam ſorores infra ſe, id eſt in ſinu, collocabat, quaſi iuſtas vxores: legitimâ conſorte loco pulsâ. Nec aliud Cicero ſignificat in Epiſtolâ quâdam hilariore: *Infra Eutrapelum Cytheris accubuit.*

Antoniam principis matrem.] De quâ lapis Romæ,

Antonia Claudij mater.

ANTONIAE
AVGVSTAE
DRVSI
SACERDOTI. DIVI
AVGVSTI
MATRI. TI. CLAVDI
CÆSARIS. AVG. P. P.

Interpolatū variè hunc librum eſſe.

Liberum ei mortis arbitrium permiſit.] Satis confuſè iſta, vt pleraque omnia hoc libro: quem ſcio interpolatum

tum à malâ & imperitá manu. Sententia tamen hæc ex Dione. vt ſubornatus Vitellius quaſi Valerij nomine culpam agnoſcentis, peteret mortis arbitrium: idq́ue à Claudio conceſſum.

Hortantibus dehinc quibuſdam inediam.] Excidit vocula, puto: ſcribendumq́ue: *quibuſdam ad inediam.* ſi non impoſuit olim mihi Orbilius meus.

Impudicum Vitellij os.

Impudico Vitellij ore.] Quiáne inter Ligures Vitellius? an quia, vt Suetonius ait, *amore libertinæ perinfamis, etiam ſalivis eius melle commiſtis, cottidie palam arterias & fauces pro remedio fouebat?*

Pag. 219. Equites Rom. illuſtres.

Equites Romanos illuſtres.] Qui ſunt Equites illuſtres? Neque enim temerarium eſt certè, quòd totiens is titulus repetitus. Vt lib. IV. Annal. *Eques Romanus ex illuſtribus Curtius Atticus.* Libro. VI. *Pater quoque illuſtris eques Romanus, ac frater Prætorius.* Lib. XV. *Die pactâ Tiberius Alexander illuſtris eques Romanus, miniſter bello datus.* Hoc ipſo libro: *Eadem conſtantia & illuſtres equites Rom. cupidos maturæ necis fecit.* Suſpicor ego ſic dictos, qui non quidem Senatores, ſed & cenſum habebant & ſpem Senatoriæ dignitatis. Imò etiam ordinis eius inſigne, id eſt latum clauum. Colligo, quòd Tacitus Equites illuſtres cum Senatoribus coniungit pari gradu. Lib. II. Annal. *Acerrimè increpuit quòd contra inſtituta Auguſti Alexandriam introiſſet. Nam Auguſtus inter alia dominationis arcana, vetitis, niſi permiſſu, ingredi Senatoribus aut equitibus Rom. illuſtribus, ſepoſuit Ægyptum.* Et clarè Annal. XVI. *Mella & Criſpinus equites Romani, dignitate Senatoriâ.* Hæreo an ad hanc rem Dionis verba accommodem lib. LIX. τό τε τέλος τὸ τῶν ἱππέων ὀλιγανδροῦντος, τοὺς πρώτους ἐξ ἁπάσης καὶ τῆς ἔξω ἀρχῆς τοῖς τε συγγένεσι καὶ ταῖς περιουσίαις μεταπεμψάμενος κατέλεξε, καί τισιν αὐτῶν καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ βουλευτικῇ πρὶν ἄρξαι τινὰ ἀρχὴν δι' ἧς ἐς τὴν γερουσίαν ἐσερχόμεθα, χρῆσθαί τι ἐπὶ τῇ τῆς βουλῆς ἐλπίδι ἔδωκε. Πρότερον γὰρ μόνοις, ὡς ἔοικέ πως τοῖς ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ φύλου γεγονημένοις τοῦτο ποιεῖν ἐξῆν. Id eſt: *Cùm ordo autem equeſtris ad paucos redigeretur, primores ex omni imperio etiam extra Italiam qui genere & opibus excellerent in eum allêgit: & quibuſdam eorum etiam Senatoriâ veſte, priuſquam magiſtratum vllum cepiſſent, vti dedit in ſpem*

Æquiparantur Senatoribus.

Equites quidam veſte Senatoriâ.

Caius equitibus quibuſdam latum clauū dedit.

dignitatis. Nam anteà non niſi iis qui Senatoriâ ſtirpe eſſent (malè iſta & contra hiſtoriam verterat vir doctus) *id permiſſum.* Hæreo, inquam, an ea faciant iſtuc. apta quidem, ſed à Caio id ſtatutum Dio ait: Illuſtrium autem titulus ante eum. Refero ergo potiùs ad Auguſtum, (etſi de veſte negare non poſſumus, quin ſit à Caio) qui anno DCCXLII. legem tulit, vt ex Equitibus, qui non minus decies ſeſtertio poſſiderent, eligerentur à magiſtratibus, è quibus tribuni Senatoreſque fierent: qui geſto Tribunatu aut retinerent Senatorium ordinem ſi vellent, aut iterum redirent ad equeſtrem. Verba ſunt Dionis lib. LIIII *τὴν δὲ δημαρχίαν ὀλίγων σφόδρα αἰτούντων, ἐνομοθέτησεν, ἐκ τῶν ἱππέων τῶν μὴ ἔλαττον πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας κεκτημένων προβάλλεσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἵνα ἕκαστον, κἀκ τούτων τὸ πλῆθος τοὺς ἐνδέοντας αἱρεῖσθαι. εἰ μὲν βουλεύειν μετὰ τοῦτο ἐθέλοιεν, εἰ δὲ μή, ἐς τὴν ἱππάδα αὖθις ἐπανιέναι ἐξεῖναι.* Qui ergo in hoc ſeminario Senatus equites, dicti illuſtres. Reperio & Inſignes, vt hoc libro: *Samius inſignis eques Romanus.* iterumque, *Cn. Nonius inſignis eques Rom.* Item Splendidos, vt Plinius libro VI. Epiſtol. *Paſſienus Paulus ſplendidus eques Rom.* & alibi idem: *Scribis Robuſtum ſplendidum equitem Rom.* Et Cicero ipſe non ſemel in Verrem. Sed hi duo tituli infrà illum non dubiè: & à famâ ducti, opibuſque. Alij áb iſtis Illuſtres ſunt, qui in Codice Iuſtinianæo, & Caſſiodoro.

Auguſtus Senatũ ſupplet ex equite. *Inſignes equites Rom.* *Splendidi.* *Illuſtres, clariori titulo, poſtea.*

Quibus Petra cognomentum.] A quibus ala Petrina, opinor, nominata lib. IIII. Hiſtoriarum.

Ala Petrina

Domum ſuam Mneſteris & Poppaa congreſſibus.] Veterum editionum lectio, *Valerij & Poppaa.* apta ſanè ad hiſtoriam, quia Valerio Aſiatico obiectũ adulterium Poppææ: & fortè equitibus iſtis, quod interpretes & adminiſtri. Libri tamen ſcripti, *Neſteris*, aut *Neſtoris*. Ex quo Rhenanus *M. Neſtoris*, nec rectè. Germanum illi Pantomimo nomen, Mneſter: vel lapidis fide, qui in ædibus Crepanicorum Romæ:

Mneſter mimus.

TI. IVLIO
AVG. L.
MNESTERI

Neſcio ergo an Poppææ etiam adulterium obiectum dilecti huius mimi: in quo & Meſſalina deperiit. Ceterùm

hæc

hæc Poppæa illa eſt quæ cunctas ætatis ſuæ fæminas pulchritudine ſupergreſſa, gloriam reliquit filiæ, quæ ſcortum ſiue vxor Neroni. Quam genuit ex priore marito, T. Ollio. Poppæa.

Spiceâ coronâ euinctum.] Quæ Cereris propria, & ſacerdotum item Arualium, vt Plinius notat lib. XVIII. cap. II. Corona ea aliâs non infelix, omen triſte habuit quòd ſpicis eſſet retro conuerſis: ſicut quòd ante pugnam in Philippis, corona inuerſa Caſſio impoſita. Spicea corona, & eius ſignificatio.

Quidam pampineam coronam.] Conſentit cum interpretatione huius ſomnij Artemidorus lib. I. cap. LXXIX. vbi obſeruat coronam è vite præter Dionyſiacos artifices mortem ac vincla ſignificare, propter pampinos implicatos & inflexos. Similia crimina valuiſſe apud Conſtantium non inſcitè Ammianus narrat, lib. XV. *Mercurius Solemniorum appellatus comes, ſi per quietem quiſquam vidiſſe aliquid amico narraſſet, id venenatis artibus coloratum in peius, patulis Imperatoris auribus infundebat. & ob hoc homo, tamquam inexplicabili obnoxius culpâ, graui mole criminis pulſabatur. Hac augente vulgatiùs famâ, tantum aberat, vt proderet quiſquam viſa nocturna, vt ægrè homines dormiſſe ſeſe præſentibus faterentur externis: mærebántque docti quidam, quòd apud Atlantæos nati non eſſent, vbi memorantur ſomnia non videri.* Corona è vite. Crimina è ſomniis.

Vergente Autumno.] Farneſ. *vertente.*

Cuncta legum & magiſtratuum munia in ſe trahens Princeps.] Farneſ. *voce*, refert, pro, *munia*. Deleo verò vtrumque, vt gloſſema: ſcriboque, *cuncta legum & magiſtratuum in ſe trahens.*

Legémque Cinciam flagitant.] Certa ea ſcriptura ex libris, & hiſtoriâ. Legem de donis & muneribus (Muneralem aptè Plautus dixit) tulit M. Cincius Trib. pl. anno vrbis DXLIX. Rettulit iterum Auguſtus euaneſcentem vetuſtate, & firmauit nouo conſulto Senatus. Dio LIIII. καὶ τοὺς ῥήτορας ἀμισθεὶ συναγορεύειν, ἢ τετραπλάσιον ὅσον ἂν λάβωσιν ἐκτίνειν, ἐκέλευσε. Noto eò, nequis miretur cùm plebiſcitum fuerit, vocari Senatuſconſultum à Tacito lib. XIIII. *Eius opprimendi gratiâ repetitum credebatur* Sc. *pœnáque Cinciæ legis. aduerſus eos qui pretio cauſſas orauiſſent.* Et Plinio epiſtolâ vltimâ libri V. *Cauſſa dilatio-* Lex Cincia de muneribus. Firmata S.C. ſub Auguſto.

Item ſub Traiano. *nis Nepos Prætor, qui legi, De muneribus præpoſuerat breue edictum. admonebat accuſatores, admonebat reos exſecuturum ſe quæ SC. continerentur. Suberat edicto Senatuſconſultum. Hoc omnes qui quid negotij haberent, iurare priuſquam agerent iubebantur, nihil ſe ob aduocationem cuiquam dediſſe, promiſiſſe, cauiſſe. His enim verbis & mille prætereà & venire aduocationes, & emi vetabantur.* Sed id Sc. credo fuiſſe à Traiano. Cetera ſuper hac lege vide apud Manutium, cuius ſcrinia non compilo. Legem Titiam quiſquis hîc repoſuit (ea enim ſcriptura in vulgatis) Rhemmiæ pœnâ dignus ipſe.

Pag. 220. *Meminiſſent C. Aſinij & Meſſallæ.*] Omiſi verba, quæ non repperi in libris ſcriptis, aliunde inculcata.

Et poſtquam annuit tacens, incipiunt.] Veteres, *tacere.* Lego, *poſtquam annuit, agere incipiunt.*

Duplex ratio vitæ priſcis: agris, & militiâ. *Multos militiâ, quoſdam exercēdo agros tolerare vitam.*] Ad eam ſententiam Salluſtius, *Humillimus quiſq; in armis aut militiâ, nullius honeſtæ rei egens, ſatis ſibi, ſatiſque patriæ erat*: vt verè emendauit nobiliſſimus noſter Douſa.

Cogitare plebem, quâ togâ eniteſceret.] Diſplicent quæ ſcripſi olim, & induco. Vett. *cogitaret.* Scribo, *cogitare & plebem, quâ togâ eniteſceret.* id eſt, etiam quemuis è plebe occupatum eſſe, vt emergeret ſe, & nitidiore toga vti poſſet. Sed reuerâ (iterabo hunc animi mei ſenſum)

Iudicium de hoc libro. & narrationes & orationes iſtæ, turbatæ, conciſæ. Confer, ſodes, hunc XI. librum, cum vno quouis è primoribus: iurabis elapſum eum imperitorum manibus, velut è pugnâ aliquâ Cannenſi.

Pag. 221. Præmiũ olim aduocatorũ. *Capiendis pecuniis poſuit modum, vſque ad dena ſeſtertia.*] Eandem ſummam Nero etiam definit, credo. de quo Suetonius cap. XVII. *Item vt litigatores pro patrociniis certam iuſtámque mercedem darent.* Sæpius enim relata hæc lex, cùm perrumperet improbitas forenſis. Eandem ſummam capere & Traianus aduocatis permiſit, ſed dumtaxat poſt negotia peracta. Plinius lib. v. *Peractis tamen negotiis permittebantur pecuniam dumtaxat decem*

Dena ſeſtertia & decem M. idem. *millium dare.* Nam decem millia HS. idem quod dena HS. idem, quod centum aurei, vt alibi docebo. Quod honorarium patrono Vlpianus tribuit in ſingulas cauſſas, l. I. De variis & extr. cognit.

Mithri-

Mithridates quem imperitaſſe Armeniis, & ad præſentiam Cæſaris vectum memoraui.] In libris ſcilicet, quibus deſcriptæ res Caij. Dio lib. LX. rem breuiter tangit: τὸν Μιθριδάτην τὸν Ἴβηρα ὃν ὁ Γάϊος μεταπεμψάμενος ἐδεδέκει, οἴκαδε πρὸς ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ἀπέπεμψεν. id eſt; *Mithridatem Iberum, quem Caius accerſitum in vinclis habuerat, domum ad reciperandum regnum remiſit.* Quod hic in Tacito eſt, *vectum*; manuſ. *vinctum*. Legerim, *ad præſentiam Cæſaris vectum vinctúmq. memoraui.* Quamquam Seneca non vinctum modò, ſed in exſilium miſſum fuiſſe ſignificat, De Tranquillit. cap. XI. *Ptolemæum Africæ regem, Armeniæ Mithridatem inter Caianas cuſtodias vidimus: Alter in exſilium miſſus eſt, (* Mithridates ſcilicet: *) alter vt meliore fide mitteretur, optabat.* Mithridates Armeniæ.

Fœdus repentè faciunt.] Non vt in libris hodie, *iaciunt*. Bene etiam Maurus, *iciunt*. Pag. 222.

*Et reciperare Armeniam * ni Vibio.*] Non ſanus locus: de quo velut in tenebris micabo. Libri ſcripti voce auctiores, *reciperare Armeniam habebat.* Et rectúmne illud? vt ſit Græcorum ἴσχω, ἀντὶ τοῦ δύναμαι: quo modo Cicero, Appuleius, Agellius, aliique è Latinis interdum. An, *hauebat?* an, *audebat?* verbum quidem infarciendum eſt, ruenti ſententiæ ſuſtentandæ. Venetâ editione, *reciperare Armenidm parabat*, expreſſum inuenies. In Vat. opt. (ſiquid hoc ad rem) *habeat*, ſcribitur. litterâ aliâ ſupernè adiectâ. Quid ſi etiam, *reciperare Armeniam ibat?* ſiue, *vadebat?* Vinctus à Caio. Habeo reciperare.

Ad flumen Ginden.] Vett. *Sinden*. Gindes fluuius nominatur etiam Senecæ III. de Irâ: *Cyrus cùm Babylonem oppugnaturus feſtinaret ad bellum, Ginden latè fuſum amnem vado tranſire tentauit*, & quæ ſequuntur: è quibus hauris ſententiam Tibulliani verſus, Gindes fluuius.

—— *aut rapidus Cyri dementia Gindes.*

Vbi malè vett. libri, *Cydnus*. Nam & Herodoto Gyndes.

Potitúſque regiâ.] Vat. opt. *regiam*. Itáque ſcripſit.

Quarto & ſexageſimo, quàm Auguſtus ediderat.] Plinius: *Eò minus miror Stephanionem, qui primus togatas ſaltare inſtituit, vtriſque ſæcularibus ludis ſaltaſſe, & diui Auguſti, & quos Claudius conſulatu ſuo quarto fecit: quando & ſexagintatres non amplius interfuère anni.* Pag. 223.

Vtriuſ-

Ludi ſeculares cur variè celebrati ab Aug. & Claudio.

Vtriuſque principis rationes prætermitto.] Quæ tamen claræ ſunt. Auguſtus enim priſcam inſtitutionem ſecutus eſt, & edidit quinctos ludos ſæculares anno centeſimo & nono (decimo debuiſſet, ſi paruiſſet artæ legi) exacto. Claudius ita rationem inſtituit, vt centeſimo quoq. anno cenſuerit celebrandos: quaſi ſæculum rotundo centum annorum numero definiens. Itaque inſuper habitâ computatione Auguſti & priſcâ: rettulit nunc octingenteſimo vrbis anno, ſe IIII. & L. Vitellio III. Coſſ. Plura ſi cupis, vade ad Onufrij Panuini eâ ſuper re libellum: viri induſtrij, diligentis, & cui Romanæ memoriæ (curam tantùm ferre potuiſſet aut limam) debent, debebuntque.

Onufrij elogium.

Quia collegio Quindecimuirûm antiquitus ea cura.] Ideò Horatius in Carmine ſæculari:

Quindecimuiri Sæculares ludos curabant.

Quindecim Dianæ preces virorum
Curet. ——

Et in Nummis Auguſti: IMP. CÆS. AVG. LVD. SÆC. XV. S. F. id eſt, *Quindecimuiri ſacris faciundis.* Quamquam ad eos & aliorum ludorum curam pertinuiſſe, alibi mihi dictum.

Vnam omnino anguem in cubiculo viſam.] Paullò aliter Xiphilinus, qui exuuias dumtaxat ſerpentis ad caput Neronis pueri inuentas ait: idque vates ita interpretatos, magnam potentiam ab homine ſene capturum. quia ſerpentes poſitis exuuiis ſenectutem exuerent. En vanitatem!

Oſtentum Neroni factum.

Pag. 224. *Egreſſibus adhæreſcere.*] Qui mos Romæ colendi potentiores.

In P. Pomponium Conſularem, is carmina ſcenæ dabat.] Qui conſul fuit anno DCCXXCII. iterum ſub Caio, anno DCCXCIIII. Sed de prænomine illuſtris viri & poëtæ, quæro. Hìc Publius dicitur: infrà, Lucius; *Deinde L. Pomponius legatus auxiliares Vangiones ac Nemetas, &c.* Loqui enim eum de hoc poëta, docent quæ ſubiunxit: *decretúſque Pomponio triumphalis honos, modica pars famæ eius apud poſteros, in quîs carminum gloria præcellit.* At Dioni eſt Quintus: ἔπειτα τοὺς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὄντας ἀπέλυσε, ὧν εἷς ἦν Κύϊντος Πομπώνιος ἑπτὰ ὅλοις ἔτεσιν ἐν τῷ οἰκήματι μετ᾽ ὑπατείαν κακωθείς. Quæ ipſa de hoc vate accipienda, clarum ex iis quæ Tacitus lib. VI. Vbi cùm deſcripſiſſet cuſtodiam huius Pomponij apud fratrem,

Pomponius poëta.

Ambiguû illi prænomen.

trem, addit: *At Pomponius multâ morum elegantiâ, & ingenio illuſtri, dum fortunam aquus tolerat, Tiberio ſuperſtes fuit.* Et ſunt ab eo tempore, ad liberationem è cuſtodiâ, anni ſeptem. Hanc nominis litem dabam ſecundum Dionem (quippe integrè perſcriptum apud eum prænomen eſt·) niſi ſubmonuiſſet Tacitus fratrem poëtæ fuiſſe Quinctum, Lib. VI. *Sancia aquâ & igni interdictum, accuſante Q. Pomponio. Is moribus inquies, hac & huiuſmodi à ſe factitari pretendebat, vt partâ apud principem gratiâ, periculis Pomponij Secundi fratris mederetur.* Itaque nihil conſtituo. Eſt autem hic, non Atellanarum ſcriptor, (qui L. Pomponius Bononienſis dictus, Ciceroni, Senecæ, Macrobio, Nonio, Feſto, laudatus:) ſed tragœdiarum. Quinctil. *Eorum quos viderim, longè princeps Pomponius Secundus, quem ſenes parum Tragicum putabant, eruditione ac nitore praſtare confitebantur.* Plinius in Epiſt. *Pomponius Secundus ſcriptor Tragœdiarum, ſiquid fortè familiarior amicus tolleret, dum ipſe retinendum arbitraretur, dicere ſolebat, Ad populum prouoco.* Hic eſt quem tanti Plinius alter fecit, vt vitam eius miſerit in ſcripta. Libro XIIII. *Nobili exemplo docuimus, referentes vitam Pomponij Secundi vatis, cenámque quam Principi dedit.* Et alibi: *Ita ſunt longinqua monumenta Tiberij Caiique Gracchorum manus, qua apud Pomponium Secundum vatem ciuémque clariſſimum vidi annos ferè poſt ducentos.*

Tragœdiarũ ſcriptor.

Eius vitã Plinius tradidit.

Ne in mortem parentum filiis familiarum fenori pecunias darent.] Quæ circumſcriptio iuuentutis iam antè vetita, Lætoriâ lege. Sed paullò aliter. Nam Lætoria lex ſaltem cauerat iis, qui intra X X V. annos: alios inſuper habuerat. Claudius vniuersè conſtituit de omnibus filiis familiarum, etiam ſupra legitimam ætatem. Lætoria etiam lex, fenoris aut pecuniæ nullâ mentione, ſimpliciter vetabat, *minorem vigintiquinque annis ſtipulari*, id eſt, *ἐπερωτᾶν*, ait Priſcianus, ſiue ſtipulanti reſpondere. De eâ non dubiè Plautus ſenſit:

Lætoria lex.

Diſcrimen inter eam, & hoc Claudij ſcitum.

Plautus explicatus.

Perij, annon tum me lex perdit quina-vicenaria?
Metuunt credere omnes. Et alibi:
Ni dolo malo inſtipulatus ſies, niue etiamdum ſiem
Quinque & viginti natus annos.

Aſpe-

Aſperiùs eamdem Claudij legem rettulit Veſpaſianus, *Ne filiorum familias feneratoribus exigendi crediti ius vnquam eſſet, ne poſt patrum quidem mortem.* Satis multa Icti ad Sc. Macedonianum.

Imbriuini colles.

Fontes aquarum Simbruinis collibus deductos.] Vett. *Sub Imbruinis.* Lego, *ſub Imbriuinis.* Prorſum addi eam voculam placet. Non enim ex ipſis collibus deductam aquam vult: ſed fontes aquarum qui ſub collibus, Romam perductos. Locus ipſe in melioribus Liuij libris, *Imbriuium*, lib. VIII. & Silio: *—gelidóque rigantur Imbriuio.*

Apud Celſum tamen Simbruinas item aquas legas, libro IIII. cap. V. *Conſiſtere in frigidis medicatíſque fontibus, quales Cutiliarum, Simbruinarúmque ſunt, ſalutare eſt.*

Notæ hieroglyphicæ. Iſis litteras inuenit.

Primi per figuras animalium Ægyptij.] Non animalium ſolùm, ſed & rerum mutarum: quæ Hieroglyphicæ notæ dictæ. Litteras tamen poſtea Ægyptiis ſiue Iſis regina tradidit, ſiue Mercurius: ſed ita, vt priſcas illas notas, quas ἱερὰς dicebant, Sacerdotes retinerent: alias, quas πανδήμους, vulgus.

Et antiquiſſima monumenta.] Lego, *ea antiquiſſima.*

Cadmus litteras in Græciam tulit.

Fama eſt Cadmum, claſſe Phœnicum vectum.] Atque ita creditum pleriſque ſcriptoribus. vt Clementi Alexandrino, Strom. I. Κάδμος δὲ Φοῖνιξ ἦν, ὁ τῶν γραμμάτων Ἕλλησιν εὑρετὴς, ὥς φησιν Εὔφορος (verius, Ἔφορος) ὅθεν καὶ Φοινικήια τὰ γράμματα Ἡρόδοτος κεκλῆσθαι γράφει. Q. Curtius: *Si famæ libet credere, hac gens* (Phœnices) *litteras prima aut docuit, aut didicit.* Iſidorus: *Græcarum litterarum vſum primi Phœnices repperer unt. Hinc eſt quòd pœniceo colore librorum capita deſcribuntur, quia ab ipſis litteræ initium habuerunt.* Quod ait de colore capitum ſiue titulorum in libris, verum & vetus eſt. Ouidius,

Color puniceus in titulis librorum.

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.

Cauſſa tamen inepta, & ex pectore Iſidori. De Cadmo inuentore Agenoris F. vide & Plinium libro VII. & Suidam, in Φοινικήια.

Cecrops Athenienſis; vt alij, Ægyptius.

Cecropem Athenienſem, vel Linum Thebanum.] Cecropem tamen plerique Ægypto ortum fatentur, & illinc intuliſſe litteras. Linus eſt Apollinis & Terpſichoræ filius, de quo Suidas; λέγεται δὲ πρῶτος οὗτος ἀπὸ Φοινίκης γράμματα

μαζὲ εἰς Ἕλληνας ἀγαγεῖν. Ita vides in diuerſitate ſententiarum, conſentire tamen omnes de Phœnice aut Ægypto: & benè Plinius, numquam dubitaſſe ait quin litteræ ab Aſſyriis eſſent.

Troianis temporibus Palamedem Arginum memorant ſexdecim litterarum formas.] Videamus. Troianis temporibus repertæ primùm litteræ? Imò ſiue Cadmus, ſiue Cecrops eas repperit, trecentis propemodum ante id bellum annis. Quin & Orpheus poëta vixit ſcripſitque maior illo æuo. At quidam ita memorant de Palamede. Nemo hercule, nemo: quos veterum ego legerim. Crimen aliquod librariorũ in hoc loco! & ad fidem rerum emendo: *Quidam Cecropem Athenienſem, vel Linum Thebanum ſedecim litterarum formas, & Troianis temporibus Palamedem Argiuum tres memorant, mox alios ac præcipuè Simonidem ceteras reppériſſe.* Ita res habet. Sedecim litteræ primo: Palamedes tres addidit, vt Iſidorus cenſet; ſiue quattuor, vt Plinius,* Suidas (& per me quidem in Tacito etiam legeris, *Palamedem Argiuum* IIII. *memorant*. nam ex notis omiſſis confuſiſque hic error.) alias Simonides Pythagoraſque. Poſſis etiam verbis non traiectis ſcribere: *Quidam Cecropem Athenienſem vel Linum Thebanum. Et temporibus Troianis Palamedem Argiuum memorant* IIII. *litterarum formas, &c.* Tacitum quidem non remotam aliquam vanamque opinionem ſectari, ſed hanc receptam inſerere voluiſſe dictat mihi mens.

Falſæ rei lectio in Tacito.

Traiecti verbi emẽdatio.

Palamedes quot litteras inuenerit.

*In voce Παλαμήδης.

Aliter emendandi conatus.

Arcade ab Euandro.] Siue à Carmentâ eius matre, vt viſum aliis.

Sed nobis quoque pauca primùm fuêre, deinde addita ſunt.] Latinis primò non niſi XVI. litteræ. Kappa, Salluſtius ludimagiſter inuênit: Gamma, Spurius Caruilius: litteram X. ætas Auguſti.

Litteræ quot Latinis primò.

Claudius tres litteras adiecit.] Suetonius, *Nouas etiam commentus eſt litteras tres, ac numero veterum quaſi maximè neceſſarias addidit.* Vterque eſſe litteras tres ait. Sed quærimus eas: & quibuſdam viſum promptius, dubitare de Suetonij ſcripturâ. Non adhibebo id mantelium ignauiæ meæ ego. Planiſſimè tres Claudius repperit. Æolicum Digamma, cuius facies litteræ Ⅎ. inuerſæ. Quinctilianus: *Nec inutiliter Claudius Æolicam illam Ⅎ. ad hos vſus*

Claudij tres nouæ litteræ.

Digamma.

vſus litterarum adiecerat. Et iterum: *Æolica quoque littera, quâ ceruom ſeruómque dicimus, etiamſi forma à nobis repudiata eſt, vis tamen manet.* Hanc non Claudius ſolus inter litteras habendam cenſuit, ſed & Varro: ſi credimus Annæo Cornuto. *Hanc litteram*, inquit in Orthographiâ; *Terentius Varro dum vult demonſtrare, ita praſcribit:* V A. *Qui ergo in hac ſyllabâ ſonus eſt idem littera erit.* Hoc digamma etiam hodie in lapidibus Claudianis: TERMINAℲIT AMPLIAℲITQVE. &, DIℲI. AVGVSTI. De hac ergo clarum. Secundam eruo è Priſciano libro I. Antiſigma. Ait; *S. & P. loco Graca* Ψ *fungitur. Pro quo Claudius Caſar antiſigma* Ϡ *hac figurâ ſcribi voluit: ſed nulli auſi ſunt antiquã ſcripturã mutare.* Antiſigma ideò, quia duo ſigma obuerſo dorſo ϽC. Hac enim ſemilunæ figurâ, priſci Græci ſigma formabant. In tertiâ litterâ hæremus, nec auxilio eſt Grammaticorum manus. Non ille, qui AI. diphthongum fuiſſe cenſet, quia in Claudij æuo lapidibus, ANTONIAI. DIℲAI. & ſimilia ſcripta. Conſtat enim antiquitus creberrimè vſurpatam hanc diphthongum. Non etiam ille, qui litteram neſcio quam inuentam à Claudio leniendo R. putat, ex corruptis Velij Longi verbis: in quibus prioribus de Æolico digammâ ſaltem egiſſe Velium ſcio. Sed nec Martianus Capella, qui ſic ſcribit: *Huic litteræ S. Diuus Claudius P. adiecit aut C propter* Ψ. *&* Ξ. *Gracas, Pſalterium, ſaxa.* Cenſet enim ille à Claudio nouum X. repertũ. quod vanum puto. quia X. in vſu temporibus iam Auguſti. vt diſertè monet Iſidorus. Sed & X. inter eas à Varrone & Quinctiliano cenſetur, quæ nõ neceſſariæ. Varro in Fragmento quopiam, ex libro De Grammaticâ: *Litterarum partim ſunt, & dicuntur, vt* A. B. *partim dicuntur, & non ſunt, vt* H *&* X. *partim ſunt, neq. dicuntur, vt* Φ. Ψ. Ex quibus verbis non abſurdè collegeris, duabus his litteris, quæ neceſſariæ Varrone teſte, nouam formam induiſſe Claudium nomenq́. Et de Ψ. quidem clarum, cui Antiſigma reſpondit: de Φ. Claudiano neglexerunt tradere Grãmatici, & ego non diuino. Phi quidem littera, non dubiè neceſſaria, & alius eius ſonus quàm F. vti monuit etiam Quinctilianus. Hæc in re Grammaticâ nugamur: & omittere licuiſſet ſi Claudij liber exſtaret, quem de ratione harum litterarũ edidit.

In are

Quam ante Claudiũ Varro repperit.

Antiſigma.

Cauſſa nominis.

Tertia littera quæ.

Refutati viri docti.

Capella reiectus, modò emendatus.

Littera X. nõ neceſſaria.

Claudiũ nouam Φ repperiſſe.

Ignota eius forma & nomen.

Aere publicandis plebiſcitis per fora ac templa fixo.] Ego verò cum Imperatoribus tollo hæc plebiſcita: quæ vim vſumque Claudij temporibus habere non potuerunt, omni poteſtate tralatâ ad vnum. Quære exempla in hiſtoriâ principum, non inuenies. Legerim, *publicandis ſcitis*. Sciti nomen generale eſt, & ad decreta omnia pertinet ac iuſſa. Et haud dubiè ea ſcriptura obſeruata non ſolùm in plebiſcitis (vt demus ea fuiſſe) ſed in legibus aliis, edictiſque.

Plebiſcita non in vſu temporibus principum.

Ex Catumero principe Cattorum.] In Vatic. eſt, *Actumero*: Strabone Οὐκρόμηρος ἡγεμὼν Κάττων, id eſt, *Vcromerus*. vel ad etymon Germanicum verius, *Acromerus*.

Pag. 225.

Acromerus, quaſi auctor prolatorque agrorum.

Morte Sanquinij alacres.] Sanquinij Maximi, de quo ſuprà dixi.

Auxiliaris & diu meritus, pòſt transfuga.] Vaticana ſcriptura, *auxiliare esd in meritis*. Fortaſſe, *auxiliaris, dein emeritus*. Nam & auxilia, illo æuo, credam adſtricta ad militiæ certum modum. Mercero placet, *Auxiliare as diu meritus*.

Pag. 226.

Quia vallum non accinctus foderet.] Aliud eſt ac ſi dixiſſet, Diſcinctus. Non accinctum fodere, eſt ſine gladio fodere: Diſcinctum fodere, eſt ſolutâ fluxaque tunicâ in morem muliebrem. Et id inter ignominias militares fuit: pœnæque loco iubebatur, ne cenſeamus ignauum aliquem ſponte id feciſſe. Plutarch. in Lucullo, Sueton. Aug. cap. XXIIII.

Non accinctum fodere. Diſcinctum fodere.

Falſo iacta.] Venet. editio, *iacta, aucta*. hæſitante librario vtrum præferret, vtrumque adſcripſit. Ego quidem hîc malim *falsò aucta*.

Pag. 227.

Nos virtutem auximus.] Vereor vt ſcripſerit, *virtute auximus*. Augendi verbum patiendi ſignificatu, vt infrà.

Augendi verbum παθητικῶς.

Poſt rebellionem clade L. Apronij.] Non vt receptum, *per rebell.* Hiſtoria ipſa narrata fine libri IV.

Præſidium immuniuit.]. Ita manuſ. At vulgi lectio, *inde muniuit*. Suſpicari poſſis antiquè fuiſſe *endomuniuit*. Vti apud Liuium lib. V. *Iuuentutem militarem Senatúſque robur in arcem Capitoliúmque conſcendere: armíſque & frumento collatis, ex loco inde munito deos hominéſque & Romanum nomen defendere.* ſcripſerim, *endomunito*.

Endomunire, antiquè.

In Liuio coniectura.

*Cùm proſperè egiſſet * formidoloſum paci.*] Vetus ſcriptura,

ptura, *In proſperè egiſſet, formidoloſum pati.* Ego corruptum locum arbitrabar: etſi video ſententiam elici poſſe haud ineptam. Nempe, Timendum paci & Principi virum militarem, qui res turbare vellet aut innouare ſtudio armorum.

Ne tamen miles otium exueret.] Sententia ſcripturam eam damnat. Lege ergo, *Vt tamen*: vel pro, *Exueret*, repone, *Exerceret*.

Corbulonis dictum emendatum.

Nihil aliud prolocutus, quàm beatos quoſdam duces Romanos.] Corruptione litteræ periit huic dicto Venus. Scribe, *quondam.* id eſt, olim liberâ rep. Perſuadet Dio, qui ſic extulit: ὦ μακάριοι οἱ πάλαι ποτὲ στρατηγήσαντες.

Dio non diſſentit à Tacito.

Inter Moſam Rhenúmque, trium & viginti millium ſpatio.] Dio conſentit, διετάφρευσε, inquit, πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ τε Ῥήνου καὶ τοῦ Μόσου, σταδίους ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μάλιστα. Nam ſtadia C L X X. milliaria conficiunt X X I I I. duobus ſtadiis & ſemi minus: ita vt ſeptem ſtadia cum dimidio pro milliari capias: quod Plutarchus, Suidas aliique monuerunt. Interpres tamen Dionis milliaria X X I. vertit: & addit non conuenire illi cum Cornelianâ ratione.

Foſſa inter Moſam Rhenumque.

Quâ incerta Oceani vetarentur.] Rectè. non *vectarentur.* Dio interpretatur, ἵνα μὴ οἱ ποταμοὶ ἐν τῇ τοῦ ὠκεανοῦ πλημμυρίδι ἀναρρέοντες πλαγιάζωσιν. *ne fluuij in Oceani æſtu refluentes ſuperſtagnarent.* Fuiſſe ergo neceſſum eſt foſſam eam inferioris Batauiæ parte, inter Rhenum veterem, Moſamque. vbi ferè vbique inter duos fluuios XXIII. milliarium interuallum. Supra agrum Batauum, inter Moſam & adhuc integrum Rhenum, eſſe non potuit: quoniam illic certè periculum nullum ab æſtu. Vertranius, cui legi placet, *vitarentur* (hoc ſenſu, vt foſſam eam perduxerit quâ commeari à Moſâ ad Rhenum poſſet, ne Oceani pericula neceſſum eſſet ſubire) non placet. Multò minus Ferretus qui μετέωρος certè fuit, cùm Moſam hîc cum Moſellâ confudit, & ea ſcripſit quæ rideant Batauorum pueri.

Vbi ea fuerit.

Incuria & incogitátia hîc Ferreti.

Pag. 228. *De origine Curtij Rufi.*] Eſt qui hunc cenſeat eſſe illum qui memoriam ſcripſit rerum Alexandri, purè mehercules & Latinè. Modius certè noſter, cuius cenſuræ Curtius non leuiter debet, teſtatum reliquit cognomen ei Rufi tribui à

Curtius Rufus an ille, qui hiſtoriam ſcripſit.

bui à libris. Pugnare tamen ætas videatur, ſi quidem ad Auguſtum referenda illa ſunt è libro eius x. *Proinde iure meritóque populus Rom. ſalutem ſe principi ſuo debere profitetur, cui noctis, quam penè ſupremam habuimus, nouum ſidus illuxit. Huius herculè, non Solis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cùm ſine ſuo capite diſcordia membra trepidarent. Quot ille tum exſtinxit faces! quot condidit gladios! quantam tempeſtatem ſubitâ ſerenitate diſcuſſit! Non ergo reuireſcit ſolùm, ſed etiam floret imperium. Abſit modò inuidia, excipiet huius ſæculi tempora eiuſdem domus vtinam perpetua, certè diuturna poſteritas.* Sed non ſunt: nec quidquam hic de ſidere Iulio, vt nugantur. Refutant ſequentia: quoniam Auguſtus cùm ad imperium venit, non exſtinxit bellorum faces, non gladios condidit: ſed accendit, eduxit. Refutat & ille locus è lib. I I I. de vrbe Tyro: *Multis ergo caſibus defuncta, & poſt excidium renata, nunc tamen, longâ pace cuncta refouente, ſub tutelâ Romanæ conſuetudinis acquieſcit.* Nam ait & agnoſcit *longam pacem* in re Romanâ. An ea ſub initia Auguſti? imò viginti annorum bella. Itaque priora illa refero ad Caij Caligulæ cædem, & confuſionem quæ ſecuta: Senatu imperium abrogante, milite & plebe ſtabiliente. Hæc ſunt illa ſine capite, diſcordia membra; & Claudius ipſe, nouum ſidus. Tamen incerta hæc mihi, fateor: & facilè manum dedero, ſiquis adferet veriſimiliora.

Quicumque fuit, non vixit Auguſti æuo.

Sectator Quæſtoris cui Africa obtigerat.] Vatic. *Sector.* nec ſperno. Ad haſtam enim ſectiones exercebant. Vulgatam tamen firmat Plinius de hoc ipſo Curtio Rufo libro VII. epiſtol. *Tenuis adhuc & obſcurus obtinenti Africam comes hæſerat.* Ait enim, comes.

Firmata recepta lectio.

Oblata ei ſpecies muliebris, vltra modum humanum.] Plinius ſuper eodem miraculo: *Inclinato die ſpatiabatur in porticu. offertur ei mulieris figura, humanâ grandior, pulchriórque perterrito, Africam ſe futurorum prænūtiam dixit. iturum enim Romam, honoréſque geſturum, atque etiam cum ſummo imperio in eandem prouinciam reuerſurum, ibique moriturum.* Quod ait vltra modum humanum: ſemper ita antiqui, vt fidem diuinitatis adſtruant eiuſmodi idolis. Virgilius:

Imagines diuinitus miſſæ, ſupra hominem.

Viſa mihi ante oculos, & notâ maior imago.

Iuuenalis : *tua ſacra & maior imago*

Humanâ, turbat pauidum cogitque fateri.

Xenophon lib. VIII. παιδείας. Ἔδοξεν αὐτῷ προσελθὼν, κρείττων τις ἢ κατ' ἄνθρωπον, εἰπεῖν· συσκευάζου, ὦ Κῦρε, ἤδη γὰρ εἰς θεοὺς ἄπει. Tacitus I. Hiſtor. *Erupiſſe cellâ Iunonis maiorem humanâ ſpeciem.*

Scrutatores in aulâ. Claudius primus inſtituit.

Ferro accinctus reperitur in cœtu ſalutantium principem.] Ideò Claudius primus (& fortaſſe hac occaſione) ſcrutatores inſtituit, qui promiſcuè omnes ad principem ſalutandi vel quâ aliâ cauſsâ venientes excuterent. Suetonius : *Salutatoribus ſcrutatores ſemper appoſuit, & quidem omnibus, & acerbiſſimos.* Quos tamen Veſpaſianus iterum ſuſtulit, narrante eodem Suetonio cap. XII. Verba Dionis ad hunc morem digna legi : Κλαύδιος τά τε ἄλλα ἀκριβῶς ἐφυλάττετο, καὶ πάντας τοὺς προσιόντας οἱ καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐρευνᾶσθαι ἐποίει, μὴ καὶ ξιφίδιον ἔχωσιν. ἔν τε τοῖς συμποσίοις πάντως τινὰς στρατιώτας συνόντας εἶχε. καὶ τοῦτο μὲν ἐξ ἐκείνου καταδειχθὲν, καὶ δεῦρο ἀεὶ γίγνεται. ἡ δὲ δὴ ἔρευνα ἡ διὰ πάντων διὰ Οὐεσπασιανοῦ ἐπαύσατο.

Veſpaſianus ſuſtulit.

*De ſe Nouius * conſcios.*] Non integer locus vel indicio libri Farneſiani, qui cum lacunâ refert : *De ſe noui .·.·.·.· conſcios.* Videmur non incommodè explere poſſe: *de ſe Nouius confeſſus, conſcios non edidit.*

Lacuna expleta in Tacito.

Spectaculum gladiatorum celebrandum pecuniâ eorum, qui Quæſturam adipiſcerentur.] Suetonius: *Collegio Quæſtorum, pro ſtraturâ viarum, gladiatorium munus iniunxit.* Quod mutauit Nero, qui cenſuit, *vt ne deſignatis quidem Quæſtoribus edendi gladiatores neceſſitas eſſet*, ait Tacitus lib. XIII. Iterum induxit Domitianus; notante Suetonio cap. IV. & perſeuerauit. Tertullianus: *Tranſiit hoc genus editionis ab honoribus mortuorum ad honores viuentium, Quæſturas dico, & magiſtratus & Flaminia & Sacerdotia.* Plura de his, proprio libro.

Munera Quæſtoria. Suſtulit Nero.

Impoſuit iterum Domitianus.

Pag. 229. Val. Potitus.

Valerius Potus, Æmilius Mamercus.] Ita libri ſcripti. Lego, *Potitus*, quod Valeriæ gentis cognomen eſt. In vulgatis *Valerius Poſtumius*, imperitè. eſt autem illeipſe qui Conſul *poſteà anno V. CCLXXXIV.* Quod clarè ex Dionyſio hauries lib. IX.

Primi Quæſtores quãdo.

LXIII. *anno poſt Tarquinios exactos.*] Error numeri. niſi placet de primis Quæſtoribus totos XL. annos à Liuio & Diony-

& Dionyſio diſcrepare Tacitum. Nã anno vrbis CCLXIX. Q. F. Ser. Cornelio Coſſ. Liuio primi Quæſtores nominati, L. Valerius & Cæſo Fabius: itemque Dionyſio lib. VIII. At ex hac Taciti putatione, circa annum demum vrbis CCCVIII. Quæſtores ſtatuamus neceſſe eſt. Quod falſum eſſe, liquet vel ex eo, quòd Liuius & Dionyſius poſt annum illum CCLXIX. ſæpiùs iam Quæſtores nominant. Corrige hîc ergo, XXIII. *anno.* vt ratio conſtet. In altero tamen Quæſtore manet adhuc diſſenſus: qui Liuio & Dionyſio eſt Cæſo Fabius, non Mam. Æmilius, vt noſtro. Nam Plutarchus planè diuerſus, qui P. Veturium & M. Minutium nominat. Correctione conciliatus Tacitus cum Liuio.

Mox duplicatus numerus.] Epitome Liuij XV. *Quæſtorum numerus ampliatus eſt, vt octo eſſent.* Quod accidit circiter annum vrbis CDLXXXVIII.

Lege Sullæ viginti creati ſupplendo Senatui.] Vti à Cæſare Dictatore quadraginta, eâdem, ni fallor, cauſsâ. Vide Dionem XLIII.

Fœdera & ciuitatem pridem adſecuti.] Duplex Gallia, Ciſalpina, Tranſalpina. Ciſalpini iterum duplices, Ciſpadani, Tranſpadani. Ex his qui cis Padum, ius ciuitatis aſſecuti ſunt poſt bellum Marſicum: qui trans Padum, ius Latij eodem tempore, ferente Pompeio Strabone, qui pater Magni. Ea lex, Pompeia dicta. Sed non contenti Latinitate Tranſpadani, turbas ſæpe mouerunt: incitante etiam poſt Quæſturam C. Cæſare. Nec enim de aliis Suetoniana illa capio; *Decedens ergo ante tempus colonias Latinas de petendâ ciuitate agitantes adiit, & ad audendum aliquid concitaſſet, niſi conſules conſcriptas in Ciliciam legiones paulliſper ob idipſum retinuiſſent.* Donec ille Cæſar Dictator primùm tranſtulit eos in ciuium ius, narrante Dione lib. XLI. Τοῖς Γαλάταις τοῖς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων ὑπὲρ τὸν Ἠριδανὸν οἰκοῦσι τὴν πολιτείαν, ἅτε καὶ ἄρξας αὐτῶν, ἀπέδωκε. At de Tranſalpinis non liquidè pureque aliquid ſcriptum reperio, niſi quòd Strabo oſtendit Cauaros, Salyeſque ciuitate donatos, tempore tamen non expreſſo: Πάντες, inquit, οὕτω προσαγορεύονται (Cauarorum nomine, ſcilicet) τοὺς ταύτῃ βαρβάρους, οὐδὲ βαρβάρους ἔτι ὄντας, ἀλλὰ μετακειμένους τὸ πλέον εἰς τὸν τῶν Ῥωμαίων τύπον καὶ τῇ γλώττῃ καὶ τοῖς βίοις, τινὰς δὲ καὶ τῇ πολιτείᾳ. id eſt, *Omnes ita*

Galliarum diuiſio.

Quando, & qui populi in ciuitatem recepti.

Suetonius illuſtratus.

Ciſalpinos Cæſar ciuitate donauit.

Quidam è Tranſalpinis ciuitate donati.

appellant, qui ibi incolunt, Barbaros: etſi nunc non Barbaros, quia plerique eorum ad Romanum habitum tranſierunt: & linguâ & moribus, quidam etiam in ciuitatem eorum recepti. Donatos tamen non dubium eſt ab Auguſto: túncne cùm Italiam ad Alpes promouit? an potiùs in diuturnâ illâ peregrinatione, cùm ad res Galliæ conſtituendas biennium continuum illic egit? Quod obiter ſuadere Dio videtur lib. LIIII. qui Auguſtum in eâ peregrinatione libertatem & ius ciuitatis aliis dediſſe ait, aliis ademiſſe. Ciuitatem autem accipimus, ſine iure ſuffragij: quod nunc à Claudio demum adſecuti.

Ab Auguſto fortè.

Indigenas conſanguineis populis.] Videtur leg. *cum conſanguineis.*

Veneti & Inſubres curiam irruperint.] Qui populi Tranſpadani. Ex his colligas, Cauaros, de quibus Strabo, pleno ciuium iure non fuiſſe. Eos enim potiùs hîc nominaſſent.

Niſi cœtus alienigenarum curiam irruperit.] Quod ſanè haut diu pòſt euênit. adeò vt Auguſtinus verè ſcripſerit, *Numquid non multi Senatores in aliis terris, qui Romam ne facie quidem norunt?* libro v. De ciuit. cap. XVI.

Ferro vique.

Ferro víque ceciderint.] Ita in meis libris, & rectè. Vulgò, *Ferro igníque.* Simile mendum ſcio eſſe in Suetonij Claudio, cap. XXI. *Diu cunctatus, an omnes igni ferróque abſumeret, tandem è ſuâ ſede proſiluit.* Lege *vi ferróque.*

Suetonius emendatus.

Pag. 230.

Memoria eorum inoriretur, qui Capitolio & arâ Romanâ.] Locus fractus corruptuſque, vti oratiuncula hæc tota. Nec iſta Attius Nauius pater augurum reſtituerit, ſine libris: nedum vt Beatus nobis perſuadeat germanam lectionem eſſe, *qui Capitolio & arâ Romanâ? manibus eorundem parceretis?* Eſt enim, inquit, Apoſiopeſis: ſubaudiendumque, potiti ſunt. quâ figurâ medius fidius vellem ipſe vſus eſſet. Mei libri, *memoria eorum memoretur qui Capitolio & ara Romana manibus eorundem per ſe ſatis.*

Deſperatus apud me locus.

Arâ Romanâ.] Aram Maximam intellegit, quæ inter ſacerrima Romæ.

Oratio Claudij.

Et vocato Senatu ita exorſus eſt.] Quæ oratio, Principis memoriæ cauſſâ Lugduni habita, celeberrimâ vrbe

Galliarum, & in æs inciſa. Tabula manet illicò etiam nunc; & dignum lectu exemplar eius, quod, ex ſcripto- rum fide, proponam. Præſertim quia multa in eo ad Taciti lucem. Eius fragmentum Lugduni.

Omnia P. C. quæ nũc vetuſtiſſima creduntur, noua fuere. Inueteraſcet hoc quoque, & quod nunc exemplis tuemur, inter exempla erit.] Pulchram & acutam ſententiã reperio à Syneſio Cyrenenſi Epiſcopo, haud diſparibus ſanè verbis, expreſſam in epiſtolâ LVII. πολλὰ τῶν δεόντων ὁ χρόνος ἐξεῦρε, καὶ διωρθώσατο. οὐχ ἅπαντα πρὸς παράδειγμα γίνεται, καὶ τῶν γινομένων ἕκαστον ἀρχὴν ἔχει. ἡμεῖς ἀρχὴν δῶμεν ἔθει βελτίονι. Verto; *Multas rerum vtilium tempus inuenit, aut correxit. Non omnia ad exempla fiunt, & ſingula quæ facta ſunt, initium ſemel habuerunt. Demus & nos principium meliori conſuetudini.* Syneſij dictũ ſimile.

PAGINA PRIMA.

MAE. RERVM. NOSTR. ::::::::::::::::::::::::::::::::::::
EQVIDEM. PRIMAM. OMNIVM. ILLAM. COGITATIONEM. HOMINVM. QVAM. MAXIME. PRIMAM. OCCVRSVRAM. MIHI. PROVIDEO. DEPRECOR. NE. QVASI. NOVAM. ISTAM. REM. INTRODVCI. EXHORRESCATIS. SED. ILLA. POTIVS. COGITETIS. QVAM. MVLTA. IN. HAC. CIVITATE. NOVATA. SINT. ET. QVIDEM. STATIM. AB. ORIGINE. VRBIS. NOSTRAE. IN. QVOT. FORMAS. STATVSQVE. RES. P. NOSTRA. DIDVCTA. SIT. QVONDAM. REGES. HANC. TENVERE. VRBEM. NE. TAMEN. DOMESTICIS. SVCCESSORIBVS. EAM. TRADERE. CONTIGIT. SVPERVENERE. ALIENI. ET. QVIDAM. EXTERNI. VT. NVMA. ROMVLO. SVCCESSERIT. EX. SABINIS. VENIENS. VICINVS. QVIDEM. SED. TVNC. EXTERNVS. VT. ANCO. MARCIO. PRISCVS. TAR-

QVINIVS. PROPTER. TEMERATVM. SANGVINEM. QVOD. PATRE. DEMARATO. CORINTHIO. NATVS. ERAT. ET. TARQVINIENSI. MATRE. GENEROSA. SED. INOPI. VT. QVAE. TALI. MARITO. NECESSE. HABVERIT. SVCCVMBERE. CVM. DOMI. REPELLERETVR. A. GERENDIS. HONORIBVS. POSTQVAM. ROMAM. MIGRAVIT. REGNVM. ADEPTVS. EST. HVIC. QVOQVE. ET. FILIO. NEPOTIVE. EIVS. NAM. ET. HOC. INTER. AVCTORES. DISCREPAT. INCERTVS. SERVIVS. TVLLIVS. SI. NOSTROS. SEQVIMVR. CAPTIVA. NATVS. OCRESIA... SI. TVSCOS. CAELI. QVONDAM. VIVENNAE. SODALIS. FIDELISSIMVS. OMNISQVE. EIVS. CASVS. COMES. POSTQVAM. VARIA. FORTVNA. EXACTVS. CVM. OMNIBVS. RELIQVIS. CAELIANI. EXERCITVS. ETRVRIA. EXCESSIT. MONTEM. CAELIVM. OCCVPAVIT. ET. A. DVCE. SVO. CAELIO. ITA. APPELLITATVS. MVTATOQVE. NOMINE. NAM. TVSCE. MASTARNA. EI. NOMEN. ERAT. ITA. APPELLATVS. EST. VT. DIXI. ET. REGNVM. SVMMA. CVM. REI P. VTILITATE. OPTINVIT. DEINDE. POSTQVAM. TARQVINI. SVPERBI. MORES. INVISI. CIVITATI. NOSTRAE. ESSE. COEPERVNT. QVA. IPSIVS. QVA. FILIORVM. EIVS. NEMPE. PERTAESVM. EST. MENTES. REGNI. ET. AD. CONSVLES. ANNVOS. MAGISTRATVS. ADMINISTRATIO. REIP. TRANSLATA. EST.

QVID. NVNC. COMMEMOREM. DICTATVRAE. HOC. IPSO. CONSVLARI. IMPERIVM. VALENTIVS. REPERTVM. APVD. MAIORES. NOSTROS. QVO. IN. ASPERIORIBVS. BELLIS. AVT. IN.

CIVILI.

CIVILI. MOTV. DIFFICILIORE. VTERENTVR. AVT. IN. AVXILIVM. PLEBIS. CREATOS. TRIBVNOS. PLEBEI. QVID. A. CONSVLIBVS. AD. DECEMVIROS. TRANSLATVM. IMPERIVM. SOLVTOQVE. POSTEA. DECEMVIRALI. REGNO. AD. CONSVLES. RVRSVS. REDITVM. QVID. IMP.::::: VRIS. DISTRIBVTVM. CONSVLARE. IMPERIVM. TRIBVNOSQVE. MILITVM. CONSVLARI. IMPERIO. APPELLATOS. QVI. SENI. ET. SAEPE. OCTONI. CREARENTVR. QVID. COMMVNICATOS. POSTREMO. CVM. PLEBE. HONORES. NON. IMPERI. SOLVM. SED. SACERDOTIORVM. QVOQVE. IAM. SI. NARREM. BELLA. A. QVIBVS. COEPERINT. MAIORES. NOSTRI. ET. QVO. PROCESSERIMVS. VEREOR. NE. NIMIO. INSOLENTIOR. ESSE. VIDEAR. ET. QVAESISSE. IACTATIONEM. GLORIAE. PROLATI. IMPERI. VLTRA. OCEANVM. SED. ILLOC. POTIVS. REVERTAR. CIVITATEM.

PAGINA SECVNDA.

:: SANE. :::::::::::::::: NOVO. ::::::::::: DIVVS. AVG. :::::::::::: NO. ::::::: LVS. ET. PATRVVS. TI. CAESAR. OMNEM. FLOREM. VBIQVE. COLONIARVM. AC. MVNICIPIORVM. BONORVM. SCILICET. VIRORVM. ET. LOCVPLETIVM. IN. HAC. CVRIA. ESSE. VOLVIT. QVID. ERGO. NON. ITALICVS. SENATOR. PROVINCIALI. POTIOR? EST. IAM. VOBIS. CVM. HANC. PARTEM. CENSVRAE. MEAE. APPROBARE. COEPERO. QVID. DE EA. RE. SENTIAM.

REBVS. OSTENDAM. SED. NE. PROVINCIALES. QVIDEM. SI. MODO. ORNARE. CVRIAM. POTERINT. RECIPIENDOS. PVTO.

ORNATISSIMA. ECCE. COLONIA. VALENTISSIMAQVE. VIENNIENSIVM. QVAM. LONGO. IAM. TEMPORE. SENATORES. HVIC. CVRIAE. CONFERT. EX. QVA. COLONIA. INTER. PAVCOS. EQVESTRIS. ORDINIS. ORNAMENTVM. L. VESTINVM. FAMILIARISSIME. DILIGO. ET. HODIEQVE. IN. REBVS. MEIS. DETINEO. CVIVS. LIBERI. FRVANTVR. QVAESO. PRIMO. SACERDOTIORVM. GRADV. POST. MODO. CVM. ANNIS. PROMOTVRI. DIGNITATIS. SVAE. INCREMENTA. VT. DIRVM. NOMEN. LATRONIS. TACEAM. ET. ODI. ILLVD. PALESTRICVM. PRODIGIVM. QVOD ANTE. IN. DOMVM. CONSVLATVM. INTVLIT. QVAM. COLONIA. SVA. SOLIDVM. CIVITATIS. ROMANAE. BENEFICIVM. CONSECVTA. EST. IDEM. DE. FRATRE. EIVS. POSSVM. DICERE. MISERABILI. QVIDEM. INDIGNISSIMOQVE. HOC. CASV. VT. VOBIS. VTILIS. SENATOR. ESSE. NON. POSSIT.

TEMPVS. EST. IAM. TI. CAESAR. GERMANICE. DETEGERE. TE. PATRIBVS. CONSCRIPTIS. QVO. TENDAT. ORATIO. TVA. IAM. ENIM. AD. EXTREMOS. FINES. GALLIAE. NARBONENSIS. VENISTI.

TOT. ECCE. INSIGNES. IVVENES. QVOT. INTVEOR. NON. MAGIS. SVNT. PAENITENDI. SENATORES. QVAM. PAENITET. PERSICVM. NOBILISSIMVM. VIRVM. AMICVM. MEVM. INTER. IMAGINES. MAIORVM. SVORVM. ALLOBROGICI.

NOMEN.

NOMEN. LEGERE. QVOD. SI. HAEC. ITA. ESSE. CONSENTITIS. QVID. VLTRA. DESIDERATIS. QVAM. VT. VOBIS. DIGITO. DEMONSTREM. SOLVM. IPSVM. VLTRA. FINES. PROVINCIAE. NARBONENSIS. IAM. VOBIS. SENATORES. MITTERE. QVANDO. EX. LVGDVNO. HABERE. NOS. NOSTRI. ORDINIS. VIROS. NON. PAENITET. TIMIDE. QVIDEM. P. C. EGRESSVS. ADSVETOS. FAMILIARESQVE. VOBIS. PROVINCIARVM. TERMINOS. SVM. SED. DESTRICTE. IAM. COMATAE. GALLIAE. CAVSA. AGENDA. EST. IN. QVA. SI. QVIS. HOC. INTVETVR. QVOD. BELLO. PER. DECEM. ANNOS. EXERCVERVNT. DIVOM. IVLIVM. IDEM. OPPONAT. CENTVM. ANNORVM. IMMOBILEM. FIDEM. OBSEQVIVMQVE. MVLTIS. TREPIDIS. REBVS. NOSTRIS. PLVSQVAM. EXPERTVM. ILLI. PATRI. MEO. DRVSO. GERMANIAM. SVBIGENTI. TVTAM. QVIETE. SVA. SECVRAMQVE. A. TERGO. PACEM. PRAESTITERVNT. ET. QVIDEM. CVM. AD. CENSVS. NOVO. TVM. OPERE. ET. INADSVETO. GALLIIS. AD. BELLVM. AVOCATVS. ESSET. QVOD. OPVS. QVAM. ARDVVM. SIT. NOBIS. NVNC. CVM. MAXIME. QVAMVIS. NIHIL. VLTRA. QVAM. VT. PVBLICE. NOTAE. SINT. FACVLTATES. NOSTRAE. EXQVIRATVR. NIMIS. MAGNO. EXPERIMENTO. COGNOSCIMVS.

Libertinorum filiis magiſtratus mandari.] Hoc illud eſt quod Suetonius notat in Claudio: *Appium Cæcum Cenſorem, proauctorem generis ſui, libertinorum filios in Senatum allegiſſe docuit: ignarus temporibus Appij, & deinceps aliquandiu libertinos dictos, non ipſos qui manumitterentur, ſed ingenuos ex his procreatos.* Et notat verè. Nam libertorum filij adeò à curiâ remoti temporibus priſcis, Pag. 230. Libertinorum filij. Libertini à militiâ remoti.

ſcis, vt nec in militiam ſint admiſſi, & bello Italico libertini primùm militare cœperunt, vt notat Epitome Liuiana LXXIII.

Libertini primùm à Cæſare in Senatum lecti.

Non vt plerique falluntur recens.] Non hercè antiquius, quàm à Cæſare. Primus ille libertorum filios allegit in Senatum, & magiſtratu ornauit. Dio XLIII. καὶ παμπληθεῖς μὲν ἐς τὴν γερουσίαν, μηδὲν διακρίνων, μήτ᾽ εἴ τις στρατιώτης, μήτ᾽ εἴ τις ἀπελευθέρου παῖς ἦν, ἐσέγραψεν: id eſt, *Multos in Senatum allêgit; nihil diiudicans vtrum quis miles eſſet, vtrúmve filius liberti.*

Pag. 231.

Aedui fratres Romanorum.

Quia ſoli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Rom. vſurpant.] In Panegyrico Flauienſium nomine apud Conſtantinum dicto: *Quanam igitur gens toto orbe terrarum in amore Romani nominis Æduis ſe poſtulet anteponi? qui primi omnium inter illas immanes & barbaras Galliæ gentes plurimis Senatuſconſultis fratres populi Ro. appellati ſunt: & cùm à ceteris Rhodano ad Rhenum vſque populis ne pax quidem poſſet niſi ſuſpecta ſperari, ſoli conſanguinitatis nomine gloriati ſunt.* Et poſteà: *Imputauêre ſe origine fabuloſâ in Siciliâ Mamertini, in Aſiâ Ilienſes: ſoli Ædui non metu territi, non adulatione compulſi, ſed ingenuâ & ſimplici caritate fratres populi Rom. crediti ſunt.* Bene ait, crediti. Neque enim aliunde, vt credo, fratres, quàm ex ſermone communi Gallorum Germanorumque, quo fideles ſocij, fratres amicique dicuntur. non quia ab Iliaco ſanguine, vt ſuggerunt quidam.

Cauſſa eius appellationis.

Sed quòd Tacitus dicit ſolos Æduos id nomen vſurpaſſe: repugnat Lucanus, qui tribuit etiam Aruernis:

Etiam Aruerni fratres dicti: qui Aeduis vicini.

Et docilis rector monſtrati Belga couini,
Aruernique auſi Latio ſe fingere fratres
Sanguine ab Iliaco populi.

Et Bataui.

Et lapis antiquus, qui Batauis. GENS. BATAVORVM. AMICI. ET. FRATRES. ROM. IMP. quæ inſcriptio eruta armamentario Britannico, ad oſtium veteris Rheni. Tamen Diodorus etiam pro Tacito, libro V. Ἡ Γαλατία κατοικεῖται μὲν ὑπὸ πολλῶν ἐθνῶν διαφόρων τοῖς μεγέθεσι. ὧν ἐστιν ἓν πρὸς Ῥωμαίους ἔχον συγγένειαν παλαιὰν καὶ φιλίαν, τὴν μέχρι τῶν καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων διαμένουσαν.

Vetuſtiſſimum quemque è Senatu.] Aliud Patricij, aliud Senatores. Senatores multi è plebe, vt ſeptuennibus pueris no-

ris notum. Claudius igitur, ne extingui, & intermori patriciorum familias pateretur, antiquiſſimum quemque è plebeis Senatoribus rettulit in patres. Dico antiquiſſimum; ſiue ætatis ratione, ſeu potius temporis, quo in Senatu fuit. Hæc clara Taciti mens. At vir iuris & antiquitatis conſultus, quaſi in Cimmerios delatus eſſet, ita hîc cæcutit. Vertit ſe in omnes formas, & tandem definit ſcribendum eſſe: *vetuſtiſſimum quemque è ſe natum.* Sapis lector, & non rides? Plebei Senatores in patres adſcripti.

Romulus maiorum, & L. Brutus minorum gentium.] Tacitus ſenſiſſe videtur, omnes patricios qui à regibus lecti (plures enim reges poſt Romulum legerunt) Maiores fuiſſe: qui a Bruto, Minores. Liuius tamen & alij, contrà. cuius rei confuſam veritatem vide apud Onufrium in Faſtis, quem non exſcribo. Sed Tacito, vt opinor, auctores ſui. Lud. Viues tamen, patrum æuo doctrinâ celebri, verbis aliquot inſertis hîc legebat: *Romulus maiorum gentium, L. Tarquinius minorum, Brutus conſcriptorum appellauerant.* cuius epiſtolam eâ ſuper re publicauit amicus meus dum vixit G. Canterus in Nouis ſuis. At mihi nondum animus adſentiendi: nec tibi quidem, ſi cum iudicio excuſſeris, quæ Onufrius per ſatyram & confuſè, vt ſolet, collēgit. Maiorũ gentium patres. Lud. Viuis audax correctio.

Auguſtus lege Saniâ ſublegêre.] Ille idem Viues ſcribit, *Seruiâ.* Ius & mos Belgæ, diſſentiendi ab Ibero. *Saniâ* enim vera lectio. Colligo ex Dione LII. qui hunc patriciorum dilectum confert in annum vrbis DCCXXV. *τό τε τῶν εὐπατριδῶν γένος*, inquit, *συνεπλήρωσε, τῆς βουλῆς οἱ δῆθεν ἐπιτρεψάσης τοῦτο ποιῆσαι.* id eſt: *Patriciorum numerum impleuit; Senatu ſcilicet id ei iubente.* Ex quo vides S C. aliquod fuiſſe eius rei, ſiue legem. Legibus nomina à conſulibus: & conſul ſuffectus prioris anni, L. SÆNIVS. in monumentis. Vertranium ergo, qui *Sentiam* repoſuit, non audiemus. Sænia lex.

Mitem & recens repertam quandam rationem.] Repertam ab Auguſto. Habes in Dione lib. LII. in extremo.

Ex ſeueritate priſcâ.] Alucinor, aut ſcribendum voce additâ: *Haud ex ſeueritate.* Sententiam eam eſſe, id mihi certum. Vox Taciti inſerta.

Ius exeundi ordinis.] Solos Ciliciæ abite nebulones.

Enimuerò

Exuere ordinem. Enimuerò Latinitas ſcribi vult, *ordine*. aut potius, *exuendi ordinis*. Ita libro III. *Piſo exutâ dignitate in decem annos relegatur.*

Pag. 232. *Cenſa ſunt ciuium* LXIX. *centena, &* LXIII. *millia.*] Conuenit cum Caſſiodori ratione ſexaginta nouem centena millia exprimentis. cum libris haud planè conuenit. è quibus Vatic. ille fidus exprimere videtur *quinquaginta octo centena & octogintaquattuor millia &* LXXII. Nec miremur de granditate numeri: cùm iam tunc ſub Auguſto (nondum tot populis in ciuitatem acceptis) cenſa reperiam *quadragies centena millia*. Lapidis inſcriptio quam obtrudunt, TEMPORIBVS CLAVDII TIBERII FACTA HOMINVM ARMIGERVM OSTENSIONE IN ROMA SEPTIESDECIES CENTENA MILLIA LXXXVII. parum vera aut fida mihi eſt. & tamen cùm de his ſaltem qui arma ferrent agat, nihil nobis obſtat.

Numerus cēſitorum.

Lapis falſus.

Gnome ad vitā pulchra & acuta. *Nomen matrimonij concupiuit, ob magnitudinem infamiæ: cuius apud prodigos nouiſſima voluptas eſt.*] Elegantiſſima gnome. cuius acumen non cepit Ferretus. Explicat vnus Seneca epiſt. CXXIII. *Nolunt ſolita peccare, quibus peccandi præmium infamia eſt.* vbi tamen malè, & præter reliquum iudicium, Pincianus, *in famâ eſt*, legi voluit. Ita autem eſt. hominibus perditis & ad flagitia proiectis, ipſa infamia voluptas eſt. Audi Valerium Maximum, de Polemone, lib. VI. cap. De mutatione morum: *Perdita luxuria Athenis adoleſcens Polemo, neque illecebris tantùm ſed ipſâ infamiâ gaudens.* Vbi addo voculam è libro veteri, *neque illecebris eius tantùm*: ſententiâ omnino volente.

Valerio obiter integritas.

Sacrificij gratiâ Hoſtiam proficiſceretur.] Imò rei frumentariæ gratiâ, ait Dio: pellicum cauſsâ, Victor. Sed ſacrificium credo à Claudio inſtitutum rei frumentariæ cauſsâ, in Caſtorum æde. Id enim numen ibi cultum, ventorum maríſque cauſsâ. Ita lego apud Ammianum lib. XIX. in ſummâ inopiâ frumenti, Tertullum qui Præf. annonæ, *apud Oſtiam in æde Caſtorum ſacrificaſſe, tranquillitatémque mare molliniſſe.* Id ſacrum perpetuum fuit, & ſuſpicor à Claudio inſtitutum, qui portum illum celebrem & farum Oſtiæ exſtruxit. Celebrabatur ſolemni quadam

Caſtorum ædes Oſtiæ.

Sacrum illis annuum.

quadam lætitiâ, menſe Maio: ideoque poſt-ſeculo Maiuma dictum. Suidas: Μαϊουμᾶς. πανήγυρις ἐγένετο ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα, τὴν παράλιον καταλαμβάνοντες πόλιν τὴν λεγομένην Ὀστίαν, οἱ τὰ πρῶτα τῆς πόλεως πλοῦτις ἡδυπαθεῖν ἠπείγοντο ἐν τοῖς θαλαττίοις ὕδασιν, ἀλλήλους ἐμβάλλοντες. Iulianus Cæſar in Antiochico: ὑμῶν δὲ ἕκαστος ἰδίᾳ μὲν εἰς τὰ δεῖπνα καὶ τὰς ἑορτὰς τοῦ Μαϊουμᾶ χρήματα ἀπολίσκοντες, ὑπὲρ δ' ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως οὐδεὶς θύει. Nec aliud intellexit Æthicus in Coſmographiâ: *Tiberis inſulam facit inter portam vrbis & Oſtiam ciuitatem, vbi populus Rom. cum vrbis Præfecto vel Conſule, Caſtorum celebrandorum cauſsâ egreditur, ſolemnitate iucundâ.* Vbi vides Caſtorum ſolemne, & Maiumam, idem eſſe. Hanc originem Maiumæ nec inſcitam, nec alienam à vero puto.

Maiuma poſtea dictum.

Adhibitis qui obſignarent, velut ſuſcipiendorum liberorum cauſſâ.] Ea formula in nuptiis legitimis ſolemnis, ad coniugij verum finem. *Nec enim ob aliud*, ait Auguſtinus, *femina nubit, quàm, vt mater fiat.* vnde & matrimonium ominis cauſsâ dictum. Ideò Græci definiunt γάμον, σύνοδον ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς κατὰ νόμον, ἐπὶ γνησίων τέκνων σπορᾷ. Et pulchrè Menander apud Clementem:

Matrimonij etymon.

Definitio nuptiarum.

Παίδων ἀρότῳ τῶν γνησίων δίδωμί σοι
Γε τὴν ἐμαυτοῦ θυγατέρα.

Et Auguſtus ſenile quoddam coniugium iniuſtum pronuntiauit, *quoniam non quærendorum liberûm cauſsâ initum*, ait Valerius lib. VII. cap. VII. In ipſis autem tabulis ea verba ſolita exprimi. Auguſtin. lib. XIV. De ciuit. *Quid concubitus coniugalis, qui ſecundùm matrimonialium præſcripta tabularum, procreandorum fit cauſsâ liberorum?* Adde & Sueton. Iul. cap. LI.

Subiſſe, ſacrificaſſe.] Verbum *ſubiſſe*, corruptum iudico. Fortean, *nupſiſſe*, id eſt, ſolemni luteo flammeo, qui mos nouis nuptis, faciem velaſſe. Scripſi & ſenſi ita olim. at nunc delibero etiam atque etiam, & ambigo an ſubeundi verbum non hîc germanum & inter legitima nuptiarum. Quinctilianus ſuſpicionem facit in ſermone Declamationis CCXLVII. *Dicit pars diuerſa. non fuiſti vxor. non ſubſiſti cum illo.* Legerim, *non ſubiiſti.* Et ſubitionem hanc intellegam, ſiue cùm deducta ſubiret mariti domum: ſiue de Iugo. modò is ritus tamen ſatis certus.

Sponſa in mariti gremio. *Diſcubitum inter conuiuas.*] Et quidem formâ nuptiali: quæ volebat vt noua nupta in gremio mariti iaceret. Morem eum exprimit Iuuenalis: —*ingens*

Cana, ſed & gremio iacuit noua nupta mariti.

quaſi ecce id inter ſolemnia nuptiarum. Appuleius de nuptiis Pſyches: *Accumbebat ſummum thorum maritus,* Catulli lectio firmata. *Pſychen gremio ſuo complexus.* Ideò rectè in Catullo,

Adſpice intus vt accubans

Vir tuus Tyrio in thoro

Totus immineat tibi.

Nec rectè magnus ille cenſor, quem vnum æmulor miforque, *Adſpice imus*, emendauit. Imúſne in illo geniali ſuo epulo maritus? imò Summus, vel Appuleio teſte. Intus accubare, vt intus canere. Interior autem maritus, Interior maritus, quo ſenſu. reſpectu ſponſæ, ad quam hîc ſermo. Siquid tamen mutandum, legerim, *vnctus.* qui mos Romanis in omni conuiuio ſolemni.

Pag. 233. Deſperatus locus. *Dum induſtria cubiculum principis.*] Regem olim feci, qui emendaſſet hunc locum. itaque concurſum à multis ad coronã, & non vnus mihi indicauit ſcribendum: *Dum hiſtrio cubiculo Principis occultatur, dedecus.* veriſſimè. intelligit enim Mneſterem illum Pantomimum, qui diu in deliciis Meſſalinæ. Libri ſcripti non longè abeunt ab hac lectione, *Dum inſtruo cubiculum Principis exultauero, dedecus.* Poſſis extrema item ſcribere, *cubiculo Principis exſultat, verè dedecus.*

Dignitate formæ, iuuentâ.] Ita lego, non *formâ.* Dignitas formæ propriè de viris, vti notat vetus litterator Agrætius. illud, *iuuentâ*, ſuſpectum facit Vatic. qui refert, *Vimentis.* Ex quo Palmerius diductim legebat, *vi mentis.*

Calliſtus libertus. *Calliſtus iam mihi circa mortem Cæſaris narratus.*] C. Cæſaris Caligulæ: cuius necis conſcius particepſque fuit hic libertus, narrante Ioſepho lib. XIX. cap. I. Silicet autem Tacitum hoc narraſſe in libris qui de Caligulâ.

Appii Silani cædes. *Appianæ cædis molitor Narciſſus.*] Vide Sueton. cap. XXXVII. in cuius verbis, *Nec multo pòſt ex compoſito irrumpere Appius nuntiatus, cui pridie ad id temporis vt* Correctus Suetonius. *adeſſet, præceptum erat: quaſi planè repræſentaretur ſomnij fides, accerſi ſtatim. ac mori iuſſus eſt*, menda eſt. Quò

enim

enim accerſi iubetur, qui iam aderat? Non fugit Torrentium, qui ex libris legit, *arceſſi*, pro accuſari; vt interpretatur. Mihi, *arceri*, verum videatur: vt excluſum eum à Claudio intellegamus, nec admiſſum. Tranſcripſerim etiam, *arceri, ac ſtatim mori.* Hiſtoriam pete à Dione.

Calliſtus prioris quoque regiæ peritus.] Sub Caio, apud quem in gratiâ potentiaque fuit. Dio, vbi de Domitio Afro, lib. LIX. Et eleganter Seneca, epiſtolâ quadam: *Stare ante limen Calliſti dominum ſuum vidi, & eum qui illi impegerat titulum, qui inter ridicula mancipia produxerat, aliis intrantibus excludi.* Sed fuit non minus magnus apud Claudium. eſtq. illeipſe cui Scribonius Largus medicus eius æui opus ſuum inſcribit, & appellat C. Iulium Calliſtum. Calliſtus vile olim mancipium.

Num Meſſallinam ſecretis minis depellerent amore Silij.] Vt ne Meſſallinam ipſam adirent minantes? an vt Claudium: eiuſque minis auerterent eam ab amore? Ego hæc & ſequentia, *Perſtitit Narciſſus &c.* iuxtà cum ignariſſimis intellego, & cùm penitus introſpicio, video diſſentanea eſſe, nec inter ſe vincta. Obſcurior locus.

Duas pellices quarum is corpori.] Vatic. *corporibus.*

Cis Vectium, cis Plautium.] Emendaui præeunte Vaticano, qui habebat, *Cis Vecticis Plautio.* Et verè: Duo enim famoſi in hac Meſſallinâ & quaſi primorum ordinum adulteri, Vectius Valens & Plautius Lateranus. De Vectio, mox noſter, & Plinius de Medicis: *Exortus mox eſt Vectius Valens adulterio Meſſallinæ Claudij Cæſaris nobilitatus.* Item Scribonius Largus: *Hoc medicamentum Apuleij Celſi fuit, præceptoris Valentis & noſtri.* De Plautio mox, & lib. XIII. *Secutáque lenitas in Plautium Lateranum, quem ob adulterium Meſſallinæ ordine remotum reddidit Senatui.* At viri docti deſperatam huius loci reſtitutionem cenſebant: cùm vulgò eſſet, *cis Vectium Plantium.* Pag. 234. Vectius Valens adulter. Plautius Lateranus.

Ne domum, ſeruitia, & ceteros fortunæ paratus repoſceret.] Contaminatiſſimum locum Ferretus eſſe vult: qui mihi caſtus, purus. Inuidioſâ conceſſione libertus: Fruatur ſanè, inquit, Silius domo tuâ, ſeruis, veſte, & gazâ omni regiâ (nam hæc tralata ab adulterâ ad Silium, notante etiam Dione:) reddat ſaltem vxorem. Defenſa vulgata lectio.

Tabulæ nuptiales.

Rumperétque tabulas nuptiales.] Ad legitimum matrimonij actum Tabulæ & ſignatores adhibiti. Tabulis & dos continebatur, & illa ſolemnis coniugij cauſſa, Liberûm quærendorum. Iuuenalis,

Signatæ tabulæ dictum, Feliciter.

* De ritu nup. & iure connubior.

Appuleius, *Quòd in villâ non in opido tabulæ ſint conſignata, quarto & ultimo loco obiecêre.* Meminerunt non ſemel Iuriſconſulti: & proprio huic rei libro Cl. v. * Briſſonius, cuius accuratæ diligentiæ doctrinæque non à me, non ab aliis quidquam addo. Vt ergo eæ tabulæ matrimonio firmando: ſic eædem ruptæ, diſparando. Iuuenal.

Tabulis ruptis matrimonium ſoluebatur.

——tabulas quoque ruperat, & iam

Signabat, totâ vix hac ego nocte redemi.

De his tabulis locum accipio, qui in priſcis Gloſſis: λεγούσης τινὸς γυναικὸς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἰδίου υἱοῦ ἀφῃρῆσθαι ἀπό τινος, αὐτόν τε υἱὸν ἴδιον εἶναι καὶ πρὸς αὐτὴν ἀνήκειν τὴν ἐπίδοσιν, ἠρνήσατο ἄλλος. ἀπεκρίθη ἡ γυνή, ῥωμαϊκὴν αὐτὴν γεγονέναι, καὶ δέλτους μὲν γεγράφθαι, γάμους δὲ μὴ γεγενῆσθαι. μὴ δυνηθέντος οὖν αὐτοῦ ἀποδεῖξαι υἱὸν ἴδιον εἶναι περὶ οὗ ἐπράττετο: Ὁπότε μὴ ἔστιν σὸς υἱός, τὴν ἐπίδοσιν ἀπόδος. *Dicente quadam muliere congiarium filij ſui ablatum eſſe à neſcio quo, eúmque filium ſuum eſſe, & ad ſe pertinere congiariũ: negauit alius. Reſpondit mulier, Latinam ſe fuiſſe, & tabulas quidem ſcriptas fuiſſe, nuptias verò non fuiſſe. Cùm ergo non potuiſſet eum oſtendere filium ſuum de quo agebatur, Cùm non ſit tuus filius, congiarium redde.*

Primúmque rei frumentariæ Præf. Turranium.] Dixi libro I.

Luſius Geta Præf.

Luſium Getam.] Id illi verum & gentile nomen, non *Lucium*, aut *Luſcium*. Duo autem hoc tempore Prætorij Præfecti, Luſius Geta & Rufus Criſpinus.

Quibus fatentibus.] Libri ſcripti *tacentibus*.

Adultus Autumnus.

Adulto Autumno ſimulacrum Vindemiæ per domum celebrabat.] Adulto Autumno, id eſt menſe Octobri. Itaque etiam in Horologio veteri Romæ ſignatum eo menſe, VINDEMIÆ SACRVM LIBERO. Et perſuaſum mihi non aliud eſſe hoc Vindemiale feſtum, quàm ſacra Liberi quæ C. Cæſar primus Romæ celebrauit. Seruius ad eos verſus, *Daphnis & Armenias, &c. Hoc*, inquit, *apertè ad Cæſarem pertinet, quem conſtat primum ſacra*

Vindemiæ feſtum. Siue Liberalia: quæ Cæſar inſtituit.

Liberi

Liberi patris tranſtuliſſe Romam. Ideò nummus percuſſus Cæſari, in cuius parte C. VIBIVS. RVFVS. & impreſſa ara cui perſona hiſtrionia impoſita, item thyrſus, & tigris adiuncta, ad memoriam non dubiè huius rei. Lampridius in Eligabalo: *Cùm ad Vindemiam vocaſſet amicos nobiles, & ad corbes ſediſſet, grauiſſimum quemque percontari cœpit an eſſet promptus in Venerem: poſteaquam ſenes vidit erubeſcere, contulit ſe ad iuuenes. à quibus cùm audiret ætati congrua, gaudere cœpit, & dicere verè liberam* (emendo, *Liberi.* in eo enim luſum, quaſi ea libertas vindemialis digna verè libero deo) *vindemiam eſſe, quam ſic celebrarent. Ferunt multi ab ipſo primum repertum, vt in Vindemiarum feſto multa in dominos iocularia & audientibus dominis dicerentur.* Capitolinus in M. Antonino: *Vindemias priuato modo cum amicis agebat.* Videturque ritus poſteà Imperij fuiſſe, vt Princeps extra vrbem, dies aliquot laſciuiret & vacaret huic Vindemiali feſto. Paullus Diaconus lib. III. de geſtis Longobard, cap. VI.* *Procedente itaque Tiberio ad villam, vt iuxta ritum Imperialem triginta dies ad Vindemiam iocundaretur, Sophia vocatum ad ſe Iuſtinianum, voluit ad imperium ſublimare.* Idem, feſtum, Magnam coronam dictum eſſe, ſuſpicor ex Tertulliani his verbis: *Sed & aliàs. Liberum principem corona planè laurea etiam vulgus agnoſcit, cùm dies in illum ſolemnes Magnam appellat coronam.* Alia ab hoc feſto, ne erres, Liberalia: quæ antiquæ liberæque reip. & incidebant in XV. Kal. Apriles. De queis Varro lib. V. & Kalendarium Romanum.

Lampridius correctus.

Iocularia dicta & facta in hoc feſto.

*Eadem verba in Reginonis Chron. lib. I.

Magna corona.

Alia Liberalia.

Ipſa crine fluxo, thyrſum quatiens, iuxtáque Silius hederâ vinctus, gerere cothurnos.] Eodem habitu Antonium depingit Velleius, qui Liberum ſe ferebat: *Cùm Liberum patrem appellari ſe iuſſiſſet, cùm redimitus hederâ, coronáque velatus aureâ, & thyrſum tenens, cothurniſque ſuccinctus curru velut Liber pater vectus eſſet Alexandriæ.* De cothurnis, etiam Virgil. ——*nudatáque muſto*

Habitus Liberi patris.

Tinge nouo mecum direptis crura cothurnis.

Cothurni.

De thyrſo, præter alios Iuſtinus. ὥσπερ αἱ βάκχαι διὰ σχήματος εἰρωνικοῦ τὰς λόγχας ἐν τοῖς θύρσοις περιφέρουσι. id eſt, *Veluti Bacchæ per ſpeciem habitúmque pacis lanceas in thyrſis circumferunt.* Vide & Plinium XVI. cap. XXXIIII.

Thyrſus.

Pyrrhica ſaltatio.

Athenæus eiuſmodi Bacchi inſignia in Pyrrhicâ ſaltatione recepta fuiſſe oſtendit lib. XIII. ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς πυῤῥίχη Διονυσιακή τις εἶναι δοκεῖ, ἐπιεικεστέρα οὖσα τῆς ἀρχαίας. ἔχουσι γὰρ οἱ ὀρχούμενοι θύρσους ἀντὶ δοράτων, προΐενται δὲ ἐπ' ἀλλήλους καὶ νάρθηκας, καὶ λαμπάδας φέρουσιν. ὀρχοῦνται δὲ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον καὶ τὰ περὶ τοὺς Ἰνδοὺς, καὶ τὰ περὶ τὸν Πενθέα. Quæ verba lucem dare volo iis quæ hîc præcedunt, *femina pellibus accincta aſſultabant, velut ſacrificantes vel inſapientes Bacchæ.*

Luciliana prædia.

Lucilianos in hortos.] De quibus initio huius libri. Tamen & Luciliana prædia reperio, & hîc in manuſſ. conſtanter hortos Lucilianos. Lapis Romæ:

D. M.
CRESCENTIS. NEPOTI. FORTVNATI.
CÆSARIS. N. SER. EXACTORIS.
PRÆDIORVM. LVCILIANORVM.

Pag. 235.

Vehiculo quo purgamenta hortorum eripiuntur.] Siue, *excipiuntur.*

Cæcina Largus.

P. Largo Cæcinâ.] Fratre, opinor, C. Cæcinæ Largi, qui Conſul cum Claudio fuit, anno vrbis DCCXCV. & in conſulatu interfectus. Quem intellegit Aſconius, in

Aſconius correctus.

Pro M. Scauro: *Scauri domum poſſidet nunc Longus Cæcina, qui conſul fuit cum Claudio.* ſcribe, *Largus.* & diſce hinc quæ Aſconij certa ætas.

In eodem geſtamine.] Id eſt, geſtatoriâ ſellâ. quæ à

* In Electis.

Claudio deducta in vulgi vſum, vt * docui. Sic libro XIV. *Geſtamine Baulos peruectam.* Appâret tamen in vno geſtamine plures ſellas fuiſſe, vt hîc vides in Narciſſo, qui eodem geſtamine ſellam poſcit ſumitque.

Pag. 236.
Imagines in atrio.
Silius dânatus à Tiberio.

In veſtibulo effigiem patris Silij conſulto Senatus abolitam demonſtrat.] In atrio ſiue in veſtibulo ædium, imagines maiorum: vti hîc Silij patris. Sed enim Silius Legatus olim inferioris Germaniæ damnatus crimine maieſtatis cum vxore Soſiâ Gallâ, vt lib. IV. narratum: ideoque & imagines abolitæ, quas tamen filius reſtituerat. Criminatur ergo id libertus.

Quidquid habitum Neronibus.] Lege, *auitum:* quod monuit me Ic. Claudius Chiffletius.

Cuſtodem Silio ac Meſſallinæ datum.] Quis dederit Silio cuſtodem? Claudiúſne, qui omnium ignarus? Logi.

In Vat. eſt *Cuſtodem Meſſallinæ dat.* alienâ deinde manu adpictum, *ac Silio.* Lego igitur: *Cuſtodem Meſſallinæ datum.* vel etiam: *cuſtodem à Silio Meſſallinæ datum.* Alterum quidem verum eſt, vt hic Titius ſiue à Claudio adpoſitus vxori cuſtos; ſiue à Silio, vt amicæ. Vtrumque enim ſolens Romanis. De maritis, Tibullus, *Ipſe malus docui, quo poſſet ludere pacto Cuſtodes.* De amatoribus, Propertius, *Quos igitur tibi cuſtodes, quæ lumina ponam?* Miſellus ille cuſtos! cui id monſtrum commiſſum, quod non Argus cum Mercurio cuſtodiſſet. Vertranius inexplicabilem locum cenſet, niſi cuſtodem pro exactore interpretemur, ſcilicet qui mortis pœnas exigat. Verum merumque ſomnium. Cuſtodes olim vxoribus adpoſiti. Et amicis.

Indicium offerentem Vectium Valentem & confeſſum.] Bene confeſſum. Nam Indicium, ait in Eunucho Donatus, propriè eſt eius qui vnà peccauerit. Aſconius ad illud Ciceronis: *Quapropter ſi indicium tibi poſtulas dari.* ait: *Index eſt, qui facinoris, cuius ipſe eſt conſcius, latebras indicat, impunitate propoſitâ.* Quæ tamen impunitas circumſcripta eſt: quia, vt idem notat, *Certa ſunt in quibus impunitas indici datur, vt in cauſſâ proditionis, maieſtatis, & ſiquid huiuſmodi.* Indicium, & ex eo impunitas.

Saufellum Trogum.] Vatic. *Saufelium.* Scribo *Saufeium*, & induxit librarios illud I. longiuſculum, vt L. ſcriberent. Horum omnium mentio Senecæ in Menippæâ de Claudij morte. vbi tamen diſiunctim ſcribe *M. Heluius, Trogus.* Qui hic etiam Trallus, malè fortaſſe in Senecâ, *Sex. Trallus.* Saufeius Trogus.

Decius quoque Calpurnianus.] Scripti libri, *Decrius.* Puto, *Decrius.* quod nomen & infrà inuenies.

Reminiſceretur vocis, quâ ſe obnoxium iuſſis Meſſallinæ dediſſet.] Commentum feminæ lepidum. Mimum iſtum deperibat Meſſallina. ſolicitat. Ille tergiuerſari, metuere Imperatorem. Quid ergo ſi maritus ipſe iubeat? inquit. Et cum marito egit, quaſi operâ Mneſteris aliquâ in re illi vſus. Ille vocatum mimum malè accipit, iubet in omnibus vxori obediat pareatque. Paruit. & id iuſſum valere ſibi nunc vult ad veniam obtinendam & vitam. Dio LX. Lepidũ Meſſallinæ factũ

Ob patrui egregium meritum.] A. Plautij, ſuſpicor, qui Britanniam Claudio ſubegit. Pag. 237.

Tanquam in illo cœtu paſſus muliebria.] Simile illorum inuentum in Suetonij Domitiano cap. x. *Qui ſe quo faciliùs expertes culpæ oſtenderent, impudicos probauerant.* Dij deæque iſtos, non corpore non animo viros. Adeò turpior omni morte hæc fuga mortis.

Quæ mater Meſſallinæ.

Aſſidente matre Lepidâ.] Quæ nam hæc Lepida? Ego verò repperiſſe me cenſeo famoſæ feminæ (Meſſallinam dico) ſtirpem & matrem. Suetonius ſcribit: *Poſt has Valeriam Meſſallinam Barbati Meſſallæ conſobrini ſui filiam in matrimonium accepit.* vbi diſſimulant interpretes, quomodo hic Valerius Claudio conſobrinus. Dicam ego. Ex L. Domitio & maiore Antoniâ natus eſt Cn. Domitius pater Neronis principis, & item Lepida amita eiuſdem, de quâ * infrà. Hæc Lepida, eſt illa ipſa quæ nupta Valerio Meſſallæ, & quæ hîc Meſſallinæ dicta mater. At Claudius natus ex Druſo & minore Antoniâ, vti clarum. Stemma iſtud:

Claud. cap. xxvi.

Suetonio noua lux.

*Lib. xiii.

M. ANTONIVS III. vir.	ANTONIA, *maior.* L. DOMITIVS *maritus.*	CN. DOMITIVS. ACRIPPINA, *uxor.*	NERO IMP.
		DOMITIA LEPIDA. VALERIVS MESSALLA *maritus.*	VALERIA MESSALLINA *uxor Claudij.*
OCTAVIA.	ANTONIA *minor.* DRVSVS, *maritus.*	GERMANICVS. CLAVDIVS *Imp.*	

Lepida conſobrina Claudij.

Vides ergo Claudiū & Lepidam Domitiam (id enim duplex illi nomē fuiſſe alibi oſtendo) verè conſobrinos. Atq. hac ratione fortè maritū ipſum Lepidæ, Suetonius dixerit Claudij conſobrinum. Tamen tutius putarim legi, *Barbati Meſſallæ & conſobrinæ ſuæ filiam.* Sentētia quidem non alia eſt: & hæc Lepida Neronis amita, Meſſallinæ mater.

Fortean mutanda in Suetonio lectio.

Morte decus quærendum] Placet, *morti*, vt in Veneto.

Ictu Tribuni transfigitur.] Malim, *tranſigitur.*

Pag. 238.

Leuiſſimum faſtigij eius.] Hæc cum lineis poſtumis, corrupta, hiulca. nec iuuant aut diſcrepant libri, niſi quòd, *Triſtitiis inultis*, nō Flagitiis, vti ſubſtituiſſe fatetur Rhenanus. Ego ab eiuſmodi vlceribus ſanādis, ſani hominis cenſeo abſtinere manum. Nam ſine librorum ope, irrita abierit vel Hygìa ipſa.

AD

AD LIB. XII. ANNALIVM.

LOLLIAM *Paullinam M. Lollij conſularis filiam.*] Non priſci illius Lollij, qui moderator C. Cæſari datus, ne erres: ſed filij eius. qui tamen quando conſul fuerit, ignoro. Tempora ſuadent, & clariſſimè Plinius lib. IX. cap. XXXV. qui hanc Lolliam Paullinam neptem illius Lollij appellat.

Pag. 239. Lollia, neptis M. Lollij qui ſub Auguſto.

Et familia Claudia, quæ poſteros coniungeret.] Expediri ſententia poteſt: tamen mauelim ſcribi, *& familia Claudia. quin poſteros coniungeret.* vt quaſi hortantis ea ſint liberti.

In aliam ſententiam mutata lectio.

Iuuenémque & alia clarum, inſigni triumphalium.] Ita diſertè Vatic. vereque. Tranſmarina forma ſermonis eſt, νεανίσκοντά τ' ἄλλα λαμπρόν, crebrumque apud Latinos, Homo cetera bonus, & ſimilia: in Agellio; Homo pleraque non indiligens.

Pag. 240. Alia clarus.

Vitellius nomine Cenſoris ſeruiles fallacias obtegens.] Dubitaui ne priſco verbo ſcrib. *ſeruiles pellacias.* Apud Lucretium ſcriptum:

Subdola cùm ridet placidi pellacia ponti.

& conuenientior huic ſententiæ viſa ea vox. Non enim tam fraudes erant, quàm adulationes humiles & demiſſæ ad perliciendam parandamque gratiam Agrippinæ, vt addit noſter.

Pellacia.

Fratriſque non inceſtum, ſed incuſtoditum amorem.] Vatic. *fratrúmque.* quod probo. In reliquâ ſcripturâ pendeo animi. Vulgatam ſi ferimus: ſententiam eſſe volo, Tractum in crimen eſſe non amorem inceſtum inter fratrem ſororemque. ſed tantùm incuſtoditum. id eſt, amorem parum cautum circumſpectumque, & qui ſine crimine, rapi tamen in crimen potuerit. Simillimum illud Plinij è lib. VI. epiſtolar. *Tuitus ſum Iulium Baſſum, vt incuſtoditum nimis & incautum, ita minimè malum.* Siquid mutandum, legerem, *incuſtoditum ſermonem.* E Senecâ certè

Ideo & Seneca in Octauiâ de hoc Silano ait, *criminis ficti reus.* vt emendaui in Antiq. lib. I. cap. XIV.

Silani incautus amor aduerſum ſororem.

certè clarum non aliud verè obiectum huic Silano, quàm verba aduerſus ſororem nuptialia, & parum cauta. Ait in Ludo de morte Claudij. *Qui, quantum quidem in ipſo fuit, damnatum inceſti L. Silanum generum ſuum occidit. Oro propter quid? Sororem ſuam feſtiuiſſimam omnium puellarum, quam omnes Venerem vocarent, maluit Iunonem vocare.* ita enim reſtitui eum locum nuper. Sed fortaſſe & quaſi ſororius Ligur notatus Silanus fuit. cuius ſententiæ puto illa Senecæ, ibidem: *Quia Romæ, inquit, mures molas lingunt, hic nobis curua corrigit.* Nam Lingere quid ſit in obſcenis, non ignotum: & ambigua alluſio in molarum voce, quâ etiam in vtero dictum aliquid muliebri.

Silanus caput perdidit in ſorore.

Pactum inter Claudium & Agrippinam matrimonium. Iam fama, iam amore illicito.] Diſtinguunt libri mei, *matrimonium, iam famâ.* Et rectè. quoniam ante iſtos conſules matrimonium pactum. Suprà enim ſcriptum: *quæ poſtquam matrimonij ſui certa fuit.* Statim etiam e Farneſ. ſcripſeris, *deducta in domum patrui fratris filia.*

Diſtinctio ad hiſtoriam.

Quin & inceſtum, ac ſi ſperneretur.] Sententiam loci cenſeo: Fruebantur quidem matrimonij bonis Claudius & Agrippina: at non ſecuri. quia & inceſtum ſubeſſe videbatur, nondum firmatis eiuſmodi nuptiis; & periculum ne populus ſperneret profani principis imperium.

Pag. 241.

Ciuium & conſenſui.] Delenda copula. vel, quod verius, addenda vox ſcriptori elapſa, *ciuium & S. conſenſui.* id eſt, Senatus. Ita reſpondebit Claudij oratio Vitellianæ.

Summámque reip. agi.] Scribo, *ſummámque rempublicam.*

Vidua iungeretur principi.] Vidua Agrippina, mortuo, ſub initia imperij Claudiani, Criſpo Paſſieno, cui poſt Domitium nupſerat. Plinius lib. XVI. *Arborem mori eximiam ætate noſtrâ adamauit Paſſienus Criſpus bis conſul, orator, Agrippinæ matrimonio & Nerone priuigno clarus.* Sueton. Nerone: *Verùm Claudio imperium adepto, non ſolùm paternas opes recuperauit, ſed & Criſpi Paſſieni vitrici ſui hereditate ditatus eſt.* Tamen idem ille Paſſienus anteà maritus Domitiæ ſororis Ænobarbi. Quod ex Quinctiliano colligas lib. VI. cap. 11. Apud Senecam de hoc eodem lib. IIII. Natural. Quæſt. initio: *Criſpus*

Paſſienus ſecũdus Agrippinæ maritus.

Paſſie-

Paſſienus, quo ego nil noui acutius in omnibus rebus, maximè in diſtinguendis (omnino ſcrib. *diſtringendis*) *& curandis vitiis, ſæpe dicebat: Adulationi opus eſſe non claudere oſtium, ſed aperire, & quidem ſic quemadmodum amica ſolet. quæ ſi impulit, grata eſt: gratior, ſi effregit.* Iterum ſcribe, *ſed operire.* id eſt, leuiter obducere, opponere oſtium: ne pereat dicto ſua venus.

Seneca correctus

* De Criſpo Paſſieno lubet paullo amplius adtexere, illuſtri cum primis viro & oratore. & maximè ea quæ Scholiaſtes vetus Iuuenalis curioſè rettulit ad verſum Satyræ IIII. ——*venit & Criſpi iucunda ſenectus. Criſpus*, inquit, *municeps Viſellienſis, tirocinio ſuo, in Senatu ita cœpit: * Patres conſcripti, & tu Cæſar, propter quod ſimul oratione* (malim *orationem*, vt duplex cauſſa laudis fuerit, & Libertas & Eloquentia) *pleniſſimè à Tiberio conlaudatus, plurimas ſpontè cauſſas apud * C. V. egit pro quâ re in Baſilicâ Iuliâ eius ſtatua poſita eſt. Conſulatus duos geſſit. Vxores habuit duas, primam Domitiam, deinde Agrippinam; illam amitam, hanc matrem Neronis Cæſaris. Poſſedit bis mille ſeſtertia* (ſcribo, *bis millies ſeſtertiûm*: quia homo prædiues, & Suetonius ait Neronem hæreditate eius ditatum.) *Omnium Principum gratiam adpetiuit, ſed præcipuè Cæſaris* (excidit nota prænominis C. id eſt, *Caij*. nam hunc intellegit) *quem iter facientem ſecutus eſt pedibus. Hic nullo audiente à Nerone interrogatus* (à Nerone? imò verò à *Caio*, in quem ſcelus hoc inceſti competiit. niſi mauis, *Hic illo audiente, à Nerone inter*: eâ mente, vt Caio præſente, à quopiam Nerone, qui adularetur fœdo Principi & ſimul huic inſidiaretur, ſit rogatus.) *Haberétne, ſicut ipſe, cum ſorore germanâ conſuetudinem? Nondum, inquit. quamtumuis decenter & cautè. ne aut negantem eum argueret, aut adſentientem ſibimet mendacio dehoneſtaret.* (corrigo, *ne aut negando eum arg. aut adſentiendo ſemet deh.*) *Periit per fraudem Agrippinæ, quam heredem reliquerat, & funere publico elatus eſt.* Scita narratiuncula, quam tamen ego ad Paſſienum hunc traho, auctore eius valdè inuito. Nam ille (dormiit, an ſtertuit?) refert ad Criſpum, qui ſub Domitiano. Atqui Vibius ille nomine fuit: nec quadrant in eum re aut æuo, quæ hîc dicta. Mira μετταγία Scholiaſtæ,

* Præpoſuit Patres Principi, ſanè quàm liberè in ſeruitute.

* Interpretare Centũuiros.

Ambigua emendatio.

Alia iterùm, ſed certior.

Scholiaſtæ error.

aliâs docti. Sed & noſter amicus cur reſcribit, *municeps Vercellenſis?* διλόγως ad Vibium illum, fateor: at non ad Paſſienum. Quamquam Viſelliæ municipium etiam mihi ignotum. An *Vitellienſis?* an *Vicellienſis?* quæ loca Italiæ reperies. De morte autem hominis, quod Hieronymus ecce Chronico, eam Principe Caligulâ ponit, anno eius ſecundo: *Paſſienus filius, fraude hereditatis ſua necatur.* ſanè falſum eſt. conſtat enim ſub initia Claudij obiiſſe, ex Suetonij Nerone capite VI. Itaque traiectitia ea nota Hieronymi, vt in Chronico illo multa. ſed & emendanda ſic: *fraude heredis ſua.* Agrippina enim illi heres, & *per eius fraudem*, vt diſertè in Scholiaſtæ extremis hîc verbis legis, periit. Fuit & Paſſienus pater, Senecæ nominatus lib. II. Controuerſ. V. Ad quem pertinere cenſeo Velleij verba libro II. *Triumphalia ornamenta ex Africâ* ei tribuentis: idque ſub Auguſto.

Hieronymi culpa ſiue Librarij.

Is etiam emendatus.

Alius Paſſienus pater.

Vidiſſe ipſos.] Principe Caio.

Statueretur imò documentum, quò vxorem Imp. acciperet.] Nugax oratio. quid enim? non antea Imperatoribus ſemper vxor? ſemper. Quid ergo opus ei rei documento? Tu corrige, *quomodo vxorem.* Id enim vult adulator homo, prodendum eſſe poſteris exemplum, vt Imp. vxorem Senatu ſuaſore & auctore capiat.

Tacitus emẽdatus.

Et ſobrinarum diu ignorata, tempore addito percrebuiſſe.] Malim, *tempore percrebuiſſe*, reiectâ voce quæ gloſſographum ſapit. De reipsâ, Plutarchus auctor in Cauſis, quæſt. VI. diu apud Romanos ſobrinarum coniugia (ἀνεψίας ipſe appellat, & benè vertit Xylander) fuiſſe inuiſa: cœpiſſe tamen à leuiculâ cauſsâ, quam ipſe denarrat. factumque decretum populi, πᾶσιν ἐξεῖναι γαμεῖν ἄχρις ἀνεψιῶν, τὰ δὲ ἀνωτέρω κεκωλῦσθαι. id eſt, *licere omnibus ducere vſque ad conſobrinas, ſuprà autem vetari.* Itaque coniugia ea deinceps crebra: & ſic inter illuſtres, M. Marcellus Iuliam Auguſti F. duxit, ſibi ſobrinam: aliique plures. Suſtulit tamen eas ipſas nuptias Theodoſius; de quo Victor: *Tantum*, inquit, *pudori tribuit & continentia, vt conſobrinarum nuptias vetuerit, tanquam ſororum:* permiſeruntque iterum Arcadius & Honorius l. XIX. C. De nuptiis.

Sobrinarum matrimonia quando cœperint.

Ea vetuit Theodoſius.

Alij iterum permiſerunt.

Sobrinarum.] Sobrinas appellat: tamen palàm eſt, intellegi

tellegi debere de Conſobrinis. Quis enim hoc cenſeat, eos quos proprie Sobrinos, legum auctores appellant, arceri inter ſe nuptiis? nunquam factum. Sed veteres hæc miſcebant, vocularum haud æquè curioſi captatores. In Gloſſis priſcis legas, Ἀνέψιος *Conſobrinus, Sobrinus*. Alibi: Θεῖα πρὸς μητρός, *Conſobrina*. Et: Ἐξάδελφος, ἐκ δύο ἀδελφῶν θηλειῶν. *Conſobrinus*. Quid, quòd Velleius ſimili libertate, *Conſobrinum Ti. Gracchi* Scipionem Naſicam appellat: qui Iuriſconſultorum finitione Sobrinus ſit? — Sobrini Tacito, pro conſobrinis.

Decretum poſtulat, quo iuſtæ inter patruos fratrúmque filias nuptiæ ſtatuerentur.] Zonaras; ψήφισμα ἐποιήσατο ἐξεῖναι Ῥωμαίοις ἀδελφιδᾶς ἄγεσθαι. Ait Tacitus, Fratrum filias: & ſtrictè capias, non enim licuit ſororum. Quod notauit accuratè & diffusè, quantum ſatis eſt Cuiacius XIII. obſer. cap XVI. quem non exſcribo. Nec ſuſtulit Nerua hoc Sc vt idem verâ interpretatione collêgit. De Claudij hoc facto Seneca: — Pag. 242. Fratrum filias ducere patruis, non item ſororum licuit.

Genitámque fratris, coniugem captus, ſibi
Toris nefandis, flebili iunxit face.

vbi melius leges, *Genitámque fratre coniugem captam.* Domitianus imitatus exemplum eſt, qui Iuliam habuit, filiam Titi. — Seneca in Tragœdiis correctus.

Talledius & Seuerus.] *T. Alledius* ſcribo. & vidi poſteà ita citare hunc locum Beroaldum. In monumentis priſcis, M. ALLEDI. in Iuuenali, — Alledia gens.

—— *tibi habe frumentum, Alledius inquit.* Quod noſter vnum imitatorem ſceleris eius facit; * Suetonius diſſentit, qui duos. Noſter, credo, non habuit curæ neſcio quem recenſere libertinum. Vocat etiam equitem R. quem ille Primipilarem. Nec aberrat, quoniam primi pili comes, gradus equeſtris. Martialis: *Et referes pili præmia clarus eques.* — Cap. XXXI.

Addictum quaſi & virile ſeruitium.] Arbitrio meo, tranſponantur verba, *Addictum & quaſi virile.* Lectioni ſtabiliendæ (nam ego olim ſolicitaui) eſt, quod apud eumdem Tacitum de moribus Germanorum ſcribitur: *Trans Lygios Gothones regnantur, paullo iam addictiùs quàm cetera Germanorum gentes, nondum tamen ſupra libertatem.* Nec pœnitet tamen prorſus coniecturæ, *Adductū*, præſertim quę firmatur codice Budenſi: de quo verbo in lib. Hiſt. — Addictum ſeruitium.

Die

Die nuptiarum Silanus ſibi mortem conſciuit.] Mala ergo diſtinctio, & hiſtoriæ vitiandæ, in Suetonij Claudio obtinuit, cap. XXIX. *Silanus abdicare ſe præturâ, moríque initio anni coactus. Die ipſo Claudij & Agrippinæ nuptiarum in quinque & triginta Senatores trecentóſque amplius equites animaduertit.* Apage. nulla cædes nuptiali eius die lecta. ſcribeque, *initio anni coactus, die ipſo Cl. & Ag. nuptiarum. In quinque, &c.*

Diſtinctio in Suetonio mala.

Caluina ſoror eius.] Fortaſſe illa, quæ vitam produxit ad Veſpaſiani imperium. de quâ Sueton. cap. XXIII Veſpaſ. *Cùm Mauſoleum repentè patuiſſet, ad Iuniam* (malè enim editum ſuppoſitumque à Scholiaſtis, *Iuliam*) *Caluinam è gente Auguſti pertinere dicebat.* Nam Silani iſti inter abnepotes Auguſti fuerunt, vt dicam.

Iunia Caluina.

Italiâ pulſa eſt.] Si pulſa tantùm, quid ita Commentator Iuuenalis ſcribit eam à ſe interfectam? *Caluina*, inquit, *Prætoris cuiuſdam ſoror, quæ ſe occidit tanquam infamis in fratrem* (lego, *fratre*) *Claudij temporibus.* Hoc notat ad illud è Sat. III. *——donat Caluina vel Catiena.* Homo errat.

Scholiaſtæ incuria.

Sacra ex legibus Tulli regis, piaculáque apud lucum Dianæ.] Non alia ſacra piaculáque accipio, quàm quibus Tullus olim rex in Horatio ſororiam cædem luit expiauitque. Liuius: *Itaque vt cædes manifeſta aliquo tamen piaculo lueretur, imperatum patri vt filium expiaret pecuniâ publicâ. is quibuſdam piacularibus ſacrificiis factis (quæ deinde genti Horatiæ tradita ſunt) tranſmiſſo per viam tigillo, velut ſub iugum miſit iuuenem.* Similiaque Dionyſ. lib. III. qui addit, ea ſacra per Pontifices facta: conuenienter cum iis, quæ hîc Tacitus.

Piacularia ſacra à Tullo.

Irridentibus cunctis quòd pœnæ procurationéſque inceſti id temporis exquirerentur.] Et hercle ridiculum, quòd Claudius Silani cum ſorore inceſtum piacularibus ſacris lueret: ipſe in eâdem culpâ. Nam piacula iſtæc caue aliò referas, quàm ad crimen Silani.

Veniam exilij pro Annæo Senecâ, ſimul Præturam impetrat.] Relegatus enim Seneca poſt Quæſturam à Claudio in Corſicam inſulam, ob ſuſpicionem adulterij cum Iuliâ Germanici filiâ, Vinicij vxore. Cuius criminis ſcena à Meſſallinâ fuit. Scena dico. Non enim reipsâ expetit in

Senecæ exſilium.

te hæc

te hæc culpa, ô Romani nominis & ſapientiæ magne ſcel.

Vt rettuli.] Libro XI. Vide. Pag. 243.

Secors domi, bellis infauſtus.] Elegantiſſimi ingenij & doctrinæ noſter Modius obſeruat è libro vetere, *belli infauſtus.* recte: ea formâ, quâ Militiæ clarus.

Omiſſâ Tiberij memoriâ, quamquam is quoque miſerat.] Et quidem tres miſerat. Vononem, Phraätem, Teridatem. Adi lib. II. ſuprà, & VI.

Quanto ignara barbaris.] Ita edidi è Vatic. Farneſiano erat, *ignota*: vulgò, *ignoratiora.* Phraſis vulgata & obuia in Tacito.

Caſſius ceteros præeminebat peritiâ legum.] Vatican. *ceteris præerat.* Accipio. Pag. 244.

Exercere legiones.] Vett. *exercitare.*

Familiâ Caſſiâ per illas quoque gentes celebratâ.] Ob Caſſium illum qui τυραννοκτόνος, cuius in Syriâ proſperæ res poſt cladem Craſſi.

Rex Arabum Abbarus.] Solemne illis regibus nomen, vt Ptolemæus Ægyptiis. Vatic. *Acbarus* ſemper ſcriptum, & Appiano Ἄκβαρος. Acbarus, Arabiæ regum nomen.

Caſtellum inſigne famâ, quod poſtremo prœlio.] Attentum lectorem non fallet vitium. Quid enim? An Ninon caſtellum vocat, quam paullo ante vrbem? Et vtrúmne apud Ninon poſtremum Darij cum Alexandro prœlium fuit? Imò haud procul Arbelâ, apud pagum Gaugamela. Inſeruerim ergo vocem, *ſedes Aſſyriæ, & Arbela caſtellum inſigne famâ*: aut certè ſi ſatis ſit id intellegi, additâ copulâ, *ſedes Aſſyriæ, & caſtellum.* Arbela caſtellum.

Quorum rex Izliates.] Ita edidi ex meis libris. Vulgò tamen; *Hyliates*: & ſtatim infrà, *Ezates*, etiam in manuſſ. Scito verum nomen eſſe, *Izates.* Ita enim appellatur conſtanter Ioſepho lib. XX. Antiq. cap. II. III. vbi & hiſtoria omnis explicita de origine huius regis & progreſſu. Narrat autem Ioſephus, Iudaicæ religionis eum, & matrem Helenam fuiſſe: multaque alia, quæ operæ ſit legere. Izates.

Vbi pharetras telis onuſtas accepêre.] Vatic. *telis omiſſis onuſtas.* nec ſcio quid voce eâ faciam. Forte, *telis omnigenis onuſtas*

Mithradates amiſſis opibus vagus.] Dio Mithradatem Pag. 245. quem-

quemdam nominat, prolem magni illius; cui Claudius regnũm Boſphori largitus ſit. libro LX. Sed is alius debet fuiſſe ab iſto.

Pag. 246. *Zorſines Soracorum rex.*] Farn. *Siracuſorum.* Vera

Siraci populi. ſcriptura, *Siracorum.* Nam & à Strabone in XI. τὰ τῶ Σιϱάκων φῦλα dicuntur. Populi ſunt ad Caucaſum.

Aorſi populi. *Eunonem qui Adorſorum genti præcellebat.*] Straboni, Plinio, Ptolemæo, hi populi dicti, *Aorſi*: inter Scythas.

Noſtris in armis.] Aliter exaudio, quam vulgus. id eſt, noſtri in lateribus erant, & ad armos. Nec enim ſolos Romanos in armis fuiſſe cenſendum: ſed cùm Aorſi in fronte agminis & tergo eſſent, in medio Boſphorani, Romanos latera tutatoſ eſſe. Niſi tamen legend. *noſtris armis.* vt dicat Boſphoranos, Romano ritu inſtructos armatoſque.

Sed cratibus iunctis.] Vatic. *cratibus & vimentis.* probo.

Pag. 247. *Pleriſque centurionum interfectis.*] A Rhenano eſt, ex emendatione, vt ait, codicis Bud. Nam mei manuſſ. itemque editiones antiquæ omnes, *pleriſque conſularium.* Pro eâ voce quid reſtituendum, nondum mihi liquet. An *conturmalium?*

Propriis odiis infenſum.] Franc. Modius è Rodolphi Agricolæ codice negationem inſerit, *non infenſum.* Quod approbo. Non enim Eunon à ſe Mithradatem oderat, ſed in gratiam aſpectumque Romanorum.

Ne triumpharetur, néve capite pœnas expenderet.] Farneſ. *exciperet.* At de more ipſo plectendi in carcere triumphatos duces, ſuadeo omnino legas Fabrum libro II. Semeſtr. capite III.

Pag. 248. *Quantâ peruicaciâ in hoſtem.*] A M. Antonio Mureto eſt, qui ingenioſè veram lectionem peruidit. Nam vulgo erat, *quantâ libet pertinaciâ in hoc tentatâ.* *Peruicaciâ* autem in Vat. ſcriptum.

Iunius Cilo. *Iunium Colonem.*] Hîc & infrà emendo, *Cilonem.* Dio auctor lib. LX. facetâ narratione inſerta ſuper hoc homine. Præfuerat Bithynis, inquit: (nam Bithynia adiuncta, vt opinor, Ponticæ adminiſtrationi) & præfuerat nequiter, auarè. Queſti Bithyni apud Claudium ſunt, popoſceruntque pœnas. Cùm parum intellexiſſet Claudius in turbâ ſtrepituque adſtantium, quid dixiſſent Bithyni alios interro-

interrogat. Ibi Narciſſus pronus in Cilonem, audaci mendacio edidit, gratias eos agere Ciloni. Tum ille, præſit ergo eis alterum biennium. Dicitur autem Dioni Ἰσχνὸς Κίλων: & firmat Velius Longus: *Cilones, ait, vocantur homines anguſti capitis & longi: chilones à breuioribus labiis dicti* Gloſſæ: *Cilo*, προκέφαλος. Declamator in Salluſtium, pro hominibus nequam improbiſque accepit: *Quidquid impudicorum, cilonum, parricidarum, ſacrilegorum, debitorum in totâ vrbe fuit.* Narciſſi petulans nequitia. Vide Feſtum in Chilo. Cilones.

Sorore L. Voluſij genitam.] De cuius gentis nobilitate Rutilius in Itinerario:

Qui Voluſi antiquo deriuat ſtemmate nomen:
Et reges Rutulos, teſte Marone, refert.

Memmio quondam Regulo.] Vide Sueton. in Caio, cap. XXV. itemque Dionem. Statim vox *Nuptiis* abeſt Farneſ. codici: & illæsâ ſententiâ poteſt.

Damnatus lege repetundarum Cadius Rufus.] Malè ego olim, *Claudius*; malè vir doctus, in Re nummariâ, *Cordius* reſtituit. Eſt ille, de quo II. Hiſtor. *Redditus Cadio Rufo, Pedio Blæſo Senatorius locus: qui repetundarum criminibus ſub Claudio ac Nerone ceciderant.* Si mutamus: legerem, *Tadius.* Pag. 249. Cadius Rufus, vel Tadius.

Galliæ Narbonenſi datum, vt Senatoribus eius prouinciæ, iure quo Sicilia haberetur, inuiſere res ſuas liceret.] Libera rep. liberum Senatoribus peregrinari etiam rei priuatæ cauſâ. Id tantum excogitatum, vt legatio libera peteretur à Senatu, ſumereturque: quo maiori abeſſent cum dignitate. Cicero ſæpe. At lapſa rep. in ſeruitutem, Senatoribus etiam adempta hæc libertas. Auguſtus id inſtituit imperio firmando, & nequis illuſtriorum commeare ad exercitus aut conciliare milites prouincialéſve poſſet. Dio eleganter LII. in extremo: προσπαρήγγειλε πᾶσι τοῖς βουλεύουσι μὴ ἐκδημεῖν ἔξω τῆς Ἰταλίας, ἂν μὴ αὐτός τινι κελεύσῃ, ἢ καὶ ἐπιτρέψῃ, καὶ τοῦτο καὶ δεῦρο ἀεὶ φυλάσσεται. id eſt: *Edixit omnibus Senatoribus, nequis eorum peregrinari extra Italiam vellet, iniuſſu permiſſuve ſuo. quod interdictum ad hoc vſque æuum ſeruatur.* Quamquam præiuiſſe ad hoc factum Auguſto Iulius videtur: *qui ſanxit nequis Senatoris filius niſi contubernalis aut comes Magiſtratus peregrè proficiſceretur,* ait Sueton. cap. XLII. Vbi libido mihi legendi, *ne-* Legatio libera olim ad peregrinandum. Peregrinationes vetitæ Senatoribus. A Iulio exemplum videri.

Conіectura in Suetonio. Commeatus, à Senatu & Cæſare.

di, *ne quis Senator Senatorisve filius.* Si enim filiis interdictum; maior ratio vt Senatoribus ipſis. In vſu autem, vt commeatus peregrinandi à Cæſare ac Senatu peterentur. Suetonius Calig. cap XXIX. *Prætorium virum ex ſeceſſu Anticyræ propagari ſibi commeatum ſæpius deſiderantem, cùm mandaſſet interimi. &c.* quo loco reiectâ vocula ſcripſerim, *Prætor. virum ſeceſſu Ant.* Sed Claudius à ſe ſolo id peti primus inſtituit. Sueton. cap. XXIII. ſubobſcurè: *Commeatus à Senatu peti ſolitos* * *ſui beneficij fecit.* cui lucem do ex Dione: τοῖς δ' οὖν, inquit, αἰτουμένοις ἔξω τῆς Ἰταλίας ἀποδημῆσαι, ἐφίει μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸν ἄνευ τῆς βουλῆς τυγχάνειν, ἵνα δὲ νόμῳ τινὶ αὐτοῦ δοκεῖν ποιεῖν, δόγμα γενέσθαι ἐκέλευσε. id eſt: *Petentibus extra Italiam eundi commeatum, per ſe conceſſit, Senatu non conſulto. quod tamen vt lege aliquâ facere videretur, iuſſit ſuper eâ re confici Senatus decretum.* Vide & l. XXII. Ad municipalem. Atque inprimis Caſſiodorum: apud quem expreſſa Formula ipſa dandi huius per principem commeatus, lib. III. Variar. epiſt. XXI. Auguſtus tamen in hoc decreto ſuo Siciliam exceperat: ſicut nunc Claudius Narbonenſem. quia vtraque prouincia vicina & quaſi ſuburbana. Dio: πλὴν γὰρ ὅτι ἔς τε τὴν Σικελίαν καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα, οὐδαμόσε ἄλλοσε βουλευτῇ ἀποδημῆσαι ἔξεστιν. id eſt: *Exceptâ enim Siciliâ, & Galliâ Narbonenſi, nuſquam aliò peregrinari Senatori fas eſt.* Ad hoc Claudianum interdictum reſpexit Suidas, etſi id paullò aliter effert, in Κλαύδιος. Ait: νόμον τέθεικε μὴ δυνάσθαι βουλευτὴν ὑπὲρ ἑπτὰ σημεῖα τῆς πόλεως ὁδεύειν, χωρὶς τοῦ βασιλέως κελεύσεως. id eſt: *Legem tulit, ne cui Senatori abire vrbe ad ſeptimum lapidem fas eſſet, Principis iniuſſu.*

Claudius eos ſui iuris fecit.

* Ideò in Tacito hic *non exquiſita principis ſententia.*

Sicilia exіmia.

Et Gallia Narbonenſis.

Strictius multo hoc effert Suidas. nec ſcio an verè.

Defunctis regibus Sohemo atque Agrippâ.] Quorum ille Arabum Ituræorum, hic Iudææ rex. Sohemus autem ſcribendum, atque tenere Soæmus ex Dione: non Sohennius. vt editiones vulgatæ. Dio de Caligulâ: ἐν δὲ τούτῳ, Σοαίμῳ τὴν τῶν Ἰτυραίων τῶν Ἀράβων, καὶ Πολέμωνι τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ψηφισαμένης τῆς βουλῆς ἐχαρίσατο. De Agrippâ & mutatione ſecutâ vide diffuſè Ioſephum XX. Antiquit.

Soæmus rex.

Salutis augurium.] Quod è tenebris primus eruit Politianus: quem licet legas Miſcell. cap. XIII. Dionem XXXVII. & LI. Feſtum in voce Maximus Prætor. Sed numerus

Augurium ſalutis.

merus in Tacito ſatin' verus? delibero. Nam ſuprema mentio captu huius Augurij apud Dionem eſt anno vrbis DCCXXV. cùm & Ianus item ab Auguſto clusus. atqui ab eo die ad hunc DCCCII. vrbis annum, non XXV. vti hîc ſcriptum, ſed LXXVII. interſunt anni. Vt ergo verus iuſtuſque hic numerus ſit a Tiberio repetitum id augurium neceſſe eſt, Cornelio Cethego, Viſellio Varrone Coſſ. anno vrbis DCCLXXVII. Dubitatum de numero Taciti.

Et pomœrium vrbis auxit Cæſar.] Idque lapis etiam nunc teſtatur Claudiani æui, Romæ:

TI. CLAVDIVS
DRVSI F. CAISAR
AVG. GERMANICVS
PONT. MAX. TRIB. POT.
VIIII. IMP. XVI. COS. IIII.
CENSOR. P. P.
AVCTIS. POPVLI. ROMANI
FINIBVS. POMERIVM
AMPLIAVIT. TERMINAVITQ.

Auxit, poſt Britanniam Romano imperio adiectam.

Niſi L. Sulla & D. Auguſtus.] Non defendo te, Corneli: erras. Etiam C. Cæſar auxit interiectus inter eos duos. Agellius auctor lib. XIII. cap. XIIII. Dio lib. XLIII. Taciti ἁμάρτημα.
ταῦτά τε ἐποίει κ̀ νόμους εἰσέφερε, τό, τε πωμήριον ἐπὶ πλεῖον ἐπεξήγαγε. Apud eumdem Antonius in laudatione Cæſaris funebri: ὁ δὲ τὸ πωμήριον αὐτῆς (τῆς πόλεως) ἐπαυξήσας, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κατεσφάγης, &c. Cicero ad Attic. lib. XIII. Iulius Cæſar pomœrium auxit.
De vrbe augendâ quid ſit promulgatum, non intellexi. id ſanè ſcire velim. Iuuat tamen aliquid noſtrum, quòd Suetonius exactæ in talibus diligentiæ, nihil huius in Iulio commemorat: & fortean concepta à Iulio res, perfecta demum ab Auguſto. Nam ille nugator apud * Senecam ridiculus, qui *Syllam vltimum Romanorum protuliſſe pomœrium tradidit: quod nūmquam Prouinciali ſed Italico agro acquiſito mos proferre apud antiquos fuit.* Vide quæ huc faciunt, apud Vopiſcum in Aureliano. * De Breuit. vitæ. cap. XIV.

Regum in eo ambitio vel gloria.] Conſule Onufrium in vrbe Româ.

Mox ad Curias veteres.] Ita manuſ. & rectè. Varro de L. L. *Curia duorum generum. Nam & vbi curarent ſa-* Curiæ veteres.

cerdotes res diuinas vt curiæ veteres: & vbi Senatus humanas, vt curia Hoſtilia. Feſtus: *Noua curia ad compitum Fabricium facta, quòd parum ampla veteres à Romulo facta.* Plautus: *Sub veteribus ibi ſunt qui dant, quique accipiunt fœnore.* Liuius XLIIII. *Ædes P. Africani pone Veteres ad Vortumni ſignum laneáſque* (ſcribe, *lanienáſque*) *& tabernas coniunctas in publicum emit.* Ouidius eaſdem intellegit III. Faſt.

Veteres, ἁπλῶς.

Liuius correctus.

Ianua tunc regis poſita viret arbore Phœbi:
Ante tuas itidem Curia priſca fores.

Adoptio in Domitium auctoritate Pallantis feſtinatur.] Agnoſce ergo lector, & tolle, librarij errorem (non enim ipſius Suetonij, puto) Neronis cap. VII. *Vndecimo ætatis anno à Claudio adoptatus eſt, Annæóque Senecæ iam tunc Senatori in diſciplinam traditus.* Adoptatus Nero XI. ætatis anno? Falſum, vel te iudice & indice Suetoni. Nam idem ſcribis XVII. anno ad imperium eum peruenisse; quod & Tacitus, & Dio adſtruunt. Atqui ab hoc die ad imperium anni interſunt non quinque. *Duodecimo* ergo in Suetonio ſcribendum: ſi ratio quidem conſtatura eſt.

Erratū fortè in Suetoniano numero.

Pag. 250 *Adnotabant periti nullam antehac adoptionem inter patricios Claudios reperiri.*] Atqui Tiberius Germanicum adoptauit, vti notum. Excuſabunt ij curioſi, quòd Tiberius iam è Claudiis migrarat in gentem Iuliam.

In Claudiā gente nulla adoptio.

Eóſque ab Atto Clauſo continuos durauiſſe.] Secuti ſumus ſpectatæ fidei codicē Vat. qui diſertim habet *Atto Cluſo.* ſuperius tamen alienâ manu I addito, vt fieret Attio. Vt mirer Iuriſconſultum Vertranium ſcribere, duos Vatic. *Accio Clauſo*, referre. Sed ille quidem nobis impoſuit: ego ſi fallo; tum mihi quiuis oculos,

Atta Clauſus.

Iſtos, ſuppoſitis eruito manibus.

Facit à Vatic. in eâdem bibliothecâ vetus Suetonius, qui initio libri tertij, *Attâ Claudio* refert. Et quidni probabile, cùm Clauſus recens è Sabinis eſſet, prænomen eum habuiſſe terminatione Sabinum? Emendandus ita, me iudice, Liuius lib. II. *Atta Clauſus, cui poſtea Appio Claudio Romæ nomen fuit.* & lib. X. *Principem nobilitatis veſtræ, ſeu Attam Clauſum, ſeu Appium Claudium vultis.* De Clauſo, manifeſtè poſt Virgilium Silius XVII. Punicorum:

Liuius emendatus.

Hic

Hic priſcâ ducens Clauſorum ab origine nomen
Claudia. Et Ouidius in Faſtis:
Claudia Quincta genus Clauſo referebat ab alto.

Deſolatus paullatim etiam ſeruilibus miniſteriis.] Ita capio. Britannicus ſpoliatus exutuſque paullatim non ſolùm honeſtiore comitatu, ſed etiam ſeruulis; cùm Agrippina eos, quaſi ad alia officia operaſque auocaret. Deſolatus, μονωθεὶς, ſolus relictus: vti libro I. *Nonanus operiendas Tiberij epiſtolas clamitauerat; mox deſolatus aliorum diſceſſione, imminentem neceſſitatem ſponte præuertit.* Deſolatus quid.

Siue verum, ſeu periculis commendatus retinuit famam ſine experimento.] Deſiſtite medici: nullum hic vulnus. Siue, inquit, reuerâ non ſegnis illi indoles fuit: ſiue pericula, & ex periculis fauor, hanc ei famam circumdederunt. Alternans hic ſermo per Tacito familiaris. Lib. III. *Longam & cõtinuam abſentiã paullatim meditans, ſiue vt amoto patre Druſus munia conſulatus ſolus obiret.* Lib. II. *De ſe nihil addidit metu inuidiæ, an ratus conſcientiam facti ſatis eſſe.* Et exempla obuia.

Veteranos coloniámque deduci imperat, cui nomen inditum ex vocabulo ipſius.] Parum ἀναλόγως ergo vulgò Colonia Agrippina dicitur, etſi ita paſſim in Æthico & Itinerario Antonini: melius Agrippinenſis, aut Agrippinenſium. Etiam Claudia agnominata, fide lapidis, quem totum adſcribamus ad gratiam celeberrimæ vrbis. Colonia Agrippinenſis. Claudia dicta.

M. MARIO. M. F
STEL. TITIO. RVFINO
COS.
LEG. LEG. I. MINER. P. F.
CVR. COL. CLAVD. AVG.
AGRIPPINENSIVM
PROCOS. PROV. SICILIÆ
CVR. AMITERNOR. PRÆF.
TR. PL. Q. PROV. MACEDON
SEVIR. TVRMAR. EQ. ROM.
TRIB. LATICL. LEG. I. ADIV. P. F.
IIII. VIRO. STLITIBVS. IVDIC.

Quo iure deducta colonia fuerit, Paulus libro I I. De cenſibus: *In Germaniâ inferiore Agrippinenſes iuris Italici ſunt.* Iuris Italici fuit.

Tanquam in illo cœtu paſſus muliebria.] Simile illorum inuentum in Suetonij Domitiano cap. x. *Qui ſe quo faciliùs expertes culpa oſtenderent, impudicos probauerant.* Dij deæque iſtos, non corpore non animo viros. Adeò turpior omni morte hæc fuga mortis.

Quæ mater Meſſallinæ. *Aſſidente matre Lepidâ.*] Quæ nam hæc Lepida? Ego verò repperiſſe me cenſeo famoſæ feminæ (Meſſallinam dico) ſtirpem & matrem. Suetonius ſcribit: *Poſt has Valeriam Meſſallinam Barbati Meſſalla conſobrini ſui filiam in matrimonium accepit.* (Claud. cap. xxvi.) vbi diſſimulant interpretes, quomodo hic Valerius Claudio conſobrinus. Dicam ego. Ex L. Domitio & maiore Antoniâ natus eſt Cn. Domitius pater Neronis principis, & item Lepida amita eiuſdem, de quâ * infrà. (Suetonio noua lux.) (*Lib. XIII.) Hæc Lepida, eſt illa ipſa quæ nupta Valerio Meſſallæ, & quæ hîc Meſſallinæ dicta mater.. At Claudius natus ex Druſo & minore Antoniâ, vti clarum. Stemma iſtud:

M. ANTONIVS III. vir.	ANTONIA, *maior.* L. DOMITIVS *maritus.*	CN. DOMITIVS. AGRIPPINA, *uxor.*	NERO IMP.
		DOMITIA LEPIDA. VALERIVS MESSALLA *maritus.*	VALERIA MESSALLINA *uxor Claudij.*
OCTAVIA.	ANTONIA *minor.* DRVSVS, *maritus.*	GERMANICVS. CLAVDIVS *Imp.*	

Lepida conſobrina Claudij. Vides ergo Claudiũ & Lepidam Domitiam (id enim duplex illi nomẽ fuiſſe alibi oſtendo) verè conſobrinos. Atq. hac ratione fortè maritũ ipſum Lepidæ, Suetonius dixerit Claudij conſobrinum. Tamen tutius putarim legi, *Barbati Meſſalla & conſobrina ſua filiam.* Sentẽtia quidem non alia eſt: & hæc Lepida Neronis amita, Meſſallinæ mater. (Fortean mutanda in Suetonio lectio.)

Morte decus quærendum] Placet, *morti*, vt in Veneto.

Ictu Tribuni transfigitur.] Malim, *tranſigitur.*

Pag. 238. *Leuiſſimum faſtigij eius*] Hæc cum lineis poſtumis, corrupta, hiulca. nec iuuant aut diſcrepant libri, niſi quòd, *Triſtitiis inultis*, nõ Flagitiis, vti ſubſtituiſſe fatetur Rhenanus. Ego ab eiuſmodi vlceribus ſanãdis, ſani hominis cenſeo abſtinere manum. Nam ſine librorum ope, irrita abierit vel Hygia ipſa.

AD LIB. XII. ANNALIVM.

LOLLIAM *Paullinam M. Lollij conſularis filiam.*] Non priſci illius Lollij, qui moderator C. Cæſari datus, ne erres: ſed filij eius. qui tamen quando conſul fuerit, ignoro. Tempora ſuadent, & clariſſimè Plinius lib. IX. cap. XXXV. qui hanc Lolliam Paullinam neptem illius Lollij appellat.

Pag. 239. Lollia, neptis M. Lollij qui ſub Auguſto.

Et familia Claudia, qua poſteros coniungeret.] Expediri ſententia poteſt: tamen mauelim ſcribi, *& familia Claudia. quin poſteros coniungeret.* vt quaſi hortantis ea ſint liberti.

In aliam ſententiam mutata lectio.

Iuuenémque & alia clarum, inſigni triumphalium.] Ita diſertè Vatic. vereque. Tranſmarina forma ſermonis eſt, νικιοχοντά τ' ἄλλα λαμπρὸν, crebrumque apud Latinos, Homo cetera bonus, & ſimilia: in Agellio; Homo pleraque non indiligens.

Pag. 240. Alia clarus.

Vitellius nomine Cenſoris ſeruiles fallacias obtegens.] Dubitaui ne priſco verbo ſcrib. *ſeruiles pellacias.* Apud Lucretium ſcriptum:

Subdola cùm ridet placidi pellacia ponti.

& conuenientior huic ſententiæ viſa ea vox. Non enim tam fraudes erant, quàm adulationes humiles & demiſſæ ad pelliciendam parandamque gratiam Agrippinæ, vt addit noſter.

Pellacia.

Fratríſque non inceſtum, ſed incuſtoditum amorem.] Vatic. *fratrúmque.* quod probo. In reliquâ ſcripturâ pendeo animi. Vulgatam ſi ferimus: ſententiam eſſe volo, Tractum in crimen eſſe non amorem inceſtum inter fratrem ſororemque. ſed tantùm incuſtoditum. id eſt, amorem parum cautum circumſpectumque, & qui ſine crimine, rapi tamen in crimen potuerit. Simillimum illud Plinij è lib. VI. epiſtolar. *Tuitus ſum Iulium Baſſum, vt incuſtoditum nimis & incautum, ita minimè malum.* Siquid mutandum, legerem, *incuſtoditum ſermonem.* E Senecâ

Ideò & Seneca in Octauiâ de hoc Silano ait, *criminis ficti reus.* vt emendaui in Antiq. lib. I. cap. XIV.

Silani incautus amor aduerſum ſororem.

certè clarum non aliud verè obiectum huic Silano, quàm verba aduerſus ſororem nuptialia, & parum cauta. Ait in Ludo de morte Claudij: *Qui, quantum quidem in ipſo fuit, damnatum inceſti L. Silanum generum ſuum occidit. Ore propter quid? Sororem ſuam feſtiuiſſimam omnium puellarum, quam omnes Venerem vocarent, maluit Iunonem vocare.* ita enim reſtitui eum locum nuper. Sed fortaſſe & quaſi ſororius Ligur notatus Silanus fuit. cuius ſententiæ puto illa Senecæ, ibidem: *Quia Romæ, inquit, mures molas lingunt, hic nobis curua corrigit.* Nam Lingere quid ſit in obſcenis, non ignotum: & ambigua alluſio in molarum voce, quâ etiam in vtero dictum aliquid muliebri.

Silanus caput perdidit in ſorore.

Diſtinctio ad hiſtoriam.

Pactum inter Claudium & Agrippinam matrimonium. Iam fama, iam amore illicito.] Diſtinguunt libri mei, *matrimonium, iam famâ.* Et rectè. quoniam ante iſtos conſules matrimonium pactum. Suprà enim ſcriptum: *quæ poſtquam matrimonij ſui certa fuit.* Statim etiam e Farneſ. ſcripſeris, *deducta in domum patrui fratris filia.*

Quin & inceſtum, ac ſi ſperneretur.] Sententiam loci cenſeo: Fruebantur quidem matrimonij bonis Claudius & Agrippina: at non ſecuri. quia & inceſtum ſubeſſe videbatur, nondum firmatis eiuſmodi nuptiis; & periculum ne populus ſperneret profani principis imperium.

Pag. 241. *Ciuium & conſenſui.*] Delenda copula. vel, quod verius, addenda vox ſcriptori elapſa, *ciuium & S. conſenſui.* id eſt, Senatus. Ita reſpondebit Claudij oratio Vitellianæ.

Summámque reip. agi.] Scribo, *ſummámque rempublicam.*

Paſſienus ſecúdus Agrippinæ maritus.

Vidua iungeretur principi.] Vidua Agrippina, mortuo, ſub initia imperij Claudiani, Criſpo Paſſieno, cui poſt Domitium nupſerat. Plinius lib. XVI. *Arborem mori eximiam ætate noſtrâ adamauit Paſſienus Criſpus bis conſul, orator, Agrippinæ matrimonio & Nerone priuigno clarus.* Sueton. Nerone: *Verùm Claudio imperium adepto, non ſolùm paternas opes recuperauit, ſed & Criſpi Paſſieni vitrici ſui hereditate ditatus eſt.* Tamen idem ille Paſſienus anteà maritus Domitiæ ſororis Ænobarbi. Quod ex Quinctiliano colligas lib. VI. cap. 1. Apud Senecam de hoc eodem lib. IIII. Natural. Quæſt. initio: *Criſpus*

Paſſie-

Paſſienus, quo ego nil noui acutius in omnibus rebus, maximè in diſtinguendis (omnino ſcrib. *diſtringendis*) *& curandis vitiis, ſæpe dicebat: Adulationi opus eſſe non claudere oſtium, ſed aperire, & quidem ſic quemadmodum amica ſolet. quæ ſi impulit, grata eſt: gratior, ſi effregit.* Iterum ſcribe, *ſed operire*. id eſt, leuiter obducere, opponere oſtium: ne pereat dicto ſua venus.

Seneca correctus

* De Criſpo Paſſieno lubet paullo amplius adtexere, illuſtri cum primis viro & oratore. & maximè ea quæ Scholiaſtes vetus Iuuenalis curioſè rettulit ad verſum Satyræ IIII. —*venit & Criſpi iucunda ſenectus. Criſpus*, inquit, *municeps Viſellienſis, tirocinio ſuo, in Senatu ita cœpit: * Patres conſcripti, & tu Cæſar, propter quod ſimul oratione* (malim *orationem*, vt duplex cauſſa laudis fuerit, & Libertas & Eloquentia) *pleniſſimè à Tiberio conlaudatus, plurimas ſpontè cauſſas apud * C. V. egit pro quâ re in Baſilicâ Iuliâ eius ſtatua poſita eſt. Conſulatus duos geſſit. Vxores habuit duas, primam Domitiam, deinde Agrippinam; illam amitam, hanc matrem Neronis Cæſaris. Poſſedit bis mille ſeſtertia* (ſcribo, *bis millies ſeſtertiûm*: quia homo prædiues, & Suetonius ait Neronem hæreditate eius ditatum.) *Omnium Principum gratiam adpetiuit, ſed præcipuè Cæſaris* (excidit nota prænominis C. id eſt, *Caii*. nam hunc intellegit) *quem iter facientem ſecutus eſt pedibus. Hic nullo audiente à Nerone interrogatus* (à Nerone? imò verò *à Caio*, in quem ſcelus hoc inceſti competiit. niſi mauis, *Hic illo audiente, à Nerone inter*: eâ mente, vt Caio præſente, à quopiam Nerone, qui adularetur fœdo Principi & ſimul huic inſidiaretur, ſit rogatus.) *Haberétne, ſicut ipſe, cum ſorore germanâ conſuetudinem? Nondum, inquit. quamtumuis decenter & cautè. ne aut negantem eum argueret, aut adſentientem ſibimet mendacio dehoneſtaret.* (còrrigo, *ne aut negando eum arg. aut adſentiendo ſemet deh.*) *Periit per fraudem Agrippinæ, quam heredem reliquerat, & funere publico elatus eſt.* Scita narratiuncula, quam tamen ego ad Paſſienum hunc traho, auctore eius valdè inuito. Nam ille (dormiit, an ſtertuit?) refert ad Criſpum, qui ſub Domitiano. Atqui Vibius ille nomine fuit: nec quadrant in eum re aut æuo, quæ hic dicta. Mira μετεαγία Scholiaſtæ,

* *Præpoſuit Patres Principi. ſanè quam libere in ſeruitute.*

* *Interpretare* Centûuiros.

Ambigua emendatio.

Alia iterùm, ſed certior.

Scholiaſtæ error.

aliâs docti. Sed & noſter amicus cur reſcribit, *municeps Vercellenſis?* διλόγως ad Vibium illum, fateor: at non ad Paſſienum. Quamquam Viſelliæ municipium etiam mihi ignotum. An *Vitellienſis*? an *Vicellienſis*? quæ loca Italiæ reperies. De morte autem hominis, quod Hieronymus ecce Chronico, eam Principe Caligulâ ponit, anno eius ſecundo: *Paſſienus filius, fraude hereditatis ſuæ necatur.* ſanè falſum eſt. conſtat enim ſub initia Claudij obiiſſe, ex Suetonij Nerone capite VI. Itaque traiectitia ea nota Hieronymi, vt in Chronico illo multa. ſed & emendanda ſic: *fraude heredis ſuæ.* Agrippina enim illi heres, & *per eius fraudem*, vt diſertè in Scholiaſtæ extremis hîc verbis legis, periit. Fuit & Paſſienus pater, Senecæ nominatus lib. II. Controuerſ. v. Ad quem pertinere cenſeo Velleij verba libro II. *Triumphalia ornamenta ex Africa* ei tribuentis: idque ſub Auguſto.

Hieronymi culpa ſiue Librarij.

Is etiam emendatus.

Alius Paſſienus pater.

Vidiſſe ipſos.] Principe Caio.

Statueretur imò documentum, quò vxorem Imp. acciperet.] Nugax oratio. quid enim? non anteà Imperatoribus ſemper vxor? ſemper. Quid ergo opus ei rei documento? Tu corrige, *quomodo vxorem.* Id enim vult adulator homo, prodendum eſſe poſteris exemplum, vt Imp. vxorem Senatu ſuaſore & auctore capiat.

Tacitus emendatus.

Et ſobrinarum diu ignorata, tempore addito percrebuiſſe.] Malim, *tempore percrebuiſſe*, reiectâ voce quæ gloſſographum ſapit. De reipsâ, Plutarchus auctor in Cauſis, quæſt. VI. diu apud Romanos ſobrinarum coniugia (ἀνεψίας ipſe appellat, & benè vertit Xylander) fuiſſe inuiſa: cœpiſſe tamen à leuiculâ cauſsâ, quam ipſe denarrat. factumque decretum populi, πᾶσιν ἐξεῖναι γαμεῖν ἄχρις ἀνεψιῶν, τὰ δὲ ἀνωτέρω κεκωλῦσθαι. id eſt, *licere omnibus ducere vſque ad conſobrinas, ſuprà autem vetari.* Itaque coniugia ea deinceps crebra: & ſic inter illuſtres, M. Marcellus Iuliam Auguſti F. duxit, ſibi ſobrinam: aliique plures. Suſtulit tamen eas ipſas nuptias Theodoſius; de quo Victor: *Tantum, inquit, pudori tribuit & continentia, vt conſobrinarum nuptias vetuerit, tanquam ſororum:* permiſeruntque iterum Arcadius & Honorius l. XIX. C. De nuptiis.

Sobrinarum matrimonia quando cœperint.

Ea vetuit Theodoſius.

Allij iterum permiſerunt.

Sobrinarum.] Sobrinas appellat: tamen palàm eſt, intellegi

tellegi

tellegi debere de Conſobrinis. Quis enim hoc cenſeat, Sobrini Tacito, pro conſobrinis.
eos quos propriè Sobrinos, legum auctores appellant, arceri inter ſe nuptiis? nunquam factum. Sed veteres hæc miſcebant, vocularum haud æquè curioſi captatores. In Gloſſis priſcis legas, *Ἀνέψιος Conſobrinus, Sobrinus.* Alibi: *Θεῖα πρὸς μητρός, Conſobrina.* Et: *Ἐξάδελφος, ἐκ δύο ἀδελφῶν θηλειῶν, Conſobrinus.* Quid, quòd Velleius ſimili libertate, *Conſobrinum Ti. Gracchi* Scipionem Naſicam appellat: qui Iuriſconſultorum finitione Sobrinus ſit?

Decretum poſtulat, quo iuſtæ inter patruos fratrúmque filias nuptiæ ſtatuerentur.] Zonaras; *ψήφισμα ἐποίησαν ἐξεῖναι Ῥωμαίοις ἀδελφίδας ἄγεσθαι.* Ait Tacitus, Fratrum filias: & ſtrictè capias, non enim licuit ſororum. Quod notauit accuratè & diffusè, quantum ſatis eſt. Cuiacius XIII. obſer. cap XVI. quem non exſcribo. Nec ſuſtulit Nerua hoc Sc vt idem verâ interpretatione collêgit. De Claudij hoc facto Seneca: Pag. 242. Fratrum filias ducere patruis, non item ſororum licuit.

Genitámque fratris, coniugem captus, ſibi
Toris nefandis, flebili iunxit face. Seneca in Tragœdiis correctus.

vbi melius leges, *Genitámque fratre coniugem captam.* Domitianus imitatus exemplum eſt, qui Iuliam habuit, filiam Titi.

Talledius & Seuerus.] *T. Alledius* ſcribo. & vidi poſteà ita citare hunc locum Beroaldum. In monumentis priſcis, M. ALLIDI. in Iuuenali, Alledia gens.

—— *tibi habe frumentum, Alledius inquit.* Quod noſter vnum imitatorem ſceleris eius facit; * Suetonius diſſentit, qui duos. Noſter, credo, non habuit curæ neſcio quem recenſere libertinum. Vocat etiam equitem R. quem ille Primipilarem. Nec aberrat, quoniam primi pili comes, gradus equeſtris. Martialis: *Et referes pili præmia clarus eques.* Cap. XXXI.

Addictum quaſi & virile ſeruitium.] Arbitrio meo, tranſponantur verba, *Addictum & quaſi virile.* Lectioni ſtabiliendæ (nam ego olim ſolicitaui) eſt, quod apud eumdem Tacitum de moribus Germanorum ſcribitur: *Trans Lygios Gothones regnantur, paullo iam addictiùs quàm cetera Germanorum gentes, nondum tamen ſupra libertatem.* Nec pœnitet tamen prorſus coniecturæ, *Adductũ*, præſertim quę firmatur codice Budenſi: de quo verbo in lib. Hiſt. Addictum ſeruitium.

Dic

Die nuptiarum Silanus ſibi mortem conſciuit.] Mala ergo diſtinctio, & hiſtoriæ vitiandæ, in Suetonij Claudio obrepuit, cap. XXIX. *Silanus abdicare ſe præturâ, moríque initio anni coactus. Die ipſo Claudij & Agrippinæ nuptiarum in quinque & triginta Senatores trecentóſque amplius equites animaduertit.* Apage. nulla cædes nuptiali eius die lecta. ſcribeque, *initio anni coactus, die ipſo Cl. & Ag nuptiarum. In quinque, &c.*

Diſtinctio in Suetonio mala.

Caluina ſoror eius.] Fortaſſe illa, quæ vitam produxit ad Veſpaſiani imperium. de quâ Sueton. cap. XXIII Veſpaſ. *Cùm Mauſoleum repentè patuiſſet, ad Iuniam* (malè enim editum ſuppoſitumque à Scholiaſtis, *Iuliam*) *Caluinam è gente Auguſti pertinere dicebat.* Nam Silani iſti inter abnepotes Auguſti fuerunt, vt dicam.

Iunia Caluina.

Italiâ pulſa eſt.] Si pulſa tantùm, quid ita Commentator Iuuenalis ſcribit eam à ſe interfectam? *Caluina*, inquit, *Prætoris cuiuſdam ſoror, quæ ſe occidit tanquam infamis in fratrem* (lego, *fratre*) *Claudij temporibus.* Hoc notat ad illud è Sat. III. —*donat Caluina vel Catiena.* Homo errat.

Scholiaſtæ incuria.

Sacra ex legibus Tulli regis, piaculáque apud lucum Dianæ.] Non alia ſacra piaculáque accipio, quàm quibus Tullus olim rex in Horatio ſororiam cædem luit expiauitque. Liuius: *Itaque vt cædes manifeſta aliquo tamen piaculo lueretur, imperatum patri vt filium expiaret pecuniâ publicâ. is quibuſdam piacularibus ſacrificiis factis* (*quæ deinde genti Horatiæ tradita ſunt*) *tranſmiſſo per viam tigillo, velut ſub iugum miſit iuuenem.* Similiaque Dionyſ. lib. III. qui addit, ea ſacra per Pontifices facta: conuenienter cum iis, quæ hîc Tacitus.

Piacularia ſacra à Tullo.

Irridentibus cunctis quòd pœna procurationéſque inceſti id temporis exquirerentur.] Et hercle ridiculum, quòd Claudius Silani cum ſorore inceſtum piacularibus ſacris lueret: ipſe in eâdem culpâ. Nam piacula iſtæc caue aliò referas, quàm ad crimen Silani.

Veniam exilij pro Annæo Senecâ, ſimul Præturam impetrat.] Relegatus enim Seneca poſt Quæſturam à Claudio in Corſicam inſulam, ob ſuſpicionem adulterij cum Iuliâ Germanici filiâ, Vinicij vxore. Cuius criminis ſcena à Meſſallinâ fuit. Scena dico. Non enim reipsâ expetit in te hæc

Senecæ exſilium.

te hæc culpa, ô Romani nominis & ſapientiæ magnæ ſol.

Vt rettuli.] Libro XI. Vide. Pag. 243.

Secors domi, bellis infauſtus.] Elegantiſſimi ingenij & doctrinæ noſter Modius obſeruat è libro vetere, *bell. infauſtus.* rectè: eâ formâ, quâ Militiæ clarus.

Omiſsâ Tiberij memoriâ, quamquam is quoque miſerat.] Et quidem tres miſerat. Vononem, Phraätem, Teridatem. Adi lib. II. ſuprà, & VI.

Quanto ignara barbaris.] Ita edidi è Vatic. Farneſiano erat, *ignota*: vulgò, *ignoratiora.* Phraſis vulgata & obuia in Tacito.

Caſſius ceteros praeminebat peritiâ legum.] Vatican. Pag. 244. *ceteris praerat.* Accipio.

Exercere legiones.] Vett. *exercitare.*

Familiâ Caſſiâ per illas quoque gentes celebratâ.] Ob Caſſium illum qui τυραννοκτόνος, cuius in Syriâ proſperæ res poſt cladem Craſſi.

Rex Arabum Abbarus.] Solemne illis regibus nomen, vt Ptolemæus Ægyptiis. Vatic. *Acbarus* ſemper ſcriptum, & Appiano Ἄκβαρος. Acbarus, Arabiæ regum nomen.

Caſtellum inſigne famâ, quod poſtremò prœlio.] Attentum lectorem non fallet vitium. Quid enim? An Ninon caſtellum vocat, quam paullo antè vrbem? Et vtrúmne apud Ninon poſtremum Darij cum Alexandro prœlium fuit? Imò haud procul Arbelâ, apud pagum Gaugamela. Inſeruerim ergo vocem, *ſedes Aſſyriæ, & Arbela caſtellum inſigne famâ*: aut certè ſi ſatis ſit id intellegi, additâ copulâ, *ſedes Aſſyriæ, & caſtellum.* Arbela caſtellum.

Quorum rex Izliates.] Ita edidi ex meis libris. Vulgò tamen; *Hyliates*: & ſtatim infrà, *Ezates*, etiam in manuſſ. Scito verum nomen eſſe, *Izates.* Ita enim appellatur conſtanter Ioſepho lib. XX. Antiq. cap. II. III. vbi & hiſtoria omnis explicita de origine huius regis & progreſſu. Narrat autem Ioſephus, Iudaicæ religionis eum, & matrem Helenam fuiſſe: multáque alia, quæ operæ ſit legere. Izates.

Vbi pharetras telis onuſtas accepêre.] Vatic. *telis omiſſis onuſtas.* nec ſcio quid voce eâ faciam. Forte, *telis omnigenis onuſtas*

Mithradates amiſſis opibus vagus.] Dio Mithradatem Pag. 245. quem-

quemdam nominat, prolem magni illius; cui Claudius regnum Boſphori largitus ſit. libro LX. Sed is alius debet fuiſſe ab iſto.

Pag. 246. *Zorſines Soracorum rex.*] Farn. *Siracuſorum*. Vera ſcriptura, *Siracorum*. Nam & a Strabone in XI. τὰ τῶ Σιρακῶν φῦλα dicuntur. Populi ſunt ad Caucaſum.

Siraci populi.

Aorſi populi. *Eunonem qui Adorſorum genti præcellebat.*] Straboni, Plinio, Ptolemæo, hi populi dicti, *Aorſi*: inter Scythas.

Noſtris in armis.] Aliter exaudio, quàm vulgus. id eſt, noſtri in lateribus erant, & ad armos. Nec enim ſolos Romanos in armis fuiſſe cenſendum: ſed cùm Aorſi in fronte agminis & tergo eſſent, in medio Boſphorani, Romanos latera tutatos eſſe. Niſi tamen legend. *noſtris armis*. vt dicat Boſphoranos, Romano ritu inſtructos armatoſque.

Sed cratibus iunctis.] Vatic. *cratibus & vimentis*. probo.

Pag. 247. *Pleriſque centurionum interfectis.*] A Rhenano eſt, ex emendatione, vt ait, codicis Bud. Nam mei manuſſ. itemque editiones antiquæ omnes, *pleriſque conſularium*. Pro eâ voce quid reſtituendum, nondum mihi liquet. An *conturmalium*?

Proprius odiis infenſum.] Franc. Modius è Rodolphi Agricolæ codice negationem inſerit, *non infenſum*. Quod approbo. Non enim Eunon à ſe Mithradatem oderat, ſed in gratiam aſpectumque Romanorum.

Ne triumpharetur, néve capite pœnas expenderet.] Farneſ. *exciperet*. At de more ipſo plectendi in carcere triumphatos duces, ſuadeo omnino legas Fabrum libro II. Semeſtr. capite III.

Pag. 248. *Quantâ peruicaciâ in hoſtem.*] A M. Antonio Mureto eſt, qui ingenioſè veram lectionem peruidit. Nam vulgò erat, *quantâ libet pertinaciâ in hoc tentatâ*. *Peruicaciâ* autem in Vat. ſcriptum.

Iunius Cilo. *Iunium Colonem.*] Hîc & infrà emendo, *Cilonem*. Dio auctor lib. LX. facetâ narratione inſertâ ſuper hoc homine. Præfuerat Bithynis, inquit: (nam Bithynia adiuncta, vt opinor, Ponticæ adminiſtrationi) & præfuerat nequiter, auarè. Queſti Bithyni apud Claudium ſunt, popoſceruntque pœnas. Cùm parum intellexiſſet Claudius in turbâ ſtrepituque adſtantium, quid dixiſſent Bithyni alios interro-

interrogat. Ibi Narciſſus pronus in Cilonem, audaci mendacio edidit, gratias eos agere Ciloni. Tum ille, præſit ergo eis alterum biennium. Dicitur autem Dioni Ἰούνιος Κίλων: & firmat Velius Longus: *Cilones, ait, vocantur homines anguſti capitis & longi: chilones à brevioribus labiis dicti* Gloſſæ: *Cilo*, προκέφαλος. Declamator in Salluſtium, pro hominibus nequam improbiſque accepit: *Quidquid impudicorum, cilonum, parricidarum, ſacrilegorum, debitorum in tota vrbe fuit.*

Narciſſi petulans nequitia.

Vide Feſtum in Chilo. Cilones.

Sorore L. Voluſij genitam.] De cuius gentis nobilitate Rutilius in Itinerario:

Qui Voluſi antiquo deriuat ſtemmate nomen:
Et reges Rutulos, teſte Marone, refert.

Memmio quondam Regulo.] Vide Sueton. in Caio, cap. xxv. itemque Dionem. Statim vox *Nuptiis* abeſt Farneſ. codici: & illæsâ ſententiâ poteſt.

Damnatus lege repetundarum Cadius Rufus.] Malè ego olim, *Claudius*; malè vir doctus, in Re numinariâ, *Cordius* reſtituit. Eſt ille, de quo II. Hiſtor. *Redditus Cadio Rufo, Pedio Blaſo Senatorius locus: qui repetundarum criminibus ſub Claudio ac Nerone ceciderant.* Si mutamus: legerem, *Tadius*.

Pag. 249. Cadius Rufus, vel Tadius.

Galliæ Narbonenſi datum, vt Senatoribus eius prouinciæ, iure quo Sicilia haberetur, inuiſere res ſuas liceret.] Libera rep. liberum Senatoribus peregrinari etiam rei priuatæ cauſâ. Id tantùm excogitatum, vt legatio libera peteretur à Senatu, ſumereturque: quò maiori abeſſent cum dignitate. Cicero ſæpè. At lapsâ rep. in ſeruitutem, Senatoribus etiam adempta hæc libertas. Auguſtus id inſtituit imperio firmando, & nequis illuſtriorum commeare ad exercitus aut conciliare milites prouincialéſve poſſet. Dio eleganter LII. in extremo: προσέταξε πᾶσι τοῖς βουλεύουσι μὴ ἐκδημεῖν ἔξω τῆς Ἰταλίας, ἂν μὴ αὐτός τινι κελεύσῃ, ἢ καὶ ἐπιτρέψῃ, καὶ τοῦτο καὶ δεῦρο ἀεὶ φυλάσσεται. id eſt: *Edixit omnibus Senatoribus, nequis eorum peregrinari extra Italiam vellet, iniuſſu permiſſúve ſuo. quod interdictum ad hoc vſque æuum ſeruatur.* Quamquam præiuiſſe ad hoc factum Auguſto Iulius videtur: *qui ſanxit nequis Senatoris filius niſi contubernalis aut comes Magiſtratus peregrè proficiſceretur*, ait Sueton. cap. XLII. Vbi libido mihi legendi, *ne-*

Legatio libera olim ad peregrinandum.

Peregrinationes vetitæ Senatoribus.

A Iulio exemplum videri.

Coniectura in Suetonio; Commeatus, à Senatu & Cæſare.

di, *ne quis Senator Senatoríſue filius.* Si enim filiis interdictum; maior ratio vt Senatoribus ipſis. In vſu autem, vt commeatus peregrinandi à Cæſare ac Senatu peterentur. Suetonius Calig. cap. XXIX. *Prætorium virum ex ſeceſſu Anticyræ propagari ſibi commeatum ſæpius deſiderantem, cùm mandaſſet interimi. &c.* quo loco reiectâ voculâ ſcripſerim, *Prætor. virum ſeceſſu Ant.* Sed Claudius à ſe ſolo id peti primus inſtituit. Sueton. cap. XXIII. ſubobſcurè: *Commeatus à Senatu peti ſolitos * ſui beneficij fecit.* cui lucem do ex Dione: τοῖς δ' οὖν, inquit, αἰτουμένοις ἔξω τῆς Ἰταλίας ἀποδημῆσαι, ἐφίει μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸν ἄνευ τῆς βουλῆς τυγχάνειν, ὡς δὲ νόμῳ τινὶ αὐτῷ δοκεῖν ποιεῖν, δόγμα γενέσθαι ἐκέλευσε. id eſt: *Petentibus extra Italiam eundi commeatum, per ſe conceſſit, Senatu non conſulto. quod tamen vt lege aliquâ facere videretur, iuſſit ſuper eâ re confici Senatus decretum.* Vide & l. XXII. Ad municipalem. Atque inprimis Caſſiodorum: apud quem expreſſa Formula ipſa dandi huius per principem commeatus, lib. III. Variar. epiſt. XXI. Auguſtus tamen in hoc decreto ſuo Siciliam exceperat: ſicut nunc Claudius Narbonenſem. quia vtraque prouincia vicina & quaſi ſuburbana. Dio: πλὴν γὰρ ὅτι ἔς τε τὴν Σικελίαν καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα, οὐδαμόσε ἄλλοσε βουλευτῇ ἀποδημῆσαι ἔξεστιν. id eſt: *Exceptâ enim Siciliâ, & Galliâ Narbonenſi, nuſquam aliò peregrinari Senatori fas eſt.* Ad hoc Claudianum interdictum reſpexit Suidas, etſi id paullò aliter effert, in Κλαύδιος. Ait: νόμον τέθηκε μὴ δύνασθαι βουλευτὴν ὑπὲρ ἑπτὰ σημεῖα τῆς πόλεως ὁδεύειν, χωρὶς τῆς τοῦ βασιλέως κελεύσεως. id eſt: *Legem tulit, ne cui Senatori abire vrbe ad ſeptimum lapidem fas eſſet, Principis iniuſſu.*

Claudius eos ſui iuris fecit.

* Ideò in Tacito hîc non exquirenda principis ſententia.

Sicilia exi-mia.

Et Gallia Narbonenſis.

Strictius multo hoc effert Suidas: nec ſcio an verè.

Defunctis regibus Sohemo atque Agrippâ.] Quorum ille Arabum Ituræorum, hic Iudææ rex. Sohemus autem ſcribendum, atque terrè Soæmus ex Dione: non Sohennius. vt editiones vulgatæ. Dio de Caligulâ: ἐν δὲ τούτῳ, Σοαίμῳ τὴν τῶν Ἰτυραίων τῶν Ἀράβων, καὶ Πολέμωνι τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ψηφι. κοινῆς τῆς βουλῆς ἐχαρίσατο. De Agrippâ & mutatione ſecutâ vide diffusè Ioſephum xx. Antiquit.

Soæmus rex.

Salutis augurium.] Quod è tenebris primus eruit Politianus: quem licet legas Miſcell. cap. XIII. Dionem XXXVII. & LI. Feſtum in voce Maximus Prætor. Sed numerus

Augurium ſalutis.

merus in Tacito ſatin' verus? delibero. Nam ſuprema mentio capti huius Augurij apud Dionem eſt anno vrbis DCCXXV. cùm & Ianus item ab Auguſto clufus. atqui ab eo die ad hunc DCCCII. vrbis annum, non XXV. vti hîc ſcriptum, ſed LXXVII. interſunt anni. Vt ergo verus iuſtuſque hic numerus ſit a Tiberio repetitum id augurium neceſſe eſt, Cornelio Cethego, Vitellio Varrone Coſſ. anno vrbis DCCLXXVII. Dubitatum de numero Taciti.

Et pomœrium vrbis auxit Cæſar.] Idque lapis etiam nunc teſtatur Claudiani æui, Romæ:

TI. CLAVDIVS
DRVSI F. CAISAR
AVG. GERMANICVS
PONT. MAX. TRIB. POT.
VIIII. IMP. XVI. COS. IIII.
CENSOR. P. P.
AVCTIS. POPVLI. ROMANI
FINIBVS. POMERIVM
AMPLIAↃIT. TERMINAↃITQ.

Auxit, poſt Britanniam Romano imperio adiectam.

Niſi L. Sulla & D. Auguſtus.] Non defendo te, Corneli: erras. Etiam C. Cæſar auxit interiectus inter eos duos. Agellius auctor lib. XIII. cap. XIIII. Dio lib. XLIII. ταῦτά τε ἐποίει ϗ νόμους εἰσέφερε, τό, τε πωμήριον ἐπὶ πλεῖον ἐπεξήγαγε. Apud eumdem Antonius in laudatione Cæſaris funebri: ὁ καὶ τὸ πωμήριον αὐτῆς (τῆς πόλεως) ἐπαυξήσας, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κατεσφαγείς, &c. Cicero ad Attic. lib. XIII. *De vrbe augendâ quid ſit promulgatum, non intellexi. id ſanè ſcire velim.* Iuuat tamen aliquid noſtrum, quòd Suetonius exactæ in talibus diligentiæ, nihil huius in Iulio commemorat: & fortean concepta à Iulio res, perfecta demum ab Auguſto. Nam ille nugator apud * Senecam ridiculus, qui *Syllam vltimum Romanorum protuliſſe pomœrium tradidit: quod nũmquam Prouinciali ſed Italico agro acquiſito mos proferre apud antiquos fuit.* Vide quæ huc faciunt, apud Vopiſcum in Aureliano. Taciti ἁμάρτημα. Iulius Cæſar pomœrium auxit. * De Breuit. vitæ. cap. XIV.

Regum in eo ambitio vel gloria.] Conſule Onufrium in vrbe Româ.

Mox ad Curias veteres.] Ita manuſ. & rectè. Varro de L. L. *Curiæ duorum generum. Nam & vbi curarent ſa-* Curiæ veteres.

cerdotes res diuinas vt curia veteres: & vbi Senatus humanas, vt curia Hoſtilia. Feſtus: *Noua curia ad compitum Fabricium facta, quòd parum ampla veteres à Romulo facta.* Plautus: *Sub veteribus ibi ſunt quidam, quique accipiunt fœnore.* Liuius XLIIII. *Ædes P. Africani pone Veteres ad Vortumni ſignum laneáſque* (ſcribe, *laniendſque*) *& tabernas coniunctas in publicum emit.* Ouidius eaſdem intellegit III. Faſt.

Veteres, ἁπλῶς.

Liuius correctus.

Ianua tunc regis poſita viret arbore Phœbi:
Ante tuas itidem Curia priſca fores.

Adoptio in Domitium auctoritate Pallantis feſtinatur.] Agnoſce ergo lector, & tolle, librarij errorem (non enim ipſius Suetonij, puto) Neronis cap. VII. *Vndecimo ætatis anno à Claudio adoptatus eſt, Annæóque Seneca iam tunc Senatori in diſciplinam traditus.* Adoptatus Nero XI ætatis anno? Falſum, vel te iudice & indice Suetoni. Nam idem ſcribis XVII. anno ad imperium eum perueniſſe, quod & Tacitus, & Dio adſtruunt. Atqui ab hoc die ad imperium anni interſunt non quinque. *Duodecimo* ergo in Suetonio ſcribendum: ſi ratio quidem conſtatura eſt.

Erratũ fortè in Suetoniano numero.

Pag. 250 *Adnotabant periti nullam antehac adoptionem inter patricios Claudios reperiri.*] Atqui Tiberius Germanicum adoptauit, vti notum. Excuſabunt ij curioſi, quòd Tiberius iam è Claudiis migrarat in gentem Iuliam.

In Claudiã gente nulla adoptio.

Eóſque ab Atto Clauſo continuos durauiſſe.] Secuti ſumus ſpectatæ fidei codicẽ Vat. qui diſertim habet *Atto Cluſo.* ſuperius tamen alienâ manu I addito, vt fieret Attio. Vt mirer Iuriſconſultum Vertranium ſcribere, duos Vatic. *Accio Clauſo,* referre. Sed ille quidem nobis impoſuit: ego ſi fallo; tum mihi quiuis oculos,

Atta Clauſus.

Iſtos, ſuppoſitis eruito manibus.

Facit à Vatic. in eâdem bibliothecâ vetus Suetonius, qui initio libri tertij, *Attâ Claudio* refert. Et quidni probabile, cùm Clauſus recens è Sabinis eſſet, prænomen eum habuiſſe terminatione Sabinum? Emendandus ita, me iudice, Liuius lib. II. *Atta Clauſus, cui poſtea Appio Claudio Roma nomen fuit.* & lib. X. *Principem nobilitatis veſtræ, ſeu Attam Clauſum, ſeu Appium Claudium vultis.* De Clauſo, manifeſtè poſt Virgilium Silius XVII. Punicorum:

Liuius emendatus.

Hic

Hic priſcâ ducens Clauſorum ab origine nomen
Claudia. Et Ouidius in Faſtis:

Claudia Quincta genus Clauſo referebat ab alto.

Deſolatus paullatim etiam ſeruilibus miniſteriis.] Ita capio. Britannicus ſpoliatus exutuſque paullatim non ſolùm honeſtiore comitatu, ſed etiam ſeruulis; cùm Agrippina eos, quaſi ad alia officia operaſque auocaret. Deſolatus, μονωθεὶς, ſolus relictus: vti libro I. *Nonanus operiendas Tiberij epiſtolas clamitauerat; mox deſolatus aliorum diſceſſione, imminentem neceſſitatem ſponte præuertit.* Deſolatus quid.

Siue verum, ſeu periculis commendatus retinuit famam ſine experimento.] Deſiſtite medici: nullum hic vulnus. Siue, inquit, reuerâ non ſegnis illi indoles fuit: ſiue pericula, & ex periculis fauor, hanc ei famam circumdederunt. Alternans hic ſermo per Tacito familiaris. Lib. III. *Longam & cõtinuam abſentiã paullatim meditans, ſiue vt amoto patre Druſus munia conſulatus ſolus obiret.* Lib. II. *De ſe nihil addidit metu inuidiæ, an ratus conſcientiam facti ſatis eſſe.* Et exempla obuia.

Veteranos coloniámque deduci imperat, cui nomen inditum ex vocabulo ipſius.] Parum ἀναλόγως ergo vulgò Colonia Agrippina dicitur, etſi ita paſſim in Æthico & Itinerario Antonini: melius Agrippinenſis, aut Agrippinenſium. Etiam Claudia agnominata, fide lapidis, quem totum adſcribamus ad gratiam celeberrimæ vrbis. Colonia Agrippinenſis. Claudia dicta.

M. MARIO. M. F
STEL. TITIO. RVFINO
COS.
LEG. LEG. I. MINER. P. F.
CVR. COL. CLAVD. AVG.
AGRIPPINENSIVM
PROCOS. PROV. SICILIÆ
CVR. AMITERNOR. PRÆF.
TR. PL. Q. PROV. MACEDON
SEVIR. TVRMAR. EQ. ROM.
TRIB. LATICL. LEG. I. ADIV. P. F.
IIII. VIRO. STLITIBVS. IVDIC.

Quo iure deducta colonia fuerit, Paulus libro II. De cenſibus: *In Germaniâ inferiore Agrippinenſes iuris Italici ſunt.* Iuris Italici fuit.

Eam gentē auus Agrippa in fidem acciperet.] Quod factū credo Agrippâ & L. Gallo Coſſ. anno vrbis DCCXVI. ex Dione lib. XLVIII.

Forraſſe mutilus locus. *Aduentu Cattarum latrocinia agitantium. Deinde L. Pomponius legatus.*] Parum cohæret narratio. Cui rei enim illud, *Deinde*? Vereor vt exciderint ea quæ de Sulpicij Galbæ & P. Gabinij expeditione aduerſum Cattos Marſoſque Dio narrauit, lib. LX. Quamquam ea geſta annis aliquot antè.

Pag. 251. *Poſt quadrageſimum annum.*] Iuſta ſupputatio. Clades illa enim accepta, anno DCCLXIII.

Sueuis à Druſo Cæſare impoſitus.] Non genti toti Sueuorum, ſed iis qui Maraboduum & Catualdam reges comitati erant: *qui à Druſo, ne quietas prouincias immixti* Vannianum regnum. *turbarent, Danubium vltra inter flumina Marum & Cuſum locuti ſunt, dato rege Vannio gentis Quadorum*, ait noſter lib. II. Annal. Vannij regnum in parte deſcribit Plinius: *Campos & plana Iazyges Sarmatæ, montes verò & ſaltus pulſi ab his Daci ad Pathiſſum amnem, à* * Neſcio an corr. *Muro.* ** Moro, ſiue is Duria eſt, à Sueuis regnóque Vanniano dirimens eos.*

Mox diuturnitatem in ſuperbiam mutans.] Lego, *diuturnitate.* Mutans, pro mutatus. quod appâret ex manuſſ. Mutare. Varro: *In priore verbo graues proſodia quæ fuerunt, manent: reliqua mutant.*

Sido rex. *Sido.*] Ille ipſe qui poſteà in partibus Veſpaſiani. Tacit. III. Hiſtor. *Trahuntur in partes Sido atque Italicus reges Sueuorum.*

P. Attilio Hiſtro.] Vatic. *Atellio.* In veteri inſcriptione reperio hominem: quæ ſic habet fide Aldi.

Palpelius Hiſter.

SEX. PALPELIO. P. F. VEL.
HISTRO
LEG. TI. CLAVDI. CAESARIS
AVG. PRO. COS.
PR. TR. PL. X. VIR. STL. IVDIC.
TR. MIL. LEG. XIIII. GERMANICAE
COMITI. TI. CAESARIS. AVG.
DATO. SVB. DIVO. AVG.

Quæ ſi ad illum referenda, quod ego cenſeo: legend. hic, ſcripſitque *Palpelio.*

Quod

Quod Vannius triginta per annos.] Legitima ratio eſſet XXXIII. *per annos.*

Egregiâ aduerſus nos fide.] Ita Vatic. Liuius lib. v. *Quanquam aduerſus Rom. nulla eis amicitia erat.* Noſter lib. III. *Et priuignis cum vitrico lenior neceſſitudo, quàm auo aduerſus nepotem.* At vulgò, *apud nos fide* legeris, non Latinè. Pag. 252.

Cinctóſque caſtris Antonam & Sabrinam fluuios cohibere parat.] Aciem omnem habui ad hunc locum, nec quidquam peruidi. Libri vett. *cunctiſque caſtris.* Fortè: *detrahere arma ſuſpectis, cinctiſque: caſtris Antonam ad* * *Sabrinam fluuium cohibere parat.* Siue, vt Agricola legebat, *iunctiſque caſtris.* Antona ſanè ciuitas videtur, manetque hodie Northamptona: quaſi dicas Septentrionalis Hammonis Ciuitas. Nam, *Ton*, priſcis Britannis ſemper ciuitas. Olim diuinaui, *cinctóſque caſtris, Antonâ & Sabrinâ fluuiis.* eo ſenſu, vt hoſtem vagum & metuentem pugnæ, partim caſtris, partim fluminibus tingeret, & ab effuſâ populatione arceret. Sed ludimus aleam, in loco fortaſſe non pleno. Locus obſcurus. * Sabrina fl. Ptolemæo eſt, Sabriana.

Prœliis concuſſa.] Farn. *contuſi.*

Turmas quoque equitum.] Ita edidi, quia ſcio numquam turmas peditum dici: quod tamen libri omnes præſeferunt. Poſſit & legi, *Turmas, quódque peditum.* Sed placet prius.

Ductus in Cangos exercitus.] Promontorium καγγανῶν etiam Ptolemæus in Britanniâ agnoſcit. ſed qui fuerint propriè hi populi, certant. Ego hoc ſcio vicinos Icenis fuiſſe, & cum iis reſtituendos Cæſari lib. v. Corruptè enim ibi legas: *Cenimagni, Segontiaci, Bibroci, miſſis legationibus, ſeſe Cæſari dediderunt.* Nam Cenimagni nuſquam lecti inter Britanniæ gentes. Diuido, & ſcribo: *Iceni, Cangi.* Capio iudicem te Guilielme Cambdene, qui Britanniæ tuæ nebulas claro ingenij ſole nuper illuſtraſti. Cæſar correctus.

Colonia Camalodunum validâ veteranorum manu deducitur.] Quod opidum antea, regum in contractu ſedes. Dio Καμυλόδυνον τὸ τ͂ Κυνοβελλίνου βασίλειον appellat. At Camalodunum lapidi priſco inſculptum, ecciſti. CENSITOR. CIVIVM. ROMANORVM. COLONIÆ. VICTRICENSIS. QVÆ. EST. IN. BRITANNIA. Pag. 253. Camalodunũ opidum.

Id duplex.

NIA. CAMALODVNI. Duplex autem eo nomine opidum, alterum in Brigantibus, alterum in Trinobantibus, colliges ex Ptolemæo Plinióque. Neſcio an nomen illis à peculiari aliquo & indigenâ deo: cuius fortean mentio in hoc lapide:

Camulus indigena deus.

CAMVLO. SANC.
FORTISS.
SAC.
TI. CLAVDIVS. TI. F. QVIR.
TERTIVS.
MIL. COH. VII. PR. T. VERI
L. D. D. D.

Caratacus rex.

Caractaci viribus confiſos.] Dio Καζαράκαζον nominat, alij Catacratum: Zonaras Caratacum: Caradocum vocaſſe videntur Britanni. Certè etiam hodie locus eſt, & in eo parietinæ arcis, quem *Caer Caradoc* vocant: id eſt, opidum ſiue arcem Caradoci.

Sed aſtu, tum locorum fraude prior.] Itáne ille Barbarus (de Caractaco ſermo eſt) aſtu & ſolertiâ ante Romanum ducem? Vix perſuadeor. Quod ſi ad peritiam locorum refers; benè. ſed nempe ſequitur, *locorum fraude.* Ambigo igitur an aptiùs, *Sed actutum, locorum fraude prior, tranſfert bellum in Ordouicas.* Ille, inquit, qui locorum magis gnarus, circumegit Oſtorium quà libuit, & à Siluribus traduxit ſtatim in Ordouicas.

Qui pacem noſtram metuebant.] Libri aliquot editionum veterum, *pacem in iram.* Ego legerim, *pacem an iram noſtram.* Duplex ſcilicet ſtimulus capiendi arma in Romanos: ſiue quòd pacem & ſeruitutem multi timerent, ſiue quòd extrema ab iratis.

Acies Barbara per nationes.

*Cateruáque * maiorum pro munimentis conſtiterant.*] Lego, *caterúaque nationum.* Solitum ita Britannis Galliſque, ſtruere aciem per nationes, vt diſcreta virtus eluceret.

Aut ſeruitutis æterna initium fore.] Neſcio an elegantius veriúſque, *aut ſeruitutis æterna fore*, voce deletâ.

Pag. 254.
Diſcrimé aliquod inter arma legionariorum & auxiliarium.

Spatis & haſtis auxiliarium.] Obſerua diuerſa eo æuo arma inter legionarios, auxiliareſque. illis gladios & pila, his ſpatas & haſtas tribuit. Spathas autem *gladios maiores* interpretatur Vegetius, lib. II. cap. XV.

Victori-

Victoribus traditus eſt, nono poſt anno, quàm bellum in Britanniâ cœptum.] Atqui bellum cœpit Claudio tertium, L. Vitellio ſecundùm Coſs. vt Dio clarè tradidit: nec inde ad hunc diem plus annos ſeptem numeraueris, vt ſuſpicio iure numeralis mendi ſit. Pugnant etiam hæc cum iis quæ tertio Hiſtor. ſcribuntur : *Carthimandua,* inquit, *Brigantibus imperitabat, pollens nobilitate: & auxerat potentia, poſtquàm capto per dolum rege Caractaco inſtruxiſſe triumphum Claudij Cæſaris videbatur.* Nam triumphus Claudij aliquot annis anterior: nec in eo hercle ductus iſte Caractacus. Vt nihil dici poſſit, quin Tacitum in Hiſtoriis aut memoria fefellerit, aut prouexerit calor quidā ſcriptionis. Sed & eadē quæ de Venuſio hîc addunt, reperies in Hiſtoriis narrata, vt ſub Veſpaſiano geſta. Numerus falſus. A ſeipſo diuerſus Tacitus.

Campo qui caſtra praiacet.] Vatic. *caſtris.* Et ſtatim lego, *regiis clientelis.*

Nam ſi vos omnibus imperitare vultis, ſequitur vt omnes ſeruitutē accipiant.] Falsò verò hoc & ineptè dicitur. Id'ne conſequens, vt qui velit, quod velit, poſſit? Ego me Britannis regem eſſe volo : illi accipiant? Emendo priorem voculam, & *Num* lego: atque ita ſententiam interrogatione inſpiro. Ego, inquit, vobis me oppoſui. quid mirum? An quia vos omnibus imperare vultis, omnes ſtatim imperari etiam velint? non hercules animoſi nos & liberi. Pag. 255. Tacitus emēdatus.

Et ſupplicium mei obliuio ſequeretur.] Lego, *ſequetur,* & diſtinctione ſententiam expedio : *Et ſupplicium mei, obliuio ſequetur : at ſi incolumem, &c.* Diſtinctio repoſita.

Ac ni citò vicis & caſtellis proximis ſubuentum foret.] Editione priſcâ, *citò nunciis.* Suſpicor, *ni citis nuntiis è caſtellis.* Malo etiam mox, *promptiſſimus quiſque è manipulis ceciderit.* Et, *cohortes expeditas oppoſuit.*

Temerè, prouiſa.] Verius, *prouiſu.* Pag. 256.

Vt maior laus compoſiti, vel ſi durauiſſent.] Iudicaui deeſſe olim aliquid. malè. Scribe tantùm, *compoſitis,* & ſententia liquida erit.

Venutius è Iugantum ciuitate, vt ſuprà memoraui.] Legit, *Brigantum,* Rodolphus. & ſanè è tertio Hiſtoriarum ita apparet. Nam quod hîc ait ſuprà ſe retuliſſe, non lego id quidem in his libris.

Pag. 257. *Accenſi hoſtes, ſtimulante ignominiâ, ne feminæ imperio ſubderentur.*] Vereor Tacite, vt mens tibi præſens. In tuis moribus, non in Britannorum fuiſti, cùm hæc ſcripſiſti. Nunquid illis ignominioſum ſubdi feminæ? Tu igitur audi. *Solitum quidem Britannis feminarum ductu bellare.* Quod clarè teſtatur Boudicæa ſua, libro XIV.

Taciti conuiuentia.

Toga virilis quando data. *Virilis toga Neroni maturata.*] Benè, maturata. Nec enim ex ritu populi Rom. debebatur ante expletum annum XIV. At ipſe, ineunte cepit. Tertullianus De animâ: *Iura ciuilia abhinc* (id eſt à XIV. anno) *agendis rebus attemperant.* Idem De virginib. veland. *Ethnici feminas quidem à XII. annis, maſculos verò à duobus amplius ad negotia mittunt.* Nec alius ſententiæ illud Cornelij infrà

Tacitus explicatus. lib. XIII. *Turbatus his Nero, & propinquo iam die quo quartumdecimum ætatis annum Britannicus explebat.* Nota quod ait, explebat: quia tunc referendus in viros, & ideò ab eo metus. Vetus Horatij interpres indicatum id voluit dum ſcribit, *Nobiles pueros prætextâ veſte ſub diſciplinâ vſque ad annum decimumquintum vſos.* ſcilicet quia tunc togâ eam mutabant virili. Hoc verum eſt. nec velim pendêre vltrà viros doctos in Tyrocinij legitimo die. Nam quòd Auguſtus aliique ſeriùs ceperint togam, ab aliâ quauis cauſsâ fuit, non à lege aut more.

Vt viceſimo ætatis anno Conſulatum iniret.] Decretum fruſtrà. Conſulatum enim iniit decimoſeptimo ætatis anno: ſed iam princeps, & legum ſecurus.

Proconſulare imperium.] Initium faſtigij Cæſaribus: quod eâ mente etiam Germanico tributum fuit, lib. I.

Tali occaſione obuij inter ſe.] Quæ hæc occaſio? Non enim præceſſit: nec ad Circenſes velim referri. At tu diſtingue, *Etiam libertorum ſi quis incorruptâ fide depellitur, tali occaſione. Obuij inter ſe, &c.* Remouendi enim miniſtros fidiores occaſio, nata ex hoc, quod denarrat facto.

Iuſſerit populus.] Rogata enim lex fuit, quâ in familiam Claudiam, & nomen Neronis tranſiret, vt ait ſuprà.

Prauitas tam infenſa docentium.] Ita accipio, quaſi dicat magiſtros eos eſſe ad iras & offenſas. Romanus tamen priſcæ editionis codex, *Prauitas tam impenſa*, præfert. quod magis approbo: id eſt, grandis, immodeſta.

Carpento

Carpento Capitolium ingredi. qui mos ſacerdotibus & ſacris antiquitus conceſſus.] Emendatio a libris eſt. Nam vulgatâ quid ineptius, *& ſacris Druidibus?* qui nihil ad res moreſque Romanos. Ex qua voce tamen Pythœus acutè, *virginibus*, faciebat. Sacerdotes, Veſtales capio: ſacra, deos ipſos ſtatuaſque, quas pompâ Circenſi traduci in carpentis mos fuit. De Veſtalibus, Prudentius: Pag. 258. Veſtales in carpento vehunt.

> *Fertur per medias vt publica pompa plateas*
> *Pilento reſidens molli.*

Idemque de ſacerdotibus feminis vniuersè Artemidorus adſignificat lib. I. cap. LVIII. vbi curru in ſomnis per vrbem vehi, liberis mulieribus & virginibus bona ſacerdotia ait portendere. Scilicet quia id ſacerdotum inſigne. De diis, aut conſecratis, Suetonius Claudio cap. XI. *Matri carpentum, quo per Circum duceretur.* Item Calig. cap. XV. *Matri Circenſes carpentúmque inſtituit, quo in pompa traduceretur.* Olim tamen commune fuiſſe videtur, vt matronæ vulgò carpentis vterentur ad ſacra. Ouidius: Item dij & relati in diuos. Olim matronæ omnes in carpentis.

> *Nam prius Auſonias matres carpenta vehebant,*
> *Hæc quoque ab Euandri dicta parente reor.*

Liuius lib. XXXIIII. *Ne mulier iuncto vehiculo niſi ſacrorum publicorum cauſâ veheretur.* Sed exoleuit ſcilicet ille mos, vtique poſt repertas lecticas. & manſit ſaltem in veneratione ſacerdotum, deorumque. Prima Meſſallina honorem hunc à Senatu cepit: καὶ τῇ Μεσσαλίνῃ, ait Dio, τὴν προεδρίαν ἣν καὶ ἡ Λιουία ἐσχήκει, καὶ τὸ καρπέντῳ χρῆσθαι ἔδοσαν. & iuxta eam Agrippina nunc, de quâ idem ſcriptor: καὶ ἡ μὲν ταχὺ καὶ αὐτὴ Μεσσαλίνη ἐγένετο, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ τιμὰς ἄλλας τε καὶ τὸ καρπέντῳ ἐν ταῖς πανηγύρεσι χρῆσθαι παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβεν. Poſteaque etiam * Præfecti prætorio carpentis vſi, & (niſi Vopiſci locus in Aureliani initio fallit) etiam Præf. vrbis. Et mos ſatis certus: hæreo in Cornelianâ ſaltem lectione. Ait in Capitolium ingredi carpento, conceſſum Agrippinæ. quid? in Capitolium tantùm? vereor vt nimis anguſtè: & certè non ad exemplum Meſſallinæ, quæ etiam carpento mariti ſui currum ſecuta, triumphantis. Denique Dio laxè, ἐν ταῖς πανηγύρεσι ait: id eſt, per feſtos omnes dies lætoſque. Nec tamen muto quidquam aut repono. Carpenti formam veram erues ex Numis Agrippinæ: & qui differat à rhedâ; ali- Cui primùm habitus carpenti honos. * Caſſiodor. lib. VI. in formulâ præf. præt. Symmachus lib. X. diſt. XVII. Suſpecta verba Taciti.

quid apud Pauſaniam lib. v. in deſcriptione Olympiæ ludorum.

Sacris Druidibus.] Vox reicula vnde irrepſerit, meritò quæro. non enim fortuita eſt, nec à librario temerè inculcata. Galli ſanè olim vſi carpentis, ſcio. ſed pugnæ cauſsâ, non honoris: nec Druides ſoli, ſed vulgus. Suſpicari liceat (proinde vt fracti hi libri ſunt) ſcriptum hic aliquid de Druidibus fuiſſe, quorum religionem nomenque, quantum in ſe fuit, Claudius ſuſtulit, Seneca in Menippæâ Claudianâ, & Suetonio teſte. Etſi Plinio ad Tiberium id referre viſum, lib. XXX. *Tiberij Cæſaris*, inquit, *principatus ſuſtulit Druidas Gallorum, & hoc genus vatum medicorúmque.* Sed Tiberium ſcilicet in vrbe tantùm ſuſtuliſſe, Claudium in Galliâ ipsâ.

Druides à Claudio ſublati. A Tiberio, vt vult Plinius.

Quam Imperatore genitam, ſororem eius qui rerum potitus ſit, & coniugem, & matrem fuiſſe, vnicum ad hunc diem exemplum eſt.] Inter Romanos dumtaxat. aliâs parum cauta adfirmatio: ſicut & illa Pliniana lib. VII. niſi reſtringas ad Græcos: *Vna feminarum in omni æuo Lampedo Lacedæmonia reperitur, quæ regis filia, regis vxor, regis mater fuit.* Nam apud Ægyptios alioſque Barbaros ſunt exempla.

Eximiũ quid in Agrippinâ.

Hactenus Vitellius voluerat.] Potuiſſet enim ſæuire in mortem eius: ſed contentus hac quaſi deportatione fuit.

Quindecim dierum alimenta.] Id eſt, Canon dierum XV. Maius autem iſto periculum ſub Caio, cùm ſeptem aut octo certè dierum cibaria tantùm ſuperfuiſſe Seneca notat ad Paulinum, cap. XVIII.

Pag. 259. *Modeſtiâ hiemis rebus extremis ſubuentum.*] Ita capio vt dicat modeſtâ & quietâ, præter ſolitum, hieme anni, frumentum nauibus ſubuectum: quod aliâs hieme aduehi, non moris. Vide Suetonium, cap. XVIII. Hæc ſcriptura codicum. alij tamen, *modeſtiâ vrbis*, alij, *moleſtiâ hiemis* reponunt. malè malè.

Modeſtia hiemis.

At hercule olim ex Italia regionibus.] Querela quæ expreſſa videri poſſit ex illâ Varronianâ: *Igitur quod nunc intra murum ferè patres familiæ correpſerunt, & manus mouere maluerunt in theatro ac Circo quàm in ſegetibus ac vinetis: frumentum locamus qui nobis aduehant, qui ſaturi ſiamus, ex Africâ & Sardiniâ.* Poſt bella certè ciuilia, &

Vaſtities Italiæ, & deſertio agriculturæ.

lia, & fuſum tantum ſanguinis, Italiæ inducta vaſtitas. Lucani eâ in re ſententias operæ ſit legere lib. VII.

Iuuenem potentia prompta.] Malo, *promptum.*

Ignaro & ornante inſuper Mithridate.] Ita emendaui, neſcio an rectè. Diſtinctione potius peccatum eſt, ſcribendumque: *Ignaro & ornante i. Mithridate, reconciliationis ſpecie, &c.* ſententiâ continuante.

Qua fraude confici potuerint, prompta nuntiat.] Ita emendauimus. Malè vulgò, *quâ fraude confici potuerit, promptè nuntiat.* Sententia eſt. parata ſibi promptaque, quæ ad fraudem ſpectent: cetera vim requirere.

T. Viuidium Quadratum præſidem Syriæ.] Vatic. liber, *Tumidium.* Verum nomen *Numidium.* Ex Ioſepho lib. XX. qui vocat diſertè, Νυμίδιον Κοδράτον τῆς Συρίας προεστηκότα. Sed & Plinius in Epiſtolis non vno loco docet gentile nomen Quadratorum Numidium eſſe. Ita libro VI. Numidia Quadratilla nominatur: lib. VII. Numidius Quadratus adoleſcens. Pag. 260. Numidia gēs reſtituta.

Ne dubitaret armis, quàm incruentis conditiones malle.] Ego, *incruentâ conditione.* At Groſlotius, τὸ *quàm* deletum it.

Prouiſum illic ſacrificium imperatum dictitans.] Superfluit verbum alterum. quid enim refert prouiſum ſacrificium, an imperatum dixeris? Vera, puto, lectio: *prouiſu ſuo illic ſacrif.* Pag. 261.

Implicare dextras, pollicéſque inter ſe vincire.] Morem hunc ſanciendæ priuatim publiceque amicitiæ vſitatos eſſe Scythas, Armenios, & in eâ orâ gentes legi. De Scythis Lucianus in Toxari, ſiue de Amicitiâ: οὐ γὰρ ἐντέμοντες ἅπαξ τοὺς δακτύλους, ἐνσταλάξαντες τὸ αἷμα εἰς κύλικα, καὶ τὰ ξίφη ἄκρα βάψαντες, ἅμα ἀμφότεροι ἐπισχόμενοι, πίωμεν, οὐκ ἔστιν ὅ, τι μετὰ τοῦθ' ἡμᾶς διαλύσειεν ἄν. Mela lib. II. cap. I. *Ne fœdera quidem incruenta ſunt: ſauciant ſe qui paciſcuntur, exemptúmque ſanguinem, vbi permiſcuêre, deguſtant.* De Armeniis Valerius lib. IX. *Sariaſter aduerſus patrem ſuum Tigranem Armeniæ regem ita cum amicis conſenſit, vt omnes dextris manibus ſanguinem mitterent, atque eum inuicem ſorberent.* Et vniuersè Tertullianus Apologetico: *Legite necubi relatum ſit, diffuſum brachiis ſanguinem ex alterutro deguſtatum, nationes quaſdam fœderi compa-*

Mos mirus amicitiæ firmandæ. In Scythis. In Armeniis.

raſſe

raſſe. Neſcio quid & ſub Catilinâ deguſtatum eſt. Atque is mos, patrum etiam æuo, paſſim repertus ab Hiſpanis, apud Barbaros noui orbis. Sed nec Romanis ipſis ignota cruenta potio, quæ Aſſiratum iis dicta, quoniam Aſſer, ſanguis, vt aiunt Gloſſæ. Feſtum ita capio: *Aſſiratum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino & ſanguine temperatum, quòd Latini priſci ſanguinem Aſſir vocarent.* Etſi fortaſſe ea potio olim in ſacris, quod ſuadere videtur Salluſtius: *Fuêre*, inquit, *qui dicerent Catilinam humani corporis ſanguinem vino permixtum in pateris circumtuliſſe. inde cùm poſt exſecrationem omnes deguſtauiſſent, ſicuti in ſolemnibus ſacris fieri conſueuit, aperuiſſe conſilium ſuum.* Ait enim conſuetum id in ſolemnibus ſacris. Silius videtur innuere, lib. 11.

In Romanis etiā fortaſſe. Feſtus illuſtratus. & Salluſtius.

Parte aliâ ſupplex infernis Annibal aris
Arcanum Stygiâ libat cum vate cruorem.

Iniiciuntur catenæ ac compedes, quod dedecorum Barbaris, trahebatur.] Hæſi ipſe olim in his vinclis: vnde facilè me nunc expedio, ſcriboque: *iniiciuntur catenæ: ac compede, quod dedecorum Barbaris, trahebatur.* Ad morem Romanum Tacitus narrat. Iniectæ, inquit, catenæ: imò & oblongâ compede per viam tractus. qui ritus apud Romanos quidem receptus eſt in cuſtodiâ militari; at apud Barbaros dedecori habetur, & ignominiæ ſummæ. Veriſſima lectio, ſententiaque. Ita Athenion Manium Aquillium (quaſi per ſummam ignominiam) tractum deſcribit ab equite catenam longam habente. quem locum omnino vide tranſſcriptum à me ex Athenæo ſuprà De cuſtodiâ militari, libro III.

Reſtitutus Tacitus. Catenâ trahi, ignominioſū Barbaris.

Fortunæ commutationem.] Malè vulgo, *commotionem.*

Omnes ſcelus externum.] Sententiæ reddita lux, ſi ſcribas, *Omne ſcelus*, litterâ detractâ: vt ſint verba ex oratione cenſentium.

Pag. 262. *Si cum gloriâ adeptus foret.*] Scribo hæc omnia: *quanto id magis ex vſu, quàm ſi cum gloriâ adempta forent?*

Cùm priuatas olim conuerſationes curaret.] Deprecor inuidiam: ſed profectò hunc locum, ſi quem alium, propitiis Muſis reſtitui, hoc modo: *Cùm priuatus olim conuerſatione ſcurrarum iners otium oblectaret.* Claudius ante imperium vilis, abiectus, ſcurris & ſordidiſſimis hominibus

Claudius in ſcurris deditus, & ambubaiis.

nibus

nibus conuixit : *è quorum contubernio ſuper veterem ſegnitiæ notam, ebrietatis quoque & aleæ infamiam ſubiit*, ait Suetonius cap. v. Inter eos hic Pelignus. Libri veteres, quorum veſtigia inſtiti, habent: *cum priuatis olim conuerſationes curaret, iners otium obiectaret.* vnus Vatican. *curſationes*, pro, *conuerſationes.*

Placida illuuie ſpirantem aduertêre paſtores.] Sic libro Pag. 263.
11. *Octo aquilæ, petere ſiluas viſæ aduertêre Imperatorem.* Aduertere quid.
Id verbum eâ notione reddendum Liuio, lib. 1. de Metio
Curtio in paludem coniecto : *aduerterátque ea res etiam* Liuius correctus.
Sabinos tanti periculo viri. id eſt, conuerterat illuc animos
oculoſque Sabinorum. Nam libris omnibus, *auerterat*,
ſcriptum, alio ſenſu.

Vt ignaro domino ad id prolapſa, in ſeruitutem ſui con- Pag. 264.
ſenſiſſet, & qui nati eſſent pro libertis haberentur.] Non De ſententiâ
prompta lectio ſententiaque huius loci : mihi quidem. Claudiani Senatuſcõſulti.
Nam aliis omnia liquent. Aiunt non dubiam ſententiam
eſſe hanc: mulierem liberam, quæ cum alieno ſeruo ſolita
ſit domino inſciente, ſeruam fieri velut proprio conſenſu:
& natos item ex iis, liberos non haberi. Itaque nunc nu- Quid aliis viſum.
per ecce emendauit vir doctus; *vt ignaro domino ad id*
prolapſa, in ſeruitutem ceu conſenſiſſet : & qui nati eſſent,
pro liberis ne haberentur. Sed mihi, per bonam gratiam,
ius ſit diſſentire. Nego alterum illud membrum, de natis Falsò.
ex eo cœtu in ſeruitutem habendis, vſquam repperiri in
legum libris : aio contra ius eſſe. Fauor libertatis expoſcit, vt nati è liberâ ſint liberi : adeoque ſuperueniens calamitas matris, nocere ei qui in vtero eſt non debet, vt ſufficiat matrem liberam vel medio tempore habuiſſe. Paullus lib. 11. Sentent. tit. XXIIII. Marcianus l. v. De ſtatu hominum. Quo iure ergo ſerui iſti? Clementiùs vulgata lectio aiebat, *pro libertis haberentur* : ſed non verius. Quomodo enim libertus, qui numquam ſeruus? Adde quòd manuſcriptis veſtigium nullum eius membri. verba, inquam, ea, *& qui nati eſſent*, abſunt manuſcri-
ptis omnibus, etiam Budenſi. Vt mihi quidem Farneſiani Quid mihi, & Tacitus emẽdatus.
codicis ſcriptura certa ſit: *vt ignaro domino ad id prolapſa,*
in ſeruitute : ſi conſenſiſſet, pro libertâ haberetur. Optimè.
Duplex videlicet eius Scti membrum, in eas quæ ignaro Duæ partes
quæque ſciente domino, peccatum id peccaſſent. Etſi eius conſulti.

quidem

quidem ignaro, ait lex: ſerua eſto. ſin volente; habetor pro liberta. Omnino enim propoſitum legiſlatori a ſeruili contubernio abſtinere lubricum ſexum: & ſiue ſciente ſiue inſcio domino ea mixtio, poſuit pœnam. ſed ἀναλόγως, & pro gradu noxæ intentiorem remiſſioremque. Sed cui rei inquies, fuerit pro libertâ? Huic, vt vinculo aliquo teneatur domino ſerui, ad operas libertorum aliaque eius ordinis præſtāda. Ius item domino in feminæ bonis: & quidquid in veram libertam. Sed rectè, *pro libertâ:* nō enim liberta verè. Rettulit hoc ipſum decretum poſteà (credo quia abolucrat, licentiâ temporum, & inuſu) Veſpaſianus princeps, de quo Suetonius: *Auctor Senatui fuit decernēdi, vt quæ ſe ſeruo alieno iunxiſſet, ancilla haberetur.* ita tamen, vt apud Iuriſconſultos nomen manſerit conſulti Claudiani: non à Claudio Pallante, qui repertor, ſed à Claudio principe qui rettulit. Plura ad hanc rem petes, ſi operæ tibi eſt, à P. Fabro lib. I. Semeſtr. capite XXV. Reuerâ enim ad aſciam factū, quidquid dedolauit ille faber.

Pro libertâ eſſe, cui bono.

Pallanti prætoria inſignia, & centies quinquagies H-S.] De quo inſcriptio:

Pallantis eximij honores.

TI. CLAVDIVS. AVG. L.
PALLAS.
HVIC. SENATVS. OB. FIDEM
PIETATEM. QVE. ERGA
PATRONOS. ORNAMENTA
PRÆTORIA. DECREVIT
ET. H-S. CENTIES. QVIN
QVAGIES. CVIVS. HONORE
CONTENTVS. FVIT

Et indignatur iure in hoc facto maior Plinius, l. XXXV. (ad Pallantem enim ea refero) cap. penult. *Hoc eſt inſigne venalitiis gregibus, opprobriúmque inſolentis fortunæ. quos & nos adeò potiri rerum vidimus, vt prætoria quoque ornamenta decerni à Senatu, iubente Agrippinâ Claudij Cæſaris, viderimus: tantúmque non cum laureatis faſcibus remitti illò vnde cretatis pedibus aduenïſſent.* Itemq. minor libro VIII. epiſtolarum epiſtol. V. quem vide.

Barea Soranus ex gente Marciâ.

Conſul deſignatus Barea Soranus.] Lego in lapide,

Q. MARCIO. BAREA.
T. RVSTIO. NVMMIO. COSS.

Si de

Si de iſto, habemus viri celebris gentile nomen.

Quod regibus Arcadiæ ortus.] Vide quæſo mancipium hoc togatum. Pallantem ad regum ſtirpem refert: credo, quia Pallas aliquis Virgilio aliiſque inter Arcadum reges. O opprobrium omnium Scipionum: & digniſſime domino Pallante! Nos hunc nequiſſimum ſeruum trans mare aduectum inter vænales, ex Plinio ſcimus: & eumdem Antoniæ matri ſeruiſſe, ex Ioſepho libro XVIII. qui Πάλλαντα appellat τὸν προστάτην τῶν δούλων αὐλῆς. Ab eâ ergo ad Claudium peruenit.

Pallas per infamem adulationem è regibus Arcadiæ.

Is anteà ſeruus Antoniæ.

Fixum eſt publico Senatuſconſultum.] Ita libri ſcripti: & non abhorret à Cornelianâ phraſi. At vulgò, *ære publico*, legas non ſine additamenti ſuſpicione.

Felix iampridem Iudææ impoſitus.] Non hercle ita pridem, ſi Ioſepho in gentili hiſtoriâ credendum. Præpoſitus enim demum Iudææ eſt, poſt damnatum Cumanum. Ioſephus lib. II. Ἰουδαϊκῆς ἁλώσεως, cap. XXII. clarè: μετὰ ταῦτα, inquit, Ἰουδαίας μὲν ἐπίτροπον Φήλικα τὸν Πάλλαντος ἀδελφὸν ἐκπέμπει τῆς Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας καὶ Περαίας. Vt fortaſſe hîc reſcribendum ſit, *Felix haud pridem Iudææ impoſitus.* Hunc libertum, Claudium Felicem Ioſephus, Suidas, Zonaras nominant: At Antonium Felicem, Tacitus lib. V. Hiſtor. *Antonius Felix per omnem ſæuitiam ac libidinem, ius regium ſeruili ingenio exercuit.* Ne te turbet; ſcies pleroſque iſtos è libertis Antoniæ matris fuiſſe. eoque binomines, aliâs principis, aliâs patronæ mortuæ nomen tuliſſe.

Quando primum in Iudæâ Felix.

Coniectura in Tacito.

De nomine Felicis.

Liberti interdum binomines.

Cognitâ cæde Caij * *haud obtemperatum eſſet.*] Lacuna hîc & hiatus. quem tamen ab hiſtoriâ facilè expleuero. Tangit enim motum illum Iudæorum, qui Caligulâ imperante fuit, ob ſtatuas eius in templo erigi & coli iuſſas. Tacitus lib V. hiſtor. *Dein iuſſi à C. Cæſare effigiem eius in templo locare, arma potius ſumpſêre. quem motum Cæſaris mors diremit.* Et diſcerem omnem è Ioſepho lib. II. ἁλώσεως, itemque XX. ἀρχαιολογίας. Tangit, adſero, illum motum. argumento claro in his verbis, *Cognitâ cæde Caij.* &c: *manebat metus, ne quis principum eadem imperitaret.* Qui aliter medicinam adferunt: aberrant, Sed quid hoc, inquiunt, ad Felicem, qui tanto pòſt ſucceſſit? Nam ille quidem motus Petronio procuratore fuit. Dicam: Repetit rem

Iudæorũ ſub Caio tumultus.

Caius effigiẽ in ſacerrimo templo coli vult.

tit rem ab alto Tacitus, & initia recenſet motuum ſecutorum. quos auxit accenditque infelix iſte Felix. Apud Suidam tamen alterius mentio turbæ, cui componendæ Felix electus: Στασιάντων inquit (in voce Κλαύδιος) τῶν Ἰουδαίων καὶ Χριστιανῶν ἄρχοντα ἐπέστησεν αὐτοῖς Κλαύδιον Φήλικα, κελεύσας αὐτῷ τιμωρεῖσθαι τούτους.

Alia Iudæorum turba cũ Chriſtianis.

Ita diuiſis, vt huic Galilæorum natio, Felici Samaritæ parerent.] Apud Ioſephum Felicis adhuc nullæ partes: contraque Cumanus à Samaritis ſtetiſſe legetur. Sed tu eum vide, non vnâ in re à noſtro diſſentientem. libro xx. Antiq. cap. IV. V.

Aliud à Tacito Ioſephus ſentit.

Pag. 265. *Damnatus flagitiorum quæ duo deliquerant Cumanus.*] Apertè magis & diſtinctè ſcriptor Iudæus. Negat à Quadrato damnatum Cumanum, ſed ipſum cum Celere Tribuno miſſum ad Cæſarem, qui de re cognoſceret ſtatueretque. Ita Cumano exſilium irrogatum: Celerem remiſſum Hieroſolyma, & vicatim diſcerptum.

Etiam hic.

Magnificentia operis.] Quæ ex Euſebij ſiue Hieronymi notâ in Chronico elucebit. *Claudius*, inquit, *circa hæc tempora Fucinum lacum exſiccauit, vndecim annos triginta hominum millibus ſine intermiſſione operantibus.*

Operarum ingens numerus.

Auguſtus ſtructo cis Tiberim ſtagno.] De quo Suetonius: *Edidit nauale prœlium, circa Tiberim cauato ſolo, in quo nunc Cæſarum nemus eſt.*

Naumachia Auguſti.

Claudius triremes quadriremeſque, & vndeviginti hominum millia armauit.] Cenſemus reponi numerum debere, ſcribimuſque, *Claudius centum triremes.* Tot enim fuiſſe, credimus Dioni: οἱ δὲ ναυμαχήσαντες, inquit, θανάτῳ καταδεδικασμένοι ἦσαν, καὶ πεντήκοντα ναῦς ἑκάτεροι εἶχον, οἱ μὲν Ῥόδιοι, οἱ δὲ Σικελοὶ ὀνομασθέντες. Si vtrinque naues quinquaginta: in vniuerſum ergo centum. Idemque numerus in Xiphilino. At ecce Suetonius duodenas dumtaxat nominat. *Hoc ſpectaculo*, ait, *claſſis Sicula & Rhodia concurrerunt duodenarum triremium ſingulæ.* Falsò. Omitto Dionem: ſed quomodo hominum illa vis in duodenis vtrinque nauibus? quando vndeuiginti millia pugnaſſe hanc naualem pugnam Tacitus exprimat diſertè. Non ergo abeſt quin ad Dionis reique fidem corrigendus Tranquillus ſit, *quinquagenûm triremium.*

Vox numeralis deficit Tacito.

Suetonius in hoc nauium numero manifeſtò falſus.

Correctus igitur.

Cincto ratibus ambitu.] Quid ſi, *cratibus*, aut, *trabibus*?

bus? Tale quid ſubſtitueris non inuito Dione, qui lacum muro ligneo circumdatum ſcribit: τεῖχός τι περὶ τὴν λίμνην ξύλινον κατεσκεύασε, καὶ ἴκρια ἐπήξε. Eius ergo quaſi valli tutelæ præpoſitus Prætorij miles. Diuinatio ad mentem Dionis.

Claſſiarij tectis nauibus.] Ita reſtitui, pro, *rectis*. Tectæ naues, idoneæ ad pugnam, αἱ τὰ καταστρώματα ἔχουσαι, vti Thucydides appellat. Sed quínam hic claſſiarij? vtrùm naumachiarij, iique qui damnati ad pugnam? Iure ambigas. & potius eſt, vt intellegas militem è claſſe, qui tranſductus in eum lacum, pariter ad tutelam. Ita enim res geſta videtur, ad coërcendam tantam multitudinem, & ne quid in deſperatione grauius auderent. In terrâ Prætorianus miles, in lacu ipſo claſſiarius præſidium habuit: in medio, pugnaturi. Tamen & vulgatum intellectum non damno. Pag. 266. Tectæ naues. Claſſiarii, pro militibus, vt Tacito plerumque.

Ipſe inſigni paludamento, neque procul Agrippina aurata chlamyde.] Dio etiam Neronem adiungit: ὁ δὲ Κλαύδιος, ὅ, τε Νέρων στρατηγικῶς ἐσταλμένοι, ἥ τε Ἀγριππῖνα, χλαμύδι διαχρύσῳ ἐνεσκευασμένη. Plin. *Nos vidimus Agrippinam Claudij principis, edente eo naualis prælij ſpectaculum, adſidentem ei indutam paludamento auro textili, ſine aliâ materiâ.* Chlamys Claudij, Et Agrippinæ.

Tempore interiecto altius effoſſi ſpecus.] De laborioſo hoc opere vide Plinium lib. XXXVI. cap. XV. Quod ante Claudium tamen conceperat D.* Iulius, non inceperat: nec ritè perfecit ipſe Claudius, quoniam manus poſteà admouit & Hadrianus. Spartianus in eius vitâ. Fucini lacus iterata emiſſio. *Sueton. Iulij cap. XLIIII.

D. Iunio Q. Haterio Conſſ. ſedecim annos natus Nero.] Non concilio in hac omni narratione Tacitum cum Suetonio. Noſter matrimonium cum Octauiâ, cauſſarum dictiones, ad conſules refert: quos poſuit: Suetonius geſta hæc vult toto anno antè, Claudio quintùm & Cornelio Orfito Conſs. Nec enim de alio Claudij conſulatu intellexeris illa: *Apud patrem Conſulem pro Bononienſibus Latinè, & pro Rhodiis atque Ilienſibus Græcè verba fecit. Nec multo poſt duxit vxorem Octauiam.* At inter eum conſulatum, & hunc Taciti annum, interiecti, Fauſtus Sulla & Saluius Otho. Vter verior, mihi ſanè non liquet, Diſſenſio aperta inter Cornelium Tranquillumque Neronis cap. IX.

Vt ſtudiis honeſtis & eloquentia gloriâ niteſceret.] Profectò in Groſlotij mei correctionem inclino, *noteſceret*.

Ilienſium immunitas. A quo primũ data.

Impetrat vt Ilienſes omni publico munere ſoluerentur.] Liber vet. *perpetrat*, rectè. Sed quid? non iam antè immunes Ilienſes? immunes pridem. Primus Alexander, poſt pugnam ad Granicum amnem, ἐλευθέραν καὶ ἄφορον eam vrbem pronuntiauit, ait Strabo in XIII. Certamen deinde Romanis, in honeſtandâ vrbe, vt falsò credebant,

Romani benigni in eos, vti patres.

parente. In fœdere quod cum Antiocho, immunitas Ilienſibus data, & Rhœteum ac Gergithum conceſſa: vt auctor eſt Liuius lib. XXXVIII. Epiſtola deinde Græca Senatus populique Romani ad Seleucum regem miſſa (Suetonij verba ſunt, Claudij cap. XXV.) *amicitiam & ſocietatem ita demum pollicentis, ſi conſanguineos ſuos Ilienſes*

Maximè Iulius Cæſar.

ab omni onere immunes præſtitiſſet. Sed & Iulius poſtea Cæſar pleniore manu in eos largus. qui & agrum, & libertatem Ilienſibus dedit, & immunitatem. Nec imminuit Tiberius aut Auguſtus. Strabo: Καῖσαρ ὁ θεὸς χώραν τε προσένειμεν αὐτοῖς, καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἀλειτουργησίαν αὐτοῖς συνεφύλαξε. καὶ μέχρι νῦν συμβαίνουσιν ἐν τούτοις. Quis

Nodus aliquis in hac re.

ergo ea abſtulit, vt opus fuerit ſiue reddi à Claudio, ſeu firmari? An Caligula? nihil lectum. Credo equidem, nemo: ſed vel Claudius adiecit aliquid ad immunitatem olim datam, effecitque vt pleniſſimâ vterentur, (atque

Claudius Ilienſibus aut pleniorē aut firmiorē immunitatem tribuit.

ideò Tacitus ſcripſerit, *vt omni publico munere ſoluerentur*, quaſi antea non omni:) aut conceſſâ, ſed publicanorum improbitate motâ, ſanxit in perpetuum ſtabiliuitque. Suetonius: *Ilienſibus quaſi Romanæ gentis auctoribus tributa in perpetuum remiſit.* Calliſtratus De excuſat. *Ilienſibus & propter inclytam nobilitatem ciuitatis, & propter coniunctionem originis Romanæ, iam antiquitus & Senatuſconſultis & principum conſtitutionibus pleniſſima immunitas tributa eſt, vt etiam tutela excuſationem habeant.*

Rhodiis libertas reddita.

Redditur Rhodiis libertas, adempta ſæpe aut firmata.] Adempta nuper ab ipſo Claudio propter ciues quoſdam Romanos in crucem actos, vt notat Dio. Sed reſtituta, orante Nerone. cuius honori iure Epigramma illud adſcero, quod nomine Antiphili legitur primo Anthologiæ,

Epigrammati Græco ex hiſtoriâ lux.

εἰς νήσους. Nec enim aliò ſpectat, quàm ad hoc factum.

Ὡς πάρος ἀελίου, νῦν Καίσαρος ἁ Ῥόδος εἰμὶ
Νᾶσος, ἴσον δ' αὐχῶ φέγγος ἀπ' ἀμφοτέρων.

Ἤδη σβεννυμένων με, νέαν κατεφώτισεν ἀκτίς
Ἄλιε, καὶ παρὰ σὸν φέγγος ἔλαμψε Νέρων.
Πῶς εἴπω; τίνι μᾶλλον ὀφείλομαι; ὅς μ' ἔδηξεν
Ἐξ ἅλος, ὃς δ' ἤδη ῥύσατο δυομένην.

Argutum epigramma. & comparat Neronem ecce cum Sole. quia vt ille Rhodum retexit radiis fecitque oriri; ſic iſte preſſam & occidentem reſtituit, reduxitque in lucem.

Parem vim rerum habendam à Procuratoribus ſuis iudicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet.] Defunguntur vulgò leuiter interpretatione huius loci, & alterius Suetoniani comparis. *Vt rata eſſent quæ Procuratores ſui in iudicando ſtatuerent, à Senatu precariò exegit.* Referunt enim ad Procuratores rei familiaris in prouinciis: quibus datum nunc ius volunt cognoſcendi ſtatuendique inter priuatos & fiſcum, in re pecuniariâ quidem: non enim criminum. argumento l. II. C. Si aduerſ. fiſc. l. VIII. §. Tranſactiones De tranſact. l. I. C. De iuriſd. omn. iudic. Itaque non aliud Tacitum tam longâ & querulâ oratione indignari, quàm Iuriſdictionem Procuratoribus mandatam in re & cauſsâ fiſcali pecuniariâ. eorumq. decreta firma à Claudio habita & rata. Sed mihi profectò, &, credo, Tacito alia mens eſt. cui vt dem lucem, venia anteloquij mihi ſit. In prouincias Cæſaris olim Legati aut Proprætores miſſi. in prouincias dico maiores. Nam quædam minores nec tantæ rei, Procuratores ſaltem acceperunt. Quorum præcipuum ac proprium munus; vt reditus ac tributa colligerent, aliaque quæ ad fiſcum: ſed quoniam, nullo alio Præſide, res ſæpe cogebat ius inter prouinciales dici, etiam in re criminum; factum vt iuriſdictionem aliquam ſibi ſumerent, Præſidum exemplo. Id Procuratorum genus, notæ & diſcriminis cauſsâ, dicti paſſim in libris legum, Procuratores vice Præſidis, aut cum poteſtate. vt l. II C. De pœnis. l. III. C. vbi cauſſ. fiſc. l. IIII. C. Ad leg. Flau. de plag. Dixi, iuriſdictionem ſumerent. reuerâ enim non habebant. Equites quoniam erant aut liberti. Tacitus in vitâ Agricolæ: *Vtrumque auum habuit procuratorem Cæſarum, quæ equeſtris nobilitas eſt.* Dio lib. LI. καὶ τοὺς ἐπιτρόπους, (non rectè interpres vertit Cu[illegible]ores) οὕτω γὰρ τοὺς τάς τε κοινὰς προσόδους ἐκλέγοντας, καὶ τὰ [illegible]τεταγμένα σφίσιν ἀναλίσκοντας ὀνομάζομεν, ἐς πάντ[illegible] ὁμοίως τὰ ἔθνη, τά τε

Pag. 267.

De procuratoribus Cæſaris.

Non nimis exacta vulgata interpretatio.

Prouinciæ minores ſolis Procuratoribus rectæ.

Ij paullatim iura dicere auſi.

Procuratores vice Præſidis.

Procuratores ex equite, aut libertino.

ἑαυτοῦ καὶ τὰ τοῦ δήμου, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἱππέων, τοὺς δὲ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων πέμπει. id eſt: *Procuratores (ita enim appellamus eos qui publicos reditus colligunt, erogántque) in omnes prouincias tam ſuas quàm populi Cæſar mittit, quoſdam ex equitibus, quoſdam è libertis.* Itaque nec iudicia nec acta eorum rata, vocaríque poterant ad diſquiſitionem Principis aut Senatus: quoniam lege apud eos agi (vt ad rem, & ſolemniter loquar) nefas. apud magiſtratum ſolùm populi Romani, prove magiſtratu actio legis fuit, vt Conſules, Proconſules; Prætores, Proprætores: qui omnes è Senatu. apud equites non fuit, multo minus apud libertos. Inter equites excipio vnum Præfectum Ægypti, apud quem, vt Tacitus notat, lege agi permiſit Auguſtus, decreto quodam ſingulari. Attamen procuratores iſti prouinciis præerant, & ius ſæpe in crimine & cauſsâ capitis dicebant. Exemplum in Pontio qui Iudææ procurator (non enim illi prouinciæ propriè Præſes) ſententiam tulit de capite noſtri capitis, Chriſti ſeruatoris: exempla in Petronio, Cumano, aliiſque vulgò apud Ioſephum. Idemque in ceteris minutis prouinciis factum, quibus regendis ſolus Procurator. quarum aliquot Tacitus recenſuit I. Hiſtor. *Duæ Mauretaniæ, Rhætia, Noricum, Thracia, quæque aliæ Procuratoribus cohibentur.* & præter eas notabis Alpium maritimarum Procuratorem, item Ponti, * Epiri, pluresque. Hæc clara ſatis & certa. Ad hos Procuratores, Claudij, me iudice, accommodamus edictum, iubentis vt in prouinciis eorum decreta proinde rata ſint ac ſi ipſe ſtatuiſſet. Nam ad fiſcum ſolum ſi aptas, quid fiet communibus & latè conceptis Cornelij verbis? *Rerum*, inquit, *à procuratoribus ſuis iudicatarum.* pariterque indefinitè extulit Tranquillus, *quæ procuratores ſui in iudicando ſtatuerent.* Adde ſubſequentem omnem Taciti orationem: videbis non aliud eum indignari, quàm quòd iuriſdictio communicata cum equitibus & libertis: de quo toties inter ordines olim certatum ſeditione aut armis erat. At procuratores qui rei familiari tantùm impoſiti, qui in prouinciis Proconſulum aut Legatorum: planè * priuati erant. & inſigne in eos exemplum à Tiberio editum, de quo Dio: Καπίτωνα τὸν τῆς Ἀσίας ἐπιτροπεύοντα ἐς τὸ συνέδριον ἐσήγαγε, καὶ ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι στρατιώταις ἐχρήσα-

Marginal notes:

Ideò iure ipſo acta eorum non rata.

Præfectus Ægypti, ſupra ceteros ius habuit.

Iudæa Procuratores habuit, Syriæ attributa.

Aliquot Prouinciæ queis ſolus Procurator præfuit.

* De Epiri procuratore loco Præſidis Arrian. in Differt. Epicteti lib. III. cap. IV. vocat δόγματα καὶ ἐπίτροπον.

* Ante Claudiū quidem. nam poſteà ampliatum & illorum ius.

ἐχρήσαντο, καὶ ἄλλα τινὰ ὡς ἀρχὴν ἔχοντες ἔπραξαν. ἐφυγάδευσαν. οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι πλέον, οὐδὲν ποιεῖν ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐξ ἴσου τοῖς ἰδιώταις δικάζεσθαι. Et Tacitus: *Procurator Aſiæ Lucillius Capito accuſante prouinciâ cauſſam dixit, magnâ cum adſeueratione principis, non ſe ius niſi in ſeruitia & pecunias familiares dediſſe. quòd ſi vim Prætoris vſurpaſſet, manibúſque militum vſus foret, ſpreta in eo mandata ſua, audirent ſocios.* Planè ergo priuati. tunc quidem. Nam poſteà ius acceperunt * de fiſcali ſaltem pecuniâ cognoſcendi, vt præmonui. Idque Dio etiam adſignificans, ait, οὐ γὰρ ἐξῆν τότε. Hi poſteriores Procuratores, multi erant, & ſparſi per prouincias omnes: illi, pauciores digniorcſque. Dio exceptas habere Proconſulum prouincias videtur ab adminiſtratione Procuratorum. Addit enim ad verba libri LIII. quæ ſuprà, πλὴν καθόσον τοὺς φόρους οἱ ἀνθύπατοι, παρ' ὧν ἄρχουσιν ἐσπράσσουσιν. quaſi Proconſules reditus collegerint ipſi in prouinciis ſuis. Fallacia verba, quæ virum doctum nuper induxerunt, non me. Planiſſimè enim in Proconſulum etiam prouinciis procuratores. Dio ipſe docet, ἐς πάντα, inquiens, ὁμοίως τὰ ἔθνη τά τε ἑαυτοῦ καὶ τὰ τοῦ δήμου. id eſt, *in omnes gentes, tam quæ Cæſari quàm quæ populo adtributa.* Atqui prouinciæ omnes populi, Proconſulum fuêre. Vlpianus item de Off. procon. *Sanè,* inquit, *ſi fiſcalis pecuniaria cauſſa ſit, quæ ad procuratorem principis reſpicit, melius fecerit ſi ſe abſtineat.* cuius vana & irrita monitio, ſi in Proconſulum prouinciis Procuratores nulli. Quæ ergo Dionis verborum vera mens? Non alia, quàm Procuratorem in aliis quidem prouinciis omnes reditus colligere, quia omnes Cæſaris fiſciq́. ſunt: at in Proconſularibus non omnes, quoniam * vectigalia quædam vetera ipſe Proconſul colligat in populi ærarium vſumq́ue mittenda. Dictum ſatis, ſi addo, Procuratores ſolius rei, Rationales poſteà dictos, vt à prioribus illis diſtinguerentur. quoniam illi rem publicam etiam; hi ſolam priuatam tractabant, rationeſque pecuniæ principalis.

*Etiá de lege Fabiá. de plagiariis ex conſtitutione Imp. M. Antonini.

Vlpian. l. IX. De offic. Proconſ.

An in procóſulá prouinciis procuratores? Fuiſſe videri.

Duplices in prouinciis quibuſdam reditus.

* Quæ tamen videtur ſuſtuliſſe Theodoſius, & in fiſcum ſuum vertiſſe. Vide Symmachum l. x. ca. quinquageſ.

Mox alias per prouincias, & in vrbe pleraque conceſſa ſunt.] In vrbe Equitibus Romanis latè datum ius. vti ab

Iuriſdictio in vrbe apud quoſdam Equites. Vt Præf. Prætorio. Sed & Vigilũ, ſæpe inter equites. de quorũ iuriſdictione in Pandectis.

Auguſto Mæcenati in Præfecturâ vrbis, vti Præfecto Prætorio ſemper: quia is ex Equite ad tempora Veſpaſiani. Sed & Procuratoribus Cæſaris in vrbe aliquod ius, extra res fiſci. Vlpianus: *Frequens eſt etiam legis Fabiæ cognitio in tribunalibus Præſidum: quamquam quidam Procuratores Cæſaris vſurpauerint, quàm Romæ tam in prouinciis.*

Seruilia lex iudiciaria.

Seruiliæ leges.] Plures eo nomine: ſed vna Iudiciaria, quam tulit Q. Seruilius Cæpio conſul. de quâ Cicero ſæpius, & Aſconius.

Matios poſthac & Vedios.] Vedium intellegit Pollionem, & C. ſiue Cn. Matium. Etſi libri hîc omnes ineptè, *Macchyos*, vel, *Matthios* C. Matij, qui inter amicos Iulij

C. Mattius eques.

Cæſaris, mentio Suetonij cap. LII. *Quæ ſcire C. Matium, C. Oppium reliquóſque Cæſaris amicos.* item Ciceroni ad Trebatium: *Quòd in C. Matij ſuauiſſimi doctiſſimique hominis familiaritatem veniſti.* Et quia Cicero elogio doctiſſimi ornat, cenſui olim eumdem eſſe cum illo qui

Idem vir doctiſſimus.

Mimiambos & Iliada ſcripſit, quem Agellius Macrobiúſque laudant, vt hominem impensè doctum. Sed tamen

Amicus Auguſti.

cum Cnæij prænomine: vti & apud Plinium Cn. Matius legitur inter amicos Auguſti, lib. XII. *Cn. Matius ex equeſtri ordine Diui Auguſti amicus.* Qui fortaſſe alius ab illo primo, & de quo hîc ſermo. In lapide quodam geminatâ litterâ ſculptum legi P. MATTIVS. CHARITON.

Procuratores initio, non aliud quàm Rationales.

Libertos quos rei familiari præfecerat.] Iuuare videtur eos qui Claudianum ſcitum ad Rationales tantùm referunt. Fruſtrà. Procuratores enim omnes primò rei familiari ſiue fiſco præfecti, ſed imago imperij quibuſdam adiuncta.

Arginos vel cum Latona parente.] Certiſſima emendatio eſt & elegantis ingenij clara index, quam à Ioſiâ Mercero accepi: *Arginos vel Cœum Latonæ parentem.* Pater enim eius deæ Κοῖος, vel Κεῖος. Heſiodus:

> Φοίβη δ' αὖ Κοίου πολυήρατον ἦλθεν ἐς εὐνήν,
> Κυσαμένη δ' ἤπειτα θεὰ θεοῦ ἐν φιλότητι
> Λητὼ κυανόπεπλον ἐγείνατο.

Et ab eo nomen ipſi inſulæ datũ. At de Xenophonte quod additur, eſt ille medicus cuius Diogeni Laertio mentio in fine Xenophontis Socratici: Τρίτος ἰατρὸς Κῷος.

Piratico

Pag. 268.

Antonius curator oræ maritimæ.

Piratico bello adiutum Antonium.] Capio non de celebri notoque Antonio, qui Triumvir: ſed de M. Antonio, qui Curator oræ maritimæ cum infinito imperio, ſub initia Piratici belli. de quo illud Salluſtij innotuit, *M. Antonius perdundæ pecuniæ genitus, vacuuſque à curis niſi inſtantibus.* Vide Ciceronem, & Aſconium, in Verrem.

Byzantium quis condidit.

Byzantium in extremâ Europâ poſuere Græci] Pleraque Hiſtoria Spartanis adſcribit conditam hanc nobilem vrbem, & fatalem imperiorum ſedem. Iuſtinus & Iſidorus à Pauſaniâ rege; Claudianus à Byzante quodam non obſcurè exſtructam vult · in Eutropium lib. II. —— *hæc Byzas Conſtantinuſque videbant?* In Ioanne Sarisbarienſi de nugis Curialium (in quo centone multos pannos purpuræ agnoſco, & fragmenta æui melioris) lego: *Chilon Lacedæmonius iungendæ ſocietatis cauſâ miſſus Corinthum, duces & ſeniores populi ludentes inuenit in aleâ. Infecto itaque negotio reuerſus eſt, dicens ſe nolle gloriam Spartanorum, quorum virtus conſtructo Byzantio clareſcebat, hac maculare infamiâ, vt dicerentur cum aleatoribus contraxiſſe ſocietatem.* At alij non conditam à Pauſaniâ, ſed ſaltem expugnatam tradiderunt; inter quos Æmilius Probus.

De Sarisbarienſi, ſiue Salisberienſi, iudicium.

Chalcedonij cur cæci dicti.

Quòd priores illuc aduecti, præuisâ locorum vtilitate, peiora legiſſent.] Ad ſententiam fortaſſe aptius, *parum viſâ locorum vtilitate.* Ideò enim cæci, oraculo dicti. Apud Strabonem denarrata tota res, lib. VII. τὸν Ἀπόλλω, inquit, φασὶ τοῖς κτίσασι τὸ Βυζάντιον ὕστερον μετὰ τὴν ὑπὸ Μεγαρέων Χαλκηδόνος κτίσιν, χρηστηριαζομένοις, προστάξαι ποιήσασθαι τὴν ἵδρυσιν ἀπ᾽ ἐναντίον τῶν τυφλῶν. τυφλοὺς καλέσαντα τοὺς Καλχηδονίους, ὅτι πρότεροι πλεύσαντες εἰς τοὺς τόπους ἀφέντες τὴν πέραν κατασχεῖν, τοσοῦτον πλοῦτον ἔχουσαν, εἵλοντο τὴν λυπροτέραν. Habes eadem in Herodoto, libro IIII. niſi quòd illic dictum hoc & ſcomma in Chalcedonios Megabyzo Satrapæ tribuit. Septemdecim autem annis conditam Chalcedona ante Byzantium, ibidem etiam traditum.

Correctus Tacitus.

Quia piſcium vis in Pontum erumpens.] Falſa lectio: damnata ab hiſtoriâ, & à libris. Nam libri omnes, *vis piſcium in Metapatum erumpens.* Ex quîs verè corriges, *vis piſcium innumera Pontum erumpens.* Ita ſcilicet res

X 4 eſt.

Pelamydes vbi natæ. Vbi captæ.

eſt. copia iſta piſcium (Pelamydes ſunt) non intrantes è mari Ægæo Pontum, vt vulgata lectio ſuadet, ſed exeuntes erumpenteſque capiuntur. Fœtura enim eorum in paludibus Mæotidis eſt; atque inde adulti, grege facto, Pontum Propontidemque intrant. atque ibi captura. Strabo clarè lib. VII. ſuper hac ipsâ re atque piſce: γεννᾶται μὲν τὸ ζῷον, (Pelamydem intelligit) ἐν τοῖς ἕλεσι τῆς Μαιώτιδος. ἰσχῦσαν δὲ μικρὸν, ἐκπίπτει διὰ τοῦ στόματος ἀγεληδὸν, καὶ φέρεται παρὰ τὴν Ἀσιανὴν ἠιόνα μέχρι Τραπεζοῦντος καὶ Φαρνακίας. Et poſt pauca addit: ἐπειδὰν δὲ ἤδη συνάψῃ ταῖς κυανέαις, καὶ παραλλάξῃ ταύτας, ἐκ τῆς Χαλκηδονιακῆς ἀκτῆς λευκή τις πέτρα προπίπτουσα φοβεῖ τὸ ζῷον, ὥστ' εὐθὺς εἰς ἐπιπεραίαν τρέπεσθαι. παραλαβὸν δὲ ὁ ἐνταῦθα ῥοῦς ἅμα καὶ τῶν τόπων εὐφυῶν, ὄντων πρὸς τὸ τὸν ἐκεῖ ῥοῦν τῆς θαλάττης, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ κέρας τετράφθαι φυσικῶς, συνελαύνεται δεῦρο, καὶ παρέχει τοῖς Βυζαντίοις καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων πρόσοδον ἀξιόλογον. Eademque ex Ariſtotele colligis lib. VIII. De Hiſtoriâ animalium, cap. XIII. Plinianî codicis mendam non ſileo in hac narratione lib. IX. cap. XV.

Monda in Plinio.

Eſt in Euripo, ait, Thracij Boſpori, in ipſis Europam Aſiámque ſeparantis freti anguſtiis, ſaxum miri candoris à vado ad ſumma perlucens, iuxta Chalcedonem in latere Aſiæ. Huius adſpectu repentè territi, ſemper aduerſum Byzantij promontorium, ex eâ cauſâ appellatum Chryſoceras, præcipiti petunt agmine. Itáque omnis captura Byzantij eſt, magnâ Chalcedonis penuriâ. Opperiuntur autem Aquilonis flatum, vt ſecundo fluctu exeant è Ponto: nec niſi intrantes Pontum Byzantij capiuntur. Quid? non capiuntur niſi intrantes Pontum? contrà antè dixit, capexeuntes è Ponto, non intrantes. quod veriſſimum eſt. Itaque alij vice Ponti, *Propontidem* ſubſtituunt: Pincinus totum locum reſcribit cōfidentiùs, *nec niſi infantes tunc Byzantij capiuntur.* Fortaſſe verius, ſimplicius certè, *intrantes portum Byzantij*, vt ad ipſum oppidum, & in portu fuerit ea captura. Nam Cornu illud ad quod deferebantur, fuit πρὸς ὀχθαις τῷ Βυζαντίων τείχει, vt Strabo ait imò, vt Plinius, in ipſo illo promontorio quod Cornu vocant, Byzantium vrbs. Atque ibi in multos ſinu ſciſſum, tamquam ramos (εἰς οὓς ἐμπίπτουσαι αἱ πηλαμύδες ἁλίσκονται) faciebat vbi illi portum. Strabonem vide.

Arbitrio noſtro, ſublata.

Cornu, & ad id portus Byzantiorum.

*Ad cor-

* Ad correctionem noſtram, & exitum piſcium è Ponto, facit valdè Salluſtij locus, apud Seruium lib. IV. & Iuuenalis interpretem Sat. IV. *Quâ tempeſtate vis piſcium Ponto erumpit.* Tamen, ne callide diſſimulem, vulgatam lectionem D. Ambroſius affirmare videtur, Hexaëm. lib v. cap. x. *Piſces*, inquit, *ex plurimis locis, à diuerſo ſinu maris, innumeri, velut communi conſilio conuenientes, coniuncto agmine flatus Aquilonis petunt, & ad illud Septentrionalium mare partium quadam naturæ lege contendunt. Dicas, ſi aſcendentes videas, rheuma quoddam eſſe. ita proruunt, fluctúſque interſecant, per Propontidem in Euxinum Pontum violento impetu profluentes.* Sed mox addit, ingruente hieme, & poſtquàm ibi fœtificauerint, immenſo agmine regredi.. Vide locum: & vtramuis lectionem defendi poſſe, tu defendes. Vtrauis lectio proba.

Thracio Boſporanóque bello recens feſſos.] Thracium bellum intellegit, quod cum Thracibus montanis geſtum, duce Poppæo Sabino; Boſporanum, quod cum rege Mithridate. De illo, noſter lib. IV. de hoc, ſuprà, iſto ipſo libro. Pag. 269. Bellum Thracium & Boſporanum.

Faſtigio Capitolij examen apum inſedit.] Quod ſemper inter portenta: cùm viſum loco inſolenti. Silium Italicum emendari velim libro VIII. de prodigiis quæ ante pugnam Cannenſem, Examina apû mali oſtenti.

Obſeditque frequens caſtrorum limina bubo:
Nec denſæ trepidis abſunt ſe inuoluere nubes
Ceſſarúntque aquilis: non vnus crine coruſco
Regnorum euerſor rubuit lethale cometes.

ſcribique: *Nec denſæ trepidis apium ſe inuoluere nubes Ceſſarunt aquilis.* Nubes apum, examina vocat quæ inſederunt ſigna. Quod ſequitur, *Suis fetus editus*, libris omnibus erat *fetum editum*: & fortaſſe nominandi caſû ſic dixerint etiam antiqui. Silius Italicus emendatus. Fetum genere neutro.

Perditâ prius Domitiâ leuibus & muliebribus cauſſis: quia Lepidæ minore Antoniâ genitæ, auunculo Auguſto, Agrippinæ ſobrina prior.] Nemo tam inconſpectus in legendo, qui vitium non videat malè hærentis & incohibilis orationis. Domitia, inquit, perdita eſt: & ſubdit quaſi de aliâ, quia inter Lepidam & Agrippinam æmulatio exercebatur. Corrige verò, & reduc aberrantem vocem *per-* Tranſpoſitum verbum.

ditâ prius Domitiâ Lepidâ leuibus & muliebribus cauſſis: quia minore Antoniâ genita. Scilicet Cn. Domitio duas fuiſſe filias, quarum vtraque Domitia gentis nomine dicta: ſed minor, de quâ hic, diſcriminandi cauſsâ, cum * Lepidæ cognomine. Ea nunc ad mortem adacta. Suetonius Nerone, cap. VII. *Amitam Lepidam ream teſtimonio coràm adflixit, gratificans matri, à qua rea premebatur.* At Domitia altera ſuperuixit, & mentio eius lib. XIII. eſtque veneno ſublata à Nerone, paullo poſt mortem matris. Vide Suetonium Ner. cap. XXXIV. & Xiphilinum.

Domitiæ duæ.

* Eſt illa ipſa Lepida quæ mater Meſſallinæ, vt docui ſuprà: quæ etiam Ap. Silano pòſt nupta fuit.

Minore Antoniâ genita.] Culpant me quòd non ſcripſerim, *maiore.* Non me, ſed Tacitum. Ita enim iterum ſenſit ſcripſitque noſter lib. IV. Annal. *Cn. Domitius electus cui minor Antonia Octauiâ genita in matrimonium daretur.* At enim Suetonius & Plutarchus aliter. Quid ergo? nouum eſt, vt diſſenſus aliquis ſcriptorum ſit? Et tamen Plutarchus clarè id non dicit: clarè Suetonius, fateor, plus vno loco. ſed cur arbiter ego inter eos ſim? Soluo me iudicatu iſto; & bono veterique ritu, iuro mihi non liquere.

Ex Dione LX. De maiore minoreq. Antoniâ, Tacitus apertè Suetonio diſſidet.

Agrippina ſobrinâ prior.] Siue quod Iuriſconſulti ſuggerunt, *ſobrinâ propior*: etſi eadem vis alteri illi voculæ. Lepida autem Germanico patri Agrippinæ, conſobrina fuit. Filiæ ergo Germanici, Lepida ſobrinâ propior. Res ſatis clara ex Stemmate noſtro Auguſti.

Sobrina propior, quæ.

Impudica, infamis, vinolenta.] Malim, *violenta*: vt ſuperba & commota animo vtraque fuerit. De vini notâ nihil legi.

Quòd coniugium principis deuotionibus petiuiſſet.] Id eſt, coniugem. Nam vt Claudij coniugium ipſe ambierit, non lectum. Abuſæ ergo vetitis artibus ad perniciem Agrippinæ. Sic Seruitium pro ſeruo, & matrimoniū pro matronâ * alibi notaui, & Clientelas pro clientibus in Tacito.

Coniugium, pro coniuge.

* In Liuio lib. X. *Et conuocatis plebeis matrimoniis, conqueſta de iniuriâ patriciarum, &c.* Pag. 270.

Pareſiterum accuſandi cauſſas eſſe, ſi Nero imperitaret. Britannico ſucceſſore, nullum principi meritum.] Ita hæc diſtinguenda ſunt: etſi ſuſpecta mendi.

Sinueſſam pergit.] Sinueſſanæ aquæ lib. I. Hiſtoriarum & Plinio lib. XXXI. commendatæ, ob vim quamdam ſalubrem.

Inferre

Inferre epulas & explorare guſtu ſolitus.] Sic lib. XIII. *Quia cibos potúſque eius dilectus ex miniſtris explorabat.* Prægustator, viris principibus.
Cui id munus, is paſſim in lapidibus dicitur, Prægustator: in quodam etiam, A. POTIONE. Athenæus lib. IV. ὃν νῦν καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι προγεύστην, τότε οἱ Ἕλληνες προτένθην ὠνόμαζον. Mos qui liberá rep. ignotus Romanis: quem tamen cœpiſſe coniicio ab Auguſto, non vano argumento lapidis qui Romæ: Quando is mos cœpiſſe videatur.

GENIO
CÆLI. HERODIAN.
PRÆGVSTATOR
DIVI AVGVSTI
IDEM. POSTEA. VILLICVS. IN
HORTIS SALLVSTIANIS
DECESSIT. NONIS. AVGVSTIS
M. COCCEIO. NERVA
C. VIBIO. RVFINO COS.

Tenuitque Tiberius, de quo lego: TI. CLAVDIVS. FLAMMA. CLAVSVS. TI. AVG. PRÆGVSTATOR. & deinceps alij. Traductum morem opinor à Perſis maximè, de quis Xenophon lib. I. παιδείας οἱ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι, ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην, ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ, εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι, καταρροφοῦσι, τοῦ δὴ εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. Vbi & ritum habes prægustandi. Traductum à Perſis eſſe.

Promiſſo donatiuo ad exemplum paternæ largitionis.] Pag. 271.
Promiſit ergo viritim *quina dena ſeſtertia.* vt Suetonius in Claudio expreſſit cap. x. ſiue vt Ioſephus, *quina millia drachmarum.* Nam quod olim ex Dione dixi, de centenis nummis: erraui. ea enim donatio à Claudio vſurpata ſingulis deinceps natalibus imperij ſui. Claudii & Neronis largitio.

AD LIB. XIII. ANNALIVM.

PRIMA *nouo Principatu mors Iunij Silani.*] Pag. 273.
Crebra in hiſtoriâ horum temporum mentio Silanorum, & confuſa: quæ, cautio mihi eſt, ne turbet iuuentutem. Eâ

re, non ſtemma quidem eius familiæ ponam (arduus ille & fortaſſe vanus labor:) ſed illuſtriſſimos quoſque, quo Imperatore, quoque exitu fuerint, exſequar, cum temporum notâ. Exordio à Tiberio principe: quia quæ ſuprà, nihil ad Spartam meam.

Silanorum aliquot collectio.

C. Silanus. C. IVNIVS C. F. SILANVS. Conſul fuit cum P. Cornelio Dolabellâ anno DCCLXII. ſub Auguſto: Proconſul Aſiæ, ſub Tiberio, damnatuſque repetundarum & proiectus in Cytheram inſulam. Tacit. lib. III. Annal.

M. Silanus. M. IVNIVS M. F. SILANVS. Conſul fuit ſub Tiberio, DCCLXXI. Proconſul Africæ fuit, auctore Tacito lib. IV. Hiſtor. *Mox C. Cæſar turbidus animi, ac M. Silanum obtinentem Africam metuens.* Socer fuit Caij Caligulæ, & ab eodem interfectus. Suetonius cap. XII. & XXIII. item Dio.

D. Silanus. D. IVNIVS M. F. SILANVS. Marci prioris frater. Is adulter in Iuliâ nepte Auguſti, in exſilium iuit; rediitque per gratiam & potentiam M. fratris ſui. Fuit poſthac in vrbe: neque honores adeptus eſt, Tacit. libro III. Annal.

Appius Silanus. AP. IVNIVS SILANVS. Conſul fuit ſub Tib. anno DCCLXXX. Conſocer Claudij dicitur Suetonio, propter L. Silanum filium eius Octauiæ ſponſum. Proconſul Hiſpaniæ, & maritus Lepidæ matris Meſſallinæ. à Claudio, incerto crimine, occiſus. Dio LX. Sueton. cap. XXIX. & XXXVII.

M. Silanus, qui maiore natu quàm Lucius. Eius duo filij L. SILANVS, & M. SILANVS. Lucius gener Claudij fuit, Octauiæ ſponſus, Agrippinæ artibus ad mortem actus. Marcus conſul fuit, cum Valerio Aſiatico, anno DCCXCIX. in quo error inſignis Onufrij, qui Aſiatico collegam dat Meſſallam. quem Dio refutat & Faſti Græci. Proconſul Aſiæ fuit, & à Nerone nunc interfectus. De eo Plinius lib. VII. *Diuus Auguſtus, in reliquâ exemplorum raritate, neptis ſuæ nepotem vidit genitum quo exceſſit anno, M. Silanum: qui cùm Aſiam obtineret poſt Conſulatum* (malim ſcribi, *proconſulatu*) *Neronis principis ſucceſſione, veneno eius ſublatus eſt.* Etſi Plinius ſcelus hoc Neroni adſcribit, quod noſter reiicit in matrem.

Plinius obiter correctus.

Fuit

Fuit & D. IVNIVS SILANVS, conſul anno DCCCVI

Segnis & dominationibus aliis adeò faſtiditus, vt C. Cæſar pecudem auream eum appellare ſolitus ſit.] Vereor v ſcriptori noſtro conſtet ratio. Non enim in hunc M. Silanum expetit Caij dictum: ſed in illum alterum, qui eius ſocer. Dio clarè: ὁ δὲ πενθερὸς αὐτοῦ Μάρκος Σιλανὸς ἐπειδὴ βαρὺς αὐτῷ ὑπό τε τῆς ἀρετῆς καὶ ὑπὸ τῆς συγγενείας ἦν ἑαυτὸν κατεχρήσατο. ὁ δὲ Γάϊος τά τε ἄλλα ἰσχυρῶς προεπηλάκιζε, (καίτοι οὕτω καλῶς περὶ αὐτοῦ φρονῶν, ὥστε καὶ χρυσοῦν αὐτὸν πρόβατον ὀνομάζειν) καὶ ὅπως μηκέτι πρῶτος ἐπιψηφίζηται, &c. Cui vt adſentiar, ætas Silani me inducit. Natu enim eſt extremo, vt Plinius ait, Auguſti anno: à quo ad hunc diem anni dumtaxat quadraginta ſunt. Non ergo in eâ ætate hic adoleſcens formidini aut contemptu aliis dominationibus eſſe potuit. cuius adhuc οὐδεὶς λόγος. Sed vt in homine Tacitus, ſic in dicto aberrat Græcus. Putat enim laudis honoriſque fuiſſe, quod reuerâ probe fuit, & falsè iactum in hominem diuitem, ſed ignauum, hebetem, ouiculam meram.

Taciti σφάλμα.

Et in eadem hiſtoriâ, Dionis.

Fratri eius L. Silano.] Conuenit cum hiſtoriâ: tamen libri ſcripti, *C. Silano.*

Quippe & Silanus D. Auguſti abnepos erat.] Præit ad ſtemma aliquomodo Plinius, qui eum nepotem ſcribit Auguſti neptis. Atqui Auguſto è Iuliâ filiâ neptes duæ, Iulia & Agrippina. E Iuliâ hunc deriuo, hoc modo:

Ab Auguſto deductus Silanus.

IVLIA, Aug. F. cui vir M. Agrippa.	IVLIA, cui vir L. Æmilius Paullus. Suet Aug c LXIIII.	ÆMILIA LEPIDA proneptis Auguſti. Suet. cap. XXVI. in Claud. cui vir Ap. Iunius Silanus. claro argumento, quia Sueton. eum conſocerum Claudij vocat. Poſtea tamen alteri Lepidæ maritus, quæ mater Meſſallinæ Ex Dione.	M. SILANVS de quo hîc. L. SILANVS Claudij gener.

Stemma hoc ſatis certum eſt. Ne fallat te tantùm Dio, qui Lepidam matrem Meſſallinæ, vxorem tribuit Appio: ſed ſub finem vitæ. At M. ille Silanus Auguſti abnepos

Lepida Domitia, ſecunda Appij vxor.

genitus

tit rem ab alto Tacitus, & initia recenſet motuum ſecutorum. quos auxit accenditque infelix iſte Felix. Apud
Alia Iudæorum turba cũ Chriſtianis. Suidam tamen alterius mentio turbæ, cui componendæ Felix electus: Στασιάντων inquit (in voce Κλαύδιος) τῶν Ἰουδαίων καὶ Χριστιανῶν ἄρχοντα ἐπέστησεν αὐτοῖς Κλαύδιον Φήλικα, κελεύσας αὐτῷ τιμωρεῖσθαι τούτους.

Aliud à Tacito Ioſephus ſentit. *Ita diuiſis, vt huic Galilæorum natio, Felici Samaritæ parerent.*] Apud Ioſephum Felicis adhuc nullæ partes: contraque Cumanus à Samaritis ſtetiſſe legetur. Sed tu eum vide, non vnâ in re à noſtro diſſentientem. libro xx. Antiq. cap. IV. V.

Pag. 265. Etiam hic. *Damnatus flagitiorum quæ duo deliquerant Cumanus.*] Apertè magis & diſtinctè ſcriptor Iudæus. Negat à Quadrato damnatum Cumanum, ſed ipſum cum Celere Tribuno miſſum ad Cæſarem, qui de re cognoſceret ſtatueretque. Ita Cumano exſilium irrogatum: Celerem remiſſum Hieroſolyma, & vicatim diſcerptum.

Magnificentia operis.] Quæ ex Euſebij ſiue Hieronymi
Operarum ingens numerus. notâ in Chronico elucebit. *Claudius*, inquit, *circa hæc tempora Fucinum lacum exſiccauit, vndecim annos triginta hominum millibus ſine intermiſſione operantibus.*

Naumachia Auguſti. *Auguſtus ſtructo cis Tiberim ſtagno*] De quo Suetonius: *Edidit nauale prœlium, circa Tiberim cauato ſolo, in quo nunc Cæſarum nemus est.*

Claudius triremes quadriremésque, & vndeviginti ho-
Vox numeralis deficit Tacito. *minum millia armauit.*] Cenſemus reponi numerum debere, ſcribimuſque, *Claudius centum triremes.* Tot enim fuiſſe, credimus Dioni: οἱ δὲ ναυμαχήσαντες, inquit, θανάτῳ κατὰ δεδικασμένοι ἦσαν, καὶ πεντήκοντα ναῦς ἑκάτεροι εἶχον, οἱ μὲν Ῥόδιοι, οἱ δὲ Σικελοὶ ὀνομασθέντες. Si vtrimque naues quinquaginta: in vniuerſum ergo centum. Idémque nu-
Suetonius in hoc nauium numero manifeſtò falſus. merus in Xiphilino. At ecce Suetonius duodenas dumtaxat nominat. *Hoc ſpectaculo*, ait, *claſſis Sicula & Rhodia concurrerunt duodenarum triremium ſingulæ.* Falsò. Omitto Dionem: ſed quomodo hominum illa vis in duodenis vtrimque nauibus? quando vndeuiginti millia pugnaſſe hanc naualem pugnam Tacitus exprimat diſertè.
Correctus igitur. Non ergo abeſt quin ad Dionis reique fidem corrigendus Tranquillus ſit, *quinquagenûm triremium.*

Cincto ratibus ambitu.] Quid ſi, *cratibus*, aut, *trabibus*?

bus? Tale quid ſubſtitueris non inuito Dione, qui lacum muro ligneo circumdatum ſcribit: τεῖχός τι περὶ τὴν λίμνην ξύλινον κατεσκεύασε, καὶ ἴκρια ἔπηξε. Eius ergo quaſi valli tutelæ præpoſitus Prætorij miles.

Diuinatio ad mentem Dionis.

Claſſiarij tectis nauibus.] Ita reſtitui, pro, *rectis*. Tectæ naues, idoneæ ad pugnam; αἱ τὰ καταστρώματα ἔχουσαι, vti Thucydides appellat. Sed quinam hic claſſiarij? vtrùm naumachiarij; iique qui damnati ad pugnam? Iure ambigas. & potius eſt, vt intellegas militem è claſſe, qui tranſductus in eum lacum, pariter ad tutelam. Ita enim res geſta videtur, ad coërcendam tantam multitudinem, & ne quid in deſperatione grauius auderent: In terrâ Prætorianus miles, in lacu ipſo claſſiarius præſidium habuit: in medio, pugnaturi. Tamen & vulgatum intellectum non damno.

Pag. 266. Tectæ naues. Claſſiarii, pro militibus, vt Tacito plerumque.

Ipſe inſigni paludamento, neque procul Agrippina auratâ chlamyde.] Dio etiam Neronem adiungit: ὁ δὲ Κλαύδιος, ὅ,τε Νέρων στρατηγικῶς ἐστάλησαν, ἥ τε Ἀγριππῖνα χλαμύδι διαχρύσῳ ἐκοσμεῖτο. Plin. *Nos vidimus Agrippinam Claudij principis, edente eo naualis prælij ſpectaculum, adſidentem ei indutam paludamento auro textili, ſine aliâ materiâ.*

Chlamys Claudij, Et Agrippinæ.

Tempore interiecto altius effoſſi ſpecus.] De laborioſo hoc opere vide Plinium lib. XXXVI. cap. XV. Quod ante Claudium tamen conceperat D.* Iulius, non inceperat: nec ritè perfecit ipſe Claudius, quoniam manus poſteà admouit & Hadrianus. Spartianus in eius vitâ.

Fucini lacus iterata emiſſio. *Sueton. Iulij cap. XLIIII.

D. Iunio Q. Haterio Conſſ. ſedecim annos natus Nero.] Non concilio in hac omni narratione Tacitum cum Suetonio. Noſter matrimonium cum Octauiâ, cauſſarum dictiones, ad conſules refert quos poſuit: Suetonius geſta hæc vult toto anno ante, Claudio quintùm & Cornelio Orfito Conſs. Nec enim de alio Claudij conſulatu intellexeris illa: *Apud patrem Conſulem pro Bononienſibus Latinè, & pro Rhodiis atque Ilienſibus Græcè verba fecit. Nec multo poſt duxit vxorem Octauiam.* At inter eum conſulatum, & hunc Taciti annum, interiecti, Fauſtus Sulla & Saluius Otho. Vter verior, mihi ſanè non liquet.

Diſſenſio aperta inter Cornelium Tranquillumque Neronis cap. IX.

Vt ſtudiis honeſtis & eloquentia gloriâ niteſceret.] Profectò in Groſlotij mei correctionem inclino, *noteſceret*.

Ilienſium immunitas. A quo primùm data.

Impetrat vt Ilienſes omni publico munere ſoluerentur.] Liber vet. *perpetrat*, rectè. Sed quid? non iam antè immunes Ilienſes? immunes pridem. Primus Alexander, poſt pugnam ad Granicum amnem, ἐλευθέραν καὶ ἄφορον eam vrbem pronuntiauit, ait Strabo in XIII. Certamen deinde Romanis, in honeſtandâ vrbe, vt falsò credebant, parente. In fœdere quod cum Antiocho, immunitas Ilienſibus data, & Rhœteum ac Gergithum conceſſa: vt auctor eſt Liuius lib. XXXVII. Epiſtola deinde Græca Senatus populiſque Romani ad Seleucum regem miſſa (Suetonij verba ſunt, Claudij cap. XXV.) *amicitiam & ſocietatem ita demum pollicentis, ſi conſanguineos ſuos Ilienſes ab omni onere immunes praſtitiſſet.* Sed & Iulius poſtea Cæſar pleniore manu in eos largus. qui & agrum, & libertatem Ilienſibus dedit, & immunitatem. Nec imminuit Tiberius aut Auguſtus. Strabo: Καῖσαρ ὁ θεὸς χώραν τε προσένειμεν αὐτοῖς, καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἀλειτουργησίαν αὐτοῖς συνεφύλαξε. καὶ μέχρι νῦν συμβαίνουσιν ἐν τούτοις. Quis ergo ea abſtulit, vt opus fuerit ſiue reddi à Claudio, ſeu firmari? An Caligula? nihil lectum. Credo equidem, nemo: ſed vel Claudius adiecit aliquid ad immunitatem olim datam, effecitque vt pleniſſimâ vterentur, (atque ideò Tacitus ſcripſerit, *vt omni publico munere ſoluerentur*, quaſi antea non omni:) aut conceſſâ, ſed publicanorum improbitate motâ, ſanxit in perpetuum ſtabiliuitque. Suetonius: *Ilienſibus quaſi Romana gentis auctoribus tributa in perpetuum remiſit.* Calliſtratus De excuſat. *Ilienſibus & propter inclytam nobilitatem ciuitatis, & propter coniunctionem originis Romana, iam antiquitus & Senatuſconſultis & principum conſtitutionibus pleniſſima immunitas tributa eſt, vt etiam tutela excuſationem habeant.*

Romani benigni in eos, vt patres.

Maximè Iulius Cæſar.

Nodus aliquis in hac re.

Claudius Ilienſibus aut pleniorē aut firmiorē immunitatem tribuit.

Rhodiis libertas reddita.

Redditur Rhodiis libertas, adempta ſæpe aut firmata.] Adempta nuper ab ipſo Claudio propter ciues quoſdam Romanos in crucem actos, vt notat Dio. Sed reſtituta, orante Nerone. cuius honori iure Epigramma illud adſcro, quod nomine Antiphili legitur primo Anthologiæ, εἰς νήσους. Nec enim aliò ſpectat, quàm ad hoc factum.

Epigrammati Græco ex hiſtoriâ lux.

Ὡς πάρος ἀελίου, νῦν Καίσαρος ἡ Ῥόδος εἰμὶ
Νᾶσος, ἴσον δ' αὐχῶ φέγγος ἀπ' ἀμφοτέρων.

Ηλ

Ἤδη ὀβρουμένων με, πανυπερφάλισεν ἀκτὶς
Ἀλιε, καὶ παρὰ σοὶ φίλος ἔλαμψε Νέρων.
Πῶς ἀνῶ; τίνι μᾶλλον ὀφείλομαι; ὅς μ' ἔδειξεν
Ἐξ ἅλος, ὅς δ' ἤδη ῥύσατο δυνομένην.

Argutum epigramma. & comparat Neronem ecce cum Sole. quia vt ille Rhodum retexit radiis fecitque oriri; ſic iſte preſſam & occidentem reſtituit, reduxitque in lucem.

Parem vim rerum habendam à Procuratoribus ſuis iudicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet.] Defunguntur vulgò leuiter interpretatione huius loci, & alterius Suetoniani comparis. *Vt rata eſſent quæ Procuratores ſui in iudicando ſtatuerent, à Senatu precariò exegit.* Referunt enim ad Procuratores rei familiaris in prouinciis: quibus datum nunc ius volunt cognoſcendi ſtatuendique inter priuatos & fiſcum, in re pecuniariâ quidem: non enim criminum. argumento l. II. C. Si aduerſ. fiſc. l. VIII. §. Tranſactiones De tranſact. l. I. C. De iuriſd. omn. iudic. Itaque non aliud Tacitum tam longâ & querulâ oratione indignari, quàm Iuriſdictionem Procuratoribus mandatam in re & cauſâ fiſcali pecuniariâ. eorumq. decreta firma à Claudio habita & rata. Sed mihi profectò, &, credo, Tacito alia mens eſt. cui vt dem lucem, venia anteloquij mihi ſit. In prouincias Cæſaris olim Legati aut Proprætores miſſi. in prouincias dico maiores. Nam quædam minores nec tantæ rei, Procuratores ſaltem acceperunt. Quorum præcipuum ac proprium munus; vt reditus ac tributa colligerent, aliaque quæ ad fiſcum: ſed quoniam, nullo alio Præſide, res ſæpe cogebat ius inter prouinciales dici, etiam in re criminum; factum vt iuriſdictionem aliquam ſibi ſumerent, Præſidum exemplo. Id Procuratorum genus, notæ & diſcriminis cauſsâ, dicti paſſim in libris legum, Procuratores vice Præſidis, aut cum poteſtate. vt l. II C. De pœnis. l. III. C. vbi cauſſ. fiſc. l. IIII. C. Ad leg. Flau. de plag. Dixi, iuriſdictionem ſumerent. reuerâ enim non habebant. Equites quoniam erant aut liberti. Tacitus in vitâ Agricolæ: *Vtrumque auum habuit procuratorem Cæſarum, quæ equeſtris nobilitas eſt.* Dio lib. LIII. καὶ τοὺς ἐπιτρόπους, (non rectè interpres vertit Curatores) οὕτω γὰρ τοὺς τάς τε κοινὰς προσόδους ἐκλέγοντας, καὶ προστεταγμένα σφίσιν ἀναλίσκοντας ὀνομάζομεν, ἐς πάντα ὁμοίως τὰ ἔθνη, τά τε

Pag. 267.
De procuratoribus Cæſaris.
Non nimis exacta vulgata interpretatio.
Prouinciæ minores ſolis Procuratoribus rectæ.
Ii paullatim iura dicere auſi.
Procuratores vice Præſidis.
Procuratores ex equite, aut libertino.

ἑαυτοῦ καὶ τὰ τοῦ δήμου, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἱππέων, τοὺς δὲ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων πέμπει. id eſt: *Procuratores (ita enim appellamus eos qui publicos reditus colligunt, erogántque) in omnes prouincias tam ſuas quàm populi Cæſar mittit, quoſdam ex equitibus, quoſdam è libertis.* Itaque nec iudicia nec acta eorum rata, vocariqúe poterant ad diſquiſitionem Principis aut Senatus: quoniam lege apud eos agi (vt ad rem, & ſolemniter loquar) nefas. apud magiſtratum ſolùm populi Romani, prove magiſtratu actio legis fuit, vt Conſules, Proconſules; Prætores, Proprætores: qui omnes è Senatu. apud equites non fuit, multo minus apud libertos. Inter equites excipio vnum Præfectum Ægypti, apud quem, vt Tacitus notat, lege agi permiſit Auguſtus, decreto quodam ſingulari. Attamen procuratores iſti prouinciis præerant, & ius ſæpe in crimine & cauſsâ capitis dicebant. Exemplum in Pontio qui Iudææ procurator (non enim illi prouinciæ propriè Præſes) ſententiam tulit de capite noſtri capitis, Chriſti ſeruatoris: exempla in Petronio, Cumano, aliiſque vulgò apud Ioſephum. Idemque in ceteris minutis prouinciis factum, quibus regendis ſolus Procurator. quarum aliquot Tacitus recenſuit I. Hiſtor. *Duæ Mauretaniæ, Rhætia, Noricum, Thracia, quæque aliæ Procuratoribus cohibentur.* & præter eas notabis Alpium maritimarum Procuratorem, item Ponti, * Epiri, pluresque. Hæc clara ſatis & certa. Ad hos Procuratores, Claudij, me iudice, accommodamus edictum, iubentis vt in prouinciis eorum decreta proinde rata ſint ac ſi ipſe ſtatuiſſet. Nam ad fiſcum ſolum ſi aptas, quid fiet communibus & latè conceptis Cornelij verbis? *Rerum*, inquit, *à procuratoribus ſuis iudicatarum.* pariterque indefinitè extulit Tranquillus, *quæ procuratores ſui in iudicando ſtatuerent.* Adde ſubſequentem omnem Taciti orationem: videbis non aliud eum indignari, quàm quòd iuriſdictio communicata cum equitibus & libertis: de quo toties inter ordines olim certatum ſeditione aut armis erat. At procuratores qui rei familiari tantùm impoſiti, qui in prouinciis Proconſulum aut Legatorum: planè * priuati erant, & inſigne in eos exemplum à Tiberio editum, de quo Dio: Καπίτωνα τὸν τὴν Ἀσίαν ἐπιτροπεύοντα ἐς τὸ συνέδριον ἐσήγαγε, καὶ ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι στρατιώταις ἐχρῆτο-

Ideò iure ipſo acta eorum non rata.

Præfectus Ægypti, ſupra ceteros ius habuit.

Iudæa Procuratores habuit, Syriæ attributa.

Aliquot Prouinciæ queis ſolus Procurator præfuit.

* De Epiri procuratore loco Præſidis Arrian. in Differt Epicteti lib. III. cap. IV. vocat ἄρχοντα καὶ ἐπίτροπον.

* Ante Claudiū quidem. nam poſteà ampliatum & illorum ius.

ἐχρήσατο, καὶ ἄλλα τινὰ ὡς ἀρχὴν ἔχων ἔπραξεν, ἐφυγάδευσεν. οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι πλέον, οὐδὲν ποιεῖν ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐξ ἴσου τοῖς ἰδιώταις δικάζεσθαι. Et Tacitus: *Procurator Aſiæ Lucillius Capito accuſante prouinciâ cauſſam dixit, magnâ cum adſeueratione principis, non ſe ius niſi in ſeruitia & pecunias familiares dediſſe. quòd ſi vim Prætoris vſurpaſſet, manibúſque militum vſus foret, ſpreta in eo mandata ſua, audirent ſocios.* Planè ergo priuati. tunc quidem. Nam poſteà ius acceperunt * de fiſcali ſaltem pecuniâ cognoſcendi, vt præmonui. Idque Dio etiam adſignificans, ait, οὐ γὰρ ἐξῆν τότε. Hi poſteriores Procuratores, multi erant, & ſparſi per prouincias omnes: illi, pauciores digniorefque. Dio excipuas habere Proconſulum prouincias videtur ab adminiſtratione Procuratorum. Addit enim ad verba libri LIII. quæ ſuprà, πλὴν καθόσον τὰς φόρους οἱ ἀνθύπατοι, παρ' ὧν ἄρχουσιν ἐσπράσσουσιν. quaſi Proconſules reditus collegerint ipſi in prouinciis ſuis. Fallacia verba, quæ virum doctum nuper induxerunt, non me. Planiſſime enim in Proconſulum etiam prouinciis procuratores. Dio ipſe docet, ἐς πάντα, inquiens, ὁμοίως τὰ ἔθνη τά τε ἑαυτοῦ καὶ τὰ τοῦ δήμου. id eſt, *in omnes gentes, tam quæ Cæſari quàm quæ populo adtributa.* Atqui prouinciæ omnes populi, Proconſulum fuêre. Vlpianus item de Off. procon. *Sanè,* inquit, *ſi fiſcalis pecuniaria cauſſa ſit, quæ ad procuratorem principis reſpicit, melius fecerit ſi ſe abſtineat.* cuius vana & irrita monitio, ſi in Proconſulum prouinciis Procuratores nulli. Quæ ergo Dionis verborum vera mens? Non alia, quàm Procuratorem in aliis quidem prouinciis omnes reditus colligere, quia omnes Cæſaris fiſciq. ſunt: at in Proconſularibus non omnes, quoniam * vectigalia quædam vetera ipſe Proconſul colligat in populi ærarium vſumque mittenda. Dictum ſatis, ſi addo, Procuratores ſolius rei, Rationales poſteà dictos, vt à prioribus illis diſtinguerentur. quoniam illi rem publicam etiam; hi ſolam priuatam tractabant, rationeſque pecuniæ principalis.

*Etiã de lege Fa'iâ. de plagiariis ex conſtitutione Imp. M. Antonini.

Vlpian. l. ix. De offic. Proconſ.

An in procõſulã prouinciis procuratores?

Fuiſſe videri.

Duplices in prouinciis quibuſdam reditus.

* Quæ tamen videtur ſuſtuliſſe Theodoſius, & in fiſcum ſuum vertiſſe. Vide Symmachum l. x. ca. quinquageſ.

Mox alias per prouincias, & in vrbe pleraque conceſſa ſunt.] In vrbe Equitibus Romanis latè datum ius. vti ab

Iuriſdictio in vrbe apud quoſdam Equites. Vt Præf. Prætorio. Sed & Vigilũ, ſæpe interequites. de quorũ iuriſdictione in Pandectis.

Auguſto Mæcenati in Præfecturâ vrbis, vti Præfecto Prætorio ſemper: quia is ex Equite ad tempora Veſpaſiani. Sed & Procuratoribus Cæſaris in vrbe aliquod ius, extra res fiſci. Vlpianus: *Frequens eſt etiam legis Fabiæ cognitio in tribunalibus Præſidum: quamquam quidam Procuratores Cæſaris vſurpauerint, quàm Romæ tam in prouinciis.*

Ser. illi iudiciaria lex.

Seruiliæ leges.] Plures eo nomine: ſed vna Iudiciaria, quam tulit Q. Seruilius Cæpio conſul. de quâ Cicero ſæpius, & Aſconius.

C. Mattius eques.

Idem vir doctiſſimus.

Amicus Auguſti.

Matios poſthac & Vedios.] Vedium intellegit Pollionem, & C. ſiue Cn. Matium. Etſi libri hic omnes ineptè, *Macchyos*, vel, *Matthios* C. Matij, qui inter amicos Iulij Cæſaris, mentio Suetonij cap. LII. *Quæ ſcire C. Matium, C. Oppium reliquóſque Cæſaris amicos.* item Ciceroni ad Trebatium: *Quod in C. Matij ſuauiſſimi doctiſſimique hominis familiaritatem veniſti.* Et quia Cicero elogio doctiſſimi ornat, cenſui olim eumdem eſſe cum illo qui Mimiambos & Iliada ſcripſit, quem Agellius Macrobiúſque laudant, vt hominem impensè doctum. Sed tamen cum Cnæij prænomine: vti & apud Plinium Cn. Matius legitur inter amicos Auguſti, lib. XII. *Cn. Matius ex equeſtri ordine Diui Auguſti amicus.* Qui fortaſſe alius ab illo primo, & de quo hic ſermo. In lapide quodam geminatâ litterâ ſculptum legi P. MATTIVS. CHARITON.

Procuratores initio, non aliud quàm Rationales.

Libertos quos rei familiari præfecerat.] Iuuare videtur eos qui Claudianum ſcitum ad Rationales tantùm referunt. Fruſtrà. Procuratores enim omnes primò rei familiari ſiue fiſco præfecti, ſed imago imperij quibuſdam adiuncta.

Arginos vel cum Latona parente.] Certiſſima emendatio eſt & elegantis ingenij clara index, quam à Ioſiâ Mercero accepi: *Arginos vel Cæum Latonæ parentem.* Pater enim eius deæ Κοῖος, vel Κεῖος. Heſiodus:

Φοίβη δ' αὖ Κοίου πολυήρατον ἦλθεν ἐς εὐνήν,
Κυσαμένη δ' ἤπειτα θεὰ θεοῦ ἐν φιλότητι
Λητὼ κυανόπεπλον ἐγείνατο.

Et ab eo nomen ipſi inſulæ datũ. At de Xenophonte quod additur, eſt ille medicus cuius Diogeni Laertio mentio in fine Xenophontis Socratici: Τρίτος ἰατρὸς Κῷος.

Piratico bello adiutum Antonium.] Capio non de celebri notoque Antonio, qui Triumvir: ſed de M. Antonio, qui Curator oræ maritimæ cum infinito imperio, ſub initia Piratici belli. de quo illud Salluſtij innotuit, *M. Antonius perdundæ pecuniæ genitus, vacuiſque à curis niſi inſtantibus.* Vide Ciceronem, & Aſconium, in Verrem. Pag. 268. Antonius curator oræ maritimæ.

Byzantium in extremâ Europâ poſuere Græci.] Pleraque Hiſtoria Spartanis adſcribit conditam hanc nobilem vrbem, & fatalem imperiorum ſedem. Iuſtinus & Iſidorus à Pauſaniâ rege; Claudianus à Byzante quodam non obſcurè exſtructam vult · in Eutropium lib. II. —— *hæc Byzas Conſtantinúſque videbunt?* In Ioanne Sarisbarienſi de nugis Curialium (in quo centone multos pannos purpuræ agnoſco, & fragmenta æui melioris) lego: *Chilon Lacedæmonius iungendæ ſocietatis cauſâ miſſus Corinthum, duces & ſeniores populi ludentes inuenit in aleâ. Infecto itaque negotio reuerſus eſt, dicens ſe nolle gloriam Spartanorum, quorum virtus conſtructo Byzantio clareſcebat, hac maculare infamiâ, vt dicerentur cum aleatoribus contraxiſſe ſocietatem.* At alij non conditam à Pauſaniâ, ſed ſaltem expugnatam tradiderunt; inter quos Æmilius Probus. Byzantium quis condidit. De Sarisbarienſi, ſiue Salisberienſi, iudicium.

Quòd priores illuc aduecti, præuisâ locorum vtilitate, peiora legiſſent.] Ad ſententiam fortaſſe aptius, *parum visâ locorum vtilitate.* Ideò enim cæci, oraculo dicti. Apud Strabonem denarrata tota res, lib. VII. τὸν Ἀπόλλω, inquit, φασὶ τοῖς κτίσασι τὸ Βυζάντιον ὕστερον μετὰ τὴν ὑπὸ Μεγαρέων Χαλκηδόνος κτίσιν, χρηστηριαζομένοις, προστάξαι ποιήσασθαι τὴν ἵδρυσιν ἀπεναντίον τῶν τυφλῶν. τυφλοὺς καλέσαντα τοὺς Καλχηδονίους, ὅτι πρότεροι πλεύσαντες εἰς τοὺς τόπους ἀφέντες τὴν πέραν χώραν, τοσοῦτον πλοῦτον ἔχουσαν, εἵλοντο τὴν λυπροτέραν. Habes eadem in Herodoto, libro IIII. niſi quòd illic dictum hoc & ſcomma in Chalcedonios Megabyzo Sarapæ tribuit. Septemdecim autem annis conditam Chalcedona ante Byzantium, ibidem etiam traditum. Chalcedonij cur cæci dicti.

Quia piſcium vis in Pontum erumpens.] Falſa lectio: damnata ab hiſtoriâ, & à libris. Nam libri omnes, *vis piſcium in Metapontum erumpens.* Ex quîs verè corriges, *vis piſcium innumera Pontum erumpens.* Ita ſcilicet res Correctus Tacitus.

 eſt.

Pelamydes vbi natæ. Vbi captæ.

eſt. copia iſta piſcium (Pelamydes ſunt) non intrantes è mari Ægæo Pontum, vt vulgata lectio ſuadet, ſed exeuntes erumpenteſque capiuntur. Fœtura enim eorum in paludibus Mæotidis eſt; atque inde adulti, grege facto, Pontum Propontidemque intrant. atque ibi captura. Strabo clarè lib. VII. ſuper hac ipsâ re atque piſce: γεννᾶται μὲν τὸ ζῷον, (Pelamydem intelligit) ἐν τοῖς ἕλεσι τῆς Μαιώτιδος. ἰσχύσαν δὲ μικρὸν, ἐκπίπτει διὰ τοῦ στόματος ἀγεληδὸν, καὶ φέρεται παρὰ τὴν Ἀσιανὴν ἠϊόνα μέχρι Τραπεζοῦντος καὶ Φαρνακίας. Et poſt pauca addit: ἐπειδὰν δὲ ἤδη συνάψῃ ταῖς κυανέαις, καὶ παραλλάξῃ ταύτας, ἐκ τῆς Χαλκηδονιακῆς ἀκτῆς λευκή τις πέτρα προσπίπτουσα φοβεῖ τὸ ζῷον, ὥστ' εὐθὺς εἰς ἐπιπεραίαν τρέπεσθαι. παραλαβὸν δὲ ὁ ἐνταῦθα ῥοῦς ἅμα καὶ τῶν τόπων εὐφυῶν ὄντων πρὸς τὸ τὸν ἐκεῖ ῥοῦν τῆς θαλάττης, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ κέρας τετράφθαι φυσικῶς, συνελαύνεται δεῦρο, καὶ παρέχει τοῖς Βυζαντίοις καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων πρόσοδον ἀξιόλογον. Eademque ex Ariſtotele colligis lib. VIII. De Hiſtoriâ animalium, cap. XIII. Plinian codicis mendam non ſileo in hac narratione lib. IX. cap. XV.

Menda in Plinio.

Eſt in Euripo, ait, *Thracij Boſpori, in ipſis Europam Aſiámque ſeparantis freti anguſtiis, ſaxum miri candoris à vado ad ſumma perlucens, iuxta Chalcedonem in latere Aſiæ. Huius adſpectu repentè territi, ſemper aduerſum Byzantij promontorium, ex eâ cauſâ appellatum Chryſoceras, præcipiti petunt agmine. Itáque omnis captura Byzantij eſt, magnâ Chalcedonis penuriâ. Opperiuntur autem Aquilonis flatum, vt ſecundo fluctu exeant è Ponto: neque niſi intrantes Pontum Byzantij capiuntur.* Quid? non capiuntur niſi intrantes Pontum? contrà antè dixit, cap. exeuntes è Ponto, non intrantes. quod veriſſimum eſt. itaque alij vice Ponti, *Propontidem* ſubſtituunt: Pincianus totum locum reſcribit cõfidentiùs, *nec niſi inſantes tunc Byzantij capiuntur.* Fortaſſe verius, ſimplicius certè, *intrantes portum Byzantij*, vt ad ipſum oppidum, & in portu fuerit ea captura. Nam Cornu illud ad quod deferebantur, fuit προσεχὲς τῷ Βυζαντίων τείχει, vt Strabo ait. imò, vt Plinius, in ipſo illo promontorio quod Cornu vocant, Byzantium vrbs. Atque ibi in multos ſinus ſciſſum, tamquam ramos (εἰς οὓς ἐμπίπτουσα ἡ πηλαμὺς ἁλίσκεται) faciebat vbi illi portum. Strabonem vide.

Arbitrio noſtro, ſublata.

Cornu, & ad id portus Byzantiorum.

* Ad cor-

* Ad correctionem noſtram, & exitum piſcium è Ponto, facit valdè Salluſtij locus, apud Seruium lib. I V. & Iuuenalis interpretem Sat. I V. *Quâ tempeſtate vis piſcium Ponto erumpit.* Tamen, ne callide diſſimulem, vulgatam lectionem D. Ambroſius affirmare videtur, Hexaëm. lib V. cap. X. *Piſces, inquit, ex plurimis locis, à diuerſo ſinu maris, innumeri, velut communi conſilio conuenientes, coniuncto agmine flatus Aquilonis petunt, & ad illud Septentrionalium mare partium quadam naturæ lege contendunt. Dicas, ſi aſcendentes videas, rheuma quoddam eſſe. ita proruunt, fluctúſque interſecant, per Propontidem in Euxinum Pontum violento impetu profluentes.* Sed mox addit, ingruente hieme, & poſtquàm ibi fœtificauerint, immenſo agmine regredi. Vide locum: & vtramuis lectionem defendi poſſe, tu defendes. Vtrauis lectio proba.

Thracio Boſporanóque bello recens feſſos.] Thracium bellum intellegit, quod cum Thracibus montanis geſtum, duce Poppæo Sabino; Boſporanum, quod cum rege Mithridate. De illo, noſter lib. I V. de hoc, ſuprà, iſto ipſo libro. Pag. 269. Bellum Thracium & Boſporanum.

Faſtigio Capitolij examen apum inſedit.] Quod ſemper inter portenta: cùm viſum loco inſolenti. Silium Italicum emendari velim libro VIII. de prodigiis quæ ante pugnam Cannenſem, Examina apū, mali oſtenti.

Obſedítque frequens caſtrorum limina bubo:
Nec denſæ trepidis abſunt ſe inuoluere nubes
Ceſſarúntque aquilis: non vnus crine coruſco
Regnorum euerſor rubuit lethale cometes.

ſcribique: *Nec denſæ trepidis apium ſe inuoluere nubes Ceſſarunt aquilis.* Nubes apium, examina vocat quæ inſederunt ſigna. Quod ſequitur, *Suis fetus editus*, libris omnibus erat *fetum editum*: & fortaſſe nominandi caſu ſic dixerint etiam antiqui. Silius Italicus emendatus. Fetum genere neutro.

Perditâ prius Domitiâ leuibus & muliebribus cauſſis quia Lepida minore Antoniâ genita, auunculo Auguſto, Agrippinæ ſobrina prior.] Nemo tam inconſpectus in legendo, qui vitium non videat malè hærentis & incoibilis orationis. Domitia, inquit, perdita eſt: & ſubdit quaſi de aliâ, quia inter Lepidam & Agrippinam æmulatio exercebatur. Corrige verò, & reduc aberrantem vocem *per-* Tranſpoſitum verbum.

Domitiæ duæ.

ditâ prius Domitiâ Lepidâ leuibus & muliebribus cauſſis: quia minore Antoniâ genita. Scilicet Cn. Domitio duas fuiſſe filias, quarum vtraque Domitia gentis nomine dicta: ſed minor, de quâ hîc, diſcriminandi cauſsâ, cum * Lepidæ cognomine. Ea nunc ad mortem adacta. Suetonius Nerone, cap. VII. *Amitam Lepidam ream teſtimonio coràm adflixit, gratificans matri, à qua rea premebatur.* At Domitia altera ſuperuixit, & mentio eius lib. XIII. eſtque veneno ſublata à Nerone, paullo poſt mortem matris. Vide Suetonium Ner. cap. XXXIV. & Xiphilinum.

* Eſt illa ipſa Lepida quæ mater Meſſallinæ, vt docui ſuprà: quæ etiam Ap. Silano pòſt nupta fuit.

Ex Dione LX. De maiore minoreq. Antoniâ, Tacitus apertè Suetonio diſſidet.

Minore Antoniâ genita.] Culpant me quòd non ſcripſerim, *maiore*. Non me, ſed Tacitum. Ita enim iterum ſenſit ſcripſitque noſter lib. IV. Annal. *Cn. Domitius electus cui minor Antonia Octauiâ genita in matrimonium daretur.* At enim Suetonius & Plutarchus aliter. Quid ergo? nouum eſt, vt diſſenſus aliquis ſcriptorum ſit? Et tamen Plutarchus clarè id non dicit: clarè Suetonius, fateor, plus vno loco. ſed cur arbiter ego inter eos ſim? Soluo me iudicatu iſto; & bono veterique ritu, iuro mihi non liquere.

Sobrina propior, quæ.

Agrippina ſobrinâ prior.] Siue quod Iuriſconſulti ſuggerunt, *ſobrinâ propior*: etſi eadem vis alteri illi voculæ. Lepida autem Germanico patri Agrippinæ, conſobrina fuit. Filiæ ergo Germanici, Lepida ſobrinâ propior. Res ſatis clara ex Stemmate noſtro Auguſti.

Impudica, infamis, vinolenta.] Malim, *violenta*: vt ſuperba & commota animo vtraque fuerit. De vini notâ nihil legi.

Coniugium, pro coniuge.

Quòd coniugium principis deuotionibus petiuiſſet.] Id eſt, coniugem. Nam vt Claudij coniugium ipſe ambierit, non lectum. Abuſæ ergo vetitis artibus ad perniciem Agrippinæ. Sic Seruitium pro ſeruo, & matrimoniũ pro matronâ * alibi notaui, & Clientelas pro clientibus in Tacito.

* In Liuio lib. X. *Et conuocatis plebeis matrimoniis, conqueſta de iniuriâ patriciarum,* &c.

Pares iterum accuſandi cauſſas eſſe, ſi Nero imperitaret. Britannico ſucceſſore, nullum principi meritum.] Ita hæc diſtinguenda ſunt: etſi ſuſpecta mendi.

Pag. 270.

Sinueſſam pergit.] Sinueſſanæ aquæ lib. I. Hiſtoriarum & Plinio lib. XXXI. commendatæ, ob vim quamdam ſalubrem.

Inferre

Inferre epulas & explorare guſtu ſolitus.] Sic lib. XIII. *Quia cibos potúſque eius dilectus ex miniſtris explorabat.* Prægustator, viris principibus.
Cui id munus, is paſſim in lapidibus dicitur, Prægustator: in quodam etiam, A. POTIONE. Athenæus lib. IV. ὃν νῦν καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι προγεύστην, τότε οἱ Ἕλληνες προτένθην ὠνόμαζον. Mos qui liberâ rep. ignotus Romanis: Quando is mos cœpiſſe videatur.
quem tamen cœpiſſe coniicio ab Auguſto, non vano argumento lapidis qui Romæ:

GENIO
CÆLI. HERODIAN.
PRÆGVSTATOR
DIVI AVGVSTI
IDEM. POSTEA. VILLICVS. IN
HORTIS SALLVSTIANIS
DECESSIT. NONIS. AVGVSTIS
M. COCCEIO. NERVA
C. VIBIO. RVFINO COS.

Tenuitque Tiberius, de quo lego: TI. CLAVDIVS. FLAMMA. CLAVSVS. TI. AVG. PRÆGVSTATOR. & deinceps alij. Traductum morem opinor à Perſis maximè, de quis Xenophon lib. I παιδείας. οἱ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι, ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην, ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ, εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι, καταῤῥοφοῦσιν, τοῦ δὴ εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. Traductum à Perſis eſſe.
Vbi & ritum habes prægustandi.

Promiſſo donatiuo ad exemplum paternæ largitionis.] Pag. 271.
Promiſit ergo viritim *quina dena ſeſtertia.* vt Suetonius in Claudio expreſſit cap. X. ſiue vt Ioſephus, *quina millia drachmarum.* Nam quod olim ex Dione dixi, de centenis nummis: erraui. ea enim donatio à Claudio vſurpata ſingulis deinceps natalibus imperij ſui. Claudij & Neronis largitio.

AD LIB. XIII. ANNALIVM.

PRIMA *nouo Principatu mors Iunij Silani.*] Crebra in hiſtoriâ horum temporum mentio Silanorum, & confuſa: quæ, cautio mihi eſt, ne turbet iuuentutem. Pag. 273.
Eâ re, non

:e, non ſtemma quidem eius familiæ ponam (arduus ille & fortaſſe vanus labor:) ſed illuſtriſſimos quoſque, quo Imperatore, quoque exitu fuerint, exſequar, cum temporum notâ. Exordio à Tiberio principe: quia quæ ſuprà, nihil ad Spartam meam.

Silanorum aliquot conlectio.

C. Silanus. C. IVNIVS C. F. SILANVS. Conſul fuit cum P. Cornelio Dolabellâ anno DCCLXII. ſub Auguſto: Proconſul Aſiæ, ſub Tiberio, damnatuſque repetundarum & proiectus in Cytheram inſulam. Tacit. lib. III. Annal.

M. Silanus. M. IVNIVS M. F. SILANVS. Conſul fuit ſub Tiberio, DCCLXXI. Proconſul Africæ fuit, auctore Tacito lib. IV. Hiſtor. *Mox C. Caſar turbidus animi, ac M. Silanum obtinentem Africam metuens.* Socer fuit Caij Caligulæ, & ab eodem interfectus. Suetonius cap. XII. & XXIII. item Dio.

D. Silanus. D. IVNIVS M. F. SILANVS. Marci prioris frater. Is adulter in Iuliâ nepte Auguſti, in exſilium iuit; rediitque per gratiam & potentiam M. fratris ſui. Fuit poſthac in vrbe: neque honores adeptus eſt, Tacit. libro III. Annal.

Appius Silanus. AP. IVNIVS SILANVS. Conſul fuit ſub Tib. anno DCCLXXX, Conſocer Claudij dicitur Suetonio, propter L. Silanum filium eius Octauiæ ſponſum. Proconſul Hiſpaniæ, & maritus Lepidæ matris Meſſallinæ. à Claudio, incerto crimine, occiſus. Dio LX. Sueton. cap. XXIX. & XXXVII.

M. Silanus, qui maiore natu quàm Lucius. Eius duo filij L. SILANVS, & M. SILANVS. Lucius gener Claudij fuit, Octauiæ ſponſus, Agrippinæ artibus ad mortem actus. Marcus conſul fuit, cum Valerio Aſiatico, anno DCCXCIX. in quo error inſignis Onufrij, qui Aſiatico collegam dat Meſſallam. quem Dio refutat & Faſti Græci. Proconſul Aſiæ fuit, & à Nerone nunc interfectus. De eo Plinius lib. VII. *Diuus Auguſtus, in reliquâ exemplorum raritate, neptis ſua nepotem vidit genitum quo exceſſit anno, M. Silanum: qui cùm Aſiam obtineret poſt Conſulatum* (malim ſcribi, *proconſulatu*) *Neronis principis ſucceſſione, veneno eius ſublatus eſt.* Etſi Plinius ſcelus hoc Neroni adſcribit, quod noſter reiicit in matrem.

Plinius obiter correctus.

Fuit

Fuit & D. IVNIVS SILANVS, conſul anno DCCCVI.

Segnis & dominationibus alijs adeò faſtiditus, vt C. Cæſar pecudem auream eum appellare ſolitus ſit.] Vereor vt ſcriptori noſtro conſtet ratio. Non enim in hunc M. Silanum expetit Caij dictum: ſed in illum alterum, qui eius ſocer. Dio clarè: ὁ δὲ ἐκπενθερὸς αὐτοῦ Μαρκὸς Σιλανὸς ἐπειδὴ βαρὺς αὐτῷ ὑπό τε τῆς ἀρετῆς καὶ ὑπὸ τῆς συγγενείας ἦν ἑαυτὸν κατεχρήσατο. ὁ δὲ Γάϊος τά τε ἄλλα ἰσχυρῶς περιεπηλάκιζε, (καίτοι οὕτω καλῶς περὶ αὐτοῦ φρονῶν, ὥστε καὶ χρυσοῦν αὐτὸν πρόβατον ὀνομάζειν) καὶ ὅπως μηκέτι πρῶτος ἐπιψηφίζηται, &c. Cui vt adſentiar, ætas Silani me inducit. Natus enim eſt extremo, vt Plinius ait, Auguſti anno: à quo ad hunc diem anni dumtaxat quadraginta ſunt. Non ergo in eâ ætate hic adoleſcens formidini aut contemptui alijs dominationibus eſſe potuit. cuius adhuc οὐδεὶς λόγος. Sed vt in homine Tacitus, ſic in dicto aberrat Græcus. Putat enim laudis honoriſque fuiſſe, quod reuerâ probrum fuit, & falsè iactum in hominem diuitem, ſed ignauum, hebetem, ouiculam meram.

Taciti σφάλμα.

Et in eâdem hiſtoriâ, Dionis.

Fratri eius L. Silano.] Conuenit cum hiſtoriâ: tamen libri ſcripti, *C. Silano.*

Quippe & Silanus D. Auguſti abnepos erat.] Præit ad ſtemma aliquomodo Plinius, qui eum nepotem ſcribit Auguſti neptis. Atqui Auguſto è Iuliâ filiâ neptes duæ, Iulia & Agrippina. E Iuliâ hunc deriuo, hoc modo:

Ab Auguſto leductus Silanus.

IVLIA, Aug. F. cui vir M. Agrippa.	IVLIA, cui vir L. Æmilius Paullus. Suet. Aug. c. LXIIII.	ÆMILIA LEPIDA proneptis Auguſti. Suet. cap. XXVI. in Claud. cui vir Ap. Iunius Silanus. claro argumento, quia Sueton. eum conſocerum Claudij vocat. Poſtea tamen alteri Lepidæ maritus, quæ mater Meſſallinæ Ex Dione.	M. SILANVS de quo hîc. L. SILANVS Claudij gener.

Stemma hoc ſatis certum eſt. Ne fallat te tantùm Dio, qui Lepidam matrem Meſſallinæ, vxorem tribuit Appio: ſed ſub finem vitæ. At M. ille Silanus Auguſti abnepos genitus

Lepida Domitia, ſecunda Appij vxor.

genitus fuit viuo Auguſto. Appium hunc Silanum intelegit Auguſtus in epiſtolâ quadam, vocatque adfinem Claudij ob hoc matrimonium, apud Sueton. Claud. cap. IV. *Curare eum ludis Martialibus triclinium ſacerdotum non diſplicet nobis, ſi eſt paſſurus ſe ab Silano filio homine ſibi adfini admoneri, nequid faciat quod conſpici & derideri poſſit.*

P. Celerius.

P. Celerius eques Romanus.] Infrà, *P. Celer* dicitur. *P. Celerem accuſante Aſiâ, quia abſoluere nequibat Cæſar, traxit, ſenectâ donec mortem obiret. Nam Celer interfecto, vt memoraui, Silano proconſule.* Hic ergo corrige.

Pag. 274.
Signum militiæ à Tribunis datū militi.

Signum more militiæ petenti Tribuno dedit.] Signum ſiue Teſſera ſemper Tribunis data, etiam rep. antiquâ. Liuius lib. XXVIII. *Forma tamen Romanorum caſtrorum conſtabat, quòd Tribunos & iura reddere in principiis ſinebant, & ſignum ab iis petebant, & in ſtationes ac vigilias ordine ibant.* Dabatur à Conſule, Prætore, cóve qui exercitui toti præerat.

Tribunis ipſis à Duce.

Idem Liuius: *In Prætorio tetenderunt Albius & Atrius, claſſicum apud eos cecinit. ſignum ab iis petitum eſt.* At Prætorij Tribunus à ſolo Principe.

Aut Romæ ab Imperatore.

Ideò ſuprà lib. I. inter ſigna accepti imperij Tacitus poſuit: *Defuncto Auguſto ſignum prætoriis cohortibus vt Imperator dederat.* Formam dandæ teſſeræ petendæque in parte expreſſit Appianus IV. Ciuilium: καὶ ὁ Λεύκιος,

Ratio dandæ teſſeræ.

inquit, ἔπεμψε τοὺς χιλιάρχους τὸ σύνθημα τοῦ στρατοῦ ληψομένους παρὰ τοῦ Καίσαρος, οἱ δὲ ἔφερον αὐτοῦ τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ, καθὰ καὶ νῦν ἔθος ἐστὶ τῶν αἰτούντων τὸ σύνθημα χιλιάρχων, ἐπιδιδόντας τῷ βασιλεῖ βιβλίον ἐφήμερον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παρόντων.

Cur ſic dicta.

Atque olim ea data videtur ſine voce, inſcripta vel inſculpta breui ligno; vnde Teſſeræ nomen. de quo Polybium adi lib. VI. at ſub Impp. vocale id ſignum. Dabant autem plerumque nomina deorum, aut heroum: etiam Græci.

Deorum nomina crebra pro ſigno.

Pauſanias lib. X. *Cùm vtrimque à ducibus de more militi teſſeræ darentur, fortuitu ad oraculi verba appoſitæ datæ ſunt, à Theſſalis Itonia Minerua, à Phocenſibus gentis auctor Phocus.* Etiam Perſæ, ſi Xenophonti fides libro VII. παιδείας. & III. vbi à Cyro teſſera data Ζεὺς σύμμαχος καὶ ἡγεμών. aut Ζεὺς σωτήρ. Suetonij loci bini non ſani in hac re. alter Cal. cap. LVIII. *Signum*, ait, *more militiæ petiſſe: & Caio Iouem dante, Chæream exclamaſſe, Accipe ratum.*

ratum. vbi reſtituo magnanimi viri vocem litterâ additâ, *Accipe * iratum.* alter cap L V I. *Solitus modò ſignum petenti, Priapum aut Venerem dare; modò oſculandam manum offerre formatam commotamq́; in obſcænum modum.* Libri vett. *commitamq́;*, aut, *cammatámque.* Scribo, *gammatámque.* Gammata manus, inſertis commixtiſque digitis ad formam eius litteræ: qui mos in Italiâ & nunc. Sic lapides Gammati, non ſolùm qui inſculptum Gamma habebant, ſed qui litteram eam exprimebant tranſuerſi. Scriptor Gromaticus: *Solent termini occurrere, qui lapides tam longiores ſunt quàm qui latiores ſequendi: hoc eſt, aut ſi curſum dirigunt lineares, aut ſi gamma faciũt tranſuerſi.* Malo etiam in Suetonij verbis, *obſcænum nodum,* quàm *modum.* Facit ad lucem infamis huius ſigni Lampridij locus Eligabalo: *Neque vmquam verbis pepercit infamibus, cùm & digitis impudicitiam oſtentaret, nec vllus in conuentu & audiente populo eſſet pudor.* Scies amplius tu tiro, Teſſeram duplicem fuiſſe: vnam quæ ad excubias, alteram quæ ad pugnam. De poſtremâ Tacitus lib. III. Hiſt. *Eadem vtráque acie arma: crebris interrogationibus notum pugnæ ſignum.*

Suetonius correctus.

* Solemus enim quibus malè precamur cupimúſque factum, Iouem iratũ optare. Iterum is correctus.

Gammata manus Italorum ritu.

Gammati lapides.

Teſſera duplex.

Decreti & à Senatu duo lictores, Flaminium Claudiale.] At Liuiæ decretus lictor tantùm vnus, & idipſum recuſante Tiberio. Flaminium Claudiale quomodò ad honeſtandam facit Agrippinam? Credo vt ipſa Flaminia Claudij eſſet: exemplo Liuiæ quæ Auguſti. Nam eam ſacerdotem Auguſti fuiſſe docui ad lib. I. velimq́ue addi Paterculi locum, quem viri docti emendare conati fruſtrà, lib. II. *Liuia Romanarum eminentiſſima, quam poſtea coniugem Auguſti vidimus, quam tranſgreſſi ad eos ſacerdotem ac filiam.* Legunt, *quin tranſgreſſa ad deos ſacerdotem penè habuit ac flaminem.* quaſi ad Liuiam ipſam referenda ſint, quæ mortua cæleſti religione culta per flamines ac ſacerdotes. Campas loquuntur & floccos: tu lege mecum, *quam tranſgreſſi ad deos.* Liuia enim eſt, Liuia, quæ mariti ſui in deos relati & ſacerdos fuit & filia. Satis dictum ſuprà.

Agrippina Flaminia Claudij.

Correctus Velleius.

C. Cæſaris turbata mens dicendi vim non corrupit.] Qui etiam libros ſcripſit De arte dicendi, vt vult Suidas: Γάϊος Καῖσαρ ὃς ἐπεκλήθη Καλλιγόλας, ῥητορικὴν τέχνην ἔγραψε ῥωμαϊ-

Caligulæ libri de Arte dicendi: vt Suidas vult.

ῥωμαϊκῶς. quem tamen puto ego falli: coſque Germanici fuiſſe.

Pag. 275. Publicæ Prouinciæ, ſiue populi.

Publicæ prouinciæ adſiſterent.] Spectat ad diuiſionem Auguſtæam. Claudius pleraque omnia ad ſe traxerat: at Nero populi prouincias (eæ enim publicæ) earumque controuerſias ſolis Conſulibus curæ fore: ſe Cæſarianis prouinciis, in quibus exercitus, velle conſulere prædixit.

Oratio Neronis in argentum inciſa.

Illi patrum aditum præberent.] Non muto. Conſules, inquit, præbeant prouincialibus aditum Patrum: At hæc oratio Senecæ adeò grata Patribus, ait Xiphilinus, ὥστε καὶ ἐς ἀργυρᾶν στήλην ἐγγραφῆναι, καὶ ἐν ταῖς νέαις τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἀρχαῖς ἀναγιγνώσκεσθαι ψηφισθῆναι: *vt in argenteam columnam inciſa ſit, & Kalendis anni noui cùm Conſules ineunt ex decreto deinceps lecta.* Nec nouum id Senatus decretum: excipio de argento. Nam & anteà ſemper Principum orationes in æs inciſæ, & Kalendis Ian. recitatæ.

Antea Principũ orationes in æs.

Morem quem non nimis notum ſuggerit mihi Dio lib. vltimo: τότε δὲ λόγους τινὰς ἐν τῇ γερουσίᾳ τοῦ τε Αὐγούστου καὶ τοῦ Τιβερίου κατὰ δόγμα ἀναγιγνωσκομένους, ὥστε καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας τοὺς βουλευτὰς παρατείνεσθαι, ἔπαυσεν, ἀρκεῖν εἶναι φήσας, ἐν ταῖς στήλαις αὐτοὺς ἐγγεγράφθαι. id eſt: *Cùm legerent in Senatu Orationes quaſdam Auguſti & Tiberij ex decreto, ita vt ad veſperam Senatus detineretur, legentes Claudius inhibuit: ſufficere dicens, quòd ea in columnis inciſa eſſent.*

Plinius illuſtratus.

Lucem hinc do Plinij Panegyrico: *Acclamationes noſtras*, inquit, *nequa interciperet obliuio, P. C. in publica acta mittendas, & incidendas in are cenſuiſtis. Antè Orationes principum tantùm eiuſmodi genere monumentorum mandari æternitati ſolebant: acclamationes quidem noſtræ parietibus Curiæ claudebantur.* Et ab hoc ritu eſt, quod Q. Haterius apud Tacitum lib. III. cenſet *eius diei Senatuſconſulta aureis litteris in curiâ figenda*: Ingerunt & Iuriſconſulti, apud quos locis aliquot Orationes hæ Principum laudatæ. Sed nec ab aliâ cauſâ eueniſſe crediderim, quòd Claudij oratio Lugduni noſtro æuo reperta in tabulâ æris.

Quæſtoria munera.

Ne deſignatis auidem Quæſtoribus edendi gladiatores neceſſitas eſſet.] Pertinet ad abolendum Claudij ſcitum, qui, auctore Dolabellâ, ſanxit *ſpectaculum gladiatorum per omnes annos celebrandum pecuniâ eorum qui Quæſturam*

ram adipiſcerentur; ait Tacitus lib. XI. Vbi ſuſpecta vox, Taciti ſuſpecta iure verba.
adipiſcerentur. Cur enim hic *ἐμφατικῶς* ſcriptum, *Ne deſignatis quidem*: niſi quia anteà ex eâ ſanctione, dabant etiam Candidati? Atque ita in Lampridij Alexandro lego: *Quæſtores candidatos* (malim *Quæſtura*) *ex ſuâ pecuniâ iuſſit munera pŏpulo dare, ſed vt poſt Quæſturam Præturam acciperent*. Ceterùm hoc Neronis decretum aboleuit iterum Domitianus: de quo Suetonius cap. IV.

Qui in palatium ob id vocabantur.] Puto in templum *Apollinis Palatini. Suprà lib. II. *Quattuor filiis ante limen Curiæ adſtantibus, cùm in Palatio Senatus haberetur*. *Vide Sueton. Aug. ca. XXIX.

Vt adſtaret abditis à tergo foribus velo diſcreta.] Melius, *obditis*. Intellegit autem vela quæ prætenta foribus: Vela cubicularia.
quibus etiam Claudius ſe texit. Sueton. cap. X. *Prorepſit ad ſolarium proximum, intérque foribus prætenta vela ſe abdidit*. Et Eligabalus, narrante Lampridio: *Subito militum ſtrepitu exterritus, in angulum ſe condidit, obiectúque veli cubicularis, quod in introitu cubiculi erat, ſe texit*. Iulius Pollux deſcribit lib. X. πρὸ μὲν τοῦ κοιτῶνος ἐπὶ ταῖς θύραις, παραπετασμάτων σοι δεῖ, εἴτε ἁπλοῦν εἴη τὸ παραπέτασμα λευκὸν ἐξ ὀθόνης, εἴτε καὶ πολύχρουν. Id velum leuabatur, in admiſſionibus. Seneca, epiſt. LXXXI. *Non crepuit ſubinde oſtium, non alleuabatur velum*. Leuari ſolita venienti.
Lampridius in Alexandro: *Salutabatur quaſi vnus de Senatoribus, patente velo, admiſſionalibus remotis*. Inde apud ICtes cauſſas cognoſcere leuato velo; id eſt; palàm omnibus admiſſis, l. V. Leuato velo cognoſcere.
C. De naufragiis: *De ſubmerſis nauibus decernimus, vt leuato velo iſtæ cauſſæ cognoſcantur*. Ad hæc & talia vela facit lapis vetus Romæ:

TI. CL. THALLVS. Velarii.
PRÆPOSITVS VELARIORVM
DOMVS. AVGVSTIANÆ.

Erant tamen & alia vela in cænationibus arcendi frigoris, itemque ornatus cauſsâ: de quibus Seneca lib. IV. Quæſt. Natur. & Tertullianus De habitu muliebri.

Quod viſum arceret, aditus non adimeret.] Imò verò Correctus Tacitus.
adimebat aditus: nec adiri conſpicíve Agrippina voluit. Scribo, *auditus*, veriſſimè.

Eſcendere ſuggeſtum.] Probiſſima vox, & repperi ita Eſcendere.
in Farneſiano; ſicuti paullò pòſt in Vatic. *anquirebant*.

Nemo autem tinctus hac meliori litteraturâ, cui non iſta hodie nota.

Pag. 276. *Duos veteres reges Agrippam & Iocchum.*] Agrippam

Agrippa rex. intellegit Agrippæ filium, cognomento Iuniorem: qui Galilææ, Trachonitidis, & partis Iudææ rex. de quo Ioſephus lib. xx. ſatis. Sed Iocchus iſte quis? Vtrum *Bocchus* reſcribendum? an potiùs, expletâ voce, *Antiochus?*

Antiochus rex. Quod verum cenſeo. Intellegit Antiochum regem Commagenes & in parte Ciliciæ. de quo Ioſephus libro XIX. Ἀντίοχον δὲ ἣν εἶχε βασιλείαν ἀφελόμενος, Κιλικίας μέρει τινὶ, καὶ Κομμαγηνῇ δωρεῖται. Et Dio lib. LX. Confirmat eam ſcripturam noſter infrà, qui in auxiliis Corbulonis Antiochum nominat: iteratque hoc mandatum. *Simul*, inquit, *Antiochum regem mouet proximas ſibi Præfecturas petere.* Vaticano tamen eſt, *Lochium.*

Ariſtobulus rex. *Minorem Armeniam Ariſtobulo.*] Ioſephus XX. τὴν δὲ μικρᾶς Ἀρμενίας στρατηγίαν, Ἀριστόβουλος Ἡρώδου τοῦ Χαλκίδος βασιλέως παῖς, ὑπὸ Νέρωνος ἐγχειρίζεται. & addit, id factum τῷ πρώτῳ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς ἔτει, conuenienter planè cum Tacito.

Soæmus rex. *Sophenem Sohemo.*] Neſcio an idem ſit qui à Caio conſtitutus Arabum Ituræorum rex, auctore Dione. Sed apud eum Σοαῖμος dicitur: & fortaſſe ita hîc ſcribendum.

Quadratum Vinidium.] Numidium, vt ſuprà.

Pag. 277. *Apud Egas ciuitatem Ciliciæ.*] Libri mei, *Ægaas*, &

AEgææ opidulum. rectè. Id enim Ciliciæ opidum. Strabo, μετὰ δὲ Μαλλὸν Αἰγαῖαι πολίχνιον ὕφορμον ἔχον. id eſt: *Poſt Mallum Ægaa opidulum, quod ſtationem nauibus habet.*

Externi mores, ad ſpeciē. *Super experientiam ſapientiámque, etiam ſpecie inanium validus.*] Reſtitui, meo animo, verè. Corbulo, inquit, non ſolùm verâ virtute ſapientiaque magnus, ſed etiam animos allicere peritus ſpecie inanium; id eſt, geſtibus, verbis, habituque externo. At noſtri Cenſores quàm hîc mente, vt ait ille, exſenſâ! Beatus legit, *ſpe animûm validus.* pro animorum, inquit. Vertranius, *ſpe immanium*, ſcilicet rerum. Cum bonâ gratiâ, abite quæſo, & cucurbitas pingite.

Quo bellum ex æquo modo parare.] Niſi fallor, τὸ *modo*, περιττεύει.

Ob res à Quadrato & Corbulone geſtas laurum faſcibus Im-

bus Imperatoriis addi.] De faſcibus Imperatorum ſiue Principum (nec enim alios hic intelleges) docebo iuuenes: fors fuit, & quoſdam ſenes. Olim non niſi magiſtratus populi Romani, aut qui cum imperio in prouinciis, faſcibus vſi. Quid ergo Princeps in vrbe, ſi nullum gereret ordinarium magiſtratum? Nihilo ſecius faſces duodecim illi. Origo rei ab Auguſto; cuius honori Senatus decreuit anno vrbis D C C X X X V. vti Conſulari poteſtate ſemper eſſet, faſcibuſque duodecim vteretur. Dio LIIII. ὁ δὲ Αὔγουστος τὴν τῶν ὑπάτων ἐξουσίαν διὰ βίου ἔλαβεν, ὥστε καὶ ταῖς δώδεκα ῥάβδοις ἀεὶ καὶ πανταχοῦ χρῆσθαι, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου καθίζεσθαι. Eumque morem tenuerunt * Principes ſecuti: ita vt laurum tamen faſcibus non adderent, niſi in victoriâ: vti hîc factum. At ſtatim per adulationem irrupit, vt omnium Principum faſces, & ſemper laureati eſſent. eaque notâ maximè diſtinctus à vulgo Princeps. Herodianus de Gordiano libro VII. ἐπεὶ δὲ αὐτῷ πᾶσα ἡ βασιλικὴ πομπὴ, τῶν μὲν στρατιωτῶν καὶ δορυφόρων παριόντων. αἵ τε ῥάβδοι ἐδαφνηφόρουν, ὅπερ ἐστὶ σύμβολον εἰς τὸ διαγνῶναι τὰς βασιλικὰς ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν. Capitolinus in Maximinis: *Inde Carthaginem venit cum pompâ regali, & protectoribus, & faſcibus laureatis.* Quando id cœperit, ignoro: paullatim quidem non ſolùm laureati admiſſi faſces, ſed & aurati. Claudianus Panegyrico in VI. conſulatum Honorij,

Principi ſemper XII. faſces

* Imò Domitianus XXIV. ſumpſit Suet.

Faſces ii ſemper laureati, ad notam imperij.

Poſtea & aurati.

——agnoſcunt roſtra curules
Auditas quondam proauis: deſuetáque cingit
Regius auratis fora Faſcibus Vlpia lictor.

Cùm in acta principum iurarent.] Non vt receptum *principis*. Iurabant enim in acta non vnius qui imperitabat, ſed & priorum. Dicam multa ad lib. XVI.

Pag. 278. Iuramentum in principum acta.

Plautium Lateranum.] Suprà lib. XI.

Vel iactandi ingenij.] Contaminarant impuræ manus, *cauſâ iactandi.* At vox ea eleganter abeſt Vatic.

Liberta cui vocabulum Acte fuit.] Ex Aſiâ oriunda mulier: cuius genus Nero (vt ſplendorem ei adſtrueret) ad Attalum regem porrigebat. Xiphilinus.

Acte liberta.

Penitus irrepſerat, per luxum.] Scribe, *irrepſerant.* ad Senecionem enim pertinet & Othonem: non ad Acten.

Ne ſeuerioribus quidem amicis.] Libri ſcripti, *ſenioribus.*

Exueret obſequium in matrem, Seneca que permitteret.] Hærere me iubent libri. Nam Farneſ. *ſeq; neci permitteret.* Vatic. *ſeq; permitteret.* addito ſuperiùs, *neci.* Nec ſententia quidem ad meum guſtum. Cogitemus.

Annæus Serenus. *Ex cuius familiaribus Annæus Serenus.*] Qui Præfectus vigilum Neronis. Plinius lib. XXII. *Fungi familias nuper interemêre & tota conuiuia. Annæum Serenum Præfectum Neronis vigilum & Tribunos & Centuriones. Quæ voluptas tanta ancipitis cibi?* De hoc amico ſuo capiendus Seneca, epiſtol. LXIV. *Hæc tibi ſcribo, is qui Annæum Serenum cariſſimum mihi tam immodicè fleui, vt, quod minimè velim, inter exempla ſim eorum quos dolor vicit.* Et inſcripſit eidem libros ſuos De Tranquillitate, monumentum amoris.

Pag. 279. Pallas à rationibus. *Demouet Pallantem curâ rerum.*] A rationibus Claudij fuit, ex Suet. cap. XXVIII. & lapide, in quo ſculptum: PALLANS. CÆS. N. SER. ADIVTOR. A. RATIONIBVS.

Paréſque rationes cum rep. haberet.] Id eſt, (vti Iuriſ-

Pariare, & pares rationes habere. conſulti loquuntur) vt pariator eſſet, ſiue ἀλοίπαστος: nec reliqua vlla haberet. Sic parem rationem facere Seneca dixit, lib. II. epiſt. & lib. VI. De Benef. cap. XL. item Iuriſc. l. vlt. De doli except. l. XX. De manum. teſtam.

Pag. 280. Burrhus, manu debili. *Inde vilis rurſus Burrhus.*] Vatic. *bibil.* Suſpicari poſſis, num *debilis*, legendum. Debilitas enim loco probri, quia & ſacris olim arcebantur, & decreto Auguſti etiam Senatu. Sequitur autem de hoc ipſo Burrho, *Truncâ ſcilicet manu.* Suſpectum æquè, τὸ *rurſus*, quòd hîc nulli rei. Puto fuiſſe, *rufus*: gloſſema ſcilicet ad cognomen

Burrhi cognomẽ, quid. Afranij, Burrhus. Nam Latini Burrum, rufum dicebant à Græco. Gloſſæ: *Burrum*, ξανθόν, πυῤῥόν. Vide Feſtum.

Truncâ ſcilicet manu.] Agricola adnotauit, *tunicatâ manu.* à ſene, an à libris? Et ſanè videntur mollitiam Burrho obiectare & tunicas manicatas.

Saturnale ludicrum in creando rege. *Feſtis Saturno diebus inter alia æqualium ludicra regnum luſu ſortientium.*] Interpretes ad illuſtrationem loci adferunt, quæ Pollux ſcribit lib. IX. Βασιλίνδα, inquit, ἐστὶν ὅταν διακληρωθέντες, ὁ μὲν βασιλεὺς προστάττῃ τὸ προσταχθέν, ὁ δὲ ὑπηρέτης εἶναι λαχὼν πανζεχόθεν ἀπικτενῆ. Magis facit

Arriani

Arriani locus lib. I. Diſſertationũ Epicteti: Ἐν Σατουρναλίοις λέλογχε βασιλεύς. ἔδοξε γὰρ παῖξαι ταύτην τὴν παιδιάν. προστάσσει, σὺ πίε. σὺ κέρασον, σὺ ᾆσον, σὺ ἄπελθε, σὺ ἔλθε. ὑπακούω. ἵνα μὴ παρ' ἐμὲ λύηται ἡ παιδία. id eſt: *Saturnaliũ diebus rex eligitur. lubet enim ludere hunc luſum. Is imperat, Tu bibe, tu miſce, tu expelle, tu abi, tu veni. Pareo, ne meâ cauſâ ſoluatur ludus.* Et maximè Luciani in Saturnalibus: ὁρᾷς ἡλίκον τὸ ἀγαθὸν, ἔτι καὶ βασιλέα μόνον ἐφ' ἁπάντων γενέσθαι, τῷ ἀστραγάλῳ κρατήσαντα, ὡς μήτε ἐπιταχθείης γελοῖα ἐπιτάγματα, καὶ αὐτὸς ἐπιτάττειν ἔχοις, τῷ μὲν αἰσχρόν τι περὶ αὑτοῦ ἀναβοῆσαι, τῷ δὲ γυμνὸν ὀρχήσασθαι, καὶ ἀράμενον τὴν αὐλητρίδα τρὶς τὴν οἰκίαν περιελθεῖν. *Vides* (inquit apud Græcum Saturnus magnificans ſuum regnum) *quantum bonum ſit regem inter omnes eligi, ſi viceris talo. Cùm neque quiſquam tibi ridiculum aliquid imperet, & tu imperare aliis poſſis: huic, vt turpe aliquid de ſeipſo vociferetur, illi vt ſaltet nudus, vtq́ ſublatâ in humeros tibicinâ ter domum circumeat.* Is ridicula quædam imperitabat.

Regnum luſu ſortientium.] Eo ritu, quo regna conuiuiorum: id eſt, talo. Ex Luciani ſuprà verbis. Talo creabatur rex.

Conſtanter exorſus eſt carmen.] Vetus illud ex Ennio tritum:

> *O Pater, ô patria, ô Priami domus,*
> *Septum altiſono cardine templum, &c.*

Miniſtro Pollione Iulio, prætoriæ cohortis Tribuno.] Puto eum eſſe qui poſteà præf. prætorio fuit, ſub Othone. Vide Plutarch. in Othone. Iulius Pollio.

Mos habebatur Principum liberos ſedentes veſci in aſpectu propinquorum, propriâ & parciore menſâ.] Suetonius ſuper eodem ritu, Claudij cap. XXXII. *Adhibebat omni cœnæ & liberos ſuos cum pueris puelliſque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum ſedentes veſcerentur.* Idem in Auguſto, cap. LXIIII. de nepotibus eius: *Neque cœnauit vnà, niſi in imo lecto adſiderent.* Vbi ſcripſerim, *niſi vt imo.* Ex quibus vides pueros ſediſſe ad fulcra, pedeſque parentum. Sediſſe, dico. Spernebant enim etiam tunc accubitum à pueris, à ſeruis: quaſi luxuriæ ritum illi ætati ordiníve non decorum. De ſeruis, Plautus Sticho: *Potius in ſubſelliis Cynicè accipiemur, quàm in lecto.* Idem Perſâ: *Non poſtulo equidem med in lecto accumbere:* Pag. 281. Filiis principum propria menſa. Ad imum lectum. Sedebant non accumbebát. Vti & ſerui.

Scis tu med eſſe imi ſubſellij virum. Donatus in vitâ Terentij: *Iuſſus antè Cæcilio recitare, ad cœnantem cùm veniſſet, quòd erat contemptiore veſtitu, ſubſellio iuxta lectulum reſidens legiſſe dicitur: poſt paucos verò verſus, inuitatus vt accumberet, cœnaſſe vnà.* Senecam ſic accipio De Tranquillit. lib. II. cap. XV. *Non accipiet ſapiens contumeliam, ſi in conuiuio regis recumbere infra menſam, veſcique cum ſeruis ignominioſa officia ſortitis iubebitur.* Quâ contumeliâ à Caio Pomponius Secundus adfectus: qui cibum cum eo cepit, παρὰ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ καθήμενος, ait Dio: ſcilicet quaſi Veiouis illius ſeruus. Nec aliò Plutarchus reſpexit, cùm in conuiuio ſuo reliquos quidem accumbentes facit, at Æſopum qui ſeruus, ſedentem in ſubſellio, apud Solonem.

Seneca explicatus.

Innoxia adhuc & præcalida potio.] Rettuli ad calidæ potionem in Electis. & velim ei capiti addi Arriani locum lib. I. cap. XIII. ὅταν δὲ θερμὸν αἰτήσαντός σου μὴ ὑπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ὑπακούσας χλιαρώτερον εἰσενέγκῃ, ἢ μηδ' εὑρεθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν μηδὲ ῥήγνυσθαι, οὐκ ἔστιν ἀρεστὸν τοῖς θεοῖς; qui ſimillimus illi Senecæ, quem adduxit, e libro De Irâ. Ceterùm ex hac potione guſtaſſe etiam Titus credebatur Britannico adſidens, ait Sueton. Titi cap. II. Potione, inquam. & caue fidem Æliano habeas in Variâ Hiſt. lib. V. qui diſertè vult venenũ ei in cibo datum, non potu. Μοῖραι γ' οὖν, inquit, καὶ πίνοντες τὸ κακὸν κατέπιον, ὡς Ἀλέξανδρος, καὶ ἐσθίοντες, ὡς Κλαύδιος ὁ Ῥωμαῖος καὶ Βρεταννικὸς ὁ τούτου παῖς.

Calidæ potus.

Octauia quoque.] Scribe, *Octauiæ.* is pauor videlicet fuit.

Nox eadem Britannici necem & rogum coniunxit.] Miror ergo, quomodo vera quæ Græci tradiderunt, Britannici corpus gypſo multo oblitum à Nerone fuiſſe, ne liuor appareret è veneno: ſed pluuiam coörtam eluiſſe gypſum, dum cadauer per forum effertur; omniumque oculis ſcelus ſubieciſſe. Hæc Zonaras, hæc Dio. Scitè, ſed parum verè: vt Taciti quidem narratio eſt. Nam hæc omnia operire nox potuit.

Græcos parũ probabiliter de Britannico tradere.

In campo tamen Martio ſepultus eſt.] Non tamen ibi combuſtus: ſed reliquiæ eius in vrnâ, illatæ, vt opinor, monumento Auguſti.

Subtra-

Subtrahere oculis acerba funera.] Nota ritum. Acerba enim & immatura funera, quæ intra Tyrocinij diem, pompâ funebri aut laudatione non dignata. Alibi dico pleniùs. Pag. 282. Acerbum funus.

Viros grauitatem adſeuerantes.] In Senecam & Burrum criminatio ſpectat. quam deluit tamen leuiter ipſe Tacitus, Senecæ vbique volens & amicus: aliter quàm ille Bithynus, qui inimicitias cum Senecâ indictas exercet, & ex profeſſo. Tacitus pronus in Senecam.

Pecunias quaſi in ſubſidium corripiens.] Vel, *corripere.*

Quæ vt coniugi imperatoris ſoli, tum vt matri ſeruabantur.] Emendaui veriſſimè: *quæ vt coniugi imperatoris olim, tum.* Iampridem, inquit, excubiæ Agrippinæ: Claudio quidem viuo, vt coniugi Principis: Nerone imperante, vt matri.

Germanos ſuper eundem honorem cuſtodes additos.] Duplex ergo cuſtodia Argippinæ, vti & Principi ipſi: Prætoriani militis, Germanique. Suetonius cap. XXXIV. *Abductâq; militum & Germanorum ſtatione, contubernio quoque ac Palatio expulit.* Iampridem verò Germanis habitus is honos: & ante eos Hiſpanis. Nā Iulius Cæſar Hiſpanorum cohortem habuerat cuſtodiæ ſuæ, Sueton. in Iul. cap. LXXXVI. & Calagurritanorum manum Auguſtus, Suet. cap. XLIX. Sed ij dimiſſi: & eorum vicem allecti Germani. Quos ipſos metu aliquo & ſuſpicione ob Vari cladem* dimiſerat, ſed mox, vt opinor, recepit Auguſtus. Habuit certè eos inter initia Principatus, Tiberius, ex Tacito lib. I. *Robora Germanorum qui tum cuſtodes Imperatori aderant.* aliique, ad Galbam vſque, *qui cohortem Germanorum olim à Cæſaribus ad cuſtodiam corporis inſtitutam atque multis experimentis fideliſſimam diſſoluit.* Sed & poſt eum iterum recepta, vti clarum ex hiſtoriâ inferiore. Imò & externi reges vitam ſuam commisêre iſtis. De Herode quidem * lego Iudææ, habuiſſe eum in ſatellitio Germanos. Faueo tibi pugnaciſſima & fideliſſima gens, faueo hanc laudem. quæ tamen propria quodammodo Batauorum. Vti enim hodie Heluetij, ſic illi olim eximij viſi ad hoc munus. Itaque indiſcriminatim modò Bataui ij cuſtodes appellati, modò Germani. Batauos Sueton. Cal. cap. XLIII. nominat, Plutarchus in Othone,

Duplex cuſtodia principibus.

Germani adſciti fidei cauſſâ. Hiſpani dimiſſi.

*Sueton. cap. XLVIII. Germani iterum admiſſi.

Etiam in IudæaGermani. * Apud Ioſephū lib. XVII.

E Germanis aſſumpti præſertim Bataui.

Othone, Dio apertiſſimè lib. LV. Ex cuius verbis etiam diſces, Equites pediteſque in hac manu fuiſſe. ſicut & in Conſtitutione Hadriani, inter Vexillationes Palatinas Batauos equites ſeniores junioreſque recenſitos reperies. Ad hos non dubiè cuſtodes illa Arriani ſpectant de oblongis gladiis, quorum & nunc Germanæ genti vſus, lib. IV. Diſſertationum: *δεῖκνυέ μοι τὰς μαχαίρας τῶν δορυφόρων. ἰδοὺ, ἡλίκαι εἰσὶ καὶ πῶς ὀξεῖαι; τί οὖν ποιοῦσιν αἱ μεγάλαι αὗται μάχαιραι καὶ ὀξεῖαι; ἀποκτιννύουσι.* id eſt: *Oſtende mihi gladios iſtos ſatellitum. Ecce, quàm magni, quámque acuti! Quid ergo faciunt iſti magni gladij & acuti? occidunt.* Reperio & Friſios in hoc numero, vicinos ſcilicet Batauis ingenio, ſituque. Lapis Interamnæ: HILARIVS. NERONIS. CÆSARIS. CORPORIS. CVSTOS. NATIONE. FRISO.

Batavi equites & pedites.

Ij vſi oblongis gladiis.

Pag. 283. *Iunia Silana, quam matrimonio C. Silij pulſam ſuprà retttuli.*] Libro XI. Credo ſororem eſſe Marci Luciique Silanorum.

Inſignis genere, formâ laſcina.] Romana vetus editio, *formâ, laſciuiâ.* non diſplicet.

Sex. Africani ſtirps. *Sextium Africanum nobilem iuuenem.*] Scribe, *Sex.* vt prænomen ſit. Lib. XIV. *Cenſus per Gallias à Q. Voluſio & Sex. Africano Trebellióque Maximo acti ſunt, æmulis inter ſe per nobilitatem Voluſio atque Africano.* Nobilitatem hanc Africani repetendam arbitror a Iulo Antonio Marcellæ marito, cui cognomem Africano. Ei filius L. Antonius lib. v. ſuprà: & hic, vt opinor, nepos.

Titurius. *Iturium.*] Verius, *Titurium.* atque ita ſcribunt libri veteres infrà, XIV. Annali. Simile mendum III. ad Q. Fratrem libro: *Ad Labienum & ad Ligurium litteras dabo.* Malim, *Titurium*, qui in Cæſaris legatis.

Rubellij Plauti cognomen retentum. *Rubellium Plautum, per maternam originem pari ac Nero gradu à Diuo Auguſto.*] Rectè Plautum. Noſter lib. XIV. *Et omnium ore Rubellius Plautus celebratur, cui nobilitas per matrem ex Iuliâ familiâ.* Iterum: *Compertóque Plautum & Sillam maximè timeri.* Lib. XVI. *Interfectum eſſe Rubellium Plautum generum L. Veteris*, Græciſque conſtanter ſemper, Πλαῦτος. Vbi ergo frons, *Plancus*, aut, *Blandus* ſubſtituentium? At enim pater illi fuit Rubellius Blandus. Homo inconſpecte; an neſcis pleroſque

roſque

roſque filiorum cognomine à patribus diuerſos fuiſſe, hoc æuo? Taciti vna aut altera pagina tibi teſtis. In Iuuenali ergo corrige, Sat. VIII. *Iuuenalis correctus.*

——tecum eſt mihi ſermo Rubelli
Plaute, tumes alto Druſorum ſanguine.

Suetonius qui A. Plancium quemdam iuuenem nominat, non tibi imponet: alius eſt ab iſto, vt dicam lib. XIV. vbi de morte huius Plauti. Quod ait Tacitus pari eum gradu à Diuo Auguſto fuiſſe ac Neronem: id clarum. Rubellius Blandus maritus Iuliæ Druſi filiæ fuit. ex iis genitus hic Rubellius Plautus. Tabulam noſtram adi. *Genus Plauti.*

Atimeto Domitiæ Neronis amitæ liberto] Ætas non abnuit, quin ſit ille libertus, de quo hodie inſcriptio in ædibus Cæſiorum, ATIMETVS. PAMPHILI. TI. CÆSARIS. AVG. L. L. ANTEROTIANVS. cum carmine Romano Græcoque, in mortem Homonœæ coniugis. E domo enim Pamphili Tiberiani liberti tranſire ad hanc Domitiam potuit. De eodem fortaſſe Scribonij Largi locus eſt, ſed vitiatus, cap. CXIX. *Caſſij medici*, inquit, *colice bona, multis nota propter effectus, vera hac eſt: vt ab eius ſeruo Atimeto accepi, legato Tiberij Cæſaris.* Quomodo enim ſeruus legatus Cæſaris ſit? Scribam, *legato Tiberio Cæſari.* hac mente, vt à Caſſio moriente legatum relictus ſit Tiberio. *Atimetus libertus.*

Luſus principis intendere.] Nec malè, *luxus.*

Fabius Ruſticus.] Hiſtorias eorum temporum ſcripſit: de quo elogium noſtri, in Agricolâ: *Liuius veterum, Fabius Ruſticus recentium eloquentiſſimi ſcriptores.* *Fabius Ruſticus hiſtoricus.*

Scriptos eſſe ad Cæcinam Tuſcum codicillos, mandatâ ei prætoriarum cohortium curâ.] Benè & ad ritum eius æui, Codicillos. Nam officia omnia adminiſtrationéſque dari à Principe moris, in codicillis. Tacitus in Agricolâ: *Credidêre plerique miſſum è ſecretioribus miniſteriis libertum, codicillos quibus ei Syria dabatur, tuliſſe.* Sidonius lib. I. Epiſtol. *Vacante aulâ turbatâq; rep. ſolus inuentus eſt, qui ad Gallias adminiſtrandas faſcibus prius quàm codicillis auſus accingi, &c.* Ingerit idem non conniuenti lectori Suetonius Claud. cap. XXIX. *Suppoſitos, aut etiam palàm immutatos datorum officiorum codicillos.* Et Arrian. lib. III. Diſſert. Ἀλλὰ καὶ κελεύεις εἶμι τῶν Ἑλλήνων. *Officia data in codicillis.*

εἶδας κρίνειν, τί σε ἐποίησεν εἰδέναι; Καῖσάρ μοι κωδίκελλον ἔγραψε. γραψάτω σοι ἵνα κρίνῃς περὶ τῶν μυστικῶν, καὶ τί σοι ὄφελος; Zeno Imp. l. 1. C. Vt omnes iudices: *Aut codicilli alterius adminiſtrationis oblati.* & l. XII. C. De Dignitat. *Iudices qui ſe furtis & ſceleribus fuerint maculaſſe conuicti, ablatis codicillorum inſignibus & honore exuti, &c.*

Lampridij nouus verúſque intellectus.

Lampridium verè interpretemur ex iſtis, in Alexandro: *Pontificatus & Quindecimuiratus & Auguratus codicillares fecit, ita vt in Senatum allegerentur.* Codicillares, id eſt, tribuit eos ipſe per codicillos: cùm antea cooptari à collegis, partim à plebe ſolerent. De hiſdem codicillis interpretor Suetonij locum Tib. cap. XLII. *Alteri Syriam prouinciam, alteri præfecturam vrbis confeſtim detulit; codicillis quoque iucundiſſimos & omnium horarum amicos profeſſus.*

Cæcina Tuſcus, quis.

Cæcina Tuſcus quem hîc nominat, eſt ille qui poſtea Præf. Ægypti à Nerone relegatus eſt. Sueton. cap. XXXV. *Tuſcum nutricis filium relegauit, quòd in procuratione Ægypti balneis in aduentum ſuum exſtructis lauiſſet.*

Dio correctus.

Dionem corrige: τί δὲ ὅτι καὶ Κίνναν Τοῦσκον ὑπερώρισεν, ὅτι τῆς Αἰγύπτου ἄρχων ἐλούσατο ἐν τῷ βαλανείῳ ὃ ἐκείνῳ ὡς καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἥξοντι, ἐποιήθη & ſcribe, τί δὲ ὅτι Καικίναν. Superfuit tamen Neroni, & nominat iterum noſter lib. III. Hiſt. *Apud Cæcinam Tuſcum epulari multos, præcipuum honore Iunium Blæſum nuntiatur.*

Plinius Hiſtoriam ſcripſit.

Plinius.] In libris Hiſtoriarum, quos à fine Aufidij Baſſi compoſuit triginta & vnum. Ipſe in Præfatione ad Titum: *Nos quidem omnes, patrem, te, fratrémque diximus opere iuſto, temporum noſtrorum hiſtoriam orſi à fine Aufidij Baſſi.* Eoſdem libros intellegit, II. Hiſtor. nat. cap. LXXXIII. *Nec minus mirum oſtentum & noſtra cognouit ætas, anno Neronis principis ſupremo. ſicut in rebus eius expoſuimus.* Et cap. LIII. *Amnes retro fluere & noſtra vidit ætas, Neronis principis ſupremis, ſicut in rebus eius retulimus.*

Aufidij Baſſi hiſtoriæ, & æuum.

Credo autem ſcripſiſſe Aufidium à bellis ciuilibus ad res Claudij aut paullum infrà. Certè vixit eâ ætate, & viri optimi (ita appellat) conſtantiam in lentâ morte Seneca deſcribit epiſt. XXX. Citantur bina eius fragmenta in Suaſoriâ pro Cicerone.

Cluuius Rufus hiſtoricus.

Cluuius.] Non, Cliuius. Eſt Cluuius ille Rufus, vir conſularis, qui huius inferioriſque ætatis hiſtoriam ſcripſit. Pli-

ſit. Plinius lib. VIII. *Ita ſecum aliquando Cluuium locutum, Scis Virgini, quæ hiſtoriæ fides debeatur: proinde, ſi quid in hiſtoriis meis legis aliter ac velles, rogo ignoſcas.* Emenda Plutarchum in Othone, apud quem ſub initium malè Κλαύδιος Ῥοῦφος ſcriptum & verſum. Nominat aliquotiens noſter, & Suetonius. Plutarchus correctus.

Sed vocem vnius ex inimicâ domo adferri.] Hæſito num ſcrib. *vocem mimi ex mimicâ domo.* De Paride enim: & fatalis quidam librariorum in iis vocibus error. Pag. 284.

Refutare tenebras & vigilatam conuiuio noctem.] Hæret ſententia : quam explicari poſſe puto, ſi legas, *Reputaret tenebras.*

Viuere ego Britannico potiente rerum poteram. at ſi Plautus aut quis alius remp. iudicaturus obtinuerit.] Lege notâ interrogandi, *Viuere e. B. p. r. poteram?* Sequentia ſcripſerim, *remp. iudicatúſve obtinuerit.* id eſt, ſi Plautus rerum, iudiciorúmve potiretur. Rodolphus legit, *remp. inuaſurus.*

Vbi nihil pro innocentiâ, quaſi diffideret.] Rodolphus adnotauit, *quaſi defenderet.* Pag. 285.

Præfectura annonæ Senio Rufo.] Fenius illi nomen: atque ita ſemper infrà.

Cura ludorum Arruntio Stellæ.] Inter dignitates ergo ea res fuit. ſic libro XI. *Sulpicius Rufus ludi procurator.* In lapide priſco Tibure: CVRAT. MVNERIS. PVBLICI. GLADIATORI. Apud Sueton. Cal. cap. XXVII. *Curator munerum ac venationum.* Curator ludorum.

Ægyptus C. Balbillo.] De hoc Seneca lib. IV. Nat. Quæſt. cap. II. *Balbillus virorum optimus, præfectúſque in omni litterarum genere rariſſimus, auctor eſt cùm ipſe Præfectus obtineret Ægyptum, &c.* etſi malè vulgò, *Babillus.* Corruptum & in Plinio idem nomen, libro XIX. procemio: *Galerius à freto Siciliæ Alexandriam ſeptimâ die peruênit, Babilius ſextâ, ambo Præfecti.* ſcribe, *Balbillus.* In lapidibus nominatur quidem, TI. IVLIVS. BALBILLVS. SACERDOS. SOLIS. C. Balbillus. In eo nomine Seneca & Plinius correcti.

Syriæ P. Anteio deſtinata.] Ineptè vulgo, *Pantello.* errore duplici. Coniectura noſtra certò firmatur è Taciti XVI. *Simul annuam pecuniã à P. Anteio miniſtrari cognoſcit; neq. neſciũ habebat Anteiũ caritate Agrippinæ inuiſũ Neroni.* P. Anteius

Statio

Statio cohortis adſidere ludis ſolita.] Non repeto quæ ſcripſi Epiſtolic. libro III. epiſtolâ XVIII.

Pag. 286. Conſules repoſiti. *Q. Voluſio, P. Scipione.*] Ita mei libri, idque Faſti comprobant. Lapis Neapoli,

Q. VOLVSIO. SATVRN.
P. CORNELIO. SCIP. COS.
AVGVSTALES
QVI. NERONI. CLAVDIO
CÆSARI. AVGVST. ET
AGRIPPINÆ. AVGVSTÆ
I. O. M. ET. GENIO. COLONIÆ
LVDOS. FECERVNT. XIII. XII. K. MART.

Nominat & Phlegon in Admirandis, Q. Voluſium P. Scipionem coſs.

Nero petulãtor graſſatur. *Vt ipſe quoque exciperet ictus, & ore praferret.*] Vera lectio. Beatus Mauruſque fruſtrà adlaborant in ſcripturâ codicis Budenſis: quem ex hoc aliiſque locis ſcias fuiſſe non optimæ notæ. Legunt tamen illi, *& ore ſe Caſarem praferret.* Ineptè. Hoc noſter voluit clarè, excepiſſe eum ab ignaris ictus, & læsâ facie prætuliſſe. Plinius lib. XIII. de Thapſiâ: *Nero Caſar claritatem ei dedit initio imperij, nocturnis graſſationibus conuerberatam faciem illinens ſibi cum thure cerâque, & ſecuto die contra famam cutem ſinceram circumferens.*

Aduerſus viros feminâſque inſignes.] Farn. *illuſtres.*

Multi propriis cum globis.] Melius, *inulti.*

In modum captiuitatis nox agebatur.] Diuino ſcribendum *in modum capta ciuitatis.* Ea enim facies potiùs, quàm carceris cuſtodiæ'ue.

Iulius quidam Montanus.] Si memoria mihi firma, poëta quidam eo nomine apud Senecam patrẽ laudatur.

Senatorij ordinis, ſed qui honorem nondum capeſſiſſet.]

Qui Laticlauij dicti. Suetonius Laticlauium vocat: tu ſcito. Ante & ſub hoc æuum mos, vt liberi Senatorum, lato clauo induerentur vnà cum virili togâ, Curiæque intereſſent. Ab Auguſto inſtitutum, qui *Liberis Senatorum, quò celeriùs reip. adſueſcerent, protinus virili toga latum clauum inducere, &*

Ouidius explicatus. *Curia intereſſe permiſit.* A quo more Ouidius:

Liberior fratri ſumpta, mihíque toga eſt:
Induitúrque humeris cum lato purpura clauo.

Iidem

Iidem ergo Laticlauij: iidem capeſſendis honoribus deſtinati. Noſter lib. XIV. *Valerius Fabianus capeſſendis honoribus deſtinatus.* Statius III. Siluarum,

Notus adhuc tantùm maioris munere claui.

Alij ſunt Tribuni laticlauij, de quibus hæc non capio. Iulius ergo Montanus Senatorij quidem loci, ſed qui magiſtratum adhuc nullum cepiſſet, & tantùm laticlauius.

Reuocanda libertatis ius patronis daretur.] Non ergo ratum Claudij iudicium, qui *Ingratos & de quibus patroni quererentur, reuocauit in ſeruitutem:* Sueton. cap. XXV. In quo Claudius exemplum Athenienſium ſecutus uideri poteſt, apud quos *conuictus à patrono libertus ingratus, iure libertatis exuitur,* ait Valerius lib. II. cap. VI. & Plutarch. in Solone. Iudicauit ergo quidem ita Claudius, ſed in legibus & more Romano aliud fuit, vti audiemus. Adde his l. v. De iure patro. vbi ſtrictius de hac Claudii conſtitutione.

Perſcripſere tamen conſenſum Senatus. * *Ille an auctor &c.*] Puto leg. interpungendumque, *Perſcripſere tamen conſenſum Senatus illi, an auctor conſtitutionis fieret, vt inter paucos & ſententiæ diuerſos.* Firmant illa Taciti lib. XIV. *At Conſules perficere Senatus decretum non auſi, de conſenſu ſcripſere Cæſari.* Senatus ſæpe referebat ad Principem conſulta.

Vi an æquo cum patronis iure agerent, ſententiam eorum conſultarent, &c.] Occiſus locus, ita viuam & ſentiam ego. Ecce tamen veſpillones aliquot (non enim medicos) ad hoc funus. Eſt qui legat: *Vi an æquo cum patronis iure agerent, ſententiam eorum conſutarent, ac verberibus vltro manus intenderent, implere vel pœnam ſuam diſſuadentes.* Alius; *vt ne æquo cum p. i. a. ſ. e. conculcarent. ac v. v. m. intenderent, impellerentve p. ſ. d.* Parcite boni viri; non vos, non ego reſtituemus ſine libris. à quibus nihil hîc iuuor. Ludibria tamen mea hæc: *vt iam nec æquo cum patronis iure agerent. Sententia eorum conſultari, an verberibus manus vltro intenderent, impune vel pœnam ſuetam diſſuadentes.* Ad manuum intentionem facit aliquid locus è lib. III. Annal. *Libertique etiam ac ſerui, patrono vel domino, cùm voces cùm manus intentarent, vltro metuebantur.* Pag. 287. Varia & vana reſtitutio.

Quid enim aliud læſo patrono conceſſum, quàm vt viceſimum vltra lapidem, in oram Campaniæ, libertum releget?

Pœna in libertos ab Augusto.

get?] Quando id aut quâ lege, patrono conceſſum, quærimus. Suſpicor eſſe ab Auguſto, qui, vt Dio ait lib. LV. conſtituit τὰ δικαιώματα, οἷς οἵ τε ἄλλοι πρὸς τοὺς ἐλευθε-ρώσας, καὶ αὐτοὶ οἱ δεσπόται (σφῶν γενόμενοι) χρῶνται. id eſt, *iura, quibus erga libertos cùm alij, tum ipſi patroni vterentur.* Et relegatio quidem eſt ab exemplis æui priſci.

Patres olim filios rus relegabant.

Vt enim patres olim filios rus relegabant pœnæ & moleſtiæ cauſsâ, (vti Roſcius Amerinus, vti Torquatus à patribus relegati leguntur:) ſic patronis relegandi libertos ius nunc tribuit ſiue quis alius, ſiue Auguſtus. Sed in numero numquid ratio? & cur non vltra XX. lapidem? Nihil reperio. Præfectus quidem vrbi intra centeſimum lapidem cognoſcebat: vltrà, Præfectus Prætorio: vt notat Vlpianus in* fragm. Pythœanis lib. IX. De offic. proconſ. Eoque exemplo Seuerus Imp. Prætorianos milites vltra centeſimum lapidem abeſſe ab vrbe iuſſit, apud Herodianum lib. II. Et Proſper Aquitanus de Symmacho: quem, cùm Aram Victoriæ reſtitui poſtulaſſet, *iratus Princeps, ſtatim à ſuis aſpectibus pulſum in centeſimo lapide, rheda non ſtrata impoſitum, eâ die manere præcepit.* Dio tamen lib. LII. vbi de Præfecto vrbis, iuriſdictionem eius anguſtiùs terminat, ἔξω τῆς πόλεως μέχρι πεντήκοντα καὶ ἑξακοσίων σταδίων: ea eſſent milliaria circiter LXXXVII. niſi in Dione reſcribendum ſit, ἑπτακοσίων: quod puto. Sanè ad Præf. vrbis pertinuiſſe, audire patronos querentes de libertis, ex Vlpiano clarum l. I. De off. Præf. vrbis. Sed Tacitus patrono ipſi hanc relegationem, vt appâret, tribuit: nec tamen videtur vſurpari potuiſſe, ſine auctoritate maiori.

Præfecti vrbis iuriſdictio quatenus.

* Tit. De plagiariis & l. I. De off. præf. vrbis.

Dio correctus.

Scribarum ordo.

Libertis pretio patebat.

Decurias.] Iudicúmne decurias intellegit, an potius ſcribarum? Puto, ſcribarum. Qui ordo latè fuſus Romæ, & non inhoneſtus. Liberti autem ordinem eum pretio certo emebant, vti è Cicerone haurias III. lib. in Verrem: *Ad eos me ſcribas reuoca: noli hos colligere, qui nummulis corrogatis de nepotum donis ac ſcenicorum corollariis, cùm decuriam emerunt, ex primo ordine exploſorum in ſecundum ordinem ciuitatis ſe veniſſe dicunt.* Et paullo pòſt, de iiſdem: *Mirabimur turpes aliquos eſſe in eo ordine, quo cuiuis pretio licet peruenire?* Scribæ ij diuiſi per decurias. Sueton. in Claud. cap. I. *Corpus eius per municipiorum coloniarúmque primores, ſuſcipientibus obuiis ſcribarum*

In decuriis tributus.

decu-

decuriis, ad vrbem deuectum. Reperieſque ſparſim Quæſtorios ſcribas, Ædilitios, Prætorios, item Scribas ærarij, Portorij, &c.

Miniſteria magiſtratibus & ſacerdotibus.] Lictores, viatores, præcones, calatores, præcias. Miniſtri magiſtratuum è libertis.

Cohortes etiam in vrbe conſcriptas] Cohortes vigilum quæ ſcriptæ primò ex milite libertino. Strabo, libro V. Dio XLVIII. Vigiles è libertis.

Manumittendi duas ſpecies inſtitutas.] Libertas duplex, Iuſta, non iuſta. Iuſta quæ vindictâ, cenſu, teſtamento data: Non iuſta, quæ inter amicos, in conuiuio, per epiſtolam. Seneca De vitâ beatâ, cap. XXIIII. *Hominibus prodeſſe natura iubet, ſerui liberíve ſint, ingenui an libertini, iuſtæ libertatis, an inter amicos datæ.* Recteque libri veteres aliquot in Suetonij Aug. cap. XL. *Seruos non contentus multis difficultatibus à libertate multóque pluribus à libertate iuſtâ remouiſſe.* Iuſtâ illâ qui manumiſſi, planè plenéque liberi: qui alterâ, vinclo adhuc quodam, vt Tacitus ait, attinebantur ſeruitutis. Imò retrahi poterant in ſeruitutem. Fragmentum quoddam Ic. veteris à Puteano: *Hi qui domini voluntate in libertate erant, manebant ſerui: & manumiſſores audebant in ſeruitute denuò eos per vim ducere. Interueniebat Prætor, & non permittebat manumiſſum ſeruire.* & addit pòſt: *Sed nunc habent propriam libertatem qui inter amicos manumittuntur, & fiunt Latini Iuniani.* Scitè ergo ob hunc * iteratæ ſeruitutis metum Meſſenio ſeruus apud Plautum, qui inter amicos manumiſſus ſubiicit,

Duplex manumiſſio.

Suetonius correctus auctuſq. è libris.

Iuſta libertas.

Non iuſta, ſiue inter amicos.

*Hæ ſunt Iterationes, quarũ mentio iuſtin. Nouell. LXXVIII.

Sed meliore eſt opus auſpicio, liber perpetuò vt ſiem.

Plautus illuſtratus.

Relinqueretur pœnitentia, aut nouo beneficio locus.] Pœnitentiæ, vt retraheres in ſeruitutem: beneficio, vt vindictâ liberares. Ita apud Plinium lib. VII. epiſt. *Facilè deflectet ad te, ſi voles vindictâ liberare, quos proximè inter amicos manumiſiſti.*

Ereptus amitæ libertus Paris, quaſi iure ciuili.] Zamiam ergo aliquam in nos molitus Vlpianus, cùm ſcripſit l. III. De condict. cau. data: *Neratius etiam libro Membranarum refert, Paridem Pantomimum à Domitiâ Neronis filiâ, decem quæ ei pro libertate dederat, repetiſſe per iudicem*, filiamque eam Neroni fecit, quæ eſt amita,

Vlpiani aut error.

magnâ

Aut ſcripturæ vitium, deque tollendo coniectura.

magnâ ſuâ librariíve culpâ. Sed librarium id peccaſſe clementius eſt: ſcribendumque, *Neronis amitâ*: aut potius, *Neronis conſilio.* quod firmat Tacitus, qui Neronis iuſſu patratum id ingenuitatis iudicium ait.

Pag. 288. *Prohibiti Tribuni vocare ex Italiâ.*] Non mirum. Quippe qui nec Romæ vocationem habuerint, auctore Varrone: cuius verba in Agellij Noct. lib. XIII. cap. XII. in Italiâ multo minus, quippe cùm poteſtas eorum vrbis dumtaxat finibus terminaretur. Vide Dionyſ. lib. VIII.

Tribunis non eſt ius vocandi.

Princeps curam tabularum publicarum à Quæſtoribus ad Præfectos tranſtulit. Variè habita, ac ſæpe immutata eius rei forma.] Eam varietatem breuiter exponam, cum temporum luce. Olim ærario præpoſiti Quæſtores: notum. Cauſſa immutandi ſub Iulio Cæſare orta, anno vrbis DCCIX. Quia enim abſente Cæſare Quæſtores creati nulli, ærarij cura Ædilibus duobus commiſſa eſt: nec rediit poſtillà ad Quæſtores. Dio diſertè notat lib. XLIII. Ædiles ergo præfuiſſe videntur (non enim immutationem reperio) per annos ferè decem & ſeptem; donec Auguſtus Prætorios ſubſtituit. Factum anno DCCXXVI. Dio lib. LIII. καὶ ἐπειδὴ χρημάτων τῷ δημοσίῳ ἐδέησεν, ἐδανείσατό τινα καὶ ἔδωκεν αὐτῷ. πρός τε τὴν διοίκησιν σφῶν, δύο κατ' ἔτος ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων αἱρεῖσθαι ἐκέλευσε. id eſt: *quoniam ærarium publicum inops pecuniarum eſſet, quaſdam mutuo ſumptas in id contulit: & adminiſtrationi earum duos Præturâ functos in annos ſingulos electos præfici iuſſit.* Sueton. cap. XXXVI. *Auctor fuit, vt cura ærarij à Quæſtoribus vrbanis ad Prætorios, Prætoréſve tranſiret.* Tacitus hîc. Ideò in monumentis id æui hiſtoriiſque, Prætores ærarij, inſcripti paſſim. Manſit ad Claudium, *qui curam ærarij Saturni Quæſtoribus reddidit, quam medio tempore Prætores aut vtique præturâ functi ſuſtinuerant*, ait Sueton. cap. XXIV. Ita tamen, vt honores iis extra ordinem permitteret, ait Tacitus, *ne metu offenſionum ſegniùs conſulerent.* Quem Dio explicat, in Claudio: τοὺς στρατηγοὺς τοὺς ἐπὶ τῇ διοικήσει καταλύσας, ταμίαις αὐτὴν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπέτρεψεν, οὐχ ὥστε καὶ ἐτησίους σφᾶς (ὅπερ ἐπί τε ἐκείνων πρότερον, καὶ ἐπὶ τῶν στρατηγῶν μετὰ ταῦτα ἐγίγνετο) ἄρχειν, ἀλλ' οἱ δύο οἱ αὐτοὶ τρία ὅλα ἔτη αὐτὴν διῴκουν, καὶ οἱ μὲν στρατηγίας εὐθὺς ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ μισθὸν ἔφερον

De Præfecturâ ærarij. Primò id Quæſtores tractabant.

Mox Ædiles.

Inde Præturâ functi, aut Prætores.

Iterum Quæſtores.

Iiſque extra ordinem datæ præturæ.

ὅπως

ὅπως ποτὲ καὶ ἄλλην ἄρξαι. id eſt: *Prætores ærarij ſoluens, Quæſtoribus rurſum antiquo more id tradidit, non tamen vt annuum eorum munus eſſet (quod anteà & in ipſis & in Prætoribus factum:) ſed duo iidem tres annos continuos eam curam ſuſtinebant; iiſque exactis Præturas ſtatim adipiſcabantur, interdum & præmium mercedémque; proinde ac bene ſe geſſerant.* Honores ergo extra ordinem iis dati, ſunt Præturæ. Sed idipſum immutans rurſum Nero, rediit non ad Prætores (non enim ita appellati amplius) ſed ad Præfectos: quos è Prætoriis elegit. Itaque clarè Tacitus, *Præturâ perfunctos* delegit, non Prætores. Ita enim in Tacito corrigendum. Per bella tamen ciuilia, & Principe nullo Romæ, iterum Prætores præfecti videntur; innuitque Tacitus lib. I V. Hiſtor. *Prætores ærarij (nam tunc à Prætoribus tractabatur ærarium) publicam paupertatem queſti, &c.* Inſita enim admonitio facilè oſtendit aliud fuiſſe Taciti, id eſt, Traiani æuo. Gellius lib. XIII. Præfectum nominat; *Quod per Quæſtorem dixi*, inquit, *intellegi nunc oportet Præf. ærario. nam cura ærarij à Quæſtoribus ad Præfectos* (ita legerim, non *Præfectum*) *tranſlata eſt.* Præfuiſſe autem eos cenſeo biennium, ex hac ſanctione Neronis: certè quidem ita ſeruatum ſub Traiano. Plinius Panegyr. de ſe & Tertullo, *Nondum biennium compleramus in officio laborioſiſſimo & maximo, cùm tu nobis Conſulatum obtuliſti.* Et ſtatim: *Nobis Præfectis ærario, Conſulatum antequàm ſucceſſorem dediſti.* In iure crebra mentio Præfectorum ærarij, vt l. XII. De his quæ vt indignis. l. XV. & XLII. De iure fiſci.

Præfecti è prætoriis ſub Nerone.

Prætores ſub Veſpaſiano.

Poſtremò deniq. præfecti è prætoriis.

Qui biennium præerant.

Aminius Rebius, ex primoribus peritiâ legum.] Libri vett. *C. Aminius*. neſcio an, *Caninius Rebilus*. Certè (& doleo) ignotus mihi; quicumque hic laudatus Iuriſconſultus. Pag. 289.

C. Aminius celeber iuriſconſultus.

L. Voluſius egregiâ famâ conceſſit, cui tres & nonaginta anni, præcipuaque opes.] De huius ſenio Plinius lib. VII. *Nuper L. Voluſius Saturninus omnium quos in conſulatu ſententiam rogauerat ſuperſtes fuit.* Præfectum eum vrbi fuiſſe colligas ex altero Plinij loco: *Nuper L. Voluſio Saturnino in Præfecturâ vrbis exſtincto, notum, è Corneliâ Scipionum gentis,* * *Voluſium Saturninum qui fuit Conſul, genitum poſt LXII. annum.* Et de diuitiis eius, Tacitus lib.

Voluſius Saturninus.

* Intellegit Plinius Q. Voluſiû, qui coſ. anno DCCCIX.

lib. XIIII. *Et quantum Voluſio longa parcimonia quæſiuit, tantum in te meâ liberalitas explere non poteſt.* Sed & tota Voluſiorum domus diues. Tacitus Annal. III. *Voluſio vetus familia, neque tamen Præturam egreſſa. ipſe conſulatum intulit, opumque, quis domus illa immenſum viguit, primus accumulator.*

Vaticinium in Tacito.

Inoffenſa tot Imperatorum malitia fuit.] Ambigo an, *amicitia*, ſcribend. vti dicat coluiſſe eum tot principum amicitias ſine offenſâ. Rodolphus, *militia*, legit.

Molem amphitheatri apud Campum Martis.] Quod totum è ligno ſtruxit, Sueton. cap. XII. Vide librum noſtrum, ſi placet, De Amphitheatro.

Numerus correctus.

Plebeique congiarium quadrageni nummi viritim dati.] Illiberalis liberalitas. Corrigo, *quadringeni*: & do auctorem Suetonium cap. X. *Diuiſis populo viritim quadringenis nummis, Senatorum nobiliſſimo cuique, &c.*

Viceſimæ vectigal vetus, in libertis.

Vectigal quoque quintæ & viceſimæ venalium mancipiorum remiſſum.] Ampla populi Rom. vectigalia: nullum, cenſeo, amplius eo quod è ſeruis, libertiſque. Rem eam paullò vberius à capite mihi tractanti, aut gratia, aut venia eſto. Antiquiſſimum vectigal Viceſimæ reperio, quæ ad libertos. Inſtitutum anno vrbis CCCXCVII. C. Marcio Cn. Manlio Coſs. Liuius lib. VII. *Ab altero Conſule (Cn. Manlio) nihil memorabile geſtum, niſi quòd legem nouo exemplo ad Sutrium in caſtris tributim, de Viceſimâ eorum qui manumitterentur, tulit. Patres, quia eâ lege haud paruum vectigal inopi ærario additum eſſet, auctores fuerunt.* Ea viceſima ſemper exhinc exercita, ad tempora Principum inferiorum. Itaque non infrequens

Viceſimarium aurum.

memoria in libris. Ab hac aurum Viceſimarium deriuo, quod in ſanctiore ærario: de quo Liuius lib. XXVII. *Conſulibus aurum Viceſimarium, quod in ſanctiore ærario ad vltimos caſus ſeruaretur, promi placuit.* Ad hanc Viceſimam, Arriani inſignis locus, lib. III. Diſſertation. Epi-

Interpretis Arriani lapſus.

cteti, cap. XXVI. ὁ δοῦλος εὐθὺς εὔχεται ἀφεθῆναι ἐλεύθερος. διὰ τί δοκεῖτε; ὅτι τοῖς εἰκοστώναις ἐπιθυμεῖ δοῦναι ἀργύριον; οὔ. ἀλλ' ὅτι φαντάζεται, &c. In quo loco, vide vt cæcutiat vir, alia doctus. Nam vertit: *Seruus inprimis cupit ſe donari libertate. Quam ob cauſſam? an quia deſiderat pro teſſerâ vendentibus argentum numerare? Non. ſed quia opina-*

opinatur, &c. Et in Notis ait, εἰκοσώνην eſſe qui rem emit exhibito ſigno aut teſſerâ: manumiſſos autem emere publicè frumenta potuiſſe exhibitâ teſſerâ: vide Perſius:

——ſcabroſum teſſerulâ far.

Somnia & nugamenta mera. Corrigo in Arriano, τοῖς εἰκοσώναις. Gloſſæ: εἰκοσώνης, ὁ τὰς εἰκοστὰς ἀπαιτῶν, *Vicesimarius.* Verte igitur: *An quia vicesimarius argentum dare deſiderat?* Idem Arrianus lib. II. cap. I. ὅταν οὖν στρέψῃ τις ἐπὶ στρατηγοῦ τὸν αὑτοῦ δοῦλον, οὐδὲν ἐποίησεν; ἐποίησεν. τί; ἔστρεψε τὸν αὑτοῦ δοῦλον. ἄλλο οὐδέν; ναί. καὶ εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι ὀφείλει. id eſt: *Cùm quis ſeruum ſuum verterit apud Prætorem, nihilne fecit? fecit. quid? vertit ſuum ſeruum. Numquid amplius? Certè. vigeſimam pro eo dependet.* Cicero lib II. ad Attic. epiſt. XVI. *Portoriis Italiæ ſublatis, quod vectigal ſupereſt domeſticum, præter Vicesimam?* Hæc in manumiſſis. At in ſeruis receptum, vt quotiens vænirent, vectigal pro iis penderet emptor. Id Tacitus fuiſſe ait, quintam & vicesimam: lectio modò ſit certa. Ambigas enim iure, quoniam de hac XXV. nihil alibi ſcriptum. Imò ſcriptum contrà: Auguſtum, cùm pecuniâ ad bellum & nocturnos Vigiles ei opus, inſtituiſſe Quinquageſimam vænalium mancipiorum. Dio L V. in actis anni DCCLX. τό τε τέλος τὸ τῆς πεντηκοστῆς ἐπὶ τῇ τῶν ἀνδραπόδων πράσει ἐσήγαγε. Et herclè vti aliarum rerum vænalium Centeſima fuit: ſic Quinquageſima mancipiorum. auſimq́. in Tacito reponere, * *quinquageſima.* Alia quinquageſima eſt, de quâ in Symmacho, & infrà, hoc ipſo libro. Fuit & Vicesima hereditatium, inſtituta ab Auguſto ad ærarium militare: de quâ Dio lib. LV. actis anni DCCLIX. τὴν εἰκοστὴν τῶν τε κλήρων καὶ τῶν δωρεῶν ἃς ἂν οἱ τελευτῶντές τισι, πλὴν τῶν πάνυ συγγενῶν ἢ καὶ πενήτων, καταλείπωσι, κατεστήσατο. Temperauit eam Nerua, & magis Traianus: de quibus multa Plinius in Laudatione. qui omnino videndus, ſi vim intellegere aues eius vectigalis. poſtque illos Antoninus Philoſophus, de quo Capitolinus: *Leges etiam addidit* (ſiue *edidit*) *de vicesimâ hereditatum, de tutelis.* Videndus item Paullus lib. IV. Sentent. tit. VI. l. vlt. C. de edicto D. Hadrian. toll. De Vicesimæ legibus primus ſcripſit A. Ofilius, & poſt eum Macer libros duo. Inuenio & in lapidibus, PROCVRATOR. XX. HEREDITATIVM.

Correctus Arrianus.

Vicesimæ quintæ vectigal in ſeruis vænalibus.

Quinquageſima vænaliū.

* Niſi tamē in Dione vitiū, & reſcribi placeat, πεντηκοστῆς.

Vicesima hereditatium.

Promagiſter Viceſimæ. TIVM. item, PROMAGISTER. XX. HEREDITATVM. qui poſtremus titulus ab eo, quòd, vti è Plinio diſcis, publicani colligebant hoc vectigal: quorum Magiſtri, & Promagiſtri. Satis. nec enim Iuriſconſultorum frugem demetere propoſitum nobis.

Factum S. c. vltioni iuxta & ſecuritati.] Quod Piſonianum dictum, in l. Senatuſconſ. De S. C. Silan. & Neronianum à Paullo, lib. III. Sentent. Certè conditum vul-

Conſultum pro ſecuritate dominorum. gatumque eſt, Nerone IV. & Piſone Coſs. Latum eâ de re & anteà ſub Auguſto, P. Cornelio Dolabellâ, & C. Silano Coſs. vnde nomen S. C. Silaniani; ſed minus plenè. Dixerunt plura ante me, Vertranius hoc loco, & I. Cuiacius, I. Obſeru. cap XVIII.

Pomponia Græcina inſignis fœmina.] Soror filiáue Pomponij Græcini qui conſul ſub Auguſto: & ad quem Elegia Ouidij IV. De Ponto.

Pag. 290. *Superſtitionis externæ rea.*] Chriſtianiſmi credo accuſatam hanc fœminam, ſiue vt tunc confundebant, Iudaiſmi. Non ergo ſuperſtitionis, ſed religionis. Etſi vniuersè fateor, genus hoc ad θρησκείαν & inanem externumque cultum, nimis pronum. *Strabo pulchrè & ex Veri

*Lib. VII. adyto: ἅπαντες γὰρ τῆς δεισιδαιμονίας ἀρχηγοὺς οἴονται τὰς

Fœminæ ſuperſtitioſulæ. γυναῖκας. αὗται δὲ καὶ τοὺς ἄνδρας προκαλοῦνται πρὸς τὰς ἐπὶ πλέον θεραπείας τῶν θεῶν, καὶ ἑορτὰς, καὶ ποτνιασμούς. σπάνιον δὲ εἴ τις ἀνὴρ καθ' αὑτὸν ζῶν εὑρίσκεται τοιοῦτος. *Superſtitionis*

Viros corrumpunt. *auctores & duces eſſe fœminas, omnes opinantur. Et enimuero viros inuitant ad ſuperuacuos nimióſque deorum cultus, & dies feſtos, & venerationes. At rarò profectò vir cælebs & ſibi viuens inuenietur talis.*

Duæ Iuliæ. *Poſt Iuliam Druſi filiam dolo Meſſallinæ interfectam.*] Duas enim Iulias Claudius ſuſtulit, ſuaſu ſiue iuſſu Meſſallinæ: alteram Druſi, alteram Germanici prolem. Suet. cap. XXIX. & Dio LX. Seneca in Ludo.

Per quadraginta annos non cultu niſi lugubri, non animo niſi mæſto egit.] Luctus hic, vt clarum, ob Iuliam interfectam. Ab eius ergo cæde quadraginta anni? Falſum.

Numerus vitiatus. Nam ea cæſa paullo ante expeditionem Claudij in Britanniã, vti è Dione liquebit tibi. Scribe fideiubente me, *quattuordecim annos*. Mors enim Iuliæ in annum incidit vrbis DCCCXVI. à quo ad hunc Neronis conſulatũ iuſti XIV. anni.

Coſſu-

Coſſutianum Capitonem Cilices detulerant.] Hunc aut alium ſui æui intellegi Iuuenalis voluit ſat. VIII. Coſſutianus Capito.

——quàm fulmine iuſto
Et Capito & Tutor ruerint damnante Senatu,
Piratæ Cilicum.

Sed magis certò Fabius libro VI. *Egregiè nobis adoleſcentibus dixiſſe accuſator Coſſutiani Capitonis videbatur, Græcè quidem, ſed in hunc ſenſum: Erubeſcit Cæſarem timere.* Capito accuſatus.

Cuius preauum oratorem.] Vulgò *auctorem*, peſſimè.

Oblatis in ſingulos annos quingenis ſeſtertiis.] Hunc ergo Suetonius intellexit capite X. *Senatorum nobiliſſimo cuique annua ſalaria, & quibuſdam quingena conſtituit.*

Auitas opes diſſipaſſent.] Vulgò, *habitas*, errore tralatitio.

Ne pugnam priores adirent, prædicit.] Probum quod in Romano libro eſt. *priores auderent.* Vellem etiam *edicit.* Pag. 292.

Præfectos militéſque tendere omnes extra vallum iuſſit.] Quod pœnæ militaris genus antiquum. Liuius libro X. *Cohortes quæ ſigna amiſerant, extra vallum ſine tentoriis destituit.* Valerius lib. II. cap. VII. *Néve quis eorum intra caſtra tenderet, néve locum extrà aſſignatum vallo aut foſsâ cingeret, néve tentorium ex pellibus haberet.* Vide & Polyb. lib. VI. Sed propriè de he hac ipsâ re, ſic Frontinus IV. Stratagem. *Domitius Corbulo in Armeniâ duas alas & tres cohortes, quæ ad caſtellum initio hoſtibus ceſſerant, extra vallum iuſſit tendere.* Pœna militaris.

Huc quoque & illuc volitans, plura famâ quàm pugnâ extrahere.] Lego primùm, *húcque & illuc.* deinde, vt in libro opt. *pugnâ exterrêre.* Vera ſententia, ſcriptioque. Nam hoc ait, Teridatem oſtendiſſe potiùs arma, quàm intuliſſe; & plura exterruiſſe aduentus ſui famâ, quàm pugnâ. Exterrêre.

Antiochum.] Commagenæ regem, vt ſuprà dictum.

Proditore ſuo] Scribo, *ſui.*

Iſichi gens haud aliâs ſocia Romanis.] Sic emendauimus. Nam libris eſt, *ante alias*, pugnâ cum Taciti verbis manifeſtâ. Si enim tunc primùm illecti: quomodo ſocij ante alios? At qui hìc Iſichi, Vaticano ſunt, *Inſechi.* Iſichi gens.

Veteri & prouido duci.] Cuius eruditionis etiam & ſtudij in Pag. 293.

Corbulo inter doctos. dij in litteris ſignum, quòd Plinius aliquotiens Corbulonem inter auctores laudat, quorum operâ vſus. vti Indice libri v. & vi. Patrem egregio viro fuiſſe ſuſpicor Pomponium, aut Orfitum, ſuadente Plinio lib. vii.cap.v. *Veſtilia, C. Herdicij ac poſteà Pomponij Orſiti* (ſcribe ex libris, *Pomponij atque Orſiti*) *clariſſimorum ciuium coniux, ex his quattuor partus enixa, Sempronium ſeptimo menſe genuit, Suillium Rufum vndecimo, Corbulonem ſeptimo, vtrumque conſulem: poſtea Cæſoniam Caij principis coniugem, octauo.*

Quis illi pater.

Plinius correctus.

Diſſimulato tamen intellectu.] Ad Taciti phraſim magis, *intellecta.*

Pag. 294. *Iſteo Capitoni.*] Ex lapid. *Inſteio.* Mirum ni idem, qui ſuprà Hoſtorius dicitur, vbi de recipiendis obſidibus actum. Certè Vatic. liber eo loci, *Hiſteus*, non *Hoſtorius* præferebat. Nec moueor, quòd ibi centurio dicitur, hîc Præfectus caſtrorum. Potuit enim honore eſſe auctus.

Inſteius Capito.

Libratoribus funditoribúſque adtributus locus, vnde eminus glandes torquerent.] Libratores ergo glandes torquebant? imò tela, lapideſque. Integer locus, quod mirère, apud Calepinum légitur: *vnde eminus lapides & glandes torquerent.*

Expletus locus auxilio Calepini.

Artaxata quis condiderit. *Caput gentis Artaxata.*] Conditam ab Artaxiâ rege, ſuaſu Annibalis Pœni. Plutarchum adi in Lucullo.

Pag. 295. *In cornibus pedes ſagittarius, & cetera manus equitum ibat, productior cornu in ſiniſtro per ima collium.*] Expeditior omnino & verior erit lectio: *productiore cornuum ſiniſtro.* E cornibus, inquit, productius erat ſiniſtrum. & cauſſam addit.

Emendatus Tacitus.

Velut numine oblatum.] Farneſiano ſuperadditum, *velut deûm numine.*

Cuncta extra tecta hactenus ſole illuſtria fuêre] Puto, *cuncta extrà, tecta tenus.* id eſt: extra vrbem vſque ad tecta domuſque, omnia ſole liquida.

Pag. 296. *Se Quæſtorem Germanici, illum domus eius adulterum fuiſſe.*] Suillius, Quæſtor, Germanico bello. Annal. iv. *At P. Suillium Quæſtorẽ quondam Germanici.* Adulterum Senecam in Iuliâ Germanici filiâ fuiſſe vult. Dixi antè.

P. Suillius Quæſtor Germanici.

Quâ ſapientiâ, quibus philoſophorum præceptis, ter millies ſeſtertiûm paraniſſet?] Summa eadem diuitiarum Senecæ,

necæ, expreſſa à Dione qui omnes res relictas habet præut culpet virum inculpatum. Ita adulterium illi obiicit cum Agrippinâ: pullarium eum fuiſſe ait, idemque vitium ab illo inſitum Neroni: cauſſam auctoremque interfectæ matris: aliaque, quæ homo vanus, præter fidem præterque omnium mentem conuiciatur velut è plauſtro. Quibus odij cauſſis? aut quo mendacij pretio? Nam Seneca tantò anterior, non iniuriâ non beneficio cognitus illi. Sed credo, iudicij quædam morumque peruerſitas fuit, quæ eumdem illum in Ciceronem exacuit, quæ in Caſſium, Brutum, omneſque bonos. Caueat ab his, moneo, iuuentus: & è campis illis ita antiquitatum & hiſtoriæ flores legat, vt non colligat venena. At quod ad diuitias elegantiamque Senecæ attinet, vide lector & lege egregium eius libellum De vitâ beata: quem ſcripſit non aliâ re, quàm vt ora obſtrueret calumniatoribus iſtis, præſertim à capite XVII.

Dio Senecæ infenſus.

Idem non bonus ſincerusque virtutum æſtimator.

Pag. 297.

Felicitati ſubmittere.] Lege, *ſubmitteret.*

Q. Pomponium ad neceſſitatem belli ciuilis detruſum.] Nihil legi. qui ſequũtur, ij ferè nominati Senecæ in Ludo.

Filio & nepti pars concedebatur, eximebanturque etiam qua teſtamento matris, &c.] Ablego te ad Cuiacium, Obſeru. VI. cap. XXIII. qui ante me abundè dixit.

De bonis dãnatorum.

Pag. 298.

Se patroni iniurias vltum eſſe.] Mallem, *vltum iſſe.*

Ollium honoribus nondum functum.] Atqui Quæſtorium eum fuiſſe Suetonius autumat, cap. XXXV. Sed Quæſtura fortaſſe non tam honos, quàm aditus ad honorem. Ipſe tamen Tacitus lib. XII. Quæſturam inter magiſtratus recenſuit, Agellius, & alij.

Ollius Poppææ pater.

Pag. 299.

Velatâ parte oris, ne ſatiaret aſpectum.] Ad æmulationem credo mulierum Arabiæ, de quibus Tertullianus in libello De virginibus velandis: *Arabiæ feminæ non caput ſed faciem quoque ita totam tegunt, vt vno oculo liberato, contentæ ſint dimidiam frui lucem, quàm totam faciem proſtituere.* Sed cauſſa in hoc nobili ſcorto, & in illis diſpar.

Arabiæ feminæ facie ſemitectâ.

Agentem eam in matrimonio Rufi Criſpini equitis.] Alij, *Criſpi.* Sed Criſpinum ei cognomen Plutarchus in Galbâ, noſter lib. XV. & clariſſimè Seneca ſeu quis alius (non enim certè Philoſophus) in Octauiâ. vbi Poppæa inducitur:

Rufus Criſpinus.

—— venientem intuor
Comitante turbâ coniugem quondam meum
Gnatúmque. properat petere complexus meos
Criſpinus, & intermiſſa libare oſcula.

Rufinus Criſpinus filius eius à Suetonio nominatur, capite XXXV.

Amantium loquacitas. *Otho, ſiue amore incautus, laudare formam elegantiámque vxoris apud Principem.*] Verè incautus. & ſimillimâ vecordiâ ille Candaules apud Iuſtinum libro I. *Hic vxorem, quam propter pulchritudinem deperibat, prædicare omnibus ſolebat, non contentus voluptatum ſuarum tacitâ conſcientiâ. prorſus, quaſi ſilentium damnum pulchritudinis eſſet.* Vecordiâ inquam ſimili, ſed & fato.

Scire ad illam, ſibi conceſſam dictitans nobilitatem.] Adhæreſco. Fortean, *ſiue conceſſam à dis iactans nobilitatem, pulchritudinem.* Aut, *ſibi conceſſam diu dignam nobilitatem.* Budenſi aiunt legi, *vbi conceſſam dictitaret.* ex eo diuinabam, *vbi congeſtam delibaret.*

Per genus vitæ quod nemo adæquaret.] Vidi qui legeret, *quod Nero non adæquaret.* Ego, *Nero haud æquaret.*

Contubernium. *Nil è contubernio ſeruili*] Propriè. Non enim nuptiæ cum ſeruis, ſed contubernium.

Pag. 300. Abuſque. *A Tiberio vſque domum principis edoctus.*] Vatic. *Tiberio auoúſque.* ex quo fecerim, *Tiberio abuſque.*

Maſſilienſium mœnibus coërceri iubetur.] Relegandi

Relegatio, ad certum opidum. genus tunc frequens. Sic Iulia opido Rheginorum ab Auguſto clauſa: Silanus à Nerone Bario municipio Apuliæ: Dolabella in coloniam Aquinatem ab Othone ſepoſitus.

Edictum de numero gladiatorum. *Egredi numerum edendis gladiatoribus finitum permittebatur.*] Auguſtus edixit anno vrbis DCCXXXII. μήθ' ὁπλομαχίαν πλεονάκις ἢ δὶς ἐν ἑκάστῳ ἔτει, μήτε πλειόνων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν ποιεῖν. *neque ſapius quàm bis in anno gladiatores dare, neque vltra paria ſexaginta.* Dio LIV.

Senatuſconſultum eâdem in re. Simile edictum anteà à Senatu, de quo Sueton. Iulij ca. X. *Cùm multiplici vndique familiâ comparatâ inimicos exterruiſſet, cautum eſt de numero gladiatorum, quo ne maiorem cuiquam habere liceret.* Saturnalia noſtra vide.

Pag. 301. *Quibúſque aliis Romana continentur.*] Inſero vocem, *res Romana continetur.* Sequentia emendaui, diſtinxi, ſublata confuſione, quæ in libris.

Impetum

Impetum eius attinuère ſenatores.] Fero. ſed præfero meum illud, *ſeniores.* Diuinatio in Tacito.

Leges cuiuſque publici.] Publicum hîc non ciuitas aut commune cuiuſque opidi, vti cenſent: ſed τὸ δημόσιον, πλωνία. Plautus Trucul. Publicum, quid.

Illa, haud ego, habuit publicum, peruorsè interpretaris. Seneca epiſt. CXX. *Iam ego parauerams fiſcos: circumſpiciebam in quod me mare negotiaturus immitterem, quod publicum agitarem, quas accerſerem merces.* Sueton. Cal. cap. XL. *Additúmque ad caput legis, vt tenerentur publico, quæ meretricium quæ've lenocinium feciſſent.* Senecâ iterum Epiſt. CII. *Ille qui & mari & terrâ pecuniam agitabat, qui ad publica quoque, nullum relinquens inexpertum genus quæſtus, acceſſerat.* vbi malè ſubſtituunt, *publicanos.* Defenſa & ſtatuminata Senecæ lectio.

Manet tamen abolitio quadrageſimæ quinquageſimæque.] Portorium id fuit, explicatum Quinctiliano in parte, Declamat. CCCLIX. *Præter inſtrumenta itineris, omnes res quadrageſimam publicano debeant.* Sed abolitio hæc Neroniana, non firma. certè Symmachi æuo iterum præbita Quadrageſima: vt diſcas è lib. v. epiſt. *Quadrageſimæ portorium non rectè poſcitur à Senatoribus Candidatis: quia noſtri ordinis functiones onerari geminis incommodis non oportet. Quaſo igitur vt humanitatem noſtri ordinis editoribus impartias, & vrſorū tranſuectionem cupiditati mancipum ſubtrahas.* Etiam Quinquageſima: de quâ idem: *Quæſtores ordinis noſtri numquam ferarum ſuarum portorium contulerunt. Nunc à fratre meo Cynegio V. C. quinquageſimæ vectigal exigitur, quod ſolos vrſorum negotiatores, vtpote quæſtui ſeruientes, oportet agnoſcere.* De hac Quadrageſimâ capio Suetonium Veſpaſ. cap. I. *Huius filius publicū quadrageſimæ in Aſiâ egit, manebantq;* (legô, *mantantq;*, quia perueniſſe eas ad ſuum æuum ſubindicat Tranquillus) *imagines ſub hoc titulo, καλῶς τελωνήσαντι.* At in Caligul. cap. XL. alia hercle ab iſtâ; temporaria dumtaxat, & quæ cum impuro illo periit: *Exigebatur pro litibus atque iudiciis vbicumque conceptis quadrageſima ſumma de quâ litigaretur.* Sed & Quinquageſimam vænalium, de quâ ſuprà, diſparo ab iſtâ: ſicut Quinquageſimas illas Ciceronis III. libro in Verrem, Pag. 302. Quadrageſimæ vectigal ſub Theodoſ. Arcadio. Quinquageſimæ. Suetonius aliter ac vulgò explicatus. Correctuſque. Quinquageſimæ variæ.

quæ ad aratores pertinuerunt decumanoſque.

Obſcurior Taciti locus. Frumẽti ſubuectio.

Temperata apud tranſmarinas prouincias frumenti ſubuectio.] Quæ hæc ſubuectio? illáne, quæ Romam? ex Africâ & Ægypto puta, aliiſque prouinciis ad alimenta plebis. An intellegit in ipſis prouinciis modum poſitum, quò & quatenus frumenta ſua adueherent? Fraudes enim & hîc committi ſolere, & moleſtias obiici prouincialibus, è Taciti Agricolâ diſces. *Emere*, inquit, *vltrò frumenta, & vendere cogebantur. Deuortia itinerum & longinquitas regionum indicebatur, vt ciuitates à proximis hibernis in remota & auia deferrent: donec quod omnibus in promptu erat, paucis lucroſum fieret.*

Immunitas mercatorum frumenti.

Et ne cenſibus negotiatorum naues adſcriberentur.] Mutuare huic loco lucem à P. Fabro lib. I. Semeſt. cap. XXV.

SulpiciusCamerinus.

Sulpitium Camerinum abſoluit Cæſar.] Sed eumdem paullo pòſt cum filio interfecit, ἐγκαλίσας σφισι, ait Xiphilinus, ὅτι Πυθικοὶ ἐκ προγόνων ἐπικαλούμενοι, οὐκ ἐπαύσαντο προσρήματι τοῦτ' ἔχοντες, ἀλλ' ἐς τὰς τοῦ Νέρωνος νίκας τὰς Πυθικὰς ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἠσέβουν. *obiiciens illis, quòd Pythici ab antiquo dicti, nõ abſtinerent nunc eo cognomine, ſed in Neronis Pythicas victorias ex ſimilitudine nominis iniurii eſſent.*

Dio benè correctus. Pœtici, Sulpicii cognominati.

Qui Dionis ſiue abbreuiatoris eius corruptus locus: ſcriboque, ὅτι Ποιητικοὶ ἐκ προγόνων, &c. Sulpicii enimuerò non Pythici, ſed Pœtici cognominati, vti liquere poteſt ex Faſtis. Quod cognomen ad iniuriam ſuam trahebat Nero, quia ipſe ſolus victor, ſolus Pythicus. Notabit ergo

Ratio vetus pronunciandi Y pſili, & diphthongi œ.

philologus ſimilitudinem aliquam inter eas voces, veteri germanaque pronuntiatione fuiſſe.

**Lib. II. Hiſt.*

Pomponium Siluanum.] Eſt cùm Pompeium Siluanum in * Tacito reperias; eſt, cùm Poppæum. Librariorum ea varietas ſit, an hominum, alibi videbo.

Inchoatum à Druſo aggerem coërcendo Rheno abſoluit.] Intellegítne foſſam Druſianam, Iſalæ hodie cognomine

Agger Druſianus. Vbi is?

inſignem? quæ Rhenum imminuit, exhauſit, & quaſi coërcuit? An potius aliud opus in Gallicâ ripâ, quo tumidum & vagum cum pernicie accolarum amnem reprimeret? Videtur. & refero ad aggerem iſtum, quæ lib. V. Hiſtor. ſcripta: *Quin & diruit molem à Druſo Germanico factam, Rhenúmque prono alueo in Galliam ruentem,*

Eundem videri cum mole Druſi.

diſiectis quæ morabantur, effudit. Vidi qui molem eam

vellent

vellent eſſe Druſoburgum ad Iſalam nunc ſitum. Næ illi falluntur. Nam quî poteſt? In Galliarum ripâ ea moles fuiſſe debuit, non in Germaniæ: vti facto Ciuilis, Tacitique verbis ratio conſtet. Refellere quidem igitur aliena poſſim, firmare adhuc ipſe nihil.

Sec nec illa inuenta.

Helius Gracilis.] E libris, *Ælius Gracchus.*

Qui nationem eam regebant, in quâ tum Germani regnabant.] Suſpectus maioris vitij locus. Tentabam tamen mederi, *germani regnabant*: id eſt, duo illi fratres. aut, *in quâ tantùm Germani*: vti dicat Friſiis non alios quàm è vera Germaniâ fuiſſe reges. Sed nos alludimus: manet vlcus.

Pag. 303.

Corruptus locus.

Dubius Auitus.] Labor vt ſcribam, *Vibius Auitus*, inducente me Plinio, qui Neronis temporibus præſediſſe Galliæ Germaniæque inferiori Vibium Auitum ſignificat lib. XXXIV. cap. VII. *Statuam Aruernorum cùm faceret, prouincia Vibio Auito præſidente.* Antea ſuſpicabar de Didio: fallebar.

Vibius Auitus.

Aduertêre quoſdam cultu externo in ſedibus Senatorum.] Armenios & Parthos ſedentes in Senatu, vti eleganter Suetonius loquitur. Morem autem eum fuiſſe, & hunc honorem bene meritis ſociis, didici è Iuſtino: qui de Maſſilienſibus lib. XLIII. *Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus ſpectaculorum in Senatu datus.* Item Ioſepho, qui Decretum C. Cæſaris & Senatus recitat pro Iudæis, lib. XIIII. cap. XVII. in hæc verba: δεδόσθαί τε Ὑρκανῷ, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ, καὶ πρεσβευταῖς τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεῖσιν, ἔν τε πυγμῇ μονομάχων καὶ θηρίων, καθεζομένους μετὰ τῶν συγκλητικῶν θεωρεῖν: *Concedi Hircano eiúſque filiis, item Legatis qui ab eo miſſi. gladiatorum & ferarum pugnas ſpectare, in ſedibus Senatorum.* Etſi vetuerat id antè, ſuâ quadam cauſsâ, Auguſtus: vt in Suetonio leges, cap. XLIV. interdicto tamen non firmo. Sed ait Iuſtinus ecce, in Senatu: & Suetonius alibi, in equite ſpectare. nec errent vltrà, qui apud Suetonium in Claudio, *in Senatoriis*, tentant reponere. Sed quod de legatis his ad Neronis tempora Tacitus rettulit, eximium & antiquæ noſtræ ſimplicitatis factum, Tranquillo viſum Claudio attribuere, cap. XXV. Errat, me iudice, Tranquillus.

Mos honeſtandi legatos ſociorũ conceſſu orcheſtræ.

In Senatu, in Equite: id eſt, inter Senatores, equites.

Quinquaginta annorum obſequio.] Libri vett. *quadraginta.*

Pag. 304.

ginta. A clade certè Varianâ ad hoc æuum, quadraginta ſex circiter anni ſunt.

Quotam partem campi iacere.] Fortè, *Quò tantam,* aut, *quò eam.* Vulgatam etiam tolero, & capio.

Seruarent ſanè receptos gregibus inter hominũ famam.] Scriberem, *exceptos*, &, *famem.*

Correctus Tacitus.

Et commotus his Auitus, patienda meliorum imperia. Id diis, &c.] Turbata & trunca forſitan. Lego tamen: *Nec commotus h. A. p. m. imperia ait. Dis quos, &c.*

Terra in quâ viuamus.] Addenda vox videtur, *poteſt.*

Curtilius Mancias.

Curtilium Manciam ſuperioris exercitus legatum.] Phlegon De admirandis: *Curtilius Mancias legatus in Germaniâ exercitum duxit Q. Voluſio & P. Scipione coſſ.*

Pag. 305. Sed & fontes hodie ſalis in Saxonicâ Hallâ, ad id flumen.

Dum flumen gignendo ſale fecundum, & conterminum vi trahunt.] Non abhorret certè à fide, vt hoc flumen, Sala fuerit: argumento vel nominis ipſo. Flumen nobile, mihi carum: domicilij olim cauſsâ, & Andreæ Ellingeri medici primarij; cuius fides & doctrina, magna mihi dum viuam.

Ratio parãdi ſalis in Germaniâ & Galliâ.

Eluuie maris areſcente vndâ, ſed ſuper ardentem arborum ſtruem fusâ.] Hac de re Plin. lib. XXXI. *Gallia Germaniaque ardentibus lignis aquam ſalſam infundunt.* Varro De re Ruſticâ I. *In Galliâ Tranſalpinâ intus ad Rhenum, cùm exercitum ducerem aliquot regiones acceſſi, vbi ſalem nec foſſitium nec maritimum haberent, ſed ex quibuſdam lignis combuſtis, carbonibus ſalſis pro eo vterentur.* Vbi lego, *intus Rhenum*, particulâ addititiâ reiectâ.

Bataui oriundi à Cattis.

Bellum Hermunduris proſperum, Cattis exitio fuit.] Non diſſimulo alucinationem & παρόραμα viri docti noſtratis, qui ab hac pugnâ initia deriuat Batauæ genti. Cenſet enim victos pulſoſq́ue eo prœlio Cattos, deueniſſe maritimos locos vbi nunc Batauia eſt, & originem dediſſe inter Belgas nobiliſſimæ genti. Cæcitatem! Bataui noti celebreſq́ue diu ante hanc æuo Neronis pugnam: & Cattorum migratio de quâ Tacitus in libello De Germaniâ, non dubiè antiquior. *Bataui*, inquit, *non multum ex ripâ, ſed inſulam Rheni amnis colunt, Cattorum quondam populus, & ſeditione domeſticâ in eas ſedes tranſgreſſus, in quibus pars Romani imperij fierent.*

Sed diu ante hoc prœlium

Ciuitas

Ciuitas Iuhonum ſocia nobis.] De hoc igne nimia mira. Pighius amicus noſter cenſebat, *Huionum* ſcrib. quoniam in * agro cognomine, hodie lapis multus ſub terrâ foſſilis, idoneus concipere ignem. Sed ego ambigo ne ea gens in Germaniâ ipsâ alibi fuerit, non in Belgicâ. Miraculum terreni ignis. *Iuxta Hoyum opidum in Eburonibus.*

Aut quo alio humore niterentur.] Fortaſſis *vterentur.*

Quanto magis profana, & vſu polluta.] Adde vocem è priſcâ editione, *& vſu viliori polluta.* Veſtes vult ſanguinis aut ſeminis notis ſordentes.

Ruminalem arborem in comitio.] De ficu Ruminali & Nauiâ digna lectu Scaliger in Feſtum, illuſtriſſimum ingenium noſtri æui. Ruminalis ficus.

Quæ ſuper octingentos & quadraginta ante annos Romuli Remíque infantiam texerat.] Damno numerum. Nam hic annus vrbis conditæ DCCCXI. Romulus autem Remuſq. XVIII. dumtaxat annos nati, cùm facta Roma eſt. Non ergo plures ab infantiâ eorum ad hunc diem annis triginta. Facilis putatio ex Dionyſio, Liuio, & aliis. Ita ergo hîc emendem, & *Octingentos & triginta* ſcribam, ne Tacitus manifeſtâ ſit in culpâ. Falſus in Tacito numerus.

AD LIB. XIV. ANNALIVM.

CAIO *Vipſanio.*] Vulgati, *Vipſano.* Viri docti, Vipſtanum eum nominant. Vide Fului Nummos, in Aproniâ gente. Pag. 306. Vipſtanus.

Triumphales auos.] Vnum tantùm, Poppæum Sabinum. Pag. 307.

An fecunditatem & verum animum timeri?] Diſtinguo, *verum animum? Timeri ne vxor.* Nam quod V. C. Erricus Memmius legebat, *vterū annuum*, acutius quàm verius cenſeo. Interpunctus Tacitus.

Medio diei cùm id temporis per vinum & epulas incaleſceret Nero.] Romani ergo epulabantur die medio? Non vulgò quidem: non item viri ſerij, ſobrij, ſicci. Sed deſcribit

ſcribit Tacitus Neronis conuiuium adoleſcentis madidi verè Tempeſtiuum. Tempus enim vt tardè aliquando iuuentus noſtra diſcat, quid Tempeſtiua conuiuia, quid Intempeſtiua. Diſcat, & dediſcat illa quę nuper hauſit à magnis magiſtris. Aiunt conuiuiū Tempeſtiuum eſſe, quod tempore celebretur: verbo reque honeſtum: nec in vitio poni vmquam, niſi in libris vitiatis. Ecce alij qui Tempeſtiuum nihilum differre dicant ab intempeſtiuo: & in culpâ habitum vtrumque. Tertium vidi, qui conuiuia tempeſtiua vellet eſſe, quæ ſtatis certiſque temporibus præberent ſacerdotes. Inducunt, & ſeducunt. audite me iuuenes, & cum bono Mercurio, inite viam rectam. Legitima conuiuij hora apud Romanos priſcos, Sol occaſus.

Errant vulgò in conuiuiis Tempeſtiuis & Intempeſtiuis.

Hora cænæ priſcis veſpera.

Saluianus lib. I. *Numquid parcam illam tunc agreſtémque vitam cum gemitu & dolore tolerabant, cùm viles ac ruſticos cibos, ante ipſos quibus coxerant focos ſumerent; eóſque ipſos capere niſi ad veſperam non liceret?* Itaque quia veſperè cæna: ideò prouerbij forma in Plauto, *de veſpere ſuo viuere.* Poſtea autem Decima haberi cœpta. Clarè ex Cornificio ad Herenniū, vbi deſcribit hominem vanè glorioſum lib. IV. Is ad eos quos vocauerat ad cænam non in ſuas ædes: *Itáne? eamus, inquit, hoſpites. Frater venit ex Salerno. ego illi obuiam pergo, vos huc Decimâ venitote. Hoſpites diſcedunt. ille ſe raptim domum ſuam coniicit: illi Decimâ, quò iuſſerat, veniunt.* Et ab eâ mente Philippus Vulteium inuitans, apud Horatium: *Poſt nonam venies.* —— Imò actuoſi homines & forenſes poſt decimam ſæpe. quoniam res & iudicia in foro exercita ad Decimam horam, vti ex Milonianâ Aſconij diſcas. At labente imperio moribuſque, octaua hora balnei haberi cœpta, nona ipſa cænæ. Plinius de Spurinnâ: *Vbi hora balnei nūtiata eſt, (eſt autem hieme nona, æſtate octaua) in ſole ambulat nudus. letus accubat.* Martialis præter locos alios:

Poſtea Decima.

Aut ſerius.

Poſteà Nona.

——*Imperat exſtructos frangere Nona thoros.*

Hanc horam qui præueniebant, tempeſtiuè epulari dicebantur & præmaturè, & conuiuia eorum Tempeſtiua. qui in longum trahebant, inque noctem imtempeſtam, iure eorum epulæ Intempeſtiuæ. Qui de multo die, inquam, epulari incipiebant, in eos gulones hæc nota & nomen

Tempeſtiua conuiuia, ante horam.

nomen. Plautus probroſè in ſenem:

Cum ſuo ſibi gnato vnà ad amicam de die
Potare.

Hinc apud Catullum, *Conuiuia lauta de die*: apud Horatium,

——*dictus herè illic De medio potare die.*——

Suetonius de Nerone: *Epulas à medio die ad mediam noctem protrahebat* Plinius in laudatione Traiani: *Non enim ante medium diem diſtentus, ſolitariâ cœnâ, ſpectator adnotatórque conuiuiis tuis immines.* Liuius de Annibale Capuæ laſciuiente: *Cœperunt epulari de die, & conuiuium non ex more Punico aut militari diſciplinâ eſſe.* Cicero de Piſone: *Qui numquam Solem orientem aut occidentem viderit*: culpatque eum vitij vtriuſque. Vt & Silius Campanos:

——*medióque dierum*
Regales epulæ, atque ortu conuiuia Solis
Deprenſa.

Hæc tempeſtiua conuiuia ſæpe vſurpari ſolita diebus lætis, feſtiſque. Iuuenalis Perſicum ſuum inuitans: Quando ea vſurpata.

——*iam nunc in balnea ſaluâ*
Fronte licet vadas: quamquam ſolida hora ſuperſit Iuuenalis explicatus.
Ad ſextam. ——

Vult ecce eum ad balneas ire horâ quintâ, præter morem, & ad epulas venire ſextâ ſeptimáve. Saturnalibus item vulgò conuiuia ordiebantur à multâ luce. Tertullianus: Et Tertullianus. *Non lauor diluculo Saturnalibus, ne & diem & noctem perdam: attamen lauor honeſtâ horâ & ſalubri.* Nam lautio ſemper ante cibum. Item nuptiis. Apuleius apol. I. *Nuptiæne illæ fuerunt, an aliud celebratum officium, an conuiuium tempeſtiuum?* Ea ſunt conuiuia quæ Catoni placita apud Ciceronem: *Ego verò propter ſermonis delectationem tempeſtiuis conuiuiis delector.* Item Claudio, de quo Tacitus lib. XI. *Claudius domum regreſſus, & tempeſtiuis epulis delinitus.* Quæ epulæ ſi mediâ nocte fuiſſent, non potuit inter eas Meſſallina eſſe interfecta, ſine querellâ aut verbo hiſtoricorum. Alexandro: de quo Curtius lib. VIII. *Iámque iter parare in poſterum iuſſus, ſolemni & tempeſtiuo adhibetur conuiuio.* Tamen hæc conuiuia iure in vitio. Cicero ad Attic. lib. IX. *Audio bonis* Reprehenſa ea conuiuia.

viris

viris hanc cunctationem noſtram non probari, multáque & ſeuerè in me in conuiuiis quidem tempeſtiuis diſputari. Ibidem: *Quas eos cœnas facere & obire ſcripſit ad me Sextius? quàm lautas, quàm tempeſtiuas?* Idem lib. III. in Verrem, de Apronij cænâ in foro: *Statuitur Lollius in illo tempeſtiuo gladiatorum conuiuio.* Et de ipſo Verre lib. v. ait eum *diem conuiuiis, noctem ſtupris contriuiſſe.* Quinctilianus Declamat. CCCXXXI. *Neque enim ſenectutem adfert ſummus dies, ſed longus ordo vitæ. nec ebrietatem facit illa potio, poſt quam concidendum eſt; ſed tempeſtiuum conuiuium, & auiditas nimia.* Seneca De irâ lib. II. cap. XXVIII. *Aliena vitia in oculis habemus, à tergo noſtra ſunt. Inde eſt, quòd tempeſtiua filij conuiuia pater deterior filio caſtigat.* Addo Taciti locum lib. II. Hiſtor. *Diſcubuerat Vitellius Ticini, adhibito ad epulas Verginio. Legati Tribunique ex moribus imperatorum ſeueritatem æmulantur, vel tempeſtiuis conuiuiis gaudent.* Qui vel ſolus locus ſententiæ meæ firmandæ. Cedò enim ſi non de die illud epulum, quomodò ſubiungit de luctâ inter milites? Quomodò. *Puluis procul & arma adſpiciebantur*, in tenebris? Sanè iterum de Vitellio noſter: *medio diei temulentus.* & Xiphilinus, τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐδαπάνα. Diurnum ergo conuiuium (intellego à meridie, aut circiter) Tempeſtiuum, quia initium temperi nimis: nocturnum contrà, Intempeſtiuum. Deſcribit Propertius,

Clarum argumentum è Taciti contextu ad Tēpeſtiua conuiuia.

Intēpeſtiuum conuiuium.

> *Sic noctem paterâ, ſic ducam carmine, donec*
> *Iniiciat radios in mea vina dies.*

Suetonius Calig. cap. XLV. *Senatum populúmque obiurgauit edicto, quòd Cæſare præliante, intempeſtiua cõuiuia, circum & theatra, & amœnos ſeceſſus celebrarent.* Cicero pro Muræná: *Intempeſtiui conuiuij, amœni loci, multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio.* Curtius lib. VI. *Intempeſtiua conuiuia & perpotandi peruigilandique inſana dulcedo.* Et exempla plura. ſed iis qui cor habent, hæc ſatis: μωρῷ autem ὔτε πεῖσαι ὔτε ῥῆξαι ἐστι, ait verbum vetus.

Lepidus, quis.

Stuprum cum Lepido ſpe dominationis admiſerit.] Qui Lepidus antea maritus Druſillæ, conuictus poſtea coniurationis in Caium. Sueton. Cal. cap. XXIV. Dio LIX. item-

itemque ſtupri in Agrippinam & Liuillam. Rutilius in Itinerario, de Lepidis:

Rutilij verſus ſuper Lepidis hiſtorici, iiſque data lux.

Haud procul hinc petitur ſignatus ab Hercule portus:
Vergentem ſequitur mollior aura diem.
Inter caſtrorum veſtigia ſermo retexit
Sardöam, Lepido præcipitante, fugam.
Litore namque Coſa cognatos depulit hoſtes,
Virtutem Catuli Roma ſecuta ducis.
Ille tamen Lepidus peior, ciuilibus armis
Qui geſſit ſociis impia bella tribus.
Inſidias paci moliri tertius auſus,
Triſtibus excepit congrua fata reis.
Quartus Cæſareo dum vult irrepere regno,
Inceſti pœnam ſoluit adulterij.

Primum mali fati Lepidum intellegit, qui cum Q. Catulo diſſenſit poſt obitum Sullæ, & in Sardiniâ periit. Alterum, qui triumuir. Tertium, qui conſpirauit in Auguſtum, illius filium. Quartum, de quo hîc. Sed cur poëta ait, inceſtum eius adulterium cum Agrippinâ & Liuiâ? Ideò quia maritus Druſillæ Lepidus: & cum Agrippinâ etiam ſanguine iunctus. Credo enim hunc Lepidum natum ex Æmilio Paullo & Iuliâ nepte Auguſti. At Iulia ſoror Agrippinæ; quæ mater Caij, & ſororum. Hinc clarum cur Caius ſucceſſorem illum imperij deſtinauerit, & quinquennio maturiùs quàm per leges magiſtratum capere voluerit: quod Dio tradidit lib. LIX. Erat enim ſanguinis gentiſque Auguſtæ, pari cum Caligulâ gradu. Præter rem hæc dixi, ad Suetonij hiſtoriæque lucem.

Quattuor Lepidi infauſti malique.

Verû ſtemma huius Lepidi, adhuc ignotum.

Dioni & Suetonio lux.

Tempore etiam iuta] Ita libri manuſs.

Pag. 308.

Quinquatruum feſtos dies apud Baias frequentabat.] Suetonius, ſolemnia Quinquatruum vocat: Horatius item Quinquatrus feſtas. Cauſſa, quia ij dies Mineruæ: læti pueris, viriſque. De pueris, Horatius:

Quinquatrus. Sacri Mineruæ dies, & læti.

——puer vt feſtis Quinquatribus olim,
Exiguo gratóque fruaris tempore raptim.

Et Symmachus lib. v. *Nempe Minerua tibi ſolemne de ſcholis notum eſt, vt ferè memores ſumus etiam procedente ætate puerilium feriarum. Ad eum diem conuiuium tibi paramus.* Feriæ ergo pueris: at viris etiam ludi, & ſpectacula gladiatorum. Ouidius, de quinque his diebus:

Pugnæ gladiatorum per illos.

Sanguine prima vacat: nec fas concurrere ferro.
Cauſſa, quòd eſt illâ nata Minerua die.
Altera, tréſque ſuper raſâ celebrantur arenâ,
Enſibus exſertis bellica læta dea eſt.

Natalis Ouidij poëtæ. Hinc diſce, ſecundū Quinquatrium diem, natalem eiuſce poëtæ fuiſſe. Lib. IV. De Triſtib.

Lucifer amborum natalibus adfuit idem,
Vna celebrata eſt per duo liba dies.
Hæc eſt armiferæ de feſtis quinque Mineruæ
Quæ fieri pugnâ prima cruenta ſolet.

Natus ergo ſexto poſt Martias Idus. Sed & moris vt ij dies iucundè hilariterque traducerentur. Auguſtus ad Tiberium: *Nos, mi Tiberi, Quinquatrus ſatis iucundè egimus. Luſimus enim per omnes dies, forúmque aleatorium calfecimus.* Quinquatrus cōſuluiis læte.

Ducítque Baulos. id villæ nomen eſt, quæ promontorium Miſenum inter & Baianum lacum flexo mari alluitur.] Baulivilla: & eius poſſeſſores. Anteà Hortenſij villa: tunc in Principum bonis. De eâ non ineleganter Symmachus, eius poſſeſſor:

Hic deus Alcides ſtabulanda armenta coëgit
Eruta Geryonis de lare tergemini.
Inde recens ætas corrupta Boaulia Baulos
Nuncupat, occulto nominis indicio.
Ab Diuo, ad proceres dominos fortuna cucurrit,
Fama locis obſcuros ne pateretur heros.
Hanc celebrauit, opum felix Hortenſius, aulam:
Contra Arpinatem qui ſtetit eloquio.

Fuit etiā Antoniæ Druſi, vti è Plinio diſces lib. IX. cap. LV.

Geſtamen, ἀντὶ τοῦ, pro ſella geſtatoriā. *Geſtamine ſellæ Baias peruectam.*] Priſcis libris abeſt vox *ſellæ*. Atque ita ſanè XI. libro locutus, *In eodem geſtamine ſedem poſcit, ſumítque.* De Geſtatoriâ ſellâ in Electis. Libri iidē, *Baulos*, non *Baias*. Malè ex Sueton. cap. XXXIV. Nam Dio hæc parum clarè, & olim mihi impoſuit.

Pag. 309. Superior locus honeſtiſſimus in accubitu. *Comiter excepta, ſupérque ipſum collocata.*] Ergo is locus in conuiuio honeſtior, quotiens duo accumberent. idque rectè (diſſentiant licet) ſcio monuiſſe olim. Non refellit me alter Taciti locus, lib. III. *In conuiuio Germanici cùm ſuper eum Piſo diſcumberet, infectos cibos manibus eius arguentes.* Scito enim tres diſcubuiſſe, mediumque inter eos Germanicum.

Et rur-

Et rurſus adductus.] Id eſt, ſeuerus, compoſitus, grauis. In Hiſtoriis ſuper hac voce. Adductus pro ſerio & graui.

Quod contrà ſubſidium ſibi?] Romana editio, *ſuffragium ſibi*? Nec damno. Sanè Suffragari, adiuuare & opem ferre eſt: vt Refragari, obſiſtere. Inde & Refragiũ, quod Græcis ἀντικοπή Hegeſippus lib. v. cap. xxvii. *Gubernator obliquat velorum ſinus, & ſine refragio ſcinditur fretum.* eaque voce & alij vſi. Refragium.

Eminentibus tecti parietibus, fortè validioribus, quamuis oneri cederent.] Video eſſe qui legant, *quàm vt oneri.* haud ab re. At mihi etiam vox *parietibus*, non firma.

Quos ſtatim acciuerat, incertum an & antè ignaros.] Fides tibi, Corneli, magis curæ, quàm Dioni: qui Senecam auctorem impulſoremque vnicum Neroni eius criminis facit. idque à fide dignis multis traditum eſſe. Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθε. Pag. 310. Dio criminatur Senecam.

Qui nihil contatus, poſcit ſummam ſceleris.] Id eſt, peragere cupit quod cœpit agere, & extremam velut manum ſceleri imponere.

Hi molium obiectus ſcandere.] De his molibus ad Baias, Caſſiodorus Variar. ix. *Quantis ibi molibus termini decenter inuaſi ſunt? quantis ſpatiis in viſceribus æquoris terra promota eſt?* Strabo lib. v. ἡ δὲ πόλις ἐμπόριον γεγένηται μέγιστον, χειροποιήτους ἔχουσα ὅρμους, διὰ τὴν εὐφυΐαν τῆς ἄμμου. διόπερ τῇ χάλικι καταμίξαντες τὴν ἀμμοκονίαν, προβάλλουσι χώματα εἰς τὴν θάλατταν. Virgilius: Pag. 311. Moles Puteolanæ. Pilæ in aquis, è lapide, vt ſublicæ, è ligno.

> *Qualis in Euboïco Baiarum litore quondam*
> *Saxea pila cadit.*

Auſonium in eâ re corrigo, Auſonius correctus.

> *Vel quæ Baianis pendent fluitantia pilis.*

Malè enim hactenus, *palis*. Enimuerò pilæ illæ è ſaxo, vt Virgilius: in eademque voce Liuius corrigendus, lib. i. *Modò intra illam pilam, & ſpolia hoſtium.* malè vulgò, *illa pila.* intellegit columellam, quã Dionyſius στυλίδα dixit, ſpoliis Curiatiorum inſignem. *Horatia peila*, apud Propertium tela ipſa ſunt: nequis eo me refutet. At de pilis his ad Baias, etiam Seneca, epiſt. lxxviii. *Omnis in pilis Puteolorum turba conſiſtit.* Liuius xl. *Portum & pilas pontis in Tiberim locauit, quibus pilis fornices poſt Scipio addidit.*

Multiſque vulneribus confecta eſt.] Suſtuli inſigne gloſſema aliquot verſuum, qui huc tranſcripti è Senecæ Gloſſema egregium indicatum.

Octauiâ verbatim. Eaque omnia iure deſunt Vaticano. Non viſum id ante me, ne ab eo quidem qui codices Vaticanos inſpexiſſe iactat, miror & indignor. Hæc Agrippinæ mors. At Philoſtratus lib. I V. De Vitâ Apollonij, adfirmauit naufragio periiſſe Agrippinam ſolutili illâ naue. Adeò ille & genere & partibus ſcriptionis ſuę nugator eſt.

Philoſtrati ſupinus error.

Conuiuali lecto.] Non funebri, & legitimè parato.

Villa Cæſaris in Baiano.

Villam Cæſaris Dictatoris, quæ ſubiectos ſinus editiſſima proſpectat.] Aptè ad hunc locum Seneca epiſt. L I I. *C. Marius, & Cn. Pompeius, & Cæſar exſtruxerunt quidem villas in regione Baianâ, ſed illas impoſuerunt ſummis iugis montium. Videbatur hoc magis militare, ex edito ſpeculari longè latéque ſubiecta.*

Pag. 312. *Sed à Cæſare perfecto demum ſcelere, magnitudo eius intellecta eſt.*] Ita fit. currimus ad ſcelus præcipites, quod ſedente impetu, veris mox pretiis æſtimamus. Aurea gnome, ſumptáne à Menandro? certè ab illo anteà ſic elata.

Pulchra ſententia à Menãdro oſtẽſa.

* Stobæus citat.

*Οὐδεὶς ξυνειδὼν ἐξαμαρτάνων, πόσον
Ἁμαρτάνει τὸ μέγεθος, ὕστερον δ' ὁρᾷ,
At nemo peccans, criminis ſui modum
Peccando nouit, re peractâ reſpicit.

Poſteaquam fruſtrà oblata ſint.] Perſpicuum mendum. Farneſ. *ablata.* Fortè interciſæ voces explendæ: *fruſtrà ab illâ tentata ſint.* Aut potiùs adhæreamus Romanæ lectioni, *optata ſint.* Interpretor, Poſteaquam fruſtrà ea voluerit voueritque Agrippina.

Pag. 313. *Temporum Claudianorum obliquâ inſectatione.*] Vulgò, & libris ſcriptis, *oblitâ*, Ferretus, *obitâ*. Noſtra emendatio certa videtur, ex ratione priſcâ ſcribendi, *oblicâ*.

Publicâ fortunâ exſtinctam referens.] Et inprimis ipſius priuatâ. Hinc illud, iure laudatum Quinctiliano, Africani Oratoris ad Neronem ſuper hac morte: *Rogant te Cæſar tuæ Galliæ, vt felicitatem tuam fortiter feras.*

Acutum dictum Africani.

Aduerſo rumore Seneca erat, quòd oratione tali confeſſionem ſcripſiſſet.] Quinctilianus lib. V I I I. de hac oratione: *Facit quaſdam ſententias ſola geminatio: qualis eſt Senecæ in eo ſcripto quod Nero ad Senatum miſit occiſâ matre, cùm ſe periclitatum videri vellet. Saluum me eſſe adhuc nec credo, nec gaudeo.*

Senecæ oratio.

Quinquatria ludis annuis celebrarentur.] Nónne iam antè celebrabantur? Dixi enim de gladiatoribus. Sed puto hîc intellegi ſcenicos ludos annuos, aut Circenſes.

Exitium ſenatui ac ſibi cauſſam periculi fecit.] Locus qui mutilus videatur, & non eſt. Nihil enim narratur in quo Thraſeas offenderit. At ſcribe mecum fidenter: *exiit tum Senatu.* Hoc enim ſolo ſibi diſcrimen peperit magnus ille vir, quòd Senatu egreſſus eſt, cùm de Agrippinâ referretur. Xiphilinus: ὁ Πήπλιος δὲ Θρασέας Παῖτος ἦλθε μὲν εἰς τὸ συνέδριον, καὶ τῆς ἐπιστολῆς ἐπήκουσεν, ἀναγνωσθείσης δὲ αὐτῆς ἐξανίστη τε εὐθὺς πρὶν καὶ ὁτιοῦν ἀποφήνασθαι, καὶ ἐξῆλθε, διότι ἃ μὲν ἤθελεν εἰπεῖν οὐκ ἠδύνατο, ἃ δὲ ἠδύνατο, οὐκ ἤθελε. Tacit. XVI. hunc ipſum locum reſpiciens: *Olim vtriſque infenſus, & accedentibus cauſſis in Thraſeam, quòd Senatu egreſſus eſt, cùm de Agrippinâ referretur, vt memoraui.* — Reſtitutio in Tacito.

Quæ adeò ſine curâ deûm eueniebant.] Ἐπικουρίζει & hîc & alibi noſter. — Tacitus in Epicuri caſtris.

Iuniam.] Caluinam, de quâ lib. XII. De Calpurniâ, eodem etiam libro. Statim, *Præturâ functos*, lego.

Vetus illi copia erat.] Ita libri priſci. ſubſtituerunt, *cura*: ad ſententiam non malè. Neſcio an, *copido*, ſiue, *cupido*. — Pag. 314.

Citharâ ludicrum in modum.] Non etiam diſplicear, *ludiorum*. Nummos certè cuſit illa bellua, in quibus ipſe citharœdico habitu, in tunicâ oblongâ, citharam percutiens. Deſcribit eum habitum graphicè Appuleius II. Florido, in perſonâ Bathylli: *Eíque prorſus citharœdicus ſtatus, deam conſpiciens canenti ſimilis, tunicam pictis variegatam deorſus ad pedes deiectus ipſos, Græcanico cingulo, chlamydâ velat vtrumque brachium aduſque articulos palmarum. Cetera decoris inſtrumentis dependent. Cithara baltheo cælato apta, ſtrictim ſuſtinetur; manus eius tenera, procerula, læua diſtantibus digitis neruos molitur, dextra pſallentis geſtu ſuo ſabulum cithara admouet, ceu parata percutere.* Ita enim locum eum legimus, diſtinguimus. Et quod ait de chlamydâ deque cingulo, etiam illa appârent in Neronianis nummis; excipio quòd non brachia velat, ſed ab humeris dependet chlamys. — Habitus vetus citharœdi. — Appuleius in tranſitu correctus.

Quod regibus & antiquis ducibus factitatum memorabat.] Ita in Panegyrico illo ad Piſonem, qui hoc æuo ſcriptus, inſerta eadem defenſio: — Priſci duces citharœdi.

Nec pudeat pepuliſſe lyram, cùm pace ſerenâ
Publica ſecuris exſultent otia terris,
Ipſe fidem mouiſſe ferox narratur Achilles.

Lucanum nō eſſe auctorem eius Panegyrici. Ei rei argumenta.

Quem Ouidio ablatum, viri docti tribuunt Lucano. Neutri ego. Ab Ouidio ætas abiudicat: ab Lucano, conditio ſcribentis. Nam ille quicumque poëta, ignotus fuit, obſcurâ domo, fortunâ tenui: & humiliùs blanditur Piſoni, quàm vt decuerit Lucanum. Ait ecce:

——tu Piſo latentem
Exere: nos humilis domus, at ſincera parentum,
Sed tenuis Fortuna ſuâ caligine celat.

*Vide Tacit. li. XVI. De diuitiis Mellæ & Lucani.

At Lucanus certè notus, celeber: per ſe, perque vxorem *prædiues. Adde Senecam patruum in aulâ: qui huic humili & tenui protendere manum potuiſſet, præ Piſone. Sed & decimonono ætatis anno ſcriptum hoc carmen. nam ait:

Quamuis nunc iuuenile decus mihi pingere malas
Cœperit, & nondum viceſima venerit æſtas.

Quod non conuenit in ætatem Lucani, præſertim cùm ſcriptum ſit diu poſt conſulatum Piſonis, & paullò ante detectam, ni fallor, coniurationem. Certè poſt conſulatum diu: quoniam & eloquentiæ eius ſpecimen Neapoli præbitum celebrat. quod ſcimus contigiſſe nos quinquennali certamine, cùm Nero in eâdem vrbe Græcanicâ copiam fecit ſuæ vocis, annis aliquot poſt Piſonis conſulatum, quem iniit anno vrbis DCCCX. Sed nec Statius huius carminis mentionem facit; cùm omnia minima ſcripta eius recenſeat, II. Silu.

Circus proprius Neroni.

Clauſúmque Vaticanâ valle ſpatium.] Credo id à Plinio denotari lib. XXXVI. *Tertius obeliſcus Romæ in Vaticano, Caij ac Neronis principum Circo.*

Pag. 315. Iuuenales ludi, priuati.

Inſtituit ludos Iuuenalium vocabulo.] Qui priuati, & per domum celebrati aut in hortis. Tacitus lib. XV. *Acriore in dies cupidine Nero agitabatur promiſcuas ſcenas frequentandi: nam adhuc per domum aut hortos cecinerat Iuuenalibus ludis.* Manſit nomen ludorum poſteriori æuo, & imperatores quos in Palatio ludos dabant, Kalendis noui anni (de quibus è Iuliano monui ad librum IV.) Iuuenalia videntur appellaſſe: ab exemplo hoc Neronis. Sidonius:

Iuuenales Imperatorum paulùm diuerſi.

Ianus

Ianus fortè ſuas bifrons Kalendas
Sumendas referebat ad curules.
Mòs eſt Cæſaribus die bis vno
(Priuatos vocitant) parare ludos.
Tunc cœtus iuuenum ſed aulicorum
Elæi ſimulacra torua campi
Exercet ſpatiantibus quadrigis.

Et addit poſt deſcriptionem curulium ludorum;

Iam verò Iuuenalibus peractis.

Vt videantur ij ludi, tunc quidem, ſcenicum nihil habuiſſe. Atque ita diſtinguit etiam, niſi fallor, Capitolinus in Gordianis: *Cordus dicit in omnibus ciuitatibus Campaniæ, Piceni, Vmbriæ, de proprio illum per quatriduum ludos ſcenicos & Iuuenalia edidiſſe.* Quod notari volo. Neronis tamen æuo & inſtituto, ſcenici: ex Tacito hîc, & Plinio qui ad hos ludos reſpiciens ait Neronem *peculiari theatro in hortis primùm cantaſſe, & Pompeiano præluſiſſe.* Non prætereo notam Xiphilini, qui hos ludos inſtitutos vult per cauſſam poſitæ à Nerone primæ barbæ. Et herclè ea nominis cauſſa. Iuuenalia enim dicta, quia vt Tirocinij die pueros exuebant: ſic barbâ raſâ iuuentutem. tranſibantque tunc in viros. Vnde illud Domitiæ amitæ blandientis Neroni votum: *Simul hanc excepero, mori volo,* Sueton. cap. XXXIV. Itaque is dies Romanis pariter feſtus. De Octauiano, Dio, lib. XLVIII. ἀμέλει τὸν πώγωνα ὁ Καῖσαρ τότε πρῶτον ξυράμενος, αὐτός τε μεγάλως ἑώρτασε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι δημοτελῆ ἑορτὴν παρέσχε. καὶ ὁ μὲν καὶ ἔπειτα ἐπελειοῦτο τὸ γένειον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι. id eſt, *Cæſar tum primùm barbam radens, & ipſe diem eum planè feſtum habuit, & aliis publicam feſtiuitatem indixit: atque ex eo etiam ipſe genas ſuas læues habuit, ad exemplum reliquorum.* Sed & munera peti, darique ſolent eo die ad barbam. Ammianus libro XVII. *Cæſar cùm petenti, ex vſu, gregario cuidam vt barbas detonderet, dediſſet aliquid vile, contumelioſis calumniis appetitus eſt à Gaudentio.* Iuuenalis,

Ii tunc curules, non ſcenici.

Aliter quàm ſub Nerone.

Iuuenalia cur appellata.

Dies poſitæ barbæ lætus.

Munera tunc data.

Ille metit barbam, crinem hic deponit amati,
Plena domus libis venalibus.

Quin etiam deo alicui ſacrari ſolita, vt apud Græcos virginum puerorumque comæ. Suetonius de Nerone: *Barbam*

Barba deo ſacrabatur.

 bam

bam primam poſuit, conditámque in auream pyxidem & pretioſiſſimis margaritis adornatam Capitolio conſecrauit. vbi emendo, *Capitolino*, Ioui ſcilicet, ex Dione. Earinus apud Martialem primam lanuginem comamque

Suetonius emendatus.

Pergameo poſuit dona ſacrata deo.

Tertullianus, De animâ: *Quis non exinde aut totum feli* (lego, *filij*) *caput reatui vouet, aut aliquem excipit crinem, aut totâ nouaculâ proſecat, aut ſacrificio obligat, aut ſacro obſignat pro publicâ aut priuatâ deuotione?* Cenſorinus, De die natali, cap. I. *Quidam etiam pro ceterâ bonâ corporis valetudine, crinem deo ſacrum paſcebant.* Quando is mos Romæ cœperit (nam antiquos barbam aluiſſe ſatis conſtat) quæro. Liuius eum agnoſcere videtur ſub annum vrbis CCCLXIX. ſatis clarè, vbi de Manlio Capitolino in carcerem coniecto: *Satis conſtat magnam partem plebis veſtem mutaſſe, multos mortales capillum ac barbam promiſiſſe.* Si in luctu promiſerint barbam, ergo aliàs raſa. Refellit tamen eum Varro lib. II. De Re ruſt. *Omnino tonſores in Italiâ primùm veniſſe ex Siciliâ dicuntur poſt* R. C. A. CCCCLIIII. *vt ſcriptum in publico Ardeæ in litteris exſtat. eóſque adduxiſſe P. Ticinium Menam. Olim tonſores non fuiſſe adſignificant antiquorum ſtatuæ, quòd pleraque habent capillum & barbam magnam.* Nec ambigo, quin ex ritu ſui ſuperioriſque æui aberrauerit Liuio mens & manus. Cicero certè pro M. Cælio etiam Ap. Claudium Cæcum barbatum inducit, aliquot poſt notatum Varroni æuum annis. Bellis Punicis in vſu crebro iam raſuram fuiſſe docent Annalium priſca verba, quæ de Scipione* Agellius rettulit, & mirabundus parum cepit. Iuuenes ergo alebant barbam. & ideò à Cicerone I. ad Attic. *Comeſſatores coniurationis barbatuli iuuenes*, appellati ſine vllâ laſciuiæ, vt volunt, notâ. & pro M. Cœlio ad iuuenes alludens, *Non hac barbâ quâ iſta delectatur*, inquiit. iuuenemque à barbâ deſcripſit Iuuen. *Iam ſenior, cuius barbam tua ianua vidit.* Ponebant eam ſeriùs, citiùs, plerumque ſub XXI. annum. Macrobius certè in Somnium Scipionis *ter ſeptenarium numerum requiri ad radendam barbam* adfirmauit. Atque ita Neronem poſuiſſe colliges ex Faſtis, anniſque. Caligula tamen XX. anno poſuit, Suetonij cap. X. At Cæſar Octauianus

Mos radendæ barbæ, quando cœperit Romæ.

Liuius & Varro diuerſi.

Aberraſſe Liuium videri.

* Lib. III. cap. IV.

Iuuenes ſoli olim barbati.

Quo anno ab iis poſita.

nus anno demum xxv. vti clarum ex Dione. Natus enim M. Tullio C. Antonio Coſs. poſuit L. Marcio C. Sabino. Mutauit ab hoc more primus Roman. Imperatorum Hadrianus, adnotante Xiphilino, & oſtendentibus Nummis. Hæc Romæ. apud Græcos quid? Barbam in pretio manſiſſe ad tempora Alexandri Athenæus ex Chryſippo adſerit lib. XIII. cap. VI. ſub eo rege radi repertum. Inter philoſophos primus barbam aluiſſe traditur Antiſthenes Suidæ, in voce καθεῖναι. Hæc propemodum aliena à Tacito: ſed per eum non abſurdè, vt ſpero, nec ingratiis tuis, lector, mihi nata.

Hadrianus primus reduxit barbam.
In Græciâ quando radi cœperit.
Antiſthenes primus barbæ auctor philoſophis.

Ratúſque dedecus amoliri.] Romana editio, *dedecus molliri.* quod ego præfero.

Apud nemus quod nauali ſtagno circumpoſuit Auguſtus.] Ad Tiberim. deque eo ſtagno ſuprà: *Auguſtus ſtructo cis Tiberim ſtagno.* Et Suetonius. At nemus illud eſt, quod Cæſarum nemus appellatum. Vide & hîc Xiphilinum.

Stagnum nauale.

Dabantúrque ſtipes, quas boni neceſſitate, intemperantes gloriâ conſumerent.] Cui rei datæ ſtipes? ad ludóſne? Ita olim ſanè Apollinaribus ludis factum reperio. *Prætor edixit*, ait Liuius lib. xxv. *vt populus per eos ludos ſtipem Apollini, quantum commodum eſſet, conferret.* Plinius lib. XXXIII. *Populus Romanus ſtipem ſpargere cœpit, Sp. Poſtumio, Q. Marcio coſſ. Tanta abundantia pecuniæ erat, vt eam conferret L. Scipioni, ex quâ is ludos fecit.* Quæ verba ne te fallant. Nam ſtipes de quâ Liuius, multis annis prior notatione Plinianâ. Sed voluntariam, credo, Plinius intellexit: illa fuit ex edicto. Sed & Auguſtus ſtipem Prætoribus dari ad ludos voluit, innuente Dione LIV. initio: τοῖς μὲν στρατηγοῖς τὰς πανηγύρεις πάσας συνέταξεν, ἔκ τε τοῦ δήμου δίδοσθαί πάντοις κελεύσας. niſi tamen τὸ δημόσιον intellegi voluit potius, quàm δῆμον. Stipes aliâs vſitatè dabantur diis, & ad res ſacras. Seneca de Benef. VII. *Omnia deorum ſunt: tamen diis poſuimus domum, & ſtipem iecimus.* Et Epiſtolâ CXVI. *Colitur autem non taurorum opimis corporibus contrucidatis, nec auro argentóque ſuſpenſo, nec in theſauros ſtipe infusâ, ſed piâ & rectâ voluntate.* Varro de L. L. *Diis cum theſauris aſſem dant, ſtipem dicunt.* Ita in capita fontium, quæ ſacra, ſtipem iaciebant.

Stipes ad ludos.
Stipes diis poſitæ.
Et ad capita fontiû iactæ.

Plinius lib. VII. epiſtol. de Clitumno: *Fons purus & vitreus, vt numerare iactas ſtipes, & relucentes calculos poſſis.* Seneca lib. IV. Quæſt. Natural. de Nili venis: *In hac ora ſtipem ſacerdotes, & aurea dona Præfecti, cùm ſolemne venit ſacrum, iaciunt.*

Ipſe ſcenam inſcendit.] Reſtitui ex libris. Vulgò, *ipſe ſcenas incedit.*

Ad faces Nero cantauit.

Aſſiſtentibus familiaribus.] Falsò. Nam Vatic. *abſiſtentibus facies.* Farneſ. *aſſiſtentibus facies.* Similiſque lectio Budenſis: quod facilè odoreris è Rhenano coniectante, *abſiſtentium facie.* Vtrúmne, *aſſiſtentibus facibus*? Certè noctu & ad lumen etiam hi ludi exerciti. ſequiturque: *Illi dies ac noctes plauſibus perſonare.* & ait, poſtremùm in ſcenam veniſſe Neronem. Ergo ad lumen. Infrà etiam, *Noctes quoque dedecori adiectas.* Sed & Suet. Calig. cap. XVIII. *Quondam etiam & nocturnos ludos præbuit accenſis facibus.* Noſter iterùm infrà: *Lætitia magis, quàm laſciuia dari paucas totius quinquennij noctes, quibus, tantâ luce ignium nihil illicitum occultari queat.* Vos diuini conferte operam; ſi mihi Phœbus hîc non fauit.

Acceſſerat cohors militum.] Ita legend. non quia Suetonius cap. XXII. ita narrare videatur, ſed quia res poſcit. Nam Suetonius de alio ibi & publico theatro.

In concordiâ eſt Tacitus cum Suetonio, aliter quã cenſent.

Mærens Burrhus, ac laudans.] Vnus ergo hîc tantùm Præfectus Prætorio. nec pugnat Suetonius qui duos nominat: quia Tacitus de Iuuenali ludicro adhuc loquitur; de publico theatro Suetonius, capite dicto.

Nero inter poëtas:

Carminum quoque ſtudium affectauit.] Plinius libro XXXVII. *Domitius Nero in ceteris vitæ ſuæ portentis, capillos quoque coniugis ſuæ Poppææ in hoc nomen adoptauerat, quodam etiam carmine Succina appellando.* Intellexit & Seneca hunc poëtam libro I. Quæſt. Natur. *Vt ait Nero Cæſar diſertiſſimè, Colla Cytheriacæ ſplendent agitata columbæ.* Laudat eum Martialis lib. VIII. *Carmina qui docti nota Neronis habet.* & lib. IX. *Ipſa tuas etiam veritus Nero dicitur aures, Laſciuum iuueni cùm tibi luſit opus.*

Vt quidã volunt, bonos.

Diſſenſus ſuper verſibus Neronis.

*Nec dum inſignis * ætatis nati.*] Fortè leg. *quibus aliqua pangendi facultas, necdum inſignis. Ij alternatim conſidere ſimul.* M. Antonius Muretus, cui ſcriptor hic noſter in amoribus (& iure) corrigit: *quibus aliqua pangendi facultas,*

tas, needum inſignis erat. Ij conſidere ſimul; & natos ibidem verſus connectere, atque ipſius verba quoque modo prolata ſupplere. Non damno: germana tamen eſſe non credo. Ceterùm ab hoc Cornelij iudicio Tranquillus diſſentit, cap. LII. quem vide.

Opidanâ laſciuiâ inuicem inceſſente.] Lege, *inceſſentes.* Pag. 316.

Quos regis Apionis quondam habitos.] Lego, *regi Apioni.* Apion rex. Rufus hac de re: *Cyrenas cum ceteris ciuitatibus Libyæ Pentapolis Ptolemæi antiquioris liberalitate ſuſcepimus. Libyam ſupremo regis Apionis arbitrio ſumus aſſecuti.* Item Eutropius: *Quo tempore Libya quoque Romano imperio, per teſtamentum Apionis, qui rex eius fuerat, acceſſit. in quâ inclytæ ciuitates erant, Berenice, Ptolemais, & Cyrene.* Appianus in extremo Mithridatico: τοῖς Ῥωμαίοις Κυρήνην Ἀπίων βασιλεὺς τῶν Λαγιδῶν γένους νόθος ἐκ διαθήκης ἀπέλιπεν. Factum hoc anno vrbis DCLX. C. Cœlio L. Domitio Coſs. Sed vt moneam, in verbis Rufi vereor vt menda ſit, licet occultior. Sollicitata in Rufo ſcriptio. Quis ille Ptolemæus antiquior? Plerique omnes Ægyptij reges Ptolemæi, & parum proba aut recepta diſcriminis hæc nota. Auſim reſcribere, *Ptolemæi Apionis.* Nam hîc ſanè rex, Ptolemæus fuit, ſed cognomento Apion. Appianus I. Ciuil. *Sequenti anno, ſextâ & ſexageſimâ Olympiade, populus Romanus duabus prouinciis ex teſtamentis regum eſt auctus, Bithyniam Nicomede relinquente, Cyrenem Ptolemæo ex Lagidis, cui Apioni cognomentum fuit.*

Et elegantiâ vitæ, quam clariorem effecit.] Traiecerim, *& quem elegantia vitæ clariorem effecit.* Pag. 317.

Nerone IIII. Corn. Coſſo coſſ.] Quorum mentio in lapide Romæ:

I. O. M. ET. GENIO
VENALIC
P. ACILIVS. CERDO
VOTVM. SOLVIT
NERONE. CÆSARE
AVG. IIII.
COSSO. LENTVLO. COSSI. F. COS.

Quinquennale ludicrum, ad morem Græci certaminis.] Eſt hoc ipſum, quod noſter lib. XVI. *luſtrale certamen* appellat. Quod longo interuallo pôſt reduxit & firmauit

Gordia-

Gordianus iunior Imperator. de quo appoſitè Victor: *Eóq. anno luſtri certamine, quod Nero Romam inuexerat, aucto firmatóque, in Perſas profectus eſt.* Exemplum autem, credo, Nero ſumpſit à Neapolitis, de queis Strabo lib. v.

Quinquẽnale certamẽ Neapoli.

Νυνὶ δὲ πεντετηρικὸς ἱερὸς ἀγὼν συντελεῖται παρ' αὐτοῖς, μουσικός τε καὶ γυμνικὸς ἐπὶ πλείους ἡμέρας, ἐνάμιλλος τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα. id eſt: *Nunc autem quinquennale ſacrum certamen apud eos celebratur, Muſicum & gymnicum in plures dies: quod æmulum eſſe poteſt illuſtriſſimis Græcorum ludis.*

Quando ibi inſtitutum.

Nota quod ait, νυνὶ δὲ. Inſtitutum enim id certamen eius æuo, in honorem Auguſti. Suetonius clarè, Aug. cap. LXXXVIII. & in Claudij cap. XI. Herodes etiam Iudææ rex theatrum & certamen quinquennale condidit, ad honorem gratiamque Auguſti, vti Ioſephus narrat lib. XV. Sunt & nummi Neroniani, in quibus menſa cum coronâ & lebete, inſcripti: CERTA. QVINQ. ROM. CO. S C. id eſt, *Certamen Quinquennale Romæ conſtituit.*

Etiam in Iudæâ fuit.

Pompeius primus auctor manſuri theatri.

Pompeium incuſatum, quòd manſuram ſedem theatri poſuiſſet.] Perpetuum ſanè theatrum Pompeius condidit primus, anno vrbis DCLXXXXIX. Anteà ſubitaria erant, & Cenſorum iuſſu plerumque diſiecta. Tertullianus libello De ſpectaculis: *Sæpe Cenſores renaſcentia theatra deſtruebant moribus conſulentes, quorum ſcilicet periculum ingẽs de laſciuiâ prouidebant. Itaq. Pompeius Magnus ſolo theatro ſuo minor, cùm illam arcem omnium turpitudinum exſtruxiſſet, veritus quandoque memoriæ ſuæ cenſoriam animaduerſionem, Veneris ædem ſuperpoſuit.* Donec præcipitantibus moribus, exſtruxerunt ipſi Cenſores. Valerius lib. II. cap. IV. *Theatra inchoata quidem ſunt à Meſſallâ & Caſſio Cenſoribus, ceterùm auctore Scipione Naſicâ, omnem apparatum operis eorum ſubiectum haſtæ venire placuit.* Appianus Ciuil. I. τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ Σκιπίων ὕπατος καθεῖλε τὸ θέατρον ὃ Λεύκιος Κάσσιος ἤρχε, καὶ ἤδη που τέλος ἐλάμβανεν, ὡς καὶ τόδε στάσεων ἄρξον ἑτέρων, ἢ οὐ χρήσιμον ὅλως Ἑλληνικαῖς ἡδυπαθείαις Ῥωμαίους ἐθίζεσθαι.

Cenſores antea tollebant.

Et Scipio Naſica.

Tertullianus illuſtrior factus.

Eamque in rem Sc. interpoſitum, quod legis nomine Tertullianus intellexit in Apolog. *Quónam illæ leges abierunt, quæ theatra ſtuprandis moribus orientia, ſtatim deſtruebant?*

Antea

Antea ſubitariis gradibus & ſcenâ in tempus ſtructâ ludos edi ſolitos.] Auſonius:

Ædilis olim ſcenam tabulatam dabat
Subitò excitatam, nullâ mole ſaxeâ.

Temporaria ſcena.

Si vetuſtiora repetas, ſtantem populum ſpectauiſſe.] Valerius ait, S.C. *cautum, nequis in vrbe, propiúſve paſſus mille, ſubſellia poſuiſſe, ſedénſve ludos ſpectare vellet.* Seſſionem tamen adſtruere Liuius & Dionyſius videntur lib. 1. ſub Tarquinio rege: *Loca diuiſa patribus equitibúſque, vbi ſpectacula ſibi quiſque facerent, fori appellati. Spectauêre furcis duodenos ab terrâ ſpectacula alta ſuſtinentibus pedes.* Sed tantùm in Circo.

Sederũt Romani in Circo, at non theatro.

Quoties P. R. ſederet.] Libri ſcripti, *Prator ſederet.* Facilè & verè emendes, *Pratores ederent.* Enimuerò editionem ludorum magiſtratibus incubuiſſe, præſertim Prætori, notum iis qui in veſtibulo verſantur antiquitatis. Facit huic parti illa reſponſio: *Nec proinde magiſtratus rem familiarem exhauſturos, &c.*

Prætores, editores ludorum.

Nullâ cuiquam ciuium neceſſitate certandi.] Secutus ſum manuſcriptos. Vulgata ſcriptio tamen recta adæquè, *ſpectandi.* Vtrumque enim factitatum ſub his comœdis principibus, vt viri illuſtres & ad certandum cogerentur & ad ſpectandum. Nec diſpliceat geminari, *neceſſitate ſpectandi aut certandi.*

Abolitos paullatim patrios mores funditus euerti per accitam laſciuiam.] Libris meis abeſt τὸ, *euerti.* & omiſeris rectè. Scribi etiam poſſit, *& verti.*

Specie orationum & carminum.] Ad Muſicum certamen referto.

An iuſtitiam augurij, & decurias equitum.] Vitium: cui medendo impar ego.

Non abhorruiſſe ſpectaculorum oblectamentis.] Farn. *oblectamenta.* verè.

A Thuriis equorum certamina.] Atqui Liuius lib. 1. etiam equos à Thuſcis deriuat. *Ludicrum fuit, equi pugiléſque, ex Etruriâ maximè acciti.* Et cùm equorum certamina antiquiſſima Romæ ſint, vix videntur ea petiiſſe tam longinquè. Magna Græcia certè & illa ora in quâ Thurij, non tam pernota tunc Romanis. Quæ tamen frons mea à Tacito diſſentientis? Thurij vicini Tarentinis

Pag. 318. Equeſtres ludi, à quibus petiti. A Thuriis, vult Tacitus: ab Etruſcis Liuius.

ab

ab iiſque euerſi, vt Strabo narrat: quorum olim Sybaris opidum celebre deliciis. Ab Auguſto colonia illuc deducta, Copiæ.

Ludos curatius editos.] Germana Cornelij vox, non, *accuratiùs*, ex libris.

Ducentis iam annis à L. Mummij triumpho.] Et paullò pluribus, quoniam triumphauit de Achæis & Corinthiis Mummius anno vrbis DCVIII.

Athletas quis primus dederit. Val. lib. II. cap. IIII. Ludi Græci.

Qui primus id genus ſpectaculi in vrbe prabuerit.] Quod genus? gymnicóſne? inclinabam. ſed primus athletas dediſſe legitur in ædilitate Æmilius Scaurus, multis pòſt annis. Potes igitur capere ludos Græcos. Nam anteà noti tantùm Oſci & Latini. Cicero ad Marium l. VII. *Non enim puto te Gracos aut Oſcos ludos deſideraſſe: praſertim cùm Oſcos vel in Senatu ſpectare poſſis, Gracos verò ita non ames vt nec ad villam tuam viâ Graca ire ſoleas.*

Ludi trilingues.

Hos triplices ludos Tranquillus in Iulio intellegit, cap. XXXIX. *Ludos regionatim vrbe totâ dedit, & quidem per omnium linguarum hiſtriones.* Et Aug. capite XLIII. *Ludos fecit nonnumquam vicatim, ac pluribus ſcenis, per omnium linguarum hiſtriones.*

Efflagitãdi certamina Graca.] Certaminis vox ad gymnaſium ſpectare potiùs videtur, quàm ad ſcenam. Sed & in ſcenâ ipsâ certamen quoddam victoriæ.

Totius quinquennij.] Ita ſcripſerim, non, *potius*.

Certamina ſacra.

Redditi quamquam ſcena Pantomimi certaminibus ſacris prohibebantur.] Certamina ſacra, ſiue ἱερὺς ἀγῶνας, ὧν τὰ ἆθλα ἐν στεφάνῳ μόνον, definit Pollux, libro III. Tale hoc Neapolitanũ, quod & ἱερὸς ἀγὼν à Strabone dicitur.

Eloquentia primas partes nemo tulit.] Farneſiano abeſt, *partes.* rectè.

Graci amictus quos per eos dies plerique inceſſerant.] Libri leuiter aberrant. Nam Farneſ. *Ciratiam tactam quo.* Vatic. *Gracium tactus ta quo.* Dixi aberrant. nam vera lectio hæc: *Graci etiam amictus, quis per eos dies p. inceſſerant.* vel, *quos p. e. d. p. ingeſſerant.* Græcanicum ſcilicet

Græcis veſtibus vſi vulgò, per ludos Græcos.

hoc certamen fuit, & ideò amiciebantur plerique ad morem Græcum, palliati crepidatique. Hæſi olim: ſed expediuit me planè Dio lib. LX. de hoc ipſo ſpectaculo, Neapoli: ἐπειδὴ ἐν γε τῇ Νεαπόλει καὶ παντάπασιν ἰδιωτικῶς ἔζη τό

πρῶ

τε γὰρ ἄλλα Ἑλληνικῶς καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συνόντες οἱ διῃτᾶτο, καὶ ἐν μὲν ταῖς τῆς μουσικῆς θεωρίαις ἱμάτιον καὶ κρηπῖδας, ἐν δὲ τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι πορφυρίδα καὶ στέφανον χρυσοῦν ἐλάμβανε. id eſt: *Deinde & Neapoli planè priuatum ſe geſſit. Nam cùm in aliis, & ipſe & qui cum eo erant, Græcorum ritu vixerunt, tum etiam in Muſico ſpectaculo pallium & ſoleas induit, & in Gymnico agone veſtem purpuream & auream coronam accepit.* Et ſimile quod in Commodo tradit, quotiens theatrum ingrederetur, ſolitum ſumere χλαμύδα ὁλοπόρφυρον τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον, καὶ στέφανον ἐκ λίθων Ἰνδικῶν καὶ ἐκ χρυσοῦ πεποιημένον. Et his facilè intellego reſtituoque Suetonij locum Domitiani cap. IV. *Certabant etiam & proſâ oratione Græcè Latinéque, ac præter citharœdos chorocithariſtæ quoque & pſilocithariſtæ. In ſtadio verò curſu etiam virginum certamini præſedit crepidatus purpureâque amictus togâ Græcanicâ, capite geſtans coronam auream.* Corrigo & diſtinguo: *& pſilocithariſtæ: in ſtadio verò curſu etiam virgines. Certamini præſedit,* &c. Vera lectio, vera mens: Certaſſe præter citharœdos, etiam chorocithariſtas, & in ſtadio, certamine curſus, etiam virgines. At certamini toti quinquennali præſediſſe Domitianum ritu Græco, purpureâ togâ, & coronâ ornatum. Dixit enim Togam: mallem chlamydem, vti idem ſcriptor Neronis cap. XXV. reditum in vrbem deſcribens habitu Græcanico: *in veſte purpureâ, diſtinctáque ſtellis aureis chlamyde,* vbi, *veſte* gloſſematium puto, deleoque. Item Dio ſuprà, & Capitolinus in Pertinace: *Purpureáſque chlamydes Græcanicas.* Suetonij lectio & diſtinctio reſtituta.

Apud Simbruina ſtagna, cui Sublaqueum nomen eſt, icta dapes.] Plinius lib. III. *Anio lacus tres amœnitate nobiles, qui nomen dedêre Sublaceo* (ita enim potiùs ſcrib. quia à lacu) *defert in Tiberim.* Addubito num vox Taciti deſit, legendumque: *villa cui Sublaceum nomen.* Certè Neronis villa Sublacenſis Frontino de Aquæduct. cognita. Aimoinus lib. II. cap. XVI. *Benedictus pater in loco qui Sublacus dicitur; qui ab vrbe Româ XL. millibus abeſt, effulſit.* Philoſtratus lib. IV. De vitâ Apollonij ad hanc rem addit, calicem Neronis, quem iam ori admouerat, fulmine excuſſum. Sublaceum. Villa Sublacenſis.

Conſuleret ſibi & turbis.] Vel *ſibi & vrbi.* Pag. 319.

Quia

Quia fontem aquæ Martiæ nando inceſſerat.] Vera lectio. fruſtrà turbant libri, qui partim, *aqua margina*, partim, *morgio*, referunt.

Videbatúrque potus ſacros & cærimoniam loci corpore toto polluiſſe.] Imo, *corpore loto*. Fontes & capita aquarum priſcis ſacra: in iiſque natare nefas. Plinius lib. I I X. de Clitumno: *Pons terminus ſacri profaníque: in ſuperiori parte nauigare tantùm, infrà etiam natare conceſſum.* Imò in quibuſdam aquis nauigare etiam vetitum. Idem libro eodem, de lacu Vadimonis: *Nulla in hoc nauis (ſacer enim eſt) ſed innatant inſulæ*, &c. Seneca epiſt. X L I. de his cærimoniis: *Magnorum fluminum capita veneramur; ſubita ex abdito vaſti amnis eruptio aras habet: coluntur aquarum calentium fontes, & ſtagna quædam vel opacitas vel immenſa altitudo ſacrauit.*

Fontes fluminum ſacri.

Inque iis natare nefas.

Sicut in quibuſdam lacibus.

Pag. 320. *Alterum impetu captum.*] Vox addita auctore Vatic.

Haud ignobilis Barbarus cum telo repertus.] Vnus Megiſtanum. eſtq́ue illeipſe, de quo Frontinus ſic narrat: *Domitius Corbulo, cùm Tigranocertam obſideret, in quemdam ex Megiſtanis quos ceperat, animaduertit. capútque eius balliſtâ excuſſum, intra munimenta hoſtium miſit. Id fortè decidit in medium concilium, quod tum cum maximè habebant Barbari. ad cuius conſpectum velut oſtento conſternati ad deditionem feſtinauerunt.*

Lux noua à Frontino.

Pag. 321. *Pars Armeniæ vt cuique finitima, pars * Nipolíque & Ariſtobolo atque Antiocho parêre iuſſa ſunt.*] Latet in corruptione nomen alicuius regis. Fortè, *Thraſcypolíque.* qui dynaſta alibi in finitimis Armeniæ locis.

Vetus opidum Puteoli ius coloniæ & cognomentum à Nerone adipiſcuntur.] Puteoli, ais, adipiſcuntur ius coloniæ? Ego verò aduocationem peto, vt deliberem. Nónne enim iampridem id opidum eo iure? Liquet ex Liuio, Velleióque, qui coloniam Puteolos deductam volunt anno vrbis DLX. P. Scipione Africano II. Ti. Sempronio Coſs. Sed & lapides teſtantur hodie: AB. COLONIA. DEDVCTA. ANNO. XC. &, ÆDILIS. COLON. PVTEOLANORVM. &. GENIO. COLONIÆ. PVTEOLANORVM. An colonis eorumq́ue poſteris intermortuis, colonia eſſe deſiit? an tempore interiecto tranſiit ad municipale ius? Ciceronis certè æuo municipium fuit, non

Puteoli, quandoque deducta.

Nodus in ea re quem implicat Tacitus.

non colonia. Oratione pro M. Cœlio: *Nam quod eſt obiectum municipibus adoleſcentem non eſſe probatum ſuis, ne mini vmquam præſenti Puteolani maiorem honorem habuerunt*, &c. Concutit me tamen iterum Frontinus in Catalogo coloniarum, cuius verba e manuſcripto: *Puteoli, colonia Auguſta. Auguſtus deduxit ex vno latere iter populo debetur ped. XXX. Ager eius in iugeribus veteranis & Tribunis legionariis eſt adſignatus.* Colonia ergo adhuc recenti æuo. Recreat Agellius lib. XVI. cap. XIII. qui oſtendit ſæpe commutari ſolere colonias in municipia, & contrà. Niſi tamen Cornelij verbis ea vis, vt velit vniuerſum opidum incolaſque (plures autem inquilini eius loci, ob commercia & mare) præter eos qui reſtabant ex colonis Auguſteis, colonico iure donatos. Et ſane duplex hoc genus hominum in coloniis fuiſſe, è Cicerone clarum, pro Sullâ: vbi diſſidia etiam inter Pompeianos (ij erant ciues veteres) colonoſque recenſet. Quem vide. Alterum horum niſi ſit, tu videris: mea in his ſalebris hæret nauis.

Coloniæ in municipia, & cõtra mutãt.

* Placet eruditiſſimo noſtro Pighio truncum locum eſſe, ob cauſſas ipſas quas in Commentario dixi. Itaque ſupplet voce additâ, *Puteoli nouum ius colonia.* * Ipſum vide. Nam nos ſententiâ noſtrâ non demouemur, quam in extremâ Notâ poſuimus, de toto opido in coloniæ ius nunc tranſlato.

Pighij iudicium.

* *In Hercule Prodicio.*

Neque coniugiis ſuſcipiendis, neque alendis liberis ſueti.] Milites itaque olim ſine vxore, vt appâret nec ritu, ſed lege id vetitum ait Dio lib. LX. τοῖς στρατευομένοις ἐπειδὴ γυναῖκας οὐκ ἐδύναντο ἔκ γε τῶν νόμων ἔχειν, τὰ τῶν γεγαμηκότων δικαιώματα ἔδωκε. id eſt: *Militibus, quoniam ex legibus vxorem habere non poterant, iura indulſit maritorum.* Reſoluiſſe hoc ius Seuerus Imp. videtur, ſi rectè capio Herodianum lib. III. τοῖς στρατιώταις, inquit, πολλὰ συνεχώρησεν, ἃ μὴ πρότερον εἶχον. καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς χρήσασθαι ἐπέτρεψε, γυναιξί τε συνοικεῖν. Certe enim de coniugio legitimo capiendum videtur. quia contubernij militibus, opinor, ſemper ius. A Iunone arcebant eos, non à Venere Romanæ leges. Teſtis Liuius lib. XLIII. qui quattuor millia hominum à Senatu petiſſe opidum vbi habitarent, ait: qui nati in Hiſpaniis ex militibus Romanis, & mulieribus Hiſpanis, cum quibus nullum cõnubij ius. Imò peregrini

Milites ſine coniugiis.

Seuerus tamẽ admiſit eos ad nuptias.

Contubernij ius ſemper militi, in prouinciis.

 mili-

milites, id eſt, non ciues, non amicas modò habuiſſe videntur, ſed vxores, niſi me inducunt fruſtrà tabulæ Veſpaſiani & Domitiani æuo: quibus inſculptum *ciuitatem datam militibus è claſſe Rauennate, & cohortis* III. *Alpinorum, itémque concubium cum vxoribus quas tunc habuiſſent cùm eſt ciuitas iis data, aut quas poſteà duxiſſent.* Tamen pugnat in eam ſententiam Tertullianus, qui ſuo etiam æuo celibes fuiſſe milites oſtendit. Æuum autem eius, ſub Seueri. ait in exhortatione ad Caſtitatem: *Scilicet ſolis maritorum domibus bene eſt? Perierunt cælibum familiæ, ſpadonum, militum, aut peregrinantium ſine vxoribus? Non enim & nos milites ſumus?* Seueri ergo permiſſus aut ad Prætorianos tantùm pertinuit: aut verba artè capienda, vt tantùm permiſerit συνοικεῖν γυναιξί, cohabitare feminis, ſub eodem tecto agere, & contubernales habere, non legitimas vxores. Sed non repugnat, inquies, toti huic ſententiæ Liuius, qui disertè vxores militibus attribuit? Vt ecce libro XXI. in Scipionis exhortatione ad milites: *Vnuſquiſque ſe non corpus ſuum, ſed coniugem ac liberos armis protegere putet.* Et alibi. Reſpondeo. Temporaneam tunc (bello Punico ſecundo) militiam fuiſſe, nec legibus ſuis; vt poſteà, deuinctam. Capiebantur, mittebanturque milites, non pro ſtipendiorum tempore, ſed bellorum. At perpetuâ & firmâ XXV. annorum militiâ inſtitutâ, hoc quoque inductum de cælibatu. Sanè etiam Iuriſconſulti hac cauſsâ, cauſſam ſoluendi matrimonij Militiam numerant. L. LX. *Bonâ gratiâ diſſolui matrimonium illud dicitur, quod propter ſacerdotium, ſterilitatem, valetudinem, militiam, retineri non poteſt.*

Ambiguus intellectus verborum Herodiani.

Liuius abnuere videtur.

Is nobis adiunctus.

Non enim, vt olim, vniuerſæ legiones deducebantur.] Exprimit deductionem veterem Hyginus: *Multis legionibus contigit bellum feliciter tranſigere, & ad laborioſam agriculturæ requiem primo tyrocinij gradu peruenire. Nam cum ſignis & aquilâ & primis ordinibus ac tribunis deducebantur.*

Ratio deducēdi colonias.

Vt qui à priuatis iudicibus ad Senatum prouocauiſſent, eiuſdem pecuniæ periculum facerent, cuius ij qui principem appellauere] Lucis cauſsâ, rem appellationum à capite deducam ad hoc æuum. Olim in populi libertate, non frequens appellationum vſus, non certè in cauſsâ ciuili: (nam

De appellationibus quid olim.

Eæ infrequentes.

(nam prouocationem ad populum, in re maiori criminumque, frequentem ſcimus.) vſus tamen. A Prætore enim appellatum reperio, aliâs ad collegam eius, aliâs ad Tribunos. Ad collegam, Cicero vno loco ſed claro, in Verrem, de Præturâ vrbanâ: *L. Piſo*, inquit, *multos codices impleuit earum rerum quibus ita interceſſit; quòd iſte aliter atque vt edixerat, decreuiſſet. quod vos oblitos eſſe non arbitror, quæ multitudo, qui ordo ad Piſonis ſellam iſto Prætore ſolitus ſit conuenire. quem iſte collegam niſi habuiſſet, obrutus in foro lapidibus eſſet.* Aſconiuſque ibi: *Intercedere, vt vides etiam, Prætor Prætori ſolet, vt Piſo Verri, appellatione cauſſa ad collegam factâ.* Ad Tribunos appellatum, docet idem Cicero pro P. Quinctio: *Appellantur Tribuni, à quibus cùm eſſet certum auxilium petitum, &c.* Clariùs infrà: *Cuius procurator à Prætore Tribunos appellare auſus ſit.* Hæc olim: nec appellatum reperio ad Senatum. At Auguſtus imperium adeptus, *Appellationes quotannis vrbanorum quidem litigatorum* * *Prætori delegauit vrbano: at prouincialium, conſularibus viris, quos ſingulos cuiuſque prouinciæ negotiis præpoſuiſſet*, ait Suetonius cap. XXXIII. Quem ita intellego, vt appellationes à minoribus magiſtratibus iudicibúſve, Romæ ad Prætorem fierent, in cauſſis dumtaxat ciuilibus: è prouinciis, ad conſulares. Nam quin Auguſtus ipſe, firmandæ dominationi, & iure poteſtatis Tribuniciæ, grauiorum rerum appellationes ſibi ſeruarit: ambigendum vix puto è Dionis verbis lib. LII. vbi Mæcenas ad Auguſtum: δίκαζε δὲ αὐτὸς ἰδίᾳ τά τε ἐφέσιμα καὶ τὰ ἀναπόμπιμα, ὅσα ἂν παρά τε τῶν μειζόνων ἀρχόντων, καὶ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων, τοῦ τε πολιάρχου καὶ τοῦ ὑποτιμητοῦ καὶ τῶν ὑπάρχων. τοῦ τε τὸν σῖτον ἐπισκοποῦντος καὶ τοῦ νυκτοφυλακοῦντος ἀφικνῆται. etſi quædam ibi miſcet, magis ex ritu ſui æui Dio, quàm Auguſti. Certè à Senatu ad Principem appellatum Tiberij imperio, ſunt exempla in noſtro ſcriptore. vt lib. IV. *iiſque inſtantibus ad Imperatorem prouocauit:* & alibi. poſt eum Caius *magiſtratibus liberam iuriſdictionem permiſit*, ait Suetonius cap. XVI. id eſt, ſine appellatione plenam priſcamque: ſed id non diuturnum fuit, non magis quàm permiſſa ab eo comitiorum libertas. Dio mihi auctor lib. LVIII. ſub Caio receptum, vt iudicia quædam Senatus tractaret: ita tamen vt ab eo

A Prætore ad Prætorē appellatum.

Item ad Tribunos.

* Timidè ambigo, nũ ſcrib. in Tranquillo; *Præf. delegauit vrbis.*

Auguſti ſcitũ in appellãdo.

Cauſſas pleraſque ſibi ſeruauit.

Ad Principē à Senatu appellatum ſub Tiberio.

Caius aliquid mutauit. ſed id vanũ fuit.

Princeps appellaretur. Sed appellatio Principis, vt appa- ret, non ſine pœnâ fuit, pœnâ, dicò, in eos qui temere appellaſſent. Quo exemplo nunc Nero auctum honorem Senatus it; ſtatuitque vt eâdem pœnâ, qui illum temere à priuatis iudicibus appellaſſent, tenerentur, quâ qui Principem. Sententiam hanc ſatis capio: confirmationem quæro & exempla. Nihil enim præ manu mihi quod iſtuc faciat, niſi fortè quæ de pœnâ præiudiciali eorum qui à Præfecto vrbis appellaſſent. Symmachus ſcribit lib. x duobus locis. Quem tu cupide lector vide. Mihi à latere traſulam iniicit Tranquillus, qui hanc ipſam rem tangens, cap. XVII. nihil eorum quæ Tacitus; ſed hoc tantum dicit, *Cautum vt omnes appellationes à iudicibus ad Senatum fierent*. Hæret id ſpiculum, & non euello.

Pœna temerè appellâtium.

Suetonii diſſenſus à Tacito & res cogitanti intricata.

Pag. 322. *Repetundarum damnatur, atque Italiâ exigitur, ne grauiore pœnâ afficeretur, Vibij Criſpi fratris fauore enixus.*] An ergo in crimine repetundarum pœna grauior, quàm relegatio? Attentè legas. quia nec relegatio quidem. Olim ſanè exſilium fuit, & æſtimatio, vti Aſconius notat in Verrem, & Cicero ſubindicat non ſemel: ſed ſecuta lex Iulia immutauit. Ex eâ pœnam fuiſſe adfirmo, Amiſſionem ordinis, & Æſtimationem: nihil vltrà. id eſt, qui damnatus eo crimine eſſet, Senatu moueretur, & iudices acciperet ad æſtimandam litem. Haurio ex Tacito infrà: *Exin à Coſſutio Capitone, qui nuper Senatorium ordinem precibus Tigellini ſoceri ſui reciperauerat*. Is autem repetundarum lege damnatus, lib. XIII. Et 1. Hiſt. *Redditus Cadio Rufo, Pedio Blæſo ſenatorius locus, qui repetundarum criminibus ſub Claudio aut Nerone ceciderant.* Apertius ex Plinio lib. II. epiſtol. vbi Marius Priſcus, accuſantibus Afris, ſponte Senatu abiit, & iudices petiit, omiſsâ defenſione: ſcilicet quaſi eâ ratione ſatisfactum legi. & lib. IV. cùm Baſſum Bæbius Macer lege repetundarum teneri cenſuiſſet; mitigans Cæpio, ſaluâ dignitate iudices dandos pronuntiauit. id eſt, vti in Senatu remaneret, factâ ſaltem æſtimatione. Vide Epiſtolas ipſas, & volens fauebis ſententiæ huic. Ab hac re Suetonianis verbis lumen, Othonis cap. II. *Tantum potentia*, inquit, *valuit, vt damnatum repetundis conſularem virum priuſquàm planè reſtitutionem ei impetraſſet, non dubitarit in*

Quæ pœna in crimine Repetundis.

Suetonius explicatus.

Sena-

Senatum ad agendas gratias introducere. Motus enim ille quicumque Senatu erat: ſed Otho quaſi plene reſtitutum in Senatum introduxit. Hæc ergo ordinaria pœna: ſed grauius & plerumq. extra ordinem in id crimen animaduerſum, pro delicti modo. Atque ea Macri mens leg. VII. Ad leg. Iul. repet. *Hodie ex lege repetundarum extra ordinem puniuntur. & plerumque vel exſilio, vel etiam durius, prout admiſerint. quid enim ſi ob hominem necandum pecuniam acceperint? vel interfecerint innocentem?* Eâdemque ratione Plinius ſcripſit, *exceſſiſſe Priſcum immanitate & ſæuitiâ crimina, quibus dari iudices poſſent, cùm ob innocentes condemnandos, interficiendos etiam, pecunias accepiſſet.* lib. II. epiſt. XI. Nec aliter capies, quod hic Vibius relegatus eſt: exſilij etiam pœnam meritus, niſi frater interceſſiſſet. ſicut & lib. III. Annal. C. Silano proconſuli Aſiæ repetundarum damnato, aquâ atque igni interdictum; ob inſignem ſcilicet ſæuitiam. Extra ordinê etiam pœna inflicta in hoc crimine. Iuriſc. Macer illuſtratus.

Auitus legatus, vt memoraui.] Atqui A. Didium eum vocauit lib. XII. & Didium Gallum in Agricolæ vitâ. Vt ambigere poſſis num reſcribend. *A. Didius.* Plura tamen cognomina habere potuit, more ſui ſæculi. A. Didius.

Modicis excurſibus ſiluas populatus.] Emendo, *Siluras populatus.* cum eâ enim Britanniæ gente tunc maximè bellum. Conſule Tacitum lib. XII. Silures populi reſtituti Tacito.

Supremis teſtamenti verbis.] Gloſſematium eſt τὸ, *verbis.* & ſtatim, *ſubiecturum es prouinciam fuiſſe*, lego: capioque Britanniam ipſam, quæ nondum perdomita.

Igitur Monam inſulam incolis validam] Credo hunc locum eſſe, quem aſpexit Iornandes in Gothicis: *In extremâ Britanniæ parte Memma, quam Cornelius Annalium ſcriptor narrat.* Corrigo enim, *Mona.*

Nam cruore captiuo adolere aras, & hominum fibris conſulere deos fas habent.] De hac Britannis, Gallis, Germanis, communi immanitate, dicam ad libellum De moribus Germaniæ. Britannorum crudelitas.

Longâ opulentiâ clarus.] Scribo, *longè.* vt ſit, longè notum clarumque fuiſſe, propter opes. Iceni autem in libris ſcriptis, Tigeni ſunt. Lōgèclarus.

Boodicia.] Dioni, Βουδουίκα eſt: Tacito infrà, *Boudicea*; in vitâ Agricolæ, *Voadica*, ſcriptum. Eſt illa, quam Pag. 323.

perplexè Gildas *Leænam doloſam*, appellat, *quæ rectores ſibi relictos trucidauit.*

Seruitio aſſuefacti.] Scripta veráque lectio, *ſeruitio facti.*

Coniectura in Tacito. *Templum Diuo Claudio conſtitutum, quaſi ara æternæ dominationis aſpiciebatur.*] De eo Seneca in Menippæá: *Parum eſt quod templum in Britanniâ habet, quod nunc* (lego, *hunc*) *barbari colunt & vt deum orant.* Quod in Tacito eſt, *ara dominationis*, libenter ſcripſerim, *arra.* quaſi id templum pignus & arrabo æternæ ſeruitutis. Quamquam & Aras ſanè habuiſſe Claudium in Britanniâ fateor. Poëta eius æui ad ipſum:

Oceanúſque tuas vltrà ſe reſpicit aras.

Qui finis mundo eſt, non erit imperio.

Nec tamen hic in Tacito, Templum ideò rectè dixeris Aram.

Sacerdotes Claudiani. *Delectíque ſacerdotes, ſpecie religionis, omnes fortunas effundebant.*] Legebantur enim Pontifices Flamineſque Claudio, ex prouincialibus ipſis: quibus in ſacra victimaſque eius diui multi faciendi ſumptus. Vide Arriani verba, quæ adduxi lib. I.

Prodigia ante euerſam coloniam. *Externóſque fremitus in curiâ eorum auditos, conſonuiſſe vlulatibus theatrum, viſámque ſpeciem in æſtuario, notam eſſe ſubuerſæ coloniæ.*] Prodigia eadem recenſet Dio: ἔκ τε τοῦ βουλευτηρίου θροῦς νυκτὸς βαρβαρικὸς μετὰ γέλωτος, καὶ ἐκ τοῦ θεάτρου θόρυβος μετ᾽ οἰμωγῆς ἐξηκούετο, οἰκίαι τέ τινες ἐν τῷ Γαμίσᾳ ποταμῷ ἔφυδροι ἑωρῶντο, ordine etiam eodem. Ex quo in Tacito facilè adducor vt emendem,

Vox reſtituta, aut ſubſtituta. *viſámque adium ſpeciem in æſtuario.* Deeſſe enim vocem, clarum: quæ probabiliter admodum, me iudice, reſtituta è Dione.

Notam eſſe ſubuerſæ coloniâ.] Imò, *ſubuertendæ.*

Pag. 324. Petilius Cerialis. *Peto Ceriali.*] Scribe, *Petilio.* Ita enim ſtatim dicitur: eſtque ille qui bellum Germanicum ſub Veſpaſiano adminiſtrauit.

Londinium nobiliſſima vrbs: & vitali Genio cōdita. *Londinium copiâ negotiatorum & commeatu maximè celebre.*] Etiam hodie. eoque nomine Princeps Britanniæ vrbs. Commeatum propriè accipit, vti Suetonius, Neronis cap. XX. *Alexandrini qui de nouo commeatu Neapolim confluxerant.* Ammianus libro XXVII. de hac

vrbe:

vrbe: *Londinium vetus opidum, quod Auguſtam poſteritas appellauit.*

Quod vberrimũ ſpoliant, & deferentes in tutum. Repone lectionem ſcriptam, *& defendentibus intutum.* quæ in primâ recenſione, meâ culpâ me fugit. Barbari, inquit, ſpoliãt quidquid extra munitiones obuiũ, & quæ loca defenſoribus parum tuta. Sequentia, per me, manent in mendo.

Tacitus correctus.

Septuaginta millia ciuium & ſociorum.] At Dio in pleráque hac hiſtoriâ Taciti velut interpres, periiſſe ait μυριάδας ὀκτὼ τῶν τε Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν. vt hic LXXX. fortaſſe verior ſcriptura ſit.

Numerus vitiatus.

Patibula, ignes, cruces.] Diuerſa hæc igitur, Patibula & Cruces? quodam ſenſu. Patibulum enim propriè, in quo ſuffixus homo expanditur, tranſuerſo tamen ligno. Crux verò etiam, cùm is erecto ſimplicique ſtipiti adfigitur, ſiue infigitur. Seneca (pauci attenderunt) diſcriminat pulchrè, ad Marciam: *Video iſtic cruces nec vnius quidem generis, ſed aliter ab aliis fabricatas. Alij, capite conuerſo in terram, ſuſpendêre: alij, per obſcœna ſtipitem egêrunt, alij brachia patibulo explicuêrunt.* Quid enim aliud eſt, *ſtipitem per obſcœna agere,* quàm quod Græci dicunt σκολοπίζειν, id eſt, palo infigere, ſiue vulgi verbo *Impalare.* Atqui id, Crucem quoque, vt ex Seneca vides appellarunt. Inde apud eumdem ſcriptorem *Acuta crux* in Mæcenatis verſibus legitur: cedo, quo alio ſenſu? *Hanc mihi, vel acuta Si * ſedeam cruce, ſuſtine.* Ita enim legendi verſiculi, (idque è libris ſcriptis) non vt emendarunt Romæ, *vel acutam, Si das, ſuſtineo crucem.* Non, inquam, non. lex eius carminis repugnat, quæ primâ ſede vult Trochæum. Bene autem Sedere hîc dictum: quia qui per poſtica ſurrecto ſtipiti infixus, ſeſſionem meditari contractis ita membris videtur. Sed dixi etiam affixionem, Crucem dici. Pro me Auſonius in Carmine cui titulus, *Cupido crucifixus.* Non enim alia ibi crux, quàm myrtus arbor, cuius ſummo ſtipiti alligatur puer, nec id expanſis manibus, ſed poſt tergum reuinctis. Ait:

Patibulum à cruce diſtinctum.

Crux ex vno ſæpe ligno.

Crux cur Acuta Mæcenati.

* Ea vox in biſyllabam contrahenda, verſus cauſâ.

Sedere in cruce.

Suſpenſio vel affixio ad ſimplicē arborē, crux dicta.

Huius in excelſo ſuſpenſum ſtipite Amorem
Deuinctum poſt terga manus, ſubſtrictáque plantis
Vincula mærentem, nullo moderamine pœnæ
Adfigunt.

Tamquam reddituri ſupplicium.] Potius, *redditur is.*

Pag. 325. Copiæ Britannorum. *Ne ſtrepitum quidem & clamorem tot millium.*] Fuiſſe enim in acie hoſtili δώδεκα μυριάδας, id eſt, centum viginti millia hominum, Dio annotauit. Noſter omiſit, vt pleraque alia, in hac narratione: non incuriâ aut culpâ ſuâ, ſed, quod facilè odorere, librariorum exſcriptorumve qui hos libros peſſimè admutilarunt.

Sonor. *Sparnerent ſonoras Barbarorum.*] Vatic. *ſonores.* atque ita ſcripſiſſe Tacitum pertendo. Alibi: *ſonorem alterius prœlij non audirent.*

Pag. 326. *Velut cuneis erupit.*] Vat. *cuneo.*

Boudicea vitam veneno finiuit.] Dio, morbo. ἀποθανούσης ait, ἐν τούτῳ τῆς Βουδουίκης νόσῳ.

Pag. 327. *Nullum prœlio finem exſpectarent.*] Ἀκύρως. legerim, *bello*, aut certè, *prœliorum.*

Salluſtiana imitatio. *Cuius aduerſa, prauitati ipſius; proſpera, ad fortunam reip. referebat.*] In Rom. edit. legas, *proſpera fortuna.* At ſententia ipſa ſumpta à Salluſtio: cuius Fragmentum in ſimiles calumniatores: *Ad hæc, rumoribus, aduerſa in prauitatem; ſecunda in caſum; fortunam in temeritatem declinando, corrumpebant.*

Pag. 328. *Vicio Rufino.*] Vett. *Vincio.*

Antonius Primus. *Antonium Primum.*] Illum qui poſteà acerrima fax Veſpaſiano ad ciuile bellum: cuius multa in Hiſtor. libris mentio.

Tabularum obſignatio in teſtamento. *Fabianus tabulas iis quos nominaui, & aliis minùs illuſtribus obſignat.*] Manuduxit me ad veram hanc lectionem Vaticanus, qui *Tabulaſiis*, refert. Reliqui omnes *Tabulariis.* Quantillus error, quantas tenebras! Nam Ic^ti noſtri miſerè torquentur in Tabulariis iſtis eruendis. Alciatus eos putat, quos nunc Tabelliones vocamus: contrà Ferretus obſignatores & ſcriptores teſtamenti. Vertranius poſtremò, tamquam cornicum oculos, reſcribendum cenſet: *Fabianus tabularius iis.*

Legis Corneliæ de falſo pœna duplex. Ordinaria. Extraordinaria. *Lege Corneliâ damnantur.*] Id eſt, ordine Senatorio mouentur. Nam quamuis legis Corneliæ ordinaria pœna Deportatio ſit, & bonorum publicatio; tamen in honeſtioribus ſubmotio etiam ordinis admiſſa eſt. Tacitus lib. II. Hiſtor. *Primus Antonius legibus nocens & tempore Neronis, falſi damnatus, inter alia belli mala ſenatorium ordinem*

ordinem reciperauerat. Paullus lib. v. Sentent. *Hi qui falſum vel alia teſtimonia dixerunt, aut in exſilium aguntur, aut in inſulam relegantur, aut curiâ ſubmouentur.*

Quòd reos ne apud Præfectum vrbis arguerentur, ad prætorem detuliſſet.] Quem Prætorem? vrbanumne? Non opinor: nec enim eius in crimine cognitio. Olim ſanè proprius peculiariſque Prætor, qui conſtitutis Quæſtionibus perpetuis cognoſceret de Falſo. Eum hic intellegi credo. Etſi enim pleraque iudicia in Senatu aut apud Præf. vrbis, & Prætorum poteſtas imminuta: manſit tamen, opinor, veteris ritus imago quædam & vmbra: quam Ponticus hic pro re amplexus, nō ſine ſuâ fraude. At Præfectum vrbis omnia crimina omnino ſibi vindicaſſe, ab Vlpiano traditum eſt, l. I. De offic. Præf. vrbis. non quidem ab Auguſto, (falluntur qui id cenſent; & Auguſtus ius tantùm ei dedit in ſeruos, & quod ciuium audaciâ turbidum niſi vim metuat) ſed creſcente paullatim, conceſſu Principum, vt ſolet, nouâ poteſtate.

Prætor qui de falſo cognoſcit.

Præfecti vrbis lata poteſtas.

Perinde pœnâ teneretur ac ſi publico calumniæ iudicio notatus.] Eum qui præuaricatus ſit, quive præuaricatorem emerit, fecerit: punit hoc SC. calumniæ pœnâ. Ea eſt talio, & infamia, vti colligas ex l. penult. & l. IV. De præuaricat.

Calumniæ pœna.

Negatâ libertate, cui pretium pepigerat.] Moribus receptum vti ſeruus interdum cum domino quaſi paciſceretur in certum pretium: quod ſi exſoluiſſet, liber eſſet. Id pretium è peculio ſerui, vel aduenticio lucro. Seneca in Epiſtolis: *Mancipia quoque conditionis extremæ & in his ſordibus nata omni modo exuere conantur ſeruitutem; peculium ſuum, quod comparâuerunt ventre fraudato, pro capite numerant.* Virgilius eò reſpiciens:

Serui pacti cum domino.

Redimebant ſe ſuo peculio.

Nec ſpes libertatis erat, nec cura peculi.

Et vetus ſanè ille mos, cuius veſtigia plura in Plauto. vt Aſinariâ, Strobilus reperto theſauro,

Plautinis aliquot locis lux.

Quin ego illi inueniſſe me hanc prædam dico, atque eloquor?

Igitur orabo vt manu me mittat, ibo atque eloquar.

Gripus ſeruus, Rudente:

—— ad herum veniam doctè atque aſtutè,

 Pauxil-

Pauxillatim pollicitabor pro capite argentum, vt ſim liber.

Et clariùs in Caſſinâ:

Quid iſtâ tu me libertate territas?
Vobis inuitis atque amborum ingratiis,
Vnâ libellâ liber poſſum ego fieri.

Idem Iuriſconſultorum. Quod non aliter intellegendum, quàm vt cum hero iam antè pactus fuerit in libram. Et in hanc ſententiam ſcripſit Hermogenianus, aduerſus dominum conſiſtere ſeruis licere, *ſiqui ſuis nummis redemptos ſe, & non manumiſſos contra placiti fidem adſeuerent.* l. LIII. De iudiciis. Item Vlpianus, *Qui ſe dicit ſuis nummis redemptum, ſi hoc probauerit, exinde liber erit ex quo redemtus eſt.* Interdum

Pactio interpoſitâ perſonâ aliâ. verò imaginaria quædam emptio, interpoſitâ perſonâ tertiâ, adhibebatur. de quâ l. IV. De manumiſſion. Quòd ſi dominus non ſeruaret fidem, querela ſeruo Romæ apud Præf. vrbi, apud Præſidem in prouinciis, ex conſtitutione Diuorum fratrum fuit. l. v. De Manumiſſion.

Cùm veteri ex more familiam omnem, quæ ſub eodem tecto manſitauerat, ad ſupplicium agi oporteret.] Bene, veteri ex more. Nam etiã liberã rep. id obtinuit, ex epiſtolâ Seruij Sulpicij de cæde Marcelli: *Ego tamen ad tabernaculũ eius perrexi: inuêni duos libertos & pauculos ſeruos. reliquos aiebant profugiſſe metu perterritos, quòd dominus eorum ante tabernaculum interfectus eſſet.* Hunc priſcæ ſeueritatis ritum firmauit poſteà Sc. Silanianum ſub Auguſto, itemque nunc Neronianum: de quibus Cuiacium vide Obſeruat. lib. I. cap. XVIII. & lib. X. cap. XXXIII. Addo ne feminas quidem immunes excipuaſque fuiſſe: ſuaſus Taciti infrà verbis, *Numerum, ætatem, aut ſexum miſerantium.* item reſcripto Hadriani l. I. De Sc. Silaniano.

Olim domino cæſo, omnes ſerui animaduerſi.

Sc. Silanianum.

Etiam ad feminas pertinuit.

Senatúſque, in quo ipſo erant ſtudia.] Expeditior ſententia, *Senatúque in ipſo.*

Pag. 329. *Quia de paternâ pecuniâ tranſegerat, aut auitum mancipium detrahebatur.*] Abite ſiniſtræ manus: nihil mutandum. εἰρωνικῶς iſta & ἐξ ἀντιφάσεως capienda ſunt.

Noctu excubiæ ſeruorum ad cubiculum. *Num excubias tranſiret.*] Nocturnas ergo ad limen excubias ſeruorum habuerunt domini potentiores. Quod tu mihi Philologe obſerua. Quinctilianus Declamat. I.

pro

pro Cæco : *Dicitur cacus ſine rectore, ſine duce per inane longum, per tot offenſa limina, per excubantes ſeruulos erraſſe cum ferro: cubiculum deinde patris introiſſe.* Idem Declam. I I. pro Cæco : *Tu ſentis quando ſenem vicerit laſſitudo curarum. Scis pariter, an vnà quieſcentium fores vallauerit cura ſeruorum.* Silius lib. I. ad hunc ritum de Annibale:

> *Sæpè etiam famuli turbato ad limina ſomno*
> *Expauêre trucem per vaſta ſilentia vocem.*

Vide & Appianum in Catonis morte, & Tacitum in Othonis.

Accuſatum ab eo Statilium Taurum.] Suprà lib. XII. Pag. 330.

Prabitumq́, oleum equiti ac Senatui, Græcâ facilitate.] Pag. 331.
Si oleum populo tantùm præbitum, nihil nouum aut Græcanicum : præbuit antè P. Scipio, quem Ædilem dediſſe congium olei in vicos ſingulos Liuio credo lib XXV. Dedit & C. Cæſar poſt victoriam Africanam: *τόν τε δῆμον*, inquit Dio, *λαμπρῶς εἱστίασε, καὶ σῖτον ἔξω τοῦ τεταγμένου καὶ ἔλαιον προσέδωκεν*. Etiam M. Agrippa in Ædilitate oleum & ſalem, vt auctor idem Dio XLIX. Sed nemo eorum ad gymnaſium, quod hic Nero Plinius: *Vſum olei ad luxuriam vertêre Græci, in gymnaſiis publicandô.* Adde Sueton. cap. XII.

Oleum in cōgiario datum.

Nero primus ad gymnaſia dedit.

P. Mario, L. Aſinio coss.] Nomen huius primi conſulis corruptè legas in vetuſtâ Perſij vitâ nuper cum Iuuenalis Schòliaſte editâ: *Deceſſit Perſius* VIII. *Kalend. Decemb. Rubrio Mario, Aſinio Gallo* coss. Scribe, *Publio Mario*. cui cognomen fuit, Celſus.

Scholiaſtes Perſij correctus.

Quem licenter egiſſe in Tribunatu memoraui.] Lib. XIII.

Interceſſione Tribunitiâ morti eximeretur.] Interceſſione ipſius Cæſaris.

Cenſuítque Iunius Marullus conſul deſignatus.] Inter ſuffectos non dubiè Conſules. Sed in hunc ipſum annum, Annæum Senecam & Trebellium Maximū coſs referunt viri docti in opere Faſtorum : & loca ſunt, quæ annuunt. Auſonius tamē in Panegyrico, Senecæ conſulatum apertè detrahit : *Diues Seneca, nec tamen conſul, arguetur rectiùs quàm prædicabitur non erudiiſſe indolem Neronis, ſed armaſſe ſæuitiam.* quo loco video eſſe qui negationem ſubtrahant, legantque: *Diues Seneca, tamen Conſul.*

Annæus Seneca an & quando conſul.

Carni-

Supplicium moris maiorum.

Carnificem & laqueum pridem abolita.] Reſpondeat illi decreto, *more maiorum necandum.* Ex quo clare diſcis, quid punire Tacito, more maiorum.

Nonplena nec conſequa Taciti narratio.

Silentium aliorum rupit.] Vett. *ſeruitium.* At velim conſideres ſatin' ſana hæc tota narratio ſit. Anteà prædixit, *Tum primùm reuocata ea lex credebatur, qua haut perinde exitium Antiſtio, quàm Imperatori gloriam quæſiuit, vt condemnatus à Senatu, interceſſione Tribuniciâ morti eximeretur.* Quid? condemnatuſne Antiſtius à Senatu? Contrà video. in inſulam ſeponitur. Idem interceſſione Cæſaris morti eximitur? Falſum, nec quidquam in totâ re quod Neroni clementiæ gloriam, ſæuitiæ potius inuidiam parere poſſit. Ego ſanè æſtuo: nec cuneum reperio huic nodo. Niſi placet cum Ioſiâ Mercero elegantiſſimo iuuenum legi, *quâ haud perinde.* vt ad accuſatorem referas, non ad legem. qui non tam exitium eo facto quærebat, quàm gloriam Principi.

Pag. 332. Fabricius Veiento, canes ad currum.

Fabricius Veiento] Puto illum eſſe, qui A. Fabricius Dioni dicitur: quique Prætor, canes Circenſibus ad currus adiunxit pro equis.

Licentia in teſtamentis.

Multa probroſa in patres & ſacerdotes compoſuiſſet, iis libris quibus nomen Codicillorum dederat.] Noto fuiſſe morem, vti in teſtamentis conuitia quædam & probra liberiùs ſcriberent: quæ ante Auguſtum inobſeruata & permiſſa. Scilicet quia ſupremis illis tabulis & voci, danda videbatur aliqua libertas. Frenum inijcere Senatus voluerat; ſed ille idem princeps, vt Suetonius ait, *de inhibendâ teſtamentorum licentiâ ne Senatus quidquam conſtitueret, interceſſit.*

Suetonij lectio firmata & explicata.

Ea enim germana lectio, germana mens eius loci: non vt vir doctus ſubſtituit, *ſcommatorum.* Exempla in Tacito paſſim, de iis qui ſupremis tabulis multa atrocia in Macronem, in Tiberium, alioſq. potentes compoſuerint. Hoc exemplo ergo maledicentiæ ſuæ cauens Veiento, inſcripſit opicos & oſcos eos libros, Codicillos.

Pag. 333. Sofonius Tigellinus.

Sofonium Tigellinum veterem impudicitiam atque infamiam in eo ſecutus.] Tigellinum libri appellant, & Græci, quibus ſemper Τιγελλῖνος. Sophronium corruptè epitoma Dionis: Ofonium Tacit. 1. hiſtor. Quod ait de vetere infamiâ, intellegit credo ſtuprum eius cum Agrippinâ matre Neronis: quâ cauſsâ à Caio in exſilium pulſus.

ſus. Dio, ἐν τέλει ἦ τότε φεύγουσι, καὶ ὁ Τιγελλῖνος ὁ Σαφώνιος ὡς καὶ Ἀγριππίνην μεμοιχευκὼς ἐξέπεσεν. Mentio clara hominis, imo breuis vitæ deſcriptio, in Scholiaſte veteri Iuuenalis, ad verſum, *Pone Tigellinum. C. Fulcinius,* (corrigendum, *C. Ofonius*) *Tigellinus, patre Agrigentino, Scylaceum relegatus iuuenis, egens, verùm admodum pulcher, in concubinatum à Bincio & Lucio Domitio maritis Agrippinæ & Fuluiæ ſororum Cæſaris, atque in vtriuſque vxoribus ſuſpectus, ob hoc vrbe ſummotus.* Plura illic vide, ſed hæc corrige: *à Vinicio & Lucio.* itemque: *Agrippinæ & Liuiæ, ſororum C. Cæſaris.* Nihil certius. Nam M. Vinicius Liuiam Germanici filiam vxorē habuit, & L. Domitius Agrippinam. Tacitus lib. VI. Idem Tigellini nomen corruptum odoror in Egeſippi lib. IV. cap. XX. vbi de Nerone. *Et ideo,* inquit *nequiſſimis ſe Nymphidio & Gemellino præcipuè credendum putauit.* Gemellinum hunc nuſquā reperias, & ſuppone fidenter *Tigellino.* Adprobat, quod ipſe ſubdit deſertum Neronē ab vtroque: quod hiſtoriæ, & nominatim de Tigellino Tacitus, prodiderunt. Scholiaſtes correctus. Et Egeſippus.

Ac quæ illi procognatis moribus fuêre.] Non diſplicet Farneſiana ſcriptura, *Atque illi procognitis moribus fuêre.* id eſt, præſcitum anteà, qui mores vtriuſque. Vatic. refert, *pro genitis moribus.* tentabam, *pro gentis maioribus.* quaſi commendatione vitiorum pro natalibus vſus. Humilitatem quidem generis eius notat idem Tacitus I. Hiſt. *Sophonius Tigellinus obſcuris parentibus, fœdâ pueritiâ.* Fortè & ſic leg. *vt qui illi pro geminis moribus faueret.* Geminum, ſimile. Emeritus ergo Tigellinus fauorem Neronis ſimilitudine morum vitiorumque. Sed ne diſſimulem, Farneſiana lectio firmari omnino à P. Victore videtur, phraſim hanc æmulante imò ſumente à Tacito, in Othone: *Qui potentiâ dies ferè quinque & octoginta, præcognitis moribus, petitus, poſtquam à Vitellio pulſus eſt, mortem ſibi conſciuit.* Coniecturæ paru ſtabiles. Tigellinus vili domo.

Ex intimis libidinibus adſumptus.] Vatic. *in intimis.* eſſet, ad intimas libidines electus.

Carmina crebriùs factitare.] Tragœdiáſne, quæ eius nomine feruntur? Non opinor, & alibi videro.

Atauus tuus Auguſtus.] Imò, *abauus.* Pag. 334.

Quomodo in militiâ aut viâ feſſus adminiculum orarem.]

Optiones adminicula Centurionum. *rem.*] Intellegit Optiones, qui adiutores Centurionib. dati. Feſtum corrigo, *Optio qui nunc dicitur, antea appellabatur accenſus. Is adiutor dabatur centurioni à Tribuno militum, qui ex eo tempore, quem velint, centurionibus permiſſum eſt optare, & nomen ex facto ſortitus eſt.* legoque, *à Tribuno, militémque ex eo tempore.*

Correctus Feſtus.

Pag. 335. *Poſſumus ſeniores amici quiete reſpondere.*] Non vſquequaque placet. Vatic. *quietem* præfert. Fortean, *poſſumus ſeniores amici quietem iure ſpondere.* Fuit cum inculcatam vocem è ſequenti lineâ putarem, legeremque reiectâ, *poſcimus ſeniores amici quietem.* Quid ſi *quietem reſpondere?* Apuleius phraſeos huius approbator Apolog. II. *Haſcine gratias bonus filius matri reſpondes?*

Auus meus Auguſtus.] Legam vt ſuprà, *abauus.*

Niſi fortè aut te Vitellio ter conſuli, aut me Claudio præponis.] Siquid video, aut negatione inſitâ ſcribend. *non præponis:* aut mutandum in *poſtponis.* Certè & Nero iudicio ante Claudium: & Seneca omni re ante Vitellium.

Negatio repoſita è ſenſu.

Quantum Voluſio longa parcimonia.] Dixi ſuprà: addo hoc nomen in Vatic. conſtanter ſemper ſcribi, *Voluſino.* Porrò de diuitiis Voluſiorum Silij egregius locus eſt, huc alludentis lib. V.

Diuitiæ Voluſij.

> *Occumbis generoſe Volux. nec clauſa repoſtis*
> *Pondera theſauris, patrio nec regia quondam*
> *Præfulgens ebore & poſſeſſa mapalia ſoli*
> *Profuerint.*

Pag. 336. *Inornatúmque robur ſubſidio impenſiùs regis.*] Inornati vox diſplicet, cùm ſequantur verba parum illi congrua. Malim, *inordinatúmque.* id eſt, incompoſitum ætatis huius robur.

Factus naturâ.] Libri ita. Vulgò, *facetus.*

Nec minus ſuſpectos Aſiæ populos.] Scribo, *ſuſpenſos.*

Sullam, ſimulatorem ſegnitiæ, dum temeritati locum reperiret.] Sæpe ſic euenit, vt qui maximè ambitioſi, occultent. Pulchrè & ad Taciti lucem Seneca in Oedipo:

Callidè ambitioſi.

> *Certiſſima eſt regnare cupienti via,*
> *Laudare modica, & otium ac ſomnum loqui.*
> *Ab inquieto ſæpe laudatur quies.*

Eiuſdem ſententiæ illud Noſtri eſt: *Cuius diſparem mitiorémque*

rémque naturam contrà interpretabatur. lib. IV. Hiſtor. in extremo.

Hæc in ore famæ, credentium otio agebantur.] Modius noſter in Nouo-antiquis legit, *more famæ.* &, *Augebantur.* acute. Pag. 337.

Otium, ſuffugium.] Suſpecta.

Cœranum Græci, Muſonium Thuſci generis] Cœranus mihi irrepertus. niſi quod Plinius Indice libri II. inter auctores quos delibitauit, recenſet *Ceranum.* In Senecæ epiſtolâ LXVI. valdè celebratur huius æui *Claranus* quidam Philoſophus. nunquid ibi *Cœranus*? aut magis, in Tacito *Claranus*? Sed Muſonius notior, qui Vulſinijs in Etruriâ natus, *equeſtris ordinis, ſtudium philoſophiæ & placita Stoicorum æmulatus eſt*, ait noſter lib. III. Hiſt. Nomina illi, C. Muſonius Rufus, vti ex Tacito & Plinio colliges lib. III. epiſtolar. Superuixit ad imperium Veſpaſiani: vt iure culpes Suidam, interfectum eum à Nerone, bis adfirmantem. Vide eum in voce, Μουσώνιος. & Κορνοῦτος. Melius veriuſq. Philoſtratus lib. VII. qui Muſonium Tyrrhenum in Gyaram inſulam proiectum à Nerone ſcripſit. Vnde rediit, cùm ille abiiſſet.

Muſonius philoſophus.

In morte eius Suidæ iteratus error.

Caput interfecti relatum, cuius aſpectu ipſa principis verba referam.] Non ergo idem hic ille Plautus, cuius necem Suetonius rettulit cap. XXXV. Non hercle idem. multa obſtant. Primùm ille inter pueros, aut certè ætate inferior quàm Nero (ſtupro enim ante mortem illi cognitus.) At iſte grandior. Ille Romæ fuiſſe debuit, cùm cæſus eſt: in Aſiâ iſte. Ille viuâ Agrippinâ; hic mortuâ pridem interfectus. Itaque illum cum libris aliquot verius eſt, A. Plautium vocari: filium fortaſſe eius qui de Britannis triumphauit. Cum noſtro iſto ſi confundis (quod faciunt plures:) quomodo vel hac parte Tacitum cum Suetonio iunges, qui diuerſiſſima Neronis verba depromunt? Dio an de hoc Plauto locutus ſit, neſcio, τόν γε οὖν Πλοῦτον (ſcribo, Πλαῦτον) ἀποκτείνας, ἐπειδὴ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ προσενεχθεῖσαν εἶδεν, Οὐκ ᾔδειν, ἔφη, ὅτι μεγάλην ῥῖνα εἶχεν. Nam & ea verba diuerſa ab iſtis. Quis tamen neget, quin & hæc potuerit adiungere?

Pag. 338.

Rubellius Plautus diſcretus ab illo de quo Suetonius.

A. Plautius.

Ex quibus vna.] Nomen liberrimæ ancillæ, Pythias, ex Dione.

Ciuilis

Ciuilis diſſidij ſpecie.] Id eſt, diuortij.

His haudquaquam Nero pœnitentiâ flagitij.] Mutila, fracta: & in quibus reſtituendis, ſine libris fruſtra allaborem. In eadem noxâ, ſequentia. In Agricolæ tamen codice notatum: *His motus Nero, an pœnitentiâ flagitij.* ſed ingenio, vt opinor, duce.

Agricolæ acumen.

Octauiæ imagines geſtant humeris, ſpargunt floribus.] Sparſio illa florum recepta in eos, quos honore honeſtos volebant, quoſque beniuolentiâ proſequebantur. Liuius lib. XXXIII. *Omnes tendere ad Imperatorem Romanum, vt ruente turbâ in vnum, adire, contingere dextram cupientium, coronas lemniſcoſque iacientium, haud procul periculo fuerit.* Capitolinus in M. Antonino: *In Saliatu omen accepit imperij, coronis omnibus in puluinar ex more iacentibus, alia aliis locis haſerunt, huius velut manu capiti Martis aptata eſt.* vbi rectè ſcripſeris, *coronas*, &, *iacentibus*: Ouidius de Germanico triumphante:

Spargere flores in aliquê, honoris.

Aut iacere coronas. Capitolinus emendatus.

Quáque ibis manibus circumplaudêre tuorum:
Vndique iactato flore tegente vias.

Herodianus lib. I. de Commodi aduentu in vrbem: τοιοῦζεν ἤδη πανάθροοι τὸν βασιλέα οἱ Ῥωμαῖοι εὐφημίαις τε παντοδαπαῖς καὶ στεφάνων καὶ ἀνθέων βολαῖς ὑπεδέχοντο. Virgil.

Purpureos ſpargam flores, animámque nepotis
His ſaltem accumulem donis.

Pag. 339.

At ſi deſperent Neronis vxorem fore Octauiam.] Si integra, lego: *An ſi deſperent?* interrogandi notâ.

Quæſtionibus ancillarum eluſerat.] Iacobo Lectio erudito iuueni adſentior ſcribenti, *eluſa erat.*

Pag. 340.

Octauia an in Aegyptum relegata?

Inſulaq́ Pandatariâ Octauiam claudit.] Quid ergo in mentem illi poetæ ignobili venit (non enim Senecæ: cum certis argumentis poſt mortem eius ſcripta ea Tragœdia ſit) qui relegare Octauiam in Ægyptum videtur?

——date vela fretis,
Ventíſque, petat puppis rector
Tandem Pharia litora terra.

Non videtur. potiùs corrigêdus verſus.

Niſi ſi hoc vult, Alexandrinâ dumtaxat naui auectam Octauiam. Id enim contentioſus aliquis poſſit parum εὐλόγως dicere. Aliâs repoſuerim ego, *Pandataria litora terra.*

Eáque ſibi comperta dicto memorat.] Legendum hîc,

edicto

edicto memoras, idem Lectius, quem nominaui, docuit me verè. Nam principes per edicta populum adfabantur, vt notum.

Communéque Germanici, ac poſtremò Agrippinæ nomen cieret.] Accipere poſſis, appellaſſe Octauiam patris nomen, qui Germanicus dictus, vti & Nero. Commune igitur vtrique. Tamen cùm in priſcis libris ſit, *Communéſque*; nata mihi lectio, *cùm manéſque germani*. Vt fratrem appellauerit ſublatum, & deinde matrem. Diuinatio.

Veneno interfeciſſe creditum eſt.] Vel, *creditus eſt*. Pag. 341.

AD LIB. XV.

ANNALIVM.

LEGIONES *duas cum Verulano Seuero & Vectio Bolano ſubſidium Tigrani mittit.*] Scribe *Vettio*, ex lapide: C. CALPVRNIO. PISONE. M. VETTIO. BOLANO. COS. De huius Bolani bellicâ gloriâ, Statius lib. v. Silu. ad filium eius Criſpinum: Pag. 343. Vettius Bolanus.

——rigidi ſummam Mauortis agebat
Corbulo, ſed comitem belli ſociúmque laboris
Ille quoque egregiis multum miratus in armis
Bolanum, atque illi curarum aſperrima ſuetus
Credere. ——

Vrbem magnitudine mœnium validam.] Adeò, vt Appianus producat mœnia Tigranocertæ in altitudine ad quinquaginta cubitos: quæ in imo adaptata equorum ſtabulis. Vide eum in Mithridatico. Pag. 344.

Omitteret potiùs obſidionem.] Lego, *ociùs*, non, *potiùs*.

Caſennius Pætus.] Qui malè in Dionis eclogis, quas nuper Fuluius Vrſinus dedit, Σέννιος ſcribitur. Puto vetius etiam hic, *Cæſonius*. Pag. 345.

Turbatus equus qui inſignia conſularia geſtabat, retro euaſit.] Mos infrequens & inobſeruatus, de hoc equo. Geminum tamen locum habes in Plutarchi Craſſo, qui inter prodigia pariter futuræ cladis ſic narrat: ἵππος δὲ τοῦ Pag. 346. Equus conſularis, vel Imperatorius.

στρατηγικῶν ἐπιφανῶς κεκοσμημένος, βίᾳ συνεπισπάσας τὸν ἡνίοχον εἰς τὸ ῥεῖθρον, ὑποβρύχιος ἠφανίσθη. id eſt: *Equus verò ex Imperatoriis inſigniter ornatus, tracto per vim rectore in flumen, ſubmerſus diſparuit.* Item Obſequens inter ea quæ Panſæ Conſuli haud læta euenerunt: *Equus phaleratus in ipſius conſpectu feſtinans concidit.* Dionyſius lib. x. Antiq. Rom. quâ parte de L. Quinctio agit Dictatore iam electo: ὡς δ' ἐγγὺς ἦν, ἵππους τε αὐτῷ φαλάροις κεκοσμημένους ἐμπρεπέσι προσήγαγον, καὶ πελέκεις ἅμα ταῖς ῥάβδοις, ἐσθῆτάς τε ἁλουργὰς καὶ τὰ ἄλλα παράσημα οἷς πρότερον ἡ τῶν βασιλέων ἐκεκόσμητο ἀρχὴ, προσήνεγκαν. id eſt: *Vt paullo propior iam erat, equos ei faleris decorè ornatos adduxerunt, & ſecures cum faſcibus, veſtéſque purpureas, & alia inſignia, quibus olim regium imperiũ decoratum erat, obtulerunt.* Vt appareat equum vnum pluréſve cum ornatu imperatorio, & conſulari (ſi cum magiſtratum Dux geſſiſſet) è publico datos: non aliud, quàm ſpecimen & notam dignitatis. Tacitus hîc conſularia inſignia ait: quia Cæſennius Pætus illeipſe eſt qui ante annum Conſul cum Petronio Turpiliano fuerat.

Cui impoſita ornamenta.

Pag. 348. *Pactium primipili centurionem.*] At ſuprà lib. XIII. perfunctum eo honore ait: *Curam præſidiorum Pactio Orfito primipili honore perfuncto mandat.*

Pactius primipilus, aut primipilaris inconſtanter dicitur.

Vbi par eorum numerus adipiſceretur.] Malo, *adſpiceretur.* etſi non ignorem Plautum, & Tacitum ipſum alibi adipiſcendi verbum παθητικῶς eſſe vſos.

Pag. 349. *Adieciſſe deos * dignum Arſacidarum.*] Locus de quo tria verba non poſſum hiſcere.

Deſperatus locus.

Fluuio Arſameti (is caſtra præfluebat) pontem impoſuit.] Non alibi lectus nobis hic Arſametes: & omnino arbitramur falſum. Magis, quia in Dionis fragmentis (edidit haud ita pridem Fului̇us Vrſinus) hic ipſe fluuius *Arſanias* dicitur. Verba Dionis: ἀφῆκεν αὐτὸν προδιομολογησάμενος, ἵνα τὸν ποταμὸν αὐτῷ Ἀρσανίαν ζεύξωσι: *Parthus dimiſit Pætum, prius cum eo pactus vt ponte ſibi iungerent fluuium Arſaniam.* Nominat & antè, Ῥάνδειαν πρὸς τῷ Ἀρσανίᾳ ποταμῷ οὖσαν: *Randeiam* (opidum, ſiue vicum, vbi Pætus obſeſſus) *ad Arſaniam fluuium ſitam.* Plinius quoque Arſaniam agnoſcit, & in Euphratem labi facit, libro V. cap. XXIV. Sed & Plutarchus in Lucullo. Itaque corrigi

Arſanias fluuius.

corrigi prorſus velim in Tacito, *Fluuio Arſania* (*etenim is caſtra praefl.*) litteris poſtremis in aliam voculam reformatis. Emendabis iterum, infrà. Tacitus reſtitutus.

Sed Parthi quaſi documentum victoriæ iuſſerant. namque iis vſui fuit.] Ex Taciti conſequâ narratione iudices legendum, *Neque iis vſui fuit.* Et firmat certè Dio, qui in hac re (vt ſæpe) velut interpres Taciti: ἵνα τὸν πολεμίων ἀρσανίαν ζεύξειεν, οὐχ ὅτι γεφύρας ἐδεῖτο (πεζῇ γὰρ αὐτὸν διεληλύθει) ἀλλ' ἵνα ἐνδείξηται σφίσιν, ὅτι κρείττων αὐτῶν ἦν. Coniectura.

Addidit rumor ſub iugum miſſas legiones.] Cui rumori Suetonius etiam fidem habet, cap. XXXIX.

Elephanto inſidens, & proximus quiſque regi vi equorum perrupêre.] Suſpicor dè loci defectu. Nónne plerique Parthorum in equis (talis illorum militia) non ſolum proximi regis? certe. Adde quod Dio diſertim narrat, *regem quidem elephanto, alios ſine vſu vllo pontis vt priùs, tranſiſſe.* αὐτὸς μὲν (ὁ βασιλεὺς) ἐπ' ἐλέφαντος, οἱ δὲ ἄλλοι, ὥσπερ καὶ πρότερον, ἀνεχώρησαν. Itaque fidenter, fortaſſe & feliciter, expleo: *& proximus quiſque regi, alij vi equorum perr.* Hac mente: rex quidem in elephanto, & in ſimili beluâ eius exemplo primores tranſmiſère, aliud vulgus in equis. Pag. 350. Item altera.

Contráque prodiderit Corbulo.] In commentariis, opinor, aut hiſtoriâ harum rerum. Plinius certè Corbulonem inter ſcriptores cenſuit, Indice libri V. & VI. Corbulo hiſtoriæ ſcriptor.

Iureiurando Paeti cautum apud ſigna.] Specta iuuenis. iuramenta Romanorum apud ſigna: id eſt, vti ego interpretor, apud principia. Illic enim ſigna. & pleroſque caſtrorum ſolemnes actus apud principia notabis celebratos. Dabo exempla, & labore meo leuabo tuum. Ius in Principiis dictum. Liuius lib. XXVIII. *Tribunos tamen iura reddere in principiis ſinebant.* Edicta ibi propoſita. Vulcatius in Auidio Caſſio. *Nam ſtatim ad & ſigna edici iuſſit, & programma in parietibus fixit, vt ſiquis cinctus inueniretur in Daphne, diſcinctus rediret.* Litteræ lectæ, & habitæ allocutiones. Spartianus in Peſcennio: *Itaque miſi litteras recitandas ad ſigna; quibus*, &c. Tacitus, *Contractos in principia milites iuſſit cum ſilentio audire.* Caſtigatio & interdum animaduerſio ibi. Suetonius Othone, cap. I. *Auſus eſt milites quoſdam capite punire,* Iuramenta apud ſigna fieri ſolita. Et plerique ſolemnes militiæ actus. Vt ius dicere. Edicta vulgare. Litteras publicas legere. Alloqui milites. Caſtigare & animaduertere.

& quidem ante principia, ſe coram. Frontinus lib. I V. Stratag. *M. Cato memoria tradidit, in furto comprehenſis dextras eſſe præciſas, aut ſi leniùs animaduertere voluiſſent, in principiis ſanguinem miſſum.* Signum etiam pugnæ propoſitum. Iſidorus: *Ruſſata pridie quàm dimicandum eſſet, ſolebat ante principia poni, quaſi admonitio & indicium futuræ pugnæ.*

Signũ pugnæ proponere.

Coniectura in Tacito.

*Hæc conquerentium * irritum laborem.*] Reddere ſententiam poſſis, neſcio an verba, ſi legas: *Hic conqueri, tantum irritum laborem.* Breuis ſermo ducum, inquit. Corbulo querebatur, fruſtrà ſe properaſſe & laborem cum ſumpſiſſe, cùm ille auxilium non exſpectaſſet: Pætus contrà, integra omnia, &c. Palmerius noſter malebat, *huius conquerentis initum laborem, illius integra vtique omnia.*

Pag. 351. *Amnémque vt omnium medium faceret.*] Ex Rom. editione Franc. Modius, *vt olim.* profectò rectè.

Siſtentare, pro oſtẽtare,

Frumentum plebis vetuſtate corruptum in Tiberim iecit, quò ſecuritatem annonæ ſiſtentaret.] Ita ſcripſi, nec pœnitet. Libri omnes, *ſuſtentaret.* Suſpicor antiquis vſurpatum Siſtentare pro Oſtentare; argumento etiam Plautini verſus:

Apud Plautum.

—tu verò clurinum pecus Aduenisti huc ſiſtentatum cum exornatis oſſibus. Sic enim duo manuſcripti in Vatic. tertius, *Suſtentatum.* Et in eodem poëta alibi, *Extentatum,* reperio. Si quis tamen, *oſtentaret*, hîc malit: liceto.

Extentare.

Ducennius Geminus.

Ducennium Geminum.] Qui ſub Galbâ præfectus vrbi, lib. 1. Hiſtor.

Ficta adoptio.

Propinquis comitiis aut ſorte prouinciarum, plerique orbi fictis adoptionibus adſciſcerent filios.] Quæ fraus olim etiam vſurpata, & reprehenſa à Scipione his verbis: *In aliâ tribu patrẽ, in aliâ filium ſuffragium ferre. Filium adoptiuum tam procedere, quàm ſi ſe natũ habeat.* Quamquam cenſeo Scipionem non aliud intellexiſſe, quàm notionem Cenſoriam: & cùm ij inquirerent, qui vxores quique liberos haberent; malo quodam more, eos qui adoptaſſent non habuiſſe pro improlibus. Adde ad Taciti lucem l. I I. De vacat. muner.

Scipio apud Agellium explicatus libro v. cap. XIX.

Pag. 352. *Ne vſurpandis quidem hereditatibus prodeſſet.*] Ne ad ſolidi capacitatem. argumento l. 11. De Legatis II.

Decernatúrque & maneat prouincialibus.] Si non fractus locus, ſcribo ſententiâ ducente, *decernatur ne maneat.* Niſi per Ironiam hæc dicta capies; & ſimulatâ quadam conceſſione. Quo ſenſu nihil mutem. Pag. 353.

Ambitio cohibetur.] Legerim, *cohibebitur.*

Non tamen S C. *perfici potuit, abnuentibus conſulibus eâ de re relatum.*] Atqui, *licere patribus, quoties ius dicendæ ſententiæ accepiſſent, quæ vellent expromere, relationémque in eâ poſtulare*, ſuprà lib. XIII. ſcripſit Tacitus. ſimilique ſententiâ lib. II. lego, *A maioribus conceſſum egredi aliquando relationem, & quod in commune conducat, loco ſententiæ promere.* Licuiſſet ergo conſulibus referre eâ de re ad patres: ſed iis aliter viſum. Ius relationis autem ſolis conſulibus: nec ſine relatione perfici potuit vllum S C. Ideò Veſpaſiano conceſſum, VTI. EI. SENATVM. HABERE. RELATIONEM. FACERE. REMITTERE. LICERET. Ideò ſequentibus principibus honoris cauſsâ datum Ius tertiæ, quartæ, quintæ relationis: id eſt, me interprete, quoties conſules ipſi non eſſent, tres nihilominus, quattuor, aut quinque relationes facere poſſent quâ de re cumque iis viſum. Solemnia relationum verba è Suetonij Cal. cap. XV. hæc didici: *Quod bonum felíxque ſit C. Cæſari, de N. Patres conſcripti, quid fieri placet?*

Senatoribus iis fuit quod vellent pro ſententiâ dicere.

Conſules ſoli ius relationis habent: aut iis abſentibus, prætor, &c.

Ius relationis tertiæ, quartæ.

Sanxêre, nequis ad concilium ſociorum referret agendas proprætoribus próve conſulibus grates.] Reperio iam antè ſanxiſſe id Auguſtum. de quo Dionis verba iſta, lib. LVI. τοῖς ὑπηκόοις προσπαρήγγειλε μηδενὶ τῶν προστασσομένων αὐτοῖς ἀρχόντων μήτε τῷ τῆς ἀρχῆς χρόνῳ, μήτε ἐντὸς ἑξήκοντα ἡμερῶν μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι σφᾶς, τιμήν τινα διδόναι, ὅτι τινὲς μαρτυρίας παρ' αὐτῶν καὶ ἐπαίνους προπαρασκευαζόμενοι, πολλὰ διὰ τούτων ἐκακούργουν. id eſt: *Prouincialibus interdixit, necui Preſidum quamdiu in prouinciâ eſſet, neque intra ſexageſimum à diſceſſu eius diem, vllum honorem haberent: quoniam nonnulli teſtimonia ſibi & laudationes à prouincialibus comparantes, multa eâ occaſione peccabant.* Sed diuerſum tamen hoc Neronianum conſultum: quoniam illud Auguſti poſt diem permittit laudationes: hoc planè & plenè tollit.

Edictum Auguſti in prohibendis gratiis:

Paullo aliud ab iſto.

Motu terra celebre Campaniæ opidum Pompeij, magna

Senecæ & Taciti manifeſta pugna.

ex parte proruit.] Diſſentit Seneca, qui ad ſequentes Coſſ. refert huius terræ motum expreſſim : *Pompeios celebrem Campaniæ vrbem deſediſſe terramotu, Lucili virorum optime, audiuimus: & quidem diebus hibernis, quos vacare à tali periculo maiores noſtri ſolebant promittere.* **Nonis Februarij fuit hic motus, Regulo & Verginio Coſ.* Et herclè tam adſeuerat id diſtinctè, vt credam vitium eſſe non Taciti (non id conuenit in fidei & diligentiæ vnicæ ſcriptorem) ſed Ægyſthi alicuius; cuius adulteria, & traiectiones complures agnoſco in hac regiâ vere ſponſâ.

* Obſerua. Ergo ſtatim conſulibus nouis. vt anni totius neceſſario in alterutro error ſit.

Memmio Regulo & Verginio Rufo Coſſ.] Reſtitue iis prænomina vera ex lapide, præter mentem Onufrij Faſtorum ſcriptoris:

VOTVM SOLVERVNT. L. M.
L. VERGINIO. RVFO.
C. MEMMIO. REGVLO.
COS.

Pag. 354. *Certamen ad exemplar Attica religionis decretum.*] Panathenæa Athenienſium intellegi volunt, de quibus apud Græcos obuij loci. Non placet. Panathenæis reſpondebant Romanæ Quinquatrus; non hoc certamen nouum. Farneſianus liber, *anciata*, Vatic. *acciacaque.* litterâ ſuperius immiſſâ, vt fieret Acciacæ. Lego ego, *Actiaca* * *regionis* non, religionis. & refero ad ludos quinquennales Actiacos, quos, *quo celebratior memoria eius victoria eſſet, Nicopoli inſtituit Auguſtus,* ait Sueton. cap. XVIII. Mamertinus Panegyrico: *Vrbs Nicopolis quam D. Auguſtus in monumentum Actiaca victoria trophai inſtar exſtruxerat, in ruinas lacrimabiles propè tota conciderat: certamen ludicrum luſtris omnibus ſolitum frequentari intermiſerat temporis mæſti deforme iuſtitium.* Fuit autem certamen Gymnicum, Muſicum & Equeſtre, vt Dio tradit lib. LI. Videntur iidem tralati Romam ex Dione LIII. & Suetonij Tiber. cap. VI. etſi ibi quoque fœda vacillatio librorum. Et ſanè ſunt qui & hic & Suetonij illis locis Aſticam religionē & Aſticos ludos malunt.

Actiaci ludi. Tacitus correctus.

* Neque enim vlla religio in his ludis, magis, quàm in aliis.

Ludicrum Circenſe vt Iulia gentis apud Bouillas.] Libro II. Annal. *Sacrarium genti Iulia, effigiéſque Diuo Auguſto apud Bouillas dicantur.*

Pag. 355. *An pax in hoſte placeret.*] Fortaſſe rectius, *an pax inhoneſta placeret.*

Syria que

Syriá'que executio Cincio.] Exſecutionem pro admini-ſtratione vſurpat fortaſſe, vti alibi, *Negotij eius executio-nem libens ſuſcepit.* Seneca: *Differam hæc in præſenti. De-ſiderant enim longam & propriam executionem.* Addubito tamen num leg. *Syriáque Sex. Cintio.* Exſecutio, pro admini-ſtratione.

Apud Melitenem.] Ptolemæo, Μελιτηνὴ, Suſianæ pars.

Iter L. Lucullo penetratum.] Plutarchum lege.

Scire, quantum intus diſcordiarum.] Sententiam ad-iuueris, ſi ſcribas: *Sciret.* Pag. 356.

Tiberius Alexander.] Qui Procurator Iudææ poſt Cuſpium Fadum: Idem antea Alexandriæ Halabarches. Ioſephus lib. XX. Tib. Alexan-der.

Nondum Senatoria ætate.] Quæ eſt annus vigeſimuſ-quintus, vt alibi monui.

Pedes vterque dextras miſcuêre.] Quod apud Perſas ſanctiſſimi fœderis. Ioſephus: ὁ δὲ Ἀρτάβανος τούς τε πα-ρόντας θεοὺς ἐπώμνυτο, μηδὲν κακὸν δράσειν αὐτοὺς, καὶ τὴν δεξιὰν ἐδίδου, ὅπερ μέγιστον παρὰ πᾶσι τοῖς ἐκείνῃ βαρβάροις παρά-δειγμα τοῦ θαρσεῖν γίνεται τοῖς ὁμιλοῦσιν. οὐ γὰρ ἂν ψεύσαιτό τις δεξιῶν ὑπ' αὐτοῦ δόσεως γενομένης, οὐδὲ πιστεύειν ἐνδοιάσειεν εἰ τοιαύτης δὲ ἀσφαλείας δόσις γένοιτο, παρὰ τῶν ἐν ὑποψίᾳ ἀδική-σειν καθεστηκότων. Firmat Gemiſtus Plethon lib. II. De re-bus Græcorum: *Perſarum rex Mentorem, quòd dextram dediſſet, (maxima enim hæc apud Perſas fides) conſeruauit.* Pag. 357. Dextra data apud Perſas maximū fœ-dus.

Agmina legionum ſtetêre fulgentibus aquilis, ſignísque & ſimulacris deûm in modum templi.] Vt capias, com-pendio explicanda mihi res ſignorum. In legione Roma-nâ, Aquila vna: ſigna tot, quot cohortes, id eſt, decem. Aquilæ forma deſcripta mihi pronuper: ſigna non aliud olim, quàm oblongæ haſtæ, quibus in ſummo breue tranſuerſim appoſitum lignum, tantum non ad formam crucis. In medio titulus. COH. VI. aut quintæ, &c. pro numero. De cruce Tertullianus: *Omnes illi imaginum ſuggeſtus in ſignis* (ita emendo) *monilia crucium ſunt: ſi-para illa vexillorum & labarorum ſtolæ crucium ſunt.* Iuſtinus Martyr Apol. II. καὶ τὰ παρ' ὑμῖν δὲ σύμβολα τὴν τοῦ σχήματος τούτου (σταυρὸν ſiue crucem intellegit) δύναμιν δηλοῖ, *ξωνῶν τε τῶν τροπαίων δι' ὧν αἵ τε πρόοδοι ὑμῶν πανταχοῦ γίνονται, τῆς ἀρχῆς καὶ δυνάμεως τὰ σημεῖα ἐν τούτοις δεικνύντες. εἰ καὶ μὴ νοοῦντες τοῦτο πράττετε. καὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἀποθνησκόντων De ſignis Ro. Signa cohor-tium. Titulus in ſi-gnis. Formam cru-cis referebât. Iuſtini egre-gius, ſed mu-tilus locus.

Coronæ in ſignis. Sub principibus etiam imagines.

ἀυλοκράτορων εἰκόνας ἐπὶ τέλῳ τῷ χρήματι ἀνατίθετε. Hæc credo antiquitùs fuiſſe, & additas, ſi fortè in victoriâ, coronas è lauru, vti oculis obiicere videntur nummi. Imagines illas clypeoſque, quæ itidem in Nummis vbique apparent, vix eſt vt habuerit libera reſpublica (quorum enim Imperatorum?) & auctor mihi qui adſerit eſſe ab Auguſto.

Quod cœpit ab Auguſto.

Iſidorus lib. XVII. cap. De ſignis: *Pilam in ſigna conſtituiſſe fertur Auguſtus, propter nationes ſibi in cunctis orbe ſubiectas, vt magis figuram orbis oſtenderet.* Pilam profectò appellat, rotundas illas imagines, quas innexas à ſummo ad medium videbis in ſignis. Ideò appoſitè ſatis Tertullianus dixit, *imaginum ſuggeſtus*. ideò noſter hîc, *ſignis & ſimulacris in medium templi*.

Eæ imagines, Cæſarum vultus.

Ea ſimulacra, nego aliud fuiſſe quàm Cæſarum ex auro argentóve imagines, vt quiſque imperabat. Sueton. Cal. cap. XIV. *Artabanus transgreſſus Euphratem, aquilas & ſigna Romana, Cæſarúmque imagines adorauit.* Arrianus; τὰ σημεῖα τῆς ἐπιλέκτου στρατιᾶς, ἀετοὶ, εἰκόνες βασίλειοι, σέμματα πάντα χρυσᾶ ἀνατεθειμένα ἐπὶ ξυστῶν ἠργυρωμένων. Tacitus lib. I. Hiſtor. *Vexillarius comitantis cohortis dereptam Galbæ imaginem ſolo adflixit*. Lib. III. *Primores caſtrorum nomen atque imagines Vitellij amoliuntur.* Euſebius egregiè lib. I. De vitâ Conſtant. cap. XXV. vbi Labari formam deſcribit: τὸ δ' ὄρθιον δόρυ, τὴν τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως εἰκόνα χρυσῆν μέχρι στέρνων, τῶν τ' αὐτοῦ παίδων ὁμοίως ἔφερε. *Erectum verò haſtile, imaginem pij Imperatoris auream pectore tenus expreſſam, atque vnà filiorum eius habebat.* Ob has imagines illatas orta Iudæorum ſeditio, de quâ Ioſephus

Seditio ob eas illatas in Iudæâ.

Zonaraſque, & Suidas: Σημαίαι, σίγνα, στρατηγικαί. Πιλᾶτος εἰς τὴν Ἰουδαίαν τὰς Τιβερίου εἰκόνας, αἳ σημαῖαι καλοῦνται, κεκαλυμμένας εἰσήνεγκεν. οἱ δὲ ἐξεπλάγησαν ὡς πεπατημένων αὐτοῖς τῶν νομίμων.

Factæ ex argento.

Plinius argentum iis materiam dat, libro XXXIII. *Color*, inquit, *argento clarior eſt, magiſque diei ſimilis, & ideò militaribus ſignis familiarior, quoniam is longiùs fulget.* Sed vide ne intellegendus ſit de haſtâ lignoque ipſo quod *argento inductum, vti ex Arriani ſuprà verbis diſcis clarè.

* Aut ſæpius ex argento.

Item auro.

Magis ergo eſt, vt ex auro factæ. Herodianus lib. IV. de Antonino Imp. καὶ τὰ μὲν στρατοπέδων σύμβολα, ἐπιμήκη ὄντα καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασι πολλοῖς κεκοσμημένα, μόλις ὑπὸ τῶν γυμνασιολάτων στρατιωτῶν φερόμενα,

φόρα, ἐπιθεὶς τοῖς ὤμοις ἔφερεν αὐτός. id eſt: *Militaria ſigna, quæ oblonga ſunt & multis aureis ornamentis grauia, quæ vix à robuſtiſſimis militum ferrentur, ipſe humeris ſubiens portabat.* Quod idem Polybius firmat lib. VI. Et Euſebius eodem ſuprà loco: ὑψηλὸν δόρυ χρυσῷ κατημφιεσμένον: *haſtile oblongum, auro tectum & veſtitum.* Et in Plinij verbis fruſtrà ſatago. hoc ſaltem euincunt, quòd ſæpiùs militaria ſigna ex argento. Hæc ergo ſignorum ferè forma: niſi quòd interdum etiam dextræ duæ complexæ in cacumine appoſitæ, fidei ſignum: & alia quædam parerga, quæ pete & diſce ex M. Antonij præſertim nummis. Taciti deſcriptionem iam, credo, capis: & cur comparauerit ſignorum illum apparatum cum templo. Hærebis fortaſſe, cur, *ſimulacris deûm,* dixerit. Etiam ego. nam deorum ſimulacra appoſita ſignis nondum legi. Me ſi audis, inducatur additicia ea vox: aut iuuetur diſtinctione locus, *ſimulacris, deûm in modum templi.* vt ſit, Templum deûm.

Dextræ implexæ in ſummo ſignorum.

Tacitus correctus, vel aliter interpunctus.

Sedes effigiem Neronis ſuſtinebat.] De ea re Dio in Eclogis nuper publicatis: ἀλλὰ καὶ βῆμα ὑψηλὸν ἠγέρθη. καὶ ἐπ' αὐτῷ εἰκόνες τοῦ Νέρωνος ἐστάθησαν. Similis ſedes ſiue Suggeſtus etiam Romæ in caſtris Prætoriis. Tacit. I. Hiſt. *In ſuggeſtu, in quo paullo antè aurea Galbæ ſtatua fuerat, medium inter ſigna Othonem collocant.* Ergo ſtatua hæc vt appâret, in ſede: exemplo ſcilicet deorum, qui ſic plerumque ficti. Plinius Panegyrico: *Iamdudum illi radiatum caput, & media inter deos ſedes, auro ſtaret aut ebore.*

Statuæ deorum ſeſſiles.

Teridates caſis ex more victimis.] Eum morem ſuggerunt Claudianus. lib. I. De laudib. Stilic.

Mos Parthorum in victimis, & ſacris.

——penetralibus ignem
Sacratum rapuêre adytis, rituque iuuences
Chaldæo ſtrauêre Magi: rex ipſe micantem
Inclinat dextrâ pateram, ſecretáque belli
Et vaga teſtatur voluentem ſidera Mithram.

Et Sidonius Panegyrico Leonis:

—— Magis iuratur ab illis
Ignis & vnda deus. nec non rata pacta futura
Hic diuos teſtatur auos. Chaldæus in extis
Pontificum de more ſenex arcana peregit
Murmura. ——

Strabo etiam aliquid de ritu victimas immolandi · μελίσαντος δὲ τοῦ μάγου τὰ κρέα τοῦ ὑφηγουμένου τὴν ἱερουργίαν ἀπίασι διελόμενοι, τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἀπονείμαντες μέρος. τῆς γὰρ ψυχῆς φασι τοῦ ἱερείου δεῖσθαι τὸν θεόν, ἄλλου δὲ οὐδενός. ὅμως δὲ τοῦ ἐπιπλόου τι μικρὸν τιθέασιν, ὡς λέγουσί τινες, ἐπὶ τὸ πῦρ. id eſt: *Vbi autem magus qui ſacrũ peragit carnes in partes tribuit, ſuâ quiſque acceptâ abeunt: diis nihil impartientes. Animam enim ſolam hoſtiæ deum velle aiunt, nihil prætereà. tamen omenti partem aliquam exiguam flammæ imponunt, vt quidam tradunt.* Doctè ergo de omento Catullus inſeruit,

Catullus explicatus.

Gnatus vt accepto veneretur carmine diuos,
Omentum in flammâ pingue liquefaciens.

vt ante me vulgauit magnus filiarum Mnemoſynes antiſtes.

Centuriones ſingillatim vigilias obibant.

Initia vigiliarum per centurionem nuntiari.] Qui vigilias ordine obibant. Tacitus lib. II. Hiſt. *Varus, deflagrante paullatim ſeditione, addit conſilium, vetitis obire vigilias centurionibus, omiſſo tubæ ſono, quo miles ad belli munia cietur.* Obibat ergo centurio, & rediens nunciabat duci, rectè habere. Polybium vide lib. VI.

Buccina in conuiuio prætorum.

Conuiuium buccinâ dimitti.] Circuiui olim hunc ritum, non tetigi. At nunc in manum mihi dat Polybius, libro XIV. *Eſt ea Romanis conſuetudo, vt tempore conuiuandi cuncti tibicines ac buccinatores ad tentorium ducis perſonent, ad hoc, vt nocturnas cuſtodias ſuis locis per id temporis conſtituant.* O locum opportunum, & huic rei vnicum! è quo etiam Liuio lux, qui morem hunc, ſed obſcuriùs, tangit, libro XXX. *Tribunis edicit, vt vbi prætorio dimiſſo, ſigna concinuiſſent: extemplò educerent è caſtris legiones. Ita, vt imperauerat, ſigna ſub occaſum ſolis efferri cœpta.* Scribit vterque de Scipionis aſtu, quo caſtra Syphacis clàm inuaſit.

Germanorũ more, buccina ad conuiuium.

Germanorum Principum mos neſcio an originem trahat iſtinc. Certè receptum dynaſtis etiam hodie, vt conuiuium incant ad ſonum tubæ. Quod ipſum

Etiam apud Græcos.

Alexandrum Macetam feciſſe obſeruo, ex Athenæo, libro XII. ἐγίνετο δὲ τὰ δεῖπνα πρὸς σάλπιγγα, τότε μὲν ἐν τοῖς γάμοις, καὶ ἄλλας δ' αἰεὶ ὅτε τύχοι ἀποδειπνούμενος, ὥστε πᾶν εἰδέναι τὸ στρατόπεδον.

Structa ante aram Auguralem ſubditâ face accendi.] Hæſi & in hoc loco olim: quem nunc quidem perambulo leui

lo leui pede. Lego: *ſtructam ante Augurale aram.* Non enim vult ſtructum aliquid accenſúmve ante aram fuiſſe (non ille mos) ſed in ipsâ. quam collocat ante Augurale, locum in dextrâ Prætorij parte, vt docuimus ex Hygini verbis, libro II. Sed quis iſte ritus? niſi fallor, ille ipſe qui in priuatorum etiam conuiuiis, carpendi aliquid è dapibus & libandi in honorem deorum. hoc tamen diſcrimine, quòd vulgò in focum libamenta ea illata, ſedem ſcilicet Larium: hic in Aram, paullo auguſtius, & pro ſplendore Imperatoris. Et de libatione quidem varij teſtes: propriè ad hunc morem iſti. Homerus in Achillis conuiuio, libro IX.

Tacitus correctus.

Illuſtratus in obſcuro ritu.

Libamenta in focum.

——*θεοῖσι δὲ θῦσαι ἀνώγει

Πάτροκλον ὃν ἑταῖρον. ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς.

Dionyſius lib. IV. Antiq. Ἀπὸ τῆς ἑστίας τῆς βασιλείου, ἐφ' ἧς ἄλλας τε συντελοῦσι ῥωμαῖοι ἱερουργίας, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν δείπνων ἀπαρχὰς ἁγίζουσι. *E foco regio, in quo cum alia ſacra Romani facere ſolent, tum & cœnarum libare primitias.* Plutarchus de Fort. Rom. facit Ocriſiam ἀπάργματα καὶ λοιβὴν λαμβάνουσαν ἀπὸ βασιλικῆς τραπέζης, καὶ, ὥσπερ εἰώθει, τῷ πυρὶ ἐπιβάλλουσαν: *primitias & libamenta capientem è menſâ regiâ, &, vt ſolet, in ignem conijcientem.* Silius pulcherrimè libro VII.

* — *dIs iuſſit ſacrificare Patroclum ſocium. hic libamina iecit in ignem.*

Diſtinxit dulces epulas, nulloque cruore

Pollutâ caſtus menſâ cerealia dona

Attulit, ac primum VESTA *deterſit honorem*

Vndique, & in mediam iecit libamina flammam.

Perſius in patellâ poni & deferri ſolere oſtendit:

——*cultrixque foci ſecura patella.*

Vbi vetus Interpres: *Quia delibantia* (puto, *delibata*) *dapes in eâ poſita ad focum feruntur.* Inde *Patellarij dij,* Plauto: inde Varroni ſcriptum: *Deos colere, & dare in patellam μικρὸν μικρῶς.* Tibullus huc aſpexit, Lares compellans:

Perſij interpres correctus.

Adſitis diui. nec vos è paupere menſâ

Dona, nec è paruis ſpernite fictilibus.

Tibullo lux.

Etiam Liuius, libro XXXIX. *Inter pocula atque epulas, vbi libare diis dapes, & benè precari mos eſſet.* Denique Horatius:

Et Liuio.

Et Horatio.

——*vernáſque procaces, Paſco libatis dapibus.*

ſatyricè

ſatyricè & ambiguo ſenſu. ſiue quia non paſceret vernas, niſi prius libatis dapibus: ſiue quia è libatis dapibus. Et hoc poſtremum, vt religio poëtæ fuit, magis cenſeam ex eius mente. Non enim ſemper comburi libamenta ea mos, ſæpe apponi tantùm, & mox edi. Artemidorus hoc clarè notat de ſacrificulis eo cibo ſe ſuſtentantibus. libro III. cap. III.

Poſtremo die.] Fortè, *poſtero*. Nam noctem eam manſit, vti appàret ex Vigiliis nuntiatis.

Neu ferrum traderet.] Perſæ enim & Parthi omnes ſemper de more cincti. Ammianus lib. XXIII. *Omnes promiſcuè vel inter epulas feſtóſque dies gladiis cincti cernuntur. quem Græcorum veterum morem primos abieciſſe Athenienſes Thucydides eſt auctor.* At de ritu ponendi apud Magiſtratus ferri, in Electis mihi dictum, cap. de Lictoribus.

Proconſules, aut Legatos nefas amplecti.

Aut complexu prouincias obtinentium arceretur, foribúſve eorum aſſiſteret.] Duplex ritus. Priorem illuſtro è Spartiani Seuero, de quo Legato Africæ: *In eâ legatione, cùm eum quidam municipum ſuorum Leptitanus, præcedentibus faſcibus, vt antiquum contubernalem ipſe plebeius amplexus eſſet; fuſtibus eum ſub elogio præconis cecidit, Legatum Populi Rom. homo plebeius temerè amplecti noli.* Interdicti ergo prouinciales complexu. Sed nec in fores ſtatim illis aditus; vti eleganter Saluianus lib. III. de Gubernat. *Intra ianuas non modò illuſtrium poteſtatum, ſed etiam Præſidum aut Præpoſitorum, non omnes paſſim intrare præſumunt, niſi quos aut index vocauerit, aut negotium traxerit, aut ipſa honoris proprij dignitas introire permiſerit: ita vt ſi quiſpiam fuerit inſolenter ingreſſus, aut cædatur, aut propellatur; aut aliquâ verecundiâ atque exiſtimationis ſuæ labe multetur.* Quod augendæ dignitati vſurpatum à Præſidibus; vti priuatim à quibuſdam per ſuperbiam Romæ.

Nec ad ædes eorum ſtatim ingreſſus.

Pag. 358.

Equitum Roman. locos ſedilibus plebis antepoſuit apud Circum.] Rectè & ordine capienda hæc legendaque, ne cum aliis abeas errabundus. Ita autem in Circo ſedendi (nam de Theatro alius mihi locus) res fuit. Ad Auguſti æuum ſpectaculum id, Senatus, Eques, Plebes inibant indiſcreti. Nam Roſciâ lex & Iulia Theatralis, de ſcenâ tantum

Ratio ſedendi in Circo.

Roſcia lex, tantum de theatro.

tantùm cauerant, non de Curulibus ludis. Qui quoniam antiquiſſimi; religione quâdam, cenſeo, & ſimul non alienandæ plebi, ſeruatus in iis mos priſcus. Cornelio Cinnâ demum & Valerio Meſſallâ Coſs. anno vrbis DCCLVIII. mutauit Auguſtus. Dio lib. LV. καὶ τὰς ἱπποδρομίας χωρὶς μὲν οἱ βουλευταί, χωρὶς δὲ οἱ ἱππεῖς ἀπὸ τοῦ λοιποῦ πλήθους εἶδον, ὃ καὶ νῦν γίγνεται. Sed ita, vt ſaltem iuberet ſeorſim ſpectare ſenatum, ſeorſim Equitem: non tamen loca illis certa adſignaret ſtataque. Itaque in aliâ atque aliâ regione Circi ſpectabant (ſedilibus videlicet his aut illis à plebe occupatis) donec tollendæ confuſioni, Claudius Imp. Senatui attribuit certam manſuramque ſedem. Suetonius cap. XXI. *Circo maximo marmoreis carceribus auratiſque metis exculto, propria Senatoribus conſtituit loca promiſcuè ſpectare ſolitis.* Ait promiſcuè: magis verè proprieque, vagè. Eam enim Suetonij mentem eſſe, libens Dioni concredo rem eam explicanti cum curâ, libro LX. ἑώρων μέντοι καὶ πρότερον ἐν αὐτῷ (de Circo prædixit) ἰδίᾳ καὶ κατὰ σφᾶς ὡς εἴρηται, τό,τε βουλευτικὸν καὶ τὸ ἱππικὸν ἐκ τοῦ ὁμίλου, ἀφ' οὗ περ τοῦτ' ἐνομίσθη. καὶ μέντοι καὶ τεταγμένα σφίσι χωρία ἀποδέδεικτο. ἀλλὰ τότε ὁ Κλαύδιος τήν τε ἕδραν τὴν νῦν οὖσαν τοῖς βουλευταῖς ἀπένειμε. καὶ προσέτι τοῖς ἐθέλουσι σφῶν ἔξωθέν που καὶ ἔν γε ἰδιωτικῇ ἐσθῆτι θεάσασθαι ἐπέτρεψε. Sed Claudius Senatui tantū. equiti ecce nunc Nero. Suet. cap. XI. *Circenſibus loca equiti ſecreta à ceteris tribuit.* Plinius lib. VIII. cap. VII. ſatis oſtendit noua exædificata ea loca fuiſſe: *Cæſar Dictator*, inquit, *euripis arenam circumdedit, quos Nero princeps ſuſtulit, equiti loca addens.* Quod in fine verborum Dionis eſt, nolim negligas. Nam etiam poſt loca diuiſa, promiſcuè licuit ſpectare Senatoribus, ſed in veſte, vt ait, priuatâ. Exemplum in Plinio, lib. IX. epiſtol. vbi Corn. Tacitus hic ipſe noſter in Equeſtribus ſpectat, etſi Senator. *Numquam maiorem*, ait Plinius, *cepi voluptatem, quàm nuper ex ſermone Corn. Taciti. Narrabat ſediſſe ſe Circenſibus proximum equiti Rom.* &c. Hæc ſatis ad Taciti mentem: nam de lineâ, de cancellis, de loco feminarum alibi dico vbertim.

Primus Auguſtus ordines diſcreuit in Circo. Quomodo id intellegendū.

Claudius primus ſedilia certa Senatui dedit.

Nero deinde equiti.

Promiſcuè licitū ſpectare in vulgi veſte.

Plinius explicatus.

Feminarum illuſtrium ſenatorúmque plures per arenam fœdati ſunt.] Cur inuertitis cēſores? Non enim, inquiunt, probabile feminas deſcendiſſe in arenam. Boni viri, quàm

bene

bene ſentiunt de ſexu, quo nihil abruptius cùm ſemel frenum excuſſit ingeniti pudoris! Sed diſcite, & credite priſcis, non in caueam ſolum feminas veniſſe, ſed in arenam. Iuuenalem omitto ſatyrâ VI. Suetonius ecce in Domitiano cap. IV. *Venationes gladiatoréſque & noctibus ad lychnuchos dedit: nec virorum modò pugnas, ſed & feminarum.* Et Statius de iiſdem ludis I. Sil.

Feminæ ad ludos gladiatorios deſcédunt.

Stat ſexus rudis inſciúſque ferri,
Et pugnas capit improbus viriles.
Credas ad Tanaim ferúmque Phaſim
Thermodontiacas calere turmas.

Edicto id vetitum.

Adeoque id verum & vulgatum, vt Seuero imperante cauendum SC^to fuerit *μηκέτι μηδεμίαν γυναῖκα μονομαχεῖν.* *non vltrà feminam vllam ad gladium depugnare*, ait in Seuero Xiphilinus.

Vatinius ſutor.

Vatinius inter fœdiſſima eius aulæ oſtenta.] De hoc ſutore Vatinio, Martialis:

Vilia ſutoris calicem monumenta Vatini
Accipe, ſed naſus longior ille fuit.

Noua argutia in Martiali.

cuius Epigrammatis argutiam non cepit Turnebus. Ego ſententiam puto, cùm quattuor naſos oblongos haberet ille Vatinianus calix: tamen longiorem iis fuiſſe Vatinij naſum. Notatque callidè eum, vt acrem & ſagacem inquiſitorem criminatorémque. Ita enim fuit. Xiphilinus eum ait adeò hoſtem optimatibus fuiſſe, vt ſemper in ore haberet, *μισῶ σε Καῖσαρ ὅτι συγκλητικὸς εἶ.* De poculo ipſo, Iuuenalis:

Tu Beneuentani ſutoris nomen habentem
Siccabis calicem naſorum quattuor.

Pag. 359.

Nomina ſummæ curæ & meditamenta.] Ambigas an vox deſit, *meditamenta imperandi.* Si non, ſcribe, *meditamenti.* Simile crimen obiectum Metio Pompoſiano, apud Sueton. Domit. cap. X.

Pauſaniæ de Sardiniâ inſulâ ſupinus error.

Omiſsâ in præſens Achaiâ.] In quam cantandi cauſsâ iuit, & libertate eam donauit, vti Suetonius aliique tradidère. Illud Pauſaniæ mirum, lib. VII. *Neronem Græciæ libertatem reddidiſſe, ſine vllo imperij detrimento: quoniam pro eâ Sardiniam prædiuitem inſulam in prouinciæ formam redegerit.* Aberrat, & intellegi voluit Alpes Cottianas, quæ ſolæ cum Ponto Polemoniaco, in prouinciam

ciam à Nerone redactæ. Sardinia quidem, vnà cum Siciliâ, prima prouinciarum.

* Interpreti hercules ſuccenſeo (etſi fido aliâs & * docto) qui me vt iniuſte Pauſaniam arguerem fecit. Nam ipſum Græcè nuper editum cùm vidi (anteà numquam fuit copia) verba eius in aliam ſententiam, hæc repperi: Καὶ ἐλεύθερον ὁ Νέρων τὴν Ἑλλάδα ἀφίησιν ἁπάντων, ἀλλαγὴν πρὸς δῆμον ποιησάμενος τὸν Ῥωμαίων. Σαρδὼ γὰρ τὴν νῆσον ἐς τὰ μάλιστα εὐδαίμονα ἀντὶ Ἑλλάδος σφίσιν ἀντέδωκε. quorum verborum vera hæc ſententia: *Omnium immunem & liberam Nero reliquit Graciam, permutatione quadam cum populo Romano factâ. Sardiniam enim inſulam beatam & vberem, pro Graciâ ei attribuit.* Ita pàlàm lati erroris illius Pauſanias liberatur: qui non hoc vult, vt Sardinia tunc demum prouincia ſit facta. non hercules, non. ſed vt cum populo permutata. Hoc tamen ipſum an verè? ambigas iure. quia Strabo libro vltimo, & Dio L I I I. Sardiniam iamìnde à primâ diuiſione Auguſti, collocant inter Populares. Quod ſi mutatum à mediis Principibus: Dionem id non monuiſſe profectò mirum eſt.

Ipſe quo fidem faceret nihil vſquam perinde latum ſibi.] Mihi hoc lucet. Vertranium malle, *nihil vſquam periculoſum ſibi*, inſipientia eſt. Clarè hoc ait: Nero vti reipsâ oſtenderet nullum ſibi locum præ Româ eſſe: ſtruxit in publico conuiuia, &c.

Publicis locis ſtruere conuiuia.] Suetonius: *Canitabátque nonnumquam & in publico, Naumachiâ præclusâ, vel Martio campo, vel Circo maximo.*

In ſtagno Agrippæ.] Cuius mentio Straboni; itemq́. nemoris de quo hîc, lib. XIII. de Lampſaco: Ἐντεῦθεν δὲ μετήνεγκεν Ἀγρίππας τὸν πεπτωκότα λέοντα Λυσίππου ἔργον, ἀνέθηκε δὲ ἐν τῷ ἄλσει τῷ μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τοῦ Εὐρίπου. id eſt: *Illinc transtulit Agrippa Leonem cadentem Lyſippi opus. poſuit verò in nemore quod ſtagnũ interiacet & Euripũ.* Ammian. puto, idẽ intellexit; *Inter quæ porticum excitauit ingentem * lauacro Agrippæ contiguam, Boni euentus cognomine.*

Lupanaria adſtabant, illuſtribus feminis completa.] Corrigo in hac ſententiâ Suetonium cap. XXVII. *Inſignes ganeæ & matronarum inſtitorio copas imitantium.* legóque, *inſtitoria*, pro locis ipſis.

Scorta

[Marginal notes:]
* Romulus Amaſæus eſt.
Pauſaniam culpaui per alienam culpam.
Sardinia an populi?
Pag. 360.
Malè corrigunt.
Agrippæ ſtagnum.
Et nemus.
* Aut certè eius thermas intellegit.
Suetonius adiutus.
Inſtitoria.

Scorta proſtabant nudis corporibus.

Scorta viſebantur, nudis corporibus.] Ita receptum in proſtitutis, vt nudæ oſtenderent quidquid ſui. Iuuenalis: *—— tum nuda papillis*

Conſtitit auratis.

Lampridius Eligabalo: *Et cùm ad meretrices habitu muliebri proceſſiſſet, papillâ eiectâ.* Optimè omnium Dio, in eodem monſtro: γυμνός τε ἀεὶ ἐπὶ τῆς θύρας αὐτοῦ ἑστὼς, ὥσπερ αἱ πόρναι, καὶ τὸ σινδόνιον χρυσοῖς κρικοῖς ἐξηρτημένον διασείων, τούς τε παριόντας ἁβρᾷ τε καὶ κεκλασμένῃ τῇ φωνῇ προσεταιριζόμενος.

Suetonij fortè error.

Cui nomen Pythagoræ fuit.] At Doryphorum vocat Suetonius, facitque eum Neronis libertum. Enimuerò errare Tranquillum aio, quoniam Doryphorus antè mortuus. Tacitus libro XIV. *Eodem anno potiſſimos libertorum veneno interfeciſſe creditus eſt: Doryphorum, vt aduerſatum nuptiis Poppææ.* A Tacito etiam Dio ſtat.

Tacitus tranſcriptus à Sulpicio.

Miſſi auſpices duo, & genialis thorus.] E Sulpicio Seuero, qui locum hunc tranſcripſit apertè, leg. videtur, *auſpices, dos, & gen.* Melius etiam, *viſi*, quàm, *miſſi*. Verba Sulpicij: *Inditum Imperatori flammeum, dos & genialis thorus, & faces nuptiales: cuncta denique quæ vel in feminis non ſine verecundiâ conſpiciuntur, ſpectata.* Victor de hac re: *Amictus nubentium virginum ſpecie, palam Senatu, dote datâ, in manum conuênit.* Sed & in Suetonio mentio dotis: nec herclè in his legitimis nuptiis omitti debuit.

Tabernæ oleariorum.

Per tabernas quibus id mercimonium inerat, quo flamma alitur.] Nam ibi, id eſt, in Velabro olearij. Plautus:

De compacto rem gerunt, quaſi in Velabro olearij.

Hercules Olearius.

Ideò à Victore in regione XI. Circi maximi, locata ædes *Herculis Oliuarij*. Sed & Thurarius vicus iſtic. Denique purpura, ſerica, aliæque merces. Martialis:

Nec niſi prima velit de Thuſco vellera vico.

Pag. 361. Roma olim non ad normam.

Enormibus vicis, qualis vetus Roma fuit.] Liuius libro V. poſt Gallicum incendium, id excuſat. *Feſtinatio curam exemit vicos dirigendi, dum omiſſo ſui alienique diſcrimine, in vacuo ædificant.* & addit, *formam vrbis eſſe occupatæ magis, quàm diuiſæ ſimilem.*

Feſſa ætas, pro ſenectâ.

Feſſa ætate aut rudis pueritia ætas.] Sentio corruptionem, & amolior: *Feſſa, aut rudis pueritia ætas*, ſuperfluenti

fluenti voce inducta. Deſcribit in incendio infirmi ſexus pauorem, & ætatis. Ætas infirma duplex, Pueritia, Senectus. Hanc noſter vocat Feſſam. ſupra lib. XIV. *Siquos imbellis ſexus, aut feſſa ætas attinuerat.* Lib. I. Hiſt. *Feſſâ iam ætate Galba.* lib. I. Annal. *An Auguſtum feſſâ ætate toties in Germaniam commeare potuiſſe?*

Quâ palatium & Mæcenatis hortos continuauerat.] Horti Mæcenatiani in Exquiliis. Bis autem à Nerone ædificata domus, productaque ad Exquilias ipſas. Suetonius, *Domum à Palatio Eſquilias vſque fecit. quam primò Tranſitoriam, mox incendio abſumptam reſtitutámque, Auream nominauit.* Priorem ergo nunc intellegé. Prior Neronis domus.

Campum Martis, ac monumenta Agrippæ.] Quæ pluria in eo campo. vide Dionem LIII.

Pretiúmque frumenti minutum, vſq. ad ternos nummos,] Apparet ergo non planè gratuitum frumentum fuiſſe: niſi tamen intellegit de eo, quod ſupra annonariū modum ſupraq. menſtruam teſſeram capiebant. Sanè & anteà mentio pretij fuit; *Frumenti pretio nihil additum eſt, quãuis ducentas ferè naues,* &c. itemque pòſt hoc libro: *Addidítque militibus ſine pretio frumentum, quo antea ex modo annonæ vtebãtur.* Hæc autem ratio conciliandi fauoris, pulchrè & ex ſui ſæcli ritu deſcripta Lucano lib. II. in Iulij perſonã: Frumentum an plebi planè gratuitū. Frumenta in plebem, ad fauorem vnica.

Quóque modo vanos populi conciret amores:
Gnarus, & irarum cauſſas, & ſumma fauoris
Annonã momenta trahi. namque adſerit vrbes
Sola fames, emitúrque metus, cùm ſegne potentes
Vulgus alunt. neſcit plebes ieiuna timere.

Sexto demum die apud Eſquilias finis incendio factus.] At Suetonius ait, ſex dies ſeptemque noctes eã clade ſæuitum. Vterque longè abit à lapide priſco, qui nouenos commemorat dies, Romæ ad Baſilicam Petri, Pag. 362. Quot dierum incendiū Neronianum. Sententiæ variantes in re tam inſigni.

EX. VOTO. SVSCEPTO. QVOD. DIV.
ERAT. NEGLECTVM. NEC. REDDITVM.
INCENDIOR. ARCENDORVM. CAVSSA
QVANDO. VRBS. PER. NOVEM. DIES.
ARSIT. NERONIANIS. TEMPORIBVS.
ET. HAC. LEGE. DEDICATA. EST. NE.
CVI. LICEAT. INTRA. HOS. TERMINOS. ÆDIFICIVM. EXSTRVERE.

Conciliari facilè noſter poteſt, quia mox addit ignem rediiſſe. Primum vt incendium ſex dierum fuerit; alterûm trium. Suetonium, aut lapidem certè non excuſo.

Redibat * *Leuis rurſus graſſatus ignis.*] Inuſsi notam. tamen legi poteſt, ſententiâ incolumi: *redit, at leuiùs rurſus graſſaturus ignis.*

Prædiis Tigellini Æmilianis proruperat.] Puto leg. *in Æmilianis*. Æmiliana enim locus extra vrbem, ad campum Martium, coniunctus tamen continenſque vrbi. Varro lib. III. De Re ruſt. *Eorum ædificia qui habitant extra portam Frumentariam, aut in Æmilianis.* Sueton. Claudio cap. XVIII. *Cùm Æmiliana pertinaciùs arderent.* Eſt tamen in ipſâ vrbe & Vicus Æmilianus regione VII. nominatus Sex. Rufo.

Hauſtum è Tacito.

Videbatúrque Nero condendæ vrbis nouæ gloriam quæſiſſe.] Sulpicius Seuerus lib. II. Sac. Hiſtor. mutuatus hoc eſt à Tacito: *Sed opinio omnium inuidiam incendij in Principem retorquebat, credebatúrque Imperator gloriam innouandæ vrbis quæſiſſe.*

Lunæ templum vetus.

Vetuſtiſſimâ religione quod Ser. Tullius Lunæ.] Templum Lunæ in Auentino reperio, apud Liuium lib. XL. *Forem ex æde Lunæ quæ in Auentino eſt raptam tulit*, &c. Rufus in regione XII. *Templum Lunæ in Auentino magnum.* Ouidius:

Luna regit menſes. huius quoque tempora menſis
Finit Auentino Luna colenda iugo.

Suſpicabar de Luâ matre anteà: ſed falsò.

Inexplicabilis curioſitas, de interuallo inter vtraque incendia.

Totidem annos, menſéſque, & dies inter vtraque incendia numerent.] Tricæ curioſorum hominum, quas non extrico. Computem ab vrbe conditâ? diſpar ratio. A Troiâ incensâ? æquè diſpar. Facile collectu tibi ex Faſtis. Vt mihi nunc videntur, tenebræ ſunt, quas non illuſtret ipſe Phœbus.

Arua & ſtagna in domo Neronis.

Arua & ſtagna.] Suetonius cap. XXXIV. & Martialis magis diſtinctè loca ipſa deſcribens, lib. I. epig. II.

Hic vbi conſpicui venerabilis Amphitheatri
Erigitur moles, ſtagna Neronis erant.
Hic vbi miramur velocia munera thermas,
Abſtulerat miſeris tecta ſuperbus ager.

Pag. 363.

Lacu ab Auerno nauigabilem foſſam vſque ad oſtia Tiberina.]

berina.] Plinius lib. XIV. *Anteà Cæcubo erat generoſitas, quod iam intercidit, & incuriâ coloni locíque anguſtiâ: magis tamen foſſâ Neronis, quam à Baiano lacu Oſtiam vſque nauigabilem inchoauerat.* Foſſa Neroniana.

Ceterùm vrbis quæ domus ſupererant.] Pugnat in ſe ſententia. Si enim ſupererant, quomodo erectæ? quod in dirutas incenſáſque conuenit. Putarim legend. *quæ domus perierant.* Coniectura ad Tacitum.

Cohibitâ ædificiorum altitudine.] Quod iam antè Auguſtus fecerat; eâdem fini: id eſt, ad incendia arcenda, & maximè ruinas. Strabo lib. V. πρὸς δὲ τὰς συμπτώσεις τὰ ὕψη τῶν καινῶν οἰκοδομημάτων καθελὼν, καὶ κωλύσας ἐξαίρειν ποδῶν ο΄. τὰ πρὸς ταῖς ὁδοῖς ταῖς δημοσίαις. Sed & ante Auguſtum Rutilius orationem dixerat, De modo ædificiorum. Et Auguſtus quidem pedes LXX. tollere permiſit: Traianus dumtaxat LX. vt notat Sex. Aurelius. qui modus fortaſſe & Neronianus fuit. Modus ædificiis ab Auguſto impoſitus. Ne tollere vltra LXX. pedes liceret.

Saxo Gabino Albanóque ſolidarentur: quod is lapis imperuius igni eſt.]. Eadem vis Sabino lapidi tributa ab Iſidoro lib. XVI. *Sauinus lapis*, inquit, *fuſcus, addito oleo etiam lucere fertur. Eſt & quidam viridis lapis vehementer igni reſiſtens.* Sed corrigo, *Gabinus*, è Strabone: Γάβιοι δ' ἐν τῇ Πραινεστίνῃ ὁδῷ κείμενοι λατόμιον ἔχουσι ὑπουργὸν τῇ Ῥώμῃ μάλιστα τῶν ἄλλων. id eſt, *Gabÿ in viâ Preneſtinâ vrbi, latomias habet, quibus non aliæ vtibiliores Romanis.* De his ſimilibuſque lapidibus imperuiis igni, vide Vitruuium lib. II. cap. VII. Gabinus lapis. Iſidorus correctus.

Iam aqua priuatorum licentiâ intercepta, cuſtodes.] Puto cuſtodes iſtos, caſtellarios appellatos, quia diuidiculis (vti veteres dicebant) ſiue caſtellis aquarum Præfecti. Lapis Romæ: Cuſtodes in vrbe aquarũ. Caſtellarij.

CLEMENTI. CÆSAR
VM. N. SERVO. CASTE
LLARIO. AQVÆ. CL
AVDIÆ.

De caſtellis Heſychius, Vitruuius, Plinius, & Iuriſconſulti, tit. De aquâ quotidianâ. Sed & ad tutelam aquarum familiæ publicæ inſtitutæ: *quæ in aliquot miniſteriorum ſpecies diducuntur, villicos, caſtellarios, curatores, ſilicarios, tectores, alióſque opifices*, ait Frontinus. quem in his vide.

Nec communione parietum, ſed propriis quæque muris ambirentur.] Hoc eſt, vt non domus, ſed inſulæ exſtruerentur. Diſce hinc Antiquarie, cur poſt hæc tempora plures Romæ inſulæ, quàm domus. Nam P. Victor ecce, in quâque regione vrbis multo ampliore numero inſulas enumerat. Cur? Non quia domus illuſtriorum hominum, inſulæ tenuiorum: ſed quia Romam deſcribit, qualis poſt Neronem fuit, & ex hoc contra incendia edicto. At ante Neronem, certus ſum domus, quàm inſulas, altero tanto Romæ fuiſſe plures. Argumento, libri lintei Pontificum, in queis ſcriptum: INCENDIVM. IN. COELIOLO. INSVLÆ. DVÆ. ABSVMPTÆ. SOLO. TENVS. ET. ÆDES. QVINQVE. AMBVSTÆ. QVATTVOR.

Romæ nouæ plures inſulæ quàm domus.

Contrà in veteri fuit.

Pag. 364. *Et lectiſternia ac peruigilia.*] Probè omnino *Lectiſternia.* cùm tamen in vet. Budenſi ſit, *Selliſternia*: non nefas ſuſpicari *Soliſternia.* vt intelligat fæminas, (receptiſſimo tunc ritu) corpora in humum abieciſſe, ad aras deorum repſiſſe. Lucan. libro II.

E libro diuinatiuncula nata.

Solo ſe adfligūt mulieres.

> *Hæ lacrimis ſparſere deos, hæ pectora duro*
> *Affixere ſolo.*

Statius: —*omnibus aris*

> *Illacrimat, ſignátque fores, & pectore terget*
> *Limina.*

Et in Liuio, Polybio, Apuleio, exempla.

Sed non ope humanâ neque largitionibus decedebat infamia, quin iuſſum incendium crederetur.] Hæc, & quæ ſequuntur, tranſcripſit iterum Sulpitius: *Neque vllâ re Nero efficiebat, quin ab eo iuſſum incendium putaretur. Igitur vertit inuidiam in Chriſtianos, actæque in innoxios crudeliſſimæ quæſtiones. quin & nouæ mortes excogitatæ, vt ferarum tergis contecti laniatu canum interirent. Multi crucibus affixi, aut flammâ vſti. Plerique in id reſeruati, vt cùm defeciſſet dies, in vſum nocturni luminis vrerentur.*

Hauſtum è Tacito.

Vulgus Chriſtianos appellabat.] Siue, *Chreſtianos*, vt ſcripsēre per inſcitiam * illi. Quod nomen ortum demum obſeruo imperio Claudij extremo. Suidas: ἐπὶ Κλαυδίου βασιλέως Ῥωμαίων, Πέτρου τοῦ ἀποστόλου χειροτονήσαντος Εὐόδιον ἐν Ἀντιοχείᾳ μετωνομάσθησαν οἱ πάλαι λεγόμενοι Ναζαραῖοι καὶ Γαλιλαῖοι, Χριστιανοί. Sed & Iudæi appellati anteà,

* Tertul. Apol. id notat & Lactantius.

Chriſtiani, Galilæi & Nazaræi dicti.

Etiam Iudæi.

anteà, quod fruſtrà negitant quidam. Apertè Arrianus lib. II. cap. IX. ὅταν τινὰ ἐπαμφοτερίζοντα ἴδωμεν, εἰώθαμεν λέγειν, οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος, ἀλλ᾽ ὑποκρίνεται. ὅταν δ᾽ ἀναλάβῃ τὸ πάθος, τὸ τοῦ βεβαμμένου καὶ ᾑρημένου, τότε καὶ ἔστι τῷ ὄντι καὶ καλεῖται Ἰουδαῖος. Ait, τοῦ βεβαμμένου: qui ergo tincti & baptiſati, præter Chriſtianos? Sueton. Claud. cap. XXV. *Iudæos impulſore Chreſto aſſiduè tumultuantes Româ expulit.*

Chriſtiani accenſi pro lucernis tædiſq.

In vſum nocturni luminis vrerentur.] Pro lychno & lucernâ. Credo Iuuenalem ad hoc ſæuitiæ genus ſpectaſſe,

Iuuenalis aliter explicatus.

Pone Tigellinum: tædâ lucebis in illâ

Quâ ſtantes ardent qui fixo gutture fumant.

quos verſus ſcio & vulgus interpretum, & egregium Turnebum, longè ſeciùs accipere. Ceterùm prima hæc exercita in noſtrum nomen crudelitas, ſanguinis dico. Nam Claudius anteà tantùm expulerat, Sueton. cap. XXV. Tertullianus: *Conſulite Commentarios veſtros, in illis reperietis Neronem primum in hanc ſectam tum maximè Romæ orientem Cæſariano gladio ferociſſe.*

Nero primus in Chriſtianos ſæuiit.

Habitu aurigæ permixtus plebi vel circulo inſiſtens.] Ego perſeuero legere, *vel curriculo*, ſententiâ planè volente. Nero, inquit, interdum quaſi ſpectator immiſcebatur plebi, interdum curru inſiſtebat vt aurigator. Propriè inſiſtebant Plinius lib. IX. epiſtolar. *Quo magis miror tot millia virorum, tam pueriliter, identidem currentes equos, inſiſtentes curribus homines videre.* At Neronem currus rexiſſe, nimis notum. Plinium leuiter emendo lib. XXVIII. cap. XVII. *Feruntque & Neronem Principem hac potione recreari ſolitum, cùm ſic quoque ſe trigario* (imò *trigarium*) *approbare vellet.* Approbare trigarium, valet, oſtendere ſe legitimum aurigam & agitatorem equorum.

Tacitus correctus.

Aurigarum propriè Inſiſtere.

Nero trigarius.

Plinij leuiuſcula emendatio.

Pag. 365.

Egeſtóque auro quod triumphis, quod votis.] Aurum è triumphis, Coronarium capio: quod iam per alios innotuit: ſiue etiam, quod ab Imperatoribus per triumphos illatum. E votis, quod Senatus in re trepidâ Ioui aliiſque diis vouebat. Petronius, *Ipſe Senatus recti boníque præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet.* Aut ipſi Conſules, Prætoréſve in prouincias & ad bellum ituri. Liuius lib. XXXI. *Ludos Ioui, donúmque vouere conſulem cui prouincia Macedonia eueniſſet, iuſſit.* Alibi: *Tum P. Sul-*

Aurũ triumphale, ſiue Coronarium.

Aurum votiuum.

picius ſecundum vota in Capitolio nuncupatá, paludatus cum lictoribus profectus. Et exempla in Liuio ſparſim.

Nero quot ſtatuas è Grecia abſtulerit.

Per Aſiam atq. Achaiam ſimulacra numinum abripiebantur.] Pauſanias lib. x. *Non poſtremò Neronis impietatem dei donaria effugere potuerunt. Is enim aneas quingentas, partim deorum, partim hominum, ſuſtulit imagines.* Plinius ait libro XXXIIII. clariſſima quæque ſignorum *violentiâ Neronis in vrbem conuecta, & in ſellariis domus aureæ diſpoſita fuiſſe.*

Secundus Carinnas declamator.

Secundo Carinnate.] Suſpicari poſſis Rhetorem illum eſſe, quem Dio ſcribit a Caio in exſilium miſſum, quia contra Tyrannos declamitauerat. quemque Iuuenalis tangit:

Sicut Thraſymachi probat exitus, atque Secundi
Carinnatis.

Tinctum eum eloquentiæ litterarumque ſtudiis, Taciti conſequa verba indicant.

Induere animũ artibus, eleganter. Agellii lectio firmata.

Animum bonis artibus non induerat.] Tentabam, *imbuerat.* Nunc adfirmo vulgatam ſcripturam: & perplacet metaphoræ honeſtas. Quâ ipsâ vſus Agellius lib. XII. de Æſopo fabulatore: *qui,* inquit, *res ſalubriter ac perſpicienter animaduerſas, in mentes animóſque hominum cum audiendi quadam illecebrâ induit.* non vt corrumpunt, *induxit.*

Senecæ vita & philoſopho digna frugalitas.

Dum ſimplici victu & agreſtibus pomis, ac ſi ſitis admoneret, profluente aquâ vitam tolerat.] In tantis opibus magna & rara abſtinentiæ laus. Ipſe de ſe epiſtol. LXXXIV. *Panis deinde ſiccus, & ſine menſâ prandium, poſt quod non ſunt lauandæ manus. Dormio minimum. Conſuetudinem meam noſti. breuiſſimo ſomno vtor, & quaſi interuigilo.* vbi ex veteri libro adſero, & *quaſi interiungo,* ab aurigis metaphora: Epiſt. CIX. *Inde in omnem vitam vnguento abſtinemus: quoniam optimus odor in corpore, eſt nullus. Inde vino caret ſtomachus. inde in omnem vitam balneum fugimus.* & plura ibidem.

Seneca leuiter correctus.

Promuntoriũ Miſeni.

Dum promuntorium Miſeni ſuperare contendunt.] Vti Puteolos ſcilicet venirent. Illic enim Alexandrinarum nauium portus, vt Strabo lib. XVII. indicat. Promuntorium hoc infame naufragiis, vti è Senecâ colligas epiſt. LXXVIII. de his ipſis Alexandrinis nauibus: *Cùm intrauêre Capreas,*

preas, & promuntorium, ex quo Pallas illa, ſeu Minerua culta.

Alta procelloſo ſpeculatur vertice Pallas,

cetera velo iubentur eſſe contenta. Statius: Statius illuſtratus.

Prima ſalutauit Capreas, & margine dextro

Sparſit Tyrrhena Mareotica vina Minerua.

Libabant ergo procelloſæ illi Palladi nautæ, periculo maris defuncti.

In ſacrificiis, quibus grauidas hoſtias immolari mos eſt.] Pauca ſuper eo ſacrorum ritu. Trahere huc poſſis illud Feſti: *Conſeta ſus, quæ cum omni fetu adhibebatur ad ſacrificium.* Grauidæ hoſtiæ.

Ineunt deinde conſulatum Silius Nerua.] E Faſtis & lapidibus, *Silianus Nerua.* Pag. 366.

Namque facundiam tuendis ciuibus exercebat.] Has omnes laudes eius cecinit quicumque ille adoleſcens poëta, in Panegyrico ad Piſonem.

Subrium Flauium.] Dioni dicitur, Σούβριος Φλάβιος. & ſtatim: Σουλπίκιος Ἄσπρος, qui noſtro eſt, Aſper.

Quòd famam carminum eius premebat Nero.] Sed idem tamen poſt mortem, famam ei non inuidit, id eſt legi & edi permiſit. Hoc vult inſcriptio vetus: Lucanus ſupra Neronem poëta.

M· ANNÆO LVCANO
CORDVBENSI POETÆ
BENEFICIO NERONIS
FAMA SERVATA.

Lucani fatum felix.

Gaude liberrime poëtarum: litaſti Genio Æternitatis.

Prohibuerátque oſtentare, vanus aſſimulatione.] Quinquennali ludicro, cùm Orpheum Lucanus recitaſſet, coronatus contra Neronem eſt. quod ægrè tulit citharœdus Princeps. Statius:

Ingratus Nero dulcibus theatris,

Et noſter tibi præferatur Orpheus.

Sed quid ſibi vult hîc, *Vanus aſſimulatione*? An quòd Nero vano & irrito conatu aſſimulare & reddere Lucani verſus voluit? Ita ſcriberes, *aſſimilatione.* Sed non placet. ne Farneſianum quidem ſcriptum, *vanâ aſſimulatione.* Lego clarius, *vanus æmulatione.* Vana æmulatio in illum Neronis.

Quinctianus molli corpore infamis.] Farneſ. *mollitie corporis.* Ita Latinis dicta, ἡ θήλεια νόσος. Ouidius: Pag. 367. Mollities, quid Latinis

Mollis erat, faciliſque viris Pæantius heros.

Natalis quidam impurus. *Antonium Natalem.*] Non arbitror illum eſſe, quem Seneca cũ probro deſcribit: *Nuper Natalis tam improba lingua, quàm impura, in cuius ore feminæ purgabantur.*

Senecio è præcipuâ familiaritate Neronis.] Ergon' ille, qui lib. XIII. vnà cum Othone familiariſſimus Neroni oſtenditur, libidinum eius in Acten adminiſter & interpres? Putem. ſed ibi Claudius Senecio dicitur, hîc Tullius. Itaque me ſuſtineo. Senecio quis?

Super Subrium.] Libri mei, *per Subrium.*

Cõntantibus prolatantibúſque ſpem ac metum.] Nec malè, *ſpe ac metu.*

Incertum quonam modo ſciſcitata.] Id eſt, vnde aut per quem odorata de coniuratione. Sperne Vertranij, *ſuſcitata.*

Pag. 368. Chiliarchi in claſſe. *Erat Chiliarchus.*] Ita libri. Vulgò, *nauarchus.* Bene Chiliarchus, pro Tribuno: ſicut & Centuriones reperies plus ſemel in claſſe.

Coniectura inſtabilis in Tacito. *Neque Senatui quid manere * ſed prouiſum.*] Vatic. codicis ſcripturam expreſſi. nec diſſentit Farneſianus, niſi quòd refert, *quod manere.* Quis Caſtor aut Pollux liberat me ab hoc æſtu? Fortè, *Neque ſe nautam quidem manere.* quaſi attollens coniuratorum numerum ſplendorémque id dicat mulier, etiam ipſo ceſſante, prouiſum viris melioribus quomodò nefarius ille pœnas daret.

Ne L. Silanus eximiâ nobilitate.] De quo inferiùs lib. XVI.

Pag. 369. Correctus Tacitus. *Ne à libertate moueretur, vel dilecto Imp. alio.*] Vatic. *ne ad libertatem moraretur.* Ducit me ſententia vt legam, *ne aut libertatem moliretur.* Duplex videlicet à Veſtino metus. ne aut homo acer ad libertatem populum vocaret: aut alium à Piſone Principem diligeret.

Circenſes Cereri. *Circenſium ludorum die qui Cereri celebratur.*] Qui dies pridie Idus Apriles, ita notatus Kalendario veteri: LVDI. CERERI. & biduo antè, LVDI. IN. CIRCO. Infrà, noſter: *vtq́; Circenſium Cerealium ludicrum pluribus equorum curſibus celebraretur.* Dio lib. XLVII. inter prodigia refert, quòd *Ædiles Cereri, loco Circenſium & equeſtrium ludorum, gladiatorios exhibuerint.* Ouidium adde IV. Faſtorum.

Vt quiſque audentiæ habuiſſet.] Lectio à Vatic. eſt, Farneſ. *au-*

neſ. *audacia habuiſſet.* corruptè triti libri, *audiuiſſet.* Audentia, pro audaciâ.

Pugionem templo Salutis detraxerat, geſtabátque velut magni operis ſacrum.] Geſtabátne pugionem? non is mos Romæ, & per hanc vanitatem homo ſe palàm retexiſſet. Aliud omnino verbi fuiſſe ſuſpicor, *ſeruabátque* : *iactabátque*; aut tale. Suſpecta vox.

Quamuis abſurdum videretur & inane, aut ipſi Antoniam nomen & periculum commodauiſſe.] Rodolphus peracutè : *aut inani ſpei Antoniam.* Hi tales homines, ſi ad Criticã ſeriò ſe dediſſent, quid non peruidiſſent? Et tamen nos Pelei placemus nobis in hac machærâ. Rodolphi acumen.

Donec proditio cœpit è domo Sceuini.] Plutarchus libello de Garrulitate, longè aliter claram & apertam narrat coniurationem. Sed ne tibi imponat, non iſtam. Duplex enim in Neronem coniuratio, Piſoniana, & Viniciana, vt auctor Sueton. cap. XXXVI. Ad Vinicianam ergo refer illa Plutarchi. Pag. 370. Coniuratio Viniciana, poſt iſtam Piſonis.

Ad libertum Neronis Epaphroditum.] Qui à libellis fuit. de quo Suet. Ner. cap. XLIX. & Domit. cap. XIV. Eſt illeipſe, cui nobilis ſeruus Epictetus fuit. Suidas, & Arrianus. Epaphroditus nomine Epicteti dominus : re, ſeruus.

Ac ſecretò collocutum.] Farneſ. *ſecreta*, & ad oram, *Seneca.* non probo. Statim è libris edidi, *An cuncta iam patefacta credens.* non vt obtinuerat, *ante.* Notum & creberrimum Tacito dicendi genus. Pag. 371.

Cùm ad eoſdem cruciatus traheretur geſtamine ſellæ, nam diſſolutis membris inſiſtere nequibat.] Eadem ſæuitia eſt quam tangit Ammianus lib. XXIX. *Promiſcuè iuuenes aliique, membris omnibus capti, ad ſupplicia ſellis geſtoriis ducebantur.* Pag. 372.

Senatoréſque intacti tormentis.] Ita Farneſ. optimè. Vatic. *intactu*, litterâ vnâ redundante. Ex quo fonte vulgatus error, *in tantis.* Res clara. Inſigni laude, ait, dignanda libertina mulier, quæ toties preſſa conſtanter indicare abnuerit ignotos: cùm viri & Senatores etiam proxima pignora ſua proderent, ſine tormentis. Libertæ conſtantia.

Roſtra eſcendere.] libri ſcripti.

Non illud breue mortis arbitrium permitteret.] Profectò breue. Nam Nero *mori iuſſis non amplius quàm horarium ſpatium dabat.* Pag. 373. Breuis ad mortem paratus.

Locus ſupplicijs ſeruilibus.

Raptus in locum ſeruilibus pœnis ſepoſitum.] Diſce ergo clarè, Lector, locum certum fuiſſe in pœnam ſeruorum viliumque capitum. Quem illum? Seſtertium, vt opinor.

Seſtertium dictus.

Ita enim locus; non Romæ, ſed extra vrbem; vbi cruces, patibula defixa, cadauera abiecta, aliaque quæ ad ſupplicia plebis. Plutarchus in Galbâ, τὴν δὲ Γάλβα τοῖς Πατροβίου καὶ Οὐιτελλίου δούλοις ἐδωρήσατο. λαβόντες δὲ ἐκεῖνοι καὶ πάντα τρόπον αἰκισάμενοι καὶ καθυβρίσαντες, ἔῤῥιψαν ἢ τοὺς ἀπὸ τῶν Καισάρων κολαζομένους θανατοῦσιν. ὁ δὲ τόπος Σεστέρτιον καλεῖται. id eſt: *Galba caput Patrobij & Vitellij ſeruis donarunt. quod illi acceptum omni contumeliarum & ludibriorum genere afficientes abiecerunt in locum, vbi occidi ſolent in quos Cæſar iuſſit animaduertere. Locus Seſtertium dicitur.*

Is extra vrbē. Cauſſa eius nominis. Loca multa à diſtantiâ appellata.

Extra vrbem, dico, is locus (errant qui de Gemoniis ſuſpicantur) vel nominis argumento. Sic enim dictus, quia ſemitertio ab vrbe milliari. Ea quidem ratio appellandi, recepta Romanis. Ita Septimum, Palatium ſub vrbe, Iuſtiniani, l. XXXIV. C. De donation. Decimum, ſuburbanum Carthaginis Procopio. Septimum Hoſtienſe, Symmachi villa, lib. VI. epiſt. Quartum Latinæ, apud eumdem lib. IX. Quartum Pollionis, Martialem lib. III. Credo fuiſſe extra portam * Eſquilinam: & odorari videor corruptionem eius verbi in commentatore Horatij, vti Cruquius ſedulæ induſtriæ interpres eum edidit: *Eſquilinus mons Romæ ex ſeptem montibus. Hinc Eſquilina porta Romæ dicitur, adſeſſorium, vbi certus erat locus ſepulchrorum ad corpora pauperum aut ſceleratorum viliúmque comburenda, aut canibus proiicienda.* Legerim, *ad ſeſtertium.* Sicut in vitâ Cypriani: *Cùm veniſſet ad eum locum qui dicitur Sextus, quarto ab vrbe milliari.* emendatum ab aliis rectè, *Sextertius*.

* Puticulos ipſos vltra Eſquilias Varro locat.

Commentator Horatij correctus.

Manu Statij Tribuni trucidatur, plenus conſtantis ſilentij.] Egregij viri mortem pleniùs Arrianus deſcripſit, lib. I. cap. I. Λατερανός τις ἐν Ῥώμῃ κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ἀποκεφαλισθῆναι, ἐκτείνας τὸν τράχηλον, καὶ πληγεὶς, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πληγὴν ἀσθενῆ γενομένην ἐπ' ὀλίγον συνελκυσθεὶς, πάλιν ἐξέτεινεν. ἀλλὰ καὶ ἔτι πρότερον, προσελθόντι Ἐπαφροδίτῳ τῷ ἀπελευθέρῳ τοῦ Νέρωνος, καὶ ἀνακρίναντι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ συγκρουσθῆναι, ἄν τι θέλω, φησὶν, ἐρῶ σου τῷ κυρίῳ. O excelſum animū! & ſupra omnē hanc terrenam fecem!

Plautij Laterani virilis mors.

Cum

Cum Pompeiâ Paullinâ vxore.] Quam nobiliſſimam feminam Dio appellat; filiam fortean Pompeij Paullini, qui ſuprà Conſularis dicitur & vectigalibus publicis præpoſitus. Pag. 374. Vxor Senecæ nobilis.

Nec ſibi promptum in adulationes ingenium.] Ipſe de ſe ad Neronem: *Non blandiar auribus tuis; nec enim mihi hic mos eſt. Maluerim veris offendere, quàm placere adulando.* Seneca ab adulando auerſus.

Nulla pauoris ſigna, nihil triſte in vultu aut verbis.] Lege hæc cum ſequentibus: & admitte, ſodes, calumnias Dionis.

Venenum, quo damnati publico Athenienſium iudicio.] Cicuta. Pag. 376.

Libare ſe liquorem illum Ioui liberatori.] Ita Thraſeas moriturus, *Libemus, inquit, Ioui liberatori.* Cauſſa viris magnis, huius in ſupremis ioci, à more Græciæ, qui diſceſſuri è conuiuio libabant Ioui ſeruatori. ſic iſti è vitâ, Ioui Liberatori. Athenæus libro xv. in fragmento quod Canterus olim amicus noſter publicauit: τῷ δὲ μετὰ δεῖπνον κεκεραμένῳ πρώτῳ περιδιδομένῳ ποτηρίῳ, Δία σωτῆρα ἐπιλέγουσι. Suidas: ἔθος εἶχον οἱ παλαιοί, μετὰ τὸ δεῖπνον πίνειν ἀγαθοῦ δαίμονος, ἐπιρροφοῦντες ἄκρατον, καὶ τοῦτο λέγειν ἀγαθοῦ δαίμονος. ἄλλοι δέ φασι τὸ πρῶτον ποτήριον οὕτω λέγεσθαι, χωρίζεσθαι δὲ μέλλοντες, Διὸς σωτῆρος. Adde huc, ſi vis, plura ab Eraſmo in Chiliade II. centuriâ VIII. in Prouerbio, *Seruatori tertius.* Mos libandi Ioui Seruatori.

Renitens Scenius.] Imo, *renidens.* & ſtatim: *redderet iam bono Principe vicem.* Pag. 377.

Quibus de cauſſis ad obliuionem ſacramenti proceſſiſſet.] Non temerè ſacramenti mentio. Nam milites ſub Impp. ante omnia iurabant in Principis ſalutem. Pulchrè Arrianus lib. I. cap. XIV. τῷ θεῷ ἔδει γε ἡμᾶς ὀμνύειν ὅρκον, οἷον οἱ στρατιῶται τῷ Καίσαρι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὴν μισθοφορίαν λαμβάνοντες ὀμνύουσι πάντων προτιμήσειν τὴν τοῦ Καίσαρος σωτηρίαν. id eſt: *Deo præſtandum nobis iuſiurandum eſt, quale militibus, Cæſari. At illi mercede acceptâ iurant rebus omnibus ſe præpoſituros ſalutem Cæſaris.* Tertullianus alluſit doctè, vt ſolet, De coronâ militis, vbi diſſuadet Chriſtiano militiam: *Credimúſne humanum ſacramentum diuino ſuperduci licere? & in alium dominum reſpondere* Sacramentum, ſub principibus militum. Ei ſalus principis inerat. Milites iurāt omnia omnéſque poſthabituros principi.

dere poſt Chriſtum? & eierare patrem ac matrem & omnem proximum, quos & lex honorari præcipit? Nam expreſſit propemodum formulam ipſam: quam attentus lector hauriet è Suetonij Calig. cap xv. *De ſororibus auctor fuit vt omnibus ſacramentis adiiceretur, Neque me liberóſque meos cariores habeo, quàm Caium. & ſorores eius.* vbi ſcribendum aio, *habebo.* Quod iuramentũ Dio etiam communicare cum Senatoribus videtur, in acta iurantibus anno nouo, de ipſo Caio, lib. LIX. περὶ δὲ τοῦ Αὐγούστου τοῦ τε Γαΐου τά τε ἄλλα, ὥσπερ εἴθιστο, καὶ ὅτι οὐ σφᾶς αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων, ἐκεῖνον καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ προτιμήσουσιν ὤμοσαν. Appoſitè ergo hic Nero à milite quærit, cur oblitus ſacramenti, perditum ire voluerit in cuius ſalutem iurauerat.

Formulæ iuramenti eius pars.

Et incomptos, & validos.] Aſſentior Rhenano, *incomptos, ſed validos.*

Tribuni militum ipſi puniunt.

Pœna Flauij Veianio Nigro Tribuno mandatur.] Tribuni ergo interdum ſupplicium ipſi manu ſuâ ſumebant. Vti ſuprà hocce libro Lateranus *manu Statij Tribuni trucidatur.* cui caput inciſum eſſe ex Arriano didicimus. Et libro x I. Meſſallina *ictu Tribuni tranſfigitur.* Apud Senecam etiam ſcriptum, epiſt. IV. *Caius Cæſar iuſſit Lepidum Decio Tribuno præbere ceruicem.* Notari volo nam aliâs, Speculatores ferè ad ſupplicia ſumenda deſtinati: non inſignes milites.

Sed plerumque Speculatores.

Pag. 378.
Gladij pœna, quando inducta.

Admonitus fortiter protendere ceruicem.] Habitum hunc eorum qui gladio feriendi, deſcribit Panegyriſtes in Theodoſij Laudatione: *poplitem flectere, ceruicem extendere, ad plagam fortaſſe non vnam.* Quod ſupplicij genus tamen ignotum reip. * priſcæ: * etiam in militiâ. Ideò Lucanus —— *nondum artis erat caput enſe rotare.* Cœpit ſub * Impp. ſtatimque in creberrimo vſu. A militiâ cœpiſſe credo, & in milites primò àque militibus vſurpatum. Sueton. Calig. cap. XXXII. *Miles decollandi artifex, quibuſcumque è cuſtodiâ capita amputabat.* Seneca, de Irâ lib. I. cap. XVI. *Damnatus extra vallum deductus eſt, & iam ceruicem porrigebat: eùm ſubitò apparuit ille commilito qui occiſus videbatur. Tunc Centurio ſupplicio præpoſitus condere gladium ſpeculatorem iubet.* & exempla obuia poſt Auguſtum. Honeſtior autem pœna gladij, quàm

* Eius enim loco ſecuris.

* Imò in militiâ etiā antè, vt appáret ex Hirtij Com. de bello Africo & Hiſpan. vbi aliquoties militibus ceruices inciſæ leguntur.

dij, quàm ſecuris: ab eaque mente illam Antonini Caracallæ vocem capio, cùm ſecuri Papinianus occiſus eſſet, *Gladio te exequi oportuit meum iuſſum.* Xenophon eleganter de Cyri expedit. lib. II. extremo: de cæde Menonis Theſſali: μετὰ γὰρ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον ςρατηγῶν τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὥσπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι ςρατηγοὶ, ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς, ὅπερ κάλλιστον θανάτων ἐδόκει εἶναι, ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν, ὡς πονηρὸς, λέγεται τελευτῆς τυχεῖν. id eſt: *Poſt aliorum Prætorum cædem, damnatus à rege interiit. Non vt Clearchus aliique duces, capite à ceruicibus ablato (quod pulcherrimum mortis genus eſſe cenſetur) ſed annum totum variis contumeliis cruciatibúſque affectus, vt ſceleratus quiſpiam, tandem obiit.*

Gladij pœna honeſtiſſima.

Etiam apud Græcos.

Seſquiplagâ interfectum.] Caligulæ præceptum, *Ita feri, vt mori ſe ſentiat.*

Non aliter tot flagitiis eius ſubueniri poſſe.] Legi voluit, *obueniri*, optimus & doctiſſimus Faber: interpretatur que reſiſti, & obuiam iri. Probabili per ſe coniecturæ fidem demit Suetonius, qui ad hæc ipſa verba reſpiciens ſcripſit cap. XXXVII. *Cùm quidam crimen vltrò faterentur, nonnulli etiam imputarent, tamquam aliter illi non poſſent, niſi morte, ſuccurrere, dedecorato flagitiis omnibus.* Et clarè Dio, qui vertit: ὅτι ἄλλως σοι βοηθῆσαι οὐκ ἐδυνάμην. Sententia ergo animoſior tenenda, ex horum ſcripto & interpretamento, videtur.

Retenta vulgata lectio contra virum doctum.

Ille ferociam amici metuit.] Haud dubiè, *animi*.

Statiliam Meſſallinam.] Quæ poſtea Neroni vxor. Sueton. cap. XXXV.

Decoráque ſeruitia, & pari ætate habebat.] Exiſtimo, Pædagogia deſcribit: id eſt, cœtum elegantium puerorum, quos compoſitâ veſte, facie, capillis, in publico habebant: & plerumque vnâ ætate, ſic dicta, quia ſub Pædagogo. Martialis:

Pædagogia veterum.

Et pædagogo non iubente laſciui
Parère gaudente villico capillati.

Hos Seneca deſcribit epiſtol. XCVI. *Tranſeo agmina exoletorum, per nationes coloréſque deſcripta, vt eadem omnibus leuitas ſit, eadem prima menſura lanuginis, eadem ſpecies capillorum.* Iulianus in Antiochico: οὐ κρεῖττον ἦν ἀδιάφορον εἶναι μύρων τὴν ἀγορὰν βαδίζοντός σου, καὶ παῖδας ἡγεῖσθαι καλούς,

Pari formâ & ætate.

Ad delicias. *καλοὺς, εἰς οὓς ἀπεδλέπουσιν οἱ πολῖται*; Hi pueri plerumque ad illicita dominis. Suetonius Ner. cap. XXVIII. *Super ingenuorum pædagogia, & matronarum concubinatus.* Pædagogia enim non culpat, ſed quòd ex ingenuis. Tertullianus Apol. *Cùm de pædagogiis aulicis neſcio quem cinædum* (Antinoum intellegit) *deum facitis.* Notitiâ Imperij: *ſub diſpoſitione viri ſpectabilis Caſtrenſis* collocantur PÆDAGOGIA. MINISTERIALES. DOMINICI. CVRÆ. PALATIORVM. Plinius XXXIII. *Iam verò & pædagogia ad tranſitum virilitatis cuſtodiantur argento:* quod de fibulis argenteis exaudio, Veneri arcendæ. Vſus etiam eorum ad menſam. Vlpianus l. XII. de Inſtructo vel inſtrum. *Si inſtructum fundum legaſſet, ea pædagogia quæ ibi habebat, vt cùm ibi veniſſet praſto eſſent in triclinio, legato continentur.* Hos habebant in veſte

Pretioſo amictu. pretioſâ. Seneca De vitâ beatâ, cap. XVII. *Quare pædagoginm pretioſâ veſte ſuccingitur?* Imò auratâ. Idem De

Imò aureo. tranquillit. cap. I. *Praſtringit animum apparatus alicuius pædagogij, diligentiùs quàm intra priuatum larem veſtita & auro culta mancipia, & agmen ſeruorum nitentium.* Ammianus lib. XXVI. *Tunicâ auro diſtinctâ, vt regius miniſter, indutus, à calce in pubem in pædagogiani pueri ſpeciem.* Nec aliud ſenſit cùm de auro Plinius ſcripſit:

Pædagogiani pueri. *Honeſtiùs viri pædagogiis id damus, balineáſue diues puerorum forma conuertit.* neſcio an, *conueſtit.* Seneca de puerorum iſtorum deliciis, epiſt. CXXIII. *Omnium pædagogia oblitâ facie vehuntur, ne ſol, ne frigus teneram cutem lædat. Turpe eſt neminem eſſe in comitatu puerorum, cuius ſana facies medicamentum deſideret.* Vides ergo vbique Pædagogia pro cœtu & quaſi collegio puerorum.

Pædagogium, pro cœtu, non loco. Plinij leuicula correctio. Pro loco non accipio, nec apud Plinium quidem lib. VII. epiſt. *Puer in pædagogio mixtus pluribus dormiebat.* reſcriboque, *Puer è pædagogio.* Intellegit enim puerum pædagogianum. Ammianus, lib. XXIX. *Adultus*

Pueri noſtri, quos Paigios vocamus, oriundi inde. *quidam ex his quos Pædagogianos appellant, ad obſeruandam venaticiam prædam, Spartanum canem retinere diſpoſitus.* Res nomenque in parte manſit, apud Paigios Gallorum, Italorumque.

Pag. 379. *Verſus ipſos rettulit.*] Sunt haud dubiè iſti,

Scinditur auulſus, nec ſicut vulnere ſanguis

Emicuit

Emicuit lentus, ruptis cadit vndique venis.
Diſcurſúſque animæ diuerſa in membra meantis
Interceptus aquis.

Verginium Rufum claritudo nominis expulit. Nam Verginius ſtudia iuuenum eloquentiâ, Muſonius præceptis ſapientiæ fouebat.] Mancus locus: cenſeoque immiſſâ voce legend. *Verginium & Muſonium Rufum.* Ecce enim de Muſonio cauſſam ſtatim ſubiecit eius pulſi: & Dio narratâ coniuratione, Ῥοῦφος μέντοι Μουσώνιος, inquit, ὁ φιλόσοφος ἐπὶ τούτοις ἐφυγαδεύθη. Sed Verginius iſte quis eſt? Non enim ille, opinor, illuſtris, de cuius exſilio non apud Tacitum, non apud Plinium vſquam lectum. Et quomodò potuit? qui Germaniæ & legionibus præfuit hiſipſis annis? Fuerit ergo eius æui Rhetor, quem Perſij vetuſta vita commemorat: *Studuit*, inquit, *apud Grammaticum Remmium Palamonem, & apud Rhetorem Verginium Flaccum.* Vbi tamen vetuſtus codex B. Vulcanij, *Flauum* habet. Eſt illeipſe, de quo Fabius lib. III. *Scripſit de eâdem materiâ* (Rhetoricorum) *non pauca Cornificius, Celſus, & Lenas, & ætatis noſtræ Verginius, Plinius, Rutilius.* nominatque & aliâs.

Pag. 380.
Locus fractus.
Fortaſſe ſanatus.
Muſonius pulſus Româ.
Verginius Rhetor.

Cæſenius Maximus.] Scrib. *Cæſonius*, & Martiali ab hac hiſtoriâ fœneranda lux, libro VII. ad Ouidium quendam:

Cæſonius, quis, & Martialis præter interpretum mentem explicatus.

Maximus ille tuus, Ouidi, Cæſonius hic eſt,
Cuius adhuc vultum viuida cera tenet.
Hunc Nero damnauit. ſed tu damnare Neronem
Auſus es; & profugi, non tua fata ſequi.
Æquora per Scyllæ magnus comes exſulis iſti,
Qui modò nolueras Conſulis ire comes.
Si victura meis mandantur nomina chartis,
Et fas eſt cineri me ſupereſſe meo:
Audiet hæc præſens venturáque turba, fuiſſe
Illi te, Seneca quod fuit ille ſuo.

Vbi diſcis & Conſulem fuiſſe hunc Cæſonium, & inter Senecæ amicos. quæ cauſſa certè damnationis.

Atilla mater Lucani, ſine abſolutione in ſupplicio diſſimulata.] Romana editio, *ſine abſolutione, ſine ſupplicio.* probiſſimè.

Additáque ſine pretio frumentum, quo anteà ex modo

Frumentum gratis Prætoriis militibus datum. Auctum à Seuero. Et Antonino.

annona vtebantur] Suetonius Ner. cap. x. *Conſtituit Prætorianis cohortibus frumentum menſtruum gratuitum.* Seuerus Imp. modum frumenti etiam auxit, de quo Herodianus : καὶ τὸ σιτηρέσιον αὐτοῖς πρῶτος ηὔξησε, καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς χρῆσθαι ἐπέτρεψε. Iterumque Antoninus eius F. patratâ cæde Getæ. Idem ſcriptor: προσέθηκε δὲ τῷ σιτηρεσίῳ ἄλλο τοῦ τελουμένου ἥμισυ. id eſt : *adiecit annonæ, ſuprà quàm ſoliti accipere, dimidium.*

Pag. 381.

Iunium Gallionem.] Quem Nero pòſt interfecit. Dio.

Correctus Tacitus.

Neu compoſitam & obliteratam manſuetudinem Principis, nouam ad ſæuitiam traheret.] Prauè ſcriptum, & in contumeliam Neronis. Valdè ſcilicet Principem laudent, ſi obliteratam clementiam eius dicant : id eſt, abolitam & ſepultam. Ne dubita ſcribere : *compoſita & obliterata manſuetudine Principis.* Hoc volunt. ne ea quæ obliterata iam eſſent & tantumnon deleta ex animo Principis, ille renouaret, & nouæ ſæuitiæ materiem ſuggereret.

Solis tẽplum in Circo.

Soli, cui eſt vetus ædes apud Circum.] De quâ Tertullianus libello De Spectaculis.

Pugiones gladiique ſacrari ſoliti.

Ipſe eum pugionem apud Capitolium ſacrauit.] Ritu veteri & recepto. Suetonius Cal. cap. XXIIII. *Tres gladios in necem ſuam præparatos, Marti vltori, addito elogio, conſecrauit.* Idem Vitellio cap. x. *Pugionem quo ſe Otho occiderat, in Agrippinenſem coloniam miſit Marti dedicandum.* Dio in Antonino Caracallâ: καὶ τὸ ξίφος, δι' οὗ τὸν ἀδελφὸν ἀπεκτόνει, ἀναθεῖναι τῷ θεῷ ἐτόλμησε. Sed

Etiam apud Græcos.

& apud Græcos. Olympias *gladium quo rex* (Philippus) *percuſſus erat, Apollini ſub nomine Myrtales conſecrauit.* ait Iuſtinus. Tertullianus pulchrè de Reſurrectione carnis : *Gladius bene de bello cruentus, & melior homicida, laudem ſuam conſecratione penſabit.*

Error Vertranij & Rhenani.

Quod ad omina olim ſui exitus verteretur.] Liquida apertaque ſententia. *Olim*, tantum ſit ſignificatione futuri : quod pueris non ignotum. At noſtri Critici ex Budenſi codice, *quod clàm ad omen ac dolum*, legunt, non ſine meo riſu.

Principes in viuis, nunquam Diui dicti.

Nam deûm honor Principi non antè habetur, quàm agere inter homines deſierit.] Tertullianus pulchrè & appoſitè huic rei : *Si non demendacio erubeſcit eiuſmodi adula-*

adulatio, hominem deum appellando: timeat ſaltem de infauſto. Maledictum eſt, ante Apotheoſin, deum Cæſarem nuncupare.

AD LIB. XVI.

ANNALIVM.

NEC *miſſis viſoribus.*] Ità inuiſores Apuleius dixit, etſi alio quodam ſenſu, I. Florido: *Siquis fortè in hoc pulcherrimo cœtu ex illis inuiſoribus meis malignus ſedet.* Mirum ni Salluſtio quoque hæc vox reſtituenda apud Fabium lib. IX. *Vnde vſque eò proceſſum eſt, vt non pœniturum, pro non acturo pœnitentiam: &* * *Viſuros, ad videndum miſſos idem auctor* (Salluſtius) *dixerit.* Puto *Viſores:* & hinc ſumpſiſſe noſtrum. Pag. 383. * Nam quis hic tropus? Fabius emendatus.

Oratoribuſq; præcipua materia.] Vatic. *abaratoribus oratoribuſq;.* Legerim, *ac rhetoribus oratoribuſq;*: vel, *ac vatibus oratoribuſq;.* Certè, & vates & oratores, Muſico illo agone certaſſe ſcimus. Vox addita Tacito.

Propinquo iam luſtrali certamine.] Siue Quinquennali. Quod antè de eo dixit, κατὰ πρόληψιν eſt, & per occaſionem. At nunc ſeriò de eâ re tota. Luſtrale certamen idem cum Quinquennali.

Se æquum aduerſus æmulos.] Perplacet emendatio mihi nata iam nunc, *Séque vnum aduerſus æm.* Poſſis etiam, *ſéque imò.*

Flexus genu.] Imò & ſolennia hiſtrionum verba hæc pronuntians, *κύριοί μου εὐμενῶς μου ἀκούσατε, Domini mei audite me libenter.* Ex quo intellegis quid Principium apud Suetonium ſit Neron. cap. XXI. *Vtq; conſtitit peracto principio, Nioben ſe cantaturum per Cluuium Rufum pronunciauit.* Anteloquium ſcilicet illud citharœdicum, emerendi fauoris: vti & principia quædam, legitimo carmine, olim oratorum. De adoratione manu, dico ad lib. I. Hiſtor. Pag. 384. Hiſtrionia verba in præfando. Principium, in Suetonio.

Et cœtum illum manu veneratus.] In culpâ ponit Tacitus. Tamen Imperatoribus poſteà id ſeruatum, vt ſolenni Principes populum adorare ſoliti.

lenni ritu populum adorarent in Circo. Claudianus pulchre De VI. Conſ. Honorij:

> *O quantum populo ſecreti numinis addit*
> *Imperij praeſens ſpecies! quantamq́; rependit*
> *Maieſtas alterna vicem! cùm regia, Circi*
> *Connexum gradibus, veneratur purpura, vulgus:*
> *Conſenſuq́; caua ſublatus in aethera vallis*
> *Plebis adoratae reboat fragor.*

Acclamatio plauſuſq́ue ex arte. Quiritiũ compoſitæ modulatæq́. voces. *Plebs perſonabat certis modis, plauſuq́; compoſito.*] Ars enim, ſi dis placet, vtriuſque rei: acclamandi, & plaudendi. Itaque addit, *cùm manibus neſciis fatiſcerent, turbarent gnaros.* In edicto Theoderici regis ad populum Rom. lib. I. Variar. Caſſiodori: *Soletis aëra ipſum mellifluis implere clamoribus, & vno ſono dicere quod ipſas quoque belluas delectet audire. profertis voces organo dulciores; & ita ſub quadam harmonia citharae concauum theatrum per vos reſonat, vt tonos poſſit quilibet credere, quàm clamores.* Modulatum hunc clamorem, concentum appellat Plinius in Panegyrico:

Concentus. *Et populus quidem Rom. dilectum principum ſeruat, quantoq́; paulo antè concentu formoſum alium, hunc fortiſſimum perſonat.* Dio, ἀῤῥύθμως ἐκβοᾶν, in Pertinace: ὅσα τε εἰώθεσαν ἐν τοῖς θεάτροις ἐπὶ τῇ τοῦ Κομμόδου θεραπείᾳ ἀῤῥύθμως πως ἐκβοᾶν, ταῦτα τότε μετασχηματίζοντες ἐς τὸ γελοιότατον ἐξῆδον. Vide quaedam huius rei ad I. Hiſtor.

Seueramq́; adhuc & antiqui moris retinentes Italiam.] Rod. Agricola legebat: *ſeueraq́.* &, *retinente Italiâ.*

Phœbus libertus. *Veſpaſianum à Phœbo liberto increpitum.*] Libertus admiſſionum fuit, ex Sueton. Veſpaſ. cap. XIV. De eo lapis,

TI. CLAVDIO. AVG. L.
PHOEBO.
CLAVDIA. PANAITYCHIS.

Pag. 385. Odoratus Poppææ rogus. *Differtum odoribus conditur.*] Plinius de Arabiâ: *Periti rerum adfirmant, non ferre tantum annuo fœtu, quantum Nero princeps nouiſſimo Poppaeae ſuae die concremauerit.*

L. Silanus. *L. Silanus*] Suſpicor eumpſe eſſe, cui poſteà ſtatua in foro poſita, curante Capitone. Quâ de re Plinij epiſtola tota, lib. I. ad Cornelium Titianum. Curruptè hoc nomen ſcriptum in Commentario Iuuenalis, ad illud Sat. I.

> —— *magni delator amici.*

Heliodo-

Heliodorum dicit Stoicum Philoſophum, qui Licinium Silanum condiſcipulum ſuum teſtimonio oppreſſit. Lege, *L. Iunium.* Scholiaſtes correctus.

Duci partium.] Budenſis codex, *Dux.* non malè. Hæc autem hiſtoria eſt, quam eleganter Ambroſ. I. Offic. tangit: *Si tyranni aliquis habeat imaginem, nonne obnoxius eſt damnationi? Memini legiſſe me quoſdam capitali ſupplicio damnatos, quia Bruti & Caſſii interfectorum Cæſaris imagines aſſeruarent.* De titulis autem imaginum ſcripſi in Electis, cap. XXIX. Titulus imaginis.

Ac vt memoria tantum.] Lego, *ac ne.*

Animo præruptum.] Non, *promptum*: ex Vaticano. Præruptus, vti Præfractus, de iis qui rigidâ effreniqúe audaciâ ſunt. Ita Ciceroni pro Roſcio, *Prorupta audacia*, dicta. Præruptus animo.

Vulcatius Tullinus.] Credo, *Tertullinus*: ſuperuixitque ad principatum Veſpaſiani. Lib. IV. Hiſtor. *Vulcatius Tertullinus tribunus plebei interceſſit.* Tertullinus.

Marcellus Cornelius.] Quem Galba deinde interfecit. lib. I. Hiſtor. *Quam gloriam ad principatum attulit, niſi occiſi Obultronij Sabini, & Cornelij Marcelli in Hiſpaniâ?* Noto eò, quia Tacitus ipſe admonet, euaſiſſe eos hoc diſcrimen, & Neroni ſuperfuiſſe. Marcellus Cornelius.

Calpurnius Fabatus eques Rom.] Ille proſocer Plinij Secundi. Plinij proſocer.

*Deportatúſque in inſulam Sardiniam Caſſius, & * Senatus iis expectabatur.*] Vulnus, cui non medeor. Palmerius legit (ita ab Hieron. Berchemio accepi, veteri meo amico) *Senatus iuſſus ſpectabatur.* At de exſilio Caſſij, conuenienter cum Tacito Pomponius De orig. iuris: *Caius Caſſius Longinus plurimum in ciuitate auctoritatis habuit, donec eum Cæſar* (Nero, non Claudius, vti cenſent) *pelleret: expulſúſque ab eo in Sardiniam, reuocatus à Veſpaſiano.* De eximia eius ſcientiâ, noſter lib. XII. *Eâ tempeſtate Caſſius ceteros præeminebat peritiâ legum.* Plinius lib. VII. epiſtol. *Lætor quòd domus C. Caſſii, huius qui Caſſianæ ſcholæ princeps & parens fuit, ſeruiet domino non minori.* Pag. 386. Caſſij Iuriſconſulti exſilium. Eius laus.

Conſulatus ſui quondam collegam.] Primo imperij eius anno.

Pag. 387. *Et Nero interceſſit, mortem ſine arbitrio permittens.*] Clariſſimus Faber bis huncce locum attigit. Primò ei viſum legere, *mortem libero arbitrio*: pòſt maluit, *ſuo arbitrio.* Quod poſtremum magni vatis effatum iure placet: magis tamen meum, *mortem ſine arbitro.* Et adſeuerem eam Cornelij ſcripturam eſſe. Mors ſine arbitro; libera, ſine domino, ſine iudice. Simile lib. I. Annal. *An præmia ſub dominis, pœnas ſine arbitro eſſe?*

Mors ſuo arbitrio.

Poſt Fabrum noſtra diuinatio.

Mors ſine arbitro.

Locus in theatro inter viatores Tribunicios.] Qui ſpectaſſe videntur non abiuncto à Tribunis loco, vti ad obſequia apparere poſſent. Hoc autem inter præmia: quia Tribunos honeſtiſſimo loco ſpectaſſe, vel hinc colligas, quòd Cæſari Iulio inter honores decretum: *vt ſemper ſellâ curuli ſederet, excepto per ludos. Tum enim ſeſſio ei in Tribunicio ſubſellio, inter eos qui quoque anno Tribuni eſſent, concedebatur.* Dio lib. XLIV. Itemque poſtea Augusto. *vt in ſubſelliis Tribunorum plebis ſederet.* Dio idem, libro XLIX.

Viatorum ſeſſio in theatro.

Tribunorum locus melior in ſpectaculis.

Pag. 388. *Cladem Lugdunenſem quadragies ſeſtertio ſolatus eſt.*] Cladem ex incendio conceptam. quod denarrat & deplorat Seneca epiſtolâ totâ XCII. Accidit centeſimo anno à coloniâ deductâ, eodem Senecâ obſeruante. Vt ſolatium hoc tardè adhibitum à Nerone ſit, ſeptimo poſt incendium anno. Nam deducta Lugdunum à Munatio Planco, annô vrbis DCCXI.

Incendium Lugdunenſe.

Diu pòſt adiuti à Nerone.

L. Teleſino Cos.] Nomen ei L. Pontius Teleſinus, ex Velleio. Laudat vt philoſophum, & inſignem virum plus vno loco Philoſtratus lib. IV. & VII. eumdemque exſulaſſe eâ re ſub Nerone ſcribit.

L. Teleſinus philoſophus.

Nuntios & conſolationes.] Omnino lego, *conſultationes.* Verbum eius artis. Iuuen.

> —— *quæ nullum conſulit, & iam*
> *Conſulitur.*

Noſter: *Quæ caritate erga parentem, non tamen aliud conſultauerat, quàm de incolumitate domus.* Paullò antè ſcribo, *multorum amicitiis innexum*, non, *innixum.*

Conſulere, & Conſultatio verbum Chaldæorum.

Pag. 389. *Oſtorius longinquis in agris, apud finem Ligurum, id temporis erat.*] Non aſpernabilis fortè coniectura noſtra, *apud Fanum Ligurum.* Is locus, Templum alio nomine dictus. In vitâ Agricolæ: *Claſſis Othoniana licenter vaga,*

Fanū & templum Liguriæ.

vaga, dum in Templo (Liguriæ pars eſt) hoſtiliter populatur. Liuius tamen Finem Ligurum etiam appellat: *Redeuntes inde Ligurum extremo fine, agmen Romanum incidunt.* ſed alio, niſi fallor, & communi magis ſenſu.

Ciuicam coronam apud Britanniam meritus.] Filij ergo M. Oſtorij iſta mors. Nam de eo libro XII. ſcriptum: *Quâ pugnâ filius legati M. Oſtorius ſeruati ciuis decus meruit.* Pater ſanè in ipsâ Britanniâ obiit. M. Oſtorius.

Equites Romani, dignitate Senatoriâ.] Non enim reuerâ Senatores, ſed opibus ac ſplendore cuiuis Senatorum pares. Equites Illuſtres. Pag. 390.

Quondam Præfectus Prætorij.] Sub Claudio lib. XI.

Breuius pecuniæ iter credebat per procurationes.] Ad quas ſoli equites aut liberti admiſſi.

Idem Annæum Lucanum genuerat, grande adiumentum claritudinis quo interfecto, dum rem familiarem eius acriter requirit, accuſatorem conciuit.] De Annæo Mellâ ſermo eſt, qui pater Lucani. Quàm igitur ridiculè ſcriptum & παραλόγως in Euſebiano Chronico! *L. Annæus Mella Senecæ frater & Gallionis, bona Lucani filij ſui à Nerone promeretur.* Illéne bona? imò necem. vt ex Taciti reliquâ narratione videbis. Corrigo Euſebium ſiue Hieronymum: *ob bona Lucani filij ſui à Nerone perimitur.* Euſebij Chronicon emendatum.

Proditam C. Cæſari coniurationem.] Coniurationem Æmilij Lepidi. de quâ Suetonius & Dio. Pag. 391.

De C. Petronio.] Quem viri docti eum cenſent, cuius fragmenta hodie puriſſimæ impuritatis. De quo etiam delibero: ſicut & de prænomine: quod apud Plinium lib. XXXVII cap. II. Titus eſt; itemque Plutarchum in libello Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. Loqui eos de hoc eodem, res indicio eſt. Plinij verba; *Titus Petronius Conſularis moriturus, inuidiâ Neronis Principis, vt menſam eius exheredaret, trullam murrhinam* CCC. H-S. *emptam fregit.* Plutarchi: ἢ τοὺς ἀσώτους καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζοντι, ὥσπερ Νέρωνα, Τῖτος Πετρώνιος. C. Petronij huius Veneræ Satyræ. Prænomen eius anceps.

Illi dies per ſomnum, nox officiis & oblectamentis vitæ tranſigebatur.] Vide verum hunc aduerſipedem, vt Latini appellant. Dies noſter, illi nox erat: & nox, pro die. Pulchrè omnino iſtos homines verè peruerſos Seneca de- Antipodes Romæ, quibus dies pro nocte.

ſcribit & culpat, epiſt. CXXIII. *Lucet? ſomni tempus. Quies*
Senecæ aliqua lux. *eſt?* (pro nocte, Quietem dixit: atque ita locum interpretor ac diſtinguo) *nunc exerceamur, nunc geſtemur, nunc prandeamus. Iam lux propius accedit? tempus eſt cenæ.* Ac plura ibi de lucifugis illis vide.

Pag. 392. *Boreâ Sorano.*] Qui ille eſt nominatus Boëtho de Conſolat. lib. I. proſâ III.

Thraſeâ Pæto.] Cuius gentile nomen adhuc quæro.
De nomine Thraſeæ quæſitum. Nam Dio P. Thraſeam Pætum ſaltem appellat. Marmor vetus ſuadet Valerium fuiſſe: C. DOMITIO. DEXTRO. II. L. VALERIO. MESSALLA. THRASIA. PRISCO. COS. Quòd etſi de alio: ex cognomine tamen ſuſpicemur de gente. Thraſeas hic admirator amicus Catonis,
Laudes eius. de cuius vitâ librum ſcripſit, indicante Plutarcho. Laudes eius ſparſæ in Tacito, Arriano, Dione: ſed ante alia egregium elogium de illo ipſius Neronis, in Plutarchi libello πολιτικῶν παραγγελμάτων. Ait, Νέρων ὀλίγον ἔμπροσθεν ἢ κτεῖναι τὸν Θρασέαν μάλιστα μισῶν καὶ φοβούμενος, ἐμοῦ ἐγκαλοῦντός τινος ὡς κακῶς κεκριμένου καὶ ἀδίκως, Ἐβουλόμην ἄν, ἔφη, Θρασέαν οὕτως ἐμὲ φιλεῖν, ὡς δικαστὴς ἄριστός ἐστιν. Salue, ô, ſalue vir magne, & inter Romanos ſapientes ſanctum mihi nomen. Tu magnum decus Gallicæ gentis: tu ornamentum Romanæ curiæ: tu aureum ſidus tenebroſi illius æui. Tua inter homines, non hominis vita: noua probitas, conſtantia, grauitas: & vitæ mortiſque æquabilis tenor.

Ludi Cæſtici ab Antenore. *Ludis Cæſticis à Troiano Antenore inſtitutis.*] Quid cæſtibus cum cantu? Ceciniſſe enim hîc dicitur Thraſeas, non pugnaſſe: & à Dione τραγῳδίαν ὑποκρινάμενος ἐν Παταουίῳ τῇ πατρίδι. ita enim ſcribend. (Patauinus quia
Dio correctus. Thraſeas) non ποταμίᾳ. Sed crederem, vt fit, tempore auctiores ornatioreſque eos ludos factos, & ad cæſtus ſcenica etiam certamina adiecta. Turbat nos tamen & moratur Vatic. qui, *cetaſtis*, refert. Scriptura, de quâ nihil hiſcam. Apud Liuium lib. X. nauale certamen annuum eſt Patauij: ſed nihil ad iſtud. Agon item Drepanitanus, apud Sidonium in Abitaco ſuo, ad exemplar Troianæ ſuperſtitionis, pariter nihil iſtuc. Dio hoc tantùm monet, fuiſſe ἑορτὴν τριακονταετηρίδα, tricennale ſpectaculum.

Princi-

Principio anni vitare Thraſeam ſolemne iuſiurandum.] Cuius multa memoria in Tacito, aliiſque. Ideò exponam. Liberâ re Romanâ non iuratum ſcio in cuiuſquam acta. iuratum in leges quidem: ſed acta finito magiſtratu vocari poterant ad diſquiſitionem Senatus. Is probabat, aut reſcindebat. Primi Triumuiri, niſi fallor, Calendis Ianuariis & ipſi iurarunt, & alios adegerunt, rata ſe habituros omnia acta Diui Iulij. Inde ſecutis principibus exemplum. Dio oportunè, lib. XLVII. ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ αὐτοί τε ὤμοσαν, καὶ τοὺς ἄλλους ὥρκωσαν βέβαια νομιεῖν πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνου γνωσθέντα. καὶ τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς τὸ κράτος ἴσχουσιν, ἢ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ποτε γενομένοις, καὶ μὴ ἀτιμασθεῖσι γίγνεται. id eſt: *Kalendis autem noui anni, & ipſi Triumuiri iurarunt, & alios iurare coëgerunt, omnia acta Iulij rata ſe habituros. Quod & nunc vſurpatur in omnibus qui aut tenent imperium, aut tenuerunt, niſi fortè infamiâ ignominiâq; publicè notati ſint.* Id accidit ſub annum vrbis DCCXII. Factum idem viuo Auguſto, de quo idem Græcus lib. LIII. ἐν δὲ τῇ νουμηνίᾳ ὅρκοις ἡ βουλὴ βεβαιοῦσα τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐποιήσατο. Idque iuramentum ſemper abuſq. Diuo Iulio repetitum ad principem eius anni. Tacitus infrà: *Eiuſdem animi eſt Poppæam diuam non credere, cuius in acta Diui Iulij & Auguſti non iurare.* Niſi tamen ſi quis ſceleribus & flagitiis aliter meruiſſet. Dio lib. LX. De Caio: καὶ διὰ ταῦτα τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν αὐτοκρατόρων, ὧν μνήμην ἐπὶ τοῖς ὅρκοις καὶ ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς ποιούμεθα, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τοῦ Τιβερίου. id eſt *Ob eas cauſſas non eſt Caij nomen in catalogo alboq; Principum, quorum mentionem facimus in iuramentis votiſq;, vti nec Tiberij.* Iuratum vero non viritim, ſed vno aliquo ex quoque magiſtratu verba præeunte, reliquis aſſentientibus. Quem morem Senatus, adulatione nouâ, tranſgreſſus eſt ſub Tiberio, vt narrat idem Dio LVIII. νομιζομένου συχνὸν χρόνον ἤδη, μηκέτι κατ' ἄνδρα τὴν βουλὴν ἐν τῇ νουμηνίᾳ ὀμνύειν, ἀλλ' ἑνός, ὥσπερ εἴρηταί μοι, προομνύντος, καὶ τοὺς λοιποὺς συνεπαινούντων, οὐκ ἐποίησαν αὐτό, ἀλλ' αὐτεπάγγελτοι μηδενὸς σφᾶς ἀναγκάσαντος, ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἐπεσώθησαν, ὥσπερ τι πρὸς τοῦτο μᾶλλον διαρκήσοντες. Sed præiurationem Claudius iterum reduxit, explicatque Dio lib. vltimo: Κλαύδιος δὲ αὐτὸς μὲν πάντα ἰδιοτρόπως διῴκησεν.

Iuſiurandum in acta Principum.

Quam origiñe habuerit.

A Iulio vſque iurabant.

Iurabant in acta omnium Imp. exceptis peſſimis.

Non viritim, ſed vnus ex quoque magiſtratu.

τοὺς δ' ἄλλους ἐκώλυσε κατ' ἄνδρα ὀμόσαι, καὶ οὕτως εἷς τις τῶν στρατηγούντων, ὥσπερ ποτὲ, καὶ ἕτερος τῶν δημαρχούντων, ὑπὲρ τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστων εἰς ἐξῆρξε τῶν ὅρκων τοῖς ὁμοίοις. καὶ τοῦτο ἐπὶ πλείω ἔτη ἐπεράχθη. Quam tamen abrogatam denuò eſſe, reditumque ad ſingularia iuramenta, indicio ſunt quæ hîc & poſteà Thraſeæ obiiciuntur. Et Dionis ſanè verba vltima ſatis oſtendunt, in aliquot annos dumtaxat id ſeruatum.

Id poſteà tamen mutatū.

Sacerdotes vota cōcipiebant pro ſalute principis.

Nuncupationibus votorum non adeſſe.] De quibus lib. IV. Annal. *Pontifices eorúmque exemplo ceteri ſacerdotes cùm pro incolumitate Principis vota ſuſciperent.* Suetonius Nerone, cap. XLVI. *Votorum nuncupatione, magnâ iam ordinum frequentiâ, vix repertæ Capitolij claues.* Ea vota in tabulis concipi ſolita, & ſignari. Sueton. Auguſt. cap. XCVII. *Nam ſe quamquam conſcriptis paratíſque iam tabulis, negauit ſuſcepturum vota, quæ non eſſet ſoluturus.* Plinius ad Traianum: *Solemnia vota pro incolumitate tuâ, quâ ſalus publica continetur, & ſuſcepimus & ſoluimus: precati deos, vt velint ea ſemper ſolui, ſempérque ſignari.* Concepta non Kalendis ipſis, ſed III. Nonas. Plutarchus in Cicerone: πεχθῶναι Κικέρωνα λέγουσιν, ἡμέρᾳ τρίτῃ τῶν νέων καλανδῶν, ἐν ᾗ νῦν οἱ ἄρχοντες εὔχονται καὶ θύουσιν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος. Capitolinus in Pertinace: *Tertio Nonarum die, Votis ipſis.* Eunapius in vitâ Maximi: ἡ τρίτη δὲ ἡμέρα τῶν καλανδῶν, ἃς αὐτὰς Ιανουαρίας ἡμέρας Ῥωμαῖοι προσονομάζουσι, καὶ προσκυνήσαντες πάντες αὐτῶν ὑπέχοντο τὴν διοχίαν. Adde hunc Caij Ic[ti] locum De verb. ſign. *Poſt Kal. Ianuarias die tertio pro ſalute Principis vota ſuſcipiuntur.* Denique hunc Dionis clarum lib. LIX. Καὶ τρίτη δὲ ἡμέρα τῇ τὰς εὐχὰς ἐχούσῃ συνῆλθον μὲν, &c: *Tertiâ autem die, quâ Vota fiunt, conuenerunt quidem*, &c. Firma hæc videbantur: tamen concutit nos nonnihil Tacitus lib. IV. Annal. *Cæſar ſolemnia incipientis anni Kalendas Ianuarias epiſtolâ precatus.* Et ſubdit: *Quem enim diem vacuum pœnâ, vbi inter ſacra & Vota, vincla & laqueus inducantur?* Et Tibullus ad Meſſallam:

Obſignabantur ea vota in tabulis.

Quis dies Votorum.

Alij videntur Kalendis ipſis ponere.

—— Tyrio ſubtemine veſtem
Indueras, oriente die duce fertilis anni:
Cùm fera diſcordes tenuerunt flamina venti,
Et largita tuis ſunt multa ſilentia votis.

Sed

Sed ſtamus. & ad Taciti locum aio, non ita diſtrictè verba capienda quaſi illo ipſo die Vota, ſed quaſi in propinquo. Aut verius: etiam tunc Vota fuiſſe, ſed ex ritu priſco, quæ ſoli Conſules nuncupabant, pro Imperij & populi ſalute. Hæc autem pro Principe ſubtexta. & die quidem lætiore & auguſtiore pompa. Quod ipſum de Tibullianis illis cenſeo. Sanè veteri rep. negari non poteſt, quin Vota ipſis Kalendis. Omitto plures Liuij locos: hunc do firmum & clarum, lib. XXI. extremo: Conſulem *C. Flaminium, conſcientiâ præteritorum, & Capitolium, & ſolemnem Votorum nuncupationem fugiſſe: ne die initi magiſtratus, Iouis optimi max. templum adiret.* Fieri etiam poteſt, vt plures dies Votorum fuerint, ille tamen tertius ante Nonas præcipuus. Concepta autem & in caſtris apud ſigna; & in Capitolio. Tertullianus de Coronâ: *Ecce annua votorum nuncupatio, quid videtur? Prima in principiis, ſecunda in Capitoliis. Accipe poſt loca, & verba. Hunc tibi Iupiter bouem cornibus auro decoratis vouemus eſſe futurum.* Vbi & formulæ pars; in quâ tamen corrigo, *eſſe* **facturum.* Eſt enim eo exemplo dictum, quo illud Gracchi: *Credo ego inimicos meos hoc dicturum.* Dies hic publicè lætus; ideoque *Ælius Cæſar Votorum cauſſâ ab Hadriano lugeri eſt vetitus.* Eumdem etiam * Solemnia ἁπλῶς appellarunt. Quod obſeruo ex Tertulliani his verbis: *Veræ religionis homines etiam Solemnia Imperatorum conſcientiâ potiùs, quàm laſciuiâ celebrant. Grande videlicet officium focos & choros* (neſcio an, *thoros*, vt ad lectiſternia referatur) *in publicum educere, vicatim epulari, ciuitatem tabernæ habitu abolefacere. Hæccine ſolemnes dies principum decent, quæ alios dies non decent? O nos meritò damnandos! Cur enim vota & gaudia Cæſarum caſti & ſobrij & probi expungimus?*

Diſtinctio adhibita.

Vbi cõcepta.

Tertullianus correctus.

*Ita poëta vetus: *Mars tibi voueo facturum bidente verre.*

* Et Plinius ſuprà, Solemnia vota.

Coniectura in Tertulliano.

Huic vni incolumitas tua ſine arte, ſine honore.] Sentio abeſſe vocem, quam volenti Cornelio reddo: *incolumitas tua ſine curâ, artes ſine honore.* Prius membrum ad nuncupationem omiſſam votorum ſpectat, quæ pro incolumitate Principis: alterum ad id, quòd numquam immolârit pro cæleſti voce.

Pag. 393. Vox addita Tacito.

Curatiùs leguntur.] Ita reſtitui, confuſione librorum motus, qui ad vocem ignobiliorem adhæſerant. Itaque,

Curatiùs, vt Accuratiùs.

Curiatium, aut *Curantium*, ferè legas. At ita ante Tacitum Salluſtius, *Curatiſſimè accepit*. & Ammianus: *Domicilia cuncta curatiùs ritu Romano inſtructa*. Noſter lib. XIV. *Ludos curatiùs editos*.

AElius Tubero Stoicus.

Iſta ſecta Tuberones & Fauonios, veteri quoque reip. ingrata nomina genuit.] Stoicorum ſectam, vitium hoc hominis culpat, & qui eam ſecuti. Tuberonē intellegit Q. Ælium, qui in epulo publico hædinis pellibus ſtrauit lectos Punicanos, & vaſa Samia expoſuit. Cicero, Valerius, aliique. Agellius lib. I. *Tubero iuris ciuilis antiſtes, & Stoicæ doctrinæ ſectator*. Idem ille eſt, qui Lucullum Xerxem togatum appellitabat, Plutarcho memorante. Fauonius, eſt Catonis ille ſimia; de quo Sueton. Aug. cap. XIII. & Valer. Maximus lib. II. cap. vlt. Plutarchus in Bruto. Vidi tamen qui, *Fannios*, hîc reponeret, imperitè.

Fauonius itē Stoicus.

Pag. 394. Oſtorius Sabinus.

Oſtorius Sabinus.] Mutant libri. Alij, *ſibi Torius*, Vatic. *Subitorius*. Flexit me vt Oſtorium ſcriberem locus infrà, de hoc ipſo: *Oſtorio duodecies, & Quæſtoria inſignia tribuuntur*.

Inultam omiſerat.] Vatic. Malè vulgò, *inuitam*.

Exterritum Thraſeam ſenſiſſe.] Sententia mecum malit, *ſcripſiſſe*.

Secretum circumdare.] Benè mei libri, præ quod vulgò, *otium dare*.

Pag. 395. Conatus emendādi loci vitioſiſſimi.

*Supereſſe qui forſitan manus ictúſque * per immanitatem Auguſti.*] Animam agenti loco aquam ſic affuderim: *ictúſque parent. Immanitatem Auguſti etiam bonos metu ſequi.*

Senatui quem perornauiſſet.] Puto legendum, *quem ſemper ornauiſſet*.

Quæſtor Principis. Orationes Cæſaris recitabat.

Oratio principis per Quæſtorem eius audita eſt.] Non enim cuilibet è Quæſtorum collegio id munus, ſed Candidatis Principis. l. I. De offic. Quæſtoris. Ideò Tacitus expreſſim, *Quæſtorem eius*. Et in lapidibus aliquoties, QVÆSTOR. AVG. Reliqua ad hunc ritum trita.

Pag. 396. Diuinatio in Tacito.

Etenim quid mirum è longinquis prouinciis aduenire.] Diuinabam, *haud veniri*. nec tamen ſententiæ plenè conſultum. Melius ſic: *quid mirum nec longinquis prouinciis ſubueniri*. vel *prouinciis aduerti*.

Paconium Agrippinum paterni in principes odij heredem.]

dem.] Hic ille Agrippinus è Stoicâ domo, laudatus Epictceto & Arriano. Quorum verba ad hanc hiſtoriam dabo. Epicteti Electis: Διὰ τοῦτο ἐπαινῶν Ἀγριππῖνον δίκαιον, ὅτι πλείστου ἄξιος ἀνὴρ γενόμενος, οὐδεπώποτε ἐπῄνεσεν ἑαυτόν, ἀλλ᾽ εἰ καὶ ἄλλος τις αὐτὸν ἐπῄνει, ἠρυθρία. & ſtatim: καί ποτε μέλλοντι ἀριστήσειν αὐτῷ, ἐπέστησεν ὁ λέγων, ὅτι φεύγειν αὐτὸν κελεύει Νέρων. καὶ ὅς ἔφη, οὐκοῦν, εἶπεν, ἐν Ἀρικίᾳ ἀριστήσομεν. Arriani lib. I. cap. I. ἀπηγγέλθη αὐτῷ ὅτι κρίνῃ ἐν συγκλήτῳ. ἀγαθῇ τύχῃ. ἀλλ᾽ ἦλθεν ἡ πέμπτη. ταύτῃ δ᾽ εἰώθει γυμνασάμενος ψυχρολουτεῖν. ἀπέλθωμεν, καὶ γυμνασθῶμεν. γυμνασαμένῳ λέγει τις αὐτῷ, ἔλθ᾽ ὅτι κατακέκρισαι. φυγῇ, φησιν, ἢ θανάτῳ; φυγῇ. τὰ ὑπάρχοντα τί; οὐκ ἀφῃρέθη. εἰς Ἀρικίαν οὖν ἀπελθόντες ἀριστήσωμεν. id eſt: *Nunciatum ei, quòd iudicium de eo fieret in Senatu, bonum factum, inquit. At enim quinta hora iam aduênit* (non *Dies*, vti interpres ad ritum veterem parùm attentè.) *quâ exerceri ſolet, & frigidâ lauari. Eamus, ait, & exerceamur. Exercitanti ſuperuênit qui diceret, Fuge ociùs, damnatus es. Exſilio, inquit, an morte? Exſilio. Bona autem quid? Non ablata tibi. Ariciam ergò euntes, iſtic prandeamus* Tacito iſta lucem dabunt, dum paullo inferiùs ait, *pulſum eum Italiâ.* Sed cur Marcellus *paterni odij in principes heredem* Agrippinum calumniatur? Propter patrem eius Paconium, qui maieſtatis reus ſub Tiberio periit. Eruo è Suetonij Tiber. cap. LXI. *Interrogatum eum à quodam nano aſtante menſa inter Copreas* (ita leg. non, *Capreas*) *cur Paconius maieſtatis reus tamdiu viueret? ſtatim quidem petulantiam linguæ obiurgaſſe, ceterùm poſt paucos dies ſcripſiſſe Senatui, vt de pœnâ Paconij quamprimùm ſtatueret.* Ideò Tacitus mox: *Quid Agrippino obiectum niſi triſtem patris fortunam? quando & ille perinde innocens, Tiberij ſæuitiâ concidiſſet.*

Agrippinus philoſophus, indicatus.

Mira cõſtantia hominis.

Pater inuẽtus huius Agrippini.

Curtium Montanum.] Cuius mentio lib. IV. Hiſtor.

Faciliùs laturos ſingula carpentem, quàm nunc ſilentium perferrent omnia damnantis.] En calumniam. Viri boni ſilentio etiam apud Tyrannum peccant. Audi illa apud Senecam, Oedipo:

> CR. *Tacere liceat. nulla libertas minor*
> *A rege petitur.* OED. *ſæpe vel linguâ magis*
> *Regi atque regno muta libertas obeſt.*

Nec ſilentio ſatisfit Tyrannis.

Celebri-

Celebritate periculorum.] Cum Rhenano lego *crebritate.*

Pag. 397. *Quodq́; Proconſul Aſiæ.*] Melius, *proconſulatum.*

Scholiaſtes correctus. *Pecuniam Magis dilargita.*] Cape ad lucem hiſtoriæ Scholiaſtis hanc notam, ad illud Iuuenal. — *faciet, quod deferat, ipſe. Egnatium Philoſophum ſignificat, qui filiam Bareæ Sorani, quam cùm ipſe ad magicam deſcendiſſet, hortatus detulit Neroni.* Sed velim obiter corrigi: *quam, cùm ipſius ad magicam deſcendiſſet hortatu, Neroni detulit.*

Annio Pollione in exſilium pulſo.] Nuper inter coniuratos.

Ara in curiâ. *Altaria & aram complexa.*] Vtrum aram Victoriæ intellegit; quæ ante curiam? an altaria & aram Veneris genetricis, in cuius templo nunc Senatus?

Pag. 398. *Quantum miſericordiæ.*] Præclarè libri. Vulgò *quantum nunc.* errore ex conciſâ ratione ſcribendi, *mīæ.* Ingenio ſuo pridem hanc correctionem vindicauerat Faërnus. nec inuideo ego, nec culpo.

Honeſti & exerciti.] Suadeo ſcribas, *honeſti exercitus*, ex ſententiæ ductu.

*Æquitate deûm * erga bona malaq́; documenta.*] Deprauatio manifeſta. quam adnoto, non tollo.

Interdictio honoribus. *Prædicto ne in rep. haberetur.*] Accipio, vt Romæ quidem eſſe ei liceret, ſed procul ab honore omni & publicis muneribus vitam ageret priuatam.

Quæſtor Cõſulis. *Quæſtor Conſulis miſſus.*] Conſulum ergo proprius aliquis Quæſtor? Apparet è Dione: qui in actis anni DCCXVI. ſcribit, *Ap. Claudium & C. Norbanum conſules, primos binos Quæſtores habuiſſe.* Si id non ſit; ſcribam, *Quæſtor Conſuli miſſus*, id eſſet, à Conſule miſſus. Quòd fieri ſolere obſeruamus in iis, qui damnati à Senatu. Nam Conſul, eius caput: adminiſter autem Conſulis, Quæſtor. Dio lib. LVIII. de Geminio Rufo: Καὶ μαθὼν τὸν ταμίαν ἐπὶ δικαιώσει αὐτοῦ παρεῖναι, αὐτός τε ἑαυτὸν ἔτρωσε, καὶ ἐκείνῳ δείξας τὸ τραῦμα, Ἀπάγγειλον, ἔφη, τῇ γερουσίᾳ, ὅτι * ἀνὴρ οὕτως ἀποθνήσκει. *Audiens Quæſtorem ad ſupplicium exigendum iam adeſſe, ipſus ſe vulnerauit; & plagam ei oſtendens, Abi, nuncia, inquit, Senatui, virum ſic mori.*

Supplicij exactor.

* De mollitie enim accuſatus erat.

Deme-

Demetrio Cynicæ inſtitutionis doctori.] Quæ ſecta reuera a Stoicâ, tunicâ tantum diſtat. id eſt, quòd nudiùs & inuerecundiùs Cynici, quæ velant & tegunt leuiter Stoïci. Demetrij huius laus apud Philoſtratum lib. I V. De vita Apollonij, Senecam V I I. De Beneficiis cap. V I I. cuius verba: *Paullò ante Demetrium rettuli, quem mihi videtur rerum natura noſtris temporibus tuliſſe, vt oſtenderet nec illum à nobis corrumpi, nec nos* (omnino ſcribo, *& nos.* ita enim concludit, *ne aut exemplum ſæculo, aut conuicium deeſſet*) *ab illo corripi poſſe. Virum exactæ (licet neget ipſe) ſapientiæ, firmæq; in his quæ propoſuit conſtantiæ.* Et Epiſt. L X I I I. *Demetrium virorum optimum mecum circumfero, & relictis conchyliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror.* Vox eius magni animi ad Neronem, ἀπειλεῖς μοι θάνατον, σοὶ δ᾽ ἡ φύσις, apud Arrianum. Pag. 399. Demetrius Cynicus. Seneca correctus.

Arriamq; tentantem mariti ſuprema, & exemplum Arriæ matris ſequi.] Arria mater, vxor fuit Cæcinæ Pæti, qui in partibus Scriboniani contra Claudium. Ideò ad mortem actus. Sed præiuit vxor, æterno & inaudito exemplo, ſemet feriendo; extractùmque pugionem marito porrigendo, cum voce, Pæte non dolet. Plinium lege, lib. I I I. epiſtolâ ad Nepotem. Martialis de hac heroïnâ, Arria vxor Cæcinæ, heroïna.

Caſta ſuo gladium cùm traderet Arria Pæto
Quem de viſceribus traxerat ipſa ſuis:
Siqua fides, Vulnus quod feci non dolet, inquit:
Sed quod tu facies, hoc mihi Pæte dolet.

In Zonarâ & Dione eadem narratio. ſed corruptè verba Græca, παῖ οὐκ ἀλγῶ: & in puerili mendo Xylander, *Puer non dolet.* Scribe, παῖτε οὐκ ἀλγῶ. Hanc Arriam Scholiaſtes in vitâ Perſij notat fuiſſe poëtæ illi cognatam. *Ipſe Perſius*, inquit, *decem ferè annis ſummè dilectus apud Thraſeam eſt, ita vt peregrinaretur quoque cum eo aliquando, cognatam eius Arriam vxorem habente.* Quid eſt autem, Diligi apud Thraſeam? Solœcus ſermo. Manuſcriptus Vulcanij, *apetithraſea.* Facile correctu, *à Pæto Thraſeâ.* Commentarij autem huius parum adhuc peruulgati auctoritate ſæpe nitor. quis carpet? doctus ille, probus: imò in pleráque parte & Probi. Vtinam hodie ſic commentemur! Debemus cum P. Pythœo Ic. viro doctrinæ, iudicij, vitæ directæ. Dio & Zonaras leuiter correcti. Iterum. Et iure laudatus.

Obuerſis

Obuerſis in Demetrium.] Multa & libro huic, & Neronianæ hiſtoriæ deeſſe clarum. Duo anni dicendi ſuperſunt, in quibus de aduentu Teridatis, de coniuratione Vinicianâ, de motu Vindicis, aliaque, digna quæ à magno auctore tradita legeremus, ſi Fatis ita viſum fuiſſet.

FINIS.

IVSTI LIPSI AD LIBROS HISTORIARVM, Notæ.

De diuiſione, déque ordine Librorum Taciti.

ANTE rem, ſed non abs re, monendus mihi bone Lector es, ſeiunctos diſparatoſque à me hos Hiſtoriarum libros ab Annalium, cauſsâ non vnâ. Primùm Tacitus ita ſuaſit, ſiue iuſſit: *Initium*, inquit, *mihi operis Ser. Galba.* & ſtatim: *Opus aggredior plenum variis caſibus.* Quæ verba, quis ille tam aliud agens in legendo, qui noui operis eſſe non ſentiat, non iuncti aut continuati? Adde quòd ſeriò præfatur, apparat, conciliat, formam futuri operis ponit. quæ omnia in veſtibulis librorum recepta tantùm, ſatis liquet. Sed & Tertullianus in libello de Spectaculis præit ad hanc diſtinctionem clarè: *Cornelius*, inquit, *Tacitus in quinto Hiſtoriarum ſuarum bellum Iudaicum exorſus.* Rectè ad noſtrum diſcrimen & verè: ad vulgi, vaniſſimè. quo is liber ſit vigeſimus primus. Denique etiam titulus me induxit. Si enim priores illi Annales inſigniti, vt * docui, à Tacito ipſo: aliud nobis opus quærendum cui, Hiſtoriæ, index. Nam hoc certè titulo libros etiam noſter ſcripſit. Inde apud Vopiſcum, *Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptor Tacitus.* Inde illud Plinij, *Auguror, nec me fallit augurium, Hiſtorias tuas immortales futuras.* At illud Hiſtoriarum opus, iſtud. cui inſeri etiam Plinius ambitioſè nec importunè cupiebat, quia perduxerat id ad Plinij æuum.

* *Ad lib. 1. Annal.*

æuum. Sed & liber ille bonus fiduſque Vaticanus non temerè hîc vacillat. *Incipit*, inquit, *liber* XVII. *ſecundum quoſdam.* Quidam illi errant. & ſeduxit eos temporum rerumque coniunctio, vt vno filo illis de Nerone adtexta cenſerent iſta de Galbâ. Adeò autem in re contrà eſt, vt ſciam Tacitũ hos Hiſtoriarũ libros diu ſcripſiſſe ante Annales illos. Ipſi id accredo lib. XI. Ann. *Vtriuſque*, inquit, *principis rationes prætermitto, ſatis narratas libris quibus res geſtas Domitiani compoſui.* Nam Domitiani res, vel Præfatio iſta te docebit, tractaſſe eum his libris. ad quos fruſtrà & ridiculè me mittit, ſi nondum ſcripti editique. Quin conſilium hoc illi in vniuersâ hiſtoriâ: vt eam ordiretur à rebus æuo ſuo coniunctioribus, & paullatim abiret ad ſuperiora. Ne id quidem celat ipſe III. Annali, vbi de Iuliâ Auguſti filiâ: *Sed aliorum exitus, ſimul cetera illius ætatis memorabo, ſi effectis in quæ tendi, plures ad curas vitam produxero.* Itaq. ſcripſit primò à Galbâ ad Traianum, & Hiſtorias appellauit. inde ab Tiberio ad Galbam, & Annales indigitauit. ſcripturus eodem titulo fortaſſe & tractu res Triumuirorum & Auguſti. Fata inuiderunt. Hæc ratio mihi ante oculos, cùm Editione primâ Hiſtorias Annalibus antepoſui: non ætatis ſeriē ſecutus, ſed ſcriptionis tempus. Mutaui. non quia peccarim, ſed quia non mens mihi contentionis funem cum vulgo ducere ſuper re leui. Denique quia rerum magis ordinata ita ſeries. Moneo poſtremum. ſtilum ipſum, argumentum & cauſſam eſſe poſſe vtriuſque operis ſeparandi. Sanè in iſtis Hiſtoriarum libris ſcribendi genus totum floridius,

 diffu-

diffuſius, & velut canali fluens pleniore. in illis Annalium ſiccius, contractius. adeò vt illîc plurium annorum res vno libro; hîc vix vnius anni comprenſæ pluribus libris. Siue ætas id fecit, ſiue potiùs iudicium curaque ſcribendi.

DE MATERIE OLIM HORVM LIBRORVM.

COMPLEXVS *erat Tacitus his libris res domi foríſque geſtas, à Seruij Galbæ principatu ad initium Neruæ. Docet ipſe anteloquio operis:* Quòd ſi vita ſuppeditet, Principatúm Diui Neruæ & imperium Traiani vberiorem ſecurioremque materiam ſenectuti ſepoſui. *Scripſit ergo hîc & deſcripſit Principes ſex, Galbam, Othonem. Vitellium, Veſpaſianum, Titum, Domitianum. Sub quibus multa magnaq; res in vrbe, in prouinciis: quarum capita libat ipſe totâ hac Præfatione. Ita clarum, grande hoc Hiſtoriarum opus fuiſſe, &, ſi coniecturæ res ſit, fuſum in libros non minus viginti. Certè cùm id ſpatium à Galbâ ad Neruam annorum vnius & viginti ſit; his autem libris narratæ res dumtaxat vnius paulò plus anni: non vana diuinatio ſit de numero tam amplo. Ita vides, Lector, quæ & quanta bonarum rerum iactura: &, ſcio, mecum ingemiſcis. Vbi Tacitus deſierat, conſilium ordiri Ammiano fuit: qui veſtigia eius legit, ſed pede non tam fauſto. Ipſe de ſe Ammianus:* Hæc vt miles quondam & Græcus, à Principatu Cæſaris Neruæ exorſus, aduſque Valentis interitum, pro virium explicaui menſurâ.

IVSTI LIPSI AD LIBRVM I. HISTORIARVM NOTÆ.

SERV. *Galba iterùm T. Vinius* Coss.] Vulgò appellant T.Iunium. At mihi religio non fuit ſequi ſcripturam antiqui marmoris eruti ad radices montis Cœlij: Pag.400. Vinia gens.

SER. GALBA. II. T. VINIO. COS.

à quo præſertim ſtaret Plutarchus, qui ferè hunc hominem Τίτον Οὐίνιον, aut Οὐίνιον appellat. Simile mendum in Suetonij Aug.cap.XXVII. vbi *T.Iunius Philopœmen* ſcribitur, qui ex Dione eſt *Vinius*. etſi Appiani ſcriptura firmat vulgatã. Sanè Iunia gens nobilior, quàm vt in hunc hominem conueniat: cuius pater dumtaxat ex familiâ Prætoriâ, vt Tacitus infrà refert. Suetonij correctio.

DCC. *&* XX. *prioris æui annos.*] Exactè ſi putas, XXII. reperies.

Dignitatem noſtram à Veſpaſiano incohatam.] Quomodò: quiáne Procurator ſub illo Belgicæ? E * Plinio id ſuſpicère: ſed ſuſpicère tantùm. imò veriùs id ceperis de huius patre. Intellego ergo dignitatem eius incohatam à Veſpaſiano, quòd ab eo laticlauius factus, & relatus in ordinem primum. Pag.401. *Lib.VII. Tacitus à Veſpaſiano Senator.

A Tito auctam.] Quæſturâ, opinor, adiectâ.

A Domitiano longiùs prouectam.] Quo Principe & Quindecimvir & Prætor fuiſſe, ipſe teſtatur XI. Annal.

Diui Neruæ.] Ait, Diui. Cœpit ergo ſcribere eo mortuo & ſacrato. Scripſit poſt Neruam.

Opus aggredior plenum variis caſibus.] Parum firma aut germana lectio. Nam Vatic. ille opt. *opus aggredior opibus caſibus*, præfert: & ſuprà adnotatum, *opimum*. Et in Romano antiquitus excuſo, item legas, *opimum caſibus*. Tentatus Tacitus.

bus. Cenſeam fuiſſe, *opulens caſibus.* quæ vox paullò à vulgo ſeductior, exſcriptores ſeduxit.

Aliter acceptus Tacitus. *Quattuor Principes ferro interempti.*] Ne erres cum vulgo, neu Piſonem inter iſtos cenſeas. Intellegit enim Galbam, Othonem, Vitellium, Domitianum. Nam & ad huius exitum Hiſtoriam perduxit. Piſo autem, dumtaxat Cæſar, non Princeps.

Tria bella ciuilia.] Quæ? Othonis in Vitellium: huius in Flauium; & L. Antonij in Domitianum. de quo Suetonius & Dio.

Perdomita Britannia, & ſtatim miſsâ cohorte in Sarmatarum ac Sueuorum gentes nobilitatus cladibus mutuis Dacus.]

In eodem vitium: In vitio aperto & confuſione locus. Quid enim illud, *miſsâ cohorte?* Itáne vnius cohortis res fuerit, in Sarmatas ac Sueuos bellum? Nugæ. Denique quis hic ſermonis contextus aut cohæſio, miſsâ cohorte in Sueuos, Dacum cladibus inuolutum? qui populi ſanè diuerſi. Omninò

Idq́. feliciter ſublatum. rectè correximus pridem: *perdomita Britannia, & ſtatim amiſſa. coörta Sarmatarum ac Sueuorum gentes. nobilitatus clad. mutuis Dacus:* nec exiguo ad hiſtoriam momento. Diſcimus ſcilicet perdomitam Britanniam (quod Do-

Britannia domita: mitiani imperio accidit: eamq́ue laudem Agricolæ ſocero ſuo noſter tribuit, in eius vitâ: *Britanniæ ſitum non*

Amiſſa: *in comparationem curæ ingeniiq́ referam; ſed quia tum primùm perdomita eſt*) & mox ignauiâ aut diſſidio Princi-

Recepta. pum amiſſam. Certè Spartianus auctor, ſub principia imperij Hadriani, *teneri Britanniam ſub Romanâ ditione non potuiſſe.* Addit ampliùs, penetraſſe eumdem Principem in Britanniam, nec tamen totam reciperaſſe, ſed *per octogintaquinque millia paſſuum murum duxiſſe qui Barbaros Romanosq́ diuideret.* Cuius muri mentio etiam Dioni in vitâ Commodi: τῶν, inquit, ἐν τῇ νήσῳ ἐθνῶν (de Britanniâ loquitur) ὑπερβεβηκότων τὸ τεῖχος τὸ διορίζον αὐτούς τε καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδα. Alius ab iſto murus, ſiue vallum potiùs, quod Seuerus Imperator duxit per millia paſſuum XXXV. vt Eutropius ait; ſiue, XXXII. vt Victor. De quo vallo diffusè & diſertè Beda, lib. I. cap. V. Aliquid etiam Windichindus Saxonicorum lib. I. At fons totius huius corruptionis (variè enim interpolatus locus) à verbo *coörta* ortus: quod plerumque libri ſcripti in

medio

medio adſpirant, *cohorta, cohoriri.* Hinc turbellæ.

Sarmatarum ac Sueuorum gentes.] De Sarmatis, etiam apud alios leges: de Sueuis, vix puto. Cattos ſaltem nominant, in Domitiani quidem rebus. Sed tu ſcito, hos Sueuos, non illos eſſe qui in ipsâ Germaniâ, & qui vulgò noti: ſed qui trans Iſtrum, aſſiti Sarmatis. Illi, inquam, ipſi, quibus Vannius à Druſo rex datus, quique inter Mariſum & Cuſum fluuios locati. Itaque militiâ plerumque ſociati cum illis. Libro XII. Annal. *Ipſi Vannio manus propria pedites, eques è Sarmatis Iazygibus erat.* Etiam nunc bello hoc in Domitianum. Dionis fragmenta præclarè (& abſque iis hærebamus) Ἐν τῇ Μυσίᾳ Λύγιοι Σουήβοις ποτὲ πολεμηθέντες, πρέσβεις ἔπεμψαν, αἰτοῦντες συμμαχίαν παρὰ Δομιτιανοῦ, καὶ ἔλαβον. Ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τούτῳ οἱ Σουῆβοι προσπαρέλαβον Ἰάζυγας, καὶ παρεσκευάζοντο ὡς καὶ μετ' αὐτῶν τὸν Ἴστρον διαβησόμενοι. *In Myſiâ Lygij cum Sueuis belligerantes, Legatos miſerunt auxilium à Domitiano rogantes. & impetrauerunt. Quod ægrè ferentes Sueui, Iazygas aſſumsêre, & apparabant ſe tanquam Iſtrum vnà cum iis tranſituri.*

Qui Sueui apud Tacitū.

Vicini Sarmatis.

Dio illuſtrat.

Nobilitatus cladibus mutuis Dacus.] Epitomarij de hoc bello Dacico, multa; & poëta Statius:

Bellum in Dacos.

Das Cattis Daciſq; fidem.

Iterum: *Hæc eſt quæ victis parcentia fœdera Cattis,*
Quæq; ſuum Dacis donat clementia montem.

Cur montem disertè nominat? ſicut in eâdem iſtâ re:

Tu ciuile nefas, tu tardum in fœdera montem
Longo Marte domas.

Quiáne montana Dacia? ita eſſe ſcio: tamen opinor in re occultius aliquid deſignari. ἑνικῶς enim & vnum montem dumtaxat appellitat. Aſpectum igitur à poëta cenſeo ad ridendam & miri ſtuporis ſuperſtitionem Dacorum; quibus Sacerdos in monte quopiam Deus habebatur, & mons ipſe Sacer. Strabo lib. VII. παρὰ δὲ τοῖς Γέταις ὁ ἱερεὺς ὀνομάζετο θεός. καὶ τὸ ὄρος ὑπελήφθη ἱερόν, καὶ προσαγορεύουσιν οὕτως. *Apud Getas Sacerdos, Deus dicitur; & mons, Sacer exiſtimatur, atque ita appellatur.* At enim de Getis hoc Strabo. ita. ſed tu diſce, Getarum populum Dacos eſſe, ex Dione lib. LI. & Strabone ipſo ſtatim. Etiam Appianus notat *Getas vltra Danubium, à*

Occultior intellectus in Statio.

Dacorum fatua religio.

Daci Romanis qui ſint.

Getæ Græcis.

 Romanis

Romanis Dacos appellari. Addo etiam Cappadocibus montem pro deo fuiſſe. Tyrius Maximus: ὄρος Καππαδόκαις καὶ θεὸς, καὶ ὅρκος, καὶ ἄγαλμα.

Nero Parthis gratus.

Mota Parthorum arma, falſi Neronis ludibrio.] Dat & accipit lucem Suetonius, in extremo Nerone: *Denique cùm poſt* XX. *annos, adoleſcente me, exſtitiſſet quidam conditionis incertæ, qui ſe Neronem eſſe diceret: tam fauorabile nomen eius apud Parthos fuit, vt vehementer adiutus & vix redditus ſit.* Poſt viginti annos, inquit, à morte Neronis. ergo in XIV. conſulatu Domitiani, hic motus.

Clades à Veſuuio.

Hauſtæ aut obrutæ vrbes. Fæcundiſſima Campaniæ ora & vrbs incendiis vaſtata.] Veriùs diſtinxeris, *Hauſtæ aut obr. vrbes, fæcundiſſimâ Campaniæ orâ. & vrbs inc. vaſtata.* Id enim ſignificat, in Campaniâ hauſtas aut obrutas vrbes prodigioſâ illa eiectione Veſuuij montis, quæ ſub Tito. Quâ duo opida cum pagis multis obruta, Herculanium & Pompeij. quin ille ipſe Naturæ magnus myſtes Plinius, periit eodem caſu. Statius de hac re eleganter:

> *Mira fides. credétne virûm ventura propago*
> *Cùm ſegetes, iterum, cùm iam hæc déſerta virebunt,*
> *Infrà vrbes populóſque premi?*

* Libello, περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων.

Tangit & * Plutarchus in iis quæ Theſpeſio reuelata, vbi Βέσβιον ὄρος appellat: quod malè interpres Leſbiū montem vertit. At quod in Tacito de incendiis vrbis eſt: intellege, de Capitolio exuſto ſub Vitellio, & de igne triduano, qui ſub Tito. Dionem vide.

Domitianus Veſtales examinauit.

Pollutæ cærimoniæ.] Veſtalium nempe inceſtis. quæ protraxit Domitianus, pariter & puniit. Præter hiſtoricos, Papinius alluſit: qui proſpectantem Domitianum facit,

> —— *an tacitâ vigilet face Troïcus ignis,*
> *Atque exploratas iam laudet Veſta miniſtras.*

Atrociùs in vrbe ſæuitum.] Rectè. Imago enim ſæuitiæ cædiumque multa in inſulis & prouinciis, maior in ipsâ vrbe. Egregius tamen & acutus quidam iuuenis mauult, *in vrbe ſeruitium.*

Serui in dominos auditi.

Odio & terrore corrupti in dominos ſerui.] Odio proprio, terrore à Domitiano. Nam ille vulgò vſus delationibus & operâ ſeruorum. Plinius Panegyrico, hoc tangens:

Non

Non enim iam ſerui, Principis noſtri amici, ſed nos ſumus: nec pater patriæ alienis ſe mancipiis cariorem quàm ciuibus ſuis credit. Omnes accuſatore domeſtico liberaſti, vnóque Salutis publicæ ſigno, illud, vt ſic dicam, Seruile bellum ſuſtuliſti.

Non eſſe curæ deis ſecuritatem noſtram, eſſe vltionem.] Impium, impium, tuum dictum, Tacite: etſi non imprudens. Nam humano ingenio ſi rem libras: cum tot clades, tot triſtia, tam rara in bonos præmia: quid niſi aduigilare deos tantùm cenſeas in pœnas? Atqui nos ſcimus aliter; nec rem metimur ex iis modò quæ ſunt, ſed quæ futura. Qui vindicem tantùm deum ſtatuit, tollit ex deo quod eſt dei, imò quod deus: vim beneficam, ſalutarem, & adiuuantem. Itaque homo ſile: & tecum alter ille tenebrio, qui clamat: Pag. 402. Taciti callidum, ſed impium dictum. Adſimile Lucani.

Felix Roma quidem, ciueſque habitura ſuperbos; Lib. IV.
Si libertatis ſuperis tam cura placeret,
Quàm vindicta placet.

A quo, fallor, aut tu ſumpſiſti.

Vt non modò caſus euentuſque rerum, qui plerumque fortuiti ſunt, ſed etiam ratio cauſſæque noſcantur.] Vlcus hic, niſi fallor, etſi tectum. Si enim caſus euentuſque rerum fortuiti, quomodo remittis me ad cauſſas? aut cur vbique tam multus tu, tam ſerius in iis explicandis? Cenſeo immiſsâ negatione ſcribendum, *qui plerumque haud fortuiti ſunt:* ad rem & ad verum certè, ſi non ad Taciti mentem. Ambigua lectio.

Pars populi integra & magnis domibus annexa.] Attende, & mecum reſcribes: *pars p. integra, & magnis domibus annexi clientes libertique damnatorum.* Integram partem populi appellat, ſinceram & laſciuiâ temporum non corruptam.

Odio flagitiorum onerabant.] Siue, vt libri ſcripti, *oneratum.* Vox quidem ea retinenda eſt, malè à Beato expulſa. Pag. 403.

Cingonio Varrone.] Ita ſcribamus. Iubet Vaticanus, qui non aliter nominat: & Plutarchus, cui eſt Κιγγώνιος Βάῤῥων. Sed & in Taciti vulgatis etiam libris ita perſcriptum, Annali XIII. *cenſuerat Cingonius Varro conſul deſignatus.* Eſt autem hic ipſe. Cingonia gens.

Petronio Turpiliano.] Qui conſul fuit anno vrbis DCCCXIV.

DCCCXIV. Plutarchum ſperno, ſiue librarium in quo Τιγρουλλιανὸς dicitur.

Multi ad hoc & innumeri.] Vitium quiuis viderit & ſermonis ineptias, imò ſordes. Quid enim illud eſt, *multi & innumeri?* adſtricto noſtro ſcriptori ſatis erat, credo, alterum. Ferretus emendabat, *milites ad hoc innumeri.* Ego veriſſimè ex Farneſiani veſtigiis, *multi ad hoc numeri.* Ad hoc, Salluſtianum eſt: & valet, Etiam, Præterea. At

Numeri militares.

numeros hîc capio cohortes, manus, vexilla. Crebrum id verbi ſub æuum Taciti, eo ſenſu. Plinius lib. x. epiſtolar. de Tironibus: *nondum diſtributi in numeros erant.* Vlpianus: *exercitum non vnam cohortem neque alam dicimus, ſed numeros multos militum.* Idem: *ſiquis militum ex alio numero tralatus ſit in alium.* Suetonius Veſpaſ. cap. VI. *& tunc quidem compreſſa res eſt, reuocatis ad officium numeris parumper.* Claudianus:

Regnorum tractat numeros, cuneoſq; recenſet.

Nec cohortes ſolùm in hoc nomen, ſed paullatim venêre etiam ipſæ legiones. Accredo hoc * Sozomeno ſcribenti: τὰ Ῥωμαίων τάγματα, ἃ νῦν ἀριθμοὺς καλοῦσιν. Ac Capitolinum ita accipio in Macrino: *Timuit autem & collegam, ne ipſe imperare cuperet, quòd ſi vel vnius numeri conſenſus accederet; neque ipſe recuſaret, & omnes cupidiſſimè id facerent.* Quin noſter ipſe Tacitus hac voce iterùm vſus, in Agricolâ: *Quamquam tranſacta æſtas, ſparſi per prouinciam numeri.* Hæc quidem proba & certa. ſed illex iſta libido correctorum, ignara quieſcere etiam in certis. Itaque reſcribit quidam, *multi ad hoc innumeri.* id eſt, inquit, qui in numeros legioneſque nondum relati. Acumen! quod fateor ſuperfuiſſe illi iuueni, magis quàm iudicium: niſi quòd ætas tamen id correxiſſet & direxiſſet. At tantùm abeſt, vt de tironibus aut collectitio milite hîc Tacitus: vt contrà, veteranos intellegat, & electos ſub vexillis. Itaque magis diſtinctè paullo pôſt, *Illyrici exercitus electos* nominat, & *Germanica vexilla.* Omitto quòd notionem eam vocis nobis ingerit, ſine exemplo.

* Lib. I. Eccl. hiſtor. cap. IX. vbi malè tamen ſcriptum φράγματα.

Reiectus pruritus quorumdam.

Pag. 404. *Haud dubiè turbantem.*] Vocem eieci, quæ aberat rectè ab optimo libro. & paſſim ita Turbandi verbo vſi priſci.

Galliæ obligatæ recenti dono Romanæ ciuitatis.] Quomodò

modò recenti? & nónne iampridem Galli iſti comati id adepti à Claudio? clarum id è Taciti lib. XI. Sed expedio. **Nodus explicatus.** Olim quidem ius ciuium adepti, non tamen promiſcuè, ſed proceres tantùm. Cautè ibi & circumſpectè Tacitus: *primores Galliæ*, inquit, *quæ Comata appellatur*. idque mihi notes. Sed nunc ecce à Galbâ diffuſum id ius in Gallos **Galli quando plenè ciues.** omnes, qui pro Vindice ſtetiſſent. Plutarchus apertiſſimè: Ἐκ δὲ τούτου καὶ τὰ μετρίως πραττόμενα διαβολὴν εἶχεν, ὡς τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας Οὐίνδικι συναραμένους. ἐδόκουν γὰρ οὐ φιλανθρωπίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ ὠνούμενοι παρὰ Οὐινίου τυγχάνειν ἀνέσεώς τε δασμῶν, καὶ πολιτείας.

Soliciti & irati, ſuperbiâ recentis victoriæ, & metu tamquam alias partes fouiſſent.] Haud temerè mutem. aptior tamen membrorum connexus & reſponſio, ſi legas, *ſoliciti & elati.* Metu nempe ſoliciti, victoriâ elati.

Id ſatis videbatur.] Dictum videtur, quaſi milites, titu- **Pag. 405.** los & imagines tantùm Vitellij ſpectarint, & paternæ ei virtutes proceſſerint pro ſuis. Aliàs non malè fortaſſe, *fatis*: vt miſſionem hanc Vitellij cæleſti conſilio adſignet, quæ ad imperium ſcilicet via.

Mox attritis opibus.] Etiámne monebo? Grammaticum & leue eſt. tamen in fido illo Vatic. ſcriptum, *atteritis*. Et ſanè crebrò ita veteres. vt Tibullus in eodem hoc **Atteritum.** verbo:

Aut operi inſuetas atteruiſſe manus.

Vt *Accediſſe*, pro Acceſſiſſe, *Conſiſtiſſe* pro Conſtitiſſe, in Pandectis: & *Hauritum* pro Hauſtum in Apuleio. Et notaui plura talia, quæ vix promam quin rideant aut irriant magiſtelli noſtri.

In ſecretum Aſiæ repoſitus.] In Lyciam, vt opinor, ſpecie Legationis. Colligo è Plinij lib. XII. cap. 1. *Licinius Mucianus ter Conſul, & nuper prouinciæ eius* (Lyciæ) *legatus.*

(*Suo loco memorabimus.*] Malè anteà, *memorauimus.* Nam hæc quidem narrat initio libri II. infrà.

Tiberius Alexander.] Ego hunc illum puto, qui in **Pag. 406.** caſtris & gratiâ Corbulonis, libro XIV. *Die pactâ, Tibe-* **Ti. Alexāder** *rius Alexander, illuſtris eques Romanus, miniſter bello datus, & Viuianus Annius gener Corbulonis, in caſtra Teridatis venêre.* Qui & Iudææ Procurator, apud Io-

ſephum libro xx. cap. III. Pater eius, item Tib. Alexander, qui Alabarches Alexandriæ, & frater Philonis Iudæi, cuius nunc ſcripta habemus.

Legiones in Africâ, quot?

Africa ac legiones in eâ.] Plures igitur legiones tunc in Africa? Vix opinor. Adi, ſi lubet, quæ ſcripſi initio libri IV. Annalium. Vna ſanè ordinaria legio in Africa, neque aliter infrà numerat aut nominat, hoc ipſo anno: *legio in Africâ auxiliáque tutandis imperij finibus.* Iuuare aliquid hanc lectionem videatur libro II. locus: *In Africâ legio cohortéſque dilecta à Clodio Macro, mox à Galba dimiſſa.* quaſi nouam legionem illi veteri adiunxerit Macer, atque ita ſub initia Galbæ fuerint duæ. Vanè. quia cohortes dumtaxat dilectas à Macro intellegit, non legionem ipſam. Igitur inclino vt hîc reſcribam, *Africa ac legio in eâ.*

Videri nunc vnam fuiſſe.

Mauritania à quo diuiſa.

Duæ Mauretaniæ.] Tingitana, & Cæſareenſis. Hanc diuiſionem Plinius acceptam fert Cæſari Caligulæ lib. v. cap. I. *Principio terrarum*, inquit, *Mauretaniæ appellantur, vſque ad C. Cæſarem Germanici F. regna: ſæuitiá eius in duas diuiſa prouincias.* At Dio palàm aduerſus, Claudio attribuit, lib. LX. Πραχθέντων δὲ τούτων, ὁ Κλαύδιος διχῆ τοὺς Μαύρους τοὺς ὑπηκόους ἔνειμε, ἔς τε τὰ περὶ Τίγγιν καὶ ἐς τὰ περὶ Καισάρειαν, ἀφ' ὧνπερ καὶ ὀνομάζονται· καὶ δύο ἄρχουσιν ἱππεῦσι προσέταξε. *His actis, Claudius Mauros dupliciter diuiſit, in eos qui ad Tingim, & qui ad Cæſaream, vnde & nomina habent: & duobus equitibus præpoſitis eos permiſit.*

Dio à Plinio diſcrepat.

Explicatus Tacitus.

Inchoauêre annum ſibi vltimum, reip. propè ſupremum.] Eleganter dictum. Solicitant tamen. & nónne, inquiunt, idem eſt Vltimum ac Supremum? Fateor. geminanda tamen vox fuit ob ſententiam diſparem. Non enim certè reip. vltimus annus. Alioqui dicere percommodè potuiſſet, *ſibi & reip. ſupremum.* Non ergo audio adoleſcentem eruditum, qui per litteras me monuit videri legendum *reip. propè primum.* quia tantumnon vetus, inquit, reſp. & libertas incœpêre à Galbâ. Logi alogi.

Ruptâ ſacramenti reuerentiâ.] Ita mei libri, & ſententia exigit. Rhenanus, dum Budenſis codicis corruptam ſcripturam vt πρῶτον ἱερὸν obſeruat, nodum in ſcirpo quærit.

Multi

Multi occultâ ſpe.] Libri mei ſcripti, *ſtultâ ſpe.* vti & in Couarruuiæ. Placet tamen magis vulgata.

Ambitionis rumoribus.] Verum non negaueris, *ambitioſis.*

In T. Vinij odium diuerterant.] Parùm cohærens lectio aut ſententia. A priſcis editionibus abeſt vox *diuerterant.* Et tollam ſanè ego arbiter, legamque: *hunc vel illum ambitioſis rumoribus deſtinabant, etiam in T. Vinij odium. qui indies, &c.* Multi, inquit, ſucceſſorem deſtinabant ex ſuâ ſpe, quidam ex odio Vinij. Non diſſimile illud Taciti de Piſone: *Iuuenis recenti fauore, & infenſus T. Vinio: ſeu quia erat, ſeu quia irati ita volebant.* Quòd ſi retinendum tamen id verbi ſit, mutem & diducam, *Etiam in T. Vinij odium diuerſi ierant.*

Correctus Tacitus.

Eodem actu inuiſior erat.] Quid eſt illud, Actu inuiſum eſſe? Ineptiæ, & ſermo parùm non dicam lautus, ſed Latinus. Scripſerim ſublatâ eâ voce, *eâdem inuiſior erat.* genus ſermonis notum vel ex vno Plauto. Non malè etiam, *faſtu inuiſior.* qui ſanè faſtus comitari potentiam ferè ſolet; & hunc odium.

Pag.407. Actu, improba vox.

Icelo Galbæ liberto.] Nequiſſimi huius ſeruuli nomen variè ſcriptum. Alibi *Hycellus*, alibi *Icellus.* Vaticanus ſemper *Icelus;* quem ſequor. Plutarchum in eâ voce emaculo, in Galbâ: Καὶ ἧκεν ἀπὸ Ῥώμης Ἴκελος ἀπελεύθερος ἐξα-γγεῖος. Vulgò, σικελὸς ſcriptum: & verterunt homines docti, *Siculus quidam.* At Icelum hunc feſtinatum nuntium fuiſſe, doceat eos Suetonius Galb. cap. XXII.

Icelus libertus.

Quem anulis donatum.] De hoc eodem Suetonius: *Icelus paullo antè anulis aureis donatus, & Marciani cognomine ornatus, & iam ſumma equeſtris gradus candidatus.* Viri docti interpretantur Summam equeſtris gradus, Præfecturam prætorij: haud improbè. Tamen ego magis intellegam de Procuratione, quæ propria equeſtris ordinis dignitas. An libertum promotum iri cenſeam ad Prætorij præfecturam, idque ſub Galbâ? numquam.

Suetonius explicatus.

Octauiam vxorem amoliretur.] Iiſdem in hanc rem verbis vſus eſt libro XIV. Annal. & ſic mei libri. Couarruuiæ tamen codex & Budenſis, *Octauia vxor amoueretur.* Quod rectum æquè.

In prouinciam Luſitaniam ſpecie legationis ſepoſuit.] Totidem

Hiſpaniæ diuiſio.

tidem verbis Suetonius: *Sepoſitus eſt per cauſſam legationis in Luſitaniam.* Sed operæ eſt videre diuiſionem Hiſpaniæ & Præfecturas, quoniam ſæpe hic intercurrit. Diuiſa ea ab Auguſto in duas prouincias, Citeriorem & Vlteriorem.

Citerior.

Citerior, Tarraconenſis etiam dicta: cui Galba præfuit, cui nunc Cluuius Rufus.

Vlterior.

Vlterior diuiſa in duas prouincias, Bæticam & Luſitaniam. Bætica populi fuit, & in eam miſſus Proconſul. Noſter lib. IV. *Vibius Serenus vlterioris Hiſpaniæ Proconſul.*

Taciti dictio reſtricta.

non quia tota Hiſpania vlterior (cautè legas) Proconſulem habuerit, ſed quia eius pars melior Bætica. Itaque confundebant ſcribendo ſiue loquendo. Plinius lib. III. *Prima Hiſpania terrarum eſt, Vlterior appellata, eadem Bætica.* Non tamen etiam regendo.

Bætica populi.

Nam duæ Cæſaris fuerunt; ſola Bætica populi. Strabo diſtinctè, libro III. Νυνὶ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν, τῶν μὲν ἀποδειχθεισῶν τῷ δήμῳ τε καὶ τῇ συγκλήτῳ, τῶν δὲ τῷ ἡγεμόνι τῶν ῥωμαίων, ἡ μὲν Βαιτικὴ πρόσκειται τῷ δήμῳ, καὶ πέμπεται στρατηγὸς ἐπ' αὐτὴν, ἔχων ταμίαν τε καὶ πρεσβευτὴν. ἡ δὲ λοιπὴ, καίσαρός ἐστι. πέμπονται δ' ἀπ' αὐτοῦ δύο πρεσβευταὶ, στρατηγικός τε καὶ ὑπατικός. *Nunc quidem, prouinciis aliis attributis populo & Senatui, aliis Principi, Bætica populo relicta eſt, & mittitur in eam Proconſul, qui habet Quæſtorem & Legatum. reliqua autem Hiſpania Cæſaris eſt. & mittuntur in eam duo Legati, Prætorius & Conſularis.*

Reliquæ Cæſaris.

Addit deinde, Prætorium Luſitaniæ præfuiſſe, cum vnico Legato: Conſularem reliquæ, cum tribus Legatis tribuſque legionibus. Conſentit & Dio libro LIII. qui diſertè *Bæticam Populo adſignat, Luſitaniam & Tarraconenſem Cæſari.* Quid igitur Appiano in mentem venit ſcribere, De bello Hiſpanienſi, extremo? *Ab eo tempore* (quo Cantabri ab

Appianus contradicit.

Auguſto victi) *Romani Iberiam, quæ hodie Hiſpania dicitur, in tres partes diuidere cœpiſſe mihi videntur, in quarum duas annuos magiſtratus Senatus mittit, in tertiam verò Præſidem Imperator.* Quæ à falſo nunquam excuſem, niſi quid mutauit eius æuo.

Vanè.

Strabo etiam libro vltimo, duas Hiſpanias recenſere inter eas quæ Populi ſunt, videtur. ſed videtur: eaque res interpretem decepit. qui etiam τὴν ἐκτὸς Ἰβηρίαν, id eſt, *Vlteriorem* ſiue *Exteriorem* Hiſpaniam, turpiter *Interiorem* conuertit.

Strabo malè verſus.

Vellem monuiſſe eruditiſſimum Caſaubonum, cuius ad Strabo-

Strabonem probas ſanè Notas iam nunc vidi.

Ducennio Gemino Præfecto vrbis.] Ille eſt, de quo libro XV. legis: *Exin Nero tres conſulares L. Piſonem, Ducennium Geminum, Pompeium Paulinum vectigalibus præpoſuit.* Pag.408.

Piſo M.Craſſo & Scriboniâ genitus.] Puto illo M.Craſſo Frugi, qui conſul fuit cum C.Lecanio Baſſo, DCCCXVI. ſub Nerone. qui ipſe è Calpurniis Frugi, in Liciniam gentem adoptione tranſiit, vt ex cognomine apparet: ſicut hic noſter iterùm è Liciniis ad Calpurnios iuit. Quod autem de Scriboniâ addit: ex eo vides perperam in Plutarchi Galbâ legi, κρείσσου καὶ κρειττίονος ἴχνος: & ex noſtro corrigendum. Piſonis pater. Plutarchus reſcribendus.

Et iudicij mei documentum ſint.] Sententiam antè inuolutam, filo & fide Vaticani codicis aptè euolui. Hoc dicit. Neque ego ambitione aut malis artibus imperium quæſiui: & quòd te iudicio ſucceſſorem eligam, ſignum, poſthabiti non ſolùm mei amici ſed & tui.

Eſt tibi frater pari nobilitate.] De quo libro IV. Hiſtoriarum: *Ferebatur Antonius Scribonianum Craſſum, egregiis maioribus, & fraternâ imagine fulgentem, ad capeſſendam remp. hortatus.*

Secundæ res acrioribus ſtimulis animum explorant. quia miſeriæ tolerantur, felicitate corrumpimur.] Xenophon pariter: δοκεῖ δέ μοι ὦ Κῦρε, χαλεπώτερον εἶναι εὑρεῖν ἄνδρα τἀγαθὰ καλῶς φέροντα, ἢ τὰ κακά. τὰ μὲν γὰρ ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνην τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. Et ſententia ſimilis, Diodoro Siculo expreſſa, lib. XIX. διόπερ ἔνιοι προσηκόντως ὑπολαμβάνουσιν δυσχερέστερον ὑπάρχειν συμφορὰς ἐνεγκεῖν ἐπιδεξίως, ἢ τὰς ὑπερμεγέθεις εὐημερίας ἐμφρόνως. αἱ μὲν γὰρ διὰ τὸν περὶ τοῦ μέλλοντος φόβον ἐπαναγκάζουσιν ἐπιμελεῖσθαι, αἱ δὲ διὰ τὸ προγεγονὸς εὐτύχημα, παρατρέπουσι καταφρονεῖν πάντων. Et Catoni illi Priſco: *Aduerſæ res ſe domant, & docent quid opus ſit facto: ſecundæ res lætitiâ tranſuorſum trudere ſolent à rectè intellegendo atque conſulendo.* Pag.409. Felicitas ægrè concoquitur.

Sed alij per obſequium imminuent.] Ita diſertè Vatic. & Venetus: nec quidquam pote (non me quidem arbitro) lectione hac melius. Rhenanus tamen turbat, mutat, & exemplaria vt haberent fecit, *alij licet per obſequium annuant.*

Aut

Aut ego cum vnâ Legione.] Vnâ tantùm? Atqui antea tres, in illa parte Hiſpaniæ. & τρία τάγματα, *tres legiones* (ita vertere interpres debuit, non *cohortes*) collocat ſub

Quot Legiones in Hiſpaniâ. Auguſto Strabo. Etiam ſub Tiberio noſter, initio libri IV. Annal. *Hiſpaniæ*, inquit, *recens perdomitæ tribus habebantur.* Sed nupſis verbis adſignificat id mutatum, & imminutas legiones, animis eius gentis tempore imminutis & fractis.

Pag. 410. *Vtiliſſimus quidem ac breuiſſimus.*] Siue, vt Rhenano & Mauro viſum è Budenſi, *vtiliſſimus idem.*

Pag. 411. *More D. Auguſti & exemplo militari.*] Traiectio facta vocum videtur: quam odoratus Æmilius Ferretus, legitque, *Exemplo D. Auguſti & more militari:* me quidem vtraque manu adſentiente.

Piſo proficiſceretur maiore prætextu.] Quid illud, *maiore?* Suſpectum mihi hîc verbum.

Pag. 412. Summa effuſionū verior repoſita. *Bis & vicies mille ſeſtertium.*] Verius fortaſſe, *bis & vicies millies.* quæ ſumma ſanè immanis erit, ſed digna effuſionibus eius monſtri.

Exactioni XXX. *equites præpoſiti.*] In Suetonio eſt, *quinquaginta.* nec liquet mihi de veritate.

Antonius Naſo.] Farneſiano eſt, *Aurelius.*

Othonem exſtimulabant luxuria etiam Principi oneroſa, inopia vix priuato toleranda.] Veræ hæ mutationum cauſſæ.

Cauſſæ conuerſionum in rep. & prudenter Ariſtoteles eas ingerit Polit. V. γίγνονται δὲ μεταβολαί, καὶ ὅταν ἀναλώσωσι τὰ ἴδια ζῶντες ἀσελγῶς. καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι καινοτομεῖν ζητοῦσι, καὶ ἢ τυραννίδι ἐπιτίθενται αὐτοί, ἢ κατασκευάζουσιν ἕτερον. *Fiunt mutationes cùm per luxum ſua prodigunt. Tales enim innouare omnia ſtudent, & aut ſibi Tyrannidem aut alteri parare.* O veriloquium, quod vtinam Principes imbibant, & corruptiſſimis hodie moribus aduertant!

Pag. 413. *Ceteráſque regnorum libidines.*] Gloſſam præfert: ac fortaſſe germanius, *ceteráque regnorum auido talium.* Paullo antè etiam malim coniunctim legi, *adultera matrimonia.*

Pag. 414. *Per ſpeciem conuiuij.*] Sportularum titulo erogatio ea facta, niſi fallor.

Proculo ſpeculatori.] Vbique hoc militiæ nomen &

Speculatores. munus ita ſcribo, & Spiculatores expello. Libri omnes

ſcripti

ſcripti ſuadent: etiam lapides. vt ille Romæ:

P. Æ L. MVCIANO
SPEC. LEG. II.
ADIVT.

Alius iuxta Æmiliam:

L. CASVRIO. L. F.
CLV. SPECVLATORI.

Item: SCHOLA. SPECVLATORVM. LEGIONVM. I. ET. II. ADIVTRICVM. PIARVM. FIDELIVM. In Nummis item M. Antonij, CHORTIS. SPECVLATORVM. Sed & in Marci Euangelio: ὁ βασιλεὺς ἀποστείλας τὸν σπεκουλάτωρα. & in Suetonij Calig. *caliga ſpeculatoria*, ſcriptum. Sed veríne hi ſpeculatores ſiue exploratores? Vix opiner, & exempla refutant. Potiùs cenſeam fuiſſe inter cuſtodes corporis imperatorij certum genus, qui velut in ſpeculâ eius ſalutis. Vnde nomen. Certè Suidas clarè, Σπεκουλάτωρ, ὁ δορυφόρος interpretatur: & hîc in Tacito atque in Suetonio reperias inter ſatellites Principales. Arma iis Clypeus & Lancea. ex Ioſepho Ἰουδαϊκ. ἁλώσ. lib. III. cap. VI. Φέρουσι δὲ οἱ μὲν ἐπὶ τὸν στρατηγὸν ἐπίλεκτοι πεζοὶ, λόγχην καὶ ἀσπίδα. & cap. VIII. μεθ' οὓς αὐτὸς Οὐεσπασιανὸς ἐξήλαυνε, τούς τε ἐπιλέκτους τῶν πεζῶν καὶ ἱππέων, καὶ τοὺς λογχοφόρους ἔχων. Nam capiam ibi ſanè λογχοφόρους ſiue Lancearios, hos Speculatores. Suetonius hortatur in Claudio: *Neque conuiuia inire eſt auſus, niſi vt ſpeculatores cum lanceis circumſtarent.* Et in Galbâ: *Deſcendentem Galbam ſpeculator impulſu turbæ lanceâ propè vulnerauit.* Hi ſunt quos ſequens ætas Scultatores dixiſſe videtur, quaſi Auſcultatores. quod verè notatum cenſeo à Cuiacio lib. VI. Obſeru. cap. XXXIII. quem de alio etiam munere Speculatorum adi & audi.

Qui fuerint.

Lanceas geſtabant.

Teſſerarium ſpeculatorum.] Ita ſcriptum meis libris. Cur ſpernam? Teſſerarios enim ſuos cohortibus ſpeculatorum fuiſſe, credam non vanè. Siquis tamen iunctim malit, *teſſerarium ſpeculatorem*, haud pugnem. In Gloſſario priſco: Γραμματεὺς: *ſcriba, teſſerarius.* In lapide, Romæ: AVR. SATVRNINO. EQ. COH. VII. PR. S. VERISSIMI. QVI. MILITAVIT. IN. LEG. SECVNDA. ITALICA. TESSERARIVS. ANN. VI. Plutarchus in hac ipſâ narratione: ἐν δὲ τούτοις Οὐετούριος καὶ Βάρ-

Teſſerarij.

καὶ Βάρβιος, ὁ μὲν ὀπτίων, ὁ δὲ τεσσεράριος. οὕτω γὰρ καλοῦνται, οἱ διαγγέλων καὶ διοπτήρων ὑπηρεσίας τελοῦντες.

Optionem eorumdem.] Conſtituta lectio pridem ab eximio Cuiacio, loco quem iam dixi. niſi quòd, *eorumdem*, ſcripſi, non, *eódem*, fide Vaticani libri. Optiones Romana
Optiones. militia vetus dixit, qui à dignioribus & cum gradu militibus adoptati, vicem eorum ſubibant. Poſterior ætas, niſi fallor, diuerſo paullum ſenſu, qui velut cuſtodes quidam, arbitri, & inſpectores. Plutarchus διοπτῆρας vertit: & in legum libris, Optio fabricæ, ſimili ſenſu: in Ambroſio, Optio carceris ſcriptum. Videntur in quâque centuriâ hi fuiſſe, ex lapide qui in Piceno:

C. LVCILIVS. C. F. VEL. VINDEX
MIL. COH. VI. PRÆT. VIX. ANN. XXX.
MILITAVIT. ANNIS. XII. PRINCIPALIS
BENEFICIARIVS. TRIBVNI
DEINDE. OPTIO. IN. CENTVRIA.

Alibi vtrumque iunctum legas, & Teſſerarium & Optionem: vt in illo marmore,

EQVITI. COH. EIVSDEM.
TESSERARIO. OPTIONI.

Malè autem hactenus in Tacitò hîc, *Othonem*, lectum, contra meliores libros, itemque Cuiacij monita & Turnebi.

Poſtero Iduum die.] Hiſpanus liber, *dierum*. Ego vtrumque additicium puto, & *poſtero Iduum*, ſcribo.

Pag. 415. *Miliarium aureum.*] Columna ex eo metallo, vt Plutar-
Miliarium in foro. chus hîc in Galbâ deſcribit, *ad quam viæ omnes ex Italiâ deſinebant. Fecit Auguſtus, cùm Curator viarum eſſet*, Dio lib. LIV. & ſtatuit *in capite Romani fori*. Plin. lib. III. Victor iuxta Vicum Iugarium collocat; & rectè. *Ædes Opis & Saturni in vico iugario. Miliarium aureum.*

AEdes Saturni. *Sub ædem Saturni.*] Regius codex, *in ædem Saturni*. Vnde Rhenanus elicit, *in Saturni*. Falsò vterque. Suetonius conuincit: *vt ſe in foro*, inquit, *ſub æde Saturni ad milliarium aureum opperirentur.*

Pag. 417. *Vt turbidis rebus euenit, timore magis & nonnullo adhuc*
Suſpectus locus. *conſilio parat ſigna.*] Locus totus non mihi inter firmos. Vacillat etiam Budenſis ſcriptio, *rebus euectior ire magis & nullo adhuc conſilio.* Fortaſſe leg. *euenit, irâ magis, &*

gis, & nonnulli ad hoc conſilio: pars ingens, quod poſteà creditum eſt, &c.

Miſſus Celſus Marius ad electos Illyrici exercitus.] Credo ideò, quia notus iis, & in Illyrico militauerat. Tacitus libro XV. *Et legio decimaquinta, ducente Mario Celſo, è Pannoniâ adiecta eſt.* Videtur igitur Legatus fuiſſe eius legionis. Celſus, Legatus legionis in Pannoniâ.

Vipſanij in porticu tendentes.] Nam miles extra ordinem in vrbe, agere plerumque ſolitus in porticibus aut templis. Noſter lib. II. infrà: *Sed miles in porticibus aut delubris.* Ipſi Prætoriani in Palatij porticibus excubabant. Vult Iſidorus lib. IX. *Excubitores, quòd excubias agunt. Sunt enim ex numero militum, & in porticibus excubant, propter regalem cuſtodiam.* Miles olim in porticibus.

Irruenti turba neque ætate neque corpore ſiſtens.] Rhenanus Budenſem ſcripturam ſecutus legit, *irruente turbâ, neque corpore ſiſtens* hoc ſenſu, vt dicat propter irruentem turbam, & quia corpore non poſſet ſiſtere ſiue inſiſtere, ſellâ leuatum. Meis tamen libris ſcriptæ eæ voces, quas tollit: legamque potiùs, *irruenti turba neque æ.n. corpore reſiſtens.* hac mente: Galbam & ætate & corpore inualidum, non ſuſtinuiſſe effusè irruentem & gratulantem turbam. Pag. 419.

Obultronij Sabini.] Coniecturâ ductus ſic reſtitui, cùm in libris eſſet, *ab vltroniis Albini.* Suſpicor autem eum eſſe, de quo Tacitus Annali XIII. *Heluidius Priſcus aduerſus Obultronium Sabinum ærarij Quæſtorem proprias contentiones exercuit.* Pag. 420.

Et Cornelij Marcelli.] Libri ſcripti ita appellant, hominem alia mihi ignotum. Paullo pòſt *Vettij Chilonis* lego, cum Rhenano.

Vatinij & Elij & alij parauerunt.] Vulgatis libris erat, *& Egij.* qui mihi quidem inter potentiores libertos irrepertus. At Elium inuenio (Dioni ſcribitur ἥλιος) qui magnus apud Neronem; quique abeunte eo in Græciam cantillatum, præfectus manſit vrbi Romæ. Eſt is ipſe, de quo Tacitus libro XIII. *P. Celer eques Romanus & Elius libertus, rei familiari Principis in Aſiâ impoſiti.* Quod ſequitur, *& alij*, videndum ne ſuperfluat, natumque ſit ex hæſitantiâ librarij, & adfinitate vocis prioris. Pag. 421. Elius Neronis.

Nec vna cohors togata defendit nunc Galbam.] Quare Togata? & ſatíſne ea vox ſana? ſana. Appellat enim ita velut eleuans & infirmans, quia moris vt illa cohors quæ more militiæ excubabat, idipſum faceret ſine armis, gladiis tantùm lanceiſque contenta. Itaque & togis induti erant, non ſagis. Modeſtiæ cauſsâ inſtitutum id videtur: & ne Mars palàm habitare videretur in ſuâ vrbe. Huc ſpectat quod infra legis, *apertum in caſtris armamentarium fuiſſe, rapta arma.* quorum ſcilicet armorũ non iis vulgò ius aut vſus, niſi Tribunis aut Præfecto permittente. Plura in legitimis Commentariis dicam, ſi aliquando mihi expoliendi facultas. Capitolini tamen locum non omitto, qui valdè huic rei, in vitâ Antonini Philoſophi: *Per Brundiſium veniens in Italiam; togam & ipſe ſumpſit, & milites togatos eſſe iuſſit. nec vmquam ſagati fuerunt ſub eo milites.* Hæc tamen de ipſis Prætoriis cohortibus tantùm accipio, quæ è ciuibus: de Batauis, Germaniſque cuſtodibus ſcimus aliter fuiſſe.

Excubitores ſine armis.

Gladiati tantùm.

Milites togati.

Pag. 423. *Centurio is Pratoria cohortis ad Galba cuſtodiam à Piſone additus.*] Aliter concepta lectio in Farneſij codice: *Centurio is pratoria ac Galba cuſtodia à Piſone additus.* Quæ vtraûis tamen parùm mihi certa. Quid enim? à Piſone cuſtos hic Galbæ appoſitus? quomodo potuit aut debuit? cùm Galbæ ſanè, vt Principi, legitimi ſui cuſtodes & ſtipatores fuerint. Denique vnde ea auctoritas Piſoni? Tacitum etiam ipſum lege: videbis clarè Sempronium hunc non Galbæ tutorem ſed Piſonis fuiſſe, cui quamuis vulnerato effugium etiam præbuit. Igitur inclinabam vt legerem: *Centurio is Pratorij, à Galbâ cuſtodia Piſonis additus.* vt in illo motu rerum, Galba de Piſone anxius addiderit ei cuſtodem centurionem. Hoc probabile. ſuſtinet me tamen à pleno adſenſu Dio & Plutarchus: qui ita narrant, vt Sempronius Galbam defenderit, non Piſonem. Si eos ſequimur: tum mentem verborum Taciti faciam; vt hic Sempronius venerit in cohortes Prætorias, promotuſque ſit beneficio Piſonis, atque ita additus inſertuſque cuſtodiæ. Vix tamen eſt, vt Taciti narratio cum Græcis iis non pugnet. Certè nec Suetonius opem quemquam tuliſſe Galbæ refert.

Narratiuncula infida.

Facta verior.

Pag. 424. *Vagare gaudio cœperat.*] Repertum in opt. Vatic. non ſpreui;

ſpreui: quoniam paſſim veteres ita locutos ſciebam. Vox autem apta, ad habitum explicandum mentis gaudio diffuſæ & velut natantis. Vago.

Quive verè, quíve falsò.] Franc. Modius me monet in Rom. codice legi, *qui verè qui falsò.* Quod idem etiam ſcriptus Couarruuiæ liber habebat.

Interfici iuſſit, tradito Principibus more, munimentum adpræſens, in poſterum vltionem.] Medicinam huic loco facere volui: & hoc tantum. Nunc felicius: & reſcribo, *traditâ*, & mox, *vltione*, caſu auferendi. Ni facimus, nemo â Grammaticorum ferulâ liberauerit Cornelium. Hic ordo, hic ſenſus. Iuſſit occidi non honore Galbæ, ſed quia more tradita hæc in poſterum vltio Principibus, ad præſens munimentum. Ita lucida & vera ſententia. Oedipus apud Sophoclem egregiè eam expreſſit; qui Laij cædem vlciſci vult, vt ſuam vitam firmet, & in illo ſuum negotium agat. Loquitur ita: Tacitus correctus. Reges regum mortem vlciſcuntur.

> Ὑπὲρ γὰρ οὐχὶ τῶν ἀπωτέρω φίλων.
> Ἀλλ' αὐτὸς αὐτοῦ τοῦτ' ἀποσκεδῶ μύσος.
> Ὅστις γὰρ ἦν ἐκεῖνον ὁ κτανὼν, τάχ' ἂν
> Κἀμ' ἂν τοιαύτῃ χειρὶ τιμωρεῖν θέλοι·
> Κείνῳ προσαρκῶν οὖν, ἐμαυτὸν ὠφελῶ.

Etiam apud Senecam legi: *Regi tuenda maximè regum eſt ſalus.*

Vacationes præſtari centurionibus ſolita.] De his militarium operum vacationibus Iuſtinus capiendus fuit libro XXXVII. *Hieme deinde imminente, non in conuiuio, ſed in campo, non in vacationibus, ſed in exercitationibus, nec inter ſodales, ſed inter æquales, aut equo, aut curſu, aut viribus contendebat.* Nec acutiſſimum Palmerium audire amicus meus debuit, Vocationes ſubſtituentem, & Inuitationes interpretantem. Imò verò has militares Vacationes intellegit, & rectè proprieque Exercitationibus opponit. Tacitus lib. I. Annal. *Vacationes munerum* appellat. & iiſdem verbis Quinctilianus Pro Milite: *Tranſeo oblatam nolenti munerum vacationem, & blandius quàm militia diſciplina poſtulat, adulatum militi Tribunum: imperatas aſperrimas expeditiones, vt remitterentur.* Talem vacationem & Liuius intellexit lib. VII de cohortibus Hernicorum: *Immunes quoque operum militarium* Pag. 425. Vacationes militum.

erant, vt in vnum pugnæ laborem reſeruati plus quàm pro virili parte adnitendum ſcirent.

Tributum annuum pendebat. Pars manipulis.] Libris veteribus vox inſeritur, *pendebat quarta pars.* nunquid,
Diuinatiuncula. *pendebat quartã?* vt velit in hoc tributum quartã ſtipendij partem erogatam? An legimus, *pendebat. Quorum pars?*

Pag. 426. Plutarchus correctus. *Piſonem Verania vxor.*] Plutarchum hinc emendemus in eâdem iſtâ re: τὴν δὲ Πείσωνος [κεφαλὴν] ἡ γυνὴ ἔλαβεν ὁ κεχρίω δεηθεῖσα. & ſcribamus, οὐεράνια δεηθεῖσα: vt interpretes aliquando nubeculâ iſtâ liberentur. Nam Verania eſt, quæ precibus caput mariti abſtulit. De hac Plinius lib. II. epiſtolâ vltimâ: *Verania Piſonis grauiter iacebat, Piſonis dico illius quem Galba adoptauit.*

Magnum Claudius, Craſſum Nero interfecerat.] Atqui Seneca in Menippæâ, etiam Craſſum videtur adſerere à Claudio interfectum. *Occidit*, inquit. *in vnâ domo Craſſum, Magnum, Scriboniam, Aſſarionem, nobiles tamen: Craſſum verò tam fatuum, vt regnare poſſet.*

Craſſum Nero.] Accuſante Regulo. Huc enim illa Pli-
Plinius explicatus. nij faciunt, lib. I. epiſt. v. *Quid tibi cum mortuis? numquid ego aut Craſſo aut Camerino moleſtus ſum? quos ille* (Regulus) *ſub Nerone accuſauerat.*

Maternus auus è proſcriptis.] Ego cenſuiſſem pater-
T. Vinii auus proſcriptus. num. Nam reperio in Dione T. Vinium proſcriptum à Trium viris, & mirâ fide atque aſtu ab vxore Tanuſiâ ſeruatum. lib. XLVII. Fieri autem poteſt, vt huius aui etſi materni nomen ſumpſerit, teſtamento an adoptione.

Eâdem laſciuiâ tentaſſet.] Regius codex, *temperaſſet.* ex quo Rhenanus, *temeraſſet.*

Cuius vxor malâ cupidine viſendi ſitum caſtrorum.]
Petulantia fœminæ. Hiſtoriola hæc apud Dionem, in rebus Caij: Καλουίσιος δὲ Σαβῖνος ἔν τε τοῖς πρώτοις τῆς βουλῆς ὤν, καὶ τότε ἐκ τῆς ἐν τῇ Παννονίᾳ ἀρχῆς ἀφιγμένος, ἥ τε γυνὴ αὐτοῦ Κορνηλία κατηγορηθέντες (ἐκείνη γὰρ ὡς φύλακάς τε ἐφοδεύσασα, καὶ τοὺς στρατιώτας ἀσκοῦντας ἰδοῦσα αἰτίαν ἔσχεν) οὐχ ὑπέμειναν τὴν κρίσιν, ἀλλ' ἑαυτοὺς προαπώλεσαν. *Caluiſius autem Sabinus inter Senatorum primos, & recens à Præfecturâ Pannonia, vnáque vxor eius Cornelia accuſati (crimini huic dabatur Vigilias circumiuiſſe, & milites exercentes inſpectaſſe) non exſpectatâ ſententiâ ſeipſos interfecerunt.*

In ipſis

In ipſis principiis ſtuprum auſa.] Plutarchus expreſſit, Principia caſtroru ſancta.
καὶ διέφθειρεν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἃ πριγκίπια Ῥωμαῖοι καλοῦσι.
Principia autem ſacra, quia in iis aquilæ & ſigna, id eſt, dij militares. Sententiam ex eâdem re Quinctilianus petiit, pro Milite: *Sed neque hoc Mars parens, nec ſigna militaria aquilæq; victrices ſinant, vt tuâ quoque ſententiâ quiſquam vir & Romanus & miles, nimium pudicus ſit apud quem ante Principia agendum eſt.* Hæc Principia Statius, etſi in re Græcâ, circumſcribit lib. x.

Ventum ad concilij penetrale, domúmque verendam
Signorum.

Metus temporum obtentui.] A Rhenano eſt. libri ſcri- Pag. 427.
pti, *obtinuit:* quod verius hîc puto.

Velut ad perdendum imperium.] Ita libri flagitant, ita ſententia. Beatus tamen, Nos, inquit, *ad partiendum*, emendauimus.

Suis ciuibus vrbem.] Præfero quod in ſcriptis, *ſuis exercitibus.*

Expeditionem & aciem, præmia quàm ſtipendia malebat.] Pag. 428.
Non temerè mutem, & elicio ſententiam etiam ex hac ſcripturâ. Tamen haud paullò clarior antitheſis videatur, ſi legas, *expeditionem quàm otium.*

Ad vſum & ad decus ſupererant.] Id eſt, arma, equi iis ſuppetebant, non ad neceſſitatem modò, ſed & ornatum. Tale eſt quod iiſdem infrà tribuit *baltheos & faleras inſigniáque armorum argento decôra.* Tamen libri Firmata lectio Taciti.
quidam *dedecus*: ex quibus alij ſcribendum, *ad abuſum & ad dedecus*, cenſuerunt; vt mea mens eſt, procul à Taciti mente, &

Quantum Hypanis Veneto diſſidet Eridano.

Hoc enim nomen faſtidito Vindice indiderant.] Ita ſolita plebs, mutare per faſtidium & innouare hæc contumeliæ nomina. At Dionyſio Gothofredo Ic. legendum videbatur, *fatis dato Vindice.*

Legati legionum Alienus Cæcina, & Fabius Valens.] Pag. 429.
Mihi, imò libris debetur verum hoc Cæcinæ nomen.
Nam illi conſtanter *Alienum* ſcribunt. Etiam in Dionis Aliena gens.
Epitomá ſemper ἀλιηνὸς. Romanum verò id nomen: & nummi exſtant, C. CÆSAR. IMP. COS. ITER. ALLIENVS. PROCOS. Nominat & quendam Alie-

num Cicero Diuinatione in Verrem. Vulgatis tamen Taciti libris hic A. Cæcina dicitur: & Faſtis, quos eruditi viri concinnarunt, *A. Licinius*. Vnde eruerint, miror.

Pag. 430. *Mox compertum publicam pecuniam auertiſſe.*] Non item malè, *Comperto*.

Cæſar correctus. *Dextras hoſpitij inſigne.*] Fidei etiam & pacis. Cæſaris locus eſt, quem correctione libens huc traxerim, lib. VII. De bello Gall. *Ædui viſi ab latere noſtris aperto, ij ſimilitudine armorum vehementer noſtros perterruerunt. ac tametſi dextris humeris exertis animaduertebantur, quod inſigne pacatis eſſe conſueuerat; tamen idipſum ſui fallendi cauſſa milites ab hoſtibus factum exiſtimabant.* De humeris, & quomodo exeri ij potuerint, nec capio nec legi. Gloſſema ſubolet, & inſitio nō proba: legamque, *dextris exertis*: voce Humerorum eiectâ, niſi ſi ea aliter conformanda. Dextras quidem attolli, etiam nunc pacis ac ſocij aduentus ſignum habetur.

In Cæſare coniectura. *In Cæſaris loco libenter nunc legerim, *dextris nudis exertis*. Liuius ſuadet libro XXVIII. qui ſcribit opidanos quoſdam deditionem & amicitiam ſignificantes, egreſſos: *dextras nudas oſtentantes*. Lacedæmonij etiam apud Thucydidem lib. IV. circumuenti ab Athenienſibus, τὰς χεῖρας ἀνίσειον, *manus quatiebant*, ſignum pacis & deditionis. In Frontino quidem lego, Humeros etiam exerià militibus, ſed longè alio ſenſu; libro II. Stratag. cap. I. *Cùm Sertorianos milites animaduertiſſet magno impetu inſtinctos, depoſcentes pugnam, humeróſque exerçentes* (lego, *exerentes*) *& lanceas vibrantes.* Itaque hoc magis in Cæſarianâ correctione noſtrâ firmamur.

Sublatæ manus, pacatum ſignum.

Humeros exeri, quo fine ſcriptum.

Pag. 431. *Inſitâ mortalibus naturâ properè ſequi, quæ piget inchoare.*] Melius *inſito*. Vidi qui ſequentia peruerteret, *non tam properè*. Verè peruerteret. Nam Taciti gnome, arcanæ, vt ſolet, veritatis eſt: & plebs ita facta, vt rebus arduis nemo facilè ducem ſe præbeat, comitem quiuis. Facit huc illud III. Hiſtor. *Dum quæritur locus tempuſque: quódque in tali re difficillimum eſt, prima vox.*

Vulgus ſequitur magis, quàm ducit.

Duodeuiceſima legionis.] Couarruuiæ ſcriptus codex, *duoetuiceſima.* apertè ſicut & ſuprà, *Quarta ac duoetuiceſima legiones.* Probamus. Sæpè erratum etiam infrà. Rectè tamen integréque ſcriptum lib. III. *ſextadecimanos*

nos duoetuiceſimanóſque læuum cornu compleſſe.

Occupari nutantem fortunam.] Rectè. eſt qui malit, *inuitantem.* Pag. 432.

Secuta ingenti certamine.] Hiſpanus liber, *ingenti agmine.*

Vt quiſque corpore, opibus, ingenio validus.] Cur hîc de ingenio? aut quis eius vſus? Si inſpicis, aliena & parùm apta hîc ea vox.

Sæuitiam militum ſæpius approbat, pari ſimulatione vinclorum fruſtratur.] Manifeſtum mendum. quò enim illud, *pari,* referetur? Tu vel meo periculo lege, *partim.* Sæuitiæ militum, inquit, ſæpe indulget, & ad pœnam iis pleroſque largitur: quoſdam ſimulatione vinclorum ſubtrahit. Priſca lectio ſuffragatur huic correctioni, quæ præfert, *Parum,* ex quo, *pari,* emendaſſe fatetur Rhenanus. Partim autem, ſolitarium ſæpe poni nec geminari ſemper, notius eſt quàm vt oſtendam. Tacitus reſtitutus.

Prout inclinaſſent, grande momentum, ſocia aut aduerſa.] Iuſtini illud ſimile eſt: *Ingens momentum futurus, vtri parti acceſſiſſet.* Pag. 433.

Conuiciis proturbantibus.] Priſcæ editiones, *proturbatus.* quas ſequor. Pag. 434.

Peninis iugis.] Ita ſcribendum vbique, auctore Liuio. qui negat eas Alpes ſic dici quòd Annibal Pœnus eà tranſmiſerit, ſed à iugo excelſi montis quod Penum incolæ dicunt. Fidem ei notæ etiam noſtra lingua hodie facit, qui excelſa omnia & in acutum faſtigiata Pennas vocamus ſiue Pinnas. Peninæ Alpes.

Cum aquilâ quinta legionis.] Vatic. habet, *aquilex quinta.* è quo legend. eſſe, *aquilâ xquinta* facile coniectu.

Legio vna, prima & viceſima.] Diſtinctione locum iuui. Nec tamen nunc abnuo quin gloſſematium hîc ſit, ſcribendumq́ue, *legio vnaetuiceſima.*

Non quidem in bello, ſed pro pace tendebantur.] Locus obſcurus, imò corruptus. non illuſtro, non emendo. Pag. 435.

Cohortes octodecim Lugduni ſolitis ibi hibernis relinqui placuit.] At tot cohortes mihi relinqui non placet. Cur enim, cùm vndique miles conquiratur, & eo ad aciem opus: in vno eoq́ue amico oppido, impoſitæ tot cohortes? ſed ait etiam vetera & ſolita tot cohortibus hiberna Lugduni præſidiariæ cohortes.

 fuiſſe.

fuiſſe. quod falſum. Vnica enim dumtaxat iam olim Lugduni cohors: è Taciti I I I. Annali: *Andegauos Acilius Auiola, excitâ cohorte, quæ Lugduni præſidium agitabat, coërcuit.* Manuſcriptos igitur meos audio, & hîc *cohortem decimamoctauam,* repono. vox etiam, *Lugduni*, ſuperuacua videtur, & velut interpretamentum inſerta.

Pag. 436. Vienna Colonia. *Cunctaillîc externa & hoſtilia. ſe Coloniam Romanam.*] Quid ergo? non etiam Vienna inter Romanas colonias? Verò pridem. Vel Claudio Imperatori credamus in Oratione quam pro Gallis habuit: *Ornatiſſima ecce valentiſſimáque colonia Viennenſium, quàm longo iam tempore Senatores huic Curiæ confert!* Sed & noſter ſtatim, de eâdem: *Tum vetuſtas dignitáſque coloniæ valuit.* Equidem haud ſatis hæc concilio. Niſi ſi Viennenſes priſci, id eſt, Allobroges ſiue Galli, donati colonico iure, etſi militibus aut Romanis ciuibus non deductis: Lugdunum autem contrà, magnam partem Romanis familiis ſtetit. Nam & hîc externos immixtos, Dio ſuadet lib. X L V I.

Abnuere tamen Tacitus videtur.

Addidit Valens tricenos ſingulis militibus ſeſtertios.] Liber Hiſpanus, *trecenos*. quod verius. Nam prius illud non congiarium ſit, ſed heminarium: vt quidam iocabatur.

Pag. 437. *Feſtinatio vndeuiceſima legionis.*] Vt ſuprà narrauit, Cæcina vnicam legionem habuit, eamque X X I^am^. Quis igitur hæreat, quin hîc ſcribend. *vnaetviceſima*?

Pag. 438. Vogeſus mons. *In montem Vocetium.*] Quidam libri, *Vocetum*. And. Schottus noſter, *Vogeſum*, reponebat. Quem fateor non quidem in Heluetiis eſſe, ſed nec longè ab iis. Certè Vocetij non alibi mentio.

Pag. 439. Graiæ Alpes. Hîc falſæ. *In alpe Graiâ ipſe paullum cunctatus.*] Malè huic loco eſſe iurem apud omnes Cenſores. Pugnat hiſtoria, pugnant libri. De hiſtoriâ, quid certius, quàm Cæcinam non Graio monte ſed Penino in Italiam veniſſe? Tacitus ſuprà: *Cæcina propiore tranſitu Peninis iugis degredi iuſſus.* & paullò infrà: *Penino ſubſignanum militem itinere & graue legionum agmen traduxit.* Atqui diuerſi & diſſiti hi tranſitus. Iam libri longè abeunt ab hoc ſcripto. Farneſianus, *in alpe triariâ*, ſicut & Hiſpanus: Budenſis, *triannâ*: optimus Vatic. *cum alpe tarinâ*. qui, fateor, facem alluxit ad veram lectionem. Scribo: *cum alâ Taurinâ*. Hæc eſt illa, quæ adiuncta legioni Italicæ fuerat, cuiuſque

Ala Taurina reponenda.

cuiuſque ſuprà mentio, quam præmiſſam à Cæcinâ ad firmanda municipia aliquot Italiæ, euincunt ſequentia verba, *Sed metu ne amitteret prædictas chortes alásque.* Cùm enim in Italiâ vnica ala Vitelliana fuerit, Silana: fruſtrà ibi alas nominet, niſi præmiſſam ponimus & iſtam.

In cetera victoria præmia acceſſuros.] Couarruuiæ liber & priſcæ editiones, *ceſſuros.*

Hibernis adhuc niuibus traduxit.] Iidem libri, *Hibernis adhuc Alpibus.* quod interpretor Salluſtiano verbo, alpibus adhuc hiemantibus. Poëta etiam vetus eo ſenſu Hibernas alpes dixit:

Iuppiter hibernas canâ niue conſpuit Alpes.

Petronium vrbis procuratorem.] Cuius vrbis? imò totius Norici procurator erat, non vnius alicuius opidi. Vertranius Maurus Ic^tus^ emendat, *vrbis Præfectum*, ſiue, *Prætorem.* Haud rectè. quæ enim eius partes in Norico? Ego verò aut oblitâ eâ voce ſcripſerim *Petronium procuratorem*, aut mutatâ, *Petronium ibi procuratorem.* Vetus quidem lectio *vrbi* habet: quod deprauatum facilè ex *vbi* vel *ibi.*

Nec Otho quaſi ignoſceret, ſed ne hoſtis metum reconciliationis adhiberet, ſtatim intra intimos amicos habuit.] Frons aliqua ſententiæ appareat, ſed ſi excutias, vanæ & falſæ. Cenſeo emendandum: *ſed nec hoſtis metu, reconciliationi ſe adhiberet.* Duo videlicet, cùm Celſum ſibi iungeret, Otho cauit. Ne aut ignoſcere videretur, vt in vero magnoque crimine: aut ne hoſtis, id eſt, Vitellij metu, adſciſcere ſibi virum nobilem & fortem. Itaque nec obnoxium habere eum voluit, nec ſuſpenſum: ſed ſtatim aſſumpſit inter intimos amicos. Plùtarchus comitatem hanc ita narrat: *κελεύσας μάρκον κέλσον ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν, ἠσπάσατο καὶ διελέχθη φιλανθρώπως, καὶ παρεκάλεσε τῆς αἰτίας ἐπιλαθέσθαι μᾶλλον, ἢ τῆς ἀφέσεως μνημονεύειν. Iubens Marium Celſum ad ſe adduci, amplexus eſt virum, & benignè allocutus, monuit vt cauſſæ magis obliuiſceretur, quàm veniæ meminiſſet.* Hæc talia acumina fruſtrà multis verbis approbem iis qui non tales.

Tacitus correctus.

Priuatam gratiam præparat: vnde nulla innocentia cura ſed vita impunitatis.] Non mutant libri, niſi quòd, *vi-* Pag. 440.

Correctio. *ces inpunitatis*, habent. Totum locum lego: *priuatam gratiam præparatum it: nullâ innocentiæ curâ, ſed vice ſuæ impunitatis.* Palmerij etiam coniectura haud improba: *priuatam gratiam præparat vnde vnde: nulla*, &c. Vnde vnde Latinis valet ὁποθενοῦν.

Apud Sinueſſanas aquas.] Malè vulgò, *Sueſſanas*. Libri ſcripti docent, & Plutarchus in hac ipsâ re: ἐξέπεμψεν οὖν ἐπ' αὐτὸν ὁ Ὄθων εἰς τοὺς περὶ Σινόεσσαν ἀγρούς. Aquæ autem eæ inter ſalubres habitæ. Plinius: *In eâdem Campaniæ regione Sinueſſanæ aquæ ſterilitatem fœminarum & inſaniam virorum abolere creduntur.* Et quia ad vitia muliebria, ideò in Martiali,

Sinueſſanæ aquæ.

Diceret hiſtericam ſe forſitan altera mœcha
In Sinueſſano velle ſedere ſinu.

Sed & Claudius apud Tacitum lib. XII. *refouendis viribus mollitie cæli & ſalubritate aquarum, Sinueſſam perrexit.*

Caluia Criſpinilla, magiſtra libidinum Neronis.] *Caluia* verius: an etiam, *miniſtra*? nec tamen illud damno. Ceterùm hæc Caluia, à veſte Sporo fuit, & eius Cuſtos. Breuiarium Dionis, in Nerone: χωρὶς δὲ, ὅ τε Πολύκλειτος καὶ ἡ Καλουία Κρισπινίλλα ἦγον, ἐπόρθουν, ἐσύλων πάνθ' ὅσα ἐνεδέχετο· ἐκεῖνος μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ, αὕτη δὲ μετά τε τοῦ Νέρωνος καὶ μετὰ τῆς Σαβίνης τοῦ Σπόρου. τήν τε γὰρ φυλακὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπιτροπείαν τὴν περὶ ἐσθῆτα, καίπερ γυνὴ καὶ ἐπιφανὴς οὖσα, ἐπεπίστευτο. καὶ δι' αὐτῆς πάντες ἀπεδύοντο. *Seorſum autem, & Polycletus & Caluia Criſpinilla omnia obuia agebant, ferebant, ſpoliabant. Ille in vrbe, hæc autem cum Nerone & cum Sabinâ (ita Sporum nominabant:) cuius cuſtodia ei concredita fuerat, & ſimul veſtis Procuratio: quanquam mulier eſſet, & quidem nobilis. Quo prætexto, omnes ab eâ exuebantur.* Vides ex eâ notâ, quid fœminæ Caluia hæc fuerit, & cur populo exoſa.

Caluia Criſpinilla.

Pag. 441. Incauta ſcriptio.

Tantò antè traditum Vitellio imperium.] Maiora verba quàm pro re. Nam interuallum ſanè, inter Vitellij Othoniſque imperium, exiguum. Iurarunt enim Germanici exercitus in Vitellij nomen Calendis Ianuariis: at poſtridie Idus Galba cæſus, & Princeps factus Otho. Ita pauci dies interfuerunt, & aut militum aut Taciti adſertio non vſquequaque cauta.

Et

Et ſtetit domus vtraque ſub Othone.] Tu verò interpunge *: ſtetit domus vtraque. ſub Othone incertum an metu.*

Omnéſque verſa in Orientem prouincia.] Credo germanum eſſe. aliquot tamen libri, *omnéſque verſus Orientem.* Pag. 442.

Partem ſe reip. fecerat.] Interpretor: miſcuerat ſe, velut & ipſe inter curatores eius & adminiſtros. Ita ſuprà, hoc libro: *Non Senatus & eques modò, quîs aliqua pars & cura reip.*

Hiſpalienſibus & Emeritenſibus familiarum adiectiones.] Ita ſolent Romani coloniarum infrequentiæ ſubuenire, nouâ familiarum aliquot adiectione. Liuius lib. LXIV. *Poſtulantibus à Senatu Aquilienſium Legatis, vt colonorum numerum augeret, mille & quingenta familia ex Sc. ſcripta.* Pag. 443. Familiæ adiectæ coloniis.

Lingonibus vniuerſis ciuitatem Romanam.] Latet hîc omnino mendum. Primùm enim quis locus Lingonibus (Galliæ ij ſunt) inter Hiſpaniæ populos eſſe poteſt? Adde, quòd Lingones iſti ipſi primi & præcipui in Othonem hoſtes. Hi, qui Vitellium fouêre, hi, qui milites turbidis colloquiis ad bellum impulêre; hi, qui etiamnunc Othonis partes oppugnant viris, armis, equis. Vnde igitur iis præmium? Clarè aliena & falſa ea vox; & cenſeam Hiſpaniæ aliquam gentem reponendam: Luſonas, an Illurconas? an tale aliquod nomen, quod parùm vicinum adhuc repperi corruptæ voci. *Nec ſcire fas eſt omnia*, ait Lyricus. tu cogitabis. Lingones falſi. Alia gens quærenda.

Cognoſcendi pudore.] Malim, *agnoſcendi.*

Ibi ſanitiâ, hic miſeriâ vulnerum abſumpti.] Mutilus locus, & præſto legend. eſſe, *Ibi ſæuitiâ hiemis, hic miſeriâ vulnerum.* Pag. 444.

Cohortem ſeptimam decimam coloniâ Hoſtienſi.] Scito eam illic perpetuam ſtationem habuiſſe, ex decreto Claudij. Suetonius in Claud. cap. XXV. *Puteolis & Hoſtiæ ſingulas cohortes, ad arcendos incendiorum caſus collocauit.* Cohors Hoſtiæ.

Seueriſſimum centurionum.] Vatic. *ſeueriſſimos.* & Plutarchus ἐκατοντάρχας δύο interfectos ſcribit. Noſter tamen etiam infrà de vno tantùm: *Vnus alterve perditus ac temulentus, centurionis ac tribuni ſanguine manus imbuet?* Itaque placeat magis hîc legi, & *Seueriſſimum centurionem,* Seueriſſimus, nomen viri.

nem, vt proprium nomen expreſſerit interfecti. aut certè in altero Taciti loco *centurionum ac tribuni* ſcribendum erit.

Pag. 446. *Vt multa per centuriones tribunóſque tantùm iuberi expediat.*] Liber Hiſpanus, *vt multa centuriones tribunoſque*, omiſsâ voculâ. Veriſſimè. Nam ea Othonis mens eſt, vt velit quædam imperia centurionibus tantum tribuniſque indicari, non in milites ſpargi.

Pag. 447. *Quiddam Homericum.* *Si Vitellio & ſatellitibus eius.* Hæc ipſa mouendi ratio ab hoſtium affectu & voto, vſurpata decenter Homero, Iliad. α.

* Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες,
Ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ,
Εἰ σφῶϊν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιϊν.

* *Certe ridebit Priamus, Priami quoque proles, Atque alij Troës gaudebũt gaudia magna, Hæc inter vos ſi certamina turpia noſcent.*

Et cur non ab illo vberi eloquentiæ & ſapientiæ fonte ſit hic riuus?

Et fortiſſimus in ipſo diſcrimine exercitus eſt, qui ante diſcrimen quietiſſimus.] Veriſſima gnome. quæ veteri Græcorum dicto firmatur apud Euſtathium: Θρασὺς πρὸ ἔργου, ἐν πολλῷ κακός. *Confidens ante rem, plerumque ignauus.*

Modeſtia Fortitudini comes

Ariſtoteles etiam aptè, in Nicomachæis, lib. III. καὶ οἱ μὲν θρασεῖς, προπετεῖς καὶ βουλόμενοι πρὸ τῶν κινδύνων κινδυνεύειν, ἐν αὐτοῖς δ' ἀφίστανται. οἱ δ' ἀνδρεῖοι, ἐν τοῖς ἔργοις ὀξεῖς, πρότερον δ' ἡσύχιοι. id eſt: *Temerarij quidem, prompti & volentes ſunt ante pericula periclitari; ſed in ipſis, deficiunt: at fortes, in rebus & factis acres, antè quietiſſimi.* Quem locum nihil abſurdum, Tacitum adſpexiſſe & expreſſiſſe. Sed & Homerus Græcos ſemper quietos & tacitos facit ante pugnam: Iliad. α.

Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί.

Iliad. δ.

—— οἱ δ' ἄλλοι ἀκὴν ἴσαν (οὐδέ κε φαίης
Τόσσον λαὸν ἕπεσθ' ἔχοντ' ἐν στήθεσιν αὐδὴν)
Σιγῇ δειδιότες σημάντορας.

Non hercle illi quos cùm maximè Vitellius in nos ciet.] Locum ab aliis fœdè interpolatũ è Vaticano reſtitui, religiosè ſeruatâ eius ſcripturâ: niſi quòd *Audeant* feci, ex *Audiant.* Ne Germani quidem, inquit, illi barbari, quos nunc Vitellius in nos concitat, audeant ad pœnam ampliſſimum ordinem depoſcere: nedum vos Romana

ſuboles,

ſuboles. Non etiam ſpreuerim ſcribere cum Hiſpano cod. *quis cum maximè*. id eſt, quis comitatus maximè Vitellius in nos mouet.

Muta iſta & inania intercidere ac reparari promiſcuè poſſunt.] Budenſis codex, *promiſcua ſunt*. quod, Helleniſmo quodam, retineri poſſe adſentior Rhenano.

Non tamen quies vrbi redierat.] Lectionem hanc & diſtinctionem a libris priſcis non potui quin anteferrem vulgatæ; aut coniecturis aliorum parùm firmis. Pag. 448.

Militibus ſparſis per domos, occulto habitu.] Turbarunt me verba, quæ iam capio. Significat enim milites in plebeiâ aut pacatâ veſte, ſine gladiis, domos perluſtraſſe, ſermones excepiſſe aduerſus Principem aut ſtatum præſentem. Arrianus eum morem mihi ſuggerit, Diſſertation. Epicteti lib. IV. cap. vlt. οὕτω καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐν Ῥώμῃ οἱ προπετεῖς λαμβάνονται. παρακεκάθικέ σοι στρατιώτης ἐν σχήματι ἰδιωτικῷ, καὶ ἀρξάμενος κακῶς λέγει τὸν Καίσαρα. εἶτα σὺ ὥσπερ ἐνέχυρον παρ' αὐτοῦ λαβὼν τῆς πίστεως τὸ αὐτὸν τῆς λοιδορίας κατῆρχθαι, λέγεις καὶ αὐτὸς ὅσα φρονεῖς, εἶτα δεθεὶς ἀπάγῃ. id eſt: *Hoc modo Romæ circumueniuntur à militibus iſti procliuis linguæ & effuſi. Adſedit miles tibi quiſpiam, habitu priuati. is male loqui de Cæſare incipit: tu tanquam pignus fidei id arripiens quòd cœpit prior, ipſe quoque effutis quidquid ſentis. Deinde vinctus, abduceris.* Et hoc fine præſertim milites, qui Frumentarij dicti. De quo aliâs. Milites ſpeculatorum loco. Frumentarij.

Atque eadem dicenti nota adulatio.] E Vatic. ita reſtituimus, voce vnâ additâ, & alterâ mutatâ. Difficilis, inquit, in Senatu rerum omnium modus. Taceres? ſilentium pro contumaciâ eſſet. Diceres liberè & cenſeres? inuiſa libertas. Ad gratiam loquerère? non faceres fidem: quia priuatus nuper Otho, peritus harum artium, & iiſdem adulationibus exercitus.

Vires & robur exercitus.] A coniecturâ noſtrâ eſt. libri enim omnes, è *prætorianis viris, vt robur exercitus*. parum aptè.

In pace obſeruata, quæ nunc tantùm in metu audiuntur.] Quippe hoc ingenium vulgi, tunc conuerti ad religiones, & monſtra obſeruare aut fingere. Claudianus appoſitè, De bello Getico: Pag. 449. Vulgus religioſum & credulum in metu.

Vtque

Vtq; eſt ingenióque loquax, & plurima fingi
Permittens credique Timor: tunc ſomnia vulgò
Narrari, tunc monſtra deûm, monitúſque ſiniſtri.

Propiuſque ad Tacitum:

Et ſi quod fortaſſe Quies neglexerat omen;
Addit cura noui.

Tiberis non niſi præſagio inundat.

Cum præſenti exitio, etiam futuri pauor, ſubitâ inundatione Tiberis.] Is enim, vt ait Plinius, *vates quodammodo intellegitur ac monitor, auctu ſemper religioſus.*

Reliquos cæſorum ad pontem Miluium in numerum legionis compoſuerat.] Hiſpanus codex, *numero*: Romana editio, *numeros*: quod rectum hîc eſt: intellegendique numeri militares, de quibus iam prædixi.

Ad obſeruandam honeſtiorum fidem inuitatus.] Vox, *Inuitatus*, ſuſpecta. quidam libri, *Imitatus*. Mihi Delius hîc non fauet.

Marius Celſus, Annius Gallus rectores deſtinati.] Liber Couarruuiæ, *rectores conſtituti.* Vtrumque ſpurium: & ſententia ſine eo conſtat.

Pag. 450. *Tantùm pacis aduerſa pertimuêre.*] Fallor, aut hoc rectum: etſi à mente tantùm noſtrâ, ſine libris. Nam illi omnes voce auctiores, *aduerſa reip. pertimuêre*· quam nos tamen ſupereſſe cenſemus, imò ſententiam perdere.

Pag. 451. Ancilia condita. *Religionem nondum conditorum ancilium.*] Mitto te ad ea quæ ſcripſi olim lib. v. Antiq. Lection. cap. XVI. Quibus adtexi velim Ouidij locum libro III. Faſtorum:

Arma mouent pugnam: pugna eſt aliena maritis:
Condita cùm fuerint, aptius omen erit.

Ii dies ſacri & feriati.

quibus verſibus vult Poëta ne coniugium quidem dextro pede adiri, cùm mota ſunt ancilia, ſed cùm condita. Feſtus autem oſtendit etiam alios aliquot dies fuiſſe, quibus Romani tenuerint ſe ab armis: *Præliares dies*, inquit, *quibus fas eſt hoſtem bello laceſſere. erant enim quædam feriæ publicæ, quibus nefas erat id facere.*

Sed ex libidine ſeruitij, vt in familiis.] Veriùs clariúſque diſtinxeris, *ſeruitij. Vt in familiis*, &c.

Ad Lib. II.
HISTORIARVM
Notæ.

Qvod *variè ortum, lætum reip. aut atrox.*] Non ſuſpicabar de mendo, abſque Vaticano fuiſſet. cuius lectio diuerſa coëgit me acriùs paullo intueri. Nam in eo, *vari aborte*, ſcriptum. Et hercules vulgata inepta & exſenſa. quid enim eſt, variè ortum eſſe imperium Veſpaſiani? Imò vnus & certus illius ortus. Scribo ex veſtigiis illis priſcis, *quod variâ ſorte.* Atque ita eſt. imperium Veſpaſianorùm, felix reipub. & infelix, itemque ipſis Principibus fuit.. Pag. 452. Diuinatio in Tacito.

Conditorem templi regem Aëriam.] Libri ſcripti aut *Verianum* hunc nominant, aut *Venerianum*. Pro vulgatâ lectione tamē Tacitus ipſe in Annalibus eſt, lib. III. *Exin Cypri tribus delubris. quorum vetuſtiſſimum, Paphiæ Veneri, Aërias auctor, poſt filius eius Amathus, &c.* Ægyptum ipſam olim Aëriam dictam fuiſſe, Iſidoro alibi traditum eſt & Agellio. Alciatus hîc mauult, *Vranium.* Pag. 453. Aërias rex.

Continuus orbis latiore initio] Tyrius Maximus: *Venus à Paphiis colitur, cuius ſimulacrum nulli rei magis aſſimile, quàm albæ pyramidi.* Pag. 454.

Ingens rerum fiducia acceſſit.] Subdolum gloſſema. & credam Tacitum ſcripſiſſe, *ingens rerum acceſſit.*

Profligauerat bellum Iudaicum Veſpaſianus.] Paullò aliter Profligandi verbo vſus, quàm placuit Agellio lib. XV. Noctium. qui in totâ eâ re vereor vt caliget. Ni ita eſt; barbarè etiam locutus ſit Auguſtus in Ancyrano lapide: COEPTA. PROFLIGATAQVE. OPERA. A. PATRE. MEO. PERFECI. quod exemplum rigidè & ex diametro cum Agellij notâ pugnat. Profligare. Agellij aſſertio ſubruta.

Mucianus.] Ita vbique præpotentis huius hominis nomen ſcripſi. Græci ſuadent, qui Μουκιανὸν appellant: & lapides, in quibus C. media, non T. ſemper ſculptum. vt in illo Romæ: L. ANNIO. FABIANO. M. NONIO. MVCIANO. Mucianus.

MVCIANO, COS. Multa etiam huius mentio in Plinio, qui Licinium ei nomen addit, & titulum ferè ter conſulis, lib. XII. *Licinius Mucianus ter* COS. *& nuper Lyciæ prouinciæ legatus.* Libro XXXII. de oſtrearum præſtantiâ: *Dicemus*, inquit, *alienâ linguâ, quæque peritiſſima huius Cenſuræ in noſtro æuo fuit. Sunt ergo Muciani verba quæ ſubiiciam.* Et ſæpe aliâs: oſtenditque doctum & amœni ingenij fuiſſe, ſed mollem, fractum, & alterum velut Mæcenatem.

Quid viri fuerit?

Pag. 455.

Et inexpertus belli labor.] Redundare vox, *labor*, videtur, & inculcata huc è priore verſu. Legam *& inexpertis belli.* Ita ſuprà: *pacis artibus, belli inexpertus.*

Pag. 456.

Quot legiones Ægypto? Tres à Cæſare.

Inde continua Ægyptus, duæque legiones.] Paulò aliter hoc olim. Nam C. Cæſar, Ægypto deuictâ, tres in eâ legiones reliquit. Auctor Sueton. in Iul. cap. LXXVI. Auguſtus eum numerum retinuit, imò & Tiberius: ſub quo Strabo ſanè vixit, & hæc ſcripſit lib. XVII. Ἔςι δὲ (in Ægypto) *τρία τάγματα, ὧν τὸ ἓν κατὰ τὴν πόλιν ἵδρυται, τἆλλα δ᾽ ἐν τῇ χώρᾳ. Sunt tres Legiones: quarum vna in vrbe agit, reliquæ in ipsâ regione.* Sed Tiberius tamen non in longum. Anno enim Imperij eius nono, Tacitus clarè duas ſaltem legiones Ægypto attribuit: vti & hic. Libro IV. *Cetera Africa per duas legiones, parique numero Ægyptus.* Obſerua ergo obiter, paullò certiùs de Strabonis ſcriptione, quam vides eum deſiiſſe ante hunc nonum Tiberiani imperij annum. Addo, Egeſippum etiam de duabus hîc legionibus aſſentiri Tacito, libro IV. *Eſſe etiam illîc duos ordines militarium virorum, quos ſibi adiungere Veſpaſianus properauit.*

Tiberius vnâ detraxit.

Straboris ſcriptio, in quod tẽpus.

Secluſum tutúmque ipſum mare.] Vatic. & Romana editio, *ſecundum tutúmque.* quod approbo.

Cùm in victores victóſque numquam ſolida fides coaleſceret.] Rodolphus & priſca item editio, *cum victoribus victos numquam ſolidâ fide coaleſcere*, & placet magis.

Veſpaſianus Mucianúſque nuper, ceteri olim mixtis conſiliis.] Locus ſubobſcuræ ſententiæ, imò incertæ. Qui enim illi ceteri? non certè milites aut ciues olim miſcuiſſe conſilia potuêre de imperio hoc nouo. Rodolphus legiſſe dicitur, *nuper Titi operâ mixtis conſiliis*; ſententiâ nihil aberrante: vereor tamen vt propriâ quadam lectione non

Corruptus locus.

à libris

à libris. Duæ quidem eæ voces, *ceteri olim*, iacent in mendo: nec à me alleuantur. Veteres editiones, *ceterum olim.*

Scithinum inſulam detruſus.] Farneſ. *Cynthum.* Vatic. *Scithinum.* Vera lectio, *Cythnum.* quæ inſula iuxta Atticam ſub Eubœâ, Plinio nominatur lib. IV. & Ptolemæo, dicitur Κύθνος. Philoni etiam in Flaccum ſic dicitur, & iuxta Ceam collocatur. In Zonarâ non rectè ſcriptum ſiue verſum, hunc falſum Neronem in traiectu Cydni amnis interfectum: decepitque eum adfinitas hæc vocum. Cythnus Inſula.

Veterani è prætorio.] Supereſſe videantur hæ voces. Præmiſit enim iam nunc de prætoriis omnibus cohortibus: qui igitur iſti ampliùs è prætorio? Sed non ſuperſunt. Diſtinguit enim à cohortibus, Veteranos. rectè. quia exauctoratos intellegit, & qui poſt ſedecim ſtipendia habebantur ſub vexillo, non aliter quàm legionarij, de quibus ſcripſi ſatis ad I. Annal. Atqui hi nec in legionibus vltrà cenſebantur, nec illi in cohortibus. Pag.458. Veterani è Prætorio.

Quibus tentandis, aggrediendaq; prouinciæ.] Farneſiana hæc ſcriptura eſt: quam veriſſimam cenſeo. Duplex enim mandatum Othoniani duces habuerunt; tentandarum Alpium, & Prouinciæ inuadendæ, quæ ad Vitellium defecerat. Suprà lib. I. *Narbonenſem Galliam aggredi ſtatuit, claſſe validâ & partibus fidâ.* Infrà: *imminere prouinciæ Narbonenſi in verba Vitellij adactæ claſſem Othonis, trepidi nuntij attulère.* Vulgata lectio valdè turbat: *quibus tentandis aggrediendiſq; prouinciæ Narbonenſi: &c:* tamquam tres hi duces Prouinciæ impoſiti. & mage maiores tenebras offundit etiam Maurus. Pag.459.

Non Italiæ adiri nec loca ſedeſq; patriæ.] Nihil ego hîc niſi germanum video. Sudant tamen in mutando Rhenanus pariter & Vertranius.

Municipium Albium Intemelium.] Ita quidem è Strabone ſcripſeris libro IV. τῶν ἐν Λιγύων, inquit; τῶν μὲν ὄντων Ἰγγαύνων, τῶν δὲ Ἰντεμελίων, εἰκότως τὰς ἀποικίας αὐτῶν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ, τὴν μὲν ὀνομάζεσθαι Ἄλβιον Ἰντεμέλιον, οἷον Ἄλπιον, τὴν δὲ ἐπιτετμημένως μᾶλλον, Ἀλβίγγαυνον. id eſt: *Cùm duplices ſint Ligures, Intemelij & Ingauni; iure eorum ad mare coloniæ, altera Albium Intemelium dicta, quaſi Alpium, altera paullò contractiùs, Albingaunum.* Nec ali- Albintemelium.

ter in Plinio. Quin tamen etiam conciſè Albintemelium dicta fuerit, haud pertinaciter eo negatum.

Nec vllus deinde tortoribus aut morte.] Regius codex, *temporibus.* ex quo Rhenanus, *terroribus.*

Pag.462. Veſtricius Spurinna. *Spurinnæ.*] Veſtricius eſt Spurinna, egregius dux, & qui ad Taciti medium æuum vixit. Plinij Secundi de eo epiſtola capienda eſt, lib. II. *Heri à Senatu Veſtricio principe auctore, Spurinnæ triumphalis ſtatua decreta eſt.* quem locum tamen emacula: *Veſtricio Spurinnæ, Principe auctore, triumphalis ſtatua decreta.* Malè enim traiecta verba.

Tum vetuſtiſſimus quiſque caſtigare credulitatem ſuam.] Vulgata antè lectio, *tum mœſtiſſimus quiſque.* ex quo Rhenanus illud *vetuſtiſſimus* extudit: ego malim *modeſtiſſimus.*

Inuidum naturâ vulgus. *Inſito mortalibus naturâ, recentem aliorum felicitatem ægris oculis introſpicere.*] Verè hic morbus in noſtris animis: nec neſciuit Æmilius Probus, ſiue Nepos, in Timotheo: *Eſt hoc commune vitium,* inquit, *magnis liberiſq́; ciuitatibus, vt inuidia gloriæ comes ſit: & libenter de his detrahant, quos emergere videant altiùs: neque animo æquo pauperes alienam opulentum intueantur fortunam.*

Pag.464. *Et Cæcina famâ & pudore cœptæ temerè oppugnationis.*] Lego, *fame.* Duplex enim cauſſa abſceſſus, Fames & Pudor irriti cœpti.

Pag.465. *Omnia quæcumque facta.*] Malo, *omnia à quocumque.* Rodolphus audacior, qui legit, *omnia ducum facta.*

Bedriaci.] Vicus paruus, ſed duabus Romanis cladibus inſignis, nec indignior cuius verum nomẽ norimus quàm

Bedriacum. Cannæ aut Philippi. Vulgò *Bebriacum* appellant. atque ita Iuuenalis libri,

Bebriaci in campo ſpolium adfectare Palati.

At ſinceros ille Vatic. *Bedriacum*, ſemper. quomodo & in Clariſs. Sambuci ſcripto codice exſtare cognoui, cùm ſtrictim eum Viennæ vidiſſem. In vetuſtis Suetonij libris, *Betriacum*, dicitur: ſicut & in Plutarcho, Βητριακὸν, πολίχνην πλησίον Κρεμώνης. Iuuenalis interpres curam nugatur, qui vicum hunc Campaniæ facit! in Sat. II. *Othonem*, inquit, *bello ciuili Vitellius vicit apud Bebriacum Campaniæ.* Atqui noſter clarè; *Inter Cremonam Veronámque*

namque ſitus eſt is vicus. & ipſe Scholiaſtes mox fatetur. Corrupta ea verba igitur, & ſcripſit: *apud Bedriaci campum.* Manifeſtò enim alluſit Iuuenalis ſui verſum, *Bedriaci campo ſpolium affectare PalatI.* Quod autem adtexitur: *Horum bellum Cornelius ſcripſit & Pompeius Planta, qui ait Bebriacum vicum eſſe à Cremonâ viceſimo lapide.* Sanè Cornelium hunc noſtrum intellegit: Pompeius ille quis ſit, nondum repperi. Scholiaſtes correctus. Tacitum is nominat.

Locus Caſtorum vocatur.] Rectè, non *caſtrorum.* Suetonius eumpſe locum, *ad Caſtoris* dixit. Oroſius lib. VII. *circa locum quem Caſtores vocant.*

Dextrâ fronte, prima legio inceſſit.] Quæ hìc frons dextra? haud ſatis capio, & reſcribo: *Aggerem viæ tres prætoriæ cohortes obtinuêre dextrâ. A fronte, prima legio inceſſit.* Pag. 466.

A lateribus cohortes legionum.] Nihil ambigimus quin Tacitus ſcripſerit, *à lateribus cohortes, legio aduersâ fronte.* Ita ſuperior aciei diſpoſitio poſtulat: & ad circumueniendum hoſtes, inuaſionem tripertitam eſſe oportuit.

Silentio, patientiâ, poſtremò precibus.] Malim, *ſilentio, pœnitentiâ.* Pag. 468.

Paucos incuſauit.] Lego, *paucis.* ad breuitatem enim orationis refertur, non ad eos qui peccarant. & ſanè omnes in hac culpâ, nec excerpi pauci potuêre.

Fœdum & maculoſum.] Valet in omne animi vitium & labem Maculoſi vox: tamen vereor vt hìc propriè in ignauiam ac timorem. Ex antitheſi quæ ſequitur, ſuſpicêris: & magis ex hoc Ammiani loco, libro XXX. *Arguebat hic idem Princeps* (Valentinianus) *timidos ſæpiùs, Maculoſos tales appellans & ſordidos.* Pag. 469. Maculoſi noua ſignificatio.

Suetonius Paullinus dignum famâ ſuâ ratus.] Et hìc & alibi effusè laudat hunc Suetonium, *vetuſtiſſimum conſularium*, vt infrà vocat, & non vnâ militiâ clarum. Præfuit Britanniæ, vt habes Annali XIV. & in Agricolâ: ſed & in Africâ bellum geſſit, è Plinio lib. V. *Suetonius*, inquit, *Paullinus quem conſulem vidimus, primus Romanorum ducum tranſgreſſus Atlantem*, &c. Vbi autem mens ſiue iudicium fuit viro magno & celebri, qui in Variis ſuis nuper hunc Suetonium, patrem fecit Suetonij noſtri Tranquilli? Ita enim locum eum corrigit, Suetonij Suetonius Paullinus. Mureti ſuper hoc viro παρόραμα.

Othone: *Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertiadecimæ legionis tribunus anguſticlauius.* Et liber, inquit,
,, qui tineas & cariem ſenſerat, habet, *Linus.* Omnino au-
,, tem legendum Paulinus. Teſtem in eam rem laudabo
,, Tacitum, qui fortis viri neque nomen neque virtutem
,, tacitam eſſe ſiuit. eius enim ſæpe & in Annalibus & in Agricolæ vitâ honorificam mentionem facit. Hæc ille. Quid dicam? Non inſector te vir elegantiſſime, ſed bonâ fide hæc ſcribis? Erras nimis. Suetonius ille Lenis, Tribunus fuit: noſter belli dux. Illé anguſticlauius, id eſt, nondum Senator, ſed inter equites: iſte, Conſularis. nec tenue vſquam veſtigium confuſionis eius, quam facis. Hoc mihi in tranſcurſu monitum, non vt carpam (Fidem teſtor:) ſed vt claro ſub exemplo doceam quàm fallax hæc Critica, & ignoſcendum etiam nobis eſſe, ſi labimur interdum in procliui iſtâ viâ.

Pag.470. Tumere, & tumor rerũ. *Quoniam Galliæ tumeant, & deſerere.*] Copulam aptè inſerui, ex Vatic. Tumere autem eleganti metaphorâ dicuntur, quæ eruptura videntur. vſurpauit Cicero bis in Epiſtolis ad Atticum.

Paucis diebus quartam decimam legionem.] Hæc reſtitui, in vulgatis quà à verbis quà ab interpunctis mendoſa.

Pag.471. Egeſippus emendatus. *Brixellum concederet.*] Ita factum, ibique ſe occidit. Elue mendam igitur quæ in Egeſippo (ſcriptore mihi quidem haud ſpernendo) libro IV. cap. XXIV. *Cùm Otho comperiſſet Valenti ac Cecinæ, Vitellij comitibus, victoriam ceſſiſſe, Brixiæ poſitus, voluntariâ morte eripuit ſe ludibrio.* Facito *Brixelli.*

Pag.473. *Promoueri ad quartum à Bedriaco caſtra placuit.*] E Plutarcho ſcriberes, *ad ſextum.* Nam ille quinquaginta ſtadia numerat. Sed & paullò pòſt vbi noſter XVI. milliaria numerat, Græci eiuſdem computatione XII. ſaltem efficiuntur. Nihil tamen ego mutem.

Plutarchi & Taciti multa ſimillima. *Adeò imperitè.*] Totum hunc locum verbatim Plutarchus expreſſit, vt pleraque alia: etſi haud multùm ætate noſtro inferior.

Confluentes Padi & Aduæ fluminum.] In Vatic. locus hic in liturâ, ſic tamen vt apertè eſſet eruere ſcriptum antiquitus, *Padi & Agele:* aliena deinde manu factum, *Adduæ.*

Adduæ. Sed Agela ignotum mihi flumen, & cenſeam vulgatam eſſe veram. De Adduâ, Plinius lib. II. Strabo III. item que Sidonius: *Vidimus vluoſum Lambrum, cæruleum Adduam, velocem Atheſim, pigrum Mincium.* Addua fluuius.

Aderat citus equo Numida.] Quis hic Numida? num inter auxilia Othonis ea gens: minime, ſed inter obſequia. Numida alio intellectu. Ne fugiat enim te latens hîc ex antiquo mos: quo receptum, vt viris lautioribus ditioribuſque Afri aut Numidæ equites eſſent, ad iter. Præcurrebant illi, & agmen ducebant heri ſequentis. Seneca epiſt. LXXXVIII. *O quàm cuperem Catoni nunc occurrere aliquem ex his troſſulis in viâ diuitibus, curſores & Numidas & multum ante ſe pulueris agentem!* Mos Romanus in antecurſoribus. Idem expreſſiùs epiſt. CXXIV. *Omnes ſic iam peregrinantur, vt illos Numidarum præcurrat equitatus, vt agmen curſorum antecedat.* Martialis:

Cùm cathedralitios portet tibi rheda miniſtros,
Et Libys in longo puluere ſudet eques.

De tali igitur hic capies: quando & principibus illi in vſu. Qui idem & Imperatoribus. ex Martiali, in aduentum Domitiani:

Quando eques & picti tunicâ Nilotide Mauri
Ibitis? & populi vox erit vna, Venit?

Nec Suetonium aliter interpretemur (viderat ſagaciſſimus Turnebus) in Nerone cap. XXX. *Iter feciſſe traditur phaleratâ cum Mazacum turbâ atque curſorum.* Nam Mazaces, Afri.

Otho rem in diſcrimen mitti iubebat, æger morâ & ſpei impatiens.] Talis in Homerico illo Hectore affectus: Homeri locus ſimilis.

Βέλτερον αὖτ' ἔριδι ξυνελαυνέμεν. ὅττι τάχιστα
Εἴδομεν ὁπποτέρῳ κεν ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξῃ.

Accurrentium, clamantium] Farneſ. & priſcæ editiones, Pag. 475. *accurrentium, volantium*; Vatic. *vomantium.* vt omnino aliud hîc verbi fuerit, mihi adhuc irreperti. Nam quod Palmerium, *bouinantium*, audio ſcribere: non placet.

Corporibus & vmbonibus niti.] Vocem, *niti*, ex Farneſ. & Vatic. addidi: & verò abeſſe ſine ſententiæ incommodo non poteſt.

Cui cognomen Rapaci.] Non abs re arbitror, quoniam cognomina legionum ſæpe Tacitus commemorat, veterem à me lapidem proponi, in quo ea ordine deſculpta. Conſpicitur autē Romæ in Capitolio, formâ columellæ:

NOMINA. LEG.

Tabula, & numerus legionum.

II. AVGuſta.	II. ADIVTrix.	IIII. SCYTHica.
VI. VICTRIX.	IIII. FLAVia.	XVI. FLAVia.
XX. VICTRIX.	VII. CLAVDia.	VI. FERRATenſis.
VIII. AVGuſta.	I. ITALica.	X. FRETEnſis.
XXII. PRIMigenia.	V. MACEDonica.	III. CYRENenſis.
I. MINERuia.	XI. CLAVDia.	II. TRAIANA.
XXX. VLPia.	XIII. GEMina.	III. AVGuſta.
I. ADIVTrix.	XII. FVLMinatrix.	VII. GEMina.
X. GEMina.	XV. APOLlinea.	II. ITALICA.
XIIII. GEMina.	III. GALLICana.	III. PARTHica.
I. PARTHica.	II. PARTHica.	

Velim Dionis recenſum legionum, qui eſt libro LV. cum hoc lapide conferri. à quo adiuti interpretes, paullò feliciùs ſanè eum vertiſſent.

Stratis vnaetuiceſimanorum principiis.] Aliquot libri, *principibus*, placet.

Pag.476. *Suetonius Paullinus & Licinius Proculus caſtra vitauêre.*] Farneſ. *caſtra petiuêre.* Falsò. Nam Plutarchus apertè: τῶν δὲ στρατηγῶν οὔτε Πρόκλος οὔτε Παυλῖνος συνεισελθεῖν ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἐξέκλιναν φοβούμενοι τοὺς στρατιώτας.

Pag.477. *Apud duces Vitellianos dubitatum.*] Imò verò, *non dubitatum.* idq́ue res & Plutarchus ſuadere videntur.

Plotius Firmus. *Plotio Firmo, is pretorij prefectus.*] Duo Præfecti prætorio ſub Othone, Licinius Proculus & Plotius Firmus. Tacitus lib.1. *Pretorij Præfectos ſibiipſi legêre, Plotium Firmum è manipularibus quondam, & Licinium Proculum.* Nec alios vſquam nominat. Vt iure mirer in hac Othonis morte Plutarchum commemorare Pollionem prætorij Præfectum. Quod vix eſt vt ſit ſine mendo.

Dubitatū de Plutarchi ſcripturâ. Verba eius: οἱ δὲ στρατιῶται, Πολλίων ὁ ἕτερος τῶν ἐπάρχων, ὀμνύειν ὅλους εἰς τὸν Οὐιτέλλιον κελεύοντος, &c. malimq́ue Πλωτίου. niſi huic Plotio etiam Pollionis cognomen: quod vnum dici ſupereſt.

In Stoïcos quæ torquentur. *Maiore animo tolerari aduerſa, quàm relinqui.*] Hæc illa ſunt, quibus iugulare Stoïcos noſtros aduerſa omnis manus ſolet · pro quibus ſcutum habeo equidem quod opponam, niſi Religio me vetet. In hanc mentem igitur & Lucanus:

—— *fortiſſimus ille eſt,*

Qui

Quipromptus metuenda pati, ſi cominus inſtent,
Et differre poteſt.

Illa virgo apud egregium vatem (intellego qui Thebaida ſcripſit:)

—— non eſt, vt putas, virtus, pater,
Timere vitam: ſed malis ingentibus
Obſtare, nec ſe vertere, ac retrò dare.

Cæſar lib. VII. *Animi eſt iſta mollities, non virtus, inopiam pauliſper ferre non poſſe. Qui ſe morti vltrò offerant faciliùs reperiuntur, quàm qui dolorem patienter ferant.* Q. Curtius: *Fortium virorum eſt, magis mortem contemnere, quàm odiſſe vitam. Sæpe tædio laboris, ad vilitatem ſui compelluntur ignaui.* Biberunt omnes è paterâ Ariſtotelis, cuius hoc ſcitum in Ethicis: τὸ δ' ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἤ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. Heu, taceo. Sumpta ab Ariſtotele.

Fortes & ſtrenuos etiam contra fortunam inſiſtere ſpei.] Itaque Florus, libro IV. cap. VIII. *Magnæ indolis ſignum eſt, ſperare ſemper.* Spes in altâ indole.

Temperare felicitati.] Vocem eam Felicitatis reperio in libris meis omnibus: quam eiecit Rhenanus, ſententiâ non volente. Pag. 478.

Saluium Cocceianum fratris filium.] Melius ita, quàm *Cocceium*, quod Plutarchus præfert. Nam & Tranquillus ita appellat, in Domit. cap. X. vbi narrat hunc interfectum. At Suetonius non fratris ſolùm filium, ſed ipſum hîc fratrem præſentem facere videtur: contra Taciti & Plutarchi narrationem apertè. Nam ille in caſtra euaſerat è pugnâ, ſeque cum aliis dedidit. Suetonij tamen verba, cap. X. *Fratrem igitur, fratriſque filium, & ſingulos amicorum cohortatus.* quæ profectò non vera, ſi verus Tacitus. Pag. 479. Suetonij alia traditio.

Neu patruum ſibi Othonem fuiſſe aut obliuiſceretur vmquam, aut nimium meminiſſet.] Totidem pæne verbis Plutarchus: μήτε ἐπιλαθέσθαι παντάπασι, μήτε ἄγαν μνημονεύειν, ὅτι Καίσαρα θεῖον ἔσχε. Non audiemus Beatum, qui verbum, *nimium*, auctore Budenſi codice delet, & vnà ſententiæ acumen. Totum id enim in eo. ſicut & in Plinij loco fuerat, epiſt. XIV. lib. III. quem deprauarunt: *Largius Macedo, ſuperbus alioqui & ſæuus dominus, &* Rhenani iudiciū reiectum.

 nus, &

nus, *& qui ſeruiſſe patrem ſuum parum imò minimum memi-niſſet.* Tu ſcribe, *nimium meminiſſet.*

Veſperare. *Veſperaſcente die.*] Farneſiano eſt, *veſperante.* quod verum arbitramur. Agellius: *Vbi iam veſperauerat.*

Allatis pugionibus.] Vocem addunt aliquot libri, *pugionibus duobus.* atque ita Plutarchus: δυοῖν ὄντων αὐτῷ ξιφῶν.

Pag.480. Suetonij melior lectio. *Maternum genus impar.*] Quomodo? ſi ſplendidiſſima ea femina fuit, Suetonio teſtante? Scribit enim de patre Othonis: *Ex Albiâ Terentiâ ſplendidiſſimâ feminâ duos tulit filios.* Sed melior ibi ſcriptura, *ſplendidâ feminâ:* quam ex opt. libro Torrentius adnotauit. idque non aliud quàm ordinem equeſtrem propriè notat.

Pag 481. *Societate culpæ tutior.*] Puto, *tutiores.*

Rurſus conſiliaturi.] Non muto. Horatius eo verbo vſus, *Gratum elocuta conſiliantibus Iunone diuis.* & alij.

Pag.482. Diplomata. *Diplomata Othonis.*] Abundè, ſi deo ita viſum, in Commentariis. nunc Suetonij locum παρέργως emendemus, Calig. cap. XXXVIII. *Prolata diuorum Iulij & Auguſti diplomata, vt vetera & obſoleta deflebat.* Cur deflebat? aut Tranquillus correctus. quî id conuenit? vidi qui *delebat*, vellet. Ego, *deflabat*, vel *difflabat*, verum contendo. non enim alio geſtu meliùs expreſſeris ſuperbum habitum illum contemnentis & reſpuentis. Eaque difflatio etiam in noſtris hodie moribus, vbi eleuamus quid aut aſpernamur.

Gratior Cæcinæ modeſtia fuit, quòd non ſcripſiſſet.] Quid ita? quia inualuerat iam illo æuo, vt publicè Ad Principem præſidum litteræ. nemo, id eſt ad Conſules aut Senatum ſcriberet, præter Principem: alij autem omnes, ad iſtum. Itaque ſuperbè ſe geſſiſſe Valens viſus, qui id fecit: modeſtè Cæcina, qui omiſit. Tale illud lib. IV. Hiſtor. de Muciano: *Miſerat & epiſtolas ad Senatum, quæ materiem ſermonibus præbuere. Si enim priuatus eſſet, cur publicè loqueretur?*

Pag.483. *Tantum peditum equitúmque, vis damnáque & iniuriæ.*] Si attendis, haud difficulter mecum fatebere, illud, *tantum*, à gloſſographo eſſe, legeſque: *peditum equitúmque vis, damnáque*, &c: Vis pro multitudine & copiâ, tritum.

Pag.484. *Nihil Vitellio anquirente.*] Meritò id verbum repoſui, cùm

cùm in manuſſ. repperiſſem, *acquirente.* Anquiro enim pro Inquiro ſiue potiùs valdè quæro, veteri & probâ notâ ſignatum verbum eſt, Ciceroni, Varroni, aliiſque crebrò vſurpatum, crebrò corruptum. **Anquiro.**

Sed creditum famâ.] Rectúmne? an ſcribendum, *deditum famâ?* Pag.485.

Longum interfectori viſum.] Hic ordo verborum in meis libris: & ſententia liquet. Alij traiiciunt: quid niſi libidine quadam omnia mutandi? Pag.486.

Miſſus eſt in locum eius Vectius Bolanus. E præſentibus angebat Vitellium.] Diſtingui malim, *Bolanus è præſentibus. Angebat*, &c: vt ſignificet Bolanum è comitatu principis in Britanniam miſſum. Pag.487.

Apud victores orta ſeditio.] Vix tandem emerſi me ex hac ſalebrâ, & vidi errorem. Tranſpoſiti enim per neglegentiam verſus ſunt, iique in hunc ordinem cogendi: *Et quidem partes modeſtè diſtraxerat, niſi numerus cæſorum inuidiam bello auxiſſet. Apud victores orta ſeditio, ludicro initio. Diſcubuerat Vitellius*, &c: Si tamen locus integer eſt, de quo ambigo. Scripſi *diſtraxerat*, non, *diſtinxerat:* ex Vatic. & videtur ad ſententiam aptius, quia intellegit Vitellium ſatis clementer & modeſtè legiones aduerſæ partis diſparaſſe, & per varias prouincias diſtraxiſſe, ne coïrent. Pag.488.

Miles intentus aut licentior.] Anteà, *licentioſus*, legebatur: quod ſanè eligam præ iſto quod ſuppoſuit Rhenanus.

Per laſciuiam & certamen luctandi accenſis.] Verius, *ad certamen.*

Inter inania belli.] An non *immania?* In quo ipſo verbo error inueterauit Ciceronis libris De Legibus: *Tum ebur ex inani corpore extractum:* cùm manifeſtò legend. *immani.* Quidam tamen hîc libri, *munia belli.* Pag.489. **Immania belli.**

Pars viæ, quam Cremonenſes lauro roſiſque conſtrauerant, exſtructis altaribus, cæſiſque victimis, regium in morem.] Aræ iſtæ & Victimæ, Vitellij Genio & Victoriæ. Fœda, ſed vetus adulatio: quam in aduentu Regum aut Principum vſurparunt Græci Latinique. Iuſtinus libro XXIV. *Arſinoë prægreſſa virum, feſtum diem vrbi indicit, domos, templa, ceteráque omnia exornari iubet:* **Aræ in aduentu Principum.**

ARAS *vbique* HOSTIASQVE *diſponi.* Valerius lib. IX. de Luxuriâ: *Quid ſibi voluit princeps ſuorum temporum Metellus Pius, cùm in Hiſpaniâ* ADVENTVS *ſuos ab hoſpitibus* ARIS *&* THVRE *excipi patiebatur?* Factum & Cæſari è Galliâ reduci. Hirtius libro VIII. *Multitudo obuiam procedebat:* HOSTIÆ *omnibus locis immolabantur: tricliniis ſtratis fora templáque occupabantur.* Et paſſim deinde Principibus. In Caligulâ Sueton. cap. XIII. *Inter* ALTARIA *&* VICTIMAS, *ardentéſque tedas, denſiſſimo & lætiſſimo obuiorum agmine inceſſit.* In Galbâ idem cap. XVIII. *Cùm per omne iter, dextrâ ſiniſtráque* VICTIMÆ *opidatim cæderentur.* Plinius Panegyrico, de aduentu Traiani: *Vt plena* ALTARIBVS; *auguſta* VICTIMIS *cuncta!* Alius Panegyriſtes ad Maximianum: *Totámque hanc vrbem repentinâ tuâ in hoſtes eruptione ſolicitam, lætitiâ & exultatione, &* ARIS *flagrantibus, &* SACRIFICIIS *&* ODORIBVS *accenſis numini tuo, impleſti.*

Pag. 490. *Diſſimulatus M. Macri tamquam Othonianarum partium ducis.*] Scribendum videtur *Martij Macri.* Nam ita eum ſuprà crebrò nominat, qui Præfectus gladiatoribus fuit.

Pag. 494. *Nec mihi maior in tuâ vigilantiâ, parcimoniâ, ſapientiâ fiducia eſt.*] Ambigo de voce parcimoniæ. Conuenit in Veſpaſianum, ſcio: quem ſordidum auarumque omnes faciunt, non ſolùm parcum. ſed cur inter principes & illuſtres virtutes hanc domeſticam priuatamque nominet? aut cur in eâ fiduciam boni euentus collocet? Non digna videtur, quæ ad Imperium adiuuet, aut ad id gradum ſtruat. Itaque reponendum fortaſſe, *acrimoniâ.* etſi pono id, non firmo.

Suſpecta vox in Tacito.

Nam qui deliberant, deſciuerunt.] Acutè & verè dictum. Fidem enim iam fregit, qui deliberat an ſeruet. Plutarchus exprimere in Galbâ voluit (magni fecit ille vir hunc noſtrum, & quanquam æuo compar, multa verbatim ex hac hiſtoriâ conuertit:) vbi Vinnium facit Galbam excitare & alloqui: ὦ Γάλβα, τίνα τρόπον βουλεύεσαι; τὸ γὰρ ζητεῖν Νέρωνι εἰ πιστοὶ μένοιμεν, ἤδη μενόντων ἐστί. Vocula negans excidit, & legendum ἤδη οὐ μενόντων. Verto: *O Galba, quomodò deliberas? Nam quærere an Neroni*

Plutarchus Tacitū amauit.

roni

roni fidi maneamus, iam non manentium eſt.

Nec ſimulacrum deo aut templum, ara tantùm & reuerentia.] Pariſſimum illud, quod de Herculeo fano ad Gades tradit Silius, lib. III.

> *Sed nulla effigies, ſimulacraq; nota deorum:*
> *Maieſtate locum & ſacro impleuêre timore.*

Silij dictum ſimile.

Is primus Principatus dies in poſterum celebratus.] Dies ille, Natalis imperij decorè dictus. Spartianus Hadriano: *Tertio Iduum earumdem Natalem imperij ſtatuit celebrandum.* Pag. 495. Natalis imperij.

Quinto Nonas Iulias.] Suetonio ſcriptum, *quinto Idus.* ſed eum ad exemplar Taciti emendandum videri non vanè pronuntiat clariſſimus Torrentius.

Non paratâ cognitione.] Cui rei hîc cognitio? quam vocem Taciti mens planiſſimè ſpernit. Emendo verò, *non paratu ac concione.*

In ipſo nihil tumidum, arrogans, aut in rebus nouis nouum fuit.] Ita decuit per ſe magnum animum, non attolli per fortunam. Claudiani illud pulchrum, & hîc aptum:

> *Frons priuata manet. non ſe meruiſſe fatetur,*
> *Qui creuiſſe putat.*

Attamen non leuiter innouauit Veſpaſianus, ſi vera quæ Sulpicius Seuerus ſcribit lib. II. Sac. Hiſtor. *Veſpaſianus cùm Hieroſolymam obſideret, ſumit imperium: &, vt mos eſt, diademate capiti impoſito, ab exercitu Imperator conſalutatus, Titum filium Cæſarem facit.* Sed palàm illa falſa. Nec mos eius æui diadema tulit, nec Flauius per ſomnium vſurpauit. Falſa ſcriptio Seueri.

Militariter locutus.] Rectiſſimè. atque ita libri. Significat orationem eius caſtrenſem horridamque fuiſſe, non cultam forenſi aut vrbano more. Qui, *militariter lautus,* caſtigant: ineptiunt.

Antiochenſium theatrum, vbi illis conſultare mos eſt.] Qui mos ſcilicet pleriſque Græcorum, & qui oriundi à Græcis. Frontinus III. Stratag. cap. II. *Alcibiades in theatro diſſeruit, vbi ex more Græcorum locus conſultationi præbebatur.* Iuſtinus lib. XXII. *Agathocles velut reip. ſtatum formaturus, populum in theatrum ad concionem vocari iubet.* Inde illud Satyrici, de principe oratore: Græcis Theatrum pro Curiâ.

tore: — *& pleni moderantem frena theatri.* Meminit eiuſce ritus Cicero pro Flacco, & alij.

Pag.496. *In modum penatium diligebantur.*] Id eſt, amabant vetera & nota caſtra, iuxtà ac ſuas ædes. Clarum, nec monitione dignum: niſi correctores, *dirigebantur*, maluiſſent.

Antiochus vetuſtis opibus ingens.] Adtextam cenſeo vocem, *ingens:* certè obnubilat ſententiam & phraſem, quæ aliàs Tacito crebra.

Mox, per occultos ſuorum nuntios excitus ab vrbe Agrippa.] Quomodo, aut quando ergo illuc venerat? ex Egeſippo diſce, libro IV. cap. XXI. *Sententiam noui Principis de bello Iudæorum ſciſcitari, Veſpaſiano conſilium fuit: miſitq; Titum filium, & regem Agrippam. Titus de Achaiâ reuertit: Agrippa Romam contendit, vt apud nouum Principem locaret gratiam.*

Agrippa Romæ.

Nondum additis Cappadociæ legionibus.] Veſpaſianus ipſe addidit. Vide Tranquillum, cap. VIII. in Veſpaſ.

Pag.497. *Claſſem è Ponto Byzantium adigi iuſſerat.*] Intellege claſſem, quæ Romanis etiam illìc ordinaria, ad tuendam Ponti oram. Quanta ea fuit? hauries è ſolo Egeſippo, libro II. in oratione (cui pulchra placent, eam legat) Agrippæ: *Mæotia regna Boſporaníque omnes Romano ſubiiciuntur imperio, & illud antè innauigabile pelagus quadraginta naues ad pacem exercent.*

Claſſis in Ponto.

Ad obtinendas iniquitates.] Phraſis inſolens, & mihi ſuſpecta. locum etiam totum vitij arguit, quòd ſtatim Romanus codex præfert, *haud perinde obſtinante.*

Pag.498. *Aquileiam iam progreſſæ, proturbatis qui de Othone nuntiabant.*] Hiulca hæc, transpoſita, & cum defectu. Rem ordinemq́ue vide: fateberis. veritatem: multo magis. Nam è Suetonio clarum, non ipſas tres legiones (vt hæc narratio ſuggerit) Aquileiam progreſſas, ſed dumtaxat bina è ternis legionibus millia. Verba eius Veſpaſ. cap. VI. *Mæſici exercitus bina è tribus legionibus millia, miſſa auxilio Othoni*, &c. vbi hæc eadem, ſed fidelius relata. Quin totum hoc exordium auſpiciumq́ue belli pro Veſpaſiano, confusè & hoc & ſequenti libro traditum. Dicam in loco.

Defectus & confuſio in hac hiſtoriâ.

Vi præcipuâ Primi Antonij.] Egeſippi ſuper hoc nobili duce errorem non celo: ſiue errores potiùs. Is enim lib. IV. capite

capite XXIX. facit eum *Præfectum tertio ordini militari:* id eſt, legioni tertiæ. Atqui Septimæ præponit eum ſtatim noſter. Item in Myſiâ eum collocat: noſter clarè in Pannoniâ. Quis autem præponderare fidem Cornelianam neſciat?

Titus Flauianus.] Malui quàm, *Fabianus.* Farneſianum codicem audio, & Tacitum ipſum qui non aliter ſequenti libro appellat. Pag. 499.

Pompeius Sullanus.] Imò *Siluanus.* Ita enim libro proximo: *Sex milia Dalmatarum ducebat Pompeius Siluanus, conſularis ſenex.*

Præpoſuerat prætorianis P. Sabinum ac præfectura cohortis Iulium Priſcum.]. Alij, *ad præfecturam cohortis.* Corrupta omnia. quæ enim hæc Præfectura cohortis cogitari appoſitè poteſt? Mihi ex ſententiâ & hiſtoriâ placet ſcribi: *Præpoſuerat prætorianis P. Sabinum à Præfecturâ vrbis, & Iulium Priſcum, tum centurionem.* Siue etiam: *ac Præfectura vrbis.* Sanè hic Sabinus qui Principi Veſpaſiano frater, vtrumque munus tenuit ſub Vitellio. & de Præfecturâ Prætorij, libro proximo: *P. Sabinum Prætorij præfectum ob amicitiam Cæcinæ vinciri iuſſit, ſubſtituto in locum eius Alpheno Varo.* De vrbis, plus vno loco habes libro III. & IV. Iulium etiam Priſcum collegam ei in Prætorianâ fuiſſe, libro ſequenti docet: *Vitellius vt è ſomno excitus, Iulium Priſcum & Alphenum Varum cum* XIV. *prætoriis cohortibus obſidere Apenninum iubet.* Scripſi etiam, *tum centurionem:* Farneſianum cod. ſecutus, cui vocula nulla, *eſſet.* & vt de Sabino dixit, Præfectum eum vrbis fuiſſe, exque eo gradu ſublatum ad Prætorium: ita de Priſco, dumtaxat centurionem. Pag. 502. Sabinus Præf. vrbis; Et Prætorij.

Reuerſis ab exſilio iura libertorum conceſſit.] Interpretor: Cùm Galba exſules reſtituiſſet; non tamen etiam bona. credo, quia in fiſcum illata, & pleraque iam per prodigentiam Neronis conſumpta. Sed nec pars quæ accuſatoribus ſententiâ iudicum ſemel donata, temerè eripienda videbatur. Itaque egebant. Vitellius eos miſeratus, huc decurrit vt largiretur Iura libertorum, dupliciter quidem: redderet inquam iura libertorum veterum, daret & eorum qui poſteà manumiſſi. non aliter quàm ſi ab illo iuſto domino manumiſſi fuiſſent. In ſpeciem igitur ingens Taciti locus illuſtratus. Iura libertorum.

gens hoc donum. Nam operas liberti domino debebant, alimenta ſi egeret, denique teſtamento bonorum ſemiſ-

Ius patronorum. ſem. quæ omnia prompta & obuia tibi apud Ic^tos. Hoc vulgò etiam appellant, Ius patronatus, & Ius patronorum, Plinius epiſtolâ XI. lib. X. Eiuſdem ſententiæ verſus illos Martialis cenſeo (Princeps Ic^torum hodie variè eos tamen traxit) ad Traianum:

Martialis explicatus.

Qui ſua reſtituis ſpoliato iura patrono,
Libertus exſul non erit ille ſuis.

Nec diſſimilis, imò maior benignitas Auguſti in Iulum Antonij hoſtis ſui Filium. de quo Dio libro LI. τῷ Ἰούλῳ τῷ τοῦ Ἀντωνίου τοῦ τε Φουλουίας υἱεῖ, τοὺς ἐξελευθέρους αὐτοῦ πάνθ' ὅσα πλουτοῦντας σφᾶς καταλιπεῖν αὐτῷ κατὰ τοὺς νόμους ἔδει, παραχρῆμα δοῦναι ἐκέλευσε: *Iulo, Antony & Fuluiæ filio, libertos eius, quidquid mortuos relinquere ex legibus conueniebat, ſtatim dare iuſſit.* Non enim dedit ſolùm ea iura, ſed repræſentauit.

Abditis pecuniis per occultos aut ambitioſos ſinus.] Ar-

Iura libertorum. gui olim de mendo, ipſe fortaſſe arguendus. Sententiam nunc expedio: Vitellium quidem exſulibus reuerſis iura reddidiſſe vetera in libertos: ſed non cum magno fructu. quia pecunias ſuas occultabant per varias artes & receſſus. ita in alimentis, teſtamentis, aliiſque, patro-

Sinus in prædandi ſignificatione aut congerendi. nos fraudabant, vt modici ipſi & inopes. Voci Sinus, ea vis ſubeſt fraudandi, ſubtrahendi, occulendi. Tacitus lib. IV. infrà: *Tradi ſe præfectis centurionibúſque, quos vbi ſpoliis expleuerunt, mutari; exquirique nouos ſinus & varia prædandi vocabula.* Plinius libro XXXVI. *Vnde M. Scaurus pater, toties Princeps ciuitatis, & Marianis ſodalitiis rapinarum prouincialium ſinus?* Sinum vocat hominem ipſum, in quem rapinæ omnes collatæ velut in ſinum. Plura exempla huic rei vide, ſi lubet, apud Barn. Briſſonium in Lexico: & lumen ab eo fænerare, qui verè Europæ lumen.

Infamibus Vaticani locis.] Ob aërem parùm purum:

Aër infamis in Vaticano. quod etiam hodie experiuntur. Frontinus libro II. De Aquæductibus, vult id emendatum in totâ vrbe, ſuo æuo, idque ablutione aquarum: *Ne pereuntes quidem aquæ otioſæ ſunt. Nam immunditiarum facies, & impurior ſpiritus, & cauſſæ grauioris cæli, quibus apud veteres*

VRBIS

VRBIS INFAMIS AER *fuit, ſunt remota.*

Omnia alia militi largiebatur.] Hunc quoque locum liberare inuſtâ notâ poſſumus: Ait enim hoc :. Vitellium, quia pecuniam dare militi non poterat, Impunitatem & licentiam omnis culpæ dediſſe: vt hac ſaltem blanditiâ eum retineret. Nec aliter ſanè fit in paupere militiâ. Pag. 503.

Liberti Principum conferre pro numero mancipiorum vt tributum iuſſi.] Non muto: & ſcio multos Romæ, eoſque prædiuites priorum Principum libertos. Videatur tamen & lectio & rapina procliuior, ſi libertos *patrum* ſubſtituas: qui numero ſanè grandi.

Exſtructis in campo Martio aris.] Scriptor incertus apud Suidam in voce Βιτέλλιος, hanc rem ſic narrat: καὶ τὸ νεκρὸν τοῦ Νέρωνος ἐς κοῖλόν τινα καὶ ἀφανῆ τάφον κατακείμενον ἀπεῖρμένος.

Inferias Neroni feciſſet.] Repoſui pro, *iecißet.*

Prodigis epulis & ſumptu Gaiana aqua ſatiare inexplebiles Vitellij libidines.] De Gaianâ aquâ, id eſt, vt volunt, aquæductu illo ſumptuoſo, nugæ magnæ. Nec Ferreti quidem emendatio ad genium meum aut librorum, *Caianæ aulæ.* Nobis ſuboluit mendum & eius cauſſa, è diductione copulæ: quam reddimus, legimuſque, *ſumptu ſaginâque.* Saginæ vox apta, quoties de helluone Vitellio: & Tacito velut de induſtriâ vſurpata. Vt, *luxu & ſagina mancipatus emptúſque.* Iterùm: *medio die temulentus & ſaginâ grauis.* Nec aliter Cicero pro Flacco: *Qui multitudinem illam non auctoritate, ſed ſaginâ tenebat.* Hæc apta & bona. Palmerij tamen coniectura non minùs recta, *ſumptu ganeâque.* Pag. 504. Sagina Vitellij.

Nouies millies ſeſtertium pauciſſimis menſibus interuertiſſe] Sidonius in Panegyrico ad Maiorianum, abit nimis ab hac ſummâ, & quinquies millies exprimere voluiſſe videtur: Sidonius explicatus.

— *poſt quina Vitelli*
Millia, famoſi ventris damnata barathro.

Minùs abibit, ſi legas, *bis quina.* quod verum cenſeo. atque ita decies millies (vt potuit tamen cumque) in carmine dixerit. Aut correctus.

Integrum illic ac fauorabilem proconſulatum Vitellius, ſamoſum inuiſúmque Veſpaſianus egerat.] De Vitellio, Pag. 505.

eadem

eadem Suetonius in vitâ eius cap.v. At de Veſpaſiano mutat, & *Africam integerrimè*, inquit, *nec ſine magnâ dignatione adminiſtrauit.* Quî concilientur, non video.

Temporaria ingenia. *Hæc illáve defenſurus, prout inualuiſſent.*] Non malè, *prout ij valuiſſent.* Temporum enim hominem deſcribit, qui nunc in ſuſpenſo, inclinaturus erat ad partes valentioris. Multi eiuſmodi vulpiones, præſertim per bella ciuica. Talis rex Iuliates, lib. XII. Annal. qui *ſocietatem Meherdatis palàm induerat, in Getarzem per occulta & magis fida inclinabat.* Et depingit in vno omnes Claudianus:

Librauit geminas, euentu iudice, vires,
Ad rerum momenta cliens; ſeſeq́ daturus
Victori.

Aut ſuomet aſtu.] A Ferreto eſt. malè anteà, *ſtatu.*

Mare quoque Eteſiæ flabant. harum flatu, &c.] Intricata valdè lectio in ſcriptis. Vaticanus: *mare quoque & Bleſi flabra aquilonis, harum flatu:* nec aliter Farneſ. At Budenſis, *mare quoque & eſi flebra Aquilonis verum flatur.*

Eteſij ſiue Annui Aquilones. Nos legimus, *Mare quoque eteſii flabant* (ſiue *inflabant*) *Aquilones. Horum flatu.* Plinius lib. II. *Poſt biduum iidem Aquilones conſtantius perflant, per dies* XL. *quos Eteſias vocant.* Et clarum certè eſt, Aquilones propitios optabileſque iis qui ex Italiâ Orientem adnauigant: qui ex eo Italiam, contrà. Cæſar lib. III. Belli Ciuil. *Ipſe enim neceſſariò Eteſiis tenebatur, qui Alexandriâ nauigantibus ſunt aduerſiſſimi venti.*

Pag. 506. *Vexillarij quartadecimæ & ſextadecimæ.*] Libri ſcripti, *vexilla* XIV. & XIII. *legionum.*

Et duodeuiceſimæ.] Vatic. & ipſa res poſcunt, *duoetuiceſimæ.*

Lucilius Baſſus. *Lucilius Baſſus.*] Fruſtrà ſolicitant libri. Nam Vaticano eſt, *Bleſus:* Farneſiano, *Blexus.* At Baſſi cognomen firmat omninò priſcum monumentum quod Aquileiæ, cuius exemplar à Fuluio Vrſino mihi traditum ſubieci:

IMP.

IMP. CÆSAR. VESPASIANVS. AVG. PONT. MAX.
TR. POT. II. IMP. VI. P. P. COS. III. DES. IIII. VETERANIS QVI. MILITAVERVNT. IN. CLASSE. RAVENATE. SVB. SEX. LVCILIO. BASSO. QVI. SENA. ET. VICENA. STIPENDIA. AVT. PLVRA. MERVERVNT. ET. SVNT. DEDVCTI. IN. PANNONIAM. QVORVM. NOMINA. SVBSCRIPTA. SVNT. IPSIS. LIBERIS. POSTERISQVE. EORVM. CIVITATEM. DEDIT. ET CONVBIVM. CVM. VXORIBVS. QVAS. TVNC. HABVISSENT CVM. EST. CIVITAS. IS. DATA. AVT. SI. QVI. CAELIBES. ESSENT CVM. IIS. QVAS. POSTEA. DVXISSENT. DVMTAXAT. SINGVLI. SINGVLAS. NON. APRIL. CÆSARE. AVG. DOMITIANO. CN. PEDIO. CASTO. COS. ILATORI. VENETI. F. CENTVRIONI. AMEZENO. DESCRIPTVM. ET. RECOGNITVM. EX. TABVLA. ÆNEA. QVÆ. FIXA. EST. ROMÆ. IN. CAPITOLIO. AD. ARAM. GENTIS. IVLIÆ. DEFORAS. PODIO. SINISTERIORE. TAB. T. PAG. II. LOC. XXXXIIII.

Ne ab aliis apud Vitellium anteirentur, peruertiſſe ipſum Vitellium videntur.] Vox Vitellij ineptè repetita, & inculcata, vt ſolet, ab interprete. Scribo eâ eiectâ, *peruertiſſe ipſum videntur.*

Ad Lib. III.

HISTORIARVM

Notæ.

I am *reſeratâ militiâ.*] Non ſperno: aptius tamen fortaſſe, certè clarius, *reſeratâ Italiâ.* Atque id Taciti ſiue Antonij concionantis mentem propius tangit. Pag. 509.

T. Ampius Flauianus.] Verum hoc nomen erui è libris, qui aut *Tampius* aut *Tumpius* præferunt, cohæſu ſcilicet notæ. Ampia gens inter Romanas nota. Vulgò Appium hîc legas, falsò: quia non vni duplex prænomen eſſe potuit.

Ceterùm vt tranſmitteret in Italiam impunè.] Clauſula corrupta, manca; nec ſcio an loco poſita. Farneſianus: *vt tranſmitteretur in Italiam impunem eo viſui foret ſcriptum Aponio Satium reuireſcere crederetur.* Nec aliter Vatic. niſi quòd, *vſui*: & ſupra *Satium*, adnotat, *Sotium.* Ficulnum auxilium: certè mihi, qui ſine libris non enato ex hac lacunâ.

Pag. 510. *Quæſitum inde quæ bello ſedes legeretur. Verona potior viſa.*] Variè olim peccatum in libris: ſæpe etiam in tranſpoſitu foliorum aut traiectu. Quod hîc factum mihi liquet. Quomodo autem id alij Critici non aduertêre antè me? mirum. Nam hiſtoriam ſaltem lege non ignauè: videbis, imò tanges. En, hîc deliberatur de ſede belli in Italiâ: & Verona eligitur. Atqui nondum in Italiam copiæ vllæ tranſmiſſæ. Paginâ demum ſequenti narratur, *Antonio rapienti partem equitum ad inuadendam Italiam Arrius Varus comes fuiſſe, & Aquileiam & proxima quaque occupaſſe.* Veronámne igitur venire potuerunt, à tergo his relictis? Sed & tota narratio, incompoſita, diſſona. cui verum veterémque ordinem dare, haud noſtrum: in meliorem tamen paullò aptioremque ſic redigi cenſeam.

Mira in Tacito, & fœda traiectio.

Aliqua concinnatio.

CETERVM *vt tranſmitteret in Italiam impunè & eo vſui foret, ſcriptum Aponio, & vnà cum Mœſico exercitu celeraret. Ac ne inermes prouinciæ barbaris nationibus exponerentur, principes Sarmatarum Iazygum in commilitium adſciti; plebem quoque & vim equitum quâ ſolâ valent offerebant. remiſſum id munus, ne inter diſcordias externa molirentur, ac maiore ex diuerſo mercede ius fáſque exuerent. Trahuntur in partes Sido atque Italicus reges Sueuorum, quibus vetus obſequium erga Rom. & gens fidei commiſſæ * patientior. oppoſita in latus auxilia, infeſtâ Ratiâ, cui Porcius Septimius procurator erat incorruptæ erga Vitellium fidei. Igitur Sextilius Felix cum alâ Taurianâ & v i i i. cohortibus ac Noricorum iuuentute ad occupandam ripam Æni fluminis, quod Retos Noricóſque interfluit, miſſus, nec illis aut his prœlium tentantibus fortuna partium alibi tranſacta. Antonio vexillarios è cohortibus, & partem equitum rapienti comes fuit Arrius Varus, ſtrenuus bello, quam glo-*

riam

riam & dux Corbulo & proſpera in Armeniâ res addide-rant. Idem ſecretis apud Neronem ſermonibus ferebatur Corbulonis virtutes criminatus. Vnde infami gratiâ pri-mumpilum adepto, læta ad præſens malè parta, mox in per-niciem vertêre. Sed Primus ac Varus occupantes Aquileiæ proxima quæque, & Opitergij & Altini lætis animis acci-piuntur. Relictum Altini præſidium aduerſus claſſem Ra-uennatem, nondum defectione eius auditâ. Inde Patauium & Ateſte partibus adiunxere. Illic cognitum tris Vitellia-nas cohortes, & alam cui Scriboniana nomen, ad Forum Alieni ponte iuncto conſediſſe. Placuit occaſio inuadendi incurioſos. nam id quoque nuntiabatur. Luce primâ iner-mes pleroſque oppreſſere. Prædictum vt paucis interfectis cæteros pauore ad mutandam fidem cogerent. Et fuere qui ſe ſtatim dederent. plures abrupto ponte inſtanti hoſti viam abſtulerunt. Vulgata victoria poſt principia belli ſecundùm Flauianos; duæ legiones, ſeptima Galbiana, Tertiadecima Gemina cum Vedio Aquilâ legato Patauium alacres ve-niunt. Ibi pauci dies ad requiem ſumti, & Minutius Iuſtus præf. caſtrorum leg. VII. quia audaciùs quàm ciuili bello imperitabat, ſubtractus militum iræ, ad Veſpaſianum miſ-ſus eſt. Deſiderata diu res interpretatione gloriæ in maius accipitur, poſtquam Galbæ imagines diſcordiâ temporum ſubuerſas in omnibus municipiis recoli iuſſit Antonius; deco-rum pro cauſſâ ratus, ſi placere Galbæ principatum partes præſumerent. Quæſitum inde quæ ſedes bello legeretur. Verona potior viſa patentibus circum campis ad pugnam equeſtrem quâ praualebant: ſimul coloniam copiis validam auferre Vitellio in rem famámque videbatur. Poſſeſſa ipſo tranſitu Vicentia: quod per ſe parum (etenim modicæ municipio vires) magni momenti locum obtinuit, reputan-tibus illic Cæcinam genitum, & patriam hoſtium duci ere-ptam. In Veronenſibus pretium fuit: exemplo opibúſque partes iuuêre. Et interceptus exercitus per Rætiam Iuliáſque Alpes. ac ne peruium illâ Germanicis exercitibus foret, obſepſerat. Quæ ignara Veſpaſiano aut vetita. quippe Aquileiæ ſiſti bellum, exſpectaríque Mucianum iubebat. Ad-

 iiciebat

iiciebátque imperio conſilium, quando Ægyptus, clauſtra annonæ, vectigalia opulentiſſimarum prouinciarum obtinerentur, poſſe Vitellij exercitum egeſtate ſtipendij frumentique ad deditionem ſubigi. Eadem Mucianus crebris epiſtolis monebat, incruentam & ſine luctu victoriam & alia huiuſcemodi prætexendo, ſed gloriæ auidus atque omne belli decus ſibi retinens. Ceterùm ex diſtantibus terrarum ſpatiis conſilia poſt res afferebantur. Igitur repentino incurſu Antonius ſtationes hoſtium irrupit, tentatíſque leni prœlio animis, ex æquo diſceſſum. Mox Cæcina inter Hoſtiliam vicum Veronenſium & paludes Tartari fluminis caſtra permuniit; tutus loco, cùm terga flumine, latera obiectu paludis tegerentur. Quòd ſi affuiſſet fides, aut opprimi vniuerſis Vitellianorum viribus duæ legiones nondum coniuncto Mœſico exercitu potuêre, aut retroactæ deſertâ Italiâ turpem fugam conſciniſſent. Sed Cæcina per varias moras prima hoſtibus vendidit tempora belli, dum quos armis pellere promptum erat, epiſtolis increpat, donec per nuntios pacta perfidiæ firmaret. Interim Aponius Saturninus cum legione VII. *Claudianâ aduenit. Legioni tribunus Vipſanius Meſſalla præerat, claris maioribus, egregius ipſe, & qui ad id bellum ſolus artes bonas attuliſſet. Has ad copias nequaquam Vitellianis pares (quippe tres adhuc legiones erant) miſit epiſtolas Cæcina, temeritatem victâ arma tractantium incuſans. Simul virtus Germanici exercitus laudibus attollebatur; Vitellij modicâ & vulgari mentione, nullâ in Veſpaſianum contumeliâ. Nihil prorſus quod aut corrumperet hoſtem, aut terreret. Flauianarum partium duces omiſſâ prioris fortunæ defenſione, pro Veſpaſiano magnificè, pro cauſſâ fidenter, de exitu ſecuri, in Vitellium vt inimici. Facta Tribunis & Centurionibus retinendi quæ Vitellius indulſiſſet, ſpes: atque ipſum Cæcinam non obſcurè ad tranſitionem hortabantur. Recitatæ pro concione epiſtolæ addiderê fiduciam:* & cetera, eo ordine quo deinceps vulgati.

Vicen-

Vicentia] Vicetiam appellant Plinij meliores libri, & Strabo Οὐικετίαν. Etiam lapis: Vicetia non Vicentia.

INTER
ATESTINOS
ET
VEICETINOS
FINES. TERMINOSQ.
POSVIT.

Et interceptus exercitus per Raetiam Iuliáſque.] Vatic. & Farneſ. *intertectus exercitus Retiam Iuliáſque.* Ego ne hæc quidem integra puto aut ſatis compoſita. Legam tamen: *interiectus exercitus Raticas Iuliáſque Alpes, ne peruium illâ Germanicis exercitibus foret, obſepſerat.*

Vipſanius Meſſalla, qui ſolus ad id bellum bonas artes attuliſſet.] Eſt iſteipſe, cui partes ſermonis præcipuæ tribuuntur in libello De cauſſis corruptæ eloquentiæ. Amicum Tacito fuiſſe, ex elogiis his ſatis conſtat. Pag. 511. Meſſalla vir inſignis.

Pro cauſâ fidenter, de exitu ſecuri.] Manuſcripti, *de exercitu.* Quod edidi, magis placet.

Et gens fidei commiſſa patientior.] Mei codices, *commiſſior, patientior.* An, *fide cognitior*? an impar medicina noſtra huic vulneri? Palmerius legit: *fidei commiſſior: patenti orâ, oppoſita in latus auxilia.* neſcio an fauente Æſculapio.

Cum alâ Taurianâ.] Itáne? atqui ala Tauriana ſiue Taurina, adiuncta legioni Italicæ, in Vitellij partibùs erat: nec de transfugio aut diſceſſu eius vſquam didicimus. Vt iuſta cauſſa ſit, cur Vaticanam lectionem recipiam, *Alâ Aurianâ.* Nomina enim ferè equitum alis, à præfectis: Taurianæ, Frontonianæ, Valeriæ, Silanæ, Aurianæ. & hæc ipſa Auriana perſeuerauit ad labens imperium, legáſque in Notitiâ imperij, Sub diſpoſitione Ducis Armeniæ: *Ala auriana, Daſcuſa.* Ala Auriana.

Nec illis aut his.] Non rectè editum, *nunc illis.*

Arrius Varus ſtrennus bello, quam gloriam ei dux Corbulo, &c.] Locus quem fœdatum arbitror non vanè. Nam ſcripti mei, *Stenuus bello magis quàm gloriâ, & dux Corbulo.* Diuinabam olim, *ſtrenuus bello, quàm gloriâ: ei dux Corbulo & proſpera in Armeniâ res.* omiſsâ voce, *addiderant*, quam additam cenſebam à gloſſographo

Phraſis priſca notata. ſententiæ fulciendæ. Genus quidem hoc loquendi, per Tacito crebrum. Annali IV. *Agrippa claris maioribus, quàm vetuſtis.* Annal. I. *Pacem quàm bellum probabam:* & ſæpius. Plautus ipſe non refugit, Rudente:

Eo tacent, quia tacita bona eſt mulier ſemper, quàm loquens.

Iterum Menæchmis:

Quin vidua viuam, quàm tuos mores perferam.

Nec quidquam in his mutandum. intellegitur enim, magis, potius: vti Græcis crebrò τὸ μᾶλλον. Iterum Plautus:

Certum eſt moriri, quàm hunc pati lenonem in me graſſari.

Liuius: *Multiplex quàm pro numero damnum eſt.* Laberius: *Conſiſtes agrè, & quàm deſcendas, decides.* Curtius lib. VII. *Nec me ars mea, quàm beniuolentia perturbat.* Noto pluribus, vt illuſtrem genus dicendi quod obſcurum viſum multis & in Tacito durum. At de loco hoc ipſo, nunc quidem hæreo. Parùm aptæ ſententiæ videtur, *ſtrenuus gloriâ*: nec antitheſis clara. Rodolphus adnotarat in ſuo codice, *ſtrenuus bello magis quàm bonus.* Hic coniectura. Certè valdè mihi placeat legi, *ſtrenuus bello, quàm bonus. gloriam ei dux Corbulo,* &c. Et vereor vti Rodolphus in libro aliquo reppererit, non auſus ſequi.

Pag. 512. *Occupantes Aquileia proxima quaque.*] Budenſis codex & Romana editio, *occupatâ Aquileiâ, in proxima quaque.* Haud diſplicet poſſit & legi, *in proximo quoque.*

Alam cui Scriboniana nomen.] Aliquot libri, *Seboniana.*

Vulgatâ victoriâ poſt principia belli] Abeſt particula, *poſt*, à Budenſi: eoque Rhenanus, *principio belli*, reſcribit, me fauente.

Minucius Iuſtus, quia audaciùs quàm ciuili bello imperitabat. ſubtractus militum iræ.] Sperno illud, *audaciùs.* nec proteruo militi vmquam ea in duce diſplicuerit, ſed rigor potiùs & ſeueritas. Itaque benè Vaticanus, *adductiùs*: cui verbo ea vis. Tacitus lib. XIV. Annal. *Pluribus ſermonibus, modò familiaritate iuuenili Nero, & rurſus adductiùs. quaſi ſeria conſociaret.* Idem XIV. Annal. *Adductum quaſi & virile ſeruitium.* ita enim ibi malo cum codice Budenſi, quàm *Addictum.* Suetonius ſenſu ſimili

Adductus, qua ſignificatione.

Tiberium

Tiberium inceſſiſſe ſcripſit, *vultu adducto, plerumque tacitum*: id eſt, graui, ſerio, & ſeuero. Ita Seneca *vultum adducere in triſtitiâ* vſurpat: & Capitolinus de Æliô Vero ſcribit, *fuiſſe fronte in ſupercilia adductâ venerabilem*. Cauſſa aperta huic ſignificationi, à geſtu. Qui enim alacres, comes, fronte etiam ferè ſunt exporrectâ & diffusâ: qui triſtes, ſeueri, eâdem contractâ & adductâ. Non aliâ mente Propertius ſubductum vultum pro graui dixit:

Nunc volo ſubducto grauior ſubducere vultu.

Decorum pro cauſâ ratus, ſi placeret Galbæ principatus. & partes præſumpsêre.] Malè diducta ſententia & ſcripta. Puto: *ſi placere Galbæ principatum & partes, præſumpſiſſent.* Putauit, inquit, Antonius è re futurum, ſi homines animo præſumerent, Galbæ principatum & optimatum partes Veſpaſiano placere.

Et vt proditionis ira militum in Flauianum incubuit.] Pag. 513.
Vocem ſententia flagitat. & puto deeſſe, Auctorem, Compertum, aut tale. Itaque ſcribam, *vt proditionis auctorem, ira militum*, &c.

Cornelium Tuſcum.] Lege, *Fuſcum.* Ille eſt qui ſuperiore libro nominatur: *Sed Cornelius Fuſcus procurator* (Dalmatiæ) *aderat vigens ætate, claris natalibus.* Et hac in bello ciuili operâ, niſi fallor, benè penitus in Veſpaſiani domum inſinuauit: & à Domitiano præfectus prætorio factus. Periit in Dacis, infelici pugnâ. Suetonius Domit. cap. VI. Dio, Victor. Iuuenalis de eodem:

Pag. 514. Cornelius Fuſcus.

Cæſus in Dacis.

Et qui vulturibus ſeruabat viſcera Dacis.

Secreta caſtrorum.] Principia ipſa, quia hæc ſeiuncta à tabernaculis & tentoriis militum. Ideò Statius vocauit, Pag. 515.
——conſilij penetrale, domúmque verendam Signorum.

Transfugiſſe claſſem, arcem commeatuum.] Benè emendaui iam olim in Antiquis. Præter exempla eius ſermonis, quæ tunc adduxi: velim addi nouitium à Liuio, lib. III. qui Caſtellum etiam in hac metaphorâ ponit: *Reſpicerent tribunal homines, caſtellum omnium ſcelerum.*

Arx alicuius rei, pro Firmamento.

Vbi totis caſtris in famâ proditio.] Alij libri, *infamia prodita.* nec ſperno. Ita narrat, vt ſtatim mouiſſe miles ſe videatur. At Egeſippus (quem ſuadeo in totâ hâc hiſtoriâ legas) lib. IV. cap. XXX. noctem interponit: & manè

Repugnat Tacito Egeſippus.

demum *ſurgentes, euaginatis gladiis inſiluiſſe ſuper Cacinam* facit.

Etiam militibus principem auferre.] Cum Ferreto omninò lego, *etiam milites auferre.*

Pag. 517. *Fortè victi aut perinde rebus proſperis.*] Rodolphus, *victuri.* Mentem video: & tamen ſubuereor vt parum plena iſta, & huic narrationi quædam deſint.

Pag. 518. *Anceps belli fortuna.*] Farneſ. *pralij.* quod verius. Aliud enim bellum propriè, aliud prælium.

Non ſi pateant porta, niſi exploratò, niſi die, intrandum.] Rodolphi lectio valdè mihi arridet, neſcio an à libris: *non ſi pateant porta, non die, niſi exploratò intrandum.*

Pag 519. *Hoſtem poſterâ die profligare ac proruere ratio fuit.*] Notaui in Antiquis lib. II. cap. XVI. videri inductâ voce legend. *ac proruere fuit*, id eſt, licuit. Sed vereor vt ego quoque interdum (cur negem aut purgem cõmunem Criticorum hanc noxam?) inter ſectores, non medicos. Nunc ſanè vocem eam tolero.

Pag. 520. *Quartadecima legionis baliſta.*] Qui poteſt? Nam quartadecima legio pro Othone ſteterat, & poſt Bedriacenſe prælium ſtatim à Vitellio in Britanniam remiſſa. Sed nec mentio eius in hac pugnâ, imò bello. Reponam fidenter, *quintadecima*, quæ inter Vitellianas paullò antè cenſa.

Quartadecima legio amota.

Pag. 521. *Hinc maiores equorum virorúmque vmbra, & falſo vt in corpora ictu, tela hoſtium citrà cadebant.*] Ita è libris reſtituimus. nec ſententiam difficile capi, è ſimilibus auctorum locis. Nam hæc fraus ſiue error aliâs quoque obiectus hoſti. Plutarchus in Pugnâ Pompeij cum Mithridate: ἐπήεσαν μὲν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ νώτου τὴν σελήνην ἔχοντες. πιπτομένου δὲ περὶ τὰς δύσεις τοῦ φωτὸς, αἱ σκιαὶ πολὺ τῶν σωμάτων ἔμπροσθεν προϊοῦσαι τοῖς πολεμίοις ἐπέβαλον, οὐ δυναμένοις τὸ διάστημα συνιδεῖν ἀκριβῶς. ἀλλ' ὡς ἐν χερσὶν ἤδη γεγονότων, τοὺς ὕσσους ἀφέντες μάτην, οὐδενὸς ἐφίκοντο. Id eſt: *Aggreſſi eos Romani ſunt, Lunam à tergo habentes. quâ inclinante in occaſum, vmbra corporum anteriùs producta hoſtibus incurrebant, qui parùm exactè interuallum hac cauſâ diſcernere potuerunt. ſed tanquã iam in manibus & intra tela eſſent, haſtis temerè emiſſis, neminem attigerunt.* Florus paullo aliter narrat, nec rem cepiſſe viſus eſt, de

Per Lunam error in præliis.

illaipsâ

illa ipſâ pugnâ: *Nocturna ea dimicatio fuit, & Luna in partibus. quippe quaſi commilitans, cùm à tergo hoſtibus, à facie Romanis ſe præbuiſſet: Pontici per errorem, longiùs cadentes vmbras ſuas, quaſi hoſtium corpora petebant.* Si tamen ea lectio recta, nec interpolata ab imperitis. Nam certè Oroſius etiam & Frontinus, Romanis in hac pugnâ Lunam fuiſſe à tergo fatentur: & Dio clarè, κατόπιν. Itaque emendem in Floro: *cùm à tergo Romanis, à facie hoſtibus ſe præbuiſſet: Pontici per errorem longiùs cadentes vmbras* (voculam illam, *ſuas*, expungimus) *quaſi hoſtium corpora petebant.* Sanè ratio ipſa ita vult. nec tam bardum ego Florum vnquam cenſeam, vt hoc non ceperit.

Flori mira ſcriptio.

Fortaſſis emendatio.

Cur rurſi ſumpſiſſent arma.] Ex hiſtoriâ & ſententiâ, *cur reſumpſiſſent.* Nam Pannonici ſemel victi, arma tamen iterùm ſumpſerant.

Orientem Solem (ita in Syriâ mos eſt) Tertiani ſalutauère.] Nam hæc legio è Syriâ deducta, in quâ ſub Corbulone militauerat. At de more ipſo, Herodianus lib. IV. de Parthis, qui pugnam inituri orto iam Sole: ἀσπασάμενοι δὲ τὸν ἥλιον, inquit, ὡς ἔθος αὐτοῖς, οἱ βάρβαροι μεγίστῃ κλαγγῇ βοήσαντες ἐπέδραμον τοῖς Ῥωμαίοις. Sed obſeruo ampliùs: non ſolùm Syros aut Orientales Soli cultum hunc detuliſſe, ſed gentium pleraſque. Plato lib. X. De legib. Ἀνατέλλοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης καὶ πρὸς δυσμὰς ἰόντων, προσκυλίσεις ἅμα καὶ προσκυνήσεις Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πάντων. *Oriente Sole & Lunâ, iiſdémque occidentibus, in terram inclinationes & adorationes ſunt, Græcorum omniúmque Barbarorum.* Ipſis Romanis receptum, in precando verti ad Orientem. Hyginus, de Limitibus: *Antiqui architecti in Occidentem templa rectè ſpectare ſcripſerunt. Poſteà placuit omnem religionem eò conuertere, ex quâ parte cæli terra illuminabatur.* Iſidorus lib. XV. templa ita ſtructa ait, *vt qui conſuleret ac deprecaretur, rectum aſpiceret Orientem.* Latinus Pacatus in Panegyrico ad Theodoſium: *Nam vt diuinis rebus operantes, in eam cæli plagam ora conuertimus, à quâ lucis exordium eſt.* Nec Chriſtiani abhorruerunt. Tertullianus Apologet. cap. XVI. *Alij planè humaniùs & veriſimiliùs, Solem credunt deum noſtrum. Suſpicio inde, quòd innotuerit nos*

Mos ſalutãdi ſolem.

Gentes pleraque Solem adorant.

rit nos ad Orientis regionem precari. Sed plerique veſtrûm adfectatione aliquando & cæleſtia adorandi, ad Solis ortum labia vibratis.

Illic ſigna armáque veſtra ſunt, & mors victis. Nam ignominiam conſumpſiſtis.] Aſſidet acuto huic dicto illud Curtianum, libro VI. *Scit eos qui miſericordiam conſumpſerunt, ampliùs ſperare non poſſe.*

Curtianum dictum.

Vagus inde conſilio ducis ſubditus rumor.] Romanus codex, *vagus inde, an conſilio.* quod valde amplector. Ambigit videlicet, fortuitu natus inter milites is rumor, an arte ducis ſparſus.

Contraheret diduceretve.] Sententia & ἀντίθεσις ſic viſa poſtulare. vulgò, *duceretve.*

Pag. 523. *Multâ cum ſtrage inceſſerat contatio.*] Quomodo *contatio*? imò ardor vbique & feruens opus. Scribam, *tentatio.*

Pag. 524. *Completur cæde, quantum inter caſtra muróſque vacui fuit.*] Quis verò numerus cæſorum in his prælijs? Tacuit noſter, expreſſit Egeſippus. *Exſtincta triginta millia & ducenti viri de exercitu Vitellij. Primúſque (id enim Antonio cognomentum erat) quattuor millia quingentos de Myſiacis militibus amiſit.*

Quot cæſi ad Cremonam.

Nomen atque imagines Vitellij amoliuntur.] Nomen eius in Signis. Mos enim ille, vt Imperatoris ſui nomen tum Vexillis inſcriberent, tum Scutis. Quod etiam in liberâ rep. video factitatum. Dio de Craſſo in Parthos mouente, lib. XL. σημεῖον δέ τι τῶν μεγάλων τοῖς ἱστίοις ἐοικότων, καὶ φοινικᾶ γράμματα ἐπ' αὐτοῦ πρὸς δήλωσιν τοῦ τε στρατοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ σφῶν τοῦ αὐτοκράτορος ἐχόντων. *Signum vnum, ex iis quæ magna ſunt & velorum ſimilia, & puniceas litteras inſcriptas habent ad indicium exercitus & Imperatoris ſui faciendum.* Thebaïdis ſcriptor etiam Græcis attribuit, ſed mentem habens in militiâ Romanâ:

Nomen Imp. in ſignis.

—— *aureâ clarum notâ*

Nomen ducum vexilla præſcriptum ferunt.

facitque litteras aureas, quas Dio puniceas. Huc Suetonij illud pertinet, Veſpaſ. cap. VI. *Nomen eius vexillis omnibus ſine morâ inſcripſerunt.* Item Prudentij, de Conſtantino:

CHRISTVS *purpureum, gemmato textus in auro*

Signabat

Signabat LABARVM. CLYPEORVM *inſignia* CHRISTVS *Scripſerat.*

Qui benè addit de Clypeis, ſiue Scutis. nam & illîc, vt dixi, inſcribebant. Quinctilianus, pro Milite: *Inſcriptum in ſcuto C. Mary nomen.* Dio XLII. Marcellum ait, *nomen Pompeÿ cùm id ſcutis ſuis milites inſcriberent, deleſſe.* vti ſcilicet fauorem ſe Cæſari oſtenderet. Idem lib. L. notat, Romanos milites *Cleopatræ nomen ſcutis inſcripſiſſe*, quaſi Imperatoris. D. Ambroſius (ſiue quis alius ille ſcriptor) ad hunc ritum reſpexit Oratione funebri de Valentiniano: *Valentinianus habens in ſe imaginem Christi. Nec iniuriam putaueris. charactere domini inſcribuntur & ſerunli, & nomine Imperatoris ſignantur milites.* niſi tamen ad puncturas & ſtigmata militum hoc refers: quod non ſperno. Etiã in ſcutis. Ambroſij locus ambiguus.

Viles ad prædam, in ludibrium trahebant.] Turnebo ne accedamus reſcribenti, *miles ad prædam.* Taciti enim verò mens, eoſipſos qui aut ætate aut imbecillitate non erant vllius æris, raptos tamen per ſæuitiam & ad illuſum. Curtius non abſimiliter in direptione Perſæpolis: *Neque auaritia ſolùm, ſed etiam crudelitas in captâ vrbe graſſata eſt. auro argentóque onuſti, vilia captiuorum corpora trucidabant.* Pag. 525. Turnebi coniectura ſpreta.

Ipſos poſtremò raptores in mutuam perniciem agebant.] Talis illa in captâ vrbe deſcriptio Quinctiliani, lib. VIII. *Et conata retinere infantem ſuum mater, & ſicubi maius lucrum, pugna inter victores.*

Ti. Sempronio.] Id eſt, Tiberio. Malè enim vulgò, *Tito*: ex Liuio, & Faſtis. Pag. 526.

Siqua alia vis per Alpes rueret.] A Beato hoc eſt. antea, *irrueret.* Legam, *ingrueret.*

Antonius pudore flagitÿ.] Ita mei libri. Budenſis, *piſtore.* vulgati peſſimè, *poſt rem flagitÿ.*

Repoſita fora, templáque, magnificentiâ municipum.] Placet magis quod in Rom. codice eſt, *munificentiâ.*

Non in ore vulgi agere.] Vera noſtra coniectura. Nam in libris omnibus, *more vulgi.* quod ſanè haud conuenit. At in ore agere, eſt Latinis coràm & in conſpectu eſſe, ſeſe offerre. Salluſtianum eſt, & ab eo penu Tacito promptum. In oratione Cottæ ad Quirites: *A primâ adoleſcentiâ,* Pag. 527. In ore agere.

tiâ, in ore veſtro, priuatus & in magiſtratibus egi. Fragmento alio: *In ore agens gentibus, populo, ciuitati.* Tacitus iterum hoc libro: *Iulianus ad L. Vitellium perductus, verberibus fœdatus, in ore eius iugulatur.* Dicendi hoc

Plinius correctus.

genus reſtituendum Plinio cenſeo in Panegyrico: *Sunt in honore hominum, & in honore famæ magna nomina, ex tenebris obliuionis, indulgentiâ Cæſaris.* Et lego: *Sunt in ore hominum, & in ore famæ.*

P. Sabinum prætorij præf.] Publij prænomen hîc & in-

Onufrij alucinatio.

frà tributum huic Sabino, adſenſu magno librorum. Quæ ratio aut mens igitur Onufrij, negantis id prænomen receptum vmquam in Flauiâ gente?

Pag. 529. *Nobili gaudio Blæſum viſendo.*] Neſcio an, *notabili gaudio.*

Pag. 530. *Gallias & Germaniæ gentes.*] Vocem aptè inſerit Vatic. codex: *Gallias & exercitus & Germ. gentes.*

Simul ceterorum fides metu intacta.] Mihi hæc non integra: etſi ſcio quam ſententiam ex iis Ferretus extorqueat. ſed verè extorqueat. Palmerius legebat, *metu intuta*: auxilio vano.

Sæuitiâ maris, aut aduerſante vento.] Romana editio, *ſegnitiâ maris*: quod auribus meis blandiebatur, vix ſententiæ.

Pag. 531. *Regreditur maturè: ceteriſque remanere & in verba Veſpaſiani adigi volentibus fuit.*] Priora lego: *regreditur. Maturo ceteriſque.* Intellegit enim Marium Maturum procuratorem Alpium, qui diſceſſu Valentis velut exſolutus, tranſiit in Flauianas partes. Poſteriora rectè olim Rhenanus emendauit, cùm vulgò eſſet, *volentibus liberum fuit*, inſiticiâ voce: aut, vt in quibuſdam, *auctor fuit.* Qui ſcilicet gloſſographi ignorarunt genus dicendi à fonte Græco: quod peritum illum ſagacemque Germanum

Rhenani laus.

non fugit. Ingenij enim & induſtriæ laudem Rhenano

Coloris mei excuſatio.

libens do: & ſcio inter primores eum ſuæ gentis. At carpſi olim liberiùs. Non ego, ſed ætas. (etſi reuerâ multa in Rhenani iudiciis, quæ probet nemo Iudex è Selectis.)

Ineptiæ Criticæ.

Nunc abiit ille feruor: & obtendere manum ad magnorum virorum culpas poſſim, quàm diducere & explicare. Reuerâ autem quantula hæc ſunt, de quibus litigamus? litteræ, ſyllabæ, voculæ. Ridere mihi lubet, cùm virorum grauium

grauium & grandium velitationes, imò pugnas video in his nugis. & metuo vt excitent me ad alteram Satyram. Nunc cum Ariſtophane ſatis mihi inclamaſſe:

——Λοιδορεῖσθ᾽ οὐ πρέπει
Ἄνδρας ποιητὰς ὥσπερ ἀρτοπώλιδας.

Auxerat potentiam.] Fallor, aut Tacitus ſcripſit, *potentia*. Quis enim aliàs iſte qui auxit? At genus illud dicendi perelegans, Auxit potentia, id eſt, Aucta eſt, ſignificatione occultâ quadam patiendi. Cato in hoc ipſo verbo: *Eodem nomine complures ex agris acceſſitauere. eô res eorum auxit.* Velleius Sedandi verbum ſic vſurpat: *Poſtquam tempeſtas ſedauit, Adherbal taurum immolat.* Plautus Leniendi: Auxit, pro Auctus eſt.

Dum hæ conſileſcunt turbæ atque iræ leniunt.

Et plures eiuſmodi Latinæ linguæ delicias guſtare tibi fas apud Agellium lib. XIIX. cap. XII. Non diſſimile, quod in Thucydidæo charactere obſeruat Dionyſius, ſæpe *τὰ παθητικὰ ῥήματα, δραστήρια: τὰ δὲ δραστήρια, παθητικὰ* eſſe.

Cameras vocant.] Noſtráſne hæc vox? certè etiam hodie Cubilia tecta & clauſa Cameras vocamus & ab eâ ſimilitudine priſci, opinor, has naues. Strabo in deſcribendâ Boſporianâ orâ· *ἀκάτια ἔχουσι λεπτά, στενά, καὶ κοῦφα, ὅσον ἀνθρώπους πέντε καὶ εἴκοσι δεχόμενα. Καλοῦσι δὲ αὐτὰ οἱ Ἕλληνες καμάρας.* Vbi à gloſſula fortaſſe illæ voces, *οἱ Ἕλληνες.* Pag. 533. Cameræ, Germanica vox.

Aduertit ea res Veſpaſiani animum.] Scribas, *ea res Veſpaſianum*, voce ſequenti inductâ, breuius & verius. Ita loquitur Annal. II. *Octo aquilæ petere ſiluas & intrare viſæ, aduertêre imperatorem.*

Sedocheſorum regis.] Vatic. *Sedothezorum*. Rom. *Sedotoſorum*. Nullum hunc populum ego natum ſcio.

In regione bello attritâ.] Malè enim omnibus libris, *in legione*. Pag. 534.

Clauarium, donatiui nomen eſt] Quod prætextum & originem habuit, quaſi ad militares claues. de quibus res iam nota. Simili formâ Vnguentarium Plinius dixit, lib. II. Epiſt. XI. *Praterea acceperat ſeſtertiûm decem millia, fœdiſſimo quidem titulo, nomine Vnguentarij*: donationem ſcilicet à prouincialibus factam in Legatum, ad vnguenta. Sic in Suetonij Veſpaſiano, cap. VIII. Clauarium. Vnguentariũ.

Claſſiarij petunt, conſtitui aliquid ſibi calcearij nomine.

Pag. 535. *Prælio quo apud Ianiculum aduerſum Cinnam pugnatum eſt.*] Cum Tacito aut Siſennâ potius conſentit Liuius epitomâ LXXIX. & alterum militem in Pompeij exercitu ſtatuit, alterum Cinnæ. At Valerius lib. V. pro Cinnâ Sertorium ſubſtituit, ſuóne an * correctorum lapſu? Bello Actiaco etiam idem eueniſſe, commemorat Epigramma vetus: quod vulgatum magno Scaligero debemus:

Valerij à Tacito & Liuio diſſenſus.

* Non. ſed Oroſius quoque ita ſentit libro V.

Frater fratrẽ, & ſe mox interficit.

Mauius à caſtris miles melioribus auſus
Hoſtilem ſaltu præcipitare ratem
In damnum felix, & victor vt impius eſſet,
Neſcius occiſo fratre ſuperbus erat.
Dum legit exuuias hoſtiliáque arma reuellit,
Fraternos vultus oráque nota videt.
Ille ferox. quid lenta manus nunc denique ceſſes?
Iuſtius hoſte tibi qui moriatur adeſt:
Fraternam res nulla poteſt defendere cædem,
Mors tua ſola poteſt, morte luanda tuâ eſt.
Viximus aduerſis, iaceamus partibus iſdem,
Dixit: & in dubio eſt vtrius enſe cadat.
Enſe meo moriar maculato cæde nefandâ?
Cui moreris, ferrum quo moriare, dabit.
Dixit; & in fratrem fraterno concidit enſe,
Victorem & victum condidit vna manus.

Et certiora de Muciano ſperabantur.] Magis aptiùs, *rectiora*. Antonij vitiorum, inquit, iam pertæſum erat. & meliora de Muciano ſperabantur, ſi aduenißet.

Volentia, pro Grata. *Muciano volentia ſcripsêre.*] Ita libri. Salluſtianum videtur: *Pompeius multis ſuſpicionibus volentia plebi facturus habebatur.* Beatus tamen *volenti* maluit.

Pag. 537. *Qui Mauaniam inſederat.*] Vocula addita è libris.

Pag. 538. *Nube atrâ diem obtenderent.*] Benè ita libri, non *obtunderent*, vt viſum Beato. Quibuſdam ſcriptum, *nube radium obtenderent*. vitioſè.

Profugus altaribus taurus, longè, nec vbi feriri hoſtias mos eſt, confoſſus.] Præiuit ad emendationem hanc Vatic. qui refert, *longè necus feriri* Nam alij libri hîc mutili. Ominoſum verò antiquitus, ſi hoſtia fugiſſet, nec ſuo loco, id eſt, ante aram cæſa fuiſſet. Feſtus: *Piacularia appella-*

Hoſtia fugiẽs, vitile:

Et piaculi reus.

pellabant, quæ ſacrificantibus triſtia portendebant, cùm aut hoſtia ab arâ profugiſſet, aut percuſſa mugitum dediſſet, aut in aliam partem corporis quàm oporteret cecidiſſet. Plinius: *Notatum eſt, vitulos ad aras humeris hominis allatos, non ferè litare: ſicut nec claudicante, nec alienâ hoſtiâ deos placari, nec trahente ſe ab aris.*

Arcuère eos intimi] Verè. non *arguère*.

Gladiatores, quibus Iulianus præerat.] Mirum, ni ille-ipſe Iulianus, qui Plinio *curaſſe* dicitur *munus gladiatorium Neronis*, lib. XXXVII. cap. III. Pag. 539. Iulianus gladiatorũ dux.

Victoriam conſiliis & ratione perfici.] Vulgati, *proficiſci.* ſcripti, *profici*: ex quo nobis *perfici* viſum facere. Pag. 541.

Ludicro Iuuenalium ſub Nerone.] Hoc malui, quàm quod vulgo eſt *Iauenum*. Pag. 542.

Vt ad prælium intentus armatúſque.] Codex regius, *ornatúſque.* quod germanum eſt. Loquebantur enim ita etiam in armis. Vnde & gladiatorum ornamenta. Tacitus lib. V. *pauci ornati militariter.* Liuius lib. IX. *Diémque iis quâ equis armiſq. inſtructi ornatiq. adeſſent, edicit.* Ornatus, de milite.

Vitellius de numero ſeruorum, electione lictorum loqui.] Quorſum lictores? Si enim priuatum ſeriò indueret, nihil iis opus. Scribendum omnino *litorum*. Seceſſum videlicet aliquem amœnum & maritimum adtribui ſibi Vitellius volebat, velut ad otium. Itaque in oratione aduerſariâ mox amicorum, reſpondetur huic parti: *Nunc pecuniam, & familiam, & beatos Campaniæ ſinus promitti.* Suetonium ego in hac voce paullò grauiùs & obſcuriùs corruptum reſtituo, Tiber. cap. LXXII. *Nec abſtinuit conſuetudine, qui tunc quoque inſtans in medio triclinio, adſtante lictore, ſingulos valere dicentes appellaret.* Cui enim rei lictor hîc in triclinio? aut ex quo ritu? Beroaldus & priſcæ editiones, *vt ſtans in medio.* Legam & reſcribam totum locum: *aut ſtans in medio triclinio, aut ſtans in litore, ſingulos,* &c. ſiue relegatâ alterâ voce, breuiùs, *aut ſtans in medio triclinio, aut è litore.* Temerè enim repetita videtur à librario. Sententia autem liquida & pura, Tiberium Capreis diſſimulando morbo ſtantem valedixiſſe comiter ſingulis, ſiue in triclinio, ſiue in ipſo litore. Nam modica ea inſula, & amici plerique diuerſabantur, vt opinor, in oppoſitâ Italiæ terrâ. Correctus Tacitus. Et Suetonius.

Vigilum cohortes.] Quas Principe Auguſto inſtitutas, Dio ſcribit libro LV. idq́ refert in annum Vrbis DCCLIX. Idem Paulus tradidit libro proprio De officio Præfecti vigilum, vt vidés in Pandectis. Appiano tamen quid fiet, qui in Triumuiratu Vigiles repperit, & inſtitutos vult, Pompeio in Siciliâ victo? id eſſet, triginta pænè ante Dionis traditionem annis. Scribit lib. v. Ciuil. *Sabinum præfectum à Cæſare ad turbas & latrocinia in vrbe atque Italiâ comprimenda*: καὶ ἐξ ἐκείνου (addit) φασὶ παραμεῖναι τὸ τῆς στρατείας τῶν νυκτοφυλάκων ἔθος τε καὶ εἶδος. *Atque ex eo tempore aiunt manſiſſe nocturnorum Vigilum morē & formam.* Benè, *aiunt*: nam ſi tu Appiane, nimis erras. Sparteolos hos milites vocare interpres Iuuenalis videtur, Sat. XIV. in illud: *Diſpoſitis prædiues hamis. Per tranſlationē,* inquit, *diſciplinæ militaris Sparteolorum Romæ, quorum cohortes in tutelā vrbis, cum hamis & cū aquâ vigilias curare conſueuerunt vicinis.* Nihil légi, nec ſcio. hoc vnum, corrigendum in fine huius Scholij, *curare conſueuerūt vicibus.*

Vigilum cohortes quādo inſtitutæ.

Error Appiani.

Sparteoli.

Scholiaſtes correctus.

Pag. 543. *Inualidus ſenectâ*]. Vocem Rodolphus addit, *ſenectâ ſenſúque.* valdè appoſitè, modò è libris.

Offenſarum operta metuebantur.] Ita Farneſianus, probâ & ſolemni Tacito dictione. Alij, *opera.*

Ne victos quidem laturos.] Varia emendatio vel crux potiùs adhibita huic loco. Vertranius legit, *ne victor quidem laturus.* Beatus: *Ne victum quidem laturus.* Mihi ſana lectio eſt, ſana ſententia. Si Veſpaſianus, inquiebant, tam alto animo eſt vt rectis oculis æmulum quondam imperij poſſit adſpicere: tamen id iſtæ ipſæ victæ partes ferent numquam. qui miſeratione olim Principis, ad vltionem & res nouas accingentur. Atque huic ſententiæ aptè ſubnexum, *Ita periculum ex miſericordiâ.*

Retenta vulgata lectio.

Pag. 544. *Non ſecuritatem, niſi exſtincto æmulatu redituram.*] Cenſeo nos aptè reſtituiſſe: etſi in libris, *æmulatore redituram.* Budenſis aliquid iuuit, qui *æmulatore daturam* præferebat. Tacitus alibi: *& ne æmulatus in vrbe ageret, prouinciæ Luſitaniæ præficitur.*

Vitellij cliens, cùm Vitellius collega Claudio foret.] Poſtrema ea verba, *cùm Vit. col. Cl. foret,* gloſſulam ſapere videantur, ad ſubſequentia verba, *Quin vt cenſuram patris.* Fero tamen.

Vt tot egregiæ domus honores deceret.] Rectè: & capio. In Romanâ tamen editione *honores degeret.* ex quâ (ſi quid mutandum eſt) fecerim, *tegeret.* Rodolphus enim longiùs abire à ſcripto videtur, qui reponit, *negligeret.*

Inſedit milite, & quibuſdam Senatorum equitúmque.] Pag. 546. Pleriq. libri voce inſitâ, *inſedit mixto milite è quibuſdam.* Falsò. Sententia eſt, Militem aliquem vrbanum Sabino fuiſſe, & prætereà quoſdam ex equite & ſenatu. Narratio ipſa Taciti addocet.

In Capitolium acciuit.] Priores duæ voces à gloſſographo fortaſſe. certè in Capitolium eos accitos, ſine monitore vllo nimis clarum. Gloſſula.

Erant antiquitus porticus in latere cliui.] Dionyſius libro IV. *Frons eius meridiem ſpectans, porticum habet cum triplici columnarũ ordine: in lateribus ordo duplex eſt.* Pag. 547. Porticus Capitolinæ.

Dextrâ ſubeuntibus.] An, *dextra ſubeuntibus?*

Suſtinentes faſtigium Aquilæ.] Græci etiam eâ mente ἀετὸν dicunt. Heſychius ἀετὸς, καὶ ὄρνεον καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ γείσου κυμάτιον. Pauſanias aliquoties vſurpat, vt libro X. τὰ δὲ ἐν τοῖς ἀετοῖς, ἐστὶν Ἄρτεμις, καὶ Λητὼ, καὶ Ἀπόλλων. Libro V. ὕψος μὲν δὴ αὐτῷ τοῦ ἐς τὸν ἀετὸν ἀνήκοντος εἰσὶν οἱ ὀκτὼ πόδες καὶ ἑξήκοντα. Niſi fallor, iſtæ ipſæ aquilæ, γεισίποδες Polluci dicuntur. Aquilæ in ædificijs.

Neque Galli captâ, temerare potuiſſent.] Ita Farneſianus, melius certè, quàm, *tenere*: quod obtinuit. Pollutio enim iſta ad locum ſacrum refertur.

Quo tantæ cladis pretio pro patriâ bellauimus?] Æger male locus: cui non ego medicus. Libri vocem inſerunt, *pretio ſtetit pro patriâ.* Rodolphus iterum aliam: *pretio ſtetit, cùm pro patriâ.* Mihi coniecturæ quædam ſub calamo: ſed leues; & quas nebulæ cyatho nemo emat. Depoſitus locus.

CCCCXV. *annorum ſpatio.*] Ratio temporum euincit ſcrib. CCCCXXV. Adi Faſtos.

Nec tamen dedicauit. hoc ſolum felicitati eius negatum.] Sullæ ipſius dictum hoc eſt, quò Tacitus alluſit. Plinius libro VII. cap. XLIII. *Hoc tamen nempe felicitati ſuæ defuiſſe confeſſus eſt, quòd Capitolium non dedicaſſet.* Sullæ dictũ.

Lutatij Catuli nomen, inter tanta Cæſarum opera, vſque ad Vitellium manſit.] Fallit nos ergo, aut falſus ipſe Dionis lubrica aſſecuratio.

 Dio,

Dio, qui adſeuerat inter alios honores datum Cæſari, vt nomen eius Capitolio inſcriberetur, deleto Catuli: idque eum recepiſſe. Quod ex hoc loco omnino non poteſt.

Pag. 549. Ignarus, pro Ignotus. *Immixtus, ignarúſque.*] Ita Vatic. quod germanum iudicaui, non *ignoratúſque*. Nouitas quædam in eâ voce eſt, quam Salluſtio debet: *More humana cupidinis ignara viſundi.* id valet, *ignota*.

Pag. 551. *Reliquas in litore captas.*] Couarruuiæ codex, *reliqua in litore capta*. quod verius.

Pag. 552. *Dum peractum bellum putant.*] Romanus, *patratum bellum*. probè.

Pugnatum haud procul vrbe.] Hiſpanus, *vrbem*, verè.

Pag. 553. Plinio facta lux. *Vulneratur prætor Arulenus Ruſticus.*] Haud aliunde lucem Plinio, ſiue Regulo potiùs dederis apud Plinium, lib. 1. epiſt. v. *Ruſtici Aruleni periculum fouerat, exultauerat morte, adeò vt librum recitaret ederétque, in quo Ruſticum inſectatur, atque etiam* Stoicorum ſimiam *appellat.* *Adiicit*, Vitellianâ cicatrice ſtigmoſum. *Agnoſcis Reguli eloquentiam.* Hoc cicatricis Vitellianæ conuicium, eſt à vulnere, quod nunc accepit.

Dirempta belli commercia.] Quid clarius? Corrector tamen aduentat, *dirempta bellico commercia*.

Pag. 555. *Exultabant, nullâ partium curâ.*] Vox interiecta in priſcis libris, *exſultabant. Fruebantur nullâ partium.* Quam, aut meo exemplo, eliciendum eſt: aut flectendum ſcribendumque, *exſultabant, furebántque*.

Per auerſam palatij partem.] Roman. *portam*. quod præfero: aut potiùs vtrâque voce ſpretâ, *per auerſa palatij.* Sæpe ita noſter loquitur. itemque Velleius: *Antonius per auerſa caſtrorum, proruto vallo, receptus eſt.*

Terret ſolitudo, & tacentes loci.] Virgilius arcanum hunc naturæ noſtræ motum pariter effert:

Horror vbique animos, atque ipſa ſilentia terrent.

Pag. 556. *Præcipiti in occaſum die.*] E Vatic. nam alij, *præcipitanti*.

AD

Ad Lib. IV. HISTORIARVM Notæ.

VBIQVE *lamenta, conclamationes, & fortuna capta vrbis.*] Non diſplicet Vertranij diuinatio, *forma capta vrbis.* Pag. 558.

Præmiſſi Ariciam equites.] Liber vnus *Arriani equites.* quid?an Arrij Vari turmas intellegit?Non opinor. & magis eſt vt vera ſit vulgata.

Ceteri vultu manúque, pauci quibus conſpicua dignitas aut ingenium adulatione exercitum erat, compoſitis orationibus aſſentiebantur.] Ratio aſſentiendi in Senatu, Voce aut Signo. Signo dupliciter, Pedibus aut manu. Pedum in diſceſſione vſus; Manus etiam in ſeſſione aut ſtatione, cùm eâ exporrectâ ſignificarent talem ſententiam ſe approbare. Vopiſcus in Aureliano: *Deinde aliis* MANVS PORRIGENTIBVS, *aliis pedibus in ſententiam euntibus, pleriſque verbo conſentientibus, conditum eſt Senatuſconſultum.* Seneca epiſtolâ VIII. *Non videor tibi plus prodeſſe, quàm ſi in Senatu candidato vocem &* MANVM *commodarem?* Iſidorus hanc notam ad exercitum quoque transfert, libro I. *Mos eſt militaris, vt quoties conſentiat exercitus, quia voce non poteſt,* MANV *promittat.* Pag. 560. Manu adſentiri. In Senatu. In exercitu.

Prompſit ſententiam, vt honorificam in bonum principem.] Aut mihi mens, aut huic loco aliquid deſit. Quid enim hîc in quo Heluidius offenderit? Sed nec iſta ipſa ſententiola integra: ſcripſeritque Tacitus, *vt honorificam in bonum principem, ita adulationis expertem.* Certè membrum tale aliquod requiro. Rodolphus enim non explet, qui legit: *vt honorif. in bon. Principem, ita falſa aberant.* qui ſententiam ſequentem debilitat & eneruat. Defectus notatus.

Heluidius Priſcus regione Italiæ ſeptimâ, Tarracinæ municipio.] Locus nec bonus nec firmus, de firmiſſimo viro. Nam libris abeſt vox, *ſeptimâ:* quam nos tamen in- Regiones Italiæ.

ſeruimus ſententiæ vtcumq. fulciendæ, admonitionibus Vertranij & Ferreti. Scimus enim Italiam totam in XI. regiones diuiſam ab Auguſto. itaque cùm regionis hic mentio, εὔλογον, aiunt, numerum eius à Cornelio expreſſum. Sed iure ambigo. primùm quia non Tacito, non aliis hiſtoricis vſurpatum, vt in opidi mentione regionem Italiæ adiungant. Et vt id in loco ignotiore fiat: quid opus in Tarracinâ, municipio tam vicino vrbi, tam noto? Denique libri etiam in illo ipſo verbo vacillant. Nam Vaticano eſt, *Tarentium municipio*: Farneſ. *Tarentina:* priſcis editionibus, *Tarentino*. Mirum verò, ſi libri omnes in opido toties iam antè ſine errore vllo nominato, hîc demùm offendant.

Non vt plerique, vt nomine magnifico ſegne otium velaret, ſed quò firmior aduerſus fortuita remp. capeſſeret.] Diſce iuuentus, & vide verum finem, quem Sapientiæ ſtudiis proponas.

Heluidius vir maior, quàm notior. *Ciuis, ſenator, maritus, gener, amicus, cunctis vitæ officiis æquabilis, opum contemptor, recti peruicax, conſtans aduerſum metus.*] Magnæ laudes: & quæ iure nos rapiant in admirationem viri. Cui Tacitum ipſum perfamiliarem fuiſſe, mihi liquet. Non minora de eo elogia ſparſim reperias in Diſſertationibus Epicteti apud Arrianum. & Plinius etiam in Epiſtolis celebrat, plus vno loco. At tam illuſtre ſidus (heu, quid ſperemus?) in tenebris pænè iacebat, abſque vnâ hac Taciti face.

Pag. 561. Gloriolæ cupido innata optimis. *Erant quibus appetentior fama videretur, quando etiam ſapientibus.*] Veriſſimè: nec mutandum. Omnes adfectus faciliùs à Sapiente exuũtur, quàm hæc cupido: & in magnis viris —— *tu ſola animum mentémq. peruris Gloria.* Plato ad hanc mentem aptiſſimè τὴν κενοδοξίαν, ὡς τελευταῖον χιτῶνα, ἡ ψυχὴ πέφυκεν ἀποτίθεσθαι: *cupidinem gloriæ, velut vltimam tunicam, anima ſolet deponere.* Et noſter in Agricolâ: *Fama, cui ſæpe etiam boni indulgent.*

Heluidius Apolloniæ exſulauit. *Galba principatu rediit.*] Vnde? Apolloniâ. Illic enim in exſilio egit: quod nos docet Scholiaſtes in Sat. Iuuenalis IV. *Eluidius Priſcus, poſt damnationem ſoceri Pati Thraſea, interdictâ ſibi Italiâ, Apolloniam conceſſit.*

Egregiis orationibus vtriuſque teſtatum.] Noſtri libri. Viſum Rhenano, *certatum.*

Sene-

Senecione.] Malè. fateor fuiſſe Herennium Senecionem inſignem virum, ſed quem Domitianus occiderit, non Nero. Sequor igitur libros ſcriptos, qui hîc, *Sentio.*

Secundùm vetera exempla, quæ ſortem legationibus poſuiſſent] Hoc virum doctum valdè anxium habuit: qui negabat de more eo ſe legiſſe. Ego ita accipio, non quaſi ſemper legati ſorte olim miſſi, ſed ſæpe. & in eam rem exempla hæc reperio. Cicero ad Atticum lib. I. epiſt. XVII *Senatus decreuit, vt legati cum auctoritate mitterentur.* Addit poſt pauca: *Hoc non queo præterire, cùm de conſularibus mea prima ſors exiſſet, unâ voce Senatus frequens retinendum me in vrbe cenſuit.* E quibus ſortionem illîc fuiſſe, clarè vides. Dio lib. LIX. πρέσβεις τε ἐπ' αὐτοῖς ἄλλους κλήρῳ, καὶ τὸν κλαύδιον αἱρετὸν ἔπεμψαν. *Legatos his de rebus, alios quidem ſorte, Claudium verò ſuffragiis electum miſerunt.* Plura exempla auidè quæſiui: ſed, vt verum fatear, clamaui Hylam.

Pag. 562.

Legati ſorte lecti.

Sæuitiam Neronis per huiuſmodi imagines illuſiſſe.] Bene ita libri. Hoc enim dicit Eprius: Non ſe magis auctorem interficiendi claros viros Neroni fuiſſe, quàm ſenatum vniuerſum qui eos damnauerit: ſed Neronem videlicet hoc quaſi velum prætendiſſe ſceleribus, vt quæ ſpontè iuſſurus erat, ea per accuſatores & Senatum exerceret. atque ita imagine quadam Iuſtitiæ hominibus verè illuderet. Vulgò eſt, *illuxiſſe.*

Proditor corruptórque amicitiæ, cuius ſe magiſtrum ferebat.] Non damno. reuerâ enim philoſophus magiſter amicitiæ, vti & aliarum virtutum eſt. Nec tamen vetus coniectura mea mihi euiluit, *corruptórque amici, & cuius ſe magiſtrum ferebat.* Vix enim eſt vt Tacitus omiſerit, quod valdè ad rem & ad culpam facit, fuiſſe hunc Celerem Bareæ præceptorem Iuuenalis docet:

Pag. 563.

Diuinatio in Tacito.

Stoïcus occidit Baream delator amicum,
Diſcipulúmque ſenex.

Interpres Iuuenalis hanc quoque rem affirmat, in verſum —— *magni delator amici. Alij dicunt Philoſophum Egnatium Celerem, Bareæ Sorani magiſtrum, qui ipſum apud Neronem detulit, & damnauit: & ipſe poſteà ſub Veſpaſiano, hoc ipſum Muſonio Rufo accuſante, damnatus eſt.*

Egnatius magiſter Bareæ.

Ceterique motis ad vltionem animis exſpectabantur.] Corruptiſſimus anteà locus, quem reſtituimus ab ingenio: cùm libris eſſet *motis adulationibus animis*: aut, vt Vatic. *notis adulationi*. Sententia eſt: Non tam minuti illi & plebeij delatores expectabantur, aut expetebantur, quàm, erectis ſemel cupidine vlciſcendi animis, illi Senatorij & illuſtres Priſcus ac Marcellus.

Reſtitutio.

Mucianus ambitioſiſſimus.

Ille vnus ambiri, coli.] De hac flagranti ambitione Muciani, locus incerti ſcriptoris apud Suidam, in voce Ἀγήλεια. Ait: ὅτι Μουκιανὸς ὁ Ῥωμαῖος τιμᾶσθαι ὑφ' ἁπάντων ὑπὲρ πάντας ἤθελε, καὶ ἤχθετο εἰ καὶ ὁστισοῦν οὐχ ὅτι ὑβρίσειεν αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι μὴ οὐ μεγάλως ἀγήλειεν. *Mucianus Romanus honore ab omnibus affici, & ſuper omnes volebat: & agreſcebat, ſi quiſquam non dicam contumeliâ eum affeciſſet, ſed niſi ſummo cultu proſecutus eſſet.*

Pag. 564.

Inſulam inter vada ſitam occupauère.] Valdè turbant libri. Quidam, *inſulam vocatam ſitam*: alij, *inſulam Vacaſitam*: Budenſis, *inſulam inuata ſitam*. Et certè inter vada aut vadoſa loca, propriè ſita non eſt hæc nobilis inſula. quippe inter Rhenum Moſamque, alta & profunda planè flumina. ſed Vadorum ſcilicet voce paullo laxiùs & latiùs Tacitus vſus, pro aquis. Quomodo Catullus pro mari, —— *vada ſalſa citâ decurrere puppi*: Virgilius, Ouidius, aliique. Etſi reuerâ vada & breuia multa olim (vt opinor) in illis fluminibus: cùm aggeres nondum & certæ ripæ coërcerent. ideoque late diffundebantur.

Vada, quid hîc Tacito?

Nec opibus Romanis, ſocietate validiorum attriti.] Sententia eſt. quamquam Romanis ſocij & fœderati Batavi, quæ ſocietas apud potentiores plerumque in ſeruitutem tranſit: tamen non ita iis factum. libertatem tenuêre, nec tributa iis impoſita aut ſeruitij aliæ notæ. Vaticanus liber, *ſocietatéve aliorum adſtricti.* quod minùs placet.

Bataui natatores, ipſi an equi?

Arma equóſque retinens.] Romanus codex, *arma quoque retinens.* quod haut ſpreuerim. vt non tam ipſi tranataſſe, quàm equis tramiſiſſe intellegantur. Certè ambiguum mihi, Batauorúmne hæc ars & opera fuerit, ita vt ipſi nantes, equos armaque tenuerint: an potiùs equi ipſi docti ſic & facti. E Tacito aut priſcis ſcriptoribus litem

tem hanc haud facilè decidas. Noſter in Agricolâ, viris ipſis tribuere iterùm videtur: (de Batauis enim illa capio:) *lectiſſimos auxiliarium, quibus nota vada, & patrius nandi vſus, quo ſimul ſeque & arma & equos regunt, repentè immiſit.* Xiphilinus in Hadriano, ambiguè: τὸ ἱππικὸν τῶν καλουμένων Βατάβων μετὰ τῶν ὅπλων διενήξατο. Hadrianus de Sorano Batauo:

> *Hadriano potui qui iudice, vaſta profundi*
> *Æquora Danubij cunctis tranare ſub armis.*

Ciuilis diſſidij certus.] Libri veteres, *deſciſcendi certus.* Vtrum mauis rectum. Pag. 565.

Dilectum ſuapte naturâ grauem.] Quippe in longam & longinquam militiam. Velleius in laudibus Tiberij: *Quantâ cum quiete hominum, rem perpetui præcipúique timoris, ſupplementum, ſine trepidatione dilectus, prouidet?* Dilectus odioſus.

Quando legatum, ſuperbo cum imperio venire?] Notâ interrogandi hæc ſcripſerim. atque interpreter: En, vſque eò viles Romanis ſumus, vt non legati aut prætores ſaltem nos diripiant, id eſt, honeſtiorum manibus pereamus: ſed latrunculi aliquot minuti, præfecti & centuriones.

Ipſo rebellis familiæ nomine placuit.] Siue etiam, *omine.* At Brinionem ipſum, *Brunonem*, ſcribi verius fortaſſe ſit. Pag. 566. Brinio, ſiue Bruno.

Impoſitúſque ſcuto, more gentis.] Mos igitur ille ignotus Romanis, eo quidem æuo. Nam poſteà irrepſit, ſed non niſi cum Barbaris. Galli, Gothi, Franci hunc in coöptando Principe ritum habuerunt: & notauit, atque exemplis firmauit, P. Pythœus. Illum vide libro I I. Subſeciuor. cap. VI. Sed addo, etiam Græcis leuationem hanc in ſcutum vſurpatam, inter ſollennia Principatus. Zonaras de Hypatio, qui ſeditiosè contra Iuſtinianum electus: καὶ ἐπὶ ἀσπίδος αὐτὸν μετέωρον ἄραντες, ἀνηγόρευσαν βασιλέα: *& in ſcutum ſublimè eum tollentes, ſalutant regem.* Nicephorus Gregoras lib. I I I. de Theodoro Ducæ filio: ἀνηγορεύθη δ' ὕστερον βασιλεὺς παρ' ἑκόντων τῶν ὑπηκόων ἁπάντων, καθεσθεὶς ἐπ' ἀσπίδος, κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦν ἔθος: *Dictus autem poſteà Imperator eſt à volentibus ſubditis, ſedens in clypeo iuxta morem in hac re receptum.* Curopalates de officiis Aulæ: ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουτάριον κατα- Mos ſcuto impouendi Principem: Etiam Græcis.

θεὶς ἐπαίρεται εἰς ὕψος: *Nouus Imperator ſcuto impoſitus tollitur in altum.* In Excerptis Georgij Pachymerij lib. II. *Imperatorio clypeo inſidet is, qui Imperio deſtinatur.* Adde, ſi lubet, Zoſimum libro III. in electione Iuliani.

Duarum cohortium hiberna, proximo occupato Oceano, irrumpit.] Legam, *proxima occupatu, Oceano irrumpit.* hac mente: vt Brinio duarum cohortium caſtra quæ finitima Caninefatibus, per Oceanum irruperit. Aliàs, videatur vox, *occupato*, occupaſſe non ſuum locum, & eradenda.

Viribus cohortium abductis] Bona & fida lectio e libris. Fruſtrà Rhenanus è Budenſi admutilato codice turbat, miſcet. Vitellius quidem non cohortes ipſas aut legiones omnes è Germaniâ abduxit: ſed illis manentibus nomine & ſpecie, valentiſſimum quemque militem ſubtraxit. id eſt, vires cohortium abduxit, vt hîc ait.

Pag. 568. *Multos adhuc in Galliá viuere, ante tributa genitos.*]
Tacito lux. Cautè vide legas. Si enim de primâ ſeruitute & ſtipendio quod Cæſar impoſuit, capis; capiêris. quomodò enim vera hæc adſertio; cùm ab eo tempore ad hunc diem, anni ſint inter ferè CXX? nec tam vitales, vt opinor, tunc no-
Tributum ſtrictè capiẽdum. ſtri Galli. Sed ad Auguſtum eiuſq́ue æuum id referri verius erit: qui cenſum tributumq́ue inſtituit, quod penderent Galli. idq́ue in conſulatu ſuo ſeptimo. Ad quam rationem nihil abſurdi aut vani in hac oratione Ciuilis.

Pag. 569. *Nequaquam par à legionibus cohortibúſque redditur*
Clamor ante aciem. *clamor.*] Quod valdè Romani obſeruabant, & velut omen habebant euentus. Appianus in Parthicis: *Craſſus iuſſit eos clamorem tollere. in quo maximè militum mæſtitia deprehenſa eſt, exilem & diſſonum clamorem edentium. Contrà, à Barbaris clarus & fortis eſt redditus.*

Pag. 570. *Fraude ducum euenire.*] Vocem ſuſtuli, *metuebantur*, auctore Vaticano. quæ perperam hîc inſerta; & è priore lineâ repetita.

Pag. 571. *Sed parum prouiſum, vt copia in caſtra conueherentur:*
Voculæ reſtitutio ſententiam expedit. *rapi permiſere.*] Itáne in litteræ vnius ſalebrâ viri docti hæſerant? Nam, *ni*, antea legebatur, non, *vt*, velut nos emendauimus. Itaque conſenſu Vertranius & Rhenanus corrigunt, *ſed paruum prouiſum, ni copia.* & prouiſum interpretantur commeatum, annonam. Ludibria. Noſtra

ſententia

ſententia clara. Peccatum, inquit, in eo à ducibus, quòd dum ædificia pro caſtris diruuntur, commeatum aliaque tolerandæ obſidioni diripi permiſere, potiùs quàm vt in caſtra conueherent ad vſum.

Vtramque Rheni ripam, quo truculentior viſu foret, complet.] Vox, *vtramque*, Budenſi abeſt. Et verò cur vtramque ripam milite compleuerit, cùm hæc in alterâ geſta? Inducatur igitur id verbi: aut reſcribatur, *vtrimque:* id enim veri ſpeciem habet, ſupra infraque caſtra militem locatum, ad obſeſſorum terrorem.

Depromptæ ſiluis lucíſque ferarum imagines] Sic libri noſtri, non *ingíſque*. Enimuerò in ſacris Germanorum lucis ferina iſta ſigna. Tacitus de moribus gentis: *Effigiéſque & ſigna quadam detracta lucis in prælium ferunt.* Signa in lucis.

Iuxtà belli ciuilis externíque facie obſtupefecerant obſeſſos.] Puto germanum eſſe. Romanus tamen codex, *mixta belli ciuilis*. non item malè.

Ipſe pauidus torpêre.] Quædam editiones, *ipſe nauibus inualidus corpore*. Fortè, *ipſe pauidus, inualidus, torpêre.* Duplex certè vitium & ſegnitas huic ſeni, corporis animíque. Pag. 572.

Aperta odia armáque, palàm depelli: fraudem & dolum obſcura, eóque ineuitabilia.] Salluſtiana imitatió eſt: *Hoſtem aduerſum deprimere, homini ſtrenuo haud difficile eſt: occulta pericula neque vitare neque facere, bonis in promptu eſt.* Salluſtiana gnome.

His inter ſe vocibus inſiſtentes] Alij, *vocibus inſtinctos.* Pag. 573.

Inſtituit peſſimum facinus, vt epiſtolæ Aquiliferis traderentur, a quis antè militi quàm ducibus legantur.] Cur Aquiliferis? quia legendæ nimirum ad Signa: id eſt, in Principiis. Facit omnino ad hunc morem, quod Spartianus in Peſcennio Nigro refert ex epiſtolâ M. Antonini Imperatoris: *Itaque miſi litteras recitandas ad ſigna.* Litteræ ad ſigna lectæ.

Magis vſurpandi iuris, quàm quia vnius culpa foret.] Vaticanum iure ſequor in elegantiſſimo genere dicendi. Nam vulgati ſcilicet, *Cauſſam*, inculcauerant, ſine cauſâ. Priſci autem hac breuitate ſermonis vſi ſæpe. Salluſtius: *Quæ poſtquam glorioſa modò, neque belli patrandi cognouit.* Liuius: *Ea prodendi imperij Romani, tradendæ Annibali victoriæ eſſe.* Plautus: *Iuſiurandum rei ſeruandæ,* Breuius dicendi genus.

non perdunda conditum eſt. Vlpianus: *Siquis euitandi criminis id egit, vt reip. cauſâ abeſſet.* Rectè enim ita liber Florentinus.

Pag. 575. Immenſum extollere. *At Ciuilem immensùm vniuerſa Germania extollebat.*] Locum rectè ita purgauimus, cùm legeretur, *immenſis actibus*, vulgò. in Couarruuiano erat, *auctibus*. in Rodolphi codice, *laudibus*. Quæ omnes externæ & additiciæ voces, pro libito explentium. At mihi Vaticanus ille bonus benè præiuit, qui legit, *immenſis vniuerſa Germ.* Ex quo phraſim facilè elicui Tacito & Salluſtio notam. Noſter libro III. Annal. *Opúmque, quîs domus illa immenſúm viguit, primus accumulator.* Salluſtius III. Hiſtor. *Neque iam ſuſtineri poterant, immensùm aucto mari, & vento gliſcente.* Nec tamen abſurdè etiam ſcripſeris, *immenſum quantum.* Nam Vaticano certè ſpatium aliquod poſt eam vocem eſt, quaſi altera deſiat.

Quos genus Germanicæ originis.] E Budenſi & Romano colligas, *quod gens Germ.* & ſtatim, *vocarentur.*

Dubitatio in voce. *Vnde clamor acciderat, circumagere corpora, tendere arcus.*] Mihi ſuſpectum, & tibi ſi attendes. Quorſum hîc Arcus? De Germanis ſermo eſt, quibus haud crebrò ea arma: ſed nec ille ſenſus ad Taciti ſenſum. An *artus* potiùs? Cogitandum.

Pag. 577. *Néve externa armis falſis velaret.*] Clarius, *externa arma.* hoc ſenſu, Ne Ciuilis vltrà tegeret perfidiam & rebellionem: neu quod reuerâ externum bellum erat, tegeret & velaret, quaſi pro Veſpaſiano ſumptum & ciuile.

Claudio Victore, ſororis ſuæ filio.] Romanus cod. & Rodolphus, *ſororis ſuæ viro.*

Pag. 579. *Creditâ per vtrumque exercitum famâ.*] Rhenanus, *editâ.* ego, *deditâ.* vel *diditâ.*

Qui reuerſus, miſſos Noueſium frumentatores.] Magis placet quod è quibuſdam libris eruas, *qui vbi rurſus miſſos.* Sententiam certè aptiùs nectit.

Frumentatoribus onuſtis pauculíſque.] Rom. *onuſtis perculsíſque.*

Pag. 580. *Diſceſſerant obſeſſores, ſatietate prædæ, nec incruenti. Ita diſperſos & neſcios.*] Iudicabam deeſſe quppiam. nunc reſtituere iuuante Romano cod. poſſe videor: *nec incruenti. In viâ diſperſos.*

Vulgus

Vulgus, cui vna ex rep. annonæ cura.] Nihil mutandum. Tale illud Iuuenalis de populo Romano eſt: Pag. 581. Vulgus de victu ſolicitum.

——duas tantùm res anxius optat
Panem & Circenſes.

Nam, *Pana*, ſubſtituunt leguntque malè.

Ipſi Publio neque animus.] Vox addita, auctore Vatic. Pag. 582.

Scribonianos fratres, concordiâ opibúſque inſignes.] Iunctim eos iterùm nominat Annali XIII. *Ad Scribonios fratres ea cura transfertur.* Nec temerè aut iungit, aut concordiam laudat. Audi Xiphilinum, qui vnus hæc illuſtrat, in Nerone: Ἀδελφοί τε, inquit, καὶ ἡλικιῶται τρόπον τινὰ ὄντες, καὶ μηδὲν μηδέποτε ἄνευ ἀλλήλων πράξαντες, ἀλλ' ὥσπερ τῷ γένει, οὕτω καὶ τῇ προαιρέσει τῇ τε οὐσίᾳ συμπεφυκότες: *Fratres, & quodammodò æquales, nihil alter abſque altero facientes, ſed vt genere ita & electione vitæ & facultatibus coniuncti.* Addit deinde, *cùm vtrique Germaniæ præfuiſſent, vocatos à Nerone in Græciam, ibique inciſis ſpontè venis periiſſe.* Sed recténe *Scribonianos* hîc legimus? non opinor. Taciti loco dicto *Scribonios* habes: & in Xiphilino, Σκελβωνίων. Pag. 583. Scribonij fratres. Tacitus leuiter reſcriptus.

Vipſanius Meſſalla, auſus pro fratre Aquilio Regulo deprecari.] Eſt omnino ille Regulus, Plinio in Epiſtolis meritiſſimò flagellatus, & alibi *Bipedum nequiſſimus* dictus. Obſerua ergo de Meſſallâ diuerſiſſimo fratre.

Sulpicia Prætextata Craſſi vxor.] Vox, *vxor*, abeſt Rom. edit. Rectiſſimè. Vix enim aliter priſci locuti aut ſcripſere, quàm, Terentia Tullij, Liuia Druſi, &c. cùm intellegant vxorem.

Spontè ex Sc. accuſationem ſubiiſſe.] Non de nihilo ambigit Rhenanus. Si enim ex Sc^to^ ſubiit, quomodò ſponte? Diuinat, *ſponte ex ſe.* Haut ineptè. Quid ſi *ſpontè, & inconſultò?* Rhenani & noſtra diuinatio.

Aut ſalutem illâ ſæuitiâ redemiſti.] Ex ductu ſcripturæ Vaticanæ reſtitui. Nam ibi, *nec dignitatem hauſtalitem.* Vulgò, *nec dignitatem aut iſta lucem.* Pag. 584.

Ex funere reip. raptis conſularibus ſpoliis.] Eò dictum, quia conſulatum acceperat, præmium accuſationis. Nam ita obtinebat, vt accuſanti & damnanti, non pecuniæ ſolùm merces eſſet, ſed & honoris aut magiſtratus quem reus habuiſſet. Dio libro XLVI. de accuſatoribus percuſſorum Merces accuſatorum.

ſorum Cæſaris, pulchrè: *Χρήματά τε γὰρ ἐκ τῆς τοῦ ἁλόντος οὐσίας, καὶ τιμὴν ἢ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐκείνου, εἴ τινα ἄρα εἶχεν, ἐλάμβανον: Nam & pecunias è bonis damnati, & honorem aut magiſtratum, ſiquem modò haberet, accipiebant.* Tacitus ſæpe indicat: & clarè initio libri I. *Nec minùs præmia delatorum inuiſa, quàm ſcelera. cùm alij ſacerdotia & conſulatus, vt ſpolia, adepti, procurationes alij & interiorem potentiam, agerent, ferrent cuncta.* — Etiam Honos.

Septuagies ſeſtertio dignatus.] A coniecturâ meâ eſt. antè enim *ſignatus.* ex quo Rhenanus, *deſignatus.* & fieri poteſt vt nota aut vox exciderit, fueritque, *pr. deſignatus*, aut, COS.

Diutius durant exempla quàm mores.] Rodolphus, *quàm homines.*

Pag. 585. *Manlius Patricius Senatorij ordinis.*] Vatic. & Rom. *Patruitus.* Fortaſſe, *Patruinus.* quod nomen in Symmachi epiſtolis plus ſemel leges.

Pag. 586. *Pulſatum ſe.*] Grande priſcis illis moribus crimen. nam nec conuicio Senatorem aſpergere licebat, impunè. Arnobius libro IV. *Magiſtratum in ordinem redigere, Senatorem aut conuitio proſequi, ſuis eſſe decreſtis periculoſiſſimum pœnis.* Saluianus lib. VI. *Illuſtrem ac præpotentem virum nequaquam exhonorari à quoquam licet; & ſi quiſquam exhonorauerit, decretis legalibus reus ſiſtitur, & iniuriarum auctor iure damnatur.* — Senatores nō lædendi. Pœna ei rei.

Coloniâ Senenſi.] *Senienſi* in Vatic. ſemper.

Prenſare commanipularium pectora, ceruicibus innecti.] Ita lego. non tamen malè, *prenſare commanipulares, pectori, ceruicibus innecti.*

Pag. 587. *Magna documenta inſtabilis fortunæ, ſummaque etiam miſcentis.*] Rodolphus acutè, *ſumma & ima miſcentis.*

M. Silanum obtinentem Africam metuens.] Dio hæc in rebus Caij mirè confundit ac miſcet. Nec M. Silano Proconſule eueniſſe diuiſionem hanc vult, ſed ipſo L. Piſone. Vide eum: & de hac ipſâ cæde Plinium libro III. epiſtolâ VII. — M. Silanus [illegible] ius.

Æquatus inter duos beneficiorum numerus.] Propriè & ex æui eius vſu accipe Beneficia, promotiones ad altiores ordines ſiue gradus. Caſtrenſe in eâ re verbum eſt, Liuio ſic vſurpatum lib. IV. *Vt tribuni militum à populo ſenideni* — Beneficia quid?

uideni crearentur. quæ antè à perquam paucis ſuffragio populi relicta locis, Dictatorum & conſulum fermè fuerant beneficia. Ciceroni etiam epiſtolâ ad Rufum Quæſtorem: *De centurionibus tamen & tribunorum militum contubernalibus, res eſt in integro. genus enim horũ beneficiorum definitum lege non erat.* Nec Valerius alio ſenſu, libro IV. cap. VII. ſcripſit: *Ad equeſtrem ordinem & ſplendida militiæ ſtipendia P. Calij beneficio peruenerat.* Item Suetonius Tiberij cap. XII. clarè: *Venit in ſuſpicionem, per quoſdam beneficij ſui centuriones.* Noſter adæquè lib. I. ſuprâ: *Primores militum, per beneficia Nymphidij, vt ſuſpectos.* Hi tales, Beneficiarij dicti. Cæſar De bello ciuili libro II. *Petreius cum prætoriâ cohorte, barbaríſque equitibus paucis, Beneficiariis ſuis.* Paſſim in lapidibus: BF. COS. & BF. PR. & BF. PR. PR. id eſt, *Beneficiarius Conſulis. Beneficiarius prætoris. Beneficiarius præfecti prætorio,* aut *Proprætoris.* Vegetius reſtringere nomen videtur, & *Beneficiarij,* inquit libro II. cap. VII. *ab eo appellati, quòd beneficio Tribunorum promouerentur.* Et ad eius mentem in lapidibus lego iſta. In Piceno: BENEFICIARIVS. TRIBVNI. DEINDE. OPTIO. IN. CENTVRIA. Romæ: CORNELIO. MARCIANO. MILITI. CHORT. XII. VRB. BENEF. TRIBVN. Abiſſe in aliud officij nomen videtur, ex Tertulliano de Fugâ: *In matricibus Beneficiariorum & Curioſorum inter tabernarios, & lanios, & aleones, & lenones, Chriſtiani quoque vectigales continentur.* Beneficiarij.

Valerius Feſtus.] Plinius lib. III. epiſt. VII. *Nuper L. Piſo pater illius qui à Valerio Feſto per ſummum facinus in Africâ occiſus eſt.*

Præfectus alæ Petrinæ.] In Notitiâ Imperij, *Præfectus alæ Petrianæ* legitur in Britanniâ *per Lineam Valli.* Vbi Linea Valli, non aliud eſt quàm tractus ille ad Vallum à Seuero aliiſque exſtructum. Pag. 588. Ala Petrina.

Mox Ophenſium.] Rodolphus voluit, *Ruſpenſium*: ſed à coniecturâ. Orphenſium quidem non alibi mentio in hoc tractu: & putamus rectiſſimè emendatum iri, *Oëenſium,* ſtatimque, *populus Oëenſis.* Rem tetigi. Te aduoco, C. Plini, in meam fidem & Taciti lucem: Scribis libro V. cap. V. hiſipſis verbis: *Ad Garamantas iter inexplicabile* Pag. 589. Oëenſes In Tacito repoſiti. E Plinio lux.

adhuc

adhuc fuit. Proximo bello quod cum Oëenſibus Romani geſſêre, initiis Veſpaſiani Imperatoris, compendium via quatridui deprehenſum eſt. Quod illud bellum ſub initia

Sed & ipſi. Veſpaſiani; niſi iſtud? Itaque Plinio quoque prælucent clarè hæc Corneliana. Tempus, ſitus, nomen, omnia conueniunt: & eſt hoc illud ipſum celebre opidum, vnde Pudentilla Apuleij, vt ipſe Apologiâ commemorat. Scripſit & Orationem, *Pro ſtatuâ ſibi Oëæ locandâ.*

Pag. 590. *L. Veſtinum equeſtris ordinis virum.*] Eſt'ne ille, de quo Oratione pro Gallis Claudius Cæſar? *Ex quâ coloniâ* (Viennenſi) *inter paucos equeſtris ordinis ornamentum L. Veſtinum familiariſſimè diligo.* Ego puto. idque

L. Veſtinus indagatus. paullò certius, quàm eundem Martiali intellegi, lib. IV. Epigr. XXIX.

Cùm grauis extremas Veſtinus duceret horas,
Et iam per Stygias eſſet iturus aquas:
Vltima voluentes orauit penſa ſorores,
Vt traherent paruâ ſtamina pulla morâ.
Tum largas partitus opes, à luce receſſit:
Séque mori poſt hoc credidit ille ſenem.

Nam hic fuerit potiùs filius eius: qui videtur è clauſulâ iuuenis obiiſſe.

Ingreſſi milites, quibus fauſta nomina.] Non, *omina*,

Nomina fauſta quæſita. vt vulgò. Vaticanus ita iubet, & mos religionis priſcæ. quibus magnæ curæ vt in his talibus initiis homines præeſſent aut intereſſent bono nomine. id eſt: è quorum nominibus captari velut augurium aliquod poſſet proſperitatis & diuturnitatis. Talia ſunt, Saluius, Longinus, Statorius, &c: Mala contrà, è quibus triſte aliquod, infirmum, breue. vt Curtius, Minutius, Furius, Hoſtilius. Cicero de Diuinat. *Cùm Imperator exercitum, Cenſor populum luſtraret, bonis nominibus qui hoſtias ducerent eligebantur: quod idem in dilectu Conſules obſeruant, vt primus miles fiat bono nomine.* Plinius: *Publicis luſtris etiam nomina victimas ducentium proſpera eligimus.* Tale vaticinium lenonis illius Plautini, in Lucride:

Nomen atque omen quantiuis eſt pretij.
Mihi quoque Lucridem confido fore te.

Adi & Feſtum in Lacus Lucrinus.

Felices rami. *Felicibus ramis.*] Id eſt, è felici arbore (dîs gratâ, interpreta-

terpretatur Macrobius) decerptus. Ammianus in religione ſimili, libro XXIX. *Linteis quidam indumentis amictus, torulo capite circumflexo, verbenas felicis arboris geſtans.* Huic vſui maximè Laurus. Liuius lib. XL. *Omnes coronati & lauream in manu tenentes ſupplicauerunt.* Suidas Αἴσακος. ὁ κλάδος τῆς δάφνης, ὃν κατέχοντες ὕμνουν τοὺς θεούς: *Aiſacus. ramus lauri, quem manu tenentes deos celebrabant.* E lauru plurimùm.

Aquâ perluêre.] Sollenni & vſitatâ luſtratione: publicè priuatimque receptâ. Tertullianus de Baptiſmo. *Ceterùm villas, domos, templa, totáſque vrbes aſpergine circumlata aqua expiant paſſim.* Huic rei & περιρραντήρια vaſa in templis, aquâ luſtrali plena, quâ ſacerdotes aut æditui intrantes aſpergerent, aut etiam ipſi ſeſe. Sozomenus: θαλλούς τινας διαβρόχους κατέχων ὁ ἱερεὺς, νόμῳ ἑλληνικῷ περιέρραινε τοὺς εἰσιόντας: *Ramos quoſdam madidatos ſacerdos tenens, aſpergebat ritu Græcorum ſiue gentilium, intrantes.* Ouidius: Vaſa luſtralia.

Vdáque rorales laurea miſit aquas.

Inſignem ad hanc ablutionem locum abluo, Aſconij In Diuinationem: *Alij delubra dicunt ea templa, in quibus ſunt labra corporum abluendorum mortuorum, vt Dodonæi Iouis aut Apollinis Delphici, in quorum delubris lebetes tripodéſque viſuntur.* Fallor, aut τὸ *mortuorum*, ab inepto gloſſographo eſt: nec aliunde Delubra deriuari vult, quàm ab iſtâ in templorũ vaſis aquâ ad deluendum. In Aſconio coniectura.

Plautio Eliano.] Vatic. Barbarè vulgò, *Eliatius.*

Luſtratâ bouetauriſque areâ.] Vera dictio, *Suouetaurilibus.* Præit Vatic. in quo, *bouetaurilibus*: & Couarruuiæ, qui, *bouetauribus.* Scilicet priſci in luſtrationibus aut piamentis hoc ſacrificij genus adhibebant, ſollemni ritu. Liuius libro IX. *Telo potiri hoſtem fas non eſt: ſi potiatur, Marti Suouetaurilibus piaculum fieri.* Tacitus V. Annal. *Sacrificantibus, cùm hic more Romano Suouetaurilia daret, ille equum placando amni.* Cato de re Ruſtic. *Cum Diuis volentibus, quódque benè eueniat, mando tibi Mani, vti illace Suouetaurilia, fundum, agrum, terrámque meam, quotâ ex parte circumferenda cenſeas, vti cures luſtrare.* Quæ victimæ in hoc ſacro, etſi vox indicat, clarè etiam Varro lib. II. De re Ruſt. *Populus Romanus cùm* Suouetaurilia ſacrificium.

luſtra-

luſtratur Suouetaurilibus, circumaguntur verres, aries, taurus. Et Quinctilianus: *Nam Suouetaurilia iam perſuaſum eſt eſſe ex ſue, oue, & tauro.* Solitaurilia hæc etiam dicta, docebit te Feſtus. nec abeunt à Græcorum veteri ſacro, quod illi τριτίῳ dicebant, niſi quòd ibi inter victimas, hircus.

Pag. 592. *Claſſicus nobilitate opibúſque anteibat alios.*] Breuius & verius Vatic. & Couarruuiæ, *ante alios.* Sic libro v. Hiſtor. *Templum in modum arcis, propriíque muri labore & opere ante alios.* Lib. I. Annal. *Cn. Lentulus ante alios ætate & gloriâ belli.*

Græcanica phraſis. *Ipſe è maioribus ſuis hoſtis populi Romani, quàm ſocius iactabat.*] Sic reſtitui. Tranſmarinum & elegans dicendi genus eſt, Iactat eſſe ſocius: quod plebs dixerit, Iactat ſe ſocium eſſe. Homerus:

Ἕκτωρ, ὃς Διὸς ἔυχετ' ἐρισθένεος πάις εἶναι.

& crebrò Græci: quos ſæpe & vulgò imitati Latini, ſed locis hodie ferè corruptis. Plautus Aſinariâ:

Plautus correctus. *Argenti viginti minæ me modò ad mortem appulerunt,*
Quas hodie adoleſcens Diabolus ipſi daturus dixit.

Ita enim conſenſu manuſcripti. ſicut & illo Bacchidibus:

Eia, nunc eſſe ego opinor Hercules, tu autem Linus.

Apuleium eo exemplo ſcripſiſſe cenſeam libro VII. *Summos illi promitterent honores habituri mihi.* nec mutem. Virgilius: —*ſenſit medios delapſus in hoſtes.*

Pag. 593. Simillimus Claudiani locus. *Non adeò turbatam ciuilibus armis rem Romanam, vt etiam Treueris Lingonibúſque deſpectui ſit.*] Similem & è Romano pectore vocem emiſit ille Stilico apud Claudianum, De bello Getico:

Non ita Romanum Fati violentia nomen
Obruit, vt veſtros nequeat punire tumultus.

Pag. 594. Diuinatio varia in Tacito. *In tot malis hoſtium.*] Haud planè damno. Quid ſi tamen faciamus, *portum & finem?* Quid ſi etiam per impatientiam, & rerum poſtumarum incertus dixerit, *oſtium aut finem?* hoc ſenſu. Mortem in tot malis opto: ſiue ea finem miſeriarum datura ſit, cùm non ero: ſiue initium, per Plutonia tormenta.

Correctiuncula. *Pecunia nuper etiam donatiuo ſufficit.*] Imò, *ſuffecit.* Nuper enim donatiuum acceperant. Suprà.

Pag. 595. *Si vobis non fuit cordi, me duce hæc caſtra.*] Imitatum clarè

clarè è Liuio: *Vos dI immortales precor quaſòque, ſi vobis non fuit cordi Sp. Poſtumium cum Samnitibus bellum gerere.* Tacitus infrà: *Id fortaſſe cordi diis, & diuino miniſterio Principem electum.* Nec quidquam hic ſcrupi aut nodi: Rhenanus tamen ait, in Budenſi, τὸ *cordi*, non legi: ex quo ille iuratus emendat, *ſi vobis non fuit*, id eſt, licuit, inquit, more Græco. Benè Beate manibus tuis ſit. nam periuria hæc litteratorum, pariter ac amantium, vt ſpero, venti auferunt. Liuiana imitatiuncula.

Ciuilis, barbaro voto, propexum rutilatúmque crinem, patratâ demum legionum cæde depoſuit.] Patrium & ſollenne Germanis hoc votum. Tacitus De moribus eius gentis: *Aliis Germanorum populis vſurpatum, rarâ & priuatâ cuiuſque audentiâ, apud Cattos in conſenſum vertit, crinem barbámque ſummittere, nec niſi hoſte cæſo exſoluere votiuum obligatúmque virtuti oris habitum.* Manſit inferiore æuo. & lego apud Diaconum III. de Geſtis Longobard. cap. III. *Sex millia Saxonum, quæ bello ſuperfuerant, deuouerunt ſe neque barbam neque capillos raſuros, niſi ſe de Sueuis hoſtibus vlciſcerentur.* Pulchrè igitur & decorè Silius Sarmenti Gallo hoc affingit IV. Punic. Pag. 596. Crinem votiuum alere. Silio lux data.

> *Occumbit Sarmens, flauam qui ponere victor*
> *Cæſariem crinémque tibi Gradiue vouebat.*

Hæc meditantibus aduenit hora exſpectatione triſtior.] Quis neget à Liuiano exemplari eſſe? qui in deditione illâ turpi ad Furculas: *Hæc frementibus*, inquit, *hora fatalis ignominiæ aduenit, omnia triſtiora experiundo factura.* Pag. 597. Liuiana imitatio.

Reuulſæ imperatorum imagines, innexa ſigna.] Budenſis codex, *inhora ſigna*. Roman. *in ora.* Innexi quidem vox ſuppoſiticia eſt: nec ſententiæ huic facit. Diuinabam olim, *inuerſa ſigna*. quod ignominiæ fuit, & victos ſe fatentium. Spartianus in Seuero: *In palatium eodem habitu perrexit, prælatis ſignis quæ prætorianis ademerat, ſupinis non erectis.* Idem vſurpatum in dolore. Tacitus III. Annal. *Præcedebant incompta ſigna, verſi faſces.* Pedo Albinouanus ad Liuiam: Signa inuerſa in luctu.

> *Quos primùm vidi faſces, in funere vidi,*
> *Sed vidi verſos indiciúmque mali.*

At nunc putem commodiùs legi, *inhonora ſigna*, id eſt,

ſquallida, non vncta, non nitidata: quæ opponit *fulgentibus Gallorum vexillis.*

Pag. 598. *Quomodo lucem noctémque.*] Perſpicuè rectum. atque ita in Vatic. Vulgò, *lucem diémque*, quaſi ea differant.

Pag. 599. Voluptates eneruant. *Abruptis voluptatibus, quibus Romani plus aduerſus ſubiectos, quàm armis valent.*] Ambigua lectio. Quam poſui, libri firmant, nec ratio impugnat. Verè enim inter Romanas artes fuit, ad homines in imperio retinendos, mollire vires eorum, & per delicias amœnaſque voluptates frangere. Tacitus in Agricolâ: *Sequens hiems ſaluberrimis conſiliis abſumpta, vt homines diſperſi ac rudes, eóque bello faciles, quieti & otio per voluptates aſſueſcerent.* Et paullo pòſt: *Paullatímque diſceſſum ad delinimenta vitiorum, porticus, & balnea, & conuiuiorum elegantiam. idq; apud imperitos humanitas vocabatur, cùm pars ſeruitutis eſſet.* At veteres tamen editiones, *abruptis vectigalibus.* quod ſtabiliri prorſus reſponſo Vbiorum videtur, ad hanc orationis partem: *Vectigal & onera commerciorum reſoluimus.*

Eductis olim.] Scribe, *deductis olim.* colonos veteres intellegit.

In vetuſtatem conſuetudine vertantur.] Aptius & concinnius viſum, quàm illud tritum, *vetuſtatem & conſuetudinem.* Quod autem poſui, in Farneſiano eſt.

Veleda, pro deâ. *Ipſa editâ in turre. dilectus è propinquis conſulta reſponſáque, vt internuntius numinis, portabat.*] Romana edit. & Rodolphus: *ipſa adyta intrare dilectus è prop.* Quam lectionem haud temerè ſpernendum. Vt de fatidico numine quopiam loquitur: cui rei apta hæc Adytorum vox. Vulgata nihilo ſeciùs valdè proba.

Pag. 600. Salluſtiana imitatio. *Seu me ducem, ſeu militem mauultis.*] Inſidioſâ modeſtiâ dictum: vt à Salluſtij Catilinâ: *Vel imperatore, vel milite me vtimini.*

Iulius Sabinus.] Alius ab iſto, qui Senecæ patri nominatur lib. IX. Controu. IV. in quo corruptè legas, *Et ab Iulio & à Sabino.* Scio iunctim fuiſſe, *ab Iulio Sabino*, qui Galliis præfuit ſub Caio: patérne huius? Dionem vide, lib. vltimo.

Addubitatum de verbis Taciti. *Proiectis Romani fœderis monumentis, Cæſarem ſalutari ſe iubet.*] Aut nihil, aut nimis, in hoc loco video.

Quale

Quale illud eſt, Proiicere monumenta fœderis? pingue & inſulſum. Aliorſum emendatione traxerim: *prolectus Romani generis monumentis.* Sabinus, inquit, inuitatus & inductus ſtirpis ſuæ origine, Cæſarem ſe appellat. Quid mirum? ecce ſuprà ſcriptum: *Sabinus falſa ſtirpis gloriâ incendebatur. Proauiam ſuam,* * *D. Iulio per Gallias bellanti, corpore & adulterio placuiſſe.* Poſſis eodem ſenſu: *prolatis R. generis.*

* *Notat & Dio idem, in Veſpaſiano.*

Fuſi Lingones.] Tangit hoc bellum, quod in Iohanne Sariſberienſe legitur libro v. cap. VII. *Auſpiciis imperatoriis Caſaris Domitiani Germanico bello, quod Iulius Ciuilis in Galliâ mouerat, Lingonum opulentiſſima ciuitas qua ad Ciuilem deſciuerat, cùm aduenientem ab exercitu Caſaris populationem timeret, quòd prater ſpem inuiolata nihil ex rebus ſuis amiſerat, ad obſequium redacta, ſeptuaginta millia armatorum tradidit ei.* Quæ totidem verbis apud Frontinum lib. IV. Stratagematôn.

Lingonum multitudo.

Inſigne Epponina vxoris exemplum ſuo loco reddemus.] Verè inſigne & rarum, plenumque fidei in ſexu infido. Non eſt in libris qui exſtant. Seruauit enim Tacitus in vltimum Veſpaſiani annum, cùm & Iulius hic Sabinus (qui gloriabatur à Cæſare genus ducere) & iſtaipſa Epponina interfecti. Tota hiſtoria digniſſima lectu, apud Plutarchum diffusè eſt in Erotico extremo. Aliquid & Dionis compendium, in Veſpaſiano.

Eponinæ fides in maritum.

Epponina.] At Plutarchus *Emponam* ſcribit, & id nomen Gallis Heroinam ſignare addit: ἦν δὲ γυναῖκα, inquit, πασῶν ἀρίστην ἡγμένος, ἣν ἐκεῖ μὲν Ἐμπονὴν ἐκάλουν, ἑλληνιστὶ δὲ ἄν τις ἡρωΐδα προσαγορεύσειεν.

Nequaquam egregij duces.] Corruptionem video, vix tollo. Conabar: *Et quamquam egregij duces (iam enim Gallum Annium & Petilium Cerialem dilegerat) ſummam belli parum tolerare.* ſiue, *tolerabant.*

Ipſum, quanquam Senatorij ordinis.] Suetonium igitur culpæ quis purgat, ſcribentem Titum primum è Senatoriis prætorio præfectum? In Tito, cap. VI. *Prafecturam quoque Pratorij ſuſcepit, numquam ad id tempus niſi ab equite Romano adminiſtratam.* Occultè adſentitur Plinius Præfatione operis: *Dum illud patri pariter & equeſtri ordini praſtas, Prafectus pratorio eius.* Tamen noſter palàm

Pag. 601. Suetonij error.

** Adde quæ notaui ad lib. IV. ſupra.* adfirmat Clementem hunc Arretinum, & Præfectum & Senatorem fuiſſe. *

Pag. 602. *Aut vetuſtatem originis, per iurgia iactantibus.*] Sumpſi lectionem à P. Manutio: qui amicè mihi in pomeridiano ſermone contribuit. Nam vulgò eſt, *periuriáque iactantibus.* in manuſc. *periuria iactantibus.* quod Manutianam coniecturam firmat. Romano tamen libro eſt, *pro iure iactantibus.* quod reiicere, iniurium ſanè ſit.

Manutij coniectura.

Ardua Alpium præſidiis claudere.] Rom. *Præſidiis capere.* quod recipio.

Pag. 604. *Rigodulum venit.*] Vatic. *Ridogulum.* Hodie dimidiatum nomen tenet, aliquot milliaribus ſupra Confluentes, pagus *Rigol* dictus.

Cerialis. metu infamiæ.] Vulgati; *Cerialis à metu.* Mihi vox aliqua excidiſſe videtur, & alternaſſe cauſſas, vt ſolet, Tacitus: *Cerialis emptus, an metu infamiæ.* ſiue, *Cerialis clementiâ, an metu.*

Pag. 606. *Laudatorum principum vſus ex æquo, quamuis procul agentibus: ſæui, proximis ingruunt.*] Acuta gnome: quam non abeſt quin callidè abductam Salluſtio credam, in oratione Sullæ ad Bocchum: *Tibi verò nulla amicitia opportunior noſtrâ. primùm quòd procul abſimus, in quo offenſæ minimum, gratia par ac ſi propè adeſſemus.*

Procul à Ioue & fulmine.

Imperiorum varietas, bellorum cauſſa.

Pulſis, quod dij prohibeant, Romanis, quid aliud quàm bella omnium inter ſe gentium exiſtent.] Oraculum, cuius fidem proaui viderunt: & nos videmus, videbimuſque, quamdiu ſecta in tot Dominos Europa non audiet vnius Aurigæ habenas. Plutarchus igitur verè, *Imperium Romanum, velut anchoram eſſe* ſcripſit *fluctuanti mundo.* Et nonne à Criſpo ſuo hoc effatum ſumpſit noſter? ſumpſit. Ille ſic ad Cæſarem: *Quippe ſi morbo iam aut fato huic Imperio ſecus accidat: cui dubium eſt, quin per orbem terrarum vaſtitas, bella, cædes oriantur?*

Romanum olim, vinclum pacis.

Pag. 608. *Quòd vos Gallici fœderis oblitos prædixerim, memoriam Romani ſacramenti tenere credidi.*] Vocem, *prædixerim,* ſupereſſe & ſuperfluere vides. Rodolphus pro eâ legiſſe videtur, *oblitos, proximam memoriam,* &c

Ite, nunciate Veſpaſiano, relictum à vobis in acie ducem.] Similis inuidiæ metum ſuis militibus iam fugientibus Sulla iniicit: *Siquis vos milites rogauerit, vbi Sullam imperato-*

Sullanum factum.

imperatorem veſtrum reliqueritis, reſpondete, Apud Orchomenum pugnantem. Atque ille hac increpatione rem labentem ſuſtinuit. Plutarchus & Appianus.

Flagrantiſſimâ cohortium ſuarum integrâ, & è Chaucis Friſiiſque compoſitâ.] Romanus codex, & editiones aliæ: *integrâ manu, & è Chaucis.* Legam, *integrâ manente, è Chaucis.* Pag. 609.

Tolbiaci.] Farneſ. *Colbiaci.* In Itinerario Antonini, *Tobiaci.*

Statos æſtiuis flatibus dies.] Fortaſſe, *ſtatos Eteſiarum flatibus.* Pag. 610.

Nunc quoque memorant, poſtquam nullum mendacio pretium.] Quis autem gratuitò mendax ſit? Pag. 611.

——*cùm ſint præmia falſi*
Nulla, ratam debet teſtis habere fidem:

ait Ouidius.

E primoribus Ægyptiorum Baſiliden.] Firmat hoc valdè viri eximij coniecturam Læuini Torrentij, in Suetonij Veſpaſiano: *Baſilides libertus obtuliſſe ei viſus eſt.* Quomodò libertus, ſi ſacerdos? ſi, quod hic dicitur, *è primoribus Ægyptiorum*? Bene igitur ille magnus amicus noſter, *Baſilides obtuliſſe*, deletâ voce *libertus*, perperam infarctâ. Torrentij coniectura firmata.

Quâ cogitatione bellum aduerſus patrem cogitauerit.] Spernimus, vt ſpurcum, Cogitare cogitatione. Rom. cod. *quâ contagione.* ex quo verè emendo, *contatione.* Contari, velut conto explorare: & propriè noſter hîc vſus. Pag. 614.

Amorem carminum ſimulans.] Simulans tantùm? ita. Suetonius: *Simulauit* (Domitianus hic iſte) *mirè modeſtiam, inprimíſque Poëticæ ſtudium, tam inuſitatum anteà ſibi quàm poſteà ſpretum & abiectum.* At ſcriptores eius æui campum hunc adulatorium egregiè exercent, & vatem faciunt ſupra vates. Omitto poëtas (more mentiri aliquid & extollere iis fas:) ecce noſtrum ſenem Fabium: *Hos nominauimus, quia Germanicum Auguſtum* (caue alium ab iſto intellegas) *ab inſtitutis ſtudiis deflexit cura terrarum: parúmque diis viſum eſt, eſſe eum maximum poëtarum. Quid tamen iiſipſis operibus eius, in quæ donatus imperio iuuenis ſucceſſerat* (ſcribo, *ſeceſſerat*) *ſublimius, doctius, omnibus denique numeris præſtantius?* Ite Domitianus poëtam mentitur. Vnde materies adulantibus. Fabius obiter emendatus.

Homere & Virgili, erepta vobis à Paride hoc palma. Plinius etiam Præfatione ad Titum: *Quantus in poëticâ es! ô magna facunditas animi! quemadmodum fratrem quoque imitareris, excogitaſti.* Hæc turpia. atque vtinam tamen timeam, nequis hodie apud Principes ſic peccet!

Cuius diſparem mitiorémque naturam contrà interpretabatur.] Scripti libri ſubtexunt, *neque vos impunitos patiantur.* Perperam. quia verba ſunt ex oratione Cerialis ſuprà repetita. Farneſianus adſcribit, *Deeſt hîc aliquantulum.* cui fidem habeo.

AD LIB. V. HISTORIARVM Notæ.

Pag. 615. PRIVATIS *vtriuſque rebus militiâ clarus.*] Probam lectionem cenſeam & ſententiam, abſque libris ſit: qui conſenſu omnes, *preliatis vtriuſque*; aut, *prelatis.* Ego quamquam intentus, nihil elicio.

Vt ſuperior ſui iam crederetur.] Hic quoque me locus diu torſit, per ſingulos apices & ductus ſcripturæ veteris euntem. Sed exclamare tandem cum Philoſopho poſſum, εὕρηκα. Budenſis codex habuit, *Superior vnam crederetur.* Vatic. *ſuperiori vnam.* Ex quo, vix duabus litteris leuiter mutantibus, facio: *ipſe vt ſuper fortunam*, eleganti ſententiâ. Titus, inquit, iam tum priuatus clarus bello: nunc multò promptior, vt parem vel ſuperiorem ſe potiùs fortunâ hac Imperatoriâ oſtenderet. Rhenanus diuinabat: *vt ſuperiors viâ ingrederetur.* Farneſ. autem cod. & Rom. abeunt ab hoc ſcripto longiùs, *vt. ſuperior omnibus crederetur.*

Pag. 616. Solymi apud Homerum. *Solymos carminibus Homeri celebratam gentem.*] Locus Homeri notus: ſententia tantùm valdè ambigua inter natantes Scholiaſtas. Sunt qui deſignari Lycios aut finitimos quoſdam velint: quò Strabo, & Euſtathius, & Pindari

dari interpres inclinant. ſunt qui Piſidas: quò Plinius & Stephanus. ſunt qui Iudæos: quod noſter hic ſuggerit, & Tzetzes. Euſebius etiam Chærili Poetæ teſtimonio, Hebræos Solymos olim dictos cenſet euinci. Nec Q. Calaber ſanè aliter apud Homerum accepit: ideoque —— Σολύμων ἱερὸν στρατὸν dixit: ſacri epitheto ſacram indicans gentem.

Ortâ per Ægyptum tabe, qua corpora fædaret.] Vitiliginem appellat Iuſtinus, vti optimè reſtituit optimus & doctiſſimus Bongarſius.

Regem Occhorim.] Ita libri vett. quos ſum ſecutus, non, *Bocchorim.* etſi vulgatæ huic ſcripturæ adſertor Iuſtinus venit Λόγῳ παραινετικῷ. Nam ait: Τετάρτην δέ φασι νομισθεῖσην γεγονέναι κατὰ Βόκχοριν τὸν βασιλέα, σοφόν τινα καὶ πανουργίᾳ διαφέροντα. Etiam Oroſius lib. 1. qui locum hunc totum tranſſcribens, Bocchorim tamen appellat. Sed & Plutarchus ita nominat, libello περὶ δυσωπίας. Itaque iure vacillo. Nam Clemens Strom. 1. nimis diuerſus à nobis abit, qui Omoſim hunc, vel Amaſim appellat. At quod ad rem ipſam, falſa eſt, & refellunt libri ſacri. Tamen ſumpſit hæc à Lyſimacho, vti videre potes apud Ioſephum Contra Apionem, libro 1 extremo. Vbi item ſcriptum, *Bocchoris.* Occhoris, ſiue potiùs Bocchoris rex.

Poſtquam vaſtis locis relictum ſit.] Mirum non addere eum quibus in locis. Ac ſanè ex Tertulliano legend. videatur, *vaſtis Arabiæ locis.* Is enim Apologetico narrat Cornelium Tacitum ſcripſiſſe in v. Hiſtoriar. *Iudæos Ægypto expeditos ſiue extorres in vaſtis Arabiæ locis aquarum egenos,* &c. Oroſio tamen non aliter lectum, quàm noſtri libri præferunt.

Primo cuius auxilio credentes.] Citat etiam ita Oroſius. ambigo tamen & contor, an non vox, *credentes*, eiicienda ſit. Etiam video abeſſe in Othonis Friſingenſis lib. 1. cap. XVIII. vbi hæc citat.

Effigiem animalis.] Hoc de capite aſini magno conſenſu omnes veteres tradiderunt: ne tantoperè noſter culpetur, tanquam *mendaciorum pleniſſimus* ſcriptor. Et ſanè Strabo, Plutarchus, Damocritus apud Suidam multo maiora deliria delirarunt contra gentem & libros ſacros. Caput aſini in templo falsò poſitum.

Pag. 617. *Vim ſuam & curſum ſeptimos per numeros conficiant.*] Vera lectio, quam e Vatic. prompſi referente: *per numeros coniciant.* ex quo ego *conficiant.* Aliter vulgati. De re autem ipſa Dionem vide XXXVII. & inprimis Alexandrinum Clementem Stromate VI.

Stipes Iudaicæ. *Et ſtipes illuc congerebant.*] Cicero pro Flacco: *Cùm aurum, Iudæorum nomine, quotannis ex Italiâ & ex omnibus prouinciis Hieroſolymam exportari ſoleret, Flaccus ſanxit edicto, ne ex Aſiâ exportari liceret.* Philo de Legatione ad Caium: καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἱεροπομποὶ στέλλονται χρυσὸν καὶ ἄργυρον πλεῖστον κομίζοντες εἰς τὸ ἱερὸν, τὸν ἀθροισθέντα ἐκ τῶν ἀπαρχῶν. Et paullo antè: ἠπίστατο (Τιβέριος) καὶ χρήματα συναγαγόντας ἀπὸ τῶν ἀπαρχῶν ἱερὰ, καὶ πέμποντας εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ τῶν τὰς θυσίας ἀναξόντων. Sed & Ioſephus notat, *immenſam vim auri congeſtam in templum ob omni Aſiâ & Europâ.* lib. XIV. Antiq. cap. XII.

Exuere patriam.] Rom. cod. *exire.*

Augendæ tamen multitudini conſulitur. nam & necare quemquam ex agnatis nefas.] Qui otioſè legerit, nihil offendet: fortaſſe is, qui intentè. Si enim de cæde capis tantùm, quid in eo noui? Sanè & Romanis & Barbaris pleriſque necare conſanguineos nefas. Sed alium ego hic ſenſum odoror, & ſcribo: *necare quemquam ex gnatis.* Scimus Græcis Latiniſque in promiſcuo vſu fuiſſe abiectiones infantum & expoſitiones, imò neces, Id aliter in Iudæorum moribus, & gentem inprimis ſuboli ſtuduiſſe, adeò vt nulliuſmodi partum necare fas, notat vt nouum noſter. Itaque quia de liberis, iure addit *hinc generandi amor*: quoniam matres ſcilicet certæ, prolem tollendam. Simile prorſus. quod de Germanis in libello De moribus: *numerum liberorum finire, aut quemquam ex agnatis necare nefas habetur.* Nam & ibi ſcribo, *gnatis.*

Iudæi proles non exponebant, aut necabant.

Iudæi mente ſolâ, vnúmque numen intellegunt.] Benè & verè hæc Tacitus. Strabo vanior, qui Terram, Cælum, Mare, & hoc quod Mundum vocamus ſiue rerum naturam, coli à Iudæis voluit. Quæ ſententia in Varronianam illam incidit, Animam mundi, eſſe deum. Iuuenalis ab hac mente:

Nil præter nubes & cæli numen adorant.

Pag. 618. *Exuberant fruges noſtrum ad morem.*] Mihi verò vox

caipſa

ca ipſa exuberare videtur. legamque *vber ſolum : fruges noſtrum ad morem.*

Balſamum.] Propriam eam arborem Iudææ eſſe plerique tradiderunt, nec alibi gigni. Iuſtinus lib. XXXVI. *Opes genti ex vectigalibus opobalſami creuêre, quod in his tantùm regionibus gignitur.* Atque ita ſanè tunc fuerit. Poſteà, non dubium ſtirpem eam in Ægyptum tranſiſſe: atque illic creuiſſe. Claudianus in Epithalamio Palladij:

Balſamus etiã in Ægypto.

Gemmatis alij per totum Balſama tectum
Effudêre cadis. duro quæ ſaucius vngue
Niliacus pingui deſudat vulnere cortex.

Perſeuerare etiam illic noſtro æuo, qui peregrinati ſunt, affirmant.

Si vim ferri adhibeas, pauent venæ.] Sic interpungenda iſta: & in Pauendi verbo elegans metaphora. Plinius de eâdem arbore: *Inciditur vitro, lapide, oſſeíſve cultellis: ferro lædi vitalia odit.* Et Ioſephus, qui indigena: ὀξεῖ λίθῳ aut ὀξέσι λίθοις incídi adſerit. Falſus ergo cum Theophraſto Dioſcorides, qui ferreis vnguibus ſecari arborem credidit: falſus compilator Iſidorus, qui *percuſſum ferreis vngulis corticem.* Pauſanias lib. IX. neſcio quid de Balſamo Arabiæ nugatur, & circa eum viperis.

Balſamus ferrum ſpernit.

Vnum atque alterum lacum integer perfluit, tertio retinetur.] Ita & Egeſippus lib. III. *Duos lacus victor egreſſus, tertio retinetur.* At Pauſanias repugnat clarè, & quidem oculatus, vt ait, teſtis, lib. V. Ἐν δὲ τῇ γῇ ποταμόν τινα Ἑβραίων καὶ αὐτὸς οἶδα Ἰορδάνον λίμνην Τιβερίδα ὀνομαζομένην διοδεύοντα, ἐς δὲ τὴν λίμνην ἑτέραν καλουμένην θάλασσαν νεκρὰν, ἐς ταύτην ἐσιόντα, καὶ ἀπὸ τῆς λίμνης αὐτὸν ἀναλύ-μενον. id eſt: *In Hebræorum terrâ fluuium quemdam Iordanum & ipſe noui, qui ſtagnum Tiberias ſubit, ac deinde alterum, cui Mare mortuum nomen eſt, in quâ ipſâ palude conſumitur.* Sed Tacito nos iure fidem habemus, qui in Trachonitide lacum minorem eſſe ſcimus, quem primò Iordanis ingreditur, cui Samochonitis nomen.

Quot lacus Iordanis efficiat?

Incerta vnde ſuperiacta, vt ſolido feruntur.] Emendatio è libris. Vulgò eſt *incertum vnde.* quod ſententiam etiam aptam recipere poteſt. Vide de tota re Egeſippum lib. IV. cap. XVIII.

Certo anni bitumen egerit.] Ita libri. & phraſis nota,

 & Taci-

& Tacito frequens. Vulgati vocem addunt, *certo anni tempore*.

Pag. 619. *Fulminum iactu arſiſſe.*] Oroſio libro I. qui hæc expreſſo etiam Cornelij nomine tranſcripſit, legas, *fulminum ictu*.

Terrámque ſpecie torridam.] In eodem Oroſio, *terrámque ipſam ſpecie ſolidâ*.

Ego ſicut Iudaicas quondam vrbes.] Libri aliquot, *inclitas vrbes*. nec aliter Oroſius.

Circa cuius os conlecta arena, admixto nitro.] Non, *coniecta*. Farneſianus etiam rectè, *lecta arena*. Plinium adi libro XXXVI. Strabonem XVI.

Illic immenſa opulentia templum, & primis munimentis vrbs.] Ex Ioſepho & Zonarâ legam, *& trinis munimentis*. Nam triplici muro circumdatam eam fuiſſe vterque is ſcriptor te docebit. Ioſephus libro VI. Haloſeos, cap. VI. Zonaras tomo I.

Vrbs deiugis, templum intimis clauſum.] Iure nato, & mecum libri. Farneſ. *vrbs deingia templum clauſum*. Vatican, *vrbs ob demgia*. Adhæreſco. At Ioſ. Mercerus legit, *Primis munimentis vrbs, dein regia*. Feliciter. Tacitus ipſe iuuat, infrà: *Alia intus mœnia regia circumiecta*.

Merceri diuinatio.

Templum intimis clauſum.] Quomodo, intimis? Ablego eam vocem cum nonnullis libris, & lego: *trinis munimentis* * *vrbs, ob deingia. Templum clauſum. ad fores tantùm Iudæo aditus*. Aut ſi retineri placet: ſcribam appoſitè, *Templum intimum*. Duplex enim templum, Exterius & Interius, vt Zonaras & Ioſephus deſcribunt appellantque. quod intimum, Ioſephus etiam Sanctum agnominat. Rodolphus hæc omnia concinnat (ſed ab ingenio, opinor) *& primis munimentis vrbis. alienigenis templum interius clauſum*.

Pag. 620. *Mox bello ciuili interno.*] Cur hæc geminat Ciuile & Internum? placet imò Romana ſcriptio, *bello ciuili inter nos*.

C. Soſius.] Siue *Soſſius*. Malè quidam libri, *Seſtius*.

Victor Auguſtus ſanxit.] Quidam, *auxit*.

Pag. 621. *Ceterarum vrbium clade.*] Alij, *exterarum*.

Multitudinem obſeſſorum omnis ætatis, virilis ac muliebris ſexus, ſexcenta millia fuiſſe accepimus.] Numerus mihi

mihi non certus, & quem ex Budenſi cod. & Oroſio ſubſtitutum video parùm cautè. Nam ille ſcribit: *ſexcenta millia Iudæorum interfecta Cornelius & Suetonius referunt.* Sed interfecta ait: cùm noſter hîc vniuersê, de obſeſſis. qui certè paullo plures. Libri etiam inſtabiles, & quidam, *ducenta millia.* Fortaſſe, *dena*, aut, *vndena millia.* quod paullò propius ad Ioſephum & Zonaram & Iornandem accedat, qui omnes *vndecies centena millia* periiſſe obſidione illâ clarè tradunt. periiſſe, inquam, fame, morbo, ferro. Nam Sulpicio Seuero fidem vix habeo, qui *Numerum peremtorum ad vndecies centena millia* profert, *capta verò centum millia ac venumdata.* Sed Peremptos fortaſſe largiùs accepit, & noſtro illo ſenſu. Numerus obſeſſorū Hieroſolymis.

Suam illic victoriam Germanis obſtitiſſe, dum omiſſis telis predâ manus impediunt.] Vatic. *ſuam illic materiam.* quæ lectio inuoluit aliud verbi, quod nondum educo. certè de auaritiâ aut cupidine, id dici verius, quàm de victoriâ. Pag. 624.

Fluitantem labantémque militem.] Interpunxi & voce additâ expleui locum, fide Vaticani. Pag. 625.

Non tamen auſus opidum Batauorum armis tueri.] Quod opidum? nominare enim certè debuit. An *Batauodurum* ſcribendum? an cum Rom. codice legimus, *opida Batauorum*? Et intellegam tunc ea opida, quæ extra inſulam. Nam Batauorum veterum ſedes, non dubiè ſupra & extra etiam inſulam, in orâ Gallicâ. Tacitus clarè, ſuprà: *Extrema Gallica ora vacua cultoribus, ſimúlque inſulam inter vada ſitam occupauere.* Batauodurū.

Adiecta ingens lintrium vis.] Locum vitiatum & mutilum correxi & auxi è Vatic. qui ſic: *armamenta liburnicis ſolite & ſimul capte lintres ſagulis verſicoloribus haut indecore pro telis iuuabantur.* Hegeſippi verba commodè adtexam & corrigam lib. II. de Rheno: *Itaque iam non copiis Germanorum repletur ſed Romanorum liburnis.* Vetus lectio, *copolis Germanorum.* quæ recta eſt, ſiue *caupulis*: & cape exiguas illas lintres. Quam vocem Agellio etiam reſtituimus in Electis, cap. VII. At hic inſignis locus tunc me fugit. Pag. 627. Caupuli.

Moſa fluminis amnem Rhenus Oceano affundit.] Probè, nec improbè in libris quibuſdam, *Moſa fluminis os* Pag. 628.

amnem

amnem Rhenum. Res quidem ipſa eadem, aliter elata.

Pag. 629. *Virtutes & viros indici.*] Rhenanum audio corrigentem, *iuuentutem & viros:* quamquam & vulgata cum obſcuritate quadam acuta.

Vahalis fluuius. *Nabalia fluminis pons.*] Nuſquam id fluminis in hoc tractu. An opidum eo nomine? Quod Iunio Hadriano videtur, legitque, *Naualia*: & vrbem Campos ita indigitat ad ſinum hodie Auſtralem, Ptolemæo parum firmiter innixus. Ego ambigo ne *Vahalis* corrigendum ſit. Pontem quidem aliquem cœptum à Romanis paullo ſuprà legas, ſed Batauoduri: de quo hæc non vanè intellegas, niſi quòd Batauodurum ad Rhenum fuiſſe volunt. quos arguat hic locus.

Et cùm priuatus eſſet, amici vocabamur.] De hoc loco ſenſit Sidonius in Epiſtolis: *Caius Tacitus è maioribus vnus tuis, ſub verbis cuiuſdam Germanici ducis in hiſtoriâ ſuâ rettulit: Cum Veſpaſiano mihi vetus amicitia, & dum priuatus eſſet, amici vocabamur.*

IVSTI LIPSI AD CORNELII TACITI GERMANIAM Notæ.

Pag. 631. Tẽpus huius libri ſcripti. ORDINEM ſcriptionis ſi ſequimur, ante Hiſtorias & Annales ſibi locum vindicet hic libellus. Scriptus enim eſt Traiano ſecundùm conſule, id eſt, Neruâ adhuc viuo. Ipſe oſtendit infrà: *Cæcilio Metello ac Papirio Carbone* Coss. *Ex quo ſi ad alterum Traiani conſulatum computemus, ducenti ferè & decem anni colliguntur.* At Hiſtoriæ cœptæ Neruâ iam mortuo, & inter diuos, vt docui.

Metus tutos reddit. *Mutuo metu, aut montibus.*] Vitiat acutam ſententiam Bambergenſe exemplar, *mutuo victu.* Imò verò metu: qui

tu : qui inter æquè potentes, pro termino ac repagulo. Thucydides benè & appoſitè: τὸ δὲ ἀντίπαλον δέος, μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν.

Nuper cognitis quibuſdam gentibus.] Domitiani imperio, opinor. cui bella cum Cattis, Sueuis, Sarmatis, & eâ occaſione, illuſtratæ magis vicinæ gentes.

Montis Abnobæ.] Plinius nominat lib. I V. cap. X I I. ſed ibi quoque infida ſcriptura. Alij enim libri, *Arnobæ.* Bambergenſis hîc, *Anribæ.* Roman. *Arbonæ.* Ptolemæo ſunt Αυνοϐοὶ montes. Aunoba mõs.

Vtq; ſic dixerim, aduerſus Oceanus.] Haud ſatis capio. An aduerſum dicit, oppoſitum & contrarium? An *obuerſus* verius ſit legi, idque ex ſitu ipſo? An vox aliqua durior aut remotior fuit, præſertim quam præfatione eâ leniit? Tamen haud malè Aduerſum ceperis, quaſi mari Italico & Tyrrheno oppoſitum : eodemque ſenſu etiam, *Diuerſus.* Sic in Agricola ſcripſit : *Glota & Bodotria diuerſi maris æſtu in immenſum reuecti, anguſto terrarum ſpatio dirimuntur.*

Celebrant carminibus antiquis, quod vnum apud illos memoriæ & annalium genus eſt.] Vti apud Barbaros ferè omnes, & rudes litterarum. Nec Hiſpani aliter comperêre, apud nouos Indos. Eginhartus in vitâ Caroli Magni: *Barbara & antiquiſſima carmina, quibus veterum regum actus & bella canebantur, ſcripſit, memoriæque mandauit.* Iornandes de Gothis : *in priſcis eorum carminibus panè hiſtorico ritu recolitur.* &c. At propriè de Germanis, noſter lib. I I. Annal. de Arminio : *caniturque adhuc Barbaras apud gentes.* Iulianus egregiè in Antiochico; qui hæc ἄγρια μέλη vocat, παραπλήσια ταῖς κλαγγαῖς τῶν τραχὺ βοώντων ὀρνίθων: *agreſtia carmina, ſimilia clangoribus auium aſperè clamantium.* Carmina, pro hiſtoriâ.

Germaniæ vocabulum recens & nuper additum.] Nos *auditum* maluimus legi, quàm *additum.* Quod ait, *nuper*; non hercules ita nuper : quippe cùm ab æuo Iulij Cæſaris, quo conſtat Germanos Galliam irrupiſſe. Pag. 632.

Nunc Tungri, nunc Germani vocati ſint.] Valdè amplector Bambergenſem ſcripturam, *ac nunc Tungri, tunc Germani.* atque ita euoluam me ex obſcurâ origine nominis. quod hodieque hæret in pace & bello optimâ gente. Sen- Germani olim qui?

te. Sententiam enim hanc reor (quidquid diſſertum aliis) eos qui tranſgreſſi primitus Rhenum ſint, eſſe eumipſum populum qui nunc Tungri appellentur, at tunc Germani. quod tamen vnius nationis peculiare nomen, paulatim transfuſum ad omnes.

Quomodo id nomen diffuſum.

Vt omnes primùm à victore ob metum, deinde à ſeipſis inuento nomine Germani vocarentur.] Vox *Germani*, eidem Bamberg. rectè abeſt. Iſta ipſa enim nouiter interpretari poſſe videor, & præter mentem omnium, etſi non præter verum. Cenſeo eum hoc dicere: Factum vt omnes qui Rhenum accolerent, nomen ab iſtâ victrice natione inuenirent, ob metum ſcilicet recentem Gallorum: qui quoties de tranſgreſſu vel aduentu Tranſrhenanæ nationis audirent, aiebant trepidi aduentare Germanos. at iſti propriè Germani, nouum nomen inuenirent à ſe ipſis, diſcriminandi nimirum cauſsâ, & dicerent ſe Tungros. Poſſim vulgatam tueri & explicare. ſed cur nuger? hæc mera veritas.

Germanorũ etymon.

A ſeipſis inuento nomine Germani vocarentur.] Si mordicus hanc retines; legam, *à reipsâ inuento.* Germani enim etymo priſco, bellaces viri ſunt. Gerra bellum. inuenêre ergo id nomen, ab ipsâ re, quia tales. Vulgatam quomodò expedies? aut quî à ſeipſis nomen hoc inuenêre, quod anteà in Tungris? Sanè interpretes hîc fluctuant, & fluctuabunt æternùm.

Canunt ante prælia.

Primúmque omnium virorum fortium. Ituri in prælia canunt.] Rectè diſtinxi. Non enim ea mens, quòd Herculem canant: ſed quòd alacres & cum cantu incipiant pugnas. Tacitus lib. II. Hiſtoriar. *Temerè ſubeuntes cohortes Germanorum, cantu truci, & more patrio nudis corporibus.* Lib: IV. *Vt virorum cantu, fœminarum vlulatu ſonuit acies.* Noto autem etiam Hiſpanos præliis præcinuiſſe, ex Silio:

Hiſpani ante prælium cãtant.

——ritu iam moris Iberi
Carmina pulſatâ fundentem barbara cetrâ.

Et plerique olim Barbari.

Diodorus Siculus, de Luſitanis: *Ἐν τοῖς πολέμοις πρὸς ῥυθμὸν ἐμβαίνουσι, καὶ παιᾶνας ᾄδουσιν ὅταν ἐπίωσι τοῖς ἀντιτεταγμένοις: In bellis ad numerum incedunt, & carmina canunt cùm aggrediuntur hoſtem.* Simile in Thracibus aliiſque Barbaris fuiſſe, notaui ad IV. Annal.

Quem

Quem Barditum vocant.] Ita Farneſ. & ſcio Bardos Gallis dictos cantores, ſiue poetas. Placet tamen nunc magis, *Baritum*: quæ mera vox noſtras, quibus *Beren* aut *Baeren*, clamare, vocem tollere. Errabit enim qui ab elephantis barritu deducet, Germanis tunc ignoti. Althamerus, *Blaritum* vellet, Germanico item verbo. Quidquid de nomine ſit; Ammianus hunc deſcribit, *clamorem fuiſſe maximum, qui ipſo feruore certaminum exoriens idemtidem, paullatimque adoleſcens, ritu extollitur fluctuum cautibus illiſorum.* Barditus.

Nec tam vocis ille, quàm virtutis concentus videtur.] Bambergenſis, *quàm mentis concentus.* quod haud præferam vulgatæ.

Vlixem quidam opinantur in hunc Oceanum delatum.] Interque eos Strabo, magni & directi iudicij ſcriptor, libro III. qui adfirmatè tradit Vlyſſeam Luſitaniæ (Vliſſiponem aliter dicimus) Homerici Vlyſſis monumentum eſſe. Sed & in Britanniam eum veniſſe, ex arâ Græcis litteris inſcriptâ collegit Solinus cap. XXV. itemque Mela. Cui miræ & blandienti opinioni ſi indulgemus: quidni Vliſſinga noſtra in Zelandiâ ab eodem ſit? quidni Circæa à Circe? Sed vani & laſciui, vereor, luſus iſti ingeniorum ſunt: quibus tamen hodie non nemo ſe oſtentat & ſuperbit. Io. Brodæus hæc de Vlyſſis errore in Miſcellaneis ſcitè coarguit: Brodæus, vir, ſiue adoleſcens potiùs, acris ingenij, probi iudicij, lectionis diffuſæ. quem non magis in ore famæ eſſe miror, imò indignor. Vlixes an in iſto mari. I. Brodæi laus.

Nominatúmque ἀσκιπύργιον.] Vel, vt Rhenanus, ἀσυπύργιον. etſi abeſſe vox ea poteſt, incolumi ſenſu. Præceſſit enim. At libri quidam magis hîc diuerſi, qui ἀκεσίπεσον referunt, ex quo placet quibuſdam ἀκεσνήεστον, à Nerito, vt volunt, Ithacæ monte. Locus quidem hic ipſe, quem indicari putamus, cliuoſus eſt, haud procul Veteribus vicus, *Aſchelburg* nunc dictus.

Græcis litteris inſcriptos.] Litteris fortaſſe: vix credo linguâ. Quid autem mirum de illis, cùm etiam Heluetij & Galli litteraturâ Græcâ vſi ſint, Romanis characteribus iuxtà cum imperio ignotis?

Propriam & ſinceram gentem.] Bamberg. *perpetuam & ſinceram.* Pag. 633.

Rutila

Rutila coma.] Siue flauæ, & colore auri. Ideò Auricomi Bataui, Silio:

Comæ rutilæ Germanis.

At puer auricomo iam formidate Batauo.

Wandali χρυσοειδεῖς, Procopio dicti. Ruffum Seneca dixit I I I. De Ira: *Non eſt Æthiops inter ſuos inſignitus color, nec rufus crinis & coactus in nodum apud Germanos.* Et Martialis, ruffum eâ mente Batauum:

Sum figuli luſus ruffi perſona Bataui:

Græci plerumque ξανθὸν verterunt: etſi Galenus commentario ad Polybum De victu, velit Germanos magis propriè πυῤῥοὺς dici, quàm ξανθούς. Calpurnius Flaccus Declamat. I I. de hoc Germanorum connato habitu: *Miramur hanc legem eſſe naturæ, vt in ſubolem tranſeant formæ, quas quaſi deſcriptas ſpecies cuſtodiunt? Sua cuique genti etiam facies manet. Rutili ſunt Germaniæ vultus, & flaua proceritas. Hiſpaniæ, non eodem omnes colore tinguntur. Diuerſa ſunt mortalium genera, nemo tamen eſt ſuo generi diſſimilis.* Quem obiter emendo: *& flaua proceritas* (apage enim hoc de Hiſpanis.) *Hiſpani an non eodem omnes colore tinguntur?* Nec à naturâ ſolum rutilus hic crinis, etiam ab * arte. Lauabant enim crebrò, & medicamento rutilabant. Ammianus: *Videbat* (Germanos) *lauantes alios, quoſdam comas rutilantes ex more.* Medicamentum, ſapo. Martialis:

Correctus Declamator.

* Vide Diod. Sicul. lib. v.

Colorem hũc arte inducebant.

Cauſtica Theutonicos accendit ſpuma capillos.

Plinius: *Prodeſt & ſapo. Galliarum hoc inuentum rutilandis capillis, ex ſeuo & cinere.* Ita Caligula proceriſſimum quemque è Gallis ad Germanicum triumphum legit, *coëgitque rutilare & ſubmittere comam*: vt germani ſcilicet Germani viderentur. Suetonius narrat cap. X L V I I. Herodianus item de Antonino Germanos æmulante: κόμας τε τῇ κεφαλῇ ἐπετίθετο ξανθάς, καὶ εἰς κουρὰν Γερμανῶν ἠσκημένας. id eſt: *comas etiam flauas capiti circumpoſuit, & ad tonſuram Germanicam factas.* Cauſſam huic coloris ſtudio adſignat Clemens (lib. III. Pædagog. cap. III.) terrorem: Τῶν ἐθνῶν, inquit, οἱ Κελτοὶ καὶ οἱ Σκύθαι κομῶσιν, ἀλλ' οὐ κοσμοῦνται. ἔχει τι φοβερὸν, τὸ δασύτριχον τοῦ βαρβάρου, καὶ τὸ ξανθὸν αὐτοῦ πόλεμον ἀπειλεῖ, συγγενές τι χρῶμα τῷ αἵματι. Romanæ etiam matronæ veteres amauere hunc colorem, *& ſummâ diligentiâ capillos cinere rutilabant*, ait Va-

Tales & matronæ olim Romanæ.

ait Valerius lib. II. cap. I. Poſteriores magis auidè, quæ capillitium ipſum emebant à Germanis, & pro comis ſuis ſupponebant. Ouidius ad puellam:

Iam tibi captiuos mittet Germania crines,
Culta triumphatæ munere gentis eris.

Quanquam Seruium notare video in IV. Virgilij, *matronis nigram comam, meretricibus flauam probatam fuiſſe.* Quò videatur Satyricus reſpexiſſe de Meſſallinâ matronam ſedulò diſſimulante:

Et nigrum flauo crinem abſcondente galero.

De hac ipsâ re doctiſſimus Tertullianus, libello De cultu: *Video quaſdam & capillum croco vertere. pudet eas etiam nationis ſuæ, quòd non Germanæ aut Gallæ procreatæ ſint: ita patriam capillo transferunt. Malè ac peſſimè ſibi auſpicantur, flammeo capite.* Nam quòd mali auſpicij ait flammeum caput: intellegit omen ad flammas æternas.

Magna corpora & tantùm impetu valida.] Mutilus, me iudice, Bambergenſis, qui ſpretâ priori voce ſcribit: *corpora tantùm impetu valida.* Nam proceritas etiam inter Germanorum proprias notas.

Terra etſi aliquanto ſpecie differt.] Neſcio quid idem liber ſibi velit, *etſi aliquando ſpecie aret.*

Ventoſior quà Noricum ac Pannonias adſpicit.] Vix fides. Loca certè quæ humida & ad mare, magis obnoxia ventis, quàm ſicca & mediterranea. quod vtique veriſſimum experimur in omni Germaniæ iſto tractu, qui ad Septemtrionem. Sed nec ventorum propriè hîc res eſt: de humore agitur, aut ſiccitate. An'ne *verticoſior*, auſim legere? id eſt, magis alta & montana? Mela quidem ita diſparat, in hac ipsâ terrâ deſcribendâ: *Terra multis impedita fluminibus, multis montibus aſpera, & magnâ ex parte ſiluis aut paludibus inuia.* An fruſtrà angimur? & ventoſam accipi, pro ſiccâ atque aëreâ, ſimplicius & verius ſit? Inquiſitum in Taciti verbũ.

Pecorum fœcunda, sed [illegible]umque improcera.] Malo, *pleraque.* De reipsâ autem [illegible]ta hodie contrà eſt, vt armenta noſtra Batauiæ aut Friſ[illegible] palmam poſcere audeant contra omnia Europæ [illegible]ia, Armẽta grandia hodie.

Pecuniam probant [illegible]em & diu notam, Serratos, Bigatóſ- Serrati nummi.

* *Adde quæ notaui ad lib. IV. ſupra.* adfirmat Clementem hunc Arretinum, & Præfectum & Senatorem fuiſſe. *

Pag. 602. Manutij coniectura. *Aut vetuſtatem originis, per iurgia iactantibus.*] Sumpſi lectionem à P. Manutio: qui amicè mihi in pomeridiano ſermone contribuit. Nam vulgò eſt, *periuriáque iactantibus.* in manuſc. *periuria iactantibus.* quod Manutianam coniecturam firmat. Romano tamen libro eſt, *pro iure iactantibus.* quod reiicere, iniurium ſanè ſit.

Ardua Alpium præſidiis claudere.] Rom. *Præſidiis capere.* quod recipio.

Pag. 604. *Rigodulum venit.*] Vatic. *Ridogulum.* Hodie dimidiatum nomen tenet, aliquot milliaribus ſupra Confluentes, pagus *Rigol* dictus.

Cerialis metu infamiæ.] Vulgati, *Cerialis à metu.* Mihi vox aliqua excidiſſe videtur, & alternaſſe cauſſas, vt ſolet, Tacitus: *Cerialis emptus, an metu infamiæ.* ſiue, *Cerialis clementiâ, an metu.*

Pag. 606. Procul à Ioue & fulmine. *Laudatorum principum vſus ex æquo, quamuis procul agentibus: ſæui, proximis ingruunt.*] Acuta gnome: quam non abeſt quin callidè abductam Salluſtio credam, in oratione Sullæ ad Bocchum: *Tibi verò nulla amicitia opportunior noſtrâ, primùm quòd procul abſimus, in quo offenſa minimum, gratia par ac ſi propè adeſſemus.*

Imperiorum varietas, bellorum cauſſa. *Pulſis, quod dij prohibeant, Romanis, quid aliud quàm bella omnium inter ſe gentium exiſtent.*] Oraculum, cuius fidem proaui viderunt: & nos videmus, videbimuſque, quamdiu ſecta in tot Dominos Europa non audiet vnius Aurigæ habenas. Plutarchus igitur verè, *Imperium Romanum, velut anchoram eſſe* ſcripſit *fluctuanti mundo.* Et Romanum olim, vinclum pacis. nónne à Criſpo ſuo hoc effatum ſumpſit noſter? ſumpſit. Ille ſic ad Cæſarem: *Quippe ſi morbo iam aut fato huic Imperio ſecus accidat: cui dubium eſt, quin per orbem terrarum vaſtitas, bella, cædes oriantur?*

Pag. 608. *Quòd vos Gallici fœderis oblitos prædixerim, memoriam Romani ſacramenti tenere credidi.*] Vocem, *prædixerim,* ſupereſſe & ſuperfluere vides. Rodolphus pro eâ legiſſe videtur, *oblitos, proximam memoriam,* &c

Ite, nunciate Veſpaſiano, relictum à vobis in acie ducem.] Similis inuidiæ metum ſuis militibus iam fugientibus Sullanum factum. Sulla iniicit: *Siquis vos milites rogauerit, vbi Sullam imperato-*

imperatorem veſtrum reliqueritis, reſpondete, Apud Orchomenum pugnantem. Atque ille hac increpatione rem labentem ſuſtinuit. Plutarchus & Appianus.

Flagrantiſſimâ cohortium ſuarum integrâ, & è Chaucis Friſiiſque compoſitâ.] Romanus codex, & editiones aliæ: *integrâ manu, & è Chaucis.* Legam, *integrâ manente, è Chaucis.* Pag. 609.

Tolbiaci.] Farneſ. *Colbiaci.* In Itinerario Antonini, *Tobiaci.*

Statos æſtiuis flatibus dies.] Fortaſſe, *ſtatos Eteſiarum flatibus.* Pag. 610.

Nunc quoque memorant, poſtquam nullum mendacio pretium.] Quis autem gratuitò mendax ſit? Pag. 611.

——cùm ſint præmia falſi
Nulla, ratam debet teſtis habere fidem:

ait Ouidius.

E primoribus Ægyptiorum Baſiliden.] Firmat hoc valdè viri eximij coniecturam Læuini Torrentij, in Suetonij Veſpaſiano: *Baſilides libertus obtuliſſe ei viſus eſt.* Quomodò libertus, ſi ſacerdos? ſi, quod hic dicitur, *è primoribus Ægyptiorum*? Bene igitur ille magnus amicus noſter, *Baſilides obtuliſſe*, deletâ voce *libertus*, perperam infarctâ. Torrentij coniectura firmata.

Quâ cogitatione bellum aduerſus patrem cogitauerit.] Spernimus, vt ſpurcum, Cogitare cogitatione. Rom. cod. *quâ contagione.* ex quo verè emendo, *contatione.* Contari, velut conto explorare: & propriè noſter hîc vſus. Pag. 614.

Amorem carminum ſimulans.] Simulans tantùm? ita. Suetonius: *Simulauit* (Domitianus hic iſte) *mirè modeſtiam, inprimíſque Poëticæ ſtudium, tam inuſitatum anteà ſibi quàm poſteà ſpretum & abiectum.* At ſcriptores eius æui campum hunc adulatorium egregiè exercent, & vatem faciunt ſupra vates. Omitto poëtas (more mentiri aliquid & extollere iis fas:) ecce noſtrum ſenem Fabium: *Hos nominauimus, quia Germanicum Auguſtum* (caue alium ab iſto intellegas) *ab inſtitutis ſtudiis deflexit cura terrarum: parúmque diis viſum eſt, eſſe eum maximum poëtarum. Quid tamen iiſipſis operibus eius, in quæ donatus imperio iuuenis ſucceſſerat* (ſcribo, *ſeceſſerat*) *ſublimius, doctius, omnibus denique numeris præſtantius?* Ite

Domitianus poëtam mentitur.

Vnde materies adulantibus.

Fabius obiter emendatus.

Homere & Virgili, erepta vobis à Paride hoc palma. Plinius etiam Præfatione ad Titum: *Quantus in poëticâ es! ô magna fœcunditas animi! quemadmodum fratrem quoque imitareris, excogitaſti.* Hæc turpia. atque vtinam tamen timeam, nequis hodie apud Principes ſic peccet!

Cuius diſparem mitiorémque naturam contrà interpretabatur.] Scripti libri ſubtexunt, *neque vos impunitos patiantur*. Perperam. quia verba ſunt ex oratione Cerialis ſuprà repetita. Farneſianus adſcribit, *Deeſt hîc aliquantulum*. cui fidem habeo.

Ad Lib. V. HISTORIARVM Notæ.

Pag. 615. Privatis *vtriuſque rebus militiâ clarus.*] Probam lectionem cenſeam & ſententiam, abſque libris ſit: qui conſenſu omnes, *preliatis vtriuſque*; aut, *prelatis*. Ego quamquam intentus, nihil elicio.

Vt ſuperior ſui iam crederetur.] Hic quoque me locus diu torſit, per ſingulos apices & ductus ſcripturæ veteris euntem. Sed exclamare tandem cum Philoſopho poſſum, εὕρηκα. Budenſis codex habuit, *Superior vnam crederetur.* Vatic. *ſuperiori vnam.* Ex quo, vix duabus litteris leuiter mutantibus, facio: *ipſe vt ſuper fortunam*, eleganti ſententiâ. Titus, inquit, iam tum priuatus clarus bello: nunc multò promptior, vt parem vel ſuperiorem ſe potiùs fortunâ hac Imperatoriâ oſtenderet. Rhenanus diuinabat: *vt ſuperiori viâ ingrederetur.* Farneſ. autem cod. & Rom. abeunt ab hoc ſcripto longiùs, *vt ſuperior omnibus crederetur.*

Pag. 616. Solymi apud Homerum. *Solymos carminibus Homeri celebratam gentem.*] Locus Homeri notus: ſententia tantùm valdè ambigua inter natantes Scholiaſtas. Sunt qui deſignari Lycios aut finitimos quoſdam velint: quò Strabo, & Euſtathius, & Pindari

dari interpres inclinant. ſunt qui Piſidas: quò Plinius & Stephanus. ſunt qui Iudæos: quod noſter hîc ſuggerit, & Tzetzes. Euſebius etiam Chærili Poëtæ teſtimonio, Hebræos Solymos olim dictos cenſet euinci. Nec Q. Calaber ſanè aliter apud Homerum accepit: ideoque —— Σολύμων ἱερὸν στρατόν dixit: ſacri epitheto ſacram indicans gentem.

Ortâ per Ægyptum tabe, quæ corpora fœdaret.] Vitiliginem appellat Iuſtinus, vti optimè reſtituit optimus & doctiſſimus Bongarſius.

Regem Occhorim.] Ita libri vett. quos ſum ſecutus, non, *Bocchorim*. etſi vulgatæ huic ſcripturæ adſertor Iuſtinus venit Λόγῳ παραινετικῷ. Nam ait: Τετάρτην δέ φασι γενηθεῖσαν γεγονέναι κατὰ Βόκχοριν τὸν βασιλέα, σοφόν τινα καὶ πανουργίᾳ διαφέροντα. Etiam Oroſius lib. 1. qui locum hunc totum tranſſcribens, Bocchorim tamen appellat. Sed & Plutarchus ita nominat, libello περὶ δυσωπίας. Itaque iure vacillo. Nam Clemens Strom. 1. nimis diuerſus à nobis abit, qui Omoſim hunc, vel Amaſim appellat. At quod ad rem ipſam, falſa eſt, & refellunt libri ſacri. Tamen ſumpſit hæc à Lyſimacho, vti videre potes apud Ioſephum Contra Apionem, libro 1 extremo. Vbi item ſcriptum, *Bocchoris*. Occhoris, ſiue potiùs Bocchoris rex.

Poſtquam vaſtis locis relictum ſit.] Mirum non addere eum quibus in locis. Ac ſanè ex Tertulliano legend. videatur, *vaſtis Arabiæ locis*. Is enim Apologetico narrat Cornelium Tacitum ſcripſiſſe in v. Hiſtoriar. *Iudæos Ægypto expeditos ſiue exterres in vaſtis Arabiæ locis aquarum egenos*, &c. Oroſio tamen non aliter lectum, quàm noſtri libri præferunt.

Primo cuius auxilio credentes.] Citat etiam ita Oroſius. ambigo tamen & contor, an non vox, *credentes*, eiicienda ſit. Etiam video abeſſe in Othonis Friſingenſis lib. 1. cap. XVIII. vbi hæc citat.

Effigiem animalis.] Hoc de capite aſini magno conſenſu omnes veteres tradiderunt: ne tantoperè noſter culpetur, tanquam *mendaciorum pleniſſimus* ſcriptor. Et ſanè Strabo, Plutarchus, Damocritus apud Suidam multo maiora deliria delirarunt contra gentem & libros ſacros. Caput aſini in templo falsò poſitum.

Pag. 617. *Vim ſuam & curſum ſeptimos per numeros conficiant.*] Vera lectio, quam e Vatic. prompſi referente: *per numeros coniciant.* ex quo ego *conficiant.* Aliter vulgati. De re autem ipſa Dionem vide XXXVII. & inprimis Alexandrinum Clementem Stromate VI.

Stipes Iudaicæ. *Et ſtipes illuc congerebant.*] Cicero pro Flacco: *Cùm aurum, Iudæorum nomine, quotannis ex Italiâ & ex omnibus prouinciis Hieroſolymam exportari ſoleret, Flaccus ſanxit edicto, ne ex Aſiâ exportari liceret.* Philo de Legatione ad Caium: καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἱεροπομποὶ στέλλοντες χρυσὸν καὶ ἄργυρον πλεῖστον κομίζοντες εἰς τὸ ἱερὸν, τὸν ἀθροισθέντα ἐκ τῶν ἀπαρχῶν. Et paullo antè: ἠπίστατο (Τιβέριος) καὶ χρήματα συναγαγόντας ἀπὸ τῶν ἀπαρχῶν ἱερὰ, καὶ πέμποντας εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ τῶν τὰς θυσίας ἀναξόντων. Sed & Ioſephus notat, *immenſam vim auri congeſtam in templum ob omni Aſiâ & Europâ.* lib. XIV. Antiq. cap. XII.

Exuere patriam.] Rom. cod *exire.*

Augendæ tamen multitudini conſulitur. nam & necare quemquam ex agnatis nefas.] Qui otioſè legerit, nihil offendet: fortaſſe is, qui intentè. Si enim de cæde capis

Iudæi proles non exponebant, aut necabant. tantùm, quid in eo noui? Sanè & Romanis & Barbaris pleriſque necare conſanguineos nefas. Sed alium ego hic ſenſum odoror, & ſcribo: *necare quemquam ex gnatis.* Scimus Græcis Latiniſque in promiſcuo vſu fuiſſe abiectiones infantum & expoſitiones, imò neces, Id aliter in Iudæorum moribus, & gentem inprimis ſuboli ſtuduiſſe, adeò vt nulliuſmodi partum necare fas, notat vt nouum noſter. Itaque quia de liberis, iure addit *hinc generandi amor*: quoniam matres ſcilicet certæ, prolem tollendam. Simile prorſus, quod de Germanis in libello De moribus: *numerum liberorum finire, aut quemquam ex agnatis necare nefas habetur.* Nam & ibi ſcribo, *gnatis.*

Iudæi mente ſolâ, vnúmque numen intellegunt.] Benè & verè hæc Tacitus. Strabo vanior, qui Terram, Cælum, Mare, & hoc quod Mundum vocamus ſiue rerum naturam, coli à Iudæis voluit. Quæ ſententia in Varronianam illam incidit, Animam mundi, eſſe deum. Iuuenalis ab hac mente:

Nil præter nubes & cæli numen adorant.

Pag. 618. *Exuberant fruges noſtrum ad morem.*] Mihi verò vox

caipſa

ea ipſa exuberare videtur. legamque . *vber ſolum : fruges noſtrum ad morem.*

Balſamum.] Propriam eam arborem Iudææ eſſe plerique tradiderunt, nec alibi gigni. Iuſtinus lib. XXXVI. *Opes genti ex vectigalibus opobalſami creuêre, quod in his tantùm regionibus gignitur.* Atque ita ſanè tunc fuerit. Poſteà, non dubium ſtirpem eam in Aegyptum tranſiſſe: atque illic creuiſſe. Claudianus in Epithalamio Palladij: Balſamus etiã in AEgypto.

Gemmatis alij per totum Balſama tectum
Effudêre cadis. duro quæ ſaucius vngue
Niliacus pingui deſudat vulnere cortex.

Perſeuerare etiam illic noſtro æuo, qui peregrinati ſunt, affirmant.

Si vim ferri adhibeas, pauent venæ.] Sic interpungenda iſta: & in Pauendi verbo elegans metaphora. Plinius de eâdem arbore: *Inciditur vitro, lapide, oſſeiſve cultellis: ferro lædi vitalia odit.* Et Ioſephus, qui indigena: ὀξεῖ λίθῳ aut ὀξέσι λίθοις incîdi adſerit. Falſus ergo cum Theophraſto Dioſcorides, qui ferreis vnguibus ſecari arborem credidit: falſus compilator Iſidorus, qui *percuſſum ferreis vngulis corticem.* Pauſanias lib. IX. neſcio quid de Balſamo Arabiæ nugatur, & circa eum viperis. Balſamus ferrum ſpernit.

Vnum atque alterum lacum integer perfluit, tertio retinetur.] Ita & Egeſippus lib. III. *Duos lacus victor egreſſus, tertio retinetur.* At Pauſanias repugnat clarè, & quidem oculatus, vt ait, teſtis, lib. V. Ἐν δὲ τῇ γῇ ποταμόν τινα Ἑβραίων καὶ αὐτὸς οἶδα Ἰορδάνον λίμνην Τιβεριάδα ὀνομαζομένην διοδεύοντα, ἐς δὲ τὴν λίμνην ἑτέραν καλουμένην θάλασσαν νεκρὰν, ἐς ταύτην ἐσιόντα, καὶ ἀπὸ τῆς λίμνης αὐτὸν ἀναλούμενον. id eſt: *In Hebræorum terrâ fluuium quemdam Iordanum & ipſe noui, qui ſtagnum Tiberias ſubit, ac deinde alterum, cui Mare mortuum nomen eſt, in quâ ipſâ palude conſumitur.* Sed Tacito nos iure fidem habemus, qui in Trachonitide lacum minorem eſſe ſcimus, quem primò Iordanis ingreditur, cui Samochonitis nomen. Quot lacus Iordanis efficiat?

Incerta vnde ſuperiacta, vt ſolido feruntur.] Emendatio è libris. Vulgò eſt *incertum vnde.* quod ſententiam etiam aptam recipere poteſt. Vide de tota re Egeſippum lib. IV. cap. XVIII.

Certo anni bitumen egerit.] Ita libri. & phraſis nota, & Taci-

& Tacito frequens. Vulgati vocem addunt, *certo anni tempore*.

Pag. 619. *Fulminum iactu arſiſſe.*] Oroſio libro I. qui hæc expreſſo etiam Cornelij nomine tranſcripſit, legas, *fulminum ictu*.

Terrámque ſpecie torridam.] In eodem Oroſio, *terrámque ipſam ſpecie ſolidâ*.

Ego ſicut Iudaicas quondam vrbes.] Libri aliquot, *inclitas vrbes*. nec aliter Oroſius.

Circa cuius os conlecta arena, admixto nitro.] Non, *coniecta*. Farneſianus etiam rectè, *lecta arena*. Plinium adi libro XXXVI. Strabonem XVI.

Illic immenſa opulentia templum, & primis munimentis vrbs.] Ex Ioſepho & Zonarâ legam, *& trinis munimentis*. Nam triplici muro circumdatam eam fuiſſe vterque is ſcriptor te docebit. Ioſephus libro VI. Haloſeos, cap. VI. Zonaras tomo I.

Vrbs deiugis, templum intimis clauſum.] Iure nato, & mecum libri. Farneſ. *vrbs deingia templum clauſum*. Vatican, *vrbs ob demgia*. Adhæreſco. At Ioſ. Mercerus legit, *Primis munimentis vrbs, dein regia*. Feliciter. Tacitus ipſe iuuat, infrà: *Alia intus mœnia regia circumiecta*.

Merceri diuinatio.

Templum intimis clauſum.] Quomodo, intimis? Ablego eam vocem cum nonnullis libris, & lego: *trinis munimentis * vrbs, ob deingia. Templum clauſum. ad fores tantùm Iudæo aditus*. Aut ſi retineri placet: ſcribam appoſitè, *Templum intimum*. Duplex enim templum, Exterius & Interius, vt Zonaras & Ioſephus deſcribunt appellantque. quod intimum, Ioſephus etiam Sanctum agnominat. Rodolphus hæc omnia concinnat (ſed ab ingenio, opinor) *& primis munimentis vrbis. alienigenis templum interius clauſum*.

Pag. 620. *Mox bello ciuili interno.*] Cur hæc geminat Ciuile & Internum? placet imò Romana ſcriptio, *bello ciuili inter nos*.

C. Soſius.] Siue *Soſſius*. Malè quidam libri, *Seſtius*.

Victor Auguſtus ſanxit.] Quidam, *auxit*.

Pag. 621. *Ceterarum vrbium clade.*] Alij, *exterarum*.

Multitudinem obſeſſorum omnis ætatis, virilis ac muliebris ſexus, ſexcenta millia fuiſſe accepimus.] Numerus mihi

mihi non certus, & quem ex Budenſi cod. & Oroſio ſubſtitutum video parùm cautè. Nam ille ſcribit: *ſexcenta millia Iudaorum interfecta Cornelius & Suetonius referunt.* Sed interfecta ait: cùm noſter hîc vniuerſè, de obſeſſis. qui certè paullo plures. Libri etiam inſtabiles, & quidam, *ducenta millia.* Fortaſſe, *dena*, aut, *vndena millia.* quod paullò propius ad Ioſephum & Zonaram & Iornandem accedat, qui omnes *vndecies centena millia* periiſſe obſidione illâ clarè tradunt. periiſſe, inquam, fame, morbo, ferro. Nam Sulpicio Seuero fidem vix habeo, qui *Numerum peremtorum ad vndecies centena millia* profert, *capta verò centum millia ac venumdata.* Sed Peremptos fortaſſe largiùs accepit, & noſtro illo ſenſu. Numerus obſeſſorū Hieroſolymis.

Suam illic victoriam Germanis obſtitiſſe, dum omiſſis telis pradâ manus impediunt.] Vatic. *ſuam illic materiam.* quæ lectio inuoluit aliud verbi, quod nondum educo. certè de auaritiâ aut cupidine, id dici verius, quàm de victoriâ. Pag. 624.

Fluitantem labantémque militem.] Interpunxi & voce additâ expleui locum, fide Vaticani. Pag. 625.

Non tamen auſus opidum Batauorum armis tueri.] Quod opidum? nominare enim certè debuit. An *Batauodurum* ſcribendum? an cum Rom. codice legimus, *opida Batauorum*? Et intellegam tunc ea opida, quæ extra inſulam. Nam Batauorum veterum ſedes, non dubiè ſupra & extra etiam inſulam, in orâ Gallicâ. Tacitus clarè, ſuprà: *Extrema Gallica ora vacua culteribus, ſimúlque inſulam inter vada ſitam occupauere.* Batauodurũ.

Adiecta ingens lintrium vis.] Locum vitiatum & mutilum correxi & auxi è Vatic. qui ſic: *armamenta liburnicis ſolite & ſimul capte lintres ſagulis verſicoloribus haut indecore pro telis iuuabantur.* Hegeſippi verba commodè adtexam & corrigam lib. 11. de Rheno: *Itaque iam non copiis Germanorum repletur ſed Romanorum liburnis.* Vetus lectio, *copolis Germanorum.* quæ recta eſt, ſiue *caupulis*: & cape exiguas illas lintres. Quam vocem Agellio etiam reſtituimus in Electis, cap. VII. At hic inſignis locus tunc me fugit. Pag. 627. Caupuli.

Moſa fluminis amnem Rhenus Oceano affundit.] Probè, nec improbè in libris quibuſdam, *Moſa fluminis os* Pag. 628.

amnem

amnem Rhenum. Res quidem ipſa eadem, aliter elata.

Pag. 629. *Virtutes & viros indici.*] Rhenanum audio corrigentem, *iuuentutem & viros:* quamquam & vulgata cum obſcuritate quadam acuta.

Nabalia fluminis pons.] Nuſquam id fluminis in hoc tractu. An opidum eo nomine? Quod Iunio Hadriano videtur, legitque, *Naualia*: & vrbem Campos ita indigitat ad ſinum hodie Auſtralem, Ptolemæo parum firmiter innixus. Ego ambigo ne *Vahalis* corrigendum ſit. Pontem quidem aliquem cœptum à Romanis paullo ſuprà legas, ſed Batauoduri: de quo hæc non vanè intellegas, niſi quòd Batauodurum ad Rhenum fuiſſe volunt. quos arguat hic locus.

Vahalis fluuius.

Et cùm priuatus eſſet, amici vocabamur.] De hoc loco ſenſit Sidonius in Epiſtolis: *Caius Tacitus è maioribus vnus tuis, ſub verbis cuiuſdam Germanici ducis in hiſtoriâ ſuâ rettulit: Cum Veſpaſiano mihi vetus amicitia, & dum priuatus eſſet, amici vocabamur.*

IVSTI LIPSI
AD
CORNELII TACITI
GERMANIAM
Notæ.

Pag. 631. Tēpus huius libri ſcripti.

ORDINEM ſcriptionis ſi ſequimur, ante Hiſtorias & Annales ſibi locum vindicet hic libellus. Scriptus enim eſt Traiano ſecundùm conſule, id eſt, Neruâ adhuc viuo. Ipſe oſtendit infrà: *Cæcilio Metello ac Papirio Carbone* Coss. *Ex quo ſi ad alterum Traiani conſulatum computemus, ducenti ferè & decem anni colliguntur.* At Hiſtoriæ cœptæ Neruâ iam mortuo, & inter diuos, vt docui.

Metus tutos reddit.

Mutuo metu, aut montibus.] Vitiat acutam ſententiam Bambergenſe exemplar, *mutuo victu.* Imò verò metu: qui

tu : qui inter æquè potentes, pro termino ac repagulo. Thucydides benè & appoſitè: τὸ δὲ ἀντίπαλον δέος, μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν.

Nuper cognitis quibuſdam gentibus.] Domitiani imperio, opinor. cui bella cum Cattis, Sueuis, Sarmatis, & eâ occaſione, illuſtratæ magis vicinæ gentes.

Montis Abnobæ.] Plinius nominat lib. I V. cap. X I I. ſed ibi quoque infida ſcriptura. Alij enim libri, *Arnoba.* Bambergenſis hîc, *Anriba.* Roman. *Arbona.*Ptolemæo ſunt Αὐνόβοι montes. Aunoba mõs.

Vtq́; ſic dixerim, aduerſus Oceanus.] Haud ſatis capio. An aduerſum dicit, oppoſitum & contrarium? An *obuerſus* verius ſit legi, idque ex ſitu ipſo? An vox aliqua durior aut remotior fuit, præſertim quam præfatione eâ leniit? Tamen haud malè Aduerſum ceperis, quaſi mari Italico & Tyrrheno oppoſitum: eodemque ſenſu etiam, *Diuerſus.* Sic in Agricola ſcripſit: *Glota & Bodotria diuerſi maris æſtu in immenſum reuecti, anguſto terrarum ſpatio dirimuntur.*

Celebrant carminibus antiquis, quod vnum apud illos memoriæ & annalium genus eſt.] Vti apud Barbaros ferè omnes, & rudes litterarum. Nec Hiſpani aliter comperêre, apud nouos Indos. Eginhartus in vitâ Caroli Magni: *Barbara & antiquiſſima carmina, quibus veterum regum actus & bella canebantur, ſcripſit, memoriæque mandauit.* Iornandes de Gothis: *in priſcis eorum carminibus panè hiſtorico ritu recolitur.* &c. At propriè de Germanis, noſter lib. I I. Annal. de Arminio: *canitúrque adhuc Barbaras apud gentes.* Iulianus egregiè in Antiochico; qui hæc ἄγρια μέλη vocat, παραπλήσια ταῖς κλαγγαῖς τῶν τραχὺ βοώντων ὀρνίθων: *agreſtia carmina, ſimilia clangoribus auium aſperè clamantium.* Carmina, pro hiſtoriâ.

Germaniæ vocabulum recens & nuper additum.] Nos *auditum* maluimus legi, quàm *additum.* Quod ait, *nuper*; non hercules ita nuper: quippe cùm ab æuo Iulij Cæſaris, quo conſtat Germanos Galliam irrupiſſe. Pag. 632.

Nunc Tungri, nunc Germani vocati ſint.] Valdè amplector Bambergenſem ſcripturam, *ac nunc Tungri, tunc Germani.* atque ita euoluam me ex obſcurâ origine nominis. quod hodieque hæret in pace & bello optimâ gente. Sen- Germani olim quĩ

te. Sententiam enim hanc reor (quidquid diſſertum aliis) eos qui tranſgreſſi primitus Rhenum ſint, eſſe eumipſum populum qui nunc Tungri appellentur, at tunc Germani. quod tamen vnius nationis peculiare nomen, paulatim transfuſum ad omnes.

Quomodo id nomen diffuſum. *Vt omnes primùm à victore ob metum, deinde à ſeipſis inuento nomine Germani vocarentur.*] Vox *Germani*, eidem Bamberg. rectè abeſt. Iſta ipſa enim nouiter interpretari poſſe videor, & præter mentem omnium, etſi non præter verum. Cenſeo eum hoc dicere: Factum vt omnes qui Rhenum accolerent, nomen ab iſtâ victrice natione inuenirent, ob metum ſcilicet recentem Gallorum: qui quoties de tranſgreſſu vel aduentu Tranſrhenanæ nationis audirent, aiebant trepidi aduentare Germanos. at iſti propriè Germani, nouum nomen inuenirent à ſe ipſis, diſcriminandi nimirum cauſsâ, & dicerent ſe Tungros. Poſſim vulgatam tueri & explicare. ſed cur nuger? hæc mera veritas.

Germanorũ etymon. *A ſeipſis inuento nomine Germani vocarentur.*] Si mordicus hanc retines; legam, *à reipsâ inuento.* Germani enim etymo priſco, bellaces viri ſunt. Gerra bellum. inuenêre ergo id nomen, ab ipsâ re, quia tales. Vulgatam quomodò expedies? aut quî à ſeipſis nomen hoc inuenêre, quod anteà in Tungris? Sanè interpretes hîc fluctuant, & fluctuabunt æternùm.

Primúmque omnium virorum fortium. Ituri in prælia Canunt ante prælia. *canunt.*] Rectè diſtinxi. Non enim ea mens, quòd Herculem canant: ſed quòd alacres & cum cantu incipiant pugnas. Tacitus lib. II. Hiſtoriar. *Temerè ſubeuntes cohortes Germanorum, cantu truci, & more patrio nudis corporibus.* Lib: IV. *Vt virorum cantu, fœminarum vlulatu ſonuit acies.* Noto autem etiam Hiſpanos prælijs præ-

Hiſpani ante prælium cãtant. cinuiſſe, ex Silio:

—— ritu iam moris Iberi

Carmina pulſatâ fundentem barbara cetrâ.

Et plerique olim Barbari. Diodorus Siculus, de Luſitanis: *Ἐν τοῖς πολέμοις πρὸς ῥυθμὸν ἐμβαίνουσι, καὶ παιᾶνας ᾄδουσιν ὅταν ἐπίωσι τοῖς ἀντιτεταγμένοις: In bellis ad numerum incedunt, & carmina canunt cùm aggrediuntur hoſtem.* Simile in Thracibus aliiſque Barbaris fuiſſe, notaui ad IV. Annal.

Quem

Quem Barditum vocant.] Ita Farneſ. & ſcio Bardos Gallis dictos cantores, ſiue poëtas. Placet tamen nunc magis, *Baritum*: quæ mera vox noſtras, quibus *Beren* aut *Baeren*, clamare, vocem tollere. Errabit enim qui ab elephantis barritu deducet, Germanis tunc ignoti. Althamerus, *Blaritum* vellet, Germanico item verbo. Quidquid de nomine ſit; Ammianus hunc deſcribit, *clamorem fuiſſe maximum, qui ipſo feruore certaminum exoriens idemtidem, paullatimque adoleſcens, ritu extollitur fluctuum cautibus illiſorum.* Barditus.

Nec tam vocis ille, quàm virtutis concentus videtur.] Bambergenſis, *quàm mentis concentus*. quod haud præferam vulgatæ.

Vlixem quidam opinantur in hunc Oceanum delatum.] Interque eos Strabo, magni & directi iudicij ſcriptor, libro III. qui adfirmatè tradit Vlyſſeam Luſitaniæ (Vliſſiponem aliter dicimus) Homerici Vlyſſis monumentum eſſe. Sed & in Britanniam eum veniſſe, ex arâ Græcis litteris inſcriptâ collegit Solinus cap. XXV. itemque Mela. Cui miræ & blandienti opinioni ſi indulgemus: quidni Vliſſinga noſtra in Zelandiâ ab eodem ſit? quidni Circæa à Circe? Sed vani & laſciui, vereor, luſus iſti ingeniorum ſunt: quibus tamen hodie non nemo ſe oſtentat & ſuperbit. Io. Brodæus hæc de Vlyſſis errore in Miſcellaneis ſcitè coarguit: Brodæus, vir, ſiue adoleſcens potiùs, acris ingenij, probi iudicij, lectionis diffuſæ. quem non magis in ore famæ eſſe miror, imò indignor. Vlixes an in iſto mari. I. Brodæi laus.

Nominatúmque ἀσκιπύργιον.] Vel, vt Rhenanus, *ἀστοπύργιον*. etſi abeſſe vox ea poteſt, incolumi ſenſu. Præceſſit enim. At libri quidam magis hîc diuerſi, qui *ἀκελνίπελον* referunt, ex quo placet quibuſdam *ἀκελνήελτον*, à Nerito, vt volunt, Ithacæ monte. Locus quidem hic ipſe, quem indicari putamus, cliuoſus eſt, haud procul Veteribus vicus, *Aſchelburg* nunc dictus.

Græcis litteris inſcriptos.] Litteris fortaſſe: vix credo linguâ. Quid autem mirum de illis, cùm etiam Heluetij & Galli litteraturâ Græcâ vſi ſint, Romanis characteribus iuxtà cum imperio ignotis?

Propriam & ſinceram gentem.] Bamberg. *perpetuam & ſinceram.* Pag. 633.

Rutila

Rutila coma.] Siue flauæ, & colore auri. Ideò Auricomi Batavi, Silio:

Comæ rutilæ Germanis.

At puer auricomo iam formidate Batauo.

Wandali χρυσοειδεῖς, Procopio dicti. Ruffum Seneca dixit I I I. De Ira: *Non eſt Æthiops inter ſuos inſignitus color, nec rufus crinis & coactus in nodum apud Germanos.* Et Martialis, ruffum eâ mente Batauum:

Sum figuli luſus ruffi perſona Batauii:

Græci plerumque ξανθὸν verterunt: etſi Galenus commentario ad Polybum De victu, velit Germanos magis propriè πυῤῥοὺς dici, quàm ξανθούς. Calpurnius Flaccus Declamat. I I. de hoc Germanorum connato habitu: *Miramur hanc legem eſſe naturæ, vt in ſubolem tranſeant formæ, quas quaſi deſcriptas ſpecies cuſtodiunt? Sua cuique genti etiam facies manet. Rutili ſunt Germaniæ vultus, & flaua proceritas. Hiſpaniæ, non eodem omnes colore tinguntur. Diuerſa ſunt mortalium genera, nemo tamen eſt ſuo generi diſſimilis.* Quem obiter emendo: *& flaua proceritas* (apage enim hoc de Hiſpanis.) *Hiſpani an non eodem omnes colore tinguntur?* Nec à naturâ ſolum rutilus hic crinis, etiam ab * arte. Lauabant enim crebrò, & medicamento rutilabant. Ammianus: *Videbat* (Germanos) *lauantes alios, quoſdam comas rutilantes ex more.* Medicamentum, ſapo. Martialis:

Correctus Declamator.

* Vide Diod. Sicul. lib. v.

Colorem hũc arte inducebant.

Cauſtica Theutonicos accendit ſpuma capillos.

Plinius: *Prodeſt & ſapo. Galliarum hoc inuentum rutilandis capillis, ex ſeuo & cinere.* Ita Caligula proceriſſimum quemque è Gallis ad Germanicum triumphum legit, *coëgitque rutilare & ſubmittere comam*: vt germani ſcilicet Germani viderentur. Suetonius narrat cap. X L V I I. Herodianus item de Antonino Germanos æmulante: κόμας τε τῇ κεφαλῇ ἐπέθηκε ξανθὰς, καὶ εἰς κουρὰν Γερμανῶν ἠσκημένας. id eſt: *comas etiam flauas capiti circumpoſuit, & ad tonſuram Germanicam factas.* Cauſſam huic coloris ſtudio adſignat Clemens (lib. I I I. Pædagog. cap. I I I.) terrorem: Τῶν ἐθνῶν, inquit, οἱ Κελτοὶ καὶ οἱ Σκύθαι κομῶσιν, ἀλλ' οὐ κοσμοῦνται. ἔχει τι φοβερὸν, τὸ δασύτριχον τοῦ βαρβάρου, καί τι ξανθὸν αὐτοῦ πόλεμον ἀπειλεῖ, συγγενὲς ἢ χρῶμα τῷ αἵματι. Romanæ etiam matronæ veteres amauere hunc colorem, *& ſummâ diligentiâ capillos cinere rutilabant,* ait Va-

Tales & matronæ olim Romanæ.

ait Valerius lib. II. cap. I. Poſteriores magis auidè, quæ capillitium ipſum emebant à Germanis, & pro comis ſuis ſupponebant. Ouidius ad puellam:

Iam tibi captiuos mittet Germania crines,
Culta triumphatæ munere gentis eris.

Quanquam Seruium notare video in IV. Virgilij, *matronis nigram comam, meretricibus flauam probatam fuiſſe.* Quò videatur Satyricus reſpexiſſe de Meſſallinâ matronam ſedulò diſſimulante:

Et nigrum flauo crinem abſcondente galero.

De hac ipſâ re doctiſſimus Tertullianus, libello De cultu: *Video quaſdam & capillum croco vertere. pudet eas etiam nationis ſuæ, quòd non Germanæ aut Galle procreatæ ſint: ita patriam capillo transferunt. Malè ac peſſimè ſibi auſpicantur, flammeo capite.* Nam quòd mali auſpicij ait flammeum caput: intellegit omen ad flammas æternas.

Magna corpora & tantùm impetu valida.] Mutilus, me iudice, Bambergenſis, qui ſpretâ priori voce ſcribit: *corpora tantùm impetu valida.* Nam proceritas etiam inter Germanorum proprias notas.

Terra etſi aliquanto ſpecie differt.] Neſcio quid idem liber ſibi velit, *etſi aliquando ſpecie aret.*

Ventoſior quà Noricum ac Pannonias adſpicit.] Vix fides. Loca certè quæ humida & ad mare, magis obnoxia ventis, quàm ſicca & mediterranea. quod vtique veriſſimum experimur in omni Germaniæ iſto tractu, qui ad Septemtrionem. Sed nec ventorum propriè hìc res eſt: de humore agitur, aut ſiccitate. An'ne *verticoſior*, auſim legere? id eſt, magis alta & montana? Mela quidem ita diſparat, in hac ipſâ terrâ deſcribendâ: *Terra multis impedita fluminibus, multis montibus aſpera, & magnâ ex parte ſiluis aut paludibus inuia.* An fruſtrà angimur? & ventoſam accipi, pro ſiccâ atque aëreâ, ſimplicius & verius ſit? Inquiſitum in Taciti verbū.

Pecorum fœcunda, ſed p[illegible]umque improcera.] Malo, *pleraque.* De reipsâ autem [illegible]ta hodie contrà eſt, vt armenta noſtra Batauiæ aut Fris[illegible] palmam poſcere audeant contra omnia Europæ. Armēta grandia hodie.

Pecuniam probant [illegible]em & diu notam, Serratos, Bi- Serrati nummi.

gatóſque.] Diu hos Serratos nummos quæro, homo aliâs non appetens valdè nummûm. Nam vulgò leniter defunguntur. & Serrati, inquiunt, nummi quibus ſerræ forma impreſſa ſiue incuſa, vt Bigati quibus Bigarum. & de his quidem clarum eſt. oculi me docent cottidie. at de Serratis, quis obſecro in tantâ iſtâ copiâ nummorum veterum vnum aliquem protulit aut proferet cum ſerrâ? Non vidi, non legi. Fuluius ſanè Vrſinus, in gente Manliâ nummum repræſentat, cuius in poſticâ parte caput vrbis, & inſcriptum ROMA. SER. quod ipſe interpretatur Serratum. ſed quo argumento? Mille nummi cum illo capite, in quîs nihil tale. & potius id referendum ad Serrani cognomen, quod ex aliâ gente hærere huic potuit per adoptionem. An lectio ſolicitanda in Tacito? an *æratos*, aut, *ratitos*, aut *Seruianos* legendum? De prioribus quid fuerint, clarum: Seruianos autem interpreter veteres regios, quos in pretio fuiſſe notat Suetonius Auguſto. Seruius certè primus regum, æs ſignauit. Adde quòd in codice Bambergenſi, *Seruatos*. An ſeruamus lectionem, & capimus Serratos eos, quorum ambitus dentatus atque aſper ſit in modum ſerræ? quæ proba nota, & nihil periiſſe longo vſu aut reſectione. Nummos ego quoſdam argenteos ita formatos vſurpaſſe his oculis ſum certus. Spectaſſe autem id eos in nummis vulgò, ratio & Tertullianus addocent: *Qui venditant, prius nummum quo paciſcantur examinant, ne ſcalptus, néve raſus, ne adulter ſit.* Sed tu erudite lector cogita. nam de me Tullianum illud habe, *Cedo, eia manum tollo.*

Cuiuſmodi fuerint?

Rari gladiis vtuntur.] Iiſque grandibus & oblongis. Plutarchus de Cimbris: μεγάλαις ἐγχειρίσι καὶ βαρείαις μαχαίραις. Cæſar item, Liuius, & Hiſtorici paſſim. Illud dignum notâ è Windichindo: *Erat illis diebus Saxonibus longorum cultellorum vſus, quibus vſque hodie Angli vtuntur, morem gentis antiquæ ſectantes. Cultelli autem noſtrâ linguâ Sahs dicuntur: ideóque aiunt quidam Saxones nuncupatos.* De veritate e[illegible] neſcio, illud ſcio falces oblongas & grandes frument[illegible]ias, eo nomine etiam hodie nobis dici.

Gladij longi.

Haſtas vel ipſorum vocabul[illegible]meas.] Quod genus teli fuerit, quæro. Iſidorus vu[illegible]dium fuiſſe: *Framea,* inquit,

Framea, quid?

inquit, *gladius ex vtraque parte acutus, quam vulgo Spatham vocant. Ipſa eſt & Romphæa.* Valdè à Tacito abit; qui clarè appellat Haſtam: & addit, eodem telo cominus eminuſque pugnaſſe. Non ergo gladius. Nunquid Romphæa? nam & hoc addidit. pariterque Gloſſæ veteres, *Framea*, ῥομφαία. Ambigo: nec facilè inducor credere, ſi * Valerij quidem deſcriptio hæc proba: * Argonaut. lib. vi.

Æquaq; nec ferro breuior, nec romphia ligno.

Facit enim genus teli, in quo haſtile & mucro pari fuerint longitudinis modo. Tacitus autem aliud fuiſſe in ſuâ Frameâ docet, quam ſtatuit *breui & anguſto ferro.* Itaque magis eſt vt ad exemplum Haſtæ ſiue *Spieſſe* noſtræ fuerit, breuiore tamen ligno.

Neque animaduertere, neque vincire, neque verberare quidem niſi ſacerdotibus permiſſum.] Repugnare Cæſar videtur lib. vi. *Cùm bellum ciuitas aut illatum defendit aut infert, magiſtratus qui ei bello præſint, vt vitæ neciſq; habeant poteſtatem deliguntur.* Sed Cæſar de belli tempore tantum; noſter in pace intellexit. Pag. 634. Conciliatus cum Tacito Cæſar.

Nec illæ numerare aut exſugere plagas pauent.] Ita Rhenanus: ſpectatque ſuctus ille ad medicinam, Homero etiam non ignotam: qui de Machaone Iliad. δ verſ. 218. Αἷμ' ἐκμυζήσας, ἐπ' ἄρ ἤπια φάρμακα εἰδὼς Πάσσε. Farneſ. tamen codex & Rom. *exigere.* quod robur fæmineum magis exprimere videtur, tamquam illæ non numerauerint ſolùm plagas, ſed exegerint; expoſtularintque cum ſuis ſi illæſi rediſſent, tamquam ignaui & vitæ ſuæ parci. Pag. 635. Plagarum exſuctus.

Inter obſides puellæ quoque nobiles imperantur.] Igitur ad Germanos referam, quod generatim à Suetonio ſcriptum, in Auguſto cap. xxi. *A quibuſdam, nouum genus obſidum fæminas exigere tentauit, quod negligere marium pignora ſciebat.* Etſi cur id Tranquillo nouum? Romani ipſi virgines obſides Porſenæ olim dederunt, interque eas Clœliam. Athenæus id primùm inuentum Cleonymo Spartano vult, parùm verè, libro xiii. cap. xxviii. ἐμοὶ γὰρ, inquit, κατὰ φύσιν δοκεῖ πεποιηκέναι Κλεώνυμος ὁ Σπαρτιάτης, πρῶτος ἀνθρώπων εἰς ὁμηρείαν λαβὼν παρὰ Μεταποντίνων γυναῖκας, παρθένους τὰς ἐνδοξοτάτας καὶ καλλίστας διαφερίας. id eſt, *Mihi iuxta naturam feciſſe Clenonymus Spartanus videtur, qui primus mortalium* (magis rectè, ſi Puellæ pro obſidibus.

primus Græcorum dixiſſet) *obſides à Metapontinis fœminas virgines accepit nobiliſſimas & pulcherrimas.* Vbi diſcis Metapontinos, imò credo ceteros Italiæ populos, habuiſſe antiquitus hunc morem.

Nec conſilia earum aſpernantur.] Hócne ſupererat? heu
Germani fœminas nimis æſtimant. ipſos parùm firmâ mente, qui eam quæſiuere apud amentem ſexum! Et tamen adeò vera Taciti adfirmatio, vt Plutarchus narret, conſultationibus omnibus apud Celtas (ita Germanos Græci vocant) de pace deque bello, fœminas adhiberi, & lites cum fœderatis aut ſociis populis exortas earum interuentu decîdi: Verba ipſa in re parùm credibili dabo. In libello De Virtutibus mulierum: Ἐκ τούτου διετέλουν, inquit, περί τε πολέμου καὶ εἰρήνης βουλευόμενοι μετὰ τῶν γυναικῶν, καὶ τὰ πρὸς τοὺς συμμάχους ἀμφίβολα δι' ἐκείνων βραβεύοντες.

Velledam.] De quâ multa noſter libro IV. Hiſtor. quam captiuam & in triumpho poſteà ductam colligas ex Statio:

Veleda virgo. *Non vacat Arctoas acies Rhenumq́; rebellem*
Captiuæq́; preces Veledæ.

qui nomen tamen id corripit: cuius germanam ſcripturam fuiſſe cenſeo *Weldam.*

Auriniam.] Farneſ. liber, *Fluriniam.* Putem fuiſſe, *Al-*
Alurinia. *riniam.* Quod Iornandes mihi auctor in rebus Gothicis, non proprium nomen, ſed commune omnium ſagarum fuiſſe. *Repperit,* inquit, *in populo quaſdam magas mulieres, quas patrio ſermone Aliorunas ipſe cognominat.* De fatidicis autem fœminis Germanorum, præter Cæſarem lib. I. Plutarchum in Mario & Cæſare, Strabonem lib. VII. vide etiam Clementem Stromate I.

Deorum maximè Mercurium colunt.] Plura igitur ac certiora de religione Germanorum Tacito nota, quàm Cæſari, qui contrà ſcribit lib. VI. *Deorum numero eos ſolos ducunt quos vident, Solem, Vulcanum, & Lunam. reliquos ne fama quidem acceperunt.* Falsò. Nam noſter etiam in Annali XIII. ſcriptum reliquit: *ab Hermunduris diuerſam aciem Marti ac Mercurio ſacratam.* Paulus Dia-
* Lib. I. conus * notat Longobardis (ij autem Germani) *Wodam* Mercurium appellari. ego legerim *Wondam*; vel *Wonſtam*: à lucro ſcilicet, cui præeſt. Maioribus quidem no-

ſtris ita dictum, claret vel ex Mercurij die, qui veteri & gentili appellatione nobis *Wonſtdach*.

Humanis quoque hoſtiis litare fas habent.] Quod Gallis Germaniſque commune; & priſcis teſtatum crebrò. Illud noto, manſiſſe eam diritatem etiam inferiori æuo. Procopius lib. I I. De bello Goth. ait Francos etſi Chriſtum iam colerent, humanis tamen ad ſuum æuum hoſtiis vſos. Ditmarus lib. I. Nortmannos & Danos quotannis menſe Ianuario dis ſuis immolaſſe XCIX homines, totidem equos cum canibus & gallis: ab eaque barbarie Henricum Aucupem primùm eos abduxiſſe. Homines immolati.

Herculem & Martem conceſſis animalibus placant.] Non certè Gothi. de quibus Iornandes: *Martem ſemper aſperrimâ placauere culturâ. nam victimæ eius mortes fuere captorum.*

Lucos ac nemora conſecrant, deorumq; nominibus appellant.] Fatuam religionem. quam Claudianus item iis opprobrat, De laudib. Stil lib. I. Luci pro diis.

> *Vt procul Hercyniæ per vaſta ſilentia ſiluæ*
> *Venari tutò liceat, lucoſq; vetuſtâ*
> *Relligione truces, & robora numinis inſtar*
> *Barbarici, noſtræ feriant impunè ſecures.*

Sed & Lucanus appoſitè, in obſidione Maſſiliæ:

> *Lucus erat, longo numquam violatus ab æuo,*
> —— *hic barbara ritu.*
> *Sacra deûm, ſtructæ diris altaribus aræ,*
> *Omniſq; humanis luſtrata cruoribus arbos.*

Benè ergo & meritò *Religione truces* eos fecit Claudianus: quoniam victimæ, imò & homines, ad arbores has (è Lucano hauries) immolatæ. Ait etiam, *robora numinis inſtar.* Illuſtrabit Tyrius Maximus, qui *Celtas excelſam quercum coluiſſe* ait, *& Iouis nomine ſollenniter appellaſſe.* Atque adeò poſteriori etiam æuo manſit hic cultus. Luitprandi regis Longobardorum lex eſt: *Qui ad arborem, quam ruſtici Sanctiuum vocant, adorauerit, vel incantationes fecerit, componat medietatem precij ſui in ſacro palatio.* Tacitus hunc ipſum ritum ſaltem indicatum lib. IV. Hiſtor. voluit, cùm ſcripſit Ciuilem Batauos *ſpecie epularum ſacrum in nemus vocaſſe:* nec putauerim ſanè *ſacri* vocem illic peculiare aut proprium ſiluæ nomen. Homines illic immolati. Arbor ſancta.

Hæc in Germanis meritò nos ridemus. ſed cur Romani? illi in eàdem naui. Plinius de arboribus: *Hæc fuere numinum templa, priſcoq́ ritu etiamnunc ſimplicia rura deo præcellentem arborem dicant* Seneca epiſtola XLI. *Si tibi occurrit vetuſtis arboribus & ſolitam altitudinem egreſſis frequens lucus; illa proceritas ſilua, & ſecretum loci, & admiratio vmbræ, fidem numinis facit.*

Romanis quoque luci ſacri.

Pag. 636. *Proprium gentis equorum præſagia & monitus experiri.*] Ditmarus Luizicis (qui veterem ſuperſtitionem adhuc retinebant) hoc idem præſagium equinum adtribuit: ſed diuersâ paullùm formâ: *Equum*, inquit, *qui maximus inter alios habetur, & vt ſacer ab his veneratur, ſuper fixas in terram duorum cuſpides haſtilium inter ſe tranſmiſſorum, ſupplici obſequio ducunt: & premiſſis ſortibus quibus id explorauêre priùs, per hunc quaſi diuinum denuò augurantur.*

Luizici ex equis diuinât.

Non ſimul nec iuſſi conueniunt.] Bambergenſis, *iuſſu.* Rhenanus in veteri codice legi ait, *nec iniuſſi.* ex quo benè etiam ſcripſeris, *nec vt iuſſi.*

Pag. 637. *Ignauos & imbelles & corpore infames*] Hoc lego de Germanis? feri illi & horridi, fæmineo morbo & mollitie corporis infames? Numquam credam: & Quinctilianus certè eos purgat in Declamatione pro Milite, cuius pudicitia tentata à Tribuno: *Nihil tale nouêre Germani, & ſanctiùs apud Oceanum viuitur.* Scribamus igitur (gratiam mihi age magna patria) *& torpore infames.* Non enim alia mens hic Taciti, quàm quòd ignauos, torpentes, bello inutiles, etate impoſitâ merſerint. Idem in eodem verbo vitium apud Agellium lib. XIX. cap. XII. in extremo: *omnibus vehementioribus animi officiis amputatis in corpore ignaua & quaſi eneruata vitæ conſeneſcunt.* ſcribe, *torpore.* Hoc mihi certum. quatit tamen non nihil Athenæus lib. XIII. qui fœdum illud vitium remotum à me, rurſus imponit Germanis: Κέλτοι δὲ τῶν βαρβάρων, inquit, καίτοι καλλίστας ἔχοντες γυναῖκας, παιδικοῖς μᾶλλον χαίρουσιν, ὡς πολλάκις ἐνίους ἐπὶ ταῖς δοραῖς μετὰ δύο ἐρωμένων ἀναπαύεσθαι. Quem falli tamen ſcio: nec vtica illa vnquam tetigit maiores noſtros. Auſtri & Orientis iſta infamia ſit: quæ ne nunc quidem Septemtriones habitat aut frigidum caſtumque hunc orbem.

Germani an olim in muliebri morbo?

Non, me iudice.

Agellius correctus.

Athenæo non credimus.

* Germanos liberatum ire volui, à fœdâ Auerſæ Veneris notâ: & ecce ego non ſine notâ. Nam quidam me culpat (modeſtè tamen fateor, nec planè ἀλόγως) quòd temere mendacem dixerim Athenæum. Ab eo enim, inquit, Diodorus, Ariſtoteles, Strabo. Primus quidem, de Celtis ſic ſcribit: γυναῖκας δ' ἔχοντες εὐειδεῖς, ἥκιστα ταύταις προσέχουσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν ἀρρένων συμπλοκὰς ἐκτόπως λυσσῶσι. & quæ ſubdit, turpia mihi nimis, turpia relátu. At Ariſtoteles VII. Polit. *Pleraſque militares gentes, & Celtas in iis, maſculum cœtum palàm admiſiſſe.* Iam Strabo, negat *turpe apud eos fuiſſe* τὸ τῆς ἀκμῆς ἀφειδεῖν τοὺς νέους: *florem ætatis proſtituere iuniores.* Quid ad hos ego? ignoſce quiſquis legis, pænè idem quod in Athenæum. Falſi inquam iſti, falſi: ſi tamen de Germanis hoc ſcripſerunt ac ſenſerunt, non potiùs de Gallis. Quod ego omnino aſſero: præſertim de iis qui Maſſiliæ & Italiæ magis propinqui. Ab eâ parte labes hæc in candidam per ſe gentem. Nónne *mores Maſſilienſes* prouerbio, ab hac mollitie, innotuêre? Græci ergo illi, qui vix limen illud ipſum Galliæ nouerant (Germaniæ certè penetral numquam) illic repertum vitium famâ & ſtilo ſparſerunt perperàm in omnes. Non mihi creditur? Tacito igitur noſtro. qui disertè hoc ipſo loco ſcribit (ex veſtrâ quidem mente) molles iſtos & flagitioſos *cæno & palude merſos, crate iniectâ.* Tuam fidem, ô optime. Si fidi illi Græci, & ſi vitium hoc tam commune Germanis, tam receptum: qui conſtat vt iidem tam ſeueriter illud puniant? Itaque ne ſic quidem Germani inquinabuntur, etiamſi inquinata illa lectio retinebitur. Nec tamen à me...qui haud paullò tutiùs Tacito & in primis Fabio (qui claris verbis ignotum id flagitium Germanis aſſerit, te diſſimulante) hic crediderim, quàm Græcis. Quippe iſti leui & longinquâ famâ aliquid de eâ gente acceperunt: at illorum æuo, cognita iam Germania, imò luſtrata Romanis & calcata.

Iterum pro Germanis.

Celtarum nomē impoſuit.

Galliæ pars olim in hac culpâ.

Græci eminus res Germaniæ nouerūt.

Purgat palā Germanos Tacitus.

Etiam Quinctilianus.

Eliguntur in iiſdem conciliis & principes qui iura per vicos pagóſque reddunt.] In alia verba & ſententiam it Bambergenſis liber: *qui vitâ per pagos vicóſque excellunt.* Sed non auellor à vulgatâ.

Nihil neque publicæ neque priuatæ rei niſi armati agunt.]

Germani ſemper in armis, aut cũ armis.

Quem eumdem morem Græcis priſcis fuiſſe, eoſque ſolitos σιδηροφορεῖσθαι, Thucydides notauit. Idemque de Gallis, Liuius lib. XXI. *In his noua terribiliſque ſpecies viſa eſt, quòd armati (ita mos gentis) in conſilium venerunt.* Quin conuiuia etiam Germani adibant in armis. Tacitus hoc ipſo libro: *Tum ad negotia, nec minus ſæpè ad conuiuia procedunt armati.* Athenæus lib. IV. famulos adſtitiſſe vel aſſediſſe conuiuantibus iis vult, cum ſcuto, lanceâ, & iuſtis armis: καὶ οἱ μὲν, ait, τοὺς θυρεοὺς ὁπλοφοροῦντες ἐκ τοῦ ὄπισθεν παρεστᾶσιν, οἱ δὲ δορυφόροι, κατὰ τὴν ἀντικρὺ καθήμενοι κύκλῳ, καθάπερ οἱ δεσπόται συνευωχοῦνται. Denique templa ipſa adiere armati. Panegyriſtes: *Nec maiores veſtri templa ingrediebantur, niſi armati.*

Centenarij Germanorũ.

Centeni ſingulis ex plebe comites, conſilium ſimul & auctoritas adſunt.] Hoc eſt quod in lege Alamannorum priſcâ lego: *Conuentus autem, ſecundum conſuetudinem aliquam, fiat in omni Centenâ, coram Comite aut ſuo Miſſo; & coram Centenario ipſum placitum fiat.*

Scuto frameaq; iuuenem ornant.] Originem moris vides auis noſtris ad inſaniam amati, Equites creandi. Fallor, aut tangit eumpſe Diaconus in Longobardicis, libro I. cap. XV. *Scitis non eſſe apud nos Conſuetudinem, vt regis filius cum patre prandeat, niſi prius à rege gentis exteræ arma ſuſceperit.* Adde ſi lubet, Caput ſequens.

Veſtigium vetus creandi Equites aut milites.

Ceteris robuſtioribus.] Lege, *ceteri.* ſtatim liber vetus, *aggregant*, non *aggregantur.* quod Taciti & veterum phraſim olet.

Pag. 638.

Præcipuum ſacramentum eſt.] Liber ſcriptus, *principum ſacramentum.*

Non niſi vi belloq; tueantur.] Scriptus, *tueare.*

Germani, venatores.

Quoties bella non ineunt, non multum venatibus, plus per otium tranſigunt.] Pugnam cum Cæſare hîc video, imò cum vſu & ratione. Cæſar ait: *Vita Germanorum omnis in venationibus, atque in ſtudiis rei militaris conſumitur.* Iterùm de Sueuis: *Multum ſunt in venationibus.* Vſus etiam & ratio ſuadent, gentes acres, feras, vbi ſiluarum copia, venatui addictas. Nec aliter in hac ipſa gente hodie. Pacem vera emendatio faciet: *quoties bella non ineunt, multum venatibus,* negatione eiectâ, quæ haud dubiè malè geminata & petita è prioribus verbis.

Ipſi hebent. mirâ diuerſitate naturæ.] Expreſſi Farneſ. ſcripturam, nec quin ea germana ſit dubitaueris. Vulgati, *ipſi habent miram diuerſitatem.*

Mos eſt ciuitatibus vltrò ac viritim conferre principibus vel armentorum vel frugum.] Imminutum locum eſſe res & ſermo ipſe clamant. Rhenanus ex veſtigiis, vt ait, libri, *vltrò equitium conferre.* Et ſcio vocem Equitij probam, Iuriſconſultis vſurpatam: & morem ipſum in Armeniis etiam obtinuiſſe, qui equos regi alebant in tributum. Xenophon id me docuit lib. IV. De expeditione Cyri. At ne ſic quidem pendentia verba firmaueris, quæ ſequuntur. An equitium armentorum dices? an frugum? ridiculum. Mihi nota excidiſſe videbatur x. quæ Decimam ſignificat, vel Decimas: ſicut eadem geminata xx. vigeſimam, in lapidibus ſæpe. ſcribeſque, meo ſenſu: *vltrò ac viritim* x. *conferre.* Quin mos quidem ille etiam hodie obtineat apud pleroſque, de conferendis Decimis in nobilitatis vſum, negari non poteſt. Equi donati, pro Tributo. Fortaſſe & Decimæ.

Solent & ſubterraneos ſpecus aperire, eóſque multo inſuper fimo onerant.] Idem Pomponius Mela de Sarmatis: *Atque ob ſæua hiemis adſidua, demerſis in humum ſedibus, ſpecus aut ſuffoſſa habitant.* Xenophon de frigidâ Armeniorum regione, lib. IV. Expedit Cyri: αἱ δ' οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι, τὸ μὲν στόμα ὥσπερ φρέατος, κάτω δ' εὐρεῖαι, αἱ δ' εἴσοδοι τοῖς μὲν ὑποζυγίοις ὀρυκταὶ, οἱ δ' ἄνθρωποι κατὰ κλίμακας κατέβαινον. ἐν δ' ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἶγες, βόες, οἶες, ὄρνιθες, καὶ τὰ ἔκγονα τούτων. Fruſtrà autem originem Stubarum (ita Ditmarus & illa ætas appellant) petunt iſtinc. quid enim ſimile? Quæ tamē antiquæ: &, niſi fallor, Iuliano intellectæ in Antiochico, vbi de Lutetiâ vrbe: Ἐθάλπετο δ' τὸ δωμάτιον οὐδαμῶς, ὅπερ ἐκάθευδον. ὅνπερ εἰώθει τρόπον ὑπὸ τοῖς καμίνοις τὰ πολλὰ τῶν οἰκημάτων ἐκεῖ θερμαίνεσθαι. Quamquam & Romanos æuo Senecæ neſcio quid tale commentos reperio: effectu quidem pari cum Stubis, non prorſus formâ. Seneca de Prouidentiâ, cap. IIII. *Quem ſpecularia ſemper à flatu vindicant, cuius cænationes ſubditius & parietibus circumfuſus calor temperauit.* Quod fieri ſolitum, per ambientes quoſdam tubos. Idem epiſtolâ XCI. *Quædam noſtrâ demum prodiſſe memoriâ ſcimus, vt ſpeculariorum vſum, vt ſuſpenſuras balneorum* Pag. 639. Subterranei ſpecus. Stubæ Germanicæ.

& impreſſos parietibus tubos per quos circumfunderetur calor, qui ima ſimul & ſumma foueret æqualiter. Quos tubos vidiſſe & notaſſe me in ruinis balnearum Romæ, probè memini. Ceterùm quod hîc legitur, *fimo onerant:* in Bambergenſi eſt, *fimo operiunt.*

Locupletiſſimi veſte diſtinguuntur, non fluitante ſicut Sarmatæ ac Parthi, ſed ſtrictâ & ſingulos artus exprimente.] Ex-

Veſtis preſſa Germanorũ, vt noſtra.

primit verò egregiè veſtitum hunc noſtrum, qui à nobilitate Germanicâ diffuſus non dubiè per Europam. Deſcribit & Sidonius eleganter, in Panegyrico:

Strictius aſſutæ veſtes procera coërcent
Membra virûm: patet iis arctato tegmine poples.

Pars tamen etiam quædam Germaniæ olim in laxis veſtibus, Sarmatico ritu, ſiue braccis. Lucanus Batauis & Vangionibus hoc tribuit:

Et qui te laxis imitantur Sarmata braccis
Vangiones, Batauíq; truces.

Pannonij vnde dicti.

Quamquam de plebe id tantùm ceperim. Ceterùm ad adſtrictas, &, Sidonij verbo, aſſutas Germanorum veſtes, facit Dionis locus, lib. XL. me quidem interprete: vbi Pannonios dictos affirmat, ὅτι τοὺς χιτῶνας τοὺς χειριδωτοὺς ἐξ ἱματίων τινῶν ἐς πάννους ἐπιχωρίως πως καὶ κατατέμνοντες καὶ * προσαγορεύοντες συρράπτουσι: *quòd tunicas manuleatas, ex centonibus quibuſdam & Pannis (ita appellant) patrio more conſcindunt & coaptant.* Certum mihi eſt deſcribi noſtram Tunicam, quam etiam nunc ab iſtis Pannis * *Pantrock* vocamus, veterum Germanorum & Pannonum ipſam veſtem. Ea ſanè, quod Dio ait, è variis panniculis, præter Romanum & Græcum morem, ad ſingula membra aptata.

* *Nota igitur indig nam Panni vocem fuiſſe.*

* *Etſi propriè pars infra zonam pendula, pant nobis dicta.*

Detracta velamina ſpargunt maculis pellibúſque belluarum.] Suſpectus mihi locus. nec ſat ſcio quomodo de-

Pelles, ad veſtem.

tractas feris pelles, ſparſerint maculis & pellibus aliis piſcium. An Tacitus ipſe hæc parùm intellexit? an maculæ vox non ſine maculâ? Ego de Maſtrucis aliquid libens ſuppoſuiſſem, ſi velificata mihi libri alicuius aura. Iſidorus: *Maſtruca, veſtis Germanica ex pelliculis ferarum.* Prudentius:

—— maſtrucis proceres veſtire togatos.

Cicero Sardis etiam tribuit: *Sardorum maſtruca tentauit.*

Cete-

Ceterùm non dubium, quin duplici ornatu eos vſos Tacitus velit, ſiue è feris, ſiue è piſcibus. Iuſtinus clariùs paullò idem tradidit, de Scythis: *Lanæ iis vſus ac veſtium ignotus: pellibus tantùm ferinis aut marinis veſtiuntur.*

Fæminæ ſæpius lineis.] Plinius: *Iam quidem & Transrhenani hoſtes vela è lino texunt, nec pulchriorem aliam veſtem eorum fœminæ nouêre.* Liniÿgeræ igitur fœminæ, nec tamen ſolæ. Benè ait, *ſæpiùs.* Diaconus in viris agnoſcit, lib. IV. cap. VII. *Veſtimenta eis* (de priſcis Longobardis ait, indubiè Germanis) *erant* * *laxa & maximè linea; qualia Angli-Saxones habere ſolent, ornata inſtitis latioribus, vario colore contextis.* Sed profectò quæ hîc de variegatis latiſque inſtitis dicit, nos qui vidimus, ſcimus etiam nunc proprium amictum eſſe Germanicarum mulierum. — Lineæ Germanis veſtes. — * *Verum eſt in plebe.*

Dotem non vxor marito; ſed vxori maritus offert.] Illud, *marito,* abeſt Bambergenſi: & ſine fraude.

Accipere ſe quæ liberis inuiolata ac digna reddat.] Vox, *digna,* non ſincera videtur. Sed & paullo antè Rhenanus, *ſic viuentes, ſic parientes,* alibi legiſſe ait. Pag. 640.

Quorum pœna præſens & maritis permiſſa.] Ad ius & Romanos mores propius in Bambergenſi ſcriptum, *quorum pœna parentibus & maritis.* Nam maritos ſolos hîc eſſe arbitros, ſatis crudum. Tamen è Tacito non aliter appâret.

Adulteram, accîſis crinibus, nudatam, per omnem vicum verbere agit.] Pœna duplex; Crines accîſi, & Fuſtigatiô. Quam reperio etiam aliàs vſurpatam Germanis in hoc ſexu. In Legibus Luitprandi regis Longobardorum, hæc eſt in fœminas violentas, & quæ ſæuiunt aut feriunt. *Publicus; in quo loco factum fuerit, comprehendat ipſas mulieres; & faciat eas Decaluare & fuſtare* (ita lego: vulgò, *Fruſtrare*) *per vicos vicinantes ipſius loci.* Paullò aliam & magis ſæuam Adulterij pœnam tribuit priſcis Saxonibus Bonifacius Archiepiſcopus, Epiſtolâ ad Ethelbaldum Anglorum regem: *In antiquâ,* inquit, *Saxoniâ, vbi nulla Chriſti cognitio; ſi virgo in maternâ domo, vel maritata ſub coniuge ſit adulterata: manu propriâ ſtrangulatam cremant.* (& addit quod huc magis facit.) *aut cingulo te-* — Pœna adulterij. — Emendata lex vetus.

nus

nus veſtibus abſciſſis flagellant eam caſtæ matronæ, & de villâ in villam miſſæ occurrunt nouæ flagellantes, & cultellis pungunt donec interimant.

Publicatæ enim pudicitiæ.] Scribam, *publicatæ etiam.* Non enim hoc ad adulteras refero: ſed ad eas quæ adhuc iniuges, vulgò tamen ſe vulgabant.

Corrumpere & corrumpi, ſeculum vocatur.] Grauis & acuta ſententia. Seneca ſimiliter: *Deſinit eſſe remedio locus, vbi quæ fuerant vitia, mores ſunt.*

Digamia diſplicuit Germanis. *Melius eæ ciuitates, in quibus tantùm virgines nubunt.*] Inter quas ciuitates fuiſſe Erulos reperio: apud quos adeò ſecundo matrimonio non locus, vti vxor marito mortuo, laqueo ſeſe ſtatim iuxta ſepulchrum indueret: niſi inuiſa viuere mallet & infamis. Procopius tradit lib. II. De bello Gothorum.

Numerum liberorum finire aut quemquam ex agnatis necare nefas.] Agnatos hîc accipies non ἀγχιστεῖς aut συγγενεῖς, ſed liberos qui adnaſcuntur. etſi mallem omninò ſcribi, *gnatis.* Illud autem mirum, Tacitum omittere inLiberi in Rheno poſiti. ſignitum illum ritum & peculiarem Germanis de exploratione liberorum. Prolem enim natam ad Rhenum ferebant, clypeoque imponebant. ſi vndis abriperetur, notham cenſebant: ſi innataret, verè ſuam. Claudianus in Ruffinum:

Et quos naſcentes explorat gurgite Rhenus.

Iulianus in epiſtolâ ad Maximum: πάντως οὐδὲ ὁ Ῥῆνος ἀδικεῖ τοὺς Κελτούς, ὃς τὰ μὲν νόθα τῶν βρεφῶν ὑποβρύχια ταῖς δίναις πέμπει, καθάπερ ἀκολάστου λέχους τιμωρὸς ποταμός. ὅσα δ' ἂν ἐπιγνῷ καθαροῦ σπέρματος, ὑπεραίρει τοῦ ὕδατος αἰωρεῖ, καὶ τῇ μητρὶ τρεμούσῃ πάλιν εἰς χεῖρας δίδωσιν ὥσπερ ἀδέκαστόν τινα μαρτυρίαν αὐτῇ καθαροῦ καὶ ἀμέμπτου γάμου τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν ἀντιδωρούμενος. Meminit & Galenus De ſanitate tuendâ, & alibi Nazianzenus. Nonnus in Dionyſiacis, ab hac cauſsâ Rhenum ἐλεγχιγάμον agnominat, velut iudicem vindicemque coniugij: & vidi, qui Rheni etymon hinc petendum adſeueraret, quaſi purgatoris. Purus quidem ſermone noſtro *reyn* dicitur.

Pag. 641. Thori Germanorum. *Separatæ ſingulis ſedes, & ſua cuique menſa.*] Quæ ſedes è gramine aut frondibus, & propriè thori. Strabo ſuggerit, qui de Gallis: καθεζόμενοι δειπνοῦσιν ἐν στιβάσι: *ſeden-*

ſedentes cibum capiunt in thoris gramineis. Poſidonius apud Athenæum, fœnum ſibi ſubſtrauiſſe ſcribit, ab eâdem mente; Κελτοὶ τὰς χιλὰς ὑποτίθενται, χόρτον ὑποβάλλοντες, καὶ ἐπὶ τραπεζῶν ξυλίνων, μικρὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπηρμένων, &c. Plura de ratione Germanici victus, ibi vide. lib. IV. inquam, cap. XIII.

Diem noctemq; continuare potando, nulli probrum.] Vti & de Perſis Xenophon ſcribit in Pædiâ, lib. VIII. extremo, qui mirum (ſtudioſè enim notaui & comparaui) quàm in plerâque omni ratione vitæ, imò & linguâ, conſentiant cum Germanis. Pag. 642. Perſæ multis in rebus & ritibus, Germanizant.

Ergo detecta & nuda omnium mens poſterâ die retractatur, & ſalua vtriuſque temporis ratio eſt.] Ego ſcribo, *& ſua vtriuſque temporis.* Interpretor: Germani in conuiuiis & compotationibus deliberant quidem agitantque res graues: ſed eaſdem ſobrij recoquunt & retractant. & vtrique rei ſua quædam ratio eſt. Rationem autem addit, *deliberant dum fingere neſciunt; conſtituunt, dum errare non poſſunt.* Ex quo diſcimus, Germanos in conuiuij illâ licentiâ propoſuiſſe quidem ſeria: ſed eadem concluſiſſe & finiſſe, non niſi matutinos & ſerios. Perſarum ſimilis mos, qui, vt Strabo ait, ἐν οἴνῳ τὰ μέγιστα βουλεύονται, καὶ ταῦτα βεβαιότερα τὰ ἐν νήψει τίθενται. idemque de iis Ammianus lib. XVIII. Sed & Cretenſium: ex Athenæo lib. IV. cap. V. Græcorum omnium veterum: ex Homero, & Plutarcho diffuſè Sympoſiacorum lib. VII. Deliberatio inter pocula.

Haud minus facilè vitiis, quàm armis vincentur.] Bambergenſis, *vino quàm armis.*

Agri ab vniuerſis per vices occupantur.] Idem liber, *ab vniuerſis vicis occupantur.* longè aliâ, nec deteriore ſententiâ. Pag. 643.

Nullâ regnorum potentiâ diuiſus.] Codex ille ipſe, *diuerſus.* quod probum ſcio. Pag. 644.

Manet adhuc Boiiemi nomen.] Latêre aliud videtur in ſcripturâ Bambergenſi, *Manet adhuc Boiis è munere nomen.* Scribo, *manet adhuc Boiiaſmi è re nomen.* vel *Boyaſmum è re.* Boyaſmum. aptè ad hæc veſtigia, & rem ipſam. Strabo quidem clarè Βουίασμον regiam Marobodui nominat: quam dictam à Boiis vult nunc noſter. Poſſis & *Boyaimum* ſcribere, veriùs propiuſque ad etymon, quaſi Boiorum domum.

Loci

Loci veterem memoriam.] Voculam inſerit Bambergenſis *veterem viæ memoriam:* quâ quid faciam, ſum incertus.

Origine erubeſcunt.] Imò verò, *non erubeſcunt*. Quamuis, inquit, Vbij nomen mutarint, & colonico iam iure, libentiùs Agrippinenſes dicantur, à conditore; tamen nec Germanicæ originis eos pudet, libenterque ſe iis inſerunt.

Deprauatio verbi. *Nec tributis contemnuntur.*] Siue, *continentur*. In promptu erat, *conteruntur*. ſed parùm elegans, cùm idem verbi ſtatim ſequatur, *nec publicanus atterit.* Ferri & vulgata poteſt. Nam quibus tributa imponuntur, hoc ipſo, vt victi, pro contemtis habentur & deſpretis. Steph. Pighius, in Hercule Prodicio, mallet, *contenuantur*.

Pag. 645. Decumates agri. *Qui decumates agros exercent.*] Errare cenſeo, qui proprium hîc gentis aut loci nomen quærunt. Quomodò verò iidem populi ſiue agri, trans Rhenum & Danubium ſimul ſint? quod tamen ponit noſter. Ego communiter Decumates agros interpreter, qui decumas ſoluunt. Cicero Decumanos dixit: *Omnis*, inquit, *ager Siciliæ decumanus eſt.* Nam hi agri non aliud ſunt, quàm trans limitem capti ab hoſte, & militibus dati, ſiqui ex iis fructus. Qui haud multi aut vberes, quoniam hoſtibus expoſiti, & vt ipſe ait, dubiæ poſſeſſionis id ſolum. Tacitum de his ipſis loqui ego ſentio XIII. Annali: *Friſii imbellem ætatem admouêre ripæ, agróſque vacuos & militum vſui*

Qui militum erant. *ſepoſitos inſedêre.* Hos ipſos agros non fructu tantùm; ſed mancipio militum eſſe iuſſit Imper. Alexander. de quo Lampridius: *Sola quæ de hoſtibus capta ſunt, limitaneis ducibus & militibus donauit, ita vt heredum eſſent, ſi heredes militarent: nec vmquam ad priuatos pertinerent. Addidit ſanè his animalia & ſeruos, vt poſſent colere quod acceperant.* Adde huc leg. III. Codicis De Fundis limotrophis.

Quodq; rariſſimum, nec niſi ratione diſciplinæ conceſſum.] Bambergenſis, *nec niſi Romanæ diſciplinæ.* Et neutram ſanè lectionem iure ſpernas.

Mos crinem alendi & ponendi. *Nec niſi hoſte caſo exuere votiuum obligatumq; virtuti oris habitum.*] Hoc teneo, præ eo quod ſcriptis: *nec non hoſte.* At de more ipſo, ſuprà dixi.

Pag. 646. *Quando vrgentibus imperij fatis.*] Scriptus liber non malè, *Vergentibus.*

In

In claritatem eius referre conſenſimus.] Idem, *referre conſueuimus.* Pag.647.

Et tam magni exercitus fidem.] A coniecturâ repoſui: cùm in libris ſit, *magni exitus.* Pag.648.

Inſigne gentis obliquare crinem, nodóque ſubſtringere.] Quod Sueuis propriè tribuit noſter, alij Germanis vulgò. Seneca De Irâ: *Non eſt Æthiopis inſignitus inter ſuos color, nec crinis ruffus & in nodum coactus apud Germanos.* Idem epiſtola CXXVI. *Quid capillum ingenti diligentiâ comis? cùm illum vel effuderis more Parthorum, vel nodo Germanorum vinxeris, vel vt Scythæ ſolent, ſparſeris.* Martialis etiam Sigambris: Nodus in crinibus.

Crinibus in nodum tortis venêre Sigambri.

Idem vniuersè alibi: *Rhenique nodos.* Tertullianus Cirros in Germanis agnoſcit, fortaſſe ab hac crinium obliquatione & flexu: De virginibus velandis: *Debebunt & ipſi aliqua inſignia ſibi defendere, aut pennas Garamantum, aut crobylos barbarorum, aut cicadas Athenienſium, aut cirros Germanorum.* ideò, quia, vt hîc ſcriptum, crinem obliquabant. Iuuenalis: Cirri in illdℓ.

Cærula quis ſtupuit Germani lumina, flauam
Cæſariem, & madido torquentem cornua cirro?

Taciti tamen locum huncce de obliquando crine, fateor ita etiam capi poſſe, vt crinem non in rectum paſſi ſint deſcendere, ſed reduxerint in poſteriorem verticem & obliquarint.

Vt hoſtium oculis, ornantur.] Placet. Bambergenſis, *armentur.* Pag.649.

Nobiliſſimos Sueuorum Semnones.] Rectè. etſi in Velleio lib.II. *Senones* ſcriptum legas, qui eos cum Hermunduris coniungit. In Dionis Fragmentis Electo LXXI. probiſſimè ſcriptum erat: *πρὸς Σέμνονας ἐπιχειρῆσαι:* de Antonini bello in Quados & Marcomannos. Item Electo XLIX, *Μάσυος ὁ Σεμνόνων βασιλεύς.* Latè errat * vir doctus, qui vtrobique Naſamones ſubſtituit & edidit, Africæ nimirum gentem. At iſti Semnones ad Albim ſunt: & manifeſtò illa Dionis ſpectant ad Germanica bella. Semnones, Sueuorum populi. * *Fuluius, qui Fragmenta edidit.*

Auguriis patrum & priſcâ formidine ſacrum.] Legitimus verſus longus eſt (monuit me G. Falkenburgius) ſpontè effuſus, an à veteri Poëta?

Longô-

Longobardos paucitas nobilitat.] Ita Farneſianus. Vulgò erat, *paucitas nobilitaſq;*.

Herthus, id eſt terra. *In commune Herthum, id eſt, terram matrem colunt.*] Libri alij *Nerthum*, aut *Verthum*. ego veram vocem cenſeo, *Ærthum*. Ita enim noſtratem eam vocem efferimus ſcribimuſque. Cum adſpiratione, focum nobis ſignet non terram. Martianus Capella an huc adſpexerit, dum Heroës ab Herâ deriuat, id eſt terrâ, neſcio. Verba eius lib. 11. *A medietate aëris vſque in montium terraq; confinia Hemithoi Heroëſq; verſantur, qui ex eo quòd Heram Terram veteres dixerunt, Heroës nuncupati.* Nam aliâs certè à craſſo errore eum non excuſes.

Pag. 650. *Atque in ſplendiſſimâ Rhætiæ prouinciæ coloniâ paſſim ſine cuſtode tranſeunt.*] Diſtingue, *coloniâ. paſſim ſine cuſtode tranſeunt.* Quod ait, ſine cuſtode: morem ingerit

Cuſtodes in finibus imperij. rarum & notabilem. Romani enim in limite imperij hoc ſeruabant, vt externum neminem admitterent exciperéntve, niſi cuſtode dato & arbitro actionum. Diſcis ex hoc loco, & lib. IV. Hiſtoriarum, vbi acris querela de hac re Germanorum, ad Vbios: *Nam ad hunc diem flumina ac terras & quodammodo cælum ipſum clauſerunt Romani, vt colloquia congreſſúſque noſtros arcerent: vel quod contumelioſius eſt viris ad arma natis, inermes ac propè nudi ſub cuſtode & pretio coiremus.* Et in reſponſo Agrippinenſium: *Sint tranſitus incuſtoditi, ſed diurni & inermes.*

Quatenus Danubio prætexitur.] Scriptus liber, *peragitur.* malè.

Gothini.] Gothuni ſemper Claudiano.

Pag. 651. *Regnantur paullo iam addictiùs.*] Bambergenſ. & Rom. *adductiùs.* etiam rectè. & dixi de eo verbo ſuprà.

Nec velis miniſtrantur.] Melius, *miniſtrant.* Virgilianum eſt,

— *Veliſq; miniſtrant.*

Pag. 652. *Sonum inſuper emergentis audiri*] Malim, *ſe mergentis.*

Sol mergi olim putabatur. Nam hæc perſuaſio rudis & caſcæ plebis fuit, Solem dum in Oceanum cadit, ſtridorem edere non aliter quàm ſi ignitum ferrum condatur in aquam. Poſſidonius apud Strabonem lib. III. λέγειν φησὶ ποσιδώνιος τοὺς πολλοὺς, μείζω δυώειν τὸν ἥλιον ἐν τῇ παρωκεανίτιδι μετὰ ψόφου παραπλησίως,

πλησίως, ὡσπερεὶ σίζοντος τοῦ πελάγους κατὰ σβέσιν αὐτοῦ, διὰ τὸ ἐμπίπτειν εἰς τὸν βυθόν. Florus de Decimo Bruto in Hiſpaniis bellante : *Non prius ſigna conuertit, quàm cadentem in maria Solem, obrutúmque aquis ignem, non ſine quodam ſacrilegij metu & horrore deprehendit.*

Id pro armis omniúmque tutelâ.] Fortaſſe melius, *omníque tutelâ.*

IVSTI LIPSI
AD
CORNELII TACITI
IVL. AGRICOLAM
Notæ.

LIBELLVS hic, ſiquis alius, verè diſertus, verè prudens, ſcriptus videtur ſub idem tempus cum illo De Germaniâ : vel certè haud longè ſecus. Nam quadriennio poſt mortem Agricolæ hunc contexuiſſe videtur, ipſo quidem indice, hoc libro: *Nobis tam longa abſentia conditione, ante quadriennium amiſſus es.* Atqui obiit Agricola Pompeio Collegâ & Corn. Priſco COSS. Vti hac ratione, ſcriptum ſyntagma hoc eſſe oporteat ſub ipſum initium imperij Traiani. Pag. 654. Tempus huius ſcripti.

Nec id Rutilio citra fidem.] Rutilium Rufum intellegit, qui & Hiſtorias ſcripſit, & Orationes, & De vitâ ſuâ. Citant eum Latini Græcique ſcriptores paſſim, & nominatim Chariſius hæc De vitâ. Etiam Iſidorus, ſed corruptus, lib. XX. Orig *Lectica ſiue plutei lecti: de quibus Satilius Rufus De vita ſuâ. Primùm, inquit, conſuetudine Imperatorum ipſe pro lectis lecticis vtebatur.* emenda, *Rutilius Rufus.* Rutilius hiſtoricus. Iſidorus correctus.

Scauro.] De quo Cicero in Bruto : *huius & Orationes ſunt, & tres ad L. Fuſidiū libri ſcripti De vitâ ipſius actâ, ſanè vtiles.* Plinius lib. XXXIV. *L. Fuſidium illum, ad quem Scaurus De vitâ ſuâ ſcripſit.* Valerius Maximus M. Scaurus.

lib. IV. *M. Scaurus quantulam à patre hereditatem acceperit, in primo libro eorum quos De vitâ ſuâ ſcripſit, refert.*

Diuinatiuncula. *Legimus cum Aruleno Ruſtico.*] Itáne *legimus*? imò, *vidimus*. nam hæc ſub Domitiano geſta, vt in extremo libello indicas, te viuo, atque adeò præſente.

Pag. 655. *Adempto per inquiſitiones & loquendi commercio.*] Malo, *etiam loquendi*.

Augeat quotidie facilitatem imperij Nerua Traianus.] An ne, *felicitatem imperij*? tametſi vulgatum quoque aptum ad ſcriptoris mentem.

Multi fortuitis caſibus.] Vulgati hîc confuſi, nec ſani. nos ab ingenio reſtituimus: vt pleraque alia in hoc libello, quem non inuenimus in vllis manuſcriptis, etſi germaniſſimum Taciti fœtum.

Correctio. *Memoriam prioris ſeruitutis.*] Correximus verè: cùm in libris eſſet, *prioribus ſenectutis*. niſi quòd Venetus, *prioris*. At non de ſenectute ſuâ Tacitus, ſed de priorum temporum ſeruitute clarè loquitur, & præſentium ſub Neruâ felicitate.

Cn. Iulius Agricola.] Ad quem pertinere videri Epi-
Agricolæ in Epigr. mẽtio. gramma quoddam Antiphili, probabiliter obſeruauit Io. Brodæus lib. I. Ανθολογ. εἰς θάνατον.

Pag. 656. *Iulius Gracinus.*] De quo Seneca de Benefic. lib. II.
Iulius Græcinus. *Si exemplo magni animi opus eſt, vtemur Gracini Iulij viri egregij, quem C. Caſar occidit, ob hoc vnum quòd melior vir eſſet, quàm eſſe quemquam tyranno expediret.* Et epiſtolâ XXIX. *Iulius Gracinus vir egregius.* Scripſit de Re ruſticâ, aut certè de Vineis. ex Columellâ, lib. I. cap I. *Iulij Attici velut diſcipulus, duo volumina ſimilium preceptorum De vineis, Iulius Gracinus compoſita facetiùs & eruditiùs poſteritati tradenda curauit.* Citat & Plinius eumdem inter ſcriptores, Indice libri XIV. & XV.

Nihil appetere ob iactationem.] Ita Rhenanus. Venetus *in iactationem*, alij libri particulâ vtrâque vacui. Scribo, *appetere iactatione*.

Incenſa colonia.] Coloniam vnicam deletam reperio Camalodunum. Tacito ipſi id crede libro XIV. atque hoc ipſo libello, infrà. Magis ergo ex rei fide ſcribes, *incenſa colonia*.

Mutuam

Mutuam diſſimulationem mali.] Redundare ſuſpicor τὸ *mali.* Pag. 657.

Mox inter Quaeſturam ac Tribunatum.] Venetus voce auctior, *inter Praeturam, Quaeſturam.*

Habuerunt virtutes ſpatium exemplorum. Sed primò Cerialis] Ego ſic lego. *Habuerunt virtutes ſpatium & exemplum. Sed primò Cerialis modò labores,* &c. Hac ſententiâ: Cerialis & ſpatium campumque exercendis virtutibus dedit, & exemplum. Ipſe enim bonus ſtrenuuſque dux. Sed tamen initio, labores dumtaxat & pericula cum Agricolâ partiebatur: mox, virtute eius clarè cognitâ, etiam laudem. Pag. 658.

Incognitas ad id tempus inſulas, quas Orchadas vocant, inuênit.] Si nunc demum inuentae, falſum quod Euſebius Chronico tradidit: *Claudius de Britannis triumphauit, & Orchadas inſulas Ro. adiecit imperio.* quem tamen plerique Epitomarij ſcriptores ſecuti ſunt. Pag. 660. Euſebij error.

Rutilae Caledoniam habitantium comae, magni artus Germanicam originem adſeuerant: Silurum colorati vultus & torti plerumque crines.] Adſpexit, imò tranſcripſit in parte hunc locum Iornandes De origine Gothorum: *Silurum* (malè in eo, *ſylorum*) *colorati vultus, torto plerique crine & nigro naſcuntur. Calidoniam verò incolentibus rutila coma, corpora magna ſed fluida. qui Gallis ſiue Hiſpanis à quibuſque attenduntur adſimiles.* Iornandes ad Tacitum adſpexit.

Ita dum ſinguli pugnant, vniuerſi vincuntur.] Dictum, quod aetas noſtra & alia comprobauit. Iuſtinus eleganter lib. VIII. *Graeciae ciuitates dum imperare ſingulae cupiunt, Imperium omnes perdiderunt. Quippe in mutuum exitium ſine modo ruentes, omnibus perire quod ſingulae amitterent, non niſi oppreſſae ſenſerunt.* Pag. 661. Qui diſſûgit, periclitatur.

Dierum ſpatia vltra noſtri orbis menſuram.] Res hodie teſtis: atque etiam viri ab illo aeuo. Scriptor Panegyricus ad Conſtantinum, de Britanniâ: *Longiſſimae dies, & nullae ſine aliquâ luce noctes. dum illa littorum extrema planicies non attollit vmbras, noctiſque metam caeli & ſiderum tranſit aſpectus.* cauſâ tamen futili & à ſolo petitâ, quae reuerâ à ſole. Sed nimirum orator ille palàm argutiolam à noſtro hic ſumpſit: *Scilicet extrema & plana terrarum humili vmbrâ non erigunt tenebras, infráque* Longi in Britanniâ dies.

 caelum

cælum & ſidera nox cadit. Plinius de longiſſimis diebus: *In Italiâ horarum quindecim: in Britanniâ* * *ſeptemdecim; vbi æſtate lucida noctes, haud dubiè repromittunt id quod ratio cogit credi, Solſtitij diebus accedente Soli propius verticem mundi, anguſto lucis ambitu, ſubiecta terræ continuos dies habere ſenis menſibus, noctéſque è diuerſo ad brumam remoto.* Quem corrigo tranſiens, *haud dubiè re promunt.*

* *Imò & ſupra octodecim, in extremâ eius parte.*

Plinius emẽdatus.

Romani Britanniam vitabant.

Conſilium id D. Auguſtus vocabat, Tiberius præcipuè.] Valdè blanditur mihi correctio, *Tiberius præceptum.* Hoc ſenſu. Abſtinere à Britanniâ Auguſtus conſilio viſus: Tiberius, præcepto. atque id vterque præ ſe ferebat. Reſpicit in Auguſto illud, quod Annali primo de eo ſcriptum: *Addiderátque conſilium coërcendi intra terminos imperij, incertum metu an per inuidiam.* Ad hoc Auguſtæum conſilium Tiberius, *qui omnia dicta factáque eius vice legis obſeruabat,* (ipſe ita apud Tac. loquitur IV. Annal.) habebat vt præceptum, ſiuè interdictum. Cauſſæ porrò ipſæ huius conſilij in Strabone ſunt, lib. IV. iuſtæ, & ex mente, niſi fallor, Auguſti. Ait eum Principem contentum fuiſſe amicitiam cum Britannis colere, & tributi loco neſcio quid minutarum rerum accipere: ὥστε, addit, μηδὲν δεῖν φρουρᾶς τῆς νήσου. τοὐλάχιστον γὰρ ἑνὸς τάγματος χρήζοι ἂν, καὶ ἱππικοῦ τινος, ὥστε καὶ φόρους ἀπάγεσθαι παρ' αὐτῶν. εἰς ἴσον δὴ καθίσαιτο πᾶν τὸ ἀνάλωμα τῇ στρατιᾷ τοῖς προσφερομένοις χρήμασιν. ἀνάγκη γὰρ μειοῦσθαι τὰ τέλη φόρων ἐπιβαλλομένων, ἅμα δὲ καὶ κινδύνους ἀπαντᾶν τινας, βίας ἐπαγομένης.

Pag. 662. *Alterius manus centuriones, alterius vim & contumelias miſcere.*] Corrigo, *alterum manus, centuriones: alterum, vim & contumelias miſcere.* Legatus quidem, inquiunt, manus militũ & centuriones immittit: procurator vim & contumelias infert. Fortaſſe etiam melius: *Alternis manus, centuriones: alternis, vim & contumelias miſcere:* vt velit eos alternis, & viciſſitudine quadam ſæuiſſe.

Correctiuncula.

Pag. 663. *Qui relegatum in aliâ inſulâ exercitum.*] Placet. nec malè tamen, *religatum.*

Pag. 664. *Eadem inertia erga hoſtes.*] Poëtæ ergo illi non fides, qui Bolanum hunc magnum bellatorem facit apud filium, & trophæa eius Britannica oſtendit. Statium dico,

Bolanus.

dico, in Siluis libro v. ad Criſpinum:

Cernis adhuc titulos, hunc ipſe vacantibus armis
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.

quæ'que alia in eodem Protreptico vatum more inflat.

Vt quibus bellum volentibus erat.] Vellem, *vt quibuſque.*

Frumenti & tributorum auctionem.] Legam, *exactionem.* niſi tamen tributa aucta recenter intellegit, idque eâ voce ſignat. Pag. 666.

Copiis instruxit in ſpem magis quàm ob formidinem.] Vel potiùs, *in ſpeciem magis.* Pag. 668.

Oppugnaſſe vltrò caſtella adorti.] Fortaſſe, *oppugnare vltrò, caſtella adoriri.*

At Britanni non virtute ſe, ſed occaſione & arte ducis rati.] Omninò aliquid huic ſententiæ deeſt. Putem commodè expleri: *arte ducis victos rati.* Ideò prompti & feroces, inquit, Britanni, quia etſi ſæpe victi, non tamen verâ virtute victos ſe, ſed aſtutiâ aliquâ & arte Romanâ putabant. Pag. 669. Defectus expletus.

Vſipiorum cohors magnum ac memorabile facinus auſa.] Hodie rideamus: at olim hoc tanti fuit, quanti nunc penetraſſe Magellani ſinum, & orbem hunc circumdediſſe. Ambroſius lib. III. Hexaem. cap. III. *Illud magnum & inauſum nauigantibus, atque intentatum nautis mare, quod Britannias frementi includit æquore, atque in vlteriora & ipſis fabulis inacceſſa ſecreta ſe porrigit.* Hac autem circumuectione retecta Britannia, & inſula bonâ fide approbata. Dionem in Tito vide.

Tandémque docti commune periculum concordiâ propulſandum.] O verba aurea! vtinam imbibamus! Nempe hoc eſt, quod Hermocrates ille Syracuſanus pulcherrimè monuit, apud Thucyd. lib. IV. τοὺς δὲ ἀλλοφύλους ἐπελθόντας ἀθρόοι, ἢν σωφρονῶμεν, ἀμυνούμεθα. εἴπερ καὶ καθ' ἑκάστους βλαπτόμενοι, ξύμπαντες κινδυνεύομεν. *Extraneos aduenientes, ſi ſapimus, iuncti repellemus: quoniam ſinguli etiam ſi lædimur, vniuerſi periclitamur,* Pag. 670. In concordia ſalus.

Nos terrarum ac libertatis extremos.] Animoſa & alta hæc oratio Galgaci. in quâ quòd ſuos maximè hortatur ad robur, quoniam vltimi Britannorum ſint, nec vlla gens vltrà: facit, quod Homericus ille Aiax Iliad. ο. Pag. 671.

*Ἀνέρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Ἠέ τινάς φαμεν εἶναι ἀοσσητῆρας ὀπίσσω;
Ἠέ τι τεῖχος ἄρειον ὅ κ' ἀνδράσι λοιγὸν ἀμύναι;

*Oſtote eſſe viri, reminiſcimini virtutis. A tergone adiutores cenſetis adeſſe? Aut aliquem murum, qui auertat triſtia fata?

Nihil niſi fluctus & ſaxa: & interiores Romani.] Alij libri, *inferiores.* Meo animo ſcribas, *& iis infeſtiores Romani.* Ad extrema ventum eſt, aiebat Galgacus. illinc infeſtum mare & rupes: hinc Romani, illis haud mitiores.

Pag. 672. *Nata ſeruituti mancipia ſemel veneunt, atque vltrò à dominis aluntur: Britannia ſeruitutem ſuam cotidie emit, cotidie paſcit.*] Egregium verò membrum, & qualia multa in pulcherrimo corpore huius orationis. quâ, moriar, ſi quid meo ſenſu prudentius, diſertius, argutius eſt in omni Romanâ linguâ. Ceterùm huic ſententiæ planè compar, & velut hinc hauſta, illa Saluiani libro VI. extremo, vbi queritur Romanos tributa barbaris pendere, quæ munera vocabant: *Dicimus donum eſſe, quod pretium eſt, & quidem pretium conditionis duriſſimæ ac miſerrimæ. Omnes quippe captiui cùm ſemel redempti fuerint, libertate potiuntur: nos ſemper redimimur, & numquam liberi ſumus.*

Saluiani locus adſimilis.

Recentes ſerui, illudebãtur. *Sicut in familiâ recentiſſimus quiſque ſeruorum & conſeruis ludibrio eſt.*] Itaque ſerui recentiores non in magno pretio. Suetonius aliter præfert in Iulio, cap. XLVII. *Seruitia recentiora politioráque immenſo pretio comparaſſe dicitur.* ſed ipſum mendo, & interpretes æſtu libero, ſcriboque: *ſeruitia decentiora.*

Suetonius emendatus.

Nos integri & indomiti & libertatem non in præſentiâ laturi.] Romana editio, *& in libertatem non in præſentiam laturi.* ex quo M. Antonius Muretus ingenioſè, diductis vocibus litteriſque, *in libertatem, non in P. R. ſeruitium nati*, id eſt, populi Romani. Ambigo tamen: & malim, *libertatem non in præſenti ablaturi* vel *illaturi*. In hoc enim ſententiæ huius penetrantis vis & velut acies eſt, integros adhuc Caledonios eſſe, & libertatem ſine vllo iugo illibatam habere. irent igitur pugnarentque, non vt amiſſam iterum inferrent, ſed tot ſæculis retentam ve nequis auferret.

Mureti coniectura.

Primo ſtatim congreſſu vnde oſtendamus.] Corrigo verè, *primâ ſtatim congreſſione oſtendamus.*

Quæ vbi remoueris, qui timere deſierint, odiſſe incipient.] Nec malè, *quos timere deſierint.*

Paucos numero circum.] Lego, *numeros.* & accipio cohortes, vt notaui ad lib. 1. Hiſt. Pag. 673.

Clauſos quodammodo ac vinctos alij nobis tradiderunt.] Qui alij? imo verò, *dij*, repone, meâ fide & iuſſu.

Agricola quamquam latum & vix monitis coërcitum militem adhuc ratus.] Vox planiſſimè excidit, *militem acuendum adhuc ratus*, aut, *incitandum:* ſiue aliud tale.

Sequi, vulnerare, capere.] E Salluſtio ſumpta hæc ſcio, qui in Iugurthino: *Tum ſpectaculum horribile in campis patentibus, ſequi, fugere, occidi, capi, equi atque viri afflicti.* Pag. 676.

Miſcere inuicem conſilia aliqua, dein ſperare.] Totá hac periodo ornatum ex oppoſitis quæſiuit. ideoque hic legam, *dein ſeparare.* Aliquando, inquit, cum aliis, aliquando rurſus ſecum deliberabant. Pag. 677.

Hunc rerum curſum, quamquam nullâ verborum iactantiâ epiſtolis Agricola actum.] Hæſi olim. nunc leui emendatione me expedio, *auctum*, pro *actum*, reſcribens.

Triumphalia ornamenta.] Palàm eſt hæc à Domitiano tributa: quod Tacitus de ſocero non potuit, credo, ignorare. Tamen Dio vult à Tito: Ἐσφάγη, inquit, διὰ ταῦτα ὑπὸ Δομιτιανοῦ, καίπερ τὰς ἐπινικίους τιμὰς παρὰ τοῦ Τίτου λαβών. Pag. 678.

Peſſimum inimicorum genus, laudantes.] Gnome ex ipſis adytis humanæ vitæ. cui Mamertinus interpres, Panegyrico ad Iulianum: *Cùm*, inquit, *ſancti Principis merces* (legimus *mores*) *atque inſtituta falſarum vituperationum licentiam ſubmouerent: callido nocendi artificio accuſatoriam diritatem laudum titulis peragebant, in omnibus conuenticulis quaſi per beniuolentiam illa iactantes, Iulianus Alemanniam domuit, Iulianus vrbes Galliæ excitauit,* &c. Statimq́. *Hæ voces fuerunt ad inflammanda odia probris omnibus potentiores. ſi enim comminiſci aliqua flagitia tẽtaſſent, facilè ipſo ſplendore laudis & gloria refutarẽtur. inuenerũt accuſandi genus, quod nullus refelleret.* Pag. 679. In hos qui laude lædũt.

Proconſulatum Aſiæ & Africæ ſortiretur.] Non poteſt, vt ſortitus fuerit vtrumque ſimul. nec ferunt Romani mores. Scribo, *Aſiæ aut Africæ.*

Proprium humani ingenij eſt, odiſſe quem læſeris.] Seneca Pag. 680.

neca I I. de Irâ: *Hoc habent animi magnâ fortunâ inſolentes, quos laſerunt & oderunt.*

Eò laudis excedere.] Malo, *accedere*, vel potiùs *eſcendere.* Sequentia huius comprehenſionis parũ integra cenſeo.

Pag. 681. *Vnâ adhuc victoriâ Carus Metius cenſebatur, & intra Albanam villam ſententia Meſſalini ſtrepebat.*] Veteres editiones, *intra Albanam arcem villam.* Opinor, *villam*, gloſſematium eſſe: & germanum, *Albanam arcem.* Certè Domitianus delectatus eo loco, eumque habuit velut arcem. Dionis compendium: τοῦ τὸ χωρίον ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ Αλβανὸν, ἀφ' οὗπερ οὕτως ὠνομάσθη, ὅν, ὥσπερ τινὰ ἀκρόπολιν ἐξείλετο. At peſtes iſtas hominum, & diſtrictos eius æui accuſatores, Plinius paſſim nominat. etiam Sidonius: *Hi ſunt quorum comparatione digitum tollerent Narciſſus, Aſiaticus, Maſſa, Marcellus, Carus, Parthenius, Licinius.* Iuuenalis:

Arx Albana.

Calumniatores tunc inſignes.

> —*quem Maſſa timet, quem munere palpat*
> *Carus.*

Maſſa Bæbius iam tum reus erat.] Qui damnatus quidem poſteà eſt accuſantibus Bæticis. vt diſces ex Plinij epiſtolâ vlt. lib. VII.

Iunius Mauricus. *Nos Maurici Ruſticíque viſus.*] Scriptura apud me fidei fluxæ. Quò enim illud, *viſus*? Nec melius tamen video: aut potiùs in ſententiolâ hac nihil video. Viri ipſi mihi notiores. è quibus Mauricus, Iunius eſt Mauricus, *quo viro nihil firmius, nihil melius*, ait Plinius lib. IV. epiſtolarum. Eum à Domitiano in exſilium pulſum, rediſſe principatu primo Neruæ, docebit te idem lib. I. epiſtolâ v. At Ruſticum hunc, Iunium Ruſticum nominat Suetonius in Domitiano: *Occidit Iunium Ruſticum, quòd Pæti Thraſeæ & Heluidij Priſci laudes edidiſſet.* Etiam lapis vetus, ſiue inſcriptio baſis:

Iunius Ruſticus.

L. IVNII. RVSTICI
PHILOSOPHI
STOICI
L. IVNIVS. L. L.
MYRINVS. P. P.

At noſter Arulenum Ruſticum appellat, initio huius libelli: & Plinius epiſtolâ v. lib. I. de Regulo: *Ruſtici Aruleni periculum fouerat, exultauerat morte, adeò, vt librum*

librum recitaret publicarétque, in quo Ruſticum inſecta-tur, atque etiam Stoicorum ſimiam appellat. Vt omninò nomina illi fuerint, L. Iunius Arulenus Ruſticus. Plinius ipſe hunc velut doctorem monitoremque habuit, & in laudes eius erumpit epiſtolâ XIV. lib. I. Etiam Plutarchus, extremo libello De Curioſitate, factum eius plenum conſtantiæ recenſuit. Et Antoninus epiſtolam inſeruit I. De ſuâ vitâ. At Senecio, Herennius Senecio eſt, Plinio non ſemel item nominatus. Reus & interfectus fuit, quòd De vitâ Heluidij libros compoſuiſſet, ait Plinius lib. VII. Sed vos magnæ animæ mihi ſaluete: quos iure miramur, colimus, factis dictiſque ſapientes, & legitimos robuſtæ porticus alumnos. Herennius Senecio.

Sanus ille vultus & robur, à quo ſe contra pudorem muniebat.] Particulam ſupereſſe puto, & lego, *rubor quo ſe.* Porrò de hoc Domitiani fallaci habitu, Plinius in Panegyrico: *Ira in oculis, femineus pallor in corpore, in ore impudentia multo rubore ſuffuſa.* Item Suetonius cap. XVIII. Et communiter, Seneca epiſt. XI. *Quidam numquam magis, quàm cùm erubuerint, timendi ſunt, quaſi omnem verecundiam effuderint. Sulla tunc erat violentiſſimus, cùm faciem eius ſanguis inuaſerat.* Rubor ſubdolus in Domitiano.

Excepiſſem certè mandata vocéſque, quas penitus animo figeremus.] Planè Homericum eſt. Ita enim apud eum Andromache lugens Hectorem: Pag. 682.

* Οὐδέ τι μοι εἶπες πυκινὸν ἔπος οὗ τέ κεν αἰεὶ
Μεμνῄμην νύκτας τε καὶ ἤματα δακρυχέουσα.

* *Nec mihi ſermones dixiſti, quorum ego ſemper Noctes atque dies lacrimis ſuffuſa recorder.*

Admiratione te potiùs temporalibus laudibus, & ſi natura ſuppeditet, militum decoramus.] Cænum & lutum, quod non purgo. Priora tentem: *admiratione te potiùs, te immortalibus laudibus.*

IVSTI LIPSI

AD

DIALOGVM DE CAVSSIS

CORRVPTÆ ELOQVENTIÆ

Notæ.

Opera noſtra in hoc libello.

SVPERIORIBVS *libris lucem aliquam induſtria noſtra attulit: huic, verè poſſum dicere, ſalutem. Nam cùm deprauatiſſimus vulgò circumferretur, nulla pagina ſine vulnere & vibice: admirabile eſt, quantum à Farneſiano codice (nam Vaticanis aberat) in eo ſanando ſimus adiuti. Multi hiatus expleti, verba & lineæ integræ inſertæ, centeni aliquot loci (Latinè non oratoriè loquor) emendati. Quorum omnium numerum inire aut longum, aut ſuperuacuum: moderabor, & in his Notis eà ſaltem tangam quorum vel inſignis correctio eſt, vel ambigua. Reliqua recepta in contextum, ſatis ſit verbo iamnũc prædixiſſe, è Farneſiani libri fide eſſe. At de ſcripto, & ſcriptore ipſo, pauca etiam hîc libanda ſunt. Scriptum ſanè optimum, ſtilo, inuentione, iudicio: & quod in hoc genere (integrum eſſet modò) conferre nihil verear cum iis quæ optimi ſæcli & optimæ notæ. Scriptor tamen ipſe incertus. Ita olim iudicaui: neque etiam muto. Nam Tacitum fuiſſe qui credam? Stilus validè abnuit, non fallax in hoc genere argumentum. qui in noſtro, conſtrictus vbique, teres, acutus, & ſeuerus magis quàm lepidus. hîc omnia cõtrà. At mutari is in ætate aut argumento poteſt, inquiunt. Non nego. ſed numquam ita, vt abeat prorſus à ſeſe. Quidquid Cicero ſcripſit, ſenex, iuuenis; philologum, philoſophum; in iis tamen lineamenta quædam appârent eiuſdem viri & vultus. Nec aliter fit in omnibus nobis. Ætatem etiã vide, ſi non pugnat. Hic ſcriptor ſermonem hunc habitum inducit ſexto Flauiani imperij anno: eíque interfuiſſe ſe* admodum iuuenem. *Quomodò verò tunc admodum iuuenis Tacitus, ſi honores etiam cepit ſub Veſpaſiano? Id enim de ſe fatetur, &* dignitatem *ſuam* à Veſpaſiano inchoatam *ait Hiſtoriar. primo. Sed exemplaria omnia Tacito adſerunt. Quæ illa? vix bina aut terna*

Qui probus valde:

Sed incerto ſcriptore.

Non puto Tacitum:

Eius libri,

terna credo ea eſſe in omni Europâ. quæ tam facile & pronum eſt hic mentiri, quàm in aliis libris ſæpe. Sed etiam Pomponius Sabinus. Ita enim politiſſimus doctiſſimúſque Pythœus nos docuit, Notis ad hunc libellum. Is igitur Sabinus mediæ ætatis Grammaticus in Carmen de obitu Mæcenatis : Cornelius, *inquit*, Tacitus appellat ſcripta Mæcenatis calamiſtros. *Nec negare certè poſſumus, quin is locus hodiéque in hoc libello. Quid dicam? ſeriò & ingenuè, nihil me credere huic ignobili Sabino, qui ex veteri verbo, ſomniauit fortaſſe quod voluit. Dico me. nam alius nihil praeo quid ſequantur. Incommodi quid erit, ſiue Tacito tribuamus, ſiue M. Fabio Quinctiliano, vt mihi olim viſum? Nam & ſtilus ipſe planè geminus: & ille ſe De cauſſis corruptæ eloquentiæ ſcripſiſſe plus vno loco fatetur. quem titulum valdè appoſitum ſcio huic argumento. Præcipuam enim materiem & velut fundum ſcripti, hoc fuiſſe; euincunt illa quæ ſuperant, & magis euincerent quæ à fine deſunt. Ipſe Maternus hîc ad Meſſallam* : Exprime nobis non laudationem antiquorum, ſed cauſſas cur in tantum ab eloquentiâ eorum receſſerimus. *Ætas tamen Quinctiliani paullò grandior fuiſſe videtur: quàm vt hic ſermo illo iuuene. Itaque ambigo. & cùm multa dixerim, claudo tamen omnia & ſigno hoc reſponſo, Mihi non liquêre.*

Et Grammaticus adſtruent.

Stilus Fabianus eſt.

VT *aut de ingeniis noſtris malè exiſtimandum ſit.*] Ita Farneſ. at in Rom. codice *exiſtimandū habeant.* Pag. 683.

Cùm ſinguli diuerſas vel eaſdem, ſed probabiles cauſſas adferrent.] Id verò non probabile, vt in vno ſermone eaſdem cauſſas repetiuerint. Ego verba ea ſupereſſe cenſeo, *vel eaſdem.*

Poſtquam accuratiùs Maternus Catonem recitauerat.] Farneſ. *Curiatius Maternus.* Putabam, *curatiùs.* ſed ſententiam attendenti magis placet *Curiatius*; quod proprium nomen Materni poëtæ fuerit. Pag 684.

Aper communi eruditione imbutus.] Malè vulgò, *cum eruditione.*

Sedentem ipſum, quem pridie recitauerat librum.] Rom. copula addita, *& quem.* rectè.

Quo minus offenſas Catonis tui ames?] Perſpicuè verum. vulgò, *aures.*

An

An ideò librũ iſtum apprehendiſti.] Alij libri, *deprehendiſti*. Ego, *reprehendiſti*: propriâ ſignificatione huius verbi.

Leges tu quidem ſi volueris, & agnoſces quæ audiſti.] Scriptus liber longè aliter, *Leges quid Maternus ſibi debuerit, & agnoſces*, &c.

Pag. 685. *Omiſſis orationum & curarum ſtudiis.*] Omninò ſcribendum coniicio, *cauſſarum ſtudiis*.

Et ego cui deſidiam aduocationum obiicis.] Præclarè meus liber. Anteà corruptè & mutilatè, *cui deſidiam aduocamur, cottidianum*: &c.

Defendenda aduerſus te poëtica.] Bene quoque hoc liber. Alij, *defendens aduerſus te poëticè*.

Pag. 686. Pythœi coniectura. *Et ego enim quatenus arbitrium litis huius inueniri non patiar.*] Totum locum P. Pythœus legit, *quatinus arbitrum litis huius inueni, non patiar Maternum ſocietate plurium defendi.* hoc ſenſu, Quando te, Secunde, huius litis arbitrum nactus ſum. Quod rectum omnino iis quibus mens non curua.

Maternum ſolicitè plurimùm defendi:] Farneſ. *ſocietate plurium*.

Ipſum ſolum apud eos arguam.] Malo, *apud vos*.

Conſilia, facta noſtra.] Rom. liber, *factáque noſtra*.

Cuius vis & vtilitas rebus propè fluentibus.] Pythœus rectè legit & diſtinguit, *rebus probè* (nec malè, ſi *proſperè*) *fluentibus aliorum præſidio & tutelâ intelligitur*.

Increpare periculum. *Sin proprium periculum increpuit.*] Alij libri, *periculum irrepat*. Sed hoc Farneſianum planiſſimè verum eſt. Cicero in Catilinariâ: *Quidquid increpuerit, Catilinam timeri*. Liuius: *Vnde ſi quid increpet terroris*.

Cui parti minimè contradicturum Maternum meum arbitrer.] Ita vetus. non tamen malè vulgati, *cùm præſertim minimè contradicturum*.

Pag. 687. *Orbos & locupletes & potentes.*] Auxi è libro ſcripto.

Totius orbis gratiâ ſubnixos.] Pythœus, *totius vrbis*. probè.

Oculis expoſita percenſeo.] Bene ita liber. Anteà, *parua cenſeo*, cum pernicie totius ſententiæ.

Pag. 688. Tentatus variè locus. *Tum abire quod ſi non in alio oritur, nec in codicillis datur.*] Corruptio clara, nec medicina hîc à libro. Pythœus tentat, *Tũ habere, quod nõ in alio oritur*. quod capio haud ſatis.

ſatis. An'ne *in albo* voluit dicere? & Prætorum ius formulaſque intellexit? Fortaſſe etiã, *quod ſcilicet* (ita enim illud, *ſi* diducam & extendam) *non in atrio oritur*. Præceſſerat enim de plenâ & ſplendenti domo, concurſu ſalutantum. Rodolphi lectionem, ſiue coniectura eſt, non omitto, qui in prioribus verbis legit: *tum ſupra me abire*.

Quibus morum indoles eſt & bona ſpes ſui.] Romana editio, *quibus maior indoles*.

Non minus eſſe in extremis partibus terrarũ quã Capua.] Vox deeſt. quã à me repono: *nõ minus eſſe notos in extremis*.

Nec hoc illis alterius ter milies HS. *præſtat, quamquam.*] In morbo locus & defectu. Scribas & diſtinguas: *nec hoc illis alterius ter millies, alterius bis millies* HS: *præſtat* (*quamquam ad has ipſas opes poſſunt videri eloquentiæ beneficio perueniſſe*) *ſed ipſa eloquentia. cuius numen*, &c. Quæ addidi, ſatis mihi certa ſunt, numero tantùm excepto. nam certè vtriuſque opes exprimere propoſitum habuit. Rodolphus ſcribebat, *nec hoc illis vtriuſque ter millies* HS. quod amplectar, ſi è libris.

Sed hæc, vt ſuprà dixi, proxima.] Totam periodum ſcripſi, vti in Farneſiano concepta. Non diſpliceat tamen è vulgatis libris, *propria*, pro, *proxima*.

Quo notabilior paupertas & anguſtia rerum naſcentes eos circumſtiterunt.] Rom. editio, *anguſtia ereptum*. ex quo Rodolphus, *anguſtia parentum*: ego, *anguſtia rerum*.

Potentiſſimi ſunt ciuitatis.] Rodolphus, *potentiſſimi in iudiciis*.

Imagines ac tituli & ſtatuæ.] Præclarè liber. Vulgò erat, *imagines Attali & ſtatuæ*. quis ingenio ſuo duce reppeririſſet? Pag. 689.

Cui bono eſt, ſi apud te.] Optimè quoque liber. Anteà, *crebrò et ſi apud te*.

Beatiſſimus recitationum eius euentus ſequatur.] Scribe, *recitationem*. Pag. 690.

Seipſum colere, ſuum Genium propitiare.] Auxi à libro, & partim correxi. Nam in illo erat, *ſuum ingeniũ propitiare*. pro quo ſenſus ipſe facilè ſuggeſſit *Genium*. Genium propitiare.

In totam vrbem penetrat? nedum vt per tot prouincias.] Reſtitui, cùm in ſcripto eſſet, *penetrat medium*: in vulgatis *metrum*.

Tibi

Pag. 691. Nicoſtratus athleta. *Tibi Nicoſtrati robur ac vires dij dediſſent.*] De quo Quinctilianus lib. 11. cap. 1 x. *At ſi fuerit qui docebitur, ille, quem adoleſcentes ſenem vidimus, Nicoſtratus: omnibus in eo docendi partibus ſimiliter vtetur, efficiétque illum qualis hic fuit, luctando pugnandóque (quo vtreque certamine iiſdem diebus coronabatur) inuictum.* Quod ipſum ſuadet de Quinctiliano, libelli huius auctore. Ac de Nicoſtrato palæſtritâ, etiam Pauſanias in Eliacis.

*Sentio quid reſponderi poſſit, * hinc ingentis ex his aſſenſus.*] Defectum odoror. & aſteriſcum poni velim, quâ parte nunc addidi.

Pag. 692. *Hodie ſiquid in nobis.*] Rom. addit copulam, *& hodie.* rectè.

Nam ſtatum cuiuſque ac ſecuritatem meliùs innocentiâ tueor.] Malo, *ſtatum hucuſque.* De ſe loquitur: & reſpondet illi parti Aprinæ orationis, qui eloquentiam telum eſſe voluit ad pericula omnia propulſanda.

Saginans eloquentia. *Lucroſa huius & ſanguinantis eloquentia vſus.*] Fortaſſe, *& ſaginantis.* vti ad commodum lucrumque hæc tantùm referat. Nam Sanguinare probum quidem verbum: ſed non aliud quàm ſanguinem emittere. Artus ſanguinantes, Vulnera ſanguinantia, in Quinctiliani Declamationibus mihi lecta. Quæ ſignificatio parũ hic apta: ſi ad accuſationes & ſanguiſugã illam eloquentiã reſpexit.

Nec vllis aut gloria maior, aut auguſtior honor.] E veſtigiis ſcripturæ priſcæ reſtitui. Nam Farneſianus: *aut gloria more.* Vulgati planè turbant.

Pag. 693. *Medea Ouidij, aut Varij Thyeſtes.*] Deeſt antiquo illud, *aut Varij.*

Quod cùm cottidie aliquid rogentur, hi quibus præſtant, indignantur?] Inepte & falsò Negationem addo, *hi quibus non præſtant.* Etſi abeſſe alterum membrum ſentio periodo plenæ.

Pag. 694. *Vipſanius Meſſalla cubiculum ingreſſus.*] Legebatur anteà, *Vrbanus Meſſalla.* At vetus, *Vibanius* è quo pronum reddere viro celebri gentile nomen.

Ingeniũ alunt & eruditionem, & litterarũ]. Placet cum Rodolpho, *ingenium alunt & eruditionis & litterarum.*

Pag. 695. *Neminem hodie oratorem eſſe contenderes. Antiquis eò credo audaciùs.*] Expreſſi ſcripturam veterem: quæ

tamen

tamen ipſa fortaſſis mutila, & ſcribendum: *contenderes parem antiquis. eò credo audaciùs.* Aut ſi inſeri vocem diſplicet: *contenderes. Atque id eò credo aud.*

Longiùs abſit Æſchine & Demoſthene Sacerdos iſte Nicetes.] Ita emendaui verè & ἀστόχως, cùm in libris eſſet, *ſacerdos iſte enitet.* Nicetes Sacerdos declamator nobilis eo æuo. Plinius lib. VI. epiſtolarum audiſſe eum fatetur: *Erat non ſtudioſorum tantùm, verùm etiam ſtudiorum amantiſſimus, ac propè quottidie ad audiendos quos tunc ego frequentabam Quinctilianum & Sacerdotem Nicetem ventitabat.* Exſtat Philoſtrati Lemnij de hoc Nicete in Vitis Sophiſtarum elogium, de quo Pythœus nos monuit ipſe monitus à Neucleto. Nominat & Seneca pater lib. IX. Controuerſ. 19. *Nec Iulio nec alij contigiſſe ſuo* (ſcribam, *ne Vibio nec alij contigiſſe ſcio*) *quàm apud Græcos Nicetæ, apud Romanos Latroni, vt à diſcipulis non audiri deſiderarent.* Et eodem libro, Controuerſiâ vltimâ: *Nicetes egregiè dixit in eodem loco.* Sacerdos Nicetes Rhetor.

Non ſolùm anno quo nos, ſed ferè eodem menſe.] Imò ex analogiâ, inquit Pythœus, *non ſolùm menſe quo nos, ſed ferè eodem die.* Ego non mutem. Pag. 696.

Septimo Idus Decembris.] In Farneſiano tantùm erat, *Septimo Idus*, ſpatio tamen alteri voci relicto, quam non temerè ex hiſtoriâ addidi.

Superfluens & parum antiquus videretur.] Legam, *parum Atticus.* quod Ciceroni obiectum etiam viuo: & (cur negemus?) in quibuſdam eius ſcriptis verè. Pag 698.

Brutum autem otioſum atque diſiunctum.] Fortaſſe, *odioſum*: id eſt, adfectatione quadam & aſperitate dictionis moleſtum. Nam ex reliquiis epiſtolæ vnius aut alterius, nihil minus quàm otioſus Brutus, acer vbique & intentus. Diſiunctum autem capio, quo ſenſu Senecam dixêre Arenam ſine calce. nec muto. Bruti ſcriptio culpata.

Ad Caſſium Seuerum.] Probum cenſeo. Vetus tamen, *Caſſium quem reum faciunt.*

Mille argumentorum gradus.] Rom. editio, *argumentorum genera.* Pag. 699.

Cùm vix in cortinâ quiſquam adſiſtat.] Non aliud ceperim, quàm ſubſelliorum iuxta tribunal locum, in quo non aduocati ſolùm, ſed ſcribæ, præcones, atq. id genus operæ Cortina.

operæ forenſes conſiſtebant. Seuerus in Ætnâ pro theatri incuruâ parte dixiſſe videtur : —*magni cortina theatri.*

Turpio Ambiuius. *Turpionis Ambiuij.*] Malè diſiungunt libri, *Turpionis aut Ambiuij.* Eumdem enim hominem fuiſſe, Terentianæ epigraphæ, & Cicero De Senectute docent. Symmachus nominat lib. I. epiſt. xxv. (optimam editionem eruditi Iureti ſequor:) *Eapropter in comœdiis ſummatem quidem gloriam ſcriptores tulerunt: Roſcio tamen atque Ambiuio*

Symmachus correctus. *ceteriſque actoribus fama non defuit.* Idem lib. x. epiſt. II. *Non idem honor in pronunciandis fabulis P. Pellioni quàm Bauio fuit, neque par Æſopo Etruſco fama proceſſit.* quæ verba ſimul vt lêgi, emendata à me, *qui Ambiuio fuit, neque par Æſopo & Ruſcio* (ſiue *Roſcio*) *fama.* Fortaſſe & *Pellioni* hîc ſcribendum, vt ſit ille Pellio Plautinus.

Pag. 700. *Nec vnum de populo Canuti aut Arida Furnio & Torannio, quíque alios in eodem valetudinario.*] Liber vetus: *nec vnum de populo Ganuti aut Atti de Furnio & Coranio alios in eodem valitudinario.* Mihi nulla mens aut manus, quâ medear huic plagæ.

Calui in Aſitium.] An'ne, *Aſinium*?

Nempe hæ placent, ſiue in vniuersâ parte factum.] Mendoſa & iſta. liber ſcriptus, *ſiue vniuersâ parte ſerum.* Valdè placeat lectio quam Fr. Modius mihi adnotauit, *hæ placent, ſi non vniuerſa, per partes attamen.*

Pag. 701. *Ceteros eiuſdem lentitudinis ac teporis libros legit.*] Vera

Correctio. noſtra coniectura, cùm eſſet, *ac temporis.* niſi placet magis, *ac tenoris.* De tepore adfirmat; quòd pari metaphorâ de Cicerone mox ſcribit, *tardè commouetur, raró incaleſcit.* Agnoſco idem vitij in Plinij loco, lib. v. epiſtolâ VI. *Cælum eſt hieme frigidum & gelidum: myrtos, oleas, quæque alia æſtiuo tempore lætantur, aſpernatur ac reſpuit.* Scribo *æſtiuo tepore.*

Viderimus inquam iudicio eius.] Lego, *Viderimus inquam an iudicio e. v. a. a. ingenij ſufficerit.*

Pag. 702. *Pauci ſenſus opt. & cum quodam lumine terminatur.*] Vetus, *ſenſus optet cum.* Rom. editio *ſenſus opacus.* Fortè *opacius & cum q. l. terminantur.* vt ad picturam reſpectus ſit, in quâ lumen nos delectat, ſed cum quadam vmbrâ.

Nihil excerpere, nihil referre poſſis.] Perſpicua libri bonitas. Aliàs, *nihil ex tempore referre poſſis.*

Locu-

Locupletem ac laudatum patrem familiæ.]Ego non dubitem ſcribere, *ac lautum.*

Vt ſumere in manus, vt aſpicere ſæpius liceat.] Rodolphus benè, *libeat.*

Nam & hoc inuitus rettuli.] Rom. codex, *inuitatus.* non male, quia laceſſitum ſignificat ſeſe, ad hæc promenda, ab Meſſallâ.

Hi qui ſe antiquos oratores vocabant.] Scribe, *vocant.*

Adeò mæſti & inculti illam ipſam, &c.] Rodolphus hæc legit, *inculti, vt illam ipſam quam iactant ſanitatem, non infirmitate ſed ieiunio conſequantur.* Pag. 703.

Sententiarum planitas.] Neſcio an, *ſanitas.*

More veteri & aliis veſtris philoſophis.] Ex veteri lego; *aliàs à veſtris.*

Nominis controuerſiam mouit. &c.] Hæc ſtigmate vulgò inuſta. nos dempſimus, & eluimus, adiuti à libro. Pag. 704.

Si comminus fatetur plures formas dicendi.] Pythœus, *ſi communius fatetur.*

Cœlius & Brutus ſic iure.] Lego, *ſuo iure.* Liber tamen ſcriptus, *ſic verè.*

Vt ſi omnium libros pariter in manus ſumpſeris, quãuis in diuerſis ingeniis eſſe quãdam iudicij ac voluminis ſimilitudinem & cogitationem.] Monere me in primâ editione aliquid de hoc loco fugit. qui nõ difficilis aliàs emendatu & expletu, ex libro ſcripto. Nam is voculam inſerit, *ſumpſeris ſciam quãuis*, &c, Lego: *in manus ſumpſeris, ſcias quamuis in d. i. e. q. i. ac voluntatis ſimilitudinem & cognationem.*

Plerique temporum noſtrorum actores.] Optimè vetus. Erat anteà, *plerique ipſorum noſtrorum.* Pag. 705.

Oratores noſtri tenerè dicere.] Audacter repoſui, etſi à coniecturâ. Nam libris omnibus eſt, *temerè.* Plinius illuſtrat correctionem hanc ſatis & firmat lib. 11. epiſt. XIV. *Pudet referre, quæ, quàm fractâ pronunciatione, dicantur: quibus, quàm teneris clamoribus excipiantur. Plauſus tantùm, ac potiùs ſola cymbala & tympana, illis cantibus deſunt.* Tenerè dicere.

Studio feriendi plerumque deiectus, non pugnat ſed rixatur.]Rom. codex, *detectus.* optimè.

Aliud nouum agmen producere.] Idem liber, *aliud nobis agmen.* Pag. 706.

Sed planè poſt Gabinianum] Rhetor fuit, Veſpaſiani æuo. de quo Euſebij Chronicon: *Gabinianus celeberrimi nominis Rhetor in Galliâ docuit.* Ita liber qui apud me manuſcriptus, probus & vetus. Vulgò, *Gabinius.* Nominant & Hieronymus, & Suetonij index de claris Rhetoribus: quod optimus Nic. Faber adnotauit.

Paullo antè planè mitiore eloquentiâ & temporum noſtrorum miratus.] Quidam liber, *paullò antè dixiſti planè mitiore.* Sed hæc & ſequentia tamen in mendo.

Correctio. *Non ſum, inquit, offenſus Aprina diſputatione.*] Commodè videmur ita feciſſe, cùm libri præferrent *à primâ diſputatione.*

Perge, inquit Maternus, de antiquis loquaris. vtere antiquâ libertate.] Scribe è ſcripto: *inquit Maternus, & cùm de antiquis loquaris, vtere.*

Huic Apro ignotas, & iam mihi partes adſignatis.] E veſtigiis priſcis, *etiamſi mihi.* Nam in ſcripto eſt, *etenim iam ſi mihi.*

Pag. 707. *Ac non ſtudia ſolùm moréſque*] Vetus Farneſ. *ſtudia modò curáſque*: aptiùs ad ſequentia.

Neque modeſtiæ paruulos aſſuefaciunt, ſed laſciuiæ & libertati.] Vetus: *laſciuiæ & bibacitati.*

Pag. 708. Defectus locus. *Quam nullam apud maiores auctoritatem habuerit ſtatim de * curiis. Referam neceſſe eſt.*] Ita & vetus. ſuſpicabar, *ſtatim decurſis his.* ἰχνεύσω, dicam videlicet aut promam. Sed placet magis Rodolphi ſcriptio, *ſtatim docuero.* Pythœus, *ſtatim audietis.* neſcio an è libro.

Pag. 709. *Qui ſcit quid ira: promtiùs ad miſericordiam, &c.*] Ita ſcripſi & diſtinxi, turbantibus libris.

Pag. 710. Rodolphi coniectura. *Mutuabimur aliquid à Peripateticis. hi aptos & in omnem diſputationem paratos iam locos dabunt, Academici pugnacitatem*] Valdè mihi placeat cum Rodolpho hæc omnia ſcribi & diſtingui: *à Peripateticis. aptos & in o. d. p. iam locos dabunt Academici; Stoici, pugnacitatem; Plato altitudinem,* &c.

Eum qui non quaſdam artes audire.] Malo, *artes adire.*

Pag. 712. *Sed longè magis facultate eloquentiam contineri.*] Rodolphus appoſitè inſerit, *facultate & meditatione eloquentiam.*

Qua

Quæ propria circa Oratoriã videntur.] Rodolphus, *propria eſſe oratorum videntur.* ſed ab ingenio, vt ſolet, non à libris. Ego inſigni metaphorâ locum ornem: *propria Circo oratorio videntur.* Quia de exercitationibus loquitur, eleganter Circũ adiungit, qui pugnis & exercitiis deſtinatus.

Huius omnibus dictionibus intereſſe, &c.] Verſus hos aliquot inſerui a Farneſiano libro, magno libelli huius bono. Alij enim omnes hîc mutili.

Habebántque ipſius populi diuerſiſſimarum aurium copiam.] Rodolphus copulâ adiectâ, *populi & diuerſiſſimarum.* Credo fuiſſe, *populi i. diuerſiſſimarum.* quæ nota ſignificat, *id eſt.* Pag. 713.

Æmuli ferro non ſudibus dimicantes.] Manifeſtò, *rudibus.* Nam hæc à gladiatoribus ſumpta. Rudibus dimicare.

Vt nec benè dicta diſſimularentur.] Rodolphus auctiùs: *nec malè nec benè*: ſententiâ quidem valdè fauente.

Solus ſtatim & vnus cuicumque cauſſa par erat.] Ita vetus. Non male etiam vulgò, *ſtatim vnicuique cauſſa.*

Deducuntur in ſchenas ſcholaſticorum.] Diuinabam olim, *ſcholas.* malè. Nam appoſitè Scenas appellat, loca in quibus fucata illa & perſonata eloquentia exercetur, vělut per luſum.

Ex iis ſuaſoriæ quidem.] Hic quoque lineas aliquot adtexui, bonam copiam mihi faciente libro. Nam aliâs, turpiter hæc hiabant. Pag. 714.

Vitiatarum electiones.] Rectè. reſpicit ad legem Scholaſticam quæ raptarum dicitur. Rapta raptoris nuptias vel mortem optet. Doctiſſimus Pythœus.

Cùm ad veros iudices ventum.] Magna verò hic lacuna, de quâ vulgò nec ſuſpicantur. At liber vetus præfert, & ſpatio grandi interpoſito vſque ad ea verba, *rem cogitare*, adiicit, *Hic multum deficit.* Et clarum: quia ſermo ſequens non iam Meſſallæ ampliùs, ſed Materni. Defectus grandior.

Hinc conciones magiſtratuum.] A libro eſt. quàm ridiculè autem alij, *conciones migrantium*? quod à concisâ illâ ratione ſcribendi natum.

Plus notitiæ ac nominis probabat.] Melius, *parabat.* Pag. 715.

Cùm teſtimonia quoque in publicis non abſentes.] Rodolphus: *in publicis iudiciis non abſentes.* inſitione valde quidem aptâ.

Pag. 716. *Eò acrior qui pugnas ſibi aſperas deſumſerit.*] Vetus, *acrior per pugnas.* Aliquid hîc vlceris.

In ore hominum agit.] Emendaui etiam in Hiſtoriis,& produxi hanc dictionem. Vulgò, *more.*

Pag. 717. *Quorum ea natura eſt, vt ſecura nolint.*] Clauſulâ additâ Rodolphus: *vt dubia laudent, ſecura nolint.* quod qui neget aptum ad ſenſum eſſe,ipſe ſine ſenſu.

Rodolphi lectio.

Pag. 717. *Quæ etſi nunc aptior eſt,* ita erit eloquentia.*]Nobis corrupta hæc videbantur aut mutila,Rodolphus autem concinnat: *etſi nunc aptior eſt veritati, eloquentiam tamen.* acutè ſi ab ingenio, feliciter ſi à libro.

Rodolphus videtur meliore & pleniore libro vſus.

Primus tertio conſulatu Cn. Pompeius.] Addit etiam Rodolphus,*primus huius rei ſpatia tertio*, &c. nec hæc talia ſanè ab ingenij fonte videntur. Ego ex eo ſcribam: *primus huiuſce ſpatia.* Sanè etiam pòſt in hac tranſlatione perſiſtit: *Quo modo nobiles equos curſus & ſpatia probant: ſic eſt aliquis oratorum campus.* &c.

Orationibus Aſinij,quæ pro heredibus Vrbiniæ.] Quinctilianus me duxit ad emendationem;quem vide libro IV. cap. I. Nam Aſinium diſertim pro heredibus Vrbiniæ laudat. In tritis libris erat, *Ironiæ:* in veteri, *Vrinia.*

Pag. 718. *Quem enim oratorem Lacedæmonium.*] Miratur hoc idem Velleius lib. I. in extremo: nec cauſſam dat, quam veram hîc habes.

Pag. 719. *Nulla in Senatu concordia.*] Sequentia verba pluſcula addidimus à libro.

Non emendare, nec vſquam ad votum compoſita.] Si nihil hîc deeſt, ſcribam: *non emendata, nec vſque ad.* Sequentia etiam in libro Farneſ. *argumentum eſt. Quis enim nos.*

Melius fuiſſet non queri, quàm indicari.] Lego, *vindicari.*

Cùm optimi citò conſentiant?]Lego,*cùm in optimâ.* Rodolphus autem, *cùm optima citò cenſeantur?* A fine autem libelli, vt cuiuis videre eſt, multa deſunt, atque adeò præcipua diſſertionis pars. Sed mihi, cum Deo,pauſa hîc & finis: cui gratia & gloria in æternum.

STEM-

STEMMA

AVGVSTÆ DOMVS.

Iuſtus Lipſius Iano Lernutio S. Dico.

STEMMA Auguſtæum, Iane Lernuti, rem à ſe implexam, & in hiſtoriâ multi vſus, digeſtum à me compoſitumque tibi mitto. Tentatum antè aliis: ſed, liberè dixerim, tentatum potiùs, quàm perfectum. Nec enim pauca correcta à nobis, pluriaque eruta: & in re tenuiter indagandâ non tenuis labor. Quæ clara promptaque viſa, non firmaui: aliis addidi notas, quas ſcies indices eſſe numerorum nouitiæ editionis. Fateor tamen eſſe quæ fugerint me, fugiantque etiamnunc; quæ veſtigiis odorari potui tantùm. velut de Apuleiâ Variliâ, quam ſororis Auguſti neptem noſter ait, pag. 76. item de Claudiâ Pulchrâ, quam ſobrinam ponit Agrippinæ vxori Germanici, pag. 167. Nec adſequor, quia nihil inuentum nobis de marito aut ſtirpe Marcellæ minoris: à quâ hæc deriuem. Tibi quidem, Lernuti, qualecumque hoc munus, vt amor tuus eſt, placebit, ſcio: vtinamque in reliquis meis ſcriptis, alij pariter aut iudicent tecum aut errent. Vale mi ocelle, cum Giſelino tuo meoque: quibus in ſummâ concordiâ vnum hoc certamen eſt, vter me magis amet.

- C. OCTAVIVS C. F. qui Macedoniæ præfuit. Ex Ancharia priore uxore
  - OCTAVIA maior.
    - Ex priore marito C. Marcello
      - M. MARCELLVS, cui prima uxor Pompeia Sexti: altera, Iulia Auguſti filia. Ex neutrâ liberi. Obiit adoleſcens in Baiano.
      - MARCELLA maior. Ex I. marito M. Vipſanio Agrippa
        - Liberi, ait Suetonius, ſed nobis irreperti. Nam de Vipſania Tiberij uxore falſum.
      - Ex II. marito Iulo Antonio Africano Triumuiri filio, de quo Plut. in Antonio, & noſter pag. 163.
        - L. ANTONIVS AFRICANVS. qui Maſſiliæ obiit. pag 163. Ex eo aut fratre aliquo, vt arbitror,
          - SEX. ANTONIVS AFRICANVS. de cuius nobilitate, pag. 330.
      - MARCELLA minor, de quâ ſilent.
    - Ex II. marito M. Antonio Triumviro
      - ANTONIA maior. Ex marito L. Domitio Ahenobarbo
        - DOMITIA, cui vir Criſpus Paſſienus, vt ſuſpicor ex Quinctil. lib. VI. cap. II.
        - DOMITIA LEPIDA. Ex I marito M. Valerio Barbato Meſſalla
          - VALERIA MESSALINA Claudij principis uxor. Adi Commentarium noſtrum, pag. 254. Et adde Senecam in Menippæa. qui Meſſallinæ maiorem auunculum facit Auguſtum.
        - II. Ap. Iunius Silanus. Qui tamen anteà maritus fuiſſe videtur Æmiliæ Lepidæ proneptis Auguſti (vide Commentarium noſtrum pag. 331 etſi res hæc adhuc nubila:) Ex quo ſi forte
          - L. SILANVS ſponſus Octauiæ, pag. 240
          - M. SILANVS proconſul Aſiæ, pag. 273.
          - IVNIA CALVINA Vitellij nurus, pag. 240. quæque ad Veſpaſiani auum ſuperuixit. ex Suet. Veſp. cap. XXIII.
        - CN. DOMITIVS, cui uxor Agrippina, & ex ea
          - NERO Imp.
      - ANTONIA minor. cuius ſtirpem ex marito Druſo quære infrà.

C. OC-

- Ç. OCTAVIVS C. F. qui Macedoniæ præfuit, Ex Attia II. uxore
  - OCTAVIA minor, de cuius coniugio aut ſtirpe nobis non lectum.
  - C. OCTAVIVS, qui poſteà C. Iul. Cæſar Octauianus Auguſtus. Ex Scribonia uxore
    - IVLIA, cui primus maritus M. Marcellus, tertius Tiberius Imperator. Sed uterque ſine prole. Medius autem M. Vipſanius Agrippa. Ex hoc
      - C. CAESAR, cui uxor Liuia ſoror Germanici. pag. 160.
      - L. CAESAR, cui deſtinata uxor Æmilia Lepida, poſtea P. Quirinij uxor pag. 107.
      - AGRIPPA POSTVMVS.
      - IVLIA, cui vir L. Æmilius Paullus Cenſoris F. Ex eo
        - ÆMILIVS LEPIDVS, cui Druſilla uxor. Ex Dione lib. LIX. & Suet. Cal. cap. XXIV.
        - ÆMILIA LEPIDA ſponſa Claudii. Sueton Claud. ca XXVI. Neſcio an eadem quæ nupta Druſo filio Germanici pag. 210.
      - AGRIPPINA cui vir Cæſar Germanicus. Et ex eo
        - NERO, cui uxor Iulia Druſi filia. pag. 201.
        - DRVSVS, cui uxor Æmilia Lepida, pag. 210.
        - C. CALIGVLA, cuius matrimonia e Suet. pete.
        - AGRIPPINA, cui mariti tres. Cn. Domitius, Criſpus Paſſienus, Claudius Imp.
        - DRVSILLA, cui prior maritus L. Caſſius: alter M. Æmilius Lepidus.
        - LIVIA, ſiue, LIVILLA, Suetonio: quæ eadē IVLIA eſt Tacito & Dioni Nupſit M. Vinicio, pag. 195. Huic ſiue alteri e ſororibus maritus antea Quinctilius Varus quem generum Germanici vocat Seneca lib. I. Contr. III. & aliquid Tacitus pag 174.

Habes

Habes Auguſti Stemma, quod ad ſanguinem quidem attinet. Supereſt vxoria ſtirps. quæ adfinitate primò, mox adoptione inſita in domum Auguſtam. Eam, lucis cauſsâ, ſeorſum hîc expreſſi.

- TI. CLAVDIVS NERO. *cui vxor Liuia Druſilla, poſteà Auguſta. Ex hac*
  - TI. NERO, *qui Imper. cui I. vxor Vipſania Agrippina, M. Vipſanij Agrippæ, ex Pōponia, Attici filia. Ex hac*
    - DRVSVS, *cui vxor Liuia ſiue Liuilla ſoror Germanici. Ex hac*
      - TIBERIVS GEMELLVS, *quē Caius ſuſtulit. Suet. Cap.* XIV.
      - GEMELLVS *alter, cuius nomen non proditum: ex pag.* 93. *qui periit quadrimus. ex pag.* 145.
      - IVLIA, *cui vir Rubellius Blandus pag.* 201. *Ex hac*
        - RVBELLIVS PLAVTVS *quē Nero ſuſtulit cui vxor Pollutia. pag.* 386.
  - II. *Vxor Iulia Auguſti F. Ex ea proles, ſed infans exſtincta.*
  - DRVSVS NERO GERMANICVS, *cui vxor Antonia minor. Ex hac*
    - GERMANICVS CAESAR, *cui vxor Agrippina. Stirps poſita ſuprà.*
    - LIVILLA. *cui vir C. Cæſar, dein Druſus frater patruelis: deſponſa etiam poſteà Seiano. ex pag.* 160.
    - CLAVDIVS, *qui Imper. cui* I. *vxor Plautia Vrgulanilla. Ex hac*
      - DRVSVS, *cui deſponſa Seiani filia. Sueton. Claud. cap.* XXVII. *Tacit. pag.* 111.
      - CLAVDIA, *quam abiecit.*
    - II. *Vxor Ælia Petina. Ex hac*
      - ANTONIA, *cui vir Pompeius Magnus, à Claudio interfectus. poſteà, Fauſtus Sulla.*
    - III. *Vxor, Valeria Meſſallina. Ex hac*
      - OCTAVIA, *cui ſponſus L. Silanus. poſtea maritus Nero Imp.*
      - CLAVDIVS BRITANNICVS, *à Nerone ſublatus.*

INDEX IN COMMENTARIA AC NOTAS IVSTI LIPSII AD ANNALES ET HISTORIAS TACITI.

A.

ABNOBA mons. pagina 541
Abuſque 360
Acbarus, Arabiæ regum nomen 301
Acceſſiſſe pro acceſſiſſe 457
non Accinctus & diſcinctus differunt 273
Acclamatio, plauſuſque ex arte 434
Achaiæ nomine Græcia dicta 72
Achaia & Macedonia ſub vno Præſide 233
Acies barbara per nationes 310
Acilius Auiola viuus combuſtus, 164
Accuſatorum merces & honos 523, 524
Acromerus, auctor agrorum 273
Acta diurna non eſſe hos Taciti Annales 5
Acta, eorumque diſcrimen 228
Acta Senatus primus confecit Cæſar, aut certè publicauit 228
Acta vbi repoſita 231
Acta reparata à Tiberio 232
Acta materia hiſtoricorum 232
Actis conficiendis præerat Senator 229
Ab actis Senatus, officium 229
Actorum ſcribæ & cenſuales 229
Actuarij 229
Actuarij in militiâ 229
Actorum materies, & forma ea conficiendi 230
in Actis, natiuitates, Seruij Tullij inſtitutum 230
apud Acta profeſſio 230
Acte liberta 339
Actiaci ludi 406
Actio legis apud magiſtratum 324
Actor publicus 94. ſimilis procuratori 94
Addictum ſeruitium 299
Addua fluuius 485
Adductus, quis? 371, 502
Ad hoc 456
Admiſſiones & admiſſionales 243. munus fuit libertorum 244
Admouere hoſtias 118
Admiſſionis primæ amici 243
Adoptatio in Claudia gente nulla, 306 (404
Adoptio ficta etiam olim vſurpata
Adoptiui liberi nullâ in parte parentum priuilegia dant 404
Aduertendi verbum, aliâ notione 87. 317
Adulta immaturaque funera differunt 333
Adulteriorum crebritas 212
de Adulterij pœnâ diſputatio 210
de Adulterio lex vetus emendata 555
Adulteræ domo exactæ & dote priuatæ 210. pœna capitis pòſt inducta 212
Adulteras magiſtratus accuſabant, & præſertim AEdiles 211
autumnus Adultus 290
æſtas Adulta, noua, præceps 89, 90.
Aduocatorum præmium olim 266
AEdificiis ab Auguſto impoſitus modus 419
AEdificationes in vitio 162.

AEdium ornatus lucernæ & laurus 135
AEdiles cremabant libros 205
AEdui fratres Romanorum 165, 284. cauſſa appellationis 284
AEgeæ oppidulum 338
AEgri in lectica 93
AEgyptij & Romani carne abſtinebant certis diebus 129
AElius Lamia 244
AElius Tubero Stoicus 442
AEmiliana, extra vrbem 418
AEmilij Ferreti error 38. vide plura in F.
AErarij Præfectura penes quos 352. biennis 353
ad AErarium Senatuſconſulta deferri ſolita 173. nec rata niſi delata 173
AErarium militare 77
Aër infamis in Vaticano 494
Aërias rex 479
AEris tinnitus in defectu Lunæ 46
Aerthum 560
AEs vxorium 143
AEtas feſſa, pro ſenectâ 416
AEtas Senatoria 156
Africani acutum dictum 372
Africæ legiones 458
Agellius illuſtratus, emendatus, 173, 422, 550
Agendi verbum antiquis frequens patiendi ſignificatione, & contrà 13
Agger Druſianus vbi fuerit 362. an idem cum mole Druſi 362, 363
Aggeres in paludibus 66
Agnati, liberi 556
Agnomina feminis numeralia 221, 222
Agricola Taciti, diſertus & verè prudens 561. quando ſcriptus 56: tempus eius mortis 561. in nullis manuſcriptis 562. eius mentio in epigrammate Græco. 562
M. Agrippa 333. eius ignobilitas. 7 vxores eius & liberi 339
Agrippa rex 338
Agrippæ ſtagnum, & nemus 415
Agrippina, Flaminia Claudij lecta, 335
Agrippina matertera filiorum Aſinij 226
Agrippinæ ingenium & ſcripta 218
in Agrippinâ eximium quid 314
Agrippinenſis Colonia etiam Claudia dicta 307. iuris Italici fuit, 307
Agrippinus philoſophus 443. eius mira conſtantia 443. pater eius innocens 443
Ala Auriana 501
Ala Petrina 264, 525
Ala Taurina 472
Albana arx 568
Albium Intemelium vel Albintemelium 481
Album Senatorium, quando inſtitutum 212. quotannis refectum. 212
Alia clarus 295
Aliena gens 469
Alledia gens 299
Alloquia 192
Alurinia 548
Amantium loquacitas 300
Ambitionis ineptias irridet Arrianus 25
Ambiuius Turpio 576
Ambroſij locus ambiguus 507
Amicæ in ſinu amatorum 262
Amicitiæ firmandæ mirus mos 315
Amicitiæ renuntiandæ mos 119. etiam inter priuatos 119
Amicorum cohors 243
C. Aminius Iuriſconſultus 353
Ampia gens 497
T. Ampius Flauianus 497
Amyclæ in Italia 220
Ancilium conditorum religio 478
Animaduerſiones extra vrbem 98
Animaduerſiones militares extra caſtra 47
Animaduertendi militis ius quibus fuerit 55
Animaduerſionis nouum genus 60
Annales eſſe hos libros 5
Annales Taciti quatenus progreſſi 7
Annæus Seneca 20, & quando conſul 395
Annæus Serenus 340
Annus decimusſeptimus initium Romanæ militiæ 34
Annus quinquageſimus immunis à militiâ 35
Anquiro 489
Ante alios 528
Antecurſores qui? 485
P. Anteius 347
Antiochus rex 338
Antiſigma 272, cauſſa nominis 272
Antiſthenes primus barbæ auctor philoſophis 377
Antona fluuius 309
Antonia Claudij mater 262
Antonia Germanici mater 332
Antonia maior & minor 330
Antonij cum Octauiâ nuptiæ 21

Antonini maior 72
Antonius Primus 392
Antonius curator oræ maritimæ, 327
Annlus ſignatorius 80. eo ſignabant penum & vtenſilia 80
Anulatæ claues 80
Aorſi populi 302
Apicij gulones tres 188
Apion rex 379
Apollo Didymæus Mileti 181
Appellationes ad quos 386
Auguſti de iis ſcitum 387
temerè Appellantium pœna 388
Appia regina viarum, 93. diſcidium ſcriptorum in viâ Appiâ 93. conciliati omnes 93
Appiani error 103,460,512
Appius Silanus 332
Appij Silani cædes 288
Appuleius correctus 373. ex eo remota obiectio 121
Aquila 513
Aquila Romana qualis 87. non magnum id Aquilæ corpus 88. ex argento olim facta, poſtcà ex auro 88. eius exemplum à Perſis 87
Aquilæ in ædificiis 513
Aquilæ ſacellum ſiue domuncula in caſtris 88
Aquilæ & ſigna, dij militum 88
Ara in aduentu Principum 489
Ara in Curiâ 444
Ara Druſi & cenotaphium 83
Ara Vbiorum quâ cauſsâ & vbi extructa 64
Ad Aram confugere mos Græciæ 160. ſupplices id faciebant & ſerui, 160. Romæ quando id cœperit 160
Aras ſtatuendi mos 28
Arabiæ feminæ facie ſemitectâ 359
Arbela caſtellum 301
Arbor ſancta 549
Archelaus Cappadox 258
Arenarij montes ad mare 69
Ariſtobulus rex 338
Arma verſa in luctu 131
Arminij ætas 107
Arria vxor Cæcinæ, heroïna 445
Arriani locus 25,135
Arrianus correctus 355
Arruntius quis 28. 135
Arſanias fluuius 402
Artaxata quis condiderit? 358
in Artaxiæ hiſtoriâ nominibuſque diſſenſio 81
Artes delibabant vulgo Kalendis anni 206
Arua & ſtagna in domo Neronis, 418
Aruerni fratres Rom. dicti 184
Arx alicuius rei 503
Aſconius correctus 292.527
Aſiatici diuitiæ 260
Aſiaticus auctor Caianæ cædis 261
Aſini effigies in templo non poſita, 535
Aſinia gens 221
Aſinij plures prænominibus diuerſi 95
Aſinij Pollionis hiſtoriæ 205
Aſiniorum ſtemma 186
Aſinio Salonino multi liberi 186
Aſinius orator 580
Aſinius Gallus 251
Ἀσκιπίεμει 543
Aſprenatum familia 62
deni Aſſes, diurnum militis 38
Aſſiratum cruenta potio 316
ad Aſylum tria hominum genera confugiebant, malefici, ſerui & obærati 159
Athenæus explicatus 140. contra interpretis mentem verſus 140. erroris conuictus 550
Athletas quis primus dederit 482
Atimetus libertus 345
Atta Clauſus 306
Atteritus pro attritus 457
Atys Herculis filius 218
Auctoritas, quid 173
Audentia pro audaciâ 425
Auerſa caſtrorum, auerſa pars 514
Aufidij Baſſi hiſtoriæ & æuum 346
Augendi verbu παθητικὸς 273.509
Augurale ſiue auguraculum in caſtris 86
Augurium ſalutis 304
Auguſtodunum Muſarū domus, 165
Auguſtodunenſis Schola 166. & ſeq.
Auguſtales ludi & eorum origo 32
Auguſtales ſodales 62
Auguſtalia edita à Tribunis, & cuius generis ij ludi 33
Auguſti legata 18. varius dies primi eius imperij 20. conſulatus 21
Auguſti cultores per domos 70
Auguſti effigies in Curiâ 26
Auguſti natalis dies feſtus 239. natalitij ludi 33
Auguſti Templum Tarracone 76
Auguſtus pro deo 24. eius imagines ad formam deorum, 24. ipſe in formâ Iouis ex S c. 24. feminæ, eius ſacerdotes 24. cauſſa mortis Marcelli 8. Iuliam legem fert, 143. populū inlicuit ad ludos 74.

Senatum

Senatum ſupplet exequitc 264. definit ſtipendia 36. cauſſas pleraſque ſibi ſeruauit 387. eius decretum 124, 187, 252
Aunoba mons 541
Auri vis 260
Aurinia, Alurinſa 548
Aurum triumphale, ſiue coronarium 422
Aurum votiuum 421
Auſonius correctus 371
Auſpicari in magiſtratu 206
Auſpicalis dies 206
Auſpicia apud ſolum Principem 89
Auſpicia domo ferenda 178
de Auſpiciis imperioque repetendis, mos 138
Auſter pro quouis alio vento imbrico 90
Auxiliariorum arma alia quàm legionariorum 310
Auxit pro Auctus eſt 509

B.

BAETICA, populi 460
Bagaudæ latrones Diocletiani tempore 165
in Baiano villa Cæſaris 372
C. Balbillus 347
poſt Balneum, guſtus 205
Balſamus etiam in AEgypto. 537
Barbarorum mos ante aciem cantandi 217, 542
Barbari reges cum ſororibus matrimonio iuncti 82
Bareas Soranus ex gēte Marciâ 318
Barba deo ſacrabatur 375
Barbæ poſitæ dies lætus 375
Barbæ radendæ mos quando cœpit Romæ 376. quando in Græciâ, 377
Barbati olim ſoli iuuenes 376
Barditus 543
Baſilicam nouam quis AEmiliorum fecerit 185. quis refecerit 185
Batauí oriundi à Cattis 364
Bataui fratres Rom. dicti 284
Bataui equites & pedites 344. ij vſi oblongis gladiis 344. natatores, ipſi an equis 518
Batauorum veterum ſedes 539
Batauiæ oportunitas 83
Batauodurum 539
Bathyllus deliciæ Mæcenatis & ſeruus 63. Alexandrinus videtur fuiſſe 63
Baulli villa, & eius poſſeſſores 370
Beatus Rhenanus refutatus 165, 471, 489
Bedriacum 482
Belgarum laus 60
Beneficia, quid? 524
Beneficiatij 525
Beroaldi error 164
Bigati nummi 546
Boiiaſmum vel Boyaſmum 557
Bolanus 401, 489, 564, 565
Bombyx quomodo ad Italos peruenerit 100
Boſporanum bellum 329
Breuiarium Imperij 26
Brinio ſiue Bruno 519
Britannia domita, amiſſa, recepta 452. in ea murus 452
Britannia cur intacta ab Auguſto & Tiberio 564
in Britanniâ dies longi 563
Britanni quomodo victi 563
Britanniæ ſeruitus 566
Britannicus 342
Britannicum mare olim ignotū 565
Britannorum copiæ 392
Britannorum crudelitas 389
Brundiſinum fœdus 21
Brutidius orator & hiſtoricus 183
Bruti ſcriptio culpata 575
Buccina in Imp. cōuiuio 410. etiam Prætorum 410. Germanorum more 410. etiā apud Græcos 410. ſignum apud duces canit 410
Burrhus, manu debilis 340
Burrhi cognomen, quid? 340
de Byſſo & ſerico 100
Byſſinæ veſtes in AEgypto repertæ tempore Semiramidis 100
Byzantium quis condidit 327.

C.

CABIRI ſiue Penates 111
Cadius Rufus, vel Tadius 303
Cadmus litteras in Græciam tulit 271
Caducaria lex 152
Caducum fit quod cælibi relinquitur 152
Cæcina quis 159
Cæcinæ mirum nomen 469, 470
Cæcina Largus 292
Cæcina Seuerus 66
Cæcina Tuſcus, quis 346
Cædis mandandæ mos per libellum 14
Cælibatus & orbitatis pœnæ 142
Cælibes nihil capiunt, orbi dimidium 152
Cælibis, orbi, & ſolitarij patris diſcrimen 153
Cæles Vibenna 222

Cæna funebris 240. eadem Feralis 241. Silicernium 241
Cænæ hora, varia 366
Cæſar πολυπαιδίας præmia ponit 143
Cæſar correctus 309, 470. Tacito conciliatus 547
Cæſonius quis? 431
Cæſtici ludi ab Antenore inſtituti. 438
Cæſtius Prætor 242
Caius & Lucius quando cõſules 10. eorum ætas 9. diſſenſus ſcriptorum in eorum morte 10
Caius equitibus quibuſdam latum clauum dedit 263
Caius explicatus 147
C. Caſſius 248
Calcei Romani quales? 115
Calles prouincia 202
Caledoniam habitantium corporis habitus 563
Caledonij integri 566
Cales Quæſtorum prouincia 202
Calidæ potus 342
Caliga, militis gregarij 58
Caligula Germanicum triumphum ſimulauit 544
de Caligulæ natali ſolo contra Suetonium diſputatio 52
Caligulæ, ſiue Germanici libri De arte dicendi 335, 336
Calliſtus libertus 288. vile olim mancipium 289
Calpurnius Fabatus 435
Caluia Criſpinilla 474
Calumniæ pœna 393
Camalodunum opidum duplex 309
Cameræ Germanica vox 509
Camulus, indigena deus 310
Campaniæ vrbes hauſtæ 454
Campeſtris decurſio 112
Campicurſio Vegetio 112
Capella emendatus 272
Capita agrorum 49
Capito conſul 187. accuſatus 357
Capitolinus explicatus & emendatus 72, 75, 400. cautè legendus 230
Caratacus rex 310
Carcer triplex, Vrbanus, ruſticus & caſtrenſis 140
Carcer vrbanus triplex 140
Carcer caſtrorum 140
Carmina Germanorum, vt omnium barbarorum, memoriæ genus 541
Carne certis diebus abſtinebant Ægyptij & Romani 129
Carnificis domus extra vrbem 98.
in Carpentis olim matronæ 313
Carpenti cui primùm habitus honos 313
in Carptorem meum 172
Carus Metius 568
Caſſij Iuriſconſulti ex filium 435. diuturnitas in eo 200. eius mors 200. eius laus 199, 200, 435
de C. Caſſio inſigne dictum 204
Caſſius Seuerus 199, 575
Caſtellarij, aquarum in vrbe cuſtodes 419
Caſtellum ſcelerum 503
Caſtores 483
Caſtorum ædes Oſtiæ 286. ſacrum illis annuum 286
Caſtra Prætoriarum cohortium quâ parte vrbis 189
Caſtrorum portæ 66, 67, 68. quatuor tantùm fuerunt 67
Catenâ trahi ignominioſum Barbaris 316
Catena in manu rei dextrâ 140. in militis ſiniſtrâ 140. Catenæ iſtæ quales 141
Catullus illuſtratus 288, 410
Caupuli 539
Cecrops Athenienſis aut Ægyptius litterarum inuentor 270
Celenderis 122
P. Celerius 334
Celſus legatus legionis in Pannonia 465
Cenotaphium, eiuſque ritus 83
Cenſitorum numerus 286
Cenſores olim vias curabant 158
Cenſorini error 20
Cenſorium funus, quid 194
Cenſus diuerſa ratio 47. quando cœpit 47. modus 48.
Cenſus in capita & agros 48, 49
Cenſus exactores & præpoſiti 49
Cenſus tabulæ 49
Cenſus quando exacti 50
Cenſuales paginæ 49
Centenarij Germanorum 552
Centeſimæ initium 104. ea ad ærarium militare 105
Centuriones ſingillatim vigilias obibant 410
Certamina ſacra 382
Cæſtius pater, ſiue ſenior 162
Chalcedonij cur cæci dicti 327
Chiliarchi in claſſe 424
Chriſtiani, Galilæi & Nazaræi dicti 420. etiam Iudæi, 420. accenſi pro lucernis 421
in Chriſtianos Nero primus ſæuiit 421

Chroni-

Chronicon Euſebij ſiue Hieronymi correctum 107
Chryſoceras promontorium & ad id portus Byzantiorum 328
Cibi ſolemnes in parentalibus 40
Cicero correctus & explicatus 138, 231, 489 in quibuſdam non Atticus 575. tepidus 576.
Cilnius Mæcenas 245
Cilones 303
Cincia lex de muneribus 265. firmata Sc. ſub Auguſto & Traiano 265
Cingonia gens 455
Circenſes ludi Cereri celebrati 325
Circenſes promiſcuè licitum ſpectare in vulgi veſte 413
Circus proprius Neroni 374
in Circo Auguſtus primus ordines diſcreuit 413
in Circo Romani ſederunt, nõ theatro 381
in Circo ſedendi ratio 412
loca in Circo non diſcreta patribus 157. primus Claudius deſcripſit 413. Nero equiti 413
Circus oratorius 579
Cirri in crinibus Germanorum 559
Cirri virginum 176
Ciſalpinos Cæſar ciuitate donauit 277
Citharœdi verus habitus 373. priſci duces Citharœdi 373
in Ciuitatem quando & qui populi recepti 277
Clamor ante aciem 520
Clamor laboranti Lunæ 46. etiam Chriſtianis receptus 46
Claſſiarij pro militibus 321
Claſſicum quoties canere ſolitũ 99. in prouinciis ſeruatus ille mos 99
Claſſicum canendi mos in morte ciuium 99
Claſſis in Ponto 492
Clauarium 509
in Claudiâ gente nulla adoptio 306
Claudia Quinta 221
Claudiani ſacerdotes 390
Claudianum Senatuſconſultũ 317
Claudiani ſimilis locus 528
Claudij chlamys & Agrippinæ 321
Claudij & Neronis largitio 331
Claudi, tres nouæ litteræ 271
Claudij oratio 278. & ſeq. eius fragmentum Lugduni 279
Claudij templum 390
ſub Claudio quot prætores 31
Claudius in ſcurris deditus & ambubaiis 346
Claudius fibulam laxauit ſexagenariis 147
Clementis Alexandrini locus 9
Clibanarij 170
Clitæ Cilices 258
Clinium pæciſignotum 168
Cluuius Rufus hiſtoricus 346
Clypeus pro imagine 124
Clypei priuatim dicati 125
Conciones ſæpe in vulgi dicto veniebant 128
Cocus nundinalis 242
Coercitio in hiſtriones 74. carcer & exilium 74. virgæ 74
Cognominandi militaris mos 44
Cohortes ciuium 243
Cohortes ciuium 19
Cohortes vigilum quando inſtitutæ 512
Coloniis deducendi ratio 386
Coloniæ in municipia, & contrà mutant 385
Colonia Agrippinenſis, etiam Claudia dicta, 307. iuris Italici fuit 307
Colorii adiectæ familiæ 475
Comagene prouincia facta 114
Comitia conſularia obſcura 31
Comitia Tiberij a curia ... 32
Comitia qualia ſub Cæſare & ſub Auguſto 31
Comitiorum morem innouat & omittit Caius 32
Commeatus à Senatu peti ſolitos Claudius ſui iuris fecit 304
Competere auribus 171
Concædes 61
Concentus, quid 434
Conciliati ſcriptores 221
Conciliatura vox, turpi notione 38
Confarreatio in ſacris 196
Confidens ante rem plerumque ignauus 476
Coniſtandi verbum propriè 19
Coniugia curæ Romanis 142, cenſorum ea inquiſitio 142
Coniugium pro coniuge 330
Coniuratio Viniciana & Piſoniana in Neronem 425
Conſtitiſſe pro Conſtitiſſe 457
Conſul deſignatus primus rogatur ſententiam 141
Conſulere & conſultatio 436
Conſules repoſiti 348
Conſultatio omnis ſuper Cæſare vetita 140
Contari 533
Contubernij ius ſemper militi in prouinciis 385

Contu-

Contubernium 30
Conuerſionum in rep. cauſſæ 462
Conuiuium tempeſtiuum & intempeſtiuum 366, 367
Conuiuia & compotationes Germanorum, Perſarum & Cretenſium 557
Cora eadem cum Liberâ 109
Corbulo hiſtoriæ ſcriptor 403
Corbulo, inter doctos 358. & quis illi pater? 358
Corbulonis prima fama non bona 159
Corbulonis dictum emendatum 274
Coriarij extra vrbem 98
Corn. Dolabella 183
Corneliæ legis de falſo pœna duplex 392
Cornelius Fuſcus 503. periit in Dacis 503
Cornelius Thuſcus delator 253
Cornu & ad id portus Byzantiorum 328
Coronæ aureæ in menſis gemmatæque 114
Corona ficrea, & eius ſignificatio, 265
Corona è vite 265
Coronas iacere in aliquem, honoris 400
Cortina 575, 576
Coſa Etruriæ opidum 103
Coſſutianus Capito 357
Cothurni 291
Cotys rex eruditus 117. in eius regno Ouidius exulauit 118
Creandi equites aut milites vetus veſtigium 552
ad Cremonam quot cæſi? 506
Cremutius bellorum ciuilium ſcriptor 206
Cremutii iocus correctus 204. eius generoſa mors 205
Crepidæ ſoleæque quid 115. iis vti, nolle erat 115
Creſpontes Meſſeniorum rex 214
Creta & Cyrenaica ſub eodem proconſule 184
Crinem votiuum alere. 529
Crimina è ſomniis 265
Crupellarij qui? 170
Crux ex vno ſtipe ligno 391. cur acuta Mæcenati 391
Cteſiphon vrbs 258. de conditore eius diſſenſio 258
Curatius comparatiuè 441
Curator ludorum 347
Curatores viarum extraordinarij, viri illuſtres ferè. 158
Curatores viarum perpetui ab Auguſto 158. à IV viris differunt 158. digniores habiti 158. certis viis attributi 159
in Curia etiam non Senatores 236
Curia veteres 305. & Veteres per ſe 306
Curtilius Mancias 364
Curtius Rufus 274
Curtiana imitatio 242. 306
Curtij æuum quod? 275
Curtius correctus 243, 256
Cuſtodes in finibus imperij 560
Cuſtodia apud magiſtratus 237. eadem libera dicta 237
Cuſtodia apud vades 237
Cuſtodiæ militaris modus & ratio 140. de cuſtodiâ militari ecbole 140
Cuſtodia publica 162
Cuſtodiæ pro noxiis, ſicuti operæ pro operariis vulgo 141
Cuſtodia duplex principibus. 343
in Cuſtodiam Germani ad citi, fidei cauſſa 343. præſertim Batauî. 343. 344
Cuſtodes olim vxoribus adpoſiti, & amicis 275
Cythnus inſula 488
Cyzicenis libertas ademta. 207

D.

DACI Romanis qui fint? 453. eorum fatua religio 453
Dalmatia quando prædialis facta. 195
Damnati in ſcrobem iacti 65
Damnatorum bona 359
Damnatorum imagines tractæ 137
Damnatorum non é tollebant 234, 235. oblinebant 235. effigiem frangebant. 235. aliquando per decretum, aliquando per ſtupetum 235
Damnatorum pœna in decimum diem dilata 172
Damnatorum imagines habere nefas 236
Decedere magiſtratui 157
Decemuiri vetuerut connubia cum plebe 146. lex ea abolita 146
Decennis tantum deſpondenda 147
Decies H-S ſemper ferè in dote 129
Decimaria lex inter coniuges 153. ſublata 153
Decimarum conferendarũ mos 558
D. Silanus 332
Declamator correctus 544
Decumates agri ſiue decumani 558
Decurſio

Decurſio funebris 84
Deæ Romæ quando primùm templum 218
Deillius ſiue Dellius inter amicos Auguſti 14
Delatorum præmia in Papiâ 154
Demetrius Cynicus 445
Denarij æſtimatio eruta ex Aureo menſtruo 39. inter denos aſſes & denarium diſcrimen 38
Dena ſeſtertia & decem M. idem 266
Deni aſſes diurnum militis 38
Denarius nõ ſtrictè accipiendus 41
Deorum nomina ſæpe pro teſſera, 334
Deportatis teſtamenti factione interdictum 252
Deſolatus quid 307
Dextra data apud Perſas, maximum fœdus 407
Dextræ implexæ in ſummo ſignorum 409
Dextræ hoſpitij inſigne, fidei & pacis 470
Dextras attolli etiam nunc pacis & ſocij aduentus ſignum 470
Diadema quid, & quo colore? 256
Diademate quis primum vſus 17
Diana Coloëne Sardibus culta 181
Diana Leucophryna 180. cauſſa cognominis 180. culta Mileti 180
Diana Limenetis ſiue Limnatis 212. 213. cognominis eius cauſſa 213
Dicere repudiũ, pro repudiare 140
Didita fama 261
Dies quibuſdam Romanis pro nocte erat, & nox pro die 437
A. Didius 389
Difficultas è Suetonio nata, remota 114
Difflatio, contemnentis 488
Digamma ante Claudium Varro repperit 272
Dij & relati in Diuos, carpento vehunt 313
Dij, populi 164
Dilectus odioſus 519
Dionis error 10, 71, 253, 333, 445
Dionis à Senecâ diſſenſio 22
Dio à Tacito diſcrepat 94, 113, 177, 189, 193
Dionis obſcuræ veritatis locus 183, 513
Dio Senecæ infenſus 359, 371. idem non bonus virtutis æſtimator 359
Dio correctus & illuſtratus 7, 274, 346, 360, 438
Dioſcoridis error 537
Diſceptatiuncula de Scholâ Auguſtodunenſi 166
Diſtinctio cum momento ad hiſtoriam 185, 203, 296, 311
Ditmari error 553
Diuinatio in Valer. Maximo 102, 176
Diuortia in actis 231
Diuortiis modus impoſitus 153
Corn. Dolabella 183, 201
Domini vox variè vſurpata 130
Domino cæſo omnes ſerui animaduerſi 394
Domitianus Veſtales examinauit, 454. poëtam mentitur 533. eius ſubdolus rubor 569
Domitiæ dux 330
Domitij Afri laus 217
Domitij genus 227
in Dote decies H-S. ferè ſemper 129
Dotis apud Germanos mos 555
Druides à Claudio ſublati vel à Tiberio 314
Druſilla à Caio conſecrata habitu Veneris 228
Druſi ætas collecta 177
Druſi ara & cenotaphium 83
Druſi imago in ſignis 60
Druſi monumentum Rauennæ 83
res in Germaniâ 84
Druſi vitia duo, ebrietas & crudelitas 162. ſtudium eius in gladiatores & ſcenicos 162.
Druſiani gladij in prouerbio 163. qui fuerint 163. cauſſa agnominis illius 163
Druſo quot liberi 160
Druſo gemini filij 126
Druſus Caſtor agnominatus ob violentiam 189
Druſus non inter Iulios 134
Ducennius Geminus 404
Duces in periculis nudo capite 89
Duoetuiceſima legio 470, 496.

E.

EDICTA Principum 134
Effigies aſini in templo non poſita 535
Egeſippus correctus 256, 397, 484
repugnat Tacito 503
Egius 465
Egnatius Rufus 23
Egnatius Celer præceptor Bareæ Sorani 517
Eleas ager 214
Elius libertus Neronis 465
Emeriti qui? 38
Emeritum, præmium in miſſione 40
Empona Gallis quid 531

Emptio

Emptio per æs & libram 9
Endomunire antiquè 273
Enuptio permiſſa lege Iuliâ 145
Epaphroditus 425
Epigrammati Græco lux 322
Epigramma vetus 510
Epponinæ inſigne exemplum 531
Epulum natali Principum 115, ad ſepulcra 241
Equeſtres ludi à quibus petiti 381
Equeſtris prælij mos 255
Equites creandi vetus veſtigium 1
Equites Romani illuſtres 264. quidam veſte Senatoriâ 263. æquiparantur Senatoribus, 263
Equites Romani inſignes & ſplendidi 263
Equitibus quibuſdam latum clauum dedit Caius 263
Equitium 553. in Armeniis equitium conferebant 553
Equitum tranſuectio 125
Equitum recognitio 126
Equorum præſagia & monitus 556
Equus conſularis, vel imperatorius 401. cui impoſita ornamenta 402
Error ex adhæſu prænominis 172. error viri docti 213, 272
Eryx mons 214
Erycinæ Veneris ædes Romæ. 214
Eſcendere 337
Eſquilina porta ſuppliciorũ fuit 98. Metia eadem cum illâ 98
Eudemus corruptor medicus 190
Eumenius correctus 168
Eunuchi in pretio apud Perſas 254
Euſebij Chronicon emendatum 237
Euſebij error 563
Exactor quid 137. ſimpliciter 137
Examina apum, mali oſtenti 329
Exauctoratio propriè quid 37
Excubiæ militares circa templa 17
Excubias ſeruorum nocturnas ad limen habuerunt domini potentiores 394
Excubitores tantùm gladiati 463
Executio, pro adminiſtratione 407
Exhibendi gladios editori mos 123
Expoſitiones infantiũ crebræ apud Græcos & Romanos 536. aliter apud Iudæos & Germanos 536
Exſuctus plagarum 547
Extentare 404
Exterrere 357
Externi mores ad ſpeciem 338
Exuere ordinem 286

F.

Fabius Ruſticus hiſtoricus 346
Fabricius Veiento canes ad curtum adhibuit pro equis 396
Faces & cerei in funeribus 133
ad Faces Nero cantauit 378
Fanum Liguriæ 436
Ferreationis ritus 196, 197
Faſces ſemper laureati ad notam imperij, 39. poſtea & aurati 339
Faſces inuerſi in luctu 131, 329
Fauonius Stoicus 442
Felix quando primùm in Iudæa 319 de nomine Felicis 319
Feminæ ad ludos gladiatorios deſcendunt 414. edicto id vetitum 414
Feminæ ſacerdotes Auguſti 24
Feminæ ſuperſtitioſulæ 356
Feminarum Germanicarum robur 547
Feminas nimis æſtimant Germani 548
Ferreti error 38. Incogitantia 274
Ferreti ridiculoſa interpretatio 162 emendatio 495
Ferreti iudicium probum 142, 152. lectio bona 461, 504
Ferro, vique 278
Feſtus correctus & explicatus 67, 316, 398. in eo locus obſcurus. 122
Fetum genere neutro 329
Ficus Ruminalis 365
Fiducia bellis improſpera 89
Filij munimenta regni 11
Filiis principum propria menſa 341 ad imum lectum ſedebant, non accumbebant, vti & ſerui 341
Fiſci olim magnum ius ſiue iniuria 108, 252
Fiſci procuratores 108
Fiſci ius in bona libertorum 108
Flaminia Dialis 197
Flamini abeſſe vrbe nefas 177
Flamines Patricij & maiores 196. plebeij & minores 196
Flaminis Dialis legendi mos 196
Flores ſpargere in aliquem, honoris 400
Flori incogitantia 90
Florus emendatus 505
Fœdus Tarentinum 21
Fœnus in agris collocatum 249
Fontes fluminum ſacri 377, 384 in iis natare nefas 384
in Foro Auguſti ſtatuæ illuſtres 196
Fortuna Equeſtris 185
Foſſa inter Moſam Rhenumque 274. vbi ea fuerit 274
Foſſa Neroniana 439
De Foueis non vulgatus 65

Framea quid? 546
Fratrum filias ducere patruis, non item ſororum licuit 299
Fraus turpis, & quæ ab Ephoris ſumpta 224
à Frontino lux 384
Frumenta in plebem ad fauorem vnica 417
Frumentarii qui? 477
Frumenti ſubuectio 362
Frumentum an plebi planè gratuitum 417
Frumentum gratis Prætorij militibus datum 432. auctum à Seuero & Antonino 432
Fucini lacus iterata emiſſio 321
Funalia & cerei accenſi 135
Funeris etymon 133
Funera adulta aut immatura 133
Funus acerbum 343
Funus publicum & indictiuum eadem 195. cenſorium eius pars 195. id honoratiſſimum 195. notæ eius funeris 195
Funus tacitum, quid 195
Funus Triumphale, idem Cenſorio 195
Furius Camillus 111.

G.

GABINVS lapis 419
Gadius Rufinus vel Tadius 308
Gætulici duo 215
Gætulicus ab Augure diuerſus 215
Gætulicus filius poëta & hiſtoricus 215.
Gaiana aqua 495
Galba frater Principis 257
Galliarum diuiſio 277
Galliarum gẽtes certo numero 171. quadringentæ Appiano 171
Gallorum proceres ius ciuium adepti 457. promiſcuè omnes 457
Gallici gladiatores 179
Galli quando plenè ciues 457
Gallorum ſeruitus ac ſtipendiũ 529
Gammata manus 335
Gammati lapides 335
Geminatus conſulatus, quid 8
Genium propitiare 573
Germania Taciti ante Hiſtorias, & Annales, & quando ſcripta 540
Germani qui Tungri 541. vnde illis nomen 542. in prœlia ituri canunt 542
Germanorum rutilæ comæ 544. quæ à natura & ab arte 544. vnde Saxones dicti 546. quibus apud illos ius vitæ neciſve 547. conſilium 548
Germani à mollitie defenſi 550. omnia agunt armati 552. concilia eorum, in iiſque lecti principes 552. venationes 552. victus 553. conuiuia & compotationes 557. crinium nodi & obliquationes 559
Germanici cognomen imperatorium 50
Germanici duo fratres 134
Germanicus quot annos in Germania 82
Germanicus prætexta vſus tamquam augur 86
dies mortis Germanici 135
Germani etiam in Iudæa 343
Germani pelliti 86
Geſtamen, quid 370
Geſtamen ſellæ 292
Getæ Græcis qui Romanis Daci 453
Gindes fluuius 267
Gladiatores apud Præſides 44
Gladiatorum numerus 360. de eo edictum & Sc. 360
Gladiatorum pugnæ per dies Mineruæ ſacros 369
Gladii longi Germanorum 545
Gladij pœna adulteris ex legibus VVandalicis 312
Gladij pœna quando inducta 428
Gladij pœna honeſtiſſima 429
Gladii pugioneſq. ſacrari ſoliti 431
Gladij Romanis bini 52
Gladius olim ab humeris 51. ad latus ſiniſtrum dependens 52. barbaris dexter 54. & Parthis 54. an Iudæis dexter 55
Gloriæ cupido etiam in ſapientibus 516
Gothi mortibus captorum Martem placare 549
Gnomæ ad vitam pulchra, & acuta. 286
Gracchi lex 35
Gracchus 62
Græca litteratura in Germania & Gallia 543
Græcanici ſtipendij modus 39
Græcis Theatrum pro Curia 491
Graiæ Alpes 472
Grammaticorum acumen à Liuio non ſpretum 125
Graniorum gens 199
Gratias agi proprætoribus proconſulibúſve vetuit Auguſtus. 405
Guſtus poſt balneum. 205.

H.

HABRO reciperare 267
Hadrianus, primus reduxit barbam 377

Hauri-

Hauſtum, pro hauſtum 457
Hecate ſiue Triuia in Laginis 181
Heluidij Priſci laudes 516. qui Apolloniæ exulauit 516
Hera & Herthus, terra 560
Hercules Olearius 416
Herennius Senecio 569
Herodiani ambiguus intellectus, 386
Heſternò, Cottidianò, & ſimilia 216
Hibernæ alpes 473
Hiemis modeſtia 314
Hieroglyphicæ notæ 270
Hieronymus emendatus 298
Hieroſolymæ obſeſſorum numerus 538, 539
Hiſpania ab Auguſto domita 196
Hiſpaniæ diuiſio 194, 470
Hiſpani ante prælium cantant 542
Hiſpani in cuſtodia Principum 343. ſed in dimiſſi 343
in Hiſtriones honos 75
Hiſtrionia verba in præfando 433
Hiſtrionum ſpectatores exſilio puniti 76. præmium 75
Horatio lux data 143, 411
Horatij commentator correctus 426
Horti Cæſaris 234
Horti Luculliani 260
Hoſtiæ cohors 475
Hoſtias admouere 138
Hoſtiæ grauidæ 423
Hoſtiæ fugientes ominoſæ 510
Hoſtiæ humanæ Gallis Germaniſque 549
Humeros exeri quo fine ſcriptum. 470.

I.

IAC. Ræuardus 93. eius laus 126. & ſententia noua 153
Iactat eſſe ſocius 528
Iazates 301
Icelus Galbæ libertus 459
Ignara pro ignota 514
Ignis terreni miraculum 365
Ignis prælatio ante Principem 16. a priſcis ſilentio prætermiſſa, 16 vn- de is mos Romam 16. & qualis ille ignis 16
Ilienſium immunitas 322. à quo primùm data 322
Illuſtrium virorum opera 185
Imagines damnatorum trahendi vetus inſtitutum 137
Imagines in atrio 292
Imagines illuſtrium in templis curiaque 124
Imagines diuinitus miſſæ ſupra hominem 275
ob Imagines illatas in Iudæa ſeditio 408
Imaginis titulus 435
Imagines factæ erant ex argento vel auro 124, 408
Imagines Cæſaris an vendi ius ſit 79
Imagines primariæ in Curia ab Auguſto collocatæ 124
Imbriuini colles 270
Immaria belli 489
Immenſum 522
Immunitas mercatorum frumenti, 362
Imperatoris duplex notio 8
Imperatoris nomen ſoli ſibi Aug. ſepoſuit 89
in Imperatorij nominis poſitu diſcrimen 8, 186
Imperatoris nomen ad ſolum principem 89. & apud eum vnum auſpicia 89
Imperatorum vultus in ſignis 408
Imperatorum ſtatuæ, perfugium 161. ad eas etiam ingenui confugiebant, 161. hoc prætextu ad calumnias abuſi 161. perfugium illud vetitum 161
Imperiorum varietas bellorum cauſſa 532
Imperium minuebatur ingreſſu vrbis 138
Imperij termini ab Auguſto 27. Traianus auxit 117. hos neglexit deſeruitque Conſtantinus 27
varius dies primi Imperij Auguſti. 20
Impubes nõ maturus ſupplicio 233
In Senatu, in equite, id eſt, inter Senatores, equites 363
Incendium Lugdunenſe 436
Increpare periculum 573
Index rerum Auguſti quid 26. idem cum reperto lapide 26
Indicium quid 293. ex eo inpunitas 293
Induere animum artibus 422
Ingenia temporaria 496
Inimicitias denuntiare 119
Inimicitias indicere 119
Inimicitiæ teſtatæ 119
Inſignia ornari, quid fuerit 44 floribus coronata 44. vnguentis perfuſa 45
Inſignium fulgor 45
Inſignia magiſtratus in luctu poſita 124
Inſiſtere, propriè aurigarum 421
Inſteius Capito 358

Inſtitoria 415
Inſtitoria pars pop. 455
Integra manus, rixæ nota 189
Interdictio honoribus 444
Interior decubitus 262
Interior locus digniſſimus 136
Interior maritus, quo ſenſu 288
Interior ſponda 262
Interpretis Arriani lapſus 354
Inuerſa ſigna in luctu 529
Inuiſus factu 459. inuiſus eadem, 459
Iordanus quot lacus efficiat? 537
Iornandes correctus 563
Ioſephus à Tac. diſſentit 255, 320
Ioſiæ Merceri coniectura 142
Iſichi, gens 357
Iſidori error 100
Iſidorus correctus 56, 419, 561
Iſidorus explicatus 56, 100, 133, 408, 419
Iſis litteras inuenit 270
Italiæ quando inducta vaſtitas? 314, 315
Italiæ populi ſtipes Hieroſolymam congerebant 536
Iterationes ſeruitutis 351
Iudæa procuratores habuit Syriæ adtributa 324
Iudæi in Sardiniam pulſi 129
Iudæi proles non exponebant aut necabant 536
Iudæorum ſub Caio tumultus, propter effigiem in templo coli iuſſam 319
alia Iudæorum turba cum Chriſtianis 320
Iudaïcæ ſtipes 536
Iudicium de libro vndecimo 266
Iulia Druſi F. 221, 345
Iuliæ duæ 356
Iulia, Agrippæ filia, non periit ferro aut veneno 139
Iulia, vxor M. Agrippæ 139
Iulia Auguſti filia 333
Iuliæ Auguſtæ ætas 227
Iuliæ impudicitia 61
Iuliana lex de modo poſſidendi 248
Iuliæ leges 144
Iuliam legem Papia obſcurauit 144
Iuliæ legis caput de vi publica 194
Iulia & Papia confuſæ 145
Iuliæ legis quæ pœna 211
Iulia lex diuerſa à Papia, tempore & re 144
Iulianus gladiatorum dux 571
Iulium templum apud Bouillas, & ludi 103
Iulius Agricola 562
Iulius Cæſar pomœrium auxit 305
Iulius Pollio 341
Iulius Poſtumus 193
Iulus Antonius 23
Iulius Gracinus 562
Iunia Caluina 300
Iunia ſtirps in parte explicata 187
Iunius Cilo 302
Iunius Mauricus 568
Iunius Otho, rhetor 182. genus eius dicendi 182
Iunius Ruſticus 568
Iupiter Chryſaorus 181
Iura in bonis libertorum pro ratione liberorum 153
Iura libertorum 493
Iuramenta apud ſigna fieri ſolita, 403. & pleriqueſolemnes militiæ ritus 403
Iuramenti ſenatorij initium 199
Iuramenti militaris pars 428
Iuramentum in Principum acta 339
Iuramentum per nomen Auguſti, 70. eius religio 70
Iurare per dextram 120
Iuratus Senatus 199. idem mos Græcis. 200
Iuris trium liberûm origo 150. id princeps dabat 150
Ius quatuor liberorum 151
Ius mariti 148
Ius patronorum 494
Ius militis animaduertendi qui habuerint 55
Iuris dictio in vrbe apud quoſdam equites 326
Iuſiurandum in acta Principũ 439. exceptis peſſimis 439
Iuſtini diuerſa traditio 255
Iuſtinus explicatus 407, 467
Iuſtitium in funere 122. mutatio veſtis in Iuſtitio 123
Iuſtus Catonius 47
Iuuenales ludi, priuati 374
Iuuenales Imperatorum parum diuerſi 374
Iuuenalia cur appellata 375
Iuuenalis lectio dubia 33
Iuuenalis explicatus 152, 188. correctus 345, 367, 421, 523
princeps Iuuentutis. 9

K

KATT 66
Kalendarum religio 225
Kalendis anni vulgò artes delibabant 206
Kalendis Ianuariis etiam à cæde & pugnâ

pugnâ abſtinebant 226. & ſupplicio 225, 226
Kalendis omnia triſtia ſpreta 225. etiam à Græcis 226

L.

LABEONIS Iuriſconſulti pater egregius 187
Laberij reſtitutio 128
Labieni libri primi exuſti 205
in Lacubus quibuſdam natare nefas 384
Lacrymæ intutæ ſub tyrannis 244
Læta fauſtaque nomina 51
Lætoria lex 269. diſcrimen inter eam & Claudij ſcitum 269
Læuini Torrentij coniectura firmata 533
Lampridius correctus 291
Lampridius illuſtratus 346
Lapis falſus 286
Lapſus viri docti 43
Laticlauij, qui dicti? 348
Laticlauij in curiâ 236
Laudantes inimici 567
Laurea triumphantium in gremio Iouis 91
Laurus è faſcibus 91
Laurus inter ornatus ædium 135
Legati exercituum 202
Legati forte lecti 517
Legati exteri in Orcheſtrâ 363
Legatio libera olim ad peregrinandum 303
Legiones in Hiſpaniâ quot? 462. in AEgypto 480
Legionum cognomina ex lapide 486
quæque Legio ſuum Præfectum habuit 43
Legionibus ſingulis ſua principia, 57
Legiones tres ordinariæ in Pannonia 191
Legio vnaetuiceſima 59
Lentulus Coſſus 244
Lentuli diſcreti 215
Lentulus Gætulicus ab Augure diuerſus 215
Lentulorum diuitiæ 215
Lepida conſobrina Claudij 294
Lepida Domitia, ſecunda Appij vxor 333
Lepida Quirinium veneno petijt 142
Lepidi duo, Manius & Marcus 160
Lepidus quis? 368
Lepidi quatuor infauſti 369
Lepidi verum ſtemma ignotum 369
Lepidus tutor liberûm Ptolemæi. 118
Leucophryn inſula 180
Libamenta in focum 411
mos Libandi Ioui ſeruatori 427
Liber & Libera 109
Libera eadem cum Cora 109
Liberalia, ſeu feſtum Vindemiæ 290
alia ab his Liberalia, libera rep. 291
Liberi patris habitus 291
Liberûm trium iuris origo 150. id princeps dabat 136
Liberi tres opus ad plena præmia 150. feminis tributū etiam id ius 151. peti ſolet à Senatu 151. Ius parentum idem 151. Ius liberorum idem 151. quid tamen propriè ſit 151. ius quatuor Liberorum 151
Liberorum apud Germanos exploratio 556
pro Liberta eſſe, cui bono? 318
Libertas iuſta 351. non iuſta 351
Libertæ conſtantia 425
Liberti interdum binomines 319
Liberti non edebant ludos in vrbe 221
in Libertorum bonis ſucceſſio 108
de Libertate ſerui cum domino pactio 393
vt Libertinas ducere liceat 145
Liberti prædiuites 495
Libertini iidem cum libertis 145
Libertinorum filij 283
Libertini à militia remoti 283. primùm à Cæſare in Senatum lecti. 284
Libertorum iura 494
Libonis ſtemma obſcurum 92
Librorum horum inſcriptio 5
Libros cremabant ædiles, triumuiri, vel prætores 205
Licentia in teſtamentis 396
Licentia & impunitas omnis culpæ in paupere militia 495
Licinius Varro 22
Lictores Auguſtarum 28
Lictorum remotio 111
in Limitibus imperij externus non ſine custode 560
Lingones 475. fuſi 531. eorum multitudo 531
Linus Apollinis filius 270, 271
Lineæ Germanis veſtes 555
Litteræ quot Latinis primò 271
Litteræ per milites commeabant. 209
Litteræ Præſidū ad Principem 488
Litteræ ad ſigna lectæ 521
Liuia Germanici filia 29

 Liuia

Liuia in nomen Iuliæ & Auguſtæ 17, 18.
Liuia à Claudio conſecrata 228. cultaque nomine Iunonis 228
Liuia ſacerdos, & filia adoptione Auguſti 24, 29, 335
Liuia pater adoptatus 227. à Bruto ſtetit 227
Liuilla, Claudilla 189
Liuiana imitatio 539. ibid.
Liuius correctus 135, 36, 86, 138, 273, 306. ibid. 317. illuſtratus, 386, 411, 467.
Liuius & Varro diuerſi 376
Loca multa à diſtantiâ appellata 426
Locus ſuperior honeſtiſſimus in accubitu 370
Locus ſupplicijs ſeruilibus, Seſtertium dictus 426. is extra vrbem, & quæ nominis cauſſa 426
Lollia neptis M. Lollij qui ſub Auguſto 295
Lollius rector C. Cæſaris 172
Londinium nobiliſſima vrbs 390
Longè clarus 389
Loquendi noua ratio 192. per Tacito crebra 502, priſca 502, 522. tranſmarina 528
Lucani fatum felix 423
Lucani liberum os in principe 204
Lucanus non eſt auctor Panegyrici 374. ei rei argumenta 374
Lucanus ſupra Neronem poëta 423 vana æmulatio in illum Neronis 423
Lucar quid 74
Lucaris quis modus 74
Lucar ſæpe mutatum 75
Luciliana prædia 292
Luci pro dijs 549
in Lucis feriæ ſigna 521
Lucilius Baſſus 496
L. Arruntius. 135
L. Caſſius 247
L. Domitius 65
L. Piſo cenſor 245. eius ætas 245. eius triumphalia è Thraciâ 245. ebrietas cum præfectum fecit 246
L. Silanus Appij F. 332. 434
L. Silani incautus amor in ſorore, 295. is caput perdidit in ſorore 296
L. Teleſinus philoſophus 436
Lucernæ accenſæ inter ornatus ædium 135
L. Veſtinus indagatus. 526
Luculli villa 259
Ludi Actiaci 406
Ludi Auguſtales, & eorum origo 32
Ludi equeſtres à quibus petiti 381
Ludi gentis Iuliæ apud Bouillas. 103
Ludi Græci 382. Græcis veſtibus vſi per eos 382
Ludi Iuuenales 374
Ludi natalitij Auguſti 33
Ludi in Palatio 71, 225
Ludi ſæculares cur variè celebrati ab Aug. & Claudio? 268
Ludos ſæculares quindecimuiri curabant 268
Ludi trilingues 382
Ludouici Viuis audax correctio. 285
Ludos curabant Sacerdotes 181 præſertim quattuor collegia 181
Ludorum curator 347
Ludorum editores Prætores 281
Lugduni quot cohortes? 471
Lugdunum colonia Rom. 471
Luſici ex equis dimicant. 550
Lunæ templum vetus 418
Luſius Geta Præf. 290
Luſtrale certamen idem cum Quinquennali 438
Luxus feminarum in gemmis 175.

M.

MACER Iuriſc. illuſtratus 389
Maculoſi noua ſignificatio 483
Mænianæ Scholæ 165
Magiſtratus non iudicant 138. accuſabant adulteras 211
Magiſtratus nomen ad curatores viarum 157, 158
Magiſtratus exordio leues cauſſæ 206
Magnetes duplices 108
Magorum deuotionumq. ritus 118
Maiuma, ſacrum annuum Caſtorum 287
Mamertini 214
Mamertinus correctus 567
Mam. Scaurus 253. libidine infamis 253
Mancipari 94
Mancipes qui dicti 357
Manilius tentatus 115
Manlij Iunios attingunt 187
Manu aſſentiri 515. in Senatu & exercitu 515
Manumiſſio duplex 351
Manus Gammata 335
Manus ſublatæ pacatū ſignum 471
Manutij coniectura 532
Maraboduus rex 106. eius regia. 106

Marcella

Marcella M. Agrippæ vxor, & an ex eâ proles 139
Marcelli mortis locus 8. Liuia ei cauſſa mortis fuit 8. & Auguſtus 8
Marcellus Cornelius 435
Marita lex eadem quæ Iulia 143
Mariti cum propinquis de vxorum delictis ſtatuebant 110
Mariti antelati in Magiſtratu 148
Mariti in ſorte Prouinciarum ante habiti 149
Maritorum priuilegia 148
in Maritorum numero eſſe 148
Marius Maturus 508
Martialis flamen ad bellum non mittitur 178
Martialis explicatus 148, 414, 429, 494. eius epigramma 183
Martius Macer 490
Maſtruca 514
Mathematici quando & quoties pulſi 96. de iis &c. 96
C. Matius, eques 326. vir doctiſſimus, & Auguſti amicus 326
Matrimonio ſecundo vbi in Germaniâ nullus locus 556
Matrimonij etymon 287
à Matrimonio liberi nō arcendi 147
Matrimonium triplex: vſu, farre, & coëmptione 196
Matrimonia ſobrinarū quando cœperint 298. ea vetuit Theodoſius 298. alij iterum permiſerunt 298
Matris cum filio cœtus 259
Matronæ crinium forma alia à virginibus 176, 544. veteres crines rutilabant, magis auidè poſteriores 176, 545. olim in carpentis, 313
Mattiaci è Cattis 64
Mattiacum 63
Mauritania à quo diuiſa 458
Mauricus 568
Maurus refutatus 225
de Maximo hiſtoria 12, 13
Maximus Naſoni amiciſſimus 13
Medica veſtis 101
Megalenſia quando 135
Memmij coniectura 203
Memnonis miranda effigies 117
Merceri diuinatio 538
Meretrices etiā lecticas poſuerunt poſt Domitiani edictum 128
Meretrices Athenienſes quo habitu? 128
Merulæ cædes quando 178
Meſſalla vir inſignis 523
Meſſallinæ lepidum factum 293
Meſſallinæ quæ mater? 274
Metia porta eadem cum Eſquilina 98
Metus ex duce 47
Metus mutuus inter æquè potentes repagulum 540, 541
Miles in porticibus 465
Miliarium in foro 464
Militares animaduerſiones extra caſtra 47
Milites habitu priuato domos perluſtrant 477. qui Frumentarij. 477
Militariter loqui 291
Milites ſine coniugibus 385. iura maritorum à Claudio, nuptiarum à Seuero habuerunt 385
Milites per ſigna iurabant 89
Milites promoti ex donis 60. etiam ex cenſu 60. togati 466
Minerua Muſica 22
Miniſtri magiſtratuū è libertis 354
Minutius correctus 179
Miſeni promontorium infame naufragiis 422. Pallas ibi culta 423
Miſſio duplex ſub Auguſto 37
Miſſio plena, quid? 37. cauſſa diſcriminis Miſſionum 37
Mithridates Armeniæ rex 267. victus à Caio 267
Mneſter mimus 264
Modeſtia breuis 314
Modeſtia fortitudinis comes 470
Modij lectio proba 376
Mollities quid Latinis 423
Monogamia improbata 147, 148
Monogamiæ honos 129
Montanus poëta 210
Mores externi ad ſpeciem 338
Mors ſine arbitro 436
ad Mortem breuis paratus 425
Mos ſcuto imponendi Principem. 519
Mos Romanus in Antecurſoribus 485
Mucianus 479 eius ambitio 518
Mulcare quid 50
Muretus comprobatus 566
Muſonius philoſophus 399. pulſus Roma 431
Mutare, patiendi ſignificatu 308.

N.

NABALIA vel Naualia 540
Narciſſi petulans nequitia 302
Natalis imperij 491
Natali Principis epulum & munera dat ipſe princeps 239
Natalis, quidam impurus 424

Nauale ſtagnum 377
Naues duplici gubernaculo 82
Naues tectæ 321
Naumachia Auguſti 320
Nauportum 43
Neceſſitatis non trita notio 27
Nero an pontifex ſ 156. an potiùs augur 156
Nero inter poëtas 378. vt quidam volunt bonos 378
Nero petulanter graſſatus 348
Nero primus ſæuiit in Chriſtianos 421
Neronis oratio in argentum inciſa 336
Nero Parthis gratus 454
Neronis prior domus 417
Nero quot ſtatuas è Græcia abſtulerit 422
Nero trigarius 421
Neronianum incendium quot dierum 417. de eo variantes ſententiæ 417
Nerua Iuriſconſultus 251
Nicetes Sacerdos, rhetor 575
Nicoſtratus athleta 574
Nili oſtia bina 116
Nodus in crinibus Germanorũ 559
Nomen Imperatoris in ſignis 506
Nomina fauſta 526
Nominum per faſtidiũ mutatio 469.
Nouendial ſacrum 249
in Numero maritorum eſſe quid ſit 148
Numeri militares 456
In Numero magna varietas 39
Numerus in Suetonio correctus 250
Numerus in Tacito vitioſus 154, 310, 320, 354, 356, 365, 391. dubius 246, 305. falſus 205
Numida alio intellectu 485
Numidia gens 315
Nuptiarum formula & definitio 287
Nuptiales tabulæ 290. iis ruptis, matrimonium ſoluebatur 290
inter Nuptias veteres nouaſq́. tempus legitimum 147 148
Nurſcia Volſinienſium dea 188.

O.

OBIECTIO è Plinio, diſſoluta 39
Obſides in Germaniã, item Italiã, puellæ 547
Obultronius Sabinus 465
Occhoris rex 535
Octaua præmium ſeruorum pro accuſationibus 198
Octauia an in Ægyptum relegata. 400
Odioſus orator 575
Odoratus Poppææ rogus 434
Oe quomodo pronunciata 362
Oëenſes in Tacito repoſiti 525
Officia in codicillis à Principe data 345
Oleariorum tabernæ 416
Oleum in congiario datum 395, Nero primus ad gymnaſia dedit 395
Ollius Poppææ pater 359
Onufrij elogium 268. error 164, 508
Operari, ad ſacra 86
Opera pro Operariis 141
Operarum ingens numerus 380
Optiones, ad uincula Centurionum 398. veteri & poſteriori æuo 364
Optio fabricæ, carceris 364
Optio iunctim & teſſerarius 364
Opulens caſibus 452
Oratores teneri 577
Orbi dimidium capiunt 152. ſolidum non capiunt 152
Orcheſtræ conſeſſu ſociorum legati honeſtabantur 363
in Ore agere 507, 580
Ornatus ad prælium 511
Oroſij error 20, 107, 193
Ortalus, cognomen Hortenſiorum 102. boni patris mala proles 102. Hortenſij nepos 102
Ortygia lucus 179
Oſci ludi 194
Oſcus ſermo 194
Oſtentum Neroni factum 268
M. Oſtorius 437
Oſtorius Sabinus 442
Othonis Friſingenſis error 100
Ouatio & triumphus non poteſt ſine imperio 138
Ouidius illuſtratus 25, 33, 118, 348
Ouidij carmen de nouo Deo 26. eius natalis 370

P.

PACONIVS Agrippini philoſophi pater 443
Pacta & teſtamenta olim in templis 17
Pallio interpoſitã perſonã aliã 394
Pactius Orfitus primipilus aut primipilaris, incõſtanter dicitur 402
Pædagogia veterum 429. ad delicias plerumque 430
Pædagogium, pro cœtu, non pro loco 430
Palamedes quot litteras inuenerit 271
Palatinum templum Auguſti quis extruxerit 25

Pallas à rationibus Claudij 340
Pallas per infamem adulationem è regibus Arcadiæ 319. ſeruus an tea Antoniæ 319
Pallantis eximij honores 318
Palmerius refutatus 457, 485. comprobatus 474, 495
Palpelius Hiſter 308
Paludes militi non adſignatæ 37
Panegyricus ſcriptor emendatus, 135, 165
Pannonii vnde dicti 554
Pantomimorum origo 63
Papia lex valebat ad honores conſequendos 110
de lege Papiâ liber excurſus 142
Papia quando cœpit 144. cauſſa nominis 144. cauſſa ferendi 144
Papia, Senatoria lex 144
Parazonium militare 54
Parentalia nono die 240. cibi ſolemnes in Parentalibus 240
Pariare quid 340
Parthi venationi addicti 79
Parthorum reges, quatenus ad Romanos pertinent 78
Parthorum mos in victimis & ſacris 409
Partim, ſolitarium 471
Paſſienus, ſecundus Agrippinæ maritus 296
alius Paſſienus pater huius 298
Patibulum à cruce diſtinctum. 391
Patiendi verbum agendi ſignificatione frequens antiquis 13
Patres maiorum gentium & minorum 285
Patronus cū libertâ cōtrahens, 146
Patruinus 524
Paulli baſilica & porticus 185. quis refecerit 185
Pauſanias culpatus per interpretis culpam 414
Peculio ſuo ſe ſerui liberabant 393
Pecuniæ in templis 17
Pecuniæ militum apud ſigna 55
Pedibus intectis quid 115
Pedo emendatus 124
Pedo Pompeius 64
Pelamydes vbinatæ, & captæ 328
Pellacia 295
Pelles ad veſtem 554
Penina iuga 472, 473
Penthilus Arcadiæ rex 213
Peregrinationes vetitæ Senatoribus 303. à Iulio exemplum videtur 304
Perſæ multis in rebus Germanizant 557
Perſæ Reges ſuos pro diis colunt. 207
Perſæ Soli equum immolant 255
Romani & Myſij Marti 255
Perſæ primi creditι virum excidiſſe 254. ſiue, vt alij, Semiramis 254
Perſij interpres correctus 418
Petilius Cerialis 390
Petrina ala 264
C. Petronius 437
Petronius procurator 473
Petrus San-Iulianus 169
Petulantia feminæ 408
Pharus Capreis 224
Phili popolis 164. variè dicta 164
Philoſtrati locus 161. & error 372
Phœbus libertus 434
Phœnix quando in AEgyptum venerit 251
de Phœnice contra Tacitum pleriqueſcriptores 252
Phraatis liberi & nepotes 78
Phratis nō frequens 106. priſca 502
Phryxi oraculum 254
Piacularia ſacra à Tullo 300, 510, 511
Pighij iudicium 385
Pila in aquis, è lapide; vt ſublicæ, è ligno 371
Pinciani laus 23
Cn. Piſo 105
Piſo collega Aug. Tiberioq. in conſulatu 105, 128
Piſonis pater 461
Plancina 105. virilia munera obit 159
A. Plautius 299
Ti. Plautius 200
Plautius Lateranus 289. eius virilis mors 426
Plauti Rubellij genus 345
Plautus explicatus & emendatus. 98, 203, 216, 242, 269, 351, 393, 528
Plebs iniqua dominis 11
Plebs iuncta, audax 46
Plebeij Senatores in patres adſcripti 285
Plebiſcita non in vſu temporibus principum 273
Plinij proſocer 435
Poteſtas lata præfecti vrbis 393
Plinius correctus & explicatus, 11, 34, 39, 42, 77, 95, 133, 141, 150, 155, 227, 236, 244, 318, 333, 336, 347, 358, 413, 422, 430, 441, 576. eius recepta lectio defenſa 91. 577. diſſenſus aliquis à Tacito, 374, 468, 514, 526, 564

Plinius hiſtoriam temporum ſuorum ſcripſit 346
Plotius Firmus, præfectus 486
Plutarchi duplex error 459
Plutarchus correctus 13, 219, 258, 347, 461, 468, 486. Tacitum amauit 490
Plutarchi & Taciti multa ſimillima 484
Pœna damnatorum in x. diem dilata 172. à Theodoſio in xxx. 173
Pœna in libertos ab Auguſto 350
Pœna militaris 357
Polemo rex, eiúſque ſtirps 113
de Pollione celebris hiſtoria 23
Polybij locus vitioſus 52
Pomerium vrbis qui auxerint 305
Pompeius Theophanes 249
Pompeius primus auctor theatri manſuri 380
Pomponij error 30, 247
Pomponius Flaccus 118, 251
Pomponius poëta 268. eius vitam Plinius ſcripſit 269
Pons in Rheno 69
Pontifex maximus ad bellum non mittitur 178
Poppæa 264. eius rogus odoratus 434
Portarum ordo, ſituſq. in caſtris 68
Porticus Capitolinæ 513
Porticus Liuiæ quâ cauſsâ facta 24
Poſſeſſorum vias reficere 159
Prædia Luciliana 292
Præfecti è prætoriis ſub Nerone 353
Præfecti vrbis iuriſdictio 350. ordo ſucceſſioque Præfecti vrbis 244
Præfecturæ poteſtas & munia 246, 393
Præfectus caſtrorum quando primùm creatus 43
Præfectus AEgypti ſupra ceteros ius habuit 24
Præfectus Latinarũ è iuuentute 206
Prægustator viris principibus 331. quando is mos cœpiſſe videatur 331. traductus eſt à Perſis 331
Præliares dies 478
Præmia maritis, patribúſque 148
Præmia patrum multa, etiam veteri rep. 149. auxit ea Auguſtus 149
Præmia πολυπαιδίας 143, 149, 150
Præmium accuſatoribus quãdo datum; ſeruis pro accuſatione octaua 198, 253
Præmium pecuniarium in miſſione 40. emeritum ea ipſa pecunia, 40.
Præruptus animo 435
Prætextæ vſus in ſacris 56
Prætor qui de falſo cognoſcit 393
Prætoria 220
Prætorũ origo & progreſſus 29, 30
Prætores ſub Cæſare quot 30. & quot ſub Auguſto 30. varietas in numero prætorum 30
Prætorum numerum auget Sulla; 30 ſub Claudio quis 31
Prætores & conſules curru vecti in Circo 33, 34. toga picta Præt. per ludos 33
Prætoria & ordinaria porta, eadem 67
Prætoriæ cohortes ſparſim habitæ 189. caſtra earum quâ parte vrbis 189. ſtipendium 41
Princeps Iuuentutis 9
Princeps nõ ipſe ad omnia bella 175
Principes populum adorare ſoliti. 433, 434
Principes; principum interfectores quare tollunt 467
Principis nomen & origo 6
Principatus olim inſignia 16
Principi ſemper xij. faſces 339
Principia caſtrorum ſacra; 469
Principis quæſtor orationes Cæſaris recitabat 442
Principium pro principatu poſitũ 6
Principium, in Suetonio 433
Principum orationes in æs inciſæ. 336. Neronis in argentum 336
Principum filiis propria menſa 341
Proconſules & legati qui proprie 73
Proconſulare Imperiũ durius Præſidiali 73
Proconſules, proprætores, legatos nefas amplecti 412. nec ad ædes eorum ſtatim ingreſſus 412
C. Proculeius 209
Procuratores Cæſaris 323. prouinciæ minores iis ſolis rectæ 323
Procuratores fiſci 108
Procuratores initio nõ aliud quàm rationales 326
Prodigia ante euerſam coloniã 390
Prœlium ituri cantant 217, 542
verbi Profligare ſignificatio contra Agellium 479
Promagiſter viceſimæ 356
Propertius illuſtratus 143. correctus 176, 196, 223
Prouinciarum diuiſio facta primo die imperij Auguſti 20
Prouincia vetus 64
Prouinciæ publicæ ſiue populi 336
Ptolemæus Africæ rex 201
Publicum, quid 361
quorum bona Publicari ſolita 252
Publi-

Publicationem primus Cæſar induxit 252
Puellæ pro obſidibus 547.
Pueri ad cereos clati 133
Pueri noſtri quos paigios vocamus oriundi à pædagogiis 430
Pugnæ ſignum vexillum proponere 56, 404. tunicæ forma fuit 56
Puniceus color in titulis librorum. 270
Puteolanæ moles 371
Puteoli quando deducta 384
Puticuli 99
Pyrrhica ſaltatio 292
Pythœi lectio bona 572, 575.

Q.

QVADRAGESIMAE vectigal ſub Theodoſio & Arcadio 361
Quadruplatores vnde dicti 197
Quæſtiones perpetuæ, quando 30
Quæſtoria munera 276, 316
Quæſtores primi quando? 276, 277
Quæſtor Principis 442
Quæſtor conſulis ſupplicij exactor 444
Quæſtoria & decumana porta eadem 67
Quæſtorum prouinciæ 202
Quæſturæ ætas certa fuit 155
Quarta, præmium in crimine maieſtatis 197. vulgare præmium accuſatorum 198. item repetundarum 197
Quartadecima legio amota 504
Quatuoruiri olim vias curabant 158
Quinctiliani ſimilis locus 201
Quinctilianus emendatus 433, 533
Quinctilius Varus 223
Quindecimuiri ſæculares ludos curabant 268
Quinquageſimæ vectigal 355. 361
Quinquageſimus annus immunis à militia 35
Quinquatrus 369
Quinquennale certamen Neapoli, 380. etiam in Iudæa 380.
Quintana, nulla porta 67
Quintana via 67
Q. Haterius 177, 221. eius ſenium 221
Quirinalis flamen ad bellum non mittitur 178
Quirinius conſul 171
Quiritium compoſitæ modulatæque voces 434.

R.

RAMI felices 526
Rationem conſtare quid 14
Ræuardi laus 126. ſententia proba 133
Reditus duplices in quibuſdam prouinciis 325
Refragium 371
Reges Regum mortem vlciſcuntur 467
Regiones Italiæ 515
Regiſtra publica 231
Reip. tres partes 27
Relationis ius ſoli conſules habent, aut iis abſentibus prætor 405
Relationum verba 405
Relegatio olim frequens 360. ad certum opidum 360
Remittere & permittere contraria 19
Remitto pro Permitto 19. 20
in Renuntiando militiæ mos 13
Repetundarum criminis quæ pœna. 388
dicere Repudium, pro repudiare 140
Res Romana Tacito pro Imperio. 177, 204
Res ſecundæ, aduerſæ 461
Rhamſes AEgypti rex 116
Rhaſcuporis rex 117
Rhenani errores 158. 165, 432, 487, 510, 530. lectiones eius confirmatæ 462, 508, 528
Rhenani laus 508
Rheni etymon 556
Rhenus ἐλεγχεγάμος 556
Rhodiis libertas reddita 322
Rigodulum 532
Robur in carcere 203
de Robore præcipitari 203
Rodolphi lectiones 434, 480, 502, 504, 513. ibid. 515, 573. ibid. 574, 577, 578, 579, 550. acumen 400, 425
Rodolphus librum pleniorem habuit 580
Romanorum origo à Samothrace. 112
Roma olim non ad normam 416
Romæ nouæ plures inſulæ quàm domus 420
Romæ templũ quâ parte vrbis 219
Roſcia lex, tantùm de theatris 412
Rubellius Blandus 251
Rubellij Plauti genus 344, 345
Rubellius Plautus alius 399
Robor timendus 569
Rudibus dimicare 579
in Ruſo ſollicitata ſcriptio 379
Rufus Criſpinus 352
Ruminalis ficus 365

Ruſticus Arulenus 568, 569
Rutili verſus ſuper Lepidis 369
Rutilius Rufus hiſtoricus 561
Rutilum in comis colorem Germani amabant 544, imò etiam veteres Romanæ matronæ 545.

S.

SABINVS præfectus vrbis & prætorij 493
T. Sabinus 224
Sabrina fluuius 309
Sacerdotes Claudiani 390
Sacerdotes coronati in ſacris 25
Sacerdotes curabant ludos 181
Sacerdotes vota concipiebant pro ſalute principum 440
Sacra externa repreſſa 128
Sacramentum militum ſub principibus 427
Sænia lex 285
Sagina Vitellij 495
Saginans eloquentia 374
Salis parandi ratio in Germania & Galliis 364
Salonini cognomen vnde 186
Salluſtiana imitatio 38, 139, 171, 209, 329, 521, 530
Salluſtius amicus Auguſti 14
Salluſtius illuſtratus 316
Saluiani locus adſimilis 566
Saluius Cocceianus 487
Samothracia quæ 311
Sami tres 121
Sanctitas templi Dianæ 379
Sanguinare 574
Sanguinis guſtus ad ſacra 315, 316
Sanquinius Maximus 238
Sardes terræ motu concuſſæ 107
Sardinia an populi 415
de Sariſbarienſi ſiue Saliſberienſi iudicium 327
Satrius Secundus 204
Saturnale ludicrum in creãdo rege 340
Saturni ædes 464
Saufeius Trogus 293
Saxonum etymon 546
Scaurii locus correctus 183
Scaurus ſcripſit orationes 561
Scena ſcholaſticorum 579
Scena temporaria 381
Scipionis ſiue ſceptri mittẽdi quàm vetus mos 201
Scitum, generale nomen 273
Scholiaſtæ Iuuenalis error 11, 297. incuria 300. is corrigitur 397, 435, 444, 483, 512. iure laudatus. 445
Scholiaſtes Perſij correctus 395
Scorta proſtabant nudis corporibus 416
Scribarum ordo 350
Scribonii fratres 523
Scrutatores in aulâ 276
Scuta & arma verſa in luctu 131. à transfugis 131
Scuto imponendi Principem mos 519
Scutum præferri ſolitum in Campicurſionibus 112
Secundus Carinas declamator 422
Sedendi in Circo ratio 412
Sedere in cruce 390
Sedes in theatris 123
Sedes vulgaris in curiâ, quid 392
Segeſtani à Troianis orti 214
Segimundus, olim, hodie Segiſmundus 64
Sellarij, qui 234
Sellæ conſulum ſublimes 192. eædem cælatæ 192
Seiani filia quando deſponſa Druſo Claudij filio 157, 191
Seianus adoptionis nomen habuit. 187
Semnones Sueuorum populi 559
Sempronius centurio prætorij 466
Sempronius Gracchus 62
Senatores non lædendi 524
à Senatu ſæpe ad Principem appellatum 387
Senatoria ætas 156
Senatoribus ius fuit quod vellent pro ſententia dicere 405
Senatus ſæpe conſulta referebat ad Principem 349. in Palatium vocatus 337
Sc. ad ærarium deferri ſolita 373 nec rata niſi delata 373
Sc. de ſecuritate dominorum 356
Sc. de tormentis ſeruorum 94
Seneca pater reſtitutus 21, 259. eiuſdem fortaſſe error 10
Seneca correctus & explicatus 7. ibid. 14, 22, 23, 63, 92, 131, 134, 140, 172, 205, 207, 220, 221, 236, 245, 254, 296, 299, 342, 347, 361, 372, 422, 438, 445
Seneca ab adulando auerſus 427. eius exſilium 301. eius frugalitas 422. oratio 372. vxor nobilis 427
Senecæ & Taciti pugna 253, 406
Senecio quis? 424
ad Sepulcra epulæ 241
Sepulturâ qui prohibiti 253
Sericum quid 100, veſtes è ſerico pellucidæ,

pellucidæ, itemè bombyce 100, 101
Serica quando Romæ 101
Serrati nummi 545, 546
Serui auditi in dominos 454
Serui pactio cum domino 393
Serui publici agnominati à magiſtratibus 97
Seruilij fragmentum 196
Serui recentiores in vili pretio 566
Seruilij iudiciaria lex 326
Seruorum immanis numerus Romanis & Græcis 174. quinque millia vni homini, 174. imò viginti millia 174
Seueriſſimus centurio 475
Seueri Sulpitij falſa ſcriptio 491
Seuerus imminuit Papias leges & abrogauit 154, & Conſtantinus Theodoſiúſque 154
Seuiri viarum 158
Sex. Africani ſtirps 344
Sex. Marij opes 250
Sextius Paconianus 238
Sex. Pompeius 136. Valerij Maximi amicus 136. Proconſul Aſiæ 136
Sicilia & Gallia Narbonenſis à Senatoribus ſine commeatu adiri poterant 304
Sido rex 308
Sidonius explicatus 495, 540. correctus 405
Signa Romana 407. titulus in ſignis & coronæ 407. inuerſa in luctu 529
Signa cohortium 407
Signa incompta quid & quando 45
Signa in lucis 521
Signorum adoratio 89
Signum militiæ à Tribunis datum militi 334. tribunis à duce aut ab Imperatore 334
Sigonij lectio reiecta 257
M. Silani dno 332
Silani incautus amor 295
Silanorum aliquot collectio 332
C. Silanus 334
M. Silanus cæſus 524
Silanus ab Auguſto deductus 335
Silanianum Sc. 394
Silanus Creticus 105
Silicernium 241
Silius Italicus emendatus 245, 329 illuſtratus 491, 529
Silius legatus damnatus à Tiberio 292
Silures populi 389
Sinueſſanæ aquæ 474
Sinus vox fraudandi, ſubtrahendi, occulendi 494
Siraci populi 302
Sirpicus cur dictus 44
Siſtentare pro oſtentare 404
Smyrnam quis condiderit 218
Soæmus rex 304, 338
Sobrina propior, quæ? 330
Sobrini Tacito pro Conſobrinis 299
Societas apud potentiores ſeruitus 518
Socrates à Tacito laudatus 242
Sodales Auguſtales 62
Sodales Titij 62
Solem adorant pleræq. gentes 505
Sol mergi putabatur 560
Solemnia idem quod vota 441
Solidum capere 152
Solinus correctus 109
Solis templum in Circo 432
Solitaurilia quæ 528
Solymi Homero celebrati 534, 535
Sonor, ôris 392
Sophonius Tigellinus 396
Sororum filias ducere patruis non licuit 299
Soſibius Grammaticus 260
Spargere flores in aliquem, honoris 400. aut iacere coronas 400
Sparteoli 512
Spartianus correctus 87
Spectare promiſcuè licitum in vulgi veſte 413
Spectatores hiſtrionum exilio puniti 76
Speculatores 462. arma eorum 468 iidem qui Scultatores poſteà, 463
Speculatorum loco interdum milites 477
Speculatorum teſſerarius ſiue teſſerarius Speculator 463
Specus ſubterranei Germanorum. 553
Spei templum 109
Splendida femina 488
Sponſa in mariti gremio 288
Sponſalibus data lex 146
Sponſalibus quando locus 146
Stagnum nauale 377
Statij locus emaculatus 152, 453. explicatus 73, 423, 469
Statuæ deorum ſeſſiles 409
Statuæ hominum deo cuipiam dicari ſolitæ 181
Statuæ pro triumpho 208
Statuæ velabantur 194
Statuarũ quarundam ius eximium 161
Statuarum capitis permutatio 72

Stipendia

Stipendia Auguſtus definiit 36
Stipendia equeſtria quæ 36
Stipendij Græcanici modus 39
Stipendiorum quot anni 35. & quando videantur cœpiſſe 35
de Stipendiorum vero numero 34
Stipendium Prætorianum 41
Stipes ad ludos, diis poſitæ, & ad capita fontium iactæ 377, 378
in Stoicos quæ torquentur 486
Strabo correctus 64, 78, 106. vanus 535, 536 malè verſus 460. eius ſcriptio in quod tempus 480
Strabo in AEgyptum iuit 116 quando deſierit ſcribere 207. diuerſus à Tacito 112, 180
Stratonicea à Parthis obſeſſa 180
Stubarum origo 553
Studioſi auſpicabantur Vulcanalibus 207
Studiorum finis 516
Stupra quomodo olim vindicata 126. permiſſa propemodum libertinis 127 etiam matronis, ſi profeſſæ; quæ habitum matronalem deponebant & lecticam 127 profeſſio apud AEdiles 127
Sublaceum 382
Sublacenſis villa 383
Subtillus 220
Suetonij à Tacito diſſenſus 13, 72 176, 220, 250, 321, 330, 388, 487
Suetonij locus deſperatus 137 obliuio 138 incauta aſſertio 181 209 error 214, 416, 531
Suetonius correctus & explicatus 10, 18, 26, 29, 31, 32, 40, 45, 74 109, 114, 141, 146, 147, 148, 157 158, 163, 172, 181, 207, 209 219, 220, 227, 248, 250, 257 262, 277, 288, 294, 300, 304 306, 321, 335, 351, 362, 369, 376 383, 396, 415, 416, 451, 459, 488, 511, 566
Suetonius Paullinus 483
Sueui apud Tacitum qui? 453
Sueui & Sugambri in Galliam traducti, poſteà Burgundiones dicti 90, 91
Suidæ obſcurior nota 33, 304 error 399. is emendatus 63
Suillius 204, 358.
Sullæ dictum 513 eius factum 532
Sulpicius Camerinus 362
Sulpicij, Pœtici cognominati 362
Sumptuaria lex Auguſti 173
Suouetaurilia 527
Supplicium numquam die feſto 225 226 idem ſeruatum à Græcis 226
Supplicium moris maiorum 396
Symmachus correctus 576
Syneſij dictum 279
Syriæ mos, orientem Solem ſalutare. 505

T.

TABERNAE oleariorum 416
Tabularium 231
Tabularum obſignatio in teſtamento 392
Taciti ſcripta ad Viſurgim reperta 86 prænomen quod 5 callidum ſed impium dictum 455 ſententia compar Thucydidæ 138. 204 error 163, 164, 191, 192 305, 312, 333 in eo defectus 232, 233, 462, 320, 487, 492, 520, 547, 548, 565
Tacito aduerſantur plerique ſcriptores, de Phœnice 251
Tacitus à ſe diſſidet 62, 311, 416 418, 420
Tacitus, Epicuræus 578 Senecæ amicus 343 à Veſpaſiano Senator factus 451 ſcripſit poſt Neruam 451
Talo creabatur rex ludicrus 341
Tanfanæ templum 67
Tarentinum fœdus 21
Tarpeium ſaxum 97
Taurina ala 472 vel Tauriana 502
Tegere aduerſum aliquem 224
Templum Claudij 390
Templum Hieroſolymæ 538
Templum Lunæ vetus 418
Templum Palatinum Auguſti quis extruxerit 25
Templa Romæ & Auguſto 207, 208
Templum Romæ & Veneris 319
Templum Solis in Circo 431
Templum Spei 109
Tenerè dicere 577
Tepor in oratione 576
Termiſſum opidum ſiue Termes 316
Tertullianus correctus & illuſtratus 76, 253, 367, 380, 441
Tertullinus 435
Terræmotus magnus 107
Teſſeræ danda ratio 334. cur ſic dicta 334
Teſſera duplex 335
Teſtamenta olim in templis 17
Teſtamenta eorum rata qui ſe interfecerant 252
Teſtamentorum licentia 257, 396
Teutoburgienſis ſaltus 65
Theatrales operæ 34
Theatri manſuri primus auctor Pompeius 380

Thea-

Theatrum Græcis pro Curiâ 491
Thelebox, pro Capreis 223. eas Auguſtus emerat 223
Theophraſti error 537
Theſei aſylum 160
Thori Germanorum 556
Thraces montani 216. liberi erãt 216
Thracium bellum 329
Thraſea Pætus 438, 439
Thraſullus 250
Thucydidæa imitatio 138, 204
Thyrſus 298
Tib. Alexander 407, 457
Tiberij ætas 259
Tiberina foſſa 77
Tiberis non niſi præſagio inundat. 478
Tiberis curatores 77
Tiberius periurij reus 38. fixus in Auguſti veſtigiis 208
Tibullus explicatus 160, 192, 413
Tinnitus æris in defectu Lunæ 46
Tirocinij dies ſolemnis 156
Titi laus 534
Titurius 344
Toga picta Prætoribus per ludos 33
Toga virilis quando data 312
Togata cohors 466
Torquata, Veſtalis 134
Trabea lætitiæ, non luctus 132. ordinem diſtinguit 132
Trabeæ equitum propriæ 132
Traianus auxit Imperium 117
Tranſalpinorum quidam ciuitate donati 277, 278
Transfugæ pariter vertebãt vexilla & ſcuta 131
Trebellienus Rufus 257
Tribunalis ceſpititij occultior mos 42
Tribunalis erectio quid ſignet 42. ſolius Imp. id eſt 42
Tribuniciæ poteſtatis inuentor Auguſtus 177. aliter Dio 177
Tribuni militum ipſi puniunt: ſed plerumque ſpeculatores 428
Tribunorum locus melior in ſpectaculis 436
Tributi Ægyptiaci modus 247
Triuia in Laginis 181
Triumphale funus 195
Triumphus & ouatio non poteſt ſine imperio 138
Triumuiri ſimiles vndecimuiris Græcorum 233
Turnebi ſententia comprobata 105 refutata 507
Turranius Præfectus Annonæ, poſt Auguſtum 15
Tuſcus vicus 222. vnde dictus 222
Tyranni mores 517
Tyrrhenus in Italiam 218.

V.

VACATIONES militares 467
Vada apud Tacitum 518
Vagare gaudio 466
Vahalis fluuius 540
Val. Potitus 276
Valerij Maximi à Tacito & Liuio diſſenſus 510. vocula ei addita è libro 285
Vannianum regnum 368
Varro explicatus 96 & correct. 99
Varronis lectio firmata 11
Vaſa luſtralia 527
Vaſtitas quando illata Italiæ 314
Vatinius ſutor 414
Vbij Germanicæ originis non erubeſcunt 558
Vectigalia aliquot procos. colligebat in vſum plebis 325. Theodoſius in ſuum fiſcum retulit 315
Vectius Valens adulter 289
Vedius Pollio 23
Vegetius emendatus 43
Vela cubicularia 337. leuari ſolita venienti 337
Velo leuato cognoſcere 337
Velaria 337
Velitationes doctorum 507, 508
Velleda virgo 530, 549
Velleius correctus 335. Tacito conciliatus 10, 23
Velleius de quo Tacitus, an hiſtoricus 164. diſſenſus in eius pænomine 164
Velum inter mortuum interiectum 193. quâ gratiâ 193
Verania Piſonis vxor 468
Verba, occultâ patiendi ſignificatione 309
Vergẽs dominatio, vt vergẽns ætas 228
Verginius Rufus, rhetor 431
Verſus indicatus quem Tiberius adſpexit 217
Vertranij ridicula ſententia 28, 152, 186, 194, 257, 415. error 432, 473. lectio proba 516
Veſalia opidũ Aliſo priſcis dicta 84
Veſpaſianus ſordidus 490
Veſpaſianorum imperium felix & infelix 470
Veſperare 488
Veſtales in carpento vehunt 313
Veſtales in theatro vbi ſedebant 197

Veſtes pellucidæ ad viros abierunt 175
Veſtis Germanorum 554. Maſtruca 554
Veſtis feminarum in luctu quæ 120. nigra vt multi adſerunt 120. alba vt alij 121
Veſtricius Spurinna 482
à Veſuuio clades 454
Veterani qui propriè dicti 36. 481
Veterani iidem cum exauctoratis. 37. Emeriti etiam dicti & Vexillarij 37
Veteres per ſe, pro Curiis veteribus 306
Vettius Bolanus 401, 564, 565
ad Vexillum retineri 36, 37
Vexillum in tabernaculo ducis 56. tunicæ formâ 56
Vexillum proponere eſt ſignum pugnæ 56
Viatorum ſeſſio in theatro 436
Vibius Auitus 363
Viceſima hereditatium 355
Viceſimarium aurum 354
Viceſimæ vectigal vetus in libertis 354
Viceſimæ quintæ vectigal in ſeruis venalibus 355. etiam quinquageſimæ 355
Vicetia municipium 501
Vienna inter Romanas colonias. 472
Vigiles è libertis 351
Vigilum cohortes nullo aut vili loco 195. quando inſtitutæ 512. earum præfecti 326
Vigintiuiratus capeſſendi neceſſitas 155. qui ſint xx. viri 155
Villa Cæſaris in Baiano 372
Villa Luculli 259
Villæ xii. à deorum nominibus 224
Villæ ad Speluncas 220. Prætoria dicta 220
Vindemiæ feſtum 290. ſiue Liberalia 290
Vinia gens 451
T. Vinianus proſcriptus 468
Vinicianus Pollio 244
M. Vinicius 248
Viocuri, id eſt, qui vias curant 158
Vipſania vxor Aſinij Galli 186
Vipſanius Meſſalla 501
Vipſtanus 365
Virilitas incerta 238
Viſellius Varro 165
Vitæ ratio duplex priſcis 266
Vitellij impudicum os 263
Vitellius inſignis adulator 254
inter Vitellij & Othonis imperium interuallum exiguum 474
Lud. Viuis audax correctio 285
Vlixes in Germania num fuerit? 543
Vlpiani error aut ſcripturæ vitium 351, 352. dimidium inter eum & Cornelium 198
Vlpianus correctus 97
Vltimus, ſupremus 458
ex Vmbris virorum equorumque fraus & error 504
Vnatuiceſima legio 471
Vnciarium fœnus 249
Vndevnde, Latinis quid 474
Vnguentarium 509
Vocandi ius tribunis non eſt 352
Vogeſus mons 472
Volentia pro Grata 510
Voleſus Meſſalla 183. eius inſignis crudelitas 183
Voluptates inter Romanas artes ad imperium firmandum 530
Voluſij diuitiæ 398
Volutius Saturninus 353
Vortumnus deus Etruriæ 223
Vota annua 197
Votieni pœna quæ 210
Votorum quis dies 440
Vulgus religioſum & credulum in metu 477. interdum natura 482. ſequitur magis quàm ducit 470. deuictu ſollicitum 523
Vſuræ ſublatæ 249
Vxor in manu viri 169
Vxores non comitabantur viros in prouincias 159. mutatum id ſub Augusto 159
Vxores in conuiuiis ritu Rom. 262 iacebant in ſinu maritorum 262
Vxoris vox antiquitus non expreſſa 523
Vxorium æs 143

X

X Litera non neceſſaria 272
Xenophontea imitatio 66
Xylandri lapſus 123, 145, 182, 244

Y.

Y Pſili & diphthongi œ non abſimilis pronunciandi ratio 362.
Τυραῖος quid 18

Z.

Zonaras correctus 189, 191, 447.

FINIS.